

sale

ma

10
79 213
39 40

Handwritten signatures and initials, including "P. B." and "C. B."

Handwritten text: "May 99"

Handwritten text: "L. B. B. B."

Handwritten text: "P. B. B. B."

Handwritten text: "P. B. B. B."

I-72
Petri de crescentiis Civis Bo-
nonien. in commodū ruralium
cum figuris libri duodecim.

~~De libris de ... de ...~~
~~De ... de ...~~
~~De ... de ...~~
~~De ... de ...~~
~~De ... de ...~~
~~De ... de ...~~

R^o 68

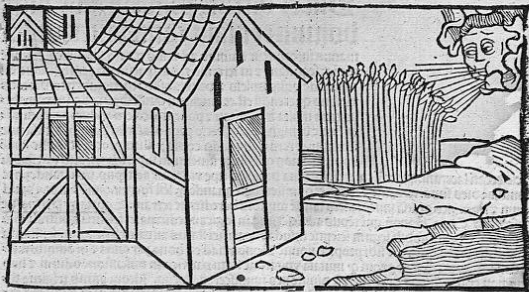

Ubi ex virtute prudentie/que inter bonum et malum tante discernit/hu-

manus informetur animus. ad vtilis et delectabilis cognitionem eorumque sequelam et in terrenis rebus pacificus et tranquillus statum valde vtilis dulcis et delectabilis reperiat. merito hic totius viribus querendum est. et inuentus tanquam thesaurus inestimabilis cum multa humilitate et patientia coteruendus. per cum namque facile benigna dei dilectio promoueat. vita hominis illela tute seruetur. et rerum habundans copia vtiliter procurat. hunc tamen impij viri non querunt. et inuentum superbia seu alio deestabili

vicio cecati lacerant. quare licet eorum fortuna prospera sepe videatur ad tempus. perit tandem. nec dimidiat dies suos. viri autem pacifici et humiles. licet quandoque lesi fuerint. tamen viuunt. et apud deum et homines gratiam inuenientes tandem impiorum hereditant terram. **E**go itaque Petrus de cretensijs Cuius Bononi. qui tempus adolescentie in logica medicina: et scientia naturali totum consumpsi. et demum nobili legum scientie insudavi. pacifici status antiquum est flendum scisma illius egregie vrbis. qui pro et sibi proprio nomine Bononia. id est bona per omnia et in omnibus mundi climatibus dicebat. cognoui quod mutata veritate ac statu pacifico in dissensionem odium et litem. non erat iustum ipsius peruerse diuisiones immisceri negotijs. Ideoque annis triginta diuersas per provincias cum eorum rectoribus circuiui. subiectis libenter insciam tribuens. rectoribus fidele consilium. et ciuitates in suo iure ac statu pacifice pro posse conseruans. multosque libros antiquorum et nouorum prudentum perlegi. et diuersas ac varias operationes colentium rura vidi. Demum ciuitate diuina gratia quodammodo reformata. tedio late circuitionis et lese libertatis affectus ad propria redij. accernens. quod verius nihil dulcius: nihil homini libero. quod omnium rerum et quibus aliquid acquiri. nihil est agricultura melius. nihil verius. nihil dulcius. nihil homini libero dignius. ut ait Tullius. et cognoscens. quod in cultu ruris status facile inueniri tranquillitas. excitatur octositas. et proximorum lesio ciuitat. amplius quod cultus ruris et quaesita doctrina per quam facilius et habundantius vtilitas percipitur. et delectatio procurat. quam si negligenter et sine certa industria singula consueto more colantur. viris bonis (qui de suarum possessionum redditibus sine cuiuscunque lesione iuste viuere velint) merito appetenda est. ad cultum ruris mentes animosque conuerti. Et implorato dei omnipotentis auxilio. actus et comoda eius et cuiuslibet generis agrorum et plantarum atque animalium doctrinam obscure et imperfecte ab antiquis traditam et modernis satis incognitam. de sola christi liberalitate confusus diluci de tam secundum prudentium naturalis philosophie sententias ac rationes aptas quod et approbatis experientijs tradere in scriptis proposui. Liber iste ruralium comodorum dicitur: quia de commodis ruris tractat. qui duodecim continet libros. Primus quidem est de locis habitabilibus eligendis. et de curijs domibus et his qui habitationi sunt necessaria faciendis. Secundus de natura plantarum et rerum communium cultui cuiuslibet generis agrorum. Tercius de campatribus agris. Quartus de vineis et vino. Quintus de arboribus. Sextus de hortis. Septimus de pratis et nemoribus. Octauus de viridarijs et rebus delectabilibus et arboribus herbis et fructu ipsarum artificiose agendis. Nonus de omnibus animalibus que nutriuunt in villis. Decimus de diuersis ingenijs capiendi animalia fera. Undecimus de regulis operationum ruris. In duodecimo compendiosa sunt commemoratio de his omnibus que singulis mensibus in rure sunt agenda.

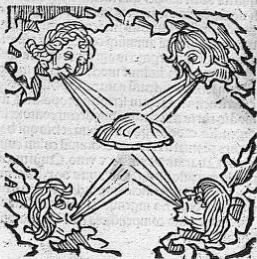
Capitulum. i. De locis

habitatibus eligendis. et de curis domibus et his que habitationibus sunt in rure necessaria facienda. et primo de cognitione bonitatis loci habitabilis in comuni.

Capitulum. ii. De aere et

cognitione bonitatis et malitiae eius.

Quoniam cultus raris propter continuos eius labores. precipue fortitudinem habitantium requirit. idcirco conveniens mihi visus est in hoc primo libro doctrinam tradere de his que ad cognitionem salutaris locorum habitabilium spectant. et de quibusdam habitationibus necessariis. Nam corpora hominum quibuscumque commodis pecuniariis debent preferri. Dicam itaque in primis De cognitione bonitatis loci habitabilis in comuni. que quidem attenditur circa quinque. videlicet penes aeris puritatem. ventorum impetuositatem. aque salubritatem. situs qualitatem. et terre fecunditatem. quorum quatuor in hoc primo libro tractantur. quintum protradit in secundo. que omnia diligenter consideranda sunt antequam in emptione prediorum et fabrica domorum pecunia collata. velox postmodum cum personarum detrimento aut rei familiaris damno. penitentia non sperata sequatur.

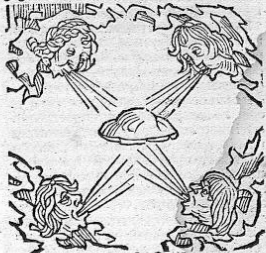

Et fm Auiē. est vñū ex elementis generatōnū. cui⁹ naturalis loc⁹ est circūdās aquā. ⁊ ab elemēto ignis circūdāt. ⁊ est eius natura calida ⁊ hūida: si nulla extrinseca causa eā cōuertit. cui⁹ qdē esse in generatis inuat. vt alleuient ⁊ rareficient ⁊ ad supiora eleuent. Circa cōgnitiōē bonitatis. aeris aniadueritē dñi est ne sit putrefact⁹ ⁊ nimis calid⁹. nō distēperate hūid⁹. nec etiā nimis sicc⁹. Plā aer putrefact⁹ putrefacit hūiores. et incipit humore putrefacere q̄ cordi circūdāt⁹ est. qm̄ ad ipm̄ p̄pinquus accedit. ⁊ aer fortit⁹ calefactus uicm̄ ras lapat. ⁊ hūiores resoluūt. ⁊ in siti augmētū p̄stat. ⁊ resoluūt sp̄m̄. ⁊ deicit frutes. ⁊ p̄hibet digestiōē. p̄pter qd̄ calore innati resoluūt. q̄ est instrumentū naturale. ⁊ colore citrinū efficit. p̄pter qd̄ hūiores resoluūt sanguineos colores rubificātes. ⁊ q̄ facit colerā alios supare hūiores. ⁊ cor calefacit calore extraneo. ⁊ facit hūiores fluere: ⁊ ipos putrefacit. et desert cōs ad cōcauitates ⁊ mēbra debilia. ⁊ corpib⁹ sanis nō est bon⁹. cōfert tñ ydropicis ⁊ palinē ⁊ sp̄simo hūido. Aer p̄o frigidus calore innatū ad interiora redire facit. et facit catarrū. et debilitat neruos. ⁊ tracheā arturiā magno leddit ipedimēto. Digestiōē efficit fortē. ⁊ oēs occultas opationes efficit formiores ⁊ epiceat appetitū. ⁊ ad vltimū; sanis cōuenientior est q̄

aer mltē caliditas. Aer p̄o hūidus pluriū cōplectiōi est bon⁹. ⁊ colore efficit bonū ⁊ cutē. ⁊ reddit eā mollē. ⁊ poros dimittit aptos. ⁊ ad putrefactiōē p̄parat. Et sic⁹ qdē existit hūic trius. Predict⁹ itaq̄ diligēt cōsideratis. cōstat aeris t̄pātā mediocritatē ⁊ claritatē qn̄ tū possibile est reqrenda ēē. Aer nāq̄ si bon⁹ est t̄patus ⁊ clar⁹ nec suba extranea cōplectiōi sp̄s tria ei admisceet. est salutē efficiēs habētantiū ⁊ p̄seruās. Et plātē (vt ait Albert⁹) ab eo p̄porcionabiliter p̄ualecūt ⁊ fructificāt. Si p̄o malus est. zeidē misceant vapores lacuū ⁊ stangnoz q̄b⁹ turbat: cōtrariū opat⁹ ⁊ tristificat aiam ⁊ cōmiserit hūiores: ⁊ plātas corū pit. ⁊ ideo vñi v̄rētes ⁊ pruinē mortificantes ledūt ⁊ destruūt plātas. ⁊ in sūma fm̄ Auiē. Dis aer q̄ cito infrigidat cū sol occidit ⁊ cito calefit cū ipe orit⁹ est subtilis. q̄ p̄o hūic est cōtrari⁹ existit ecōtrario. deinde deterior est oib⁹ ille aer q̄ cor p̄stringit ⁊ aeris angustat attractionē. p̄ter hec p̄o dicit Palladi⁹. q̄ aeris salubritatē declarāt loca ab ifimis vallib⁹ libera ⁊ nebulaz. nocit⁹ absoluta. ⁊ habitantiū; corpa cōsiderata. si em̄ eis color san⁹ inest. ca pit⁹ firma sinceritas. inoffensū; lumē oclor⁹ pus audit⁹. si fauces liquide vocis cōmetitū admittūt. his signis benignitas aeris cōprobat. cōtraria p̄o notū illi⁹ celi sp̄m̄ cōstient.

Capitulu. iij. De v̄etis et cōgnitiōe bonitatis ⁊ malicie ipsorum.

Ermo de v̄etis fm̄ Auiē. ⁊ de eo q̄ venitor cā generat⁹ duob⁹ existit modis. scz vniuersalis ⁊ absolut⁹. ⁊ sermo fm̄ illū q̄ vñicuiq̄ ciuitatū p̄p̄ius existit. Vniuersalis p̄o sermo est q̄ meridionalis fm̄ pluriū ciuitatū

z locor calid⁹ est z hūid⁹. s. calid⁹ ppter ea q
a pre solis vēr. z hūid⁹ ppter ea q vt plurimū
marū a nob est meridionale: qre opat in eis
sol fortis. z euaporat ex eis vapores qui ven-
tis admiscēt. et ideo venti meridionales et
flunt la rantes fortitudinē. z aperit poros z
turbat hūiores. z mouet eos ab interioribz ad
exteriora. z in senibz efficiūt grauitatē. z exi-
turas corrūpunt. z recidiuānes egritudinū
efficiūt. febres putridas efficiūt z debilitāt. z
mouēt epileptiā. z afferūt somnū. sed non ēta
sperāt guntur. Septentrionales pō venti sunt
frigidī. eo q transeūt sup mōtes z terras frigi-
das multarū minū. z sūt sicci. ppter qd eis nō
multi associant vapores. qm resolutio a pre
septentrionis sit minus. z transeūt vapores fm
plurimū sup aqz cōgelatas. aut sup deserta.
qre vems iste corroborat z indurat. z q mani-
feste fluit prohibet z claudit poros. z digesti-
uā virtutē fortē efficit. z cōstringit ventrē z in-
durat. z puocat yrinā. z acrē putridū z pesti-
lentiale sanat. Cū pō meridionalis septentrio-
nalis pcedit z sequit eū septentrionalis. accidit
a meridionali flur⁹. z a septentrionali expsio.
ideoq multiplicat tūc flur⁹ maturierz capi-
tis z pectoris egritudines. Et oriētales qdē int
caliditate z frigiditate sunt ipati. sed sunt oc-
cidētales sicciores. Septentrionales qdē ori-
ent⁹ min⁹ hnt maria qz septentrionales aut oc-
cidētis. vēr oriētales si in postremo noctis z
in pncipio diei flauerit veniet ab aere q iā tē-
perat⁹ est. ppter solē z subnliat⁹ ab eo. z ei⁹ bu-
miditas iā fuit imunita. ideoq sunt sicciores
z subtiliores. q si in fine diei z pncipio noctis
flauerit erit res cōtraria. Oriētales tñ occidē-
talibz vniuersaliter semp existūt meliores. occi-
dētales pō parū plus sunt hūidi qz oriētales.
qm sup maria transeūt. q si flauerit in fine no-
ctis z in pncipio diei. veniet ab aere in q sol
opat⁹ nō fuit. ipsiores igit z grossiores erūt.
q si in fine diei z pncipio noctis flauerint erit
res cōtraria. Predictoz aut vērōz iudicia p-
pter alias res qbz mutant⁹ est em in qbusdā
ciuitatibz z locis cōueniēs. vt venti meridio-
nales sint frigidiores. cū aliqd fuerint mōtes
niuosi a parte meridi. z cōuenerint se venti
meridionales ad frigiditatē. eo q sup eos trā-
seāt. z est cū septentrionales meridionalibz ca-
lidiores existūt. cū circa deserta fuerit adusta.

Capitlm. iiii. De aq que
hominibus competit et cognitiōe bonitatis vt
malicie eius.

Qua vt ait Auic. est alterū ex elementis
generator. z ei⁹ qdēz loc⁹ naturalis est
vt sit circūdas terrā. z circūdata ab aere in su-
is sribz naturalibz pmaferit que frigida est z
hūida. si nulla cū extrinseca ei cōtraria fuerit.
z ipsa qdē in general⁹ iuuamentū pstat ad fi-
guradas formas. hūiduz em licet ad formas
figuratas cito amittat. cito tñ eas recipit sic
sicci terrestre. licet difficulter eas recipiat. du-
riter tñ retinet eas. Cūqz hūidū aqueū et sic-
cū terreū ad seinuicē tēperauerit adipiscet sic-
cū ab hūido vt cito suscipiat cōsionez z facile
figurat. z hūidū aqueū acqret a sicco vt reti-
neat fortē qd i eo accidit et ratificatiōe z cō-
tione z figuratiōibz. z ppter hūidū phibet sic-
cū a sua separatiōe. et ppter sicci phibet hūidū
a sua fluxibilitate. Duplex est aq cōsideratio
in hac scia. alia em aq puenit in colis. alia pō-
platis. Et pmo qdē de ea qz boibz est salubris
sermonē faciā vult. Aq igit fm Auic. q sunt
alijs meliores sūt aqz fontū tre libere. in qbz
nulla dispositiōnū z qūitatū extraneaz supat
aut aq qz se petrole qz sūt digniores. ne trestri
putrefactiōe putrescāt. illa tñ aqua q est terre
libere melior est petrosa. dū tñ sit currēs z soli
z vētis discoopra. ex his em nobilitatem acq-
rianeqz ois discurrez. sed illa q sup lutū libe-
rū nō feridū nec lachnosuz incedit. nā hec meli-
or est ea q supra petras fluit. lutū em mundat
aquā ac extrahit z aufert ab ea res extraneas
sibi admixtas. z colat ipam. sed lapides non
faciūt illud. q si hec aq fuerit mltā z forti cur-
rerit motu q ppter sui multitudinē illud qd ei
admisceat in suā cōuerit naturā. z q suo cursu
ad orientē redit erit melior alijs aqz. z quāto
magis cū a suo multū elongabit principio. z

post hanc que ad septentrionē vadit. Illa nā
que ad occidentē tendit z meridiē est mala.
z proprie cū meridionales sufflauerint vēti.
z illa qdem q̄ a locis descendit aliis cū alijs
bonitatibz est melior. et talis est quasi dulcis:
et est in pondere leuius z cito infrigidat et ci-
to calefit. p̄terea q̄ est resoluta. frigida in hye-
me z calida in estate. in qua nullo modo sa-
por aliq̄s supat. nec vllus odor. et qd̄ in ea co-
quif cito coquif et cito dissoluit. Debes autē
scire. q̄ pōdus est experimētis adiuvantibz ad
cognoscendūz aque dispositionē. aqua enī q̄
est leuior in plurimis dispositiōe est melior.
pōdus autē per mensurā cognoscit. cognosci-
tur etiā si in duobz aquis diuersis duo pāni
vni⁹ ponderis madefiūt z postea vebementer
siccant. deinde pōderent. nam aq̄ cuius pon-
dus fuerit leuior est melior. Sublimatio q̄
dem z distillatio aquas rectificat malas z si-
militer decoctio. aqua enī cocta (vr testificati
sunt sapientes) minoris est instanciois z yelono-
ris descensiois. nā decoctio substantie acquirit
subtilitatē. et ideo clarificat desup z grossum
terrestre descendit ad ymū. nā cōmixtiones ter-
restres leuius a substantia subtili descendūt:
sed a spisso z viscoso nō facile descendūt. Et
aquis quocq̄ laudabilibz sunt aq̄ pluuie. et p̄-
cipue ille q̄ cū tonitrui in estate descendunt.
sed tamē aque pluuiā cito aduenit putrefa-
ctio. licet sit aqua melior. p̄terea q̄ est valde
subtilis. et sit eius putredo causa cōputresce-
di humores. z impedit pectus z vocē. nā oīs
subtilis substantia plus recipit passionē. q̄ si
aqua pluuiā plus ebullierit ei⁹ putrefacti-
onis receptio minuet. Accetosa quoq̄ cū co-
medunt putrefactioni opponunt. z ab impe-
dimēto ei⁹ securitatē faciūt. Aque p̄o puteo-
rū z aqueductuū sunt male. cōparandē aqua
rū fontū. sunt enī aq̄ p̄strice terrestres itates
longo recipiētis tēpore. et eis tū ille deterio-
res sunt quibz ex plūbo vie facte fuerint. quo
mānt et eius p̄tate aliqd̄ aliud sumūt. vñ fre-
q̄nter ad diffentia inducūt. Aq̄ autē paludis
deterior est aq̄ putei. q̄a manatio aq̄ putei a-
cui⁹. p̄ter illud qd̄ de ipsa extrahit. vñ pdu-
rat eius mor⁹ z nō multū morat in cōstrictio-
ne. nec manet in loc⁹ vñ manat longo tpe. aq̄
p̄o paludis. p̄terea q̄ longo tpe morat in so-
raminibz terre putrefaciētis. z eius motus in
manādo z egrediēdo est tardus. z nō est nisi
in terra corrupta z putrida. mala est. Aque la-
cualis itates p̄cipue discoperre male sunt z
grauēs. q̄a in bieme nō infrigidant nisi p̄ ni-

nes. ideoq̄ generant flegma. z q̄a calefiūt in
estate p̄pter solē. z putrefactionē generat cole-
rā. et p̄pter spissitudinē quide ipsa z z com-
mixtione terrestrū cū eis. z p̄pter resolutionē
subtilē earū. generant in eis q̄ eas bibūt ipse-
nes. et eorū mirach subtiliat. z interiora ipso-
rū ingrossant. z eorū extrema macrefiūt z eo-
rū humeri z collū. et comedēdi desiderū in
eis superat sitis. z cōstringunt eorū ventres
z difficile vomeres possunt. et q̄nc pueniūt
ad ydropisum. p̄terea q̄ aquositas in eis reti-
net. z q̄nc apostematata pulmonis z splenis
z ad diffentia z ipsoz epula debilitant z in
eis multe alie egritudines generant. z mul-
tes duriter impugnant. z cūz difficultate pari-
unt et parū pueros apostemolofos. et frēq̄nt
fit in eis mola et impgnatio mendosa. z eorū
pueri sepe patiūt varices z crurū insana-
bilia vlcera. z quartanis habūdant. z multas
alias egritudines patiūt. z in sembo sebes
fuit adurentes. p̄pter siccitatē naturaz ipsaz.
Aque p̄terea q̄bus admiscetur metallina sub-
stantia aut eius simile aq̄ sanguisugales om-
nes male sunt regulariter. licz in q̄busdā egri-
tudinibz afferat iuuamentū. aqua enī in qua
superat p̄tus ferri iuuamentū p̄stat in hoc
vr interioribz fortitudo tribuat. et vr dissente-
ria prohibeat. et vr virtutes desiderantū om-
nes p̄cedat. Aque nimise z glaciales sunt
grossenit p̄o z aqua glacialis cū munda fue-
rit nō cōmixta altera rei virtutē habet malāz
siue soluat z fiat ex ea aqua: siue mittat ipsa
in aquā erit bona. nocet tamē dolores haben-
tibo nertioz. sed cū coquif ad bonitatē redit.
q̄ si aqua glacialis ex aquis malis fuerit. aut
nīc p̄tate cōtrahens malā et extraneā a locis
in q̄bus ceciderit erit mala. aqua p̄terea tēpe-
rate frigida sanis melior est: aq̄s oibus. licet
nertioz impedit. z apostematata in interiori-
bus habētibz ledat. ipa enī appetitū excitat et
stomachū fortē efficit. Aq̄ enī calida digestio-
nē corrūpit. et facit natare cibū in stomacho.
et ad ydropisum adducit z ethicā. z consumit
corp⁹ Aq̄ calefacta tepida efficit nausēā. z cū
fuerit calidior q̄s hec. z in ieiunio bibita mul-
tōtes stomachū lauabit z venrē soluit. et tū
frēq̄nter bibere est malū. q̄ stomachi p̄tatem
debilitat. illa p̄o q̄ multū est calida colicā re-
soluit z splenis yerositates frāgit. Aq̄ p̄o sal-
sa macrefcere facit z exiccat: z post facit ven-
trē p̄pter vim radēdi q̄ in ea existit. postea stri-
git enī in fine p̄pter siccitatē naturē ei⁹. z corū
pit sanguis p̄pter crurū generat. Aq̄ p̄o

turbida lapidem generat et opilationes. ideo post ipsam res comedenda est puocatiua. licet venere haberi plerumque cōferat ipsa. et oēs aque grosse et graues. pterea q̄ in eis vñre tenent nec cito descēdit. Eius vñ tiriace cristit res p̄uolse et dulces. Aque vñ alumiose mulierū sup̄fluitate currere nō p̄mittunt et sp̄uere sanguinē. et p̄hibēt illud quod de emorroidibz egredī. sed corpa q̄ febribz sunt apra fortiter ad eas pducūt. et fere q̄dem splenē resoluunt. et nō coire valētes adiunāt. Eree vñ corrupti oni cōplexiōis vñles cristit. E medas aut aq̄ si vebemēter colet. et coquere q̄dem aquā eaz quōq̄ colat vt dictū est. et inter pure aq̄ subitā nā et id q̄d ei admisceat sepanonē facit et maius h̄ toto est ipam sublimādo stillare. Aquā vñ cū vino bibere vñle est. ex eo q̄ eius remouet maliciā. cū ipius malicia fuerit ex genere pauce penetrādis. Aq̄ etiā cū pauca fuerit et nō inuenit tēperata cū acceto erit bibenda. et p̄p̄ie in estate. qm̄ hoc a multo excusat potū. Aqua p̄terea falsa cū acceto bibēda. est et si rupo accetoso. in quā siliq̄ et mirri grana sunt p̄p̄icienda et sorbe. et post alumiosam q̄dem aquā et ponticā bibendū est totū id q̄d naturā soluit. vinū q̄q̄ est ex eo q̄d post ipam potatū cōfert. Sup̄ amara quōq̄ exbibēda sūt dulcia et victuosa anteq̄ stant et paludestre in qua cristit putrefactio nō sunt gustāda nutritia calida sup̄ aquā stipica sunt exbibenda et fructibz frigidis. sicut ciconia et macia et cotula. Sup̄ aq̄s quōq̄ grossas et turbidas vtendū est aleis. et ex eo etiā q̄ eos clarificat est alimē et amēnū. et ex eis quōq̄ que diuersaz aquarū remouēt maliciā sunt cepe. qm̄ sunt vt tiriace. et p̄p̄ie cepe cū acceto et alio etiā. et ex frigidis rebz sunt lactuce. Soler autē quōq̄ (vt Palladius ait) occultiore nonā tecnor inferre aquaz natura. que p̄fectis rōnibz discerni nō pōt. Ideoq̄ ipas ex incolarū salubritate noscam. si fauces bibenti pure sint. si saluus caput. si i pulmonibus aut torace. aut rara. aut nulla e causatio. si vñter aut viscera aut laetra si uerens nullo dolore aut inflatione vñant. si vicia nulla resistēce sint. bec et similia si apud incolas pro maiori p̄te constare videbis. nec de aere aliquid nec de sonubz suspicieris.

Capitulu. v. De situ lo

ci habitabilis. et de cognitione bonitatis et et malicie sue.

Abitationū seu terrarū suā duplex cōsideratio est. vna q̄dē rōne saluti habitatorū. altera rōne fecūditatū agroꝝ. et p̄mo de p̄misi natura dicet. Scieduz est itaq̄. vt ait Auic. q̄ locoz habitabilū dispōnes i corpibz diuersificat cā altitudinū et p̄funditātū in ipis. et cā dispositionis ipi terre. si est lurosa aut hūefacta aut cretosa. aut si est ea p̄ma minere. et dispositio mltitudis aq̄z aut pauccitas eaz. et dispōnia eoz q̄ i eis vicinānt sic arborū et vineaz aut foueaz aut cadauez aut hoz silūz. et ex mōtiū et mariū vicinitate. Loca habitabilia calida nigrificāt capillos et incrispāt. et cū in eis maria fuerit resoluunt. et mlti hūiditas cito sic in tra nigroz. illis nā q̄ ibi morant aduenit senū in annis. xxx. et eoz corda sūt timida. p̄terea q̄ sp̄us multū resoluūt. In locz habitabilibz frigidis sūt corda audacie maior. et meli digrētes. q̄ si fuerit hūida erūt ibi morātes grossi et carnosi. et mlti habūdātes adipe. qm̄ vñre erūt p̄fide et occulte. et ipsi erūt teneri et albi. In locz habitabilibz hūidis morātes pulcrāz sūt faciēti. qm̄ cutes sūt lenes. et cū exercitant cito aduenit lassitudo. et eoz estās nō mltū calefit. nec byems valde frigida. et eis aduenit febrez multe in ore et vñre. et sanguis mlti exiit et mēstruis et emorroidibz. et mltiplicat epilēna. In locz habitabilibz siccis morātiū excant cōplexiōes. et ipsoz obfuscant cutes et excant

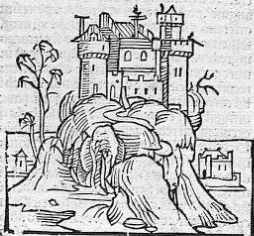
z eoz cerebri cito aduenit siccitas z eoz estas
est valde calida. z hyems multuz frigida. In
locis habitabilibus alij morantes. sūt fani et foris
laboris. multū patietes z viuūt diu. In locis
habitabilibus pfūdis morantes. in vaporosita
te mīta cāstut. z epas debilitate. et aqs habū
dāt nō frigidis. z ppe si fuerit flātes. vī aq la
cūū aut stagnoz. z eozū aeres sūt mali. De lo
cis habitabilibus petrosis z discoopis borū ae
res i estate sūt valde calidi. z in hyeme multū
frigidi. et eoz corpa sūt dura solida z mltorū
capilloz. forū. z iucture manifeste z vicit in
eis siccitas. z sūt multū vigilātes. et sūt malo
rū morū inobediētes. et est eis belloz fortitu
do. z solertia i artibz z acuitas. In locis mōtu
osis nuosis morantū. iudiciū est sic iudiciū
aliaz terra z frigidaz. z eozū tre vctose. et dū
nir moras generant in eis boni vcti. sz cū nir
resoluit si mōtes bēant q vctos phibeāt sūt
vaporosa. In locis habitabilibus marinis ipas
caliditas z frigiditas. ppter sui hūiditatis ad
passionē inobediētiā. Habitantū in locis septe
rionalibus. iudiciū est sic iudiciū ciuitatū z sic
poz frigidoz. in qbz mltiplicant pstringēdi
expmēdi egritudines. z mltiplicant in eis hūo
res i occulto corpis pgregant. z soler i eis esse
digestiue bonitas. z vite lōgitudō. in corpibz
ppter ea eoz vlcera sanant ppe eoz fortitudi
nē z sanguis eoz dōitāt. z ppter ea q exteri
nō est cā q eas lazar. aut q eas detegat. sz ppe
multā caliditatē cordiū eoz sunt i eis morbes
lupini. Habitantū in locis meridionalibus iudi
cia sūt iudicia terraz z tepoz calidoz. plimū
sūt aqū q sūt i eis est salū z sulphureū. z ca
pita morantū in ipis sunt plena hūidis mate
rijs. qm merides q opas z eoz vctres sūt so
luti. ppter illud q ab eozū capibz ad stoma
chos descendit. mēbra qz eoz sunt iassa z debi
lia. z sensus ipoz gūes. z desideria enā come
dedi z bibēdi debilia. et qlibet vino gūant. et
ppter ea q capita eoz z stomachi debilia exi
stūt. vlcera qz eoz dūrit sanant z mollificāt.
mlteribz qz accidit mlti sanguis mēstrui exi
tus. nec pstringit nisi cū magna difficultate.
z frequē aborciūt. ppe mltitudinē egritudinū
eaz. viris qz accidit a vctre sanguis exitus z
emorrhoides. z obaltmia hūida q cito sanant.
senibz pō in pma senectute cū trāsēnt. Lānos
accidit palitis ppter eoz catarrhos. z accidit oi
bus eis ppter ea q sūt eoz capita plena asma
z celsura z epilētia. z accidit eis febres. i qbz
caliditas z frigiditas coniungūt. et febres lōge
hyemales z nocturne acutē. acutē pō febres

parū accidit eis ppter ea q eoz vctres multū
resoluit z dissoluit subtile qd est i ipozū hūo
ribz. De locis habitabilibus orientalibus ciuitas q ē
ab oriente est apta. z in oppositiōe posita ē sana
z boni aeris. sol em in principio diei sup cā ele
uat. et aer ē clarificat. postea recedit ab ea
aere iā clarificato. z exustant sup ea vcti sub
tiles qz pmittit eis sol. deinde iplēmet eos se
quit z cōueniūt eoz mōtus. De locis habita
bilibus occidentalibus in ciuitate q ab occidente
est discoopra. et est ab oriente coopta nō venit
ad cā sol nisi tarde. z illico cū venit ad ipam
incipit elōgari ab ea. qz nō ē appropinquādo
incedit. non ē ei subniliat aerē nec ericcat. sz
dimittit ipm hūidū grossū. z si veni ei mī
tis. mittit eos ab occidēte z in nocte. iudicia q
ipsaz sunt iudicia ciuitatū hūidaz. cōpletio
nū. caliditate habentū ppatz grossaz. z nisi eoz
ppter illud qd ē spissitudine puenit aeris eoz
natura veris nature sūis existeret. sanitas pō
in eis min⁹ et sūt qz in terris orientalibus cū di
minuēdo mltā. qre q loca eligat habitabilia
cognoscere dōz terra ciuitas. vñ loci alteri bā
bitadi. z quō ei existit dispositiō fm altitudi
nē z pfunditatē. z discoopurā aut coopturā
z ei aquā z subam aq ipi. et quō existit fm
sui ppalationē eius z discoopurā. aut fm sui
ocultationē z ipsius pfunditatē. z si sit vctis
exposita aut in terra pfunda. z debes cogno
scere vctos ibi flantes. si sint fani frigidi. z qd
ei sit vicin⁹ et morbz z pelagis z mōtibz et mi
neris. Et dōz scire qlis sit terra fm sanitates z
egritudinē. z q egritudines illic cōmorantibz
euenire solēt. z dōz cognoscere illic cōmorantū
fortitudines. z eoz desideria z digestiua. z nu
trimētoz eoz bonitatē. Et quō ei existit stru
ctura. z si sit ampla z spaciola. aut sit introit⁹
angust⁹. post hoc optet vt fenestre z porte sint
orientales z sepiēntionales. sitqz illud vñ magis
sollicitari debet vt venti orientales structuras
ingredi valeant. z vt sol ad vnūquēqz locū in
trare queat q ibi existit. qm ipse est qui aerem
recificat. vicinities quoz aqū dulciū nobi
liū currentiū multaz z mudaz. z q in hyeme
infrigidant z estate calefiāt. z diuerse ab eis q
occultant est res cōueniēs z adiutoriū pbes
De situ ville id est dom⁹ tā rōne habitatozū
qz fructū sū scribit egregie Varro villā edificā
dā potissimū. intra septa ville habeat aquā. si
nō pproptē q ibi sit mora vñ pbēnis influat. si
pō aq nō ē viua. cisterne faciēde sub text⁹. z la
cus sub diuio et altero loco. vt boies et alio
z pec⁹ vni possint. dādā opaz vt potissimū sub

radice mōs siluestr̃ villā ponat. vbi pastioes
sūt late. aut vbi veti saluberrimi stabūt. q̃ po-
sita est ad exortos equinoctiales apertissima q̃
estate bz vmbra. hyeme solē. Si cogaris ppe
flumē edificare curādū est ne aduersus cū po-
nas. hyeme enī sit vehemens frigida et estate
nō salubr̃. Aduertēdū est si aq̃ erūt loca pa-
lustria. 2 ppter easdē causas. 7 q̃ cū arefcāt cre-
scūt aialia qdā minura q̃ nō pnt octi cōseq. et
p aera int̃ in corp̃ pos 2 nares pueniūt. 7 ef-
ficiūt difficiles morbos. Itē scrophā. vitādū
est inq̃ ne in eā prē spectet villa ex q̃ vctus g-
uior afflare solet. ne in cōualle cana sz poñ in
sublimi loco edifices. co q̃ cū p̃stā. si qdē ibi
aduersariū inferat facili⁹ dūcunt. p̃trea lo-
cus q̃ a sole tota die illustrat salubrior est. q̃ a
2 bestiole si q̃ ppe nascunt 2 iserunt aut afflan-
tur aut aritudie cito peunt. Flumibz repētini
actorentis flumij piclo si illis q̃ in hūilibz ac
camis locis edificia hnt. ob h̃ 2 ppter pdonū
man⁹ supiora loca tūiora in villa faciēda sta-
bula bubula q̃ in hyeme possunt et calidiora.
Itē cellas in loco plano vbi vasa variaria et olea-
ria eē possunt. Itē vbi stent fruct⁹ aridi. vt g-
nū 2 fenū in tabular̃. Itē vbi p̃stet familia. p
uidēdū vt fessū ope aut frigore aut calore pos-
sint cōmodissime se in q̃et 2 recipere. villici ppe
ianuā cellā eē opret. eūq̃ scire qd̃ introeat aut
exeat nocu. qd̃ ve serāt. p̃stertū si hostiarius
ē nemo. Latro scribit villā vrbāā p copia
edificatio in bono p̃dio. si bñ edificauer̃ libe-
tius 2 sepi⁹ venies. fund⁹ melior erit 2 fructu
plus capies si te vicinitas libenter videbit.
opa facili⁹ locabis. oparios facili⁹ cōduces.

Capitlm. vii. De curijs si

ue tūbis i diuersis loc⁹ diuersimode faciēdis

Urie siue tūbe faciēda in rure occasioe
habitationis dñi 2 rusticor̃. 2 ad eā fru-
ctū portādoz 2 aialū nutriedoz q̃druplex
est p̃sideratio. aut enī loc⁹ vbi curia facere di-
spolitiōis sit⁹ est int̃ alias domos ville. aut ē
ab eis dē remot⁹. Itē aut in plano aut in mōntb.
rursus aut est in loco tuto. aut piculoso positi⁹.
si q̃dēz int̃ alias domos ville sit⁹ est. curia nō
tāta eget fortitudine et munitioe clausure. q̃a
min⁹ est furū insidijs expōsit⁹ locus talis. et
q̃ p̃mū bz vicinor̃ auxiliū si fuerit opōitu
nū. si sō est ab alijs domibz in loco solitario se
gregat⁹. cōuenientibz foueis ripis 2 sepi⁹ vni-
dis cingēdo ppter oppositas rōnes. Ex si est
in plano si q̃dē nimis despo p totā curiā fra-
cumulada est aliūde. 2 pluuie in eā cadētes in
de possint facie deriuari. Si sō in mōntb fue-
rit vbi mons foueis aq̃lis muniri nō possit.
eligat loc⁹ cui nisi p piculosa fuerit introitū sit asper
accessus. vt q̃ fossaz circuitu muniri nō pōt.
seueritate rupis 2 altitudine munit. Si autē
loc⁹ est ab impietate inimicor̃ tut⁹. tūc suffi-
cit si talibz solūmodo vallet munitioibz q̃ a
furibz q̃ etiā p̃terūq̃ pac⁹ insidiant tpe secur⁹
eritat. Et cū in piculosa fuerit si q̃dē val-
de potentibz inimicis expōsit⁹. aut⁹ erit locū
desertum ad tpus relinq̃re. q̃ incaute se 2 sua
mori cūili aut naturali exponere. nisi forte
p̃remfamilias ad fabricā inexpugnabilis ca-
stri vel arcis diuinitz moneat mltitudo. Si
sō beronarij aut debiles iūici ptes illas q̃n
q̃ int̃ret 2 spoliēt curia mur⁹ aut p̃gruo palā-
gato cingat. ad q̃ si dñi facultas nō sufficit. in
vno angulo curie fiat ripaz ac fouee muni-
tio forz. 2 sup ea bacifredū quoddā vlturz.
in q̃ cū rebz suis se p̃familias cū colonis tpe
optuno recipe possit. P̃remissis itaq̃ iā dictis
cōsiderandū eligēdū est loc⁹ curie i magis
idonea pte agroz. cui⁹ magnitudo talis esse
debebit. q̃ p̃portionabiliter colēdaz terraz mē-
sure m̃deat. 2 in toto circuitu fossaz latitudine
designat. tantū infra tūbas q̃ntū est dimidie
fouee latitudo vndiq̃ notet. ibiq̃ circū circa
tpe cōgruo vicz octobris vel nouēbris febua-
rij vlt marcij salicū vlt poploz. aut vltimoz plā-
te q̃nq̃z pedibz vlt etiā min⁹ sibi inuicē eq̃ distā-
tes ponant. deinde foueas p̃sequant fossorez
ad interi⁹ tūbe terrā vniuersaz ponētes. 2 ter-
rā solidā p vñū pedē iuxta fossatā vacuā 2 di-
scopptā relinq̃ntes. vbi postmodū aliq̃t ex di-
ctis t̃pibz spinaz plāte lacētes ponant. et sup
ducta iterū dicta terra cū vāgis 2 accaronibz
fm formā ripaz vñū pedē sursum excreuerit

steri spinaz plāis oppositis sup eas tra iterū
cumulet. sicq agendū est donec ad summitatē ri
pe fuerit puenit. si pō tinea ad ruina ripaz
loco spinaz vel int ipsas plātas gminis viri
dia ponant radices. sunt aut spinarū plāte ta
les qles sunt plāte spinaz inde si bā pnt. ipse
em sunt mirabiles ad pūgendū. vñ sint spine
albe aut pruni siluestres aut plāte rosaz silue
striū vel domesticaz. albaz. rubo pō licz sanis
forte faciat sepe. m oēs alias suffocat plātas
cū non magne existūt. ideo mihi nō multuz
placet si possint alie ex pdictis bñ. Plurimuz
aut cauedū est ne int pdictas spinaz acies
arboz fructiferaz aliq plāte ponant. qā desi
derio fructuū boies sepes destruit et fossata
int tñ q talis curia nūq poterit clausa tenet
Plāte siliter infructuose arboz ibidē nate nō
pcurēt augmentū. q eis crescentibz spinaz di
lecta custodia et ipsaz arboz vmbz et radi
cibz impis aut oīno pūet. aut magnā lesione
sentiret. Preterea pmo z scōo anno eadē spia
rū plāte singlis etiaz mensibz herbis ibidem
nas mūdēt. ne ab ipsoz radicibz hūore vio
lent attracte plāule arefcere defectu nutriti
ti cogant. Plāte pō salici populi vñ vlmor
qbo pñ? dixi eē plāandas sine dubio in sumi
tate ripe puenit. q cū circa se tñe noue mltū
dinē habeant z p eaz radices trāseant aq cu
rie defuētes ad foueas mirabūit cōualefcēt.
inter qz fieri poterit seps ficta. vñ qd melius
est itari cumulara ripa int eas mltitudo spil
sas plātulaz dictaz arboz insigat. hec autē
cū cōualeat. z incisiōe atqz plicatura z spissa
te fuerit forte cōstituit sepe. seu qñ plāgatū
quoddā qd longissimo tpe pcurabit. Strip
tes pō dictaz arboz pmit? palāgataz int de
ce pedes i altū eleuare nō pauat. qz vltā mo
dū pūaret curia q ppter salutē habitantiū ae
re salubritē requit solis bñficio z ventoz. eo ex
cepto q sup quibz tūbe angulo arboz vnuz
qsum ascēdere poterit pmitas i altū extollū.
z inde nūerū inferre. qm hec curiaz plūmū de
corabit. nec pñatū ppter eaz pū nūez infer
re poterūt lesione. Preterea z due siliter supra
portas dimittant augeri. ad qz vmbz qes
cāt boies tpe magne est? His igit diligēt
obseruat. sine magnis expēis curia fossatis
spiaz sepibz z arbozū fortū munitiōe pñcta
cū laudabili forma z comoda habitantiū cu
ria manebit i cacumie mōis. circa domos fr
ant sepes ex plāis malozū granatozū. hec em
plante loca aspa nō formidabūt. qz hec arbu
stula modico nutritiōe pñta est. z sepe cōsti

tuit spissaz z forte ex mltā pullulatiōe radicū
ipñ? Et volētibz p eā ingredi pū gētibz spinis
eius virilitē se opponit. Et nūbūomin? fructuz
vñle z decorē singlis annis possessoribz suis
pstat. Vagne aut arbores in talibz nō cōua
lescūt locis. qā plūmo indiget nutritiōe. qd
ibi sufficientē bñ nō pōt vbi terra hūmū est sa
xosa. Verūm in locis decliuis mōiū vbi est
leuū solū pnt pdictē plātanōes z marie spino
rū z vlmorū satis puenient fieri. s salix z po
pulus i talibz locis nō nisi sit iuxta riuos z za
bulū i terrā valde solutā hēant nō cōualefcūt
ad vñū. Si pō loc? tante frigiditaz existat
q in eo punica arbor viuere nō possit. ex eis
claudat arbutulus aut spinis q in regiōe illa
z loco silī expēntia indice meli? defendant.
De clausura z munitiōe curiarū q supra dicta
sunt vtiliter dixisse sufficiat. de nobilibz aut z
mirabilibz munitionibz z tūbis circa curias
ex arbozibz artificiose faciendis ad libzū res
seruauit. viij.

Capitulū. viij. De intrin seca dispositione curie.

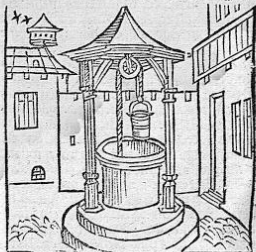

Uria pñcta intrinsecus disponat hoc
modo. in medio facie anterioris fiat in
gressus in eā latitudo in opposita pte decē pe
dū ad minus. et eiusdē latitudinis in opposi
ta pte fiat egressus. per quē ad arēā vineā vel
agros posteriores eatur. Nam latitudo pñsa
ta sufficiat ad currus introitum feno vel palis

leis pōderari i locis eiusdē porte sūt nobiles
vñ ignobiles fm placitū dñi. dñi tñ ferreis fe-
cibz z clauibz possint i nocte surrari. sup eis
pō fiat cooptura vñ dom⁹ vt mūdior z siccor
fuec introitus. z ne porte pluuijs z rōne tpijs
breui putrescāt pars diuicie curie q̄ est vna
pte portarū p dño disponat. hoc modo vicz.
q̄ iuxta viā q̄ curiā diuidit fiat dom⁹ q̄ lōgas
faciē teneat. z ad posteri⁹ parz tēdat. z qd̄ do-
m⁹ nō capit suppleat sepijs alta vñ mur⁹. Sit
aut dom⁹ mag⁹ vel pua murata vñ nō tegulis
coopta vñ cānis fm dñi volūtātē. z locū in ea
pte iuxta ripas tñbe p̄gulaz z vuarū genera
nobiliora placent. q̄ tandem octo vel .x. pedibz
eleuare i altū poterūt decorū facere p̄gulariū
sup ripas adherēs arboribz ante dās. deinde
v. vñ. pedibz infra curiā circūquaqz hūiles
plānt arbuscule. velut ficus z malaginata si
aer⁹ illi⁹ q̄litas panis. z mīscle z selule ciconio
rū plāte. p mediū pō illi⁹ loci plānt aliq̄ plā
te piroz z maloz. .x. pedibz ad min⁹ distātes
q̄ pcedente tpe diuersis piroz z maloz gene-
ribz singlis elat⁹ z autūm mēsis maturādo-
rū cū diligēti industria lērant. hoz em̄ viniū
z arborz fruct⁹ dño spēaliter refuādi. p̄t for-
tes clausuras erūt a rusticor⁹ vocaci ipzobita
te securi. In eo etiā loco amenū formabit viri-
darii. z dñic⁹ ortulus. z apiti dilecta societas
illela seruabit. z turtures erig⁹ z lepulci fm
modos q̄s in loc⁹ suis dicā In alia pō pte di-
midia fiat dom⁹ z tuguria iuxta ripas circū-
qz. vel duas ptes aut vñā tñ occupātia fm
exigentia familie colonorū z aialūi nutrēdo
rū curia remanēt i media expedita dom⁹ me-
liores i vna pte deputent habitatiōi coloni.
z alie anialibz desit in pte nutrēdis iuxta do-
mos rusticorū cūban⁹ pute⁹. Si fons desit i
pte cōuenienti⁹ fiat fm modos z formā con-
sueti mō cōseruatas. dñi tñ pute⁹ z fossata cu-
rie a palude letamis q̄tum poterit elōget. ne
fossatū aut letamis hūior putri⁹ p occultos
ēre ingrediat⁹ meat⁹. In alio pō curie capite
iuxta tuguria bestiaz palus forme letamis
maturāda a dñica q̄tuz poterit domo remo-
ta. Et si tāta sit domoz nobilitas z potētia q̄
dedignet in eadē curia cū suis habitare colo-
nues poterūt cōmode in p̄dicto loco si dispo-
sicio faceret morari custodē q̄ castaldio noīat
z seorsum i alia pte facere suū locū palacijs z
turribz ac viridarijs decoratū. fm q̄ eoz no-
bilitati z potētie crediderit puenire. doctrinā
aut aree horreorū z celle vinarie ac colūbarie
pullarij stabulorū z tuguriorū feni seruandū.

suis locis tradenda referno.

Capitulum. viij. De puteis z fontibz faciēdis z q̄lic aq̄ repiat z p̄bet

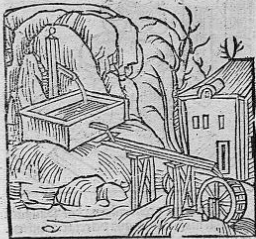

Icet pute⁹ optie morez in curia vt p̄dī
cū est. tñ qñqz p̄pter cōem plimū aq̄ nō
vilitatē. z aliqñ p̄pter cōmoditatē colonorū.
Et qz plimū aq̄ nō inuenit in curia vel in p̄-
bus z loc⁹ p̄pinqs. aut inuenit s̄ letamis liq̄
re inficit. In capitis extra curias fieri optat.
qd̄ cū acciderit. puidendū est h̄ mō vbi aq̄ in
supficie aut nō multū p̄funde existit. itaqz de
mēse augusti septēbris aut octobri fodiēdis
est pute⁹. qz vbi aq̄ his nō deerit mēsis nul-
lū alio tpe habebit defectū. Igit fm Palladi-
um aū solis ortū bis loc⁹ q̄b aq̄ querēdū est
eq̄līter. p̄nus mēto ad soluz dep̄sso spectabis
ouentē. z in q̄ loco subnli nebula crispū aerez
surgere videris. z velut rosē sp̄gere scias i sicc⁹
loc⁹ ibi aquā latere. S̄ terraz gen⁹ cōsidera-
bis. vt possis de tenuitate z habundātia indi-
care. Cetera nāqz tenues nec optimi faporis
venas creabit. Sabulū solutos exiles infusa
ues limosas. z spacio altiori submersas. Ri-
gra tra būozes z stillicidia nō mag⁹ ex imbris
bus z liq̄re collecta. s̄ faporē egregiū. Blaree
mediocres z venas incertas s̄ suauitate p̄ci-
puas. Sabulo masculis arena z carbūculus
certas z v̄b̄rate copiosas. In saro rubeo bo-
ne z habūdites sūt. S̄ puidendū est ne ine-
ruinas inuēte refugiat. Sub radicibz mōnū
z in silicibz vberes frigide z salubres loc⁹ cā-
pestribz. falsē q̄ues tepide z insuantes plerūqz
q̄rū fapor si optim⁹ fuerit nouer⁹ eaz sub terrē
exordinz de mōte sup̄fisse. S̄ i medijs capis
mōtanor⁹ fōnū suauitate frēq̄nt s̄ymb̄z aūb̄

tegar arbutis. Sicut hec signa inuestigade
aq quibz tuc credim? si neelacuna est. nec ali
qis ibi humor et cōsuetudine infeder. int? tes
nitis. salix saluatica. alnus. arundo. edera. cete
ra qz ibi humore multū adfō gignunt. Locis
ergo vbi pēdicta repis signa. pedibz tribz lani
tudie altitudie pedū quibz fodiat. z p prime so
lis occasuz vas purū ereti vlt plūbū interius
vincū ponat. inersum solo fossiōis īpūis. tūc
sup fossam crates facta de p gulis z frondibz
addita terra spaciū omne opiat. sequit die ap
to loco si in codē vase sudores inuinciant. aut
stille. aquā ibi esse nō dubites. Itē si vas figu
li sicū nec cooptū als cocci eadē rōne ponat
tur. ac siliter opiat altero die si aquaz. vena p
pima fuerit. vas hūore cōcepto soluet. Itē vel
lus lane eque positū z cooprum. si tū colligit
humores. et alia die sudet ex psum copā ibi
esse testabit. Itē lucerna oleo plena z incensa
ibi siliter tecta ponat. et si secūdo die reperiat
extincta. sup anito elemētis. aqz locus idem
habebit. Itē si in eo loco focū feceris. et terra
vaporata humidū fumū nebulosūqz tactaue
rit. aqz ibi fore cognoscas. His g reperit. cer
ta signo: si firmate noticiā. puteum fodias. z
caput aque reqiras. vel si plura sunt. in vnum
colligas. tamē sub radicibz montū in septen
trionali pte grande sunt aque. qā in his locis
magis habūdant vniūoz qz nascunt. S; in
fodiēdis puteis est cauendū fossorū periculū.
quoniā terra plerūqz allumen. sulphur. z bitu
men adducit. q p m pestis et alant. z occupat
tis statim naribz anias torquet. nisi sibi quis
fuge velocitate succurrat. Prius ergo qz ascē
dat ad infima. in eis locz lucernā ponas accē
sam. q si extincta nō fuerit. piclū nō timebis.
Si pō extinguit. locus mortifer est canēdus.
Fodiendus est g puteus latitudie pedū octo
vel septē quaz psum. vt binos pedes structu
ra concludat. fieri etiā pōt latior. seu strictior.
fm q plures aut pauciores aquā ex eo hau
rire intendūt. et scōm multitudinē z paruitatē
venari. Si aqua limosa sit salis admixtio
ne corrigat. sed dū foditur puteus. si terra nō
stabit vino generz dissolut. aut humore lara
bit. tabulas obicies vndiqz directas. et eas
transuersis vectibz sustinebis. ne fodiētes rui
na cōcludat. Potest etiā in talibz locis meli
sine fossorū piculo fieri. videlicet q fiat ex assi
dibus rota duplex z foris ad putei latitudi
nē. sup quā fiat murus altitudine vnius pū
cē. anteqz puteus fodiat. deinde ipius fossor
cū instrumētis ferreis in medio exstans sub

muro fodiat. z ipm vsqz ad terre equalitatem
descendere faciat. als accēdere. z iterū tandē
marat z fodiat. z terrā tandē aquā extrahat
donec puteus sit psecutus. Sed q in alto sunt
putei. pforatis vsqz ad infimā partē terris ad
loca infriora possint vicia fontis exire. si val
lis subiecte natura pmittat. Aquā pō nouas
putei sic pbabis in erio vase mudo sparges.
z si macula nō fecerit. pbabilis indicabit. Itē
decocta eneo vasculo. si arenā vel limū nō re
linquit in fundo vtilis erit. Itē si legumina
cito valebit excoqre. vel si colore plucido ca
rens multo z omni labe pollutiōis aliene.

Capitulum. ix. De aque ducu faciēdo.

Um pō ducēda est aqua air Palladi?
q ducat aut forma stricili. aut plum
beis fistulis. aut cānālibz. aut scicilibz tubis.
Si per formā striciliē solidādus est canna
lis ne p rimas aqua possit elabi. cui? magni
tudo pro aque mēsurā faciēda est. Si p pla
nū veniet. intra centenos vel sexagenos pe
des sensim reclinet structura serquipedē vt
vim possit habere currēdi. si quis mons inter
iectus occurrerit. aut p latera eius aquā du
cem? obliquā. aut ad aque caput speliācas li
brabim? p quas structura pueniat. S; si fe
vallis intererat. erectas pilas vel arcs vsqz
ad aque iuxta vespigia construem? aut plum
beis fistulis clausam deici patiēmur. et ex
plicita valle conforgerē. Sed quod est salu
brum et vtilius. scicilibz tubis conduciatur.
vt duobz digitis grossi ex parte vna reddā
tur acuti. vt palmi vnius spacio in alterum

Liber

possit intrare. quas iuncturas vina calce oleo subacta debent illinire. Sed anteq̃ his cur sus aq̃ admittat. fauilla mixta criguo liquo re decurrat. vt glutinare possit. siq̃ sunt vicia tabularū. Ultima rō est plūbeis fistulis duce re q̃ notias reddūt aq̃s. Nā cerusa plūbo cre atur. q̃ plurimū corpibz nocet hūa mis. diligē ter pierca est aquarū receptacula fabricari. vt copiam inops vena procuret.

Capitulum. x. De cister nis 7 cisternulis.

Uam aqua deest. cisterna fm Palladiū fiat magnitudie qua delectat. 7 sufficit. cui oim p̃duci possit aq̃ rector. de testaciū pa uimentū sup̃fuso de leuiget. hoc pauimētū 3 oi cura terēduz est ad nitore. 7 lardo pigui cocto assidue p̃ficādū. ne deducto hūore riuus in aliq̃ pte fundat. 7 ita post diuturnā 7 sollici tā siccitatez aq̃ prebeat hospitiiū. in ei⁹ medio formet puteus. deinde circa eū ois cōcauitas repleat in fundo de grossis lapidibz fluminū in medio 7 de minutis 7 de sabulo in supmo. vbi autē desunt fluminū lapides. loco eoz for naciis petre ponant. In q̃busdam autē locis fit pauimentū de quadā creta. que cū medio critter est infusa taliter coprimitur 7 calcat. q̃ aqua in se posita vel puluere optime recipit et conseruat. Anguillas sane piscesq̃ fluuiales in has mitti pasciq̃ cōuenit. vbi eozū natatu aqua sano agilitate curretis mittet. Rimas 7 lacunas cisternarū piscinas vel puteos far ciemus hoc modo. picis liquidē liquide quā tū volueris 7 tantundē sumes assungie vel se

Primus

pe tūci i olla vtrūq̃ miscēbis 7 coques donec spumet. deinde remouebis ab igne. cū autem fuerit refrigerata cōmixtio calcez sup̃adijces minutatim. 7 ad vnū corpus oia mixta reuo cabis. cūq̃ velut stimentū seceris inferes lo cis corruptis ac manantibz. et p̃ssum sūma dē sinate calcabis. In locis pierca in q̃bus aq̃s fluminū vltimur. fiat cisternule. cū quibz clari ficient et limpide fiat hoc mō. habeat vccus terre magn⁹ in loco frigido sub sabulo obru tus. supra quē sit vas ligneū vel terreū coop̃ tū. latitudinē quandā habēs qd̃ foramē par uū cum cāna in medio fundi habeat. p vnūz digitū in fundo elenata supra quā ciatum po nat incensum. deinde vics ad mediūz sabulo impleat. in quo postea quotiens volueris flu minis aqua ponat. q̃ in sabulo distillata. per cannulā guttatim descēdit inferius in vico in quo vtenda seruat. Q̃ si maiorē cisternulā habere volueris. poteris tam inferius q̃ supe rius receptaculū de marmoribz vel lapidibz 7 cemento aut testaceo pauimēto facere scōm formam. 7 magnitudinē tibi gratam.

Capitulum. xi. De mate rijs domorum.

Um supra de domibz & edificijs mē-
tione fecerim fabricandis. que ex ma-
teria murozū & lignozū sunt. dicam
q̄ ligna que competūt edificijs. & que bona
cemento & que consideratio in fundamentis
habenda est. Fundamēta igitur (vt ait Pal-
ladius) stabilia & diu durabilia latiora sint
ex vtrāq; parte semipeditis spacio q̄ parietis
corpus excresecat. Si solida & constricta in-
ueniet argilla. quinta vel sexta pars altitudi-
nis eius que supra terrā futura est fundamē-
tis deputet. Ex si terra laxior fuerit maioris
altitudinis obruant donec mūda sine rude-
rū suspitione occurrat argilla. que si omīno de-
sit quartam meruisse sufficiat. Arena que cō-
spēnsa manu odit stridores erit vtilis fabri-
canti. Item si panno vel linteo candido ve-
litis inspersa & excussa nūb̄ macule reliquit
aut sordies egregia est. Sed si fossilibus are-
na non fuerit. de fluminibus aut glareis aut
litore colligatur. Marina arena tardius sic-
catur. & ideo non continue sed intermissis re-
positibus construēda est ne opus corruptat.
camerariū quoq; rectoria salio humore dissol-
uit. nam fossiles rectorijs & cameris ex celeri
siccitate viles sunt. melioresq; si statim cum
effosse fuerint miscantur. sed si nō necesse sit
maris arena erit cōmoda p̄us lacuna humo-
ris dulcis immergi. vt vicū salis aquis sua-
nibus elata deponat. Calcē quoq; albo sa-
po vel tūburtino aut colūbino fluuiali coque-
mus in duabo arene p̄tibz calcis vna miscen-
da est. in fluuiali quoq; arena si tertia p̄te te-
ste crete addideris operū soliditas mira p̄es-
stabit. Iterū si calcē & arena equali mēsurā mi-
scent erit forissimū cements. exinde cōmixtū
Nō est p̄tecrea murus faciēdis tpe magni al-
goris. q̄ cōgelatus dissoluere postmodū ad-
ueniente calore. Tēpore mensis nouēbris aut
decēbris fabricariū materia est cedenda cum
luna decreuerit. quia tūc humor corruptibilis
corūpens cōsumptus est p̄ precedentē autū-
nū & lune etatē. & propter plens frigus aeris
fugit cum calore naturali arborū ad radices
ad calidū ventrē terre. sed arbores q̄ cedunt
vires ad medullā securibus. recisas stare ali-
quēdiu patiaris. vt per eas p̄tes humor siquis
in venis continet excurrat. Viles autē hec
sunt maxime abies videlicet. est em̄ leuis rigi-
da. & in opibus siccis p̄fecte durabilis. Sa-
licē v̄l latex p̄m Palladiū vtilima. ex qua si ta-
bularū suffragas in fronte atq; extremitate te-
ctorū. p̄sidia cōtra incendia confert. nec em̄

flamas recipiūt aut carbonēs creat. vt ideoz
ait. Quercus durabilis. si terrenis operibus
obruat. Rouer optima tam sub terris q̄ etiā
sup̄ terras. Castanea mire solidata durat in
agris tectis & operibz internis. Fagus in sic-
co vtilis. humore corrumpit. Populus alba
rus vtrāq; salit & tilla in sculpturis necessa-
rie. Alnus fabricis inuulis. sed necessaria si
humidus locus fundamētis planandus est.
Ulmus & fraxin⁹ si siccitē rigescūt ante cur-
uabiles. Cipressus egregia. Pinus v̄l pinus
nisi in siccitate nō durat. Cedrus durabilis
nisi tangat humore. Quercūq; autē ex p̄te me-
ridiana cedunt vtiliores sunt. que vero ex les-
p̄tione proceriores. sed facile viciant.

Capitulum. xij. De offi- cio villici.

Illicus disciplina v̄t at scōm Claronē
serie seruentur. aliena manu abstineat.
sua diligētissime seruet. litibus familie sup̄se-
deat. siquis deliquerit bono modo vindicet.
familia ne sit mala. ne algeat. ne cluriet. opera
exerceat. facilius a malo prohibebit. pro be-
neficio gratiam referat. vt alijs recte facere li-
beat. Villicus non sit ambulatoz. sobrius sit
semper. Ad cenam ne coeat. familiam exerceat.
procuret vt que dñs imperat fiant. Ne

plus censet sapi se q̄ dominū. Amicos do-
mini habeat sibi amicos. Qd̄ dñs credide-
rit etigat. mutuū nemini det. ne quid inscien-
te domo emat. ne dominū celauisse velit. op̄
rusticū omne vt sciat facere curet. 2 id faciat
sepe. dum ne lassus sit si fecerit scribat in mē-
te familie. 2 illi anio equiore facient. Si hoc
faciet minus libet ambulare. et valebit me-
lius. et dormitabit libentius. primus cubitū
surgat. postremus cubitum eat. prius villas
videat vt clausa sit. vt quisq̄ suo loco cubet.
2 vt iumenta pabulū habeant. boues mari-
ma diligentia curatos habeat. Bubulcis ob-
sequiosus partim sit. quo libent? boties cu-
rent. Aratra yomereq̄ faciat. vt boues ha-
beant. pecori 2 bobus diligenter substernat.
vngule curent. scabiem pecori 2 iumentis ca-
ueat. id et fame et similitudine fieri solet. opera
omnia mature conficiat. Nam res rustica sic
est. si vnā rem sero feceris. opera omnia sero
facies. strumenta si desint frondē ligneam le-
gat. eam substernat ouibz bobusq̄. Sterqui-
litiū magnū habere studeat. 2 per autumnū
euebat. 2 circū oleas ablaqueat. ac simū ad-
dat. frondem populneā ymēā querceamq̄ p
sepus cedat. eam condat non p aridā pro pa-
bulo ouū. Item senū aridum de prato reco-
dat post imbriē 2 autumnalem rapinā pabu-
lū lupinūq̄ serat.

Capitulum. xiiij. Quali

ter paterfamilias debet agrum emere. ac vil-
lici operam 2 rationem inquirere.

Altho scribit prediū cum cōparare co-
gitabis. sic in animo habeto vti ne cu-
pideamas. ne ve opera tua p̄das. ne
satis habeas semel circuire. quorū ibis to-
tius magis placebit quod bonū erit. vicini
quo pacto niteant id aniaduerrito. 2 vti enim
introducās. 2 circūspicias vti inde exire possis.
vti bonū celum habeat. ne calamitosum. et si
solo bono sua virtute valeat. Si poter? sub
radice montis si 2 in incridiem spectet. in lo-
co frigido. loco salubri. operariozū copia. si 2
bonū aquariū. opidū validum prope sit. In
his agris qui non sepe domos mutant. qui
in his agris predia vendiderunt quos pige-
at veditisse. vti bene edificatū sit. Laeto ne
alienā disciplinā temere cōtempnes. a domo
bono colono bonoq̄ edificatore meli? eme-
tur. Ad villam cū venies videto vasa 2 torcu-
laria. 2 dolia si multa sint. vbi non erunt cito
pro ratione fructū esse instrumēta multa vt

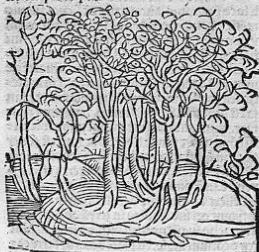
pauca sint videto. sumptuosusq̄ ager ne sit.
Paterfamilias cū ad villam venit fundū ea
die si potest circūeat vt die sequenti. vt cogno-
scat quomodo fundus cultus sit operaq̄ sa-
cta infecta que sint. postea villicum vocet ac
interroget. quid operis factū sit. et quid re-
stat. satis ne tempe opera sint cōfecta possitq̄
quereliqua sint conficere. et quid factūz vini
frumenti aliarūq̄ omnū. vbi ea coghouerit
rationē inire oportet opera 2 dietum si opus
nō appareat. dicat villicus se dolo caruisse. se
non valuisse. tēpestates malas fuisse. seruos
an fugisse. vbi eas multas causas dixit. ad ra-
tionē operū operariūq̄ villicū reuoca. Cū tē-
pestates 2 pluuie fuerit que opere per ymbiē
fieri potuerint. dolia lauare. picari. villā pur-
gari. frumentū transire sterces foras effer-
ri. sterquiliniū fieri. semen purgari. funes sar-
ciari. nouas fieri centones cuculiones fami-
liam sibi potuisse lascire. per serias potuisse
fossas veteres tergeri. viam publicā muniri.
vepres recidi. ozum fodi. pratiū purgari. vir-
gas vinciri. spinas trācari. cū serui egrotau-
erint. cibaria tāta dari nō potuisse alio oportu-
se. q̄ opa reliqua sint curet. vt perficiant. si qd̄
desit in annū vt pareat que super sint vt ves-
neant. que opus sint locari vt locent. 2 q̄ ope-
ra fieri 2 que locari vt imperet. 2 ea scripte
linquat. pecus omne consideret. oleum vinūz
frumentū 2 quicquid super sit vendat. boues
vitulos armenta oues lanam pelles plaustrū
vetus. seruū senem 2 morbosum vendat. pa-
trem em. familias vendacē non emacem esse
oportet. Item q̄ pertinent ad rationē suo quo-
q̄ tempe promenda. id est manifestada sunt.
que vendenda videndū. ea em que seruati nō
possunt tunc vendat cum caritas est. anteq̄
le cōmutent celeriter promat 2 vendat. sepe
em diutius seruata non modo vsuram adici-
unt. sed etiam fructū duplicat. si expectato co-
gruo tempore promat.

Liber secundus de natura plantarum. et de rebus communibus cuiuslibet generis agrorum.

Am in superiori libro de his que necessaria sunt saluti habitantium rura. quodam villis scriptum. consequenter de ipsorum operationibus in villis agendis dicendum est. Ceterum quod ruris

exercitia variant secundum varietatem plantarum locorum et temporum: quorum diversitas siue noticia nature plantarum partium ipsarum eorum etiam que plantis necessaria sunt perfecte cognosci non potest. de his in hoc loco secundo agendum est. et quod quedam sunt communia cultui cuiuslibet generis agrorum: de his etiam in eodem libro dicitur. dicat itaque de his in primis que omni plantae conveniunt secundum generationis principia.

Capitulum primum. De his que omni plantae conveniunt secundum generationis principia.

Al plantarum generatio sunt secundum fructum fructum. Libertum septem sunt quibus nulla omnino nascitur planta. calor videlicet celestis circuli. qui est primus et vivificans principium plantarum. secundum est autem conveniens calor loci. quod si in loco non sit virtus frigoris mortificatoria non suscipiet fructus caloris celestis circuli. Silister autem si locus sit vehementer adustus. erit heremus arenarius et eius quod vocat mortuum sabulum: eo quod non est talis

locus susceptivus celestis virtutis plantarum vivificans. tertium autem est calor. qui materiam seminat: licet quoniam illa sit inherens. quia sine illo aut non est receptiva caloris vivificans. aut receptum evanesceret: et nunquam formaretur ex ipsa planta aliqua secundum evaporationem. probant autem hec opera rusticationis. quoniam in quibusdam plantis cum primo formantur et sunt tenelle. vmbraeque oportet fieri. ut calore solis non evanescant. sicut quoniam ex semibus pullulat cipressi vel ficus. Tria autem sunt ministrantia substantialia materiae. quorum primum est humor naturalis inherens ei quod formatur in planta spiritum. qui primum spirando pullulat sursum et erumpit ad terram superficem et cum pullulat evacuat ab inferiori materia humoris. tota substantia humoris formatur in instrumentum radice plantule. et inferius ad radice in radicem. de futura autem virtus caloris subiecto. amabit humor locis. et iste est secundus humor ministrans conceptui plantae nutrimenti. sicut ministrat mater sanguinem menstruum in conceptu et formatione animalium. tertius est autem humor pluvialis et roris et nimium desuper venientium. qui se habet ad plantas sicut humidum nutrimentale et cibis sumptum in animalibus. et ideo humidum hoc desiderat a plantis iam formatis. et ad spiritum de ductis. sicut cibus desiderat ab animalis anima libus. Septimum autem quod etiam est aer conveniens extrinsecus. ille enim conservat si bonus est. aut corrumpit si malus est plantas. et ideo venientes et pluvie mortificantes ledunt et destrunt plantas. ab aere autem reparato proportionabiliter conalescunt et fructificant. Amplius autem arbor in genere suo est calida et humida. et calor quidem appetit meatum et impellit humidum. humidum autem habundans sufficienter ministrat materiam. et ideo statim exurgit in stipitem et auget illam et roborat et emittit in eos ramos multos et in ramos plurimas virgas.

Capitulum secundum. De diversitate generis plantarum.

Considerandum est principaliter de diversitate generationis plantarum. et diversitate generationis eius vere scire tota natura plantarum. Et de hac quidem diversitate ab antiquis ferre nihil amplius invenimus quod dicit Aristoteles. arbor scilicet et plantarum quodam generant plantam. quodam ex semine. quodam per seipsas. et ipsorum elementorum commixtione et fructu celesti quodam commixtione vivit insunt vegetabile. et ea que plantatis aut a radice nata evelluntur. aut a stipite aut a ramis aut a semine nata transferuntur de loco ad locum. sed hoc proprie non est plantatio. sed transplantatio dei

citur. et iste que sic transplantantur et quedam propter duriciem sue substantie et scarificis aliquantulum contunduntur et scinduntur inferi? ubi insiguntur terre. ut facilius et citius trahant nutrimentum. adhuc autem que secundum partem aliquam plantantur. quedam plantantur in terra. sicut fit de vite salice et bupho. frequenter quedam plantantur in aliam arborum. et hoc plantatio vocatur insitio. Quod autem in generatione platee valde nobis occurrit. est quod plantatur quedam ex semine habet generationem. que nec producit semen simile illi semini ex quo habet generationem. quedam faciunt semen melius: et quedam peius. aliquando enim quibusdam malis semibus bone arbores pueniunt. ut ab amygdalis amaris et acerbis aliquando sunt dulciores: aliquando contra. et filiter a malis granatis siue puniceis accidunt. aliqui sunt dulciores et aliquando e converso. Quia rursus autem plantarum semine cum debile fuerit aut ex loco aut ex aere ipse in convenienti deficit. Et illarum generatio in tali loco non est ex semine. sed ex aliqua alia planta: siue ramorum siue radicis. et hoc precipue est in pineis et palmis sicubus et malis granatis. et similiter in omni abietum natura. nulla enim illarum semen facit tantum efficacie per quod pullulari faciat nisi raro. nam ex semine palma quoadmodum pullulat et cypissus. et maxime palma si plura semina simul coniungantur. ex uno enim simplici semine raro pullulat. sed cypissus et maxime ficus pullulat ex uno granato seminato ad modum herbe primam coquelescentia paulatim. non autem defacili fit quod ex semine malo pueniat bona platea: nec e converso. licet aliqui hoc fiat. sed in aiali hoc pertingit multoties. propter diversitatem enim habitationis aeris et ventorum. et nutrimenti. cum aial sit facilius alterationis frequenter fit quod semen male complexionari aialis alteratur. et fit melius. et bene complexionari alteratur. et fit peius. et aial generaturum fit secundum seminis et quod generaturum dispositiones. vel per? vel melius. cui? signum est quod omnia domestica aialia videmus? valde differentia inter quantitatem et colorem. quod non accidunt eis nisi propter sui nutrimenti multam diversitatem. et diversa fomenta stabulorum. et aliorum locorum in quibus conuersantur. propter quod etiam carnes earum in sapore diversificantur a carnibus aialium siluestrium. talis enim diversitas in plateis non est. ante ranta non est quod radicibus terre affiguntur. et neque loca mutant neque nutrimenta.

Capitulum. iij. De substantia et origine et generatione plantarum.

Quoniam in quo oritur platea est sicut matricem in aialibus. et succus siue humor in tali loco preparatus et attractus est sicut sanguis menstruus in matricibus animalium. vis autem celestis in eis est sicut spiritus indistincta et non determinata ad speciem quamquam ad plateam naturam sufficienter determinatur et distinguitur per qualitatem elementorum et modum compositionis eorum in materia seminis plante. opera autem plante secundum quam plantata est sunt tria. scilicet uti alimentum. et augere et generare. ut in alimentum siue trahunt ipsum tunc parum convenientes et simile sibi. et hoc totum est convenientibile in substantia membrorum. et ideo non habet vetres et venas. sed tamen poros. et terra est eis per ventrem. in quo dimittitur vitraque impuritate sicca videlicet et humiditas. et hec est causa quod radices insistant ori suo similes in terra ex quo sicut ex stomacho sugunt nutrimentum et dirigunt radices deorsum maiores platee omnes ubi terre calor melius commiscet et dirigunt nutrimentum. et si alique plante magne in superficie spargunt radices et non in profundum dirigunt cito arefcunt. quia nutrimentum quod est in superficie terre evanescit ab eis in fumum per calorem solis. et non cogit spiritum rare in radicibus eorum per loci continentiam. Augere autem ipsarum platearum dicitur quodam esse in infinitum. asserentes plantam augeri quodammodo radicibus

terre adheret. quibz nō est cōsuetudī. q̄a certum est oīm natura cōstantiū esse quantitātē determinatā int̄ duos terminos maximū i suo genere z minimū. Habet em̄ sic egregie dicit Arestio. oīa rationē magnitudinis z augmētū. licet em̄ ex nutrimentali forment z augeant humidū plante. tamē p̄ cui faciēda est additio in t̄m addurat p̄ocessū ip̄is vt extēdi nō possit. z tūc cōstat augmentū in longū. z tandem ex cadē causa stabit etiā ad alios duos dyametros. q̄ sunt i latū z profundū. De operatione autē generandi plantarū hic solū dicitur. q̄ sugēdo p̄ poros h̄nt nutrimentū. et de eo qd̄ extrinsecus in gēmis eleuat a spū egrediente formant omne quod gignunt.

Capitulum. iij. De diuisione plantarum per suas partes integrales.

Onsequēter autē de p̄tibz vegetabilū plātarū determinandū est. z de his q̄ accidunt eis a natura z nō ex cultu. de fructibz em̄ z cultu dicet postior. D̄p̄ter autē scire q̄ sic in aīalibz ita in plātis. qd̄dam est qd̄ est potētia z qd̄a p̄ plātē vocat succus z quoddā est qd̄ est p̄ plātē actū. sic radix stipes ram⁹ et huiusmodi. Est autē succ⁹ humor p̄ poros radice attract⁹. z ad nutriendā totā plantā q̄ p̄ p̄tes plātē a virtute nutritiua distribuit. necesse est igit q̄ ad plantē silitudinē calore digestiō. nō. p̄ digestiōnē ad silitudines cōplexiōis ei⁹ mēbz vel p̄ns q̄ nutrit alteratū est. ex his autē necessario relinquit q̄ hūor cibalis plātē magis sit insipidus i radice fm̄ q̄ magis z magis a radice p̄cedit. sic plus z plus accipit sapore plātē p̄ueniente sic autē accipit sapore ita enā accipit inspissationē subtiliationē z acumen. Ex actiōe em̄ calozū in ip̄m necesse ē hec oīa cūenire circa ip̄m. nisi per accidēs impediāt. vt infra docebit. z in quibusdā quidē plātis calore exalante plurimū humidū remanet terrefre viscosus; lucidū. p̄pter multitudinē dyaphani naturā in ip̄o. z est odoriferū p̄pter actionē calozū in ip̄o. eo qd̄em qd̄ cōuenient digestū est aromaticū est. qd̄ autē corruptū ē sēdū z hūidū. q̄ calozē apiente p̄z stillat frigiditate aeris efficit. z vocat gūmī. aliq̄n enā distillat p̄ vuln⁹ factū ferro i plantā. z tūc enā gūmī vocat. sed nō est tāte p̄ns vt p̄dictū. Partes autē q̄ actu sūt p̄tes plātē diuidunt in duo genera qd̄a em̄ sunt ad mēbra sic officialia in aīalibz qd̄a autē sunt silia. nodi em̄ z iūcture z vie per modū venaz extēse z radices sunt sic mēbra officialia. z nutrimentū officio deferuentia. s; li

gnū in habentibz lignū z caro cibalis in non habentibz lignū est sicut mēbz sile in aīalibz cortex autē sicut pellis in aīalibz. z ad hunc modū est de ceteris p̄tibz plātē: sed nodus ille q̄ vocat malleolus est factus a natura. vt in ip̄o silet succus. z ampliorē accipiat digestiōnē. cuius signū est: q̄ si in ramo siliuestris arboris fiat incisio vltra mediū. ita q̄ medulla sit abscesa. z postea ligatus consolidet. tēpora b̄t malina fructū. et meliorabit sapor eorū. causa autē est q̄ ibidem retortū porū inueniēs nutrimentū ascendēs per truncū stat. z diutius digestū in meliores digerit z transfor- mat fructus. huiusmodi autē nodos habet p̄cipue in plantis ea q̄ rare sunt substantia. z habent magnas medullas. aut in toto sunt cōcaua. z cū hoc sunt valde longa cicat est vitis z vinicella z cucurbita z arūdo z genera frugū z tritici z siligo ordēi z auena z alia huiusmodi. Radices tū habent plantē oīi similes. quantū ad tractū nutrimentū. habet tū q̄ntū ad aliū modū silitudinē z effectū cordis radices plātū. quōm cor nutrimentū attractū pri- mū infundit calozē viuificū. per quē ad membra moueri incipit. z hoc facit radix in plātis q̄m et radice dat eis caloz. z forma vite potētialis. per quā ad oēs p̄tes plātē naturali motu mouet. Sūt plātē voraces dicte z abstinentes dicte. z p̄ter suarū radicū dispositiōes cōtrarias. raras em̄ z porosas z calidas hūtes radices multū trahūt de nutrimento: plus autē q̄ cōuertī possit z terminari a natura arboris. z tūc arbor generabit fruct⁹ vermickosos et putrescentes si nō exsudet. vel aliter emittat superflūū humidū. in inuētute autē plātariū. hoc marie accidit p̄pter calozē inuētutis eaz. Alii q̄ autē curant ex hoc q̄ p̄forant i ntra radicē. ibi em̄ exis supflūū humidū sic per seuborho mīā. Si autē plante calide z rare radices sint in terra sicca in q̄ pluit raro. z in q̄ cadit cū impetu multa pluuia. sic est terra climatis secundū z terciū: z forte q̄ntū pro aliq̄ sui p̄te trahitur radix plātē multū viciū interpolat. ex habūdantia pluuie multū nutrimentum qd̄ anteq̄ alia pluuia superueniat trahit ad partes superiores. z p̄pleta digestiōe pficit. et ideo tales in talibz loc⁹ plātē sepius forte florent. z fructus emittūt. z hec est causa q̄re in terra maiorū sepe flozēt arbores in vno anno. sit autē hoc in hris climantibz. licet nō producant plante nostre nisi paucos flores. quādo post estatē humidā sequit autūnus valde calidus z siccus. Sunt autē quedā plātē humide aq̄

se molles. et quocumque modo insistant terre de
facili radices emittunt et conualescunt. hoc autem
faciunt quodam digne propter similitudinem ligni ra-
dicis plantae corporis. sic sunt? cuius ramus in ter-
ra infusus defacili conualescit. in quo autem non
sit causa est? deestituit lignum nutrimento. ante
quam ex se foris mare possit radices. eo quod aut poro-
sum non est. aut non habet calorem sufficientem trahen-
tem. et ideo accrescit antequam ex se emittere possit ra-
dices. et ideo quicunque calide sunt ramis infixis
in terra conualescunt. sic butyrum et saurina et mul-
tae aliae. Et iterum si molles sunt tactu. ab humore
terre nutriuntur et impleantur et conualescunt sic sa-
lix et alia. quaecumque autem neutra habent dispositio-
nem harum frequentius accrescunt. quoniam ramus earum terre
infiguntur. vena autem in planta prope locum non
est. sed nec in multis manifestam similitudinem ha-
bet. sed vicia nutrimenti dicuntur venae. quae ali-
qua sunt directe ascendentes. et tunc crescit planta
quasi per quasdam tunicas herbares vel ligneas quae
viam supponit alteri. quod aliqui sunt tortuose. et
tunc efficiuntur planta nodosa. aliqui autem diffundunt
articulatum in plantam. et per vias directas nutri-
mentum trahunt. et per transuersas detrahunt. et reperti-
tur in partibus plateae nutrimenti. veniant autem vicia
istae aliqui a radice ascendentes. aliqui ex medul-
la ad exteriora plateae. sic lineae multae producantur ab
eodem centro. talis est igitur dispositio venarum in
planta. medulla autem plantarum videtur esse sic mir-
cha in aialibus. et per medullam arborum decurrit. et
pulsat plus de spiritu plateae quam per aliquam aliam
viarum. et in ea est vigor spiritualis plateae: quod aliter
res staret a radice non bene viuificarentur ad for-
mam speciei plateae. et ideo plateae habent ortum et princi-
pium ramorum quod oriuntur a corpore plantarum a me-
dulla quasi ex vicario radice. sed quoniam ligna scin-
duntur per ariditatem profundam frequenter scissura con-
tinue usque ad medullam et vitro. et non inueniuntur
perfunditati scissura nisi raro. plateae autem quod nutri-
untur ex medulla per poros transuersales habent me-
dullas maiores. et quod nutriuntur per poros directe
ascendentes habent medullas minores. quoniam non vi-
dentur medullas habere quoniam magne efficiuntur. propter
hoc quod lignee tunice artantur per alias circuli vel ci-
cantes comprimuntur et quasi insensibile faciunt viam
medullarum. et probabile est quod hoc fit vna cau-
sa corruptionis magnarum plantarum inter se. sus-
focatio videlicet spiritus vitalis in medulla inclu-
si. per hoc quod costringitur per circumsistens induratum
et costrictum lignum. ipsa autem suba medulle videtur
esse sic purgamentum quoddam colericum. quod pro-
cipit de nullo aialium. et hoc fit. propter calorem spi-
ritus et motum qui pulsatur in medulla. cuius signum est

quod fere omnes medulle plantarum perfectarum inueniuntur
a principio iuncturas plantae eorum albe hu-
mide. et in processu etatis declinant ad acutita-
tem et siccitatem. Sunt autem plantae fere quaedam totae
suba habentes medullas sic sambucus et ebu-
lus et huiusmodi. et omnes illos nodos habent mul-
tos. et nutriuntur ex medulla. et ideo est multum
in eis. et in hoc genere est visus. sed minus est me-
dulloso quam sambucus vel ebulus. alias autem expe-
rimur plantas in toto peruasas sic fistulas qual-
dam et calamos. et hoc fit ideo. quod ille multum in-
digerit spiritu summo libero quod deuat in concocto
plantarum. illo ex nutrimento quod ascendit per dire-
ctos poros laterum plateae. sic arbor et calamo-
genus et huiusmodi. Decisus est dispositio medulla-
rum. cortices in plantis sunt sic coria et aialibus. nisi
quod adeo non cohererent plantis quaedam modum coria
in animalibus. et sic in aialibus per corium cum est exco-
riata seu abscessa non recrescit sine magna aia-
lis cicatrice. sed scissa per longum et latum pellis ci-
to consolidatur. ita est in cortice plantarum. propter
quod exsiccantur plateae frequenter quando in stipiti-
bus in circuitu cortices ab eis abradantur vel
quod ad carnem plateae ligneae vel herbae. non est au-
tem cortex ex correctione venarum. sic cornu aialibus.
sed suba cornicis generatur ex terrestri platea et
pulsio ad superficiem ipsius. Et autem cortex duo-
rum modorum scilicet interior et exterior. interior mol-
lior. exterior durior et asperior.

De diuersitate naturalium et simplicium parti-
um plantarum et de causa augmenti eius.

Scitum autem in aialibus intertentiones vena-
rum et nervorum sunt supplementa partium simpli-
cium. quod sunt carnes vel ea quod sunt in loco carnis
habent carnes. ita sunt in plantis lignee partes vel
herbales quod simplices sunt et materiales. eo quod in-
fluunt per nutrimentum. et effluunt per excretionem pla-
tarum ad modum laneae quod cadit. et quod auctus au-
geatur platea et quod desiccatur et diminuitur platea vi-
detur exicari et diminui. et talia prope dicuntur
partes simplices et plantarum et naturales eo quod influunt
per nutrimentum et effluunt per excretionem plantarum.
aut materiales supplementa sunt materia et aialibus.
hec autem quod dicitur cori et visitata anothomia cogno-
scitur et vena maior canapo et lino. et multis alijs
quod vias venales habent multum fortes et viscosas et
directas. et quoniam aequo coputrit in eis et caro mate-
rialis et postea exicatur et comminuitur et coificatur
et recedit. et remanent vene illarum platearum ad mo-
dum laneae quod cadit. et viscosi sub-
stantiales quod est in eis. et sunt ex eis panes. Et hoc est mo-
dus quem habent antiqui philosophi in corpore hominum
et aliorum animalium. quod ligabatur et ictum aequo vehementer et

tunc abluta carne naturali z molliori rema-
net reiculatu ex neruis z venis. z demonstra-
bat modus diuisionis earu in corpibz aialiu.
sic autē est in vna canapo. z lino. ita etiā est
absqz dubio in alijs plantis. licet materiale nō
possit ita ab officialibz pibz separari in eis. ps
autē nō simplex in plāta dē esse que ex pluribz
simplicibz est cōposita. sic radix ramus z bu-
tulusmodi. plāta dē a platone cē figura oīs vni-
uersi. radices em bz subius ori siles. sed dila-
tant vndiqz vt nutrimentū accipiant. z ideo
dilatāt plām inferi. supius pō dilatāt ppter
ramo z infusione. qz multiplicānt ex duabz cau-
sis. quaz vna est materialis scz nutrimentū ha-
būdātia. altera autē efficiēs qd est calor sol vndiqz
exierit. tanges arborē. z ebullire faciēs suc-
cū z euocās ad exteriūs. z ideo erumpit in ra-
morū multitudinē in supioribz vbi magis cō-
stringit. z p digestionē ampli subtiliat. z bu-
tulusmodi signū est qz plāte que circūsepte sunt
multis alijs plātis. sic arbores i nemoribz spīs-
sis z vmbrosis crescunt in altū z nō multipli-
cant in eis rami. necnō multū ingrossant cō-
rū stipites. z carēna qdam ramo z est. eo qz p
calorem solis nō pōt in eis euocari z ebullire
succus ad supificies. sed potius frigus vmbre
cōcludit calozē interi. qz intus multiplicat
ex fugia cōtrarij eleuat totū nutrimentū in al-
tū. z cū motus frigosus sit ad centū. quoties
mor solis a cētro nutrimentū expellit ad cir-
cūferentiā vt impiguet z dilatet stipites. toties
reflectit a frigore loci vmbrosi in se nutrime-
tū. et impedit stipitis ingrossationē fieri.

**Capitulu. v. De genera-
tione z natura foliorū flozū z fructus.**

Ico itaqz qz folij in oibz plantis ma-
teria est humor aquosus. nō bene dige-
stus. nō bene a fece terrestris digesto et pur-
gato. aliquātiu passus z cōmixtus. Finalis
autē interio folioz est ad fructuū cooperimen-
tū. eo qz natura purgatiōe indigeat a supflui-
tate humidi aquosi. z cū sit sagax z ingeniosa
eodē purgamento vñ ad fructuū defensione.
Materia autē tā folioz qz fructuū ē qm duo
vapores sunt in genere. tā in vētre plāte qz in
alijs vaporibz oibz. vapor scz hūidus z aquo-
sus. z vapor siccus z vētosus. vapor hūidus
est materia fructuū. ppter qd etiā fructū scōm-
geni sūū vētosi esse iudicant. licet autē foliū p
ymbzā tēperatā restringat solis arsurā. tamē
qz fructū indiget multa vi solis. pducit foliū
aliquantū distās. vt nō obstat digestionē qz
sit p sole. flozū autē substantia generaliter est fa-
cta ex hūido subtiliori. qd calore pmo ebul-
lit. z ppter habūdantiā qd est in ipso dilatāt ad
modū folij. ideo m qz hūidū bz magis dige-
stū flos naturaliter est odoris boni. qd nullo
modo ēēt nisi hūidū oprie digestū et subtile
hēt sic z terrestre. z qd in ipso est subtilissimū
est z valde cōmixtū cū hūido. cū em ex vapo-
re terrestris vētoso creatio sit fructuū. est in ipso
vapore subtili. aliqd z hūidū z mioris ter-
restris qd nō defacili cōstat z insipiat cali-
do digestuū. z hoc tū sit magis vaporabile qz
residuū eiusdē qd est in suba plāte in loco qd
me in qz erūpit fructū. pmo calore statim erū-
pit z format in flozē ppter qd adheret flozi ros.
qz mel pducit z cerā. z hoc inuenim⁹ in inte-
rioribz floz. profūdo. qz tū natura format sub-
tile hūidū. qd passus est a subtili z bene cō-
mixto sicco fluit ex ipso subtile z bñ decoctus
quoddā hūidū. aut per modū qnqz dulcis
stegmatis in creatiōe humor z aialibz cōstat
ergo qz flozū suba sit et subtili aqfo terreoz
subtilitate sua pot⁹ formabile est in figura
flozū qz in grossiciē fructuū. z ideo pmo calo-
re veris flores erūpunt ppter subtilitatē sube
sue materialis. z facili⁹ ledunt a frigore qz so-
lia z fructū ptereandē causas. z sunt multū
redolētes ppter subtile hūidū qd a sicco cō-
uenient passus est. z quasi spūalit ita resoluūt
in ipsoz suba. z hūidū folioz magis grosse
aq indigeste est z hūidus fructuū in pncipio
sui magis est stipiciū z terrestre indiges multa
digestiōe ppter qd vltimo cōplect post folia et
flores. ampli⁹ cū fructus cadunt z germiant
nō trahūt augmētū vel nutrimentū a carne il-
la. sed a tra cui⁹ signū est qz cū auferretora ca-

ro circūposita melius germināt semia q̄ q̄
eis remanet. p̄terea nutrimentū fructū pu-
tescit facile. eo q̄ natura non excogitat illu-
d nisi vt putrescat cōpleto semie. z cadens
in loco semis finet z infundat lūtū in q̄ semē
facit. cōualescat. cui? signū est op? rusticoz.
cū em̄ vites voraces volūt facere finat eas ex
pāpinis z acinis q̄ colligūt ex ipa eadē vinea
cui? vites voraces eē intendūt. hec etiā cōside-
rant in opibz nature. si em̄ caro fructus ad se
cūditatē semis nō p̄fert. cū natura nōnq̄ de-
ficiat necessarijs pculdubio separet seia p̄ ces-
surā z apturā a carne fructū cadētū. z hui?
p̄trariū videm? in nature ope. optet em̄ q̄ si
mario terre q̄ sit p̄ putridā carnē fruct? ad se
cūditatē seis eiūsdē ope. conigit aut frequē-
ti? depire fructū q̄ flozē ex aliq̄ triū causarū.
aliq̄ em̄ magne sūt plātē. z būnduz ponūt ad
nutrimentū ex q̄ formādas erat fruct?. s; sub-
tile qd̄ trāsīt in flozē nō est incorpabile plātē.
z tūc perit fruct? z nō flos. aliq̄ aut nō ita ci-
to pōt moueri grossum z vinci sic subtile bū-
dū. z tūc scdo tercio vlt̄ q̄rto anno fructificāt.
licet om̄i anno flozēat. aliq̄ aut nō pōt ita tū
attrahere p̄pter duriciē suaz radiciū. z tūc for-
te nō attrahūt sufficiēs nutrimentū fructū ni-
si p̄ duos annos vel tres. z q̄ cōgregatū fue-
rit in plāta sufficiēs nutrimentū sic fructificat
z nō in alijs ānis. In oleis iḡ pinguibz tale
est indicū sic dixim?. sed olez sepe puant fru-
ctu. eo q̄ ad fructū ei? mult? humor z p̄guis
erigit. z multus calor digerens. z ideo ex di-
ctis causis frequenter impedit.

Capitulu. iij. De vinitio ne et diuisione plantarum.

Scit aut vñ? modus vnitōis q̄ sit p̄ in-
sitionē. in q̄ planta vnīt plātē. sic stipēs
radici. z sic ram? stipiti. z p̄nuat cū ipsa ita
q̄ p̄ oia efficiunt eiūsdē ligni z nutrimentū. cūz
m̄ sunt eiūsdē speciei. aut forte eiūsdē generis
q̄ sit insitio. Et plāta q̄ insert̄ tūc trahit nu-
trimentū ab ea cui inserta est q̄ inserti? cui sit in-
silio natura sua nihil pducit nisi radices. su-
pius aut neq; ramos emittit neq; sarculos ni-
si raro. digerit tūc suc? ad naturā z modū insi-
te. z nō eius cui insert̄. z ex h̄ scim? in arboze
duas eē digestiōes. lz ad inuicē sunt sar? siles.
q̄z vna est i radice. z altera in stipite z ramis
q̄ p̄abile ē meliorē eē insitiōz i feriorē q̄ su-
piorē. z q̄nto magi fiat inserti? rāto magis fru-
ctū z saporē ei? imutari z domesticari. q̄nto
p̄o fiat alit? tanto min?. q̄z maior est imutari

onis p̄tus in toto q̄ in pte. z maior in maio-
re pte corpus q̄ in minori. z qd̄ his mirabilis
est caro fruct? est fm̄ naturā z p̄tute digestio-
nis stipis. z sapor nuclei z vigor est fm̄ natu-
rā z p̄tute radiciū. cui? causa ē q̄ pulpa carnis
fructū ē de p̄mo fluēs. suba aut nuclei nō
pōt de p̄mo fluere. s; de ea pte q̄ est loco cor-
dis plātē. ex cui? p̄tute tota arbor in formā.
z hec est radix. filiter est aut in seibz animalū q̄
ex mat̄ia pte abscondit de crebris animalū
attrahūt. vt distillātia p̄ totū corp? p̄tute cor-
por? totū accipiat. sic em̄ z nuclei trahūt a p̄-
mo mēbro arbor? vt accipiat p̄tutem totū. et
maxie radici? q̄ est p̄tute tribuēs toti corpori
plātaz. ¶ Dubitat q̄re in animalibz diuisa nō cō-
ualescit. diuisioz aut in plantis vtūq; cōuale-
scit. solutio q̄ videlicet planta p̄pter silitudinē
suaz p̄tū vndiq; sic p̄ os qd̄ fugit nutrimentū
z in se q̄ in vtre z venis digerit. ideo cōua-
lescere pōt. sed in animalibz quīs habeāt i mult?
silia corpora. z ideo diuisa i vtraz pte retineat
sensuz z motū. tū quedā organa diuisa a reliq̄
corpe būnt formā sic os. z ideo q̄cūq; ptes illis
destituunt cōualecere nō p̄nt. eo q̄ nec nutri-
mentū p̄nt fugere. nec ad p̄gritate sui corporis
degerere sine illis. in diuisiōe aut ista magi la-
cerata cōualescūt. nisi sint valde rare sube. sic
vitis z salix: q̄z cū lacerat ad inserti? ramulcis
revertit meat? aptos z vias integras p̄sus nu-
trimentū. z ideo statū vt vie ille ad nutrimentū
attingūt incipiūt suggere z cōualescit plāta.
cum aut secat vel incidit. tunc pori dirigunt
vt pūcū vñ ad nutrimentū z nō p̄ lōgitudi-
nē aliā nutrimentū insigūt. z in ipsa sectiōe to-
tū corp? plātē cōcutit. z ipsi pori antant p̄ col-
lisionē z p̄p̄sionē impet? secat. z ideo frequē-
ter arecūt incisi. p̄ter vitē et salicē q̄ sunt rare
sube. sed tū magi cōualescūt ex trāuerso aliq̄
tūlū longo vulnere abscisus ram? q̄ directe
abscisus circularit. z hoc cōtingit vt dixi: qd̄
poros plures tūc aptos habebit p̄sus nutri-
mentū q̄ ex trāuerso secat. q̄z q̄ ex directo.
cui? signū est q̄ q̄ diuidunt radices annūq;
arbor? fm̄ lōgitudinē meli? fructificant. eo
q̄ p̄ totā lōgitudinē diuisiōē p̄ poros sit at-
tract? nutrimentū. si aut ex directo secat in p̄-
fundū nihil oīno cōfert. z forme nocebit. tū
q̄ arecūt arbores ille. ad huc z hui? alia ratio
est. q̄ lōgitudō diuisa nō impedit cursū nu-
trimentū. sed latitudo diuisa statim cursū z vi-
am nutrimentū interceptit z impedit. z ideo scil-
sura i arboribz p̄ lōgitudinē facta nihil oīno
in sapore z figura variat fructus q̄ fuerit sa-

nata. si autem dividantur ultra medullas que in medio est ramusculorum et consolidentur statim variabunt fructus et sapor eorum propter divisionem que contingit propter impedimentum nutrimenti quod fit in modositate que nascitur ex hoc secundum latitudinem diuisa planta. et ideo diuisio secundum latitudinem est quodam nodus insinuosus. et non diuisio longum. sic ostenditur in sequentibus. proterea plantis per abscissionem et restitutionem prout organum redditur continue ueniunt. contingit autem aliquam partem amittere radicem et pullulabit ex stipite alia radix. et nutrietur ramus aut oes aut aliquis. et pullulabit ex radicibus stipitis et rami. sicut contingit amittere et recipere ramos aut omnes aut aliquos.

Capitulum vij. De transmutatione unius plante in aliam.

Huiusmodi transmutationis est. quod raro potest praecidi silua quercina copletorum lignorum. et magnorum. quod recrecat in eadem specie. nam praescitis arboribus praedictis recrecat arbores que tres mule dicuntur. et arbores que dicuntur mirce in praetibus alamanie que sunt maioris ignobilitatis quam pme fuerit. causa autem huius est quod radices vetustarum arborum solidae et dure sunt et clausorum pororum. nec valent ultra pullulare postquam stipites arborum stantium super eas praefecerunt putrescunt igitur et calor et alacritas ex ipsis et secum trabes bene midum efficit maturum plate alterum species. et quod de stitum est a vigore arboris anteriorum pullulabit in arboribus ignobilibus. et aliqui non pullulabit oino. aliqui non generant inde nisi fugus vel gramme vel aliquid alia herba. Est et alius modus valde multiplex sic cerussime probare poterit ois que cepit in talibus. fere enim quicquid vna et eadem arbor fructifera in stipite abscidit. et relinquit inferior pars in terra. sic fit in insinuos. et ipsi eiusdem arboris fragum in eodem truco inserit. sicut inde plate quod fructus nec in figura nec in sapore cum praecedentibus conueniunt. cum autem inserunt fraga pinoz et cinor vel aliorum fructuum ossa habent in truncu salicis efficiunt fructus sine ossibus. Sicut autem si inserit vitis in cerusu vel piru vel malu. inueniuntur vuae mature/quod cerula sunt matura vel pira vel mala. et tales mutationes valde mirabiles ostendunt se his que diuersas studiosas faciunt insinuos. Item exceptum est. quod cum inserunt fraga pscia in pini vel cini truncu sine stipite. quod mutantur amborum arborum nature. et fit in escula maiora et meliora quam sunt alia escula. et videtur hoc fieri sic in aialibus ex pmissionem vicinorum seminum in coplectione sic alini et eorum. quod generant muli vel burdones. non enim lo-

ge est pscius a pino vel cino. et ideo cum vitrag arbor rare subest. vitrag pmitte sua coicat alteri. et sic ex pmissionis pmitte in loco insinuos fit succus pmissionis pmitte. et ideo cum illud quod p locum insinuos excolit. pmutat paulatim in specie alia quod est esculus arbor. quod figura forlioz agnoscitur. quod illa vicinitatis aliquid habet ad cinum et pinum. et ossa que sunt in esculis etiam habent indicat vicinitatem. praedicta scribit frat Alberthus. Est autem praeter dictas mutationes illa que de siluestri fit domestica. et domestica fit siluestri cuius modum et causam oportet cognoscere. est enim de eptis. quod omnia platea domestica subtrahit cultum fit siluestri. siluestres autem habent plures fructus quam domestice. et ois siluestri domestica quam cultus adhibet. siluestres autem habent plures fructus quam domestice. sed habent eos maiores et acriores. sed domestice habent dulciores et pauciores. vel minus acros vel maiores fructus quam siluestres. Modus autem quod domestica fit siluestris. est p subtractionem cultus. et loci indurationem et arefactionem. et precipue si ad sabulositatem et arenositatem conuertatur. tunc enim durities non permittit ad plantas distillare vel euaporare nutrimentum sufficiens. Arefactio autem prauibit nutrimentum. sed sabulositas et arenositas vnde quod facit euaporare. et non constabit vapor circa radices plantarum. et tunc macre et spinose et pluri morum fructuum efficiunt. Multitudo autem fructuum earum ex siccitate puenit. quod siccitas est causa diuisionis in multa et pua. Undique enim intercipit nutrimentale humidum siccum. et ideo in multa pua diuidit. Efficiunt autem fructus acerbi vel amarissimi. propter hoc quod tale nutrimentum non obedit digestioni. et plate sic facit humidum domesticationis. Modus autem quod siluestres conuertunt in domesticas valde est multiplex. et praefat circa tria in genere. Hec circa naturam plantarum. et circa vmbra et soles ipsarum. quoniam oportet fundum ipsum puertere et impigare et solidum et pinum facere. et tunc non despect. itaque super distillates boitates recipe non possit in inferi et tra vaporantes circa radices plantarum puenire. et oportet cogere eum ex tali terra quod cum silicidijs in se fluantibus infundat et cum vaporantione moueat aperte. et pgrue contempere ad coplectionem plantarum. Circa plantas autem est praedictio deratio. putando eas per abscissionem spinarum superfluarum. Et per insinuationem. et aliqui per vinctum et emolliuonem et per diuisionem corticis eius. ut in grossari possit planta. et fit insinuos si debeat siluestri domesticari. oportet quod fragu cuiusdam inserat stipite suo. aut fragu alterum quod eius est siluestris. aut fraga eiusdem in stipite suo maneat

tia ultra medullā ex transuerso incidant & re
ligant: quia talis modus incisionis vel insci
one generatus ex soliditate sua magis retinet
calore naturāle. sicut lapis calefactus magis
z maiorē diuturnū habet calorem quā lignū.
humor etiam diutius stat in tali nodo. tamen
propter tortuositatē z etiā propter soliditatē
ipius. z ideo melius ibi digerit. z fructus fi
unt tunc dulciores z cōuenientiores. z iste est
p̄cipuus modus domesticatiōis. Considera
tione autē diligentissimā optet habere in ym
bris z solibus talium locorum: quoniam quedā nō
bene cōualescūt nisi in ymbra. vt cucurbita.
z quedā nō nisi in sole calido vehementior si
cut vitis. z ita est de alijs multis. z ideo ista sūt
valde attendenda. q̄ aut maiores z pauciores
sunt fructus domesticarū q̄ siluestriū plantarū.
causa est humidi nutrimentū habūdātia. q̄ nō
est tot diuisionum. eo q̄ nō in tñ habz in sic
cis z acutis p̄buis sic nutrimentū siluestriū.
z ideo cū sit habūdās nō facile diuisibiles in
pauciora diuidit. sed in ea in que diuidit ba
bundātius fluit. et ideo magis crescunt z in
grossantur fructus earum.

Capitulū. viij. De altera

tionis diuersitate que fit in planta.

Ecundū autē generatiōis diuersitates
notanda etiā occurrūt alteratiōis diuer
sitas in plantis. eo q̄ ipsa frequēter causat ge
neratiōis diuersitatē. z hoc traditū est ab an
tiquis. eo q̄ arbor ipsa loci frigiditate z anni
q̄tate nimis indurat z cōpacit hz corticez q̄
cludit poros z radices p̄ q̄s nutrimentū tra
here debz. z si scindat radicē eius p̄cipue i ra
mis maioribus ipsi radices z scissure illi lapis
immitrat. ne iterato cōcludat z consolidet in
cipit trahere nutrimentū per poros partium
scissure z iterato vegetari z fructificare. et sic
de sterili arbore fit aliqui fertilis. Ampli⁹ que
dā arbores dicunt masculi z qdā fēie z discer
nunt in hoc qz pus pullulat masculis p̄t cali
dū for⁹ mouet qz folia plāte striciora z mi
nora sunt. p̄pter siccitatē masculi z hoc hnt in
plātis pluribus locū. sed maxie in palmis in q̄
bus rami vel puluis masculi possit super ra
mos semie cōfert ad generatiōē z maturati
onē fructuū. idē est si plantę masculus iuxta
femina z odor masculi bñificio vēti deserat ad
femina. Silitur si arbores maiorū punicorū
plantent iuxta oliuas. vt vapor paulatim ad
oliuas ferat cōferat. Et p̄ oppositū qdā plāta
rū cōuocate alijs impediūt generatiōē et fru

cificationē ear. sicut corulus impedit vitē. et
nux impedit oēs alias plātas. p̄pter p̄notabi
lē amaritudinē quā hz. Et alteratiōe etiā ali
qñ contingit. q̄ tñ aliqui ex frigiditate vel alia
causa alterat plāta q̄ mutat oīno in aliā spe
cie. aut scdm totū aut scdm p̄tes. z hoc modo
dicūt calamitū mutari in mentam. aliqui sil
ter aut triticū in siliginē mutat aliqui. z econ
uerso siligo in triticū vt ait Albertus. Caula
aut maxima alteratiōis istarū est p̄ cultū. nu
trimentū. z locū. Amigdale em̄ z mala grana
ta z quedā alie plantę a sua malitia mutant p̄
culturā. Malagranata etiā stercore porcino
simata z dulci aqua frigida irrigata meliorā
tur. Amigdale aut p̄cipue qñ humidū super
habūdāt si clausis insigat. vel etia z p̄forēt in
aliqui locis. vt distillet sup̄flūū humidū cū qñ
mi qd multū tpe emittūt post cōfisiōē z p̄fo
rationē z emūdationē. Sic etiā plantę q̄ ver
miculosos faciūt fruct⁹ curant. sed rustici non
faciūt nisi vñū foramē p̄ qd distillat sup̄flūū.
qd cū emittit. aliud meli⁹ digerit a calore cō
plexionali. h̄ etiā artificio plantę siluestres in
ortēles qñs cōuertunt. educit em̄ ex ipis hu
midū in cultū. z p̄ cultū alterant corpā eoz. si
cut p̄ medicinā. z tūc ad aliā cōplexionē p̄uer
tunt. sic medi⁹ ducit hūiores in aliū. z postea
p̄bet nutrimentū bonū z alterant b̄tuder ad
generatiōē sanguinis boni. loc⁹ tñ z labor ins
dustri⁹ in cultu multū p̄ferūt. maxie ad tales
alteratiōes. z p̄cipue tpe anni in q̄ fuerint bu
tissimiodi plātatiōes z alteratiōes. Quedā em̄
plātaz nō emūdant nisi trāspātent. ipus aut
in q̄ p̄cipue plātant est i principio ver⁹. cū tota
adhuc p̄tus est i plāta. tūc em̄ trāspātata cō
ualescit. qz tā in se attraxit hūiorē z calorem. ex
q̄b pullulat. z adhuc frigore iuuat. ne hūidū
z calidū e⁹ euanescat p̄ euaporatiōē. Plāte
aut plantant in bieme z meli⁹ cōualescūt qñ
ea q̄ facta sūt i vere In bieme p̄o calidū natu
rale clausus est i semibz plāte. z calidū qd est i
visceribz terre cōclusus facit euaporare subtilē
hūidū ad radicē q̄ in locū calidū terre insigat
z ex his plāta cōualescit. Nā viscera tre mas
gis sūt calida in bieme q̄ in aliq̄ alio tpe ani.
Cū aut viscera plantę sic hūido vaporatē im
plēt. impugnant sole appropinquantē emittūt
z cōualescit. Et hec est causa q̄ plātatio q̄ fit
p̄funde in viscera tre optie cōualescit in bie
me In autūno aut paucissime plātant. qz tūc
hūio euaporauit. z calor z tra redacta est in
cinere frigidū p̄ calorem estas. z sic nec ex parte
terre. nec ex p̄te plāte cōualefcere pōt. In esta

te aut generaliter mala est plantatio propter calidū z siccū. quod euanelcere facit vires plantarū p̄cipue tamē in cancro et leone. post q̄ orit stella q̄ dicit canticula. q̄a nūc tēpus calidissimū z siccissimū est. z sunt corpora plātā rū arida. z virtutes earū debiles. z terra p̄uata humido nutritiāli. In paucis tū locis q̄ tanto feruore tēperant fit plantatio in tpe dicto sic est locus qui vocat coronia frigidissimus valde z humidus. aut ex mōibz. aut q̄ multū est iuxta poliū aquilonarem.

Capitulum. ix. De diuersitate plātāz p̄sumpta iuxta diuersam fructuūz productionem.

Ueda arbores vno anno fructificāt. in alio reficiunt. z tales sunt mltē. p̄cipue magne arbores. sicut oliuē z piri ficulnec. q̄ līceramos producāt q̄bus cooperiunt z dilaant. tamē in ramis illis nō est habūdās fructus nisi alterius fructus anni. eo q̄ multitu do ramozū trahit succū ad sui nutritiōem. et non p̄mitit pullulare fructū nisi in tercio anno cū redūdat humor in arborē. sic etiāz magna anialia mūnis ponunt idē semē q̄ pua. amplius q̄dam iuuetute steriliores sunt q̄ in profecta etate. qd̄ ideo cōtingit q̄ succus totus n̄ aīst in nutritiōem ipsorū. cū aut stercit nutritiōem tūc meli⁹ fructificāt. sic viſ q̄ vetula est meliores z viliores. pducit vvas q̄ iuuenis dūmō ad extremā z decrepitā nō puerit senectutē. Illa em̄ in omibz sit sterilis ppter siccū z frigidū qd̄ habūdāt in ea. q̄dam aut ecōtrario meli⁹ fructificāt in iuuetute q̄ in senectute. sicut amigdalī. piri. Harū autēz plantarū natura pfecta est calida z humida in iuuetute ex q̄bus qualitatibz post iuuentutē mutant in frigidū z siccū. z ideo p̄mūz tūc steriles efficiunt. deinde in totūz aride. z hoc plus patiunt amigdalī q̄ piri.

Capitulum. x. De his q̄bus indiget omnis planta.

Om̄is planta tota in oībz p̄ribz q̄tuor indiget p̄cipue. sic z aīal semiali. scz humido termiato loco cōuenienti. z aq̄ sine humore tēperato nutrire. z aere sibi cōsumili et p̄porcionalī. Cū quattuor pfecta z cōuenientia fuerit. optime nascit plātā z crescit. Si autē bec vel aliqd̄ eorū discesserit ab ea. debilitatur generatio z incrementū plante p̄porcio nali ter discessioni eorū.

Capitulum. xi. De his q̄ fa

ciūt ad plante generationē z augmentum.

Erbe aut z q̄cūq̄ vegetat z crescit radicāt in sūzū terre. indiget vno vel pluribz de q̄bus rebus. bec aut sunt scz semē. putredo. humor. aq̄. plātatio. q̄ est plātā super plātā nasci alā. Hozū autē quibz p̄mū est qd̄ in se virtutē habet formatiā plante. z est in ipso materia z efficiēs simul. secundū autē virtutē informatiā accipit a p̄tute stellarūz. humor aut qui cōmixtus est ex elementis. ci bus est z materia tam generatiōis q̄ generatione. habet em̄ planta digestiōē depurata quā trahit de terra. Aqua aut sicut in cōmunibz nutritiōis non deseruit nisi in hoc q̄ est elemēti vehiculū. nec fluxus haberet ad partes cibū. nisi per modū aque. innutribilis em̄ existens in seipsa nutritibile facit cibūz ad membrū. z ad p̄tes illas q̄ nutriunt. Plāntatio autē super plātā alā. est q̄ fit in sitionē. et cōualeſcit. propterea q̄ plātā interius habens humorē putridū virtutē solis exalat illū. Et sic planta inſita aliē plātē in figura differens ab ipā. Sunt igit tria istorū generationū plante deseruiētia. duo aut cōferūt. se mē z putredo. z plātatio in plātā alā. q̄ em̄ generationi cōfert opozet q̄ habeat formās i se aliqd̄. z ad specē plātē deducēs. hoc autē est formatiō a p̄tute inferiori. sicut semē a p̄tute vniuersali supiori. sicut putredo. Et bec q̄ dē duo simpliciter cōferunt ad plātē generationē. Tercū autē est. qd̄ est plantatio plante in plātā alā. cōfert similiter ad generationē z transmutationē ipsius in figura. Similit̄ aut que cōferunt ad cibum plante diuersitate habent duplicēz. quonā huiusmodi est vt cibi substantia. aqua autē cōfert propriū aliū motū ad partes nutritas. Sunt autē quedaz adhuc que vident cōferre plantarū generationi z incremento. de q̄bus etiā supra est facta mentio. sicut loc⁹ cōueniens. et aer cōmū naturalis. sed bec faciūt aliqd̄ ad esse plātē. scz ad bñ esse nō cōferunt. nisi rōne semis aut putredinis aut humoris. q̄ sunt tēpata ex loco z aere plātē cōnaturalibz z cōuenientibz. Idē aut aer q̄ venit in plātē cōstitutionē inuiscat humore semis z putredinis z plātē. sicut fit etiā in anialibz. Amplius plante vegetant in calido tēpore in vmbra noctis. z lignescūt ad solis feruorem. eoq̄ calore z humore p̄ euaporationē desiccant. in hyeme etiā q̄ cōstringunt plātē exteri⁹ inueniunt in⁹ succosē valde magis q̄ in estate. Accidens autē qd̄ multum variat z mutat naturam plantarū. est

cultus bonis. et hoc est ideo quod plante in genere animatoz iuxta elementa sunt. et elementoz vires et materie multum habentes. ideo quod mutat qualitate terre et humoris in qua sita est planta multum mutat naturam plante.

Capitulum. xij. De putredine siue letamie. et stercoracione. et cibo plantarum.

Sciet natura sola sit principium rerum naturalium. tamen in omnibus his quorum substantia transmutabilis multum iuuat arte et cultum. ut in melius vel peius transmutetur. Hac igitur consideratione loquamur de agris et eorum cultu. et ortis et pomarijs et ceteris per que fit cultus plantarum. et remouentur a siluestritate ad domesticationem. Sunt autem maxime quattuor que circa hec consideranda sunt. cibum videlicet et aratio siue fossio. seminatio et insitio. Circa hec studet omnes agriculatores precipue. cibum autem non est aliquod simplex elementum. oportet igitur cibum plantarum commixtum esse. si enim simpliciter planta nutretur. ex alio constaret quod omnino irrationabile esset. ad hoc autem cibum non est aliquis qui ad membra plante produci per se possit. propter quod indiget planta rigato cibo. ut hoc conferat rigatione quod animalibus confertur per potum. qui vehiculum est cibi decurrere ad membra. Cibus igitur proprius plantarum. erit aliquod commixtum humidum. res autem

commixta humida integritate et salute constituta non est in via mutationis ad aliquid. sed saluat in seipsa. propter quod nihil nutrit a nutrimento in sua specie et suo esse saluato. sed potius ab eo quod iam ante corruptum est et destituit ab esse proprio aut est in via ad aliquid. propter quod animalibus creatus est ventris cibum corrumptum et extrahit ab eo id quod nutrit animalibus humidum nutrimentale. ipsa enim extractio humidioris quod attrahit in cibum corruptio est eius quod nutrit quod in ventre ingestum est per masticationem. omnis enim corruptio que est in natura sic fit. quod extrahit humidum. et remanet siccum decidens in cinerem. sic cito incineratur omne stercus animalium. Cum igitur ventrem non habeant plante. sed terra pro ventre vtantur. oportet in terra circa plantas esse putrefactionem cibum plante. et tunc attrahit a radicibus et humidum cibum. hec autem probatur opera rusticorum. qui stercore quod letamie vocant prope omnium plantarum simant genera. quod non ad radices distillat. nisi rigatione pluuie aut aqua desuper fusa. Hoc autem letamen in genere duos habet humores. unum quidem suprenatantem et aerium. quod non facile est incorpabilis platee. spongiat attrahit et incidit a sole. Alterum autem habet adiunctum et immixtum subtili siccum quod est in ipso. et hoc est vere cibum plantarum. Plante generaliter corpus siccus et durus est corpus animalium. et tali indiget cibo qui in terrestribus indurabilis et siccabilis sit. Ultimius enim cibo nutritis similis est nutritio. Iudicat autem et hec ab accedente plantarum. quod nimis pingui et humido nutriunt. contrahit letamen nascetas et putredines. et letamie autem quod coadunata cum suo terrestri habet humiditatem et bonam permixtionem conualescit et roborant et fructus perferunt cognitos et viles. fructus enim eorum saporis ex letamine et substantia eorum contrahunt. Ad bucatum si nimis humidum et pingue sit letamen a quo iam planta attrahit humiditatem plurimam. et luxuriabit in folijs et mollibus ramusculis infecundis. et non sufficienter profert fructum. et illud quod profert erit adfusus et incoquens. hoc ostendunt omnes siluestres plante. quod nutrimentum siccum habet et terrestre. fructus enim omnium illorum calidiores et sicciores sunt et fortioris odoris et ortensius. qui cibant letamie aquoso. Ad hoc autem in philosophicis dictum est. fructus creati ex humido ventoso. hoc autem non est nisi qui terrestri fortissime commixtum est. hoc igitur est maxime quod cibatur et mutat saporis et modos fructuum. propter quod stercus animalium non aquatur. et precipue colubum precipit Palladius

pmiseri cū letamine. stercus enī hoc est fer-
nēs valde. z suo calore in letamie supflua cō
sumit humiditatē. et tūc magis cōuenit plāta
rū cibo. ideo etiā asininū cōnū vel ouinū z ca-
praz sterc⁹ a rusticis sumit. Nec enī aialia sic
ca bñt egestiōes. z p inductas rōnes magis
cōgruit letamini plantaz. hac de causa pci-
piū cauēri a stercore porcino. qd tā et spē quā
et accidētē qz sicci nō est plāns affert magnū
nocumētū. Sic igit in cōi disposito letami-
num oportet qz ipm letamen sit in via corru-
pionis. potius qz sit tā incineratū z ad terre
stritatē deductū. z calore naturali destitūtū.
Plā optē congruit. quā tāp putrefactionē re-
sultat ad supficiē suā naturālē hūidū. cū enī
hoc hūidū nutrit qz diu h ad radices plā-
tarū resulat. tam diu debitiū plāns prebet nu-
trimentū. quā ppter nec recēs letamē oīno qri-
tur nec qd tā vetustate incineratū existit. sed
qd est anni vel tres anni hīs optimū ēē
pnuiciat a cultoribz plātarū. recēs enī adhuc
in se claudit vaporē vetustū. aut in toro am-
sit in administrando humorē suū in nutrime-
ntū. ppter qd etiā peritiores medicorū cōsūpro-
rū habitacū papiūt sub tali letamie fieri. so-
mentū enī hui⁹ letamie a fumigatione sua ali-
qd carnibz corū p poros pbet humectatiōis.
hoc etiā ostendūt in diu stitū alchimorū. q opti-
mas quasqz maturatiōes in clibano letamie
papiūt fieri. vocātes clibanū letamie calorē
q cū tali de q dictū est hūido exspirat ad sumi-
supficiē. adhuc aut sicco letamie posito et nō
bñ corrupto videm⁹ arefcere mītas plātarū.
nisi multo prohibeant hūido aqueo p cōti-
nuatiōē irrigatiōis. qz siccus calor q ex tali
fimo generat circa radices intēdit in tales ra-
dices plantē. z exsiccat z in ariditate cōuertit
totā plantā. ppter qd ex cibis his colligit le-
tamē. qd inuitat plātē hūiditū esse debe-
re in dispositiōibz inductis. Sic igit admini-
stratū letamē mutat plātē naturā. plusqz cibū
mutat aīal qd cibā et illo. aīal enī magis di-
uersū est z lōgius a se attrahit cibū qz plan-
ta. z ideo cū letamē hoc sit cibū plantē. z vi-
cinoz z similioz sit cibū qz aīal. citius muta-
bit de cibo qz aliqd aīaliū. Adhuc aut tā se-
pius habuit est qz planta terrā hz pro vītre.
et i terra pmiū cibū plātē recipit assimilatiō-
nē. ppter qd attrahit ad se plantāz mutatiō-
nē. putes enī terre pēpue sunt putes plāta-
rū. z fm terre mutatiōē erit z plātarū muta-
tiō. Nec est aliqd mod⁹ ita pueniens ad muta-
tandū plātē naturā sicut per letamē z letami-

nīs cōtemperatiōē. Jam enī ostēdim⁹ q in
planta nō sunt tot nūero digestiōes sicut in
aīali. Scimus aut qz similū in corpore facili-
or est mutatiō qz etherogeniorū. z ideo vide-
mus quasdā plantarū ex cibo nō solū mura-
ri ad alterū modū saporis fructū suoz. sed
etiā frequenter transire in alias species et te-
nuitate cibi z letaminis. sicut supius de triti-
co z siligine dictū est. hoc aut ostendūt artz in
dustria. quē siquis in arborē pforans ramis
q sunt iuxta ramū sculos a qbus dependunt
fruct⁹ impleat pulueribz optē cōtritis foras
mina. ita qz pulueres ipse sint et spēbus mul-
tū aromaticis. z obstruas ab vtraz parte op-
time cū cera fori z spissa. fructus erūt in sa-
pore aromaticē saporēz pulueris obtinētes.
q tamē ad fructū substantiā non pueniunt.
nisi per euaporatiōē. Oportet igit qz multū
māius letamine cū⁹ humor ingredit⁹ p sub-
stantiā corpus plantē z fructū mutat natu-
rālē humiditatē plūs. oportet enī diligenter
cauere ne letamen congestū sup terrāz fumer
ad flores z fructus. aut etiam ad gēmas plā-
tarū. fumus enī ille siccus intensus z feridus
est. et per poros ad interiora plantarū ingre-
dit⁹. z plus crumpit qz malus cibū. sic z ani-
malū corpa corrūpit huius fumū z odoros.
hoc aut tam expi sum⁹ in vītibz sup quibus
sarmenta z palee z onozū teste fumabant ad
gēmas flores et fruct⁹. et multē ex his pērit
oīno. postea aruit z exsiccatū est. talis enī fu-
mus matie nocet his q rare substantie sūt plā-
tis. sicut est vitis. sic etiaz plus nocet viris qz
femīs. ppter raritatē corpis virilis. sum⁹ enī
hic indigestus nō alteratus ptingit intra cor-
pus. z ideo corrūpit naturas tā plātarū qz aīa-
liū. ppter qd id qd ex herbis plātarū eradicatū
est lōg⁹ pēci ab ipsis d. ne corrūptiōis feto-
re plātis afferat nocumētū. Oportet etiā nos nō
latere ex eadē causa paludes ab agricultoribz
b⁹ fieri debere. sicca enī palea sarmenta z ster-
cora nō apte maturant. s. pon⁹ corrūpū et
corrūpū p fumū suū qz emittūt. hūmefacta
aut lat⁹ resoluunt in supficiebz. et efficiuntur
molliora. p qz spōgiositate exsudet ad supfi-
ciē naturālē hūidū. z maturet in plātaz cō-
ueniēs nutrimentū. hui⁹ aut indicū est qz plā-
te etiā sic z aīalia attrahūt hūidū. et cibi sūt
vehiculū. z tū nō potēt sic z aīalia. paludibus
enī potus earū permisceat letamini. q fecit ip-
suz in plāz vndiqz floz. z i plāz ptes infū-
dēdo nutrire et mutare nec obstat vt videm⁹
quosdā rusticorū pparare loca cultū suoz p.

intensos stipites: ligna: et tunc terrā melius fructificare in planis. hoc enim non fit propter plātas sed ad temperandū dupliciter ēre malicia. frigit enim terra: et ex frigiditate sterilis hoc modo aliqd caloris accipit. quo semina in ea iactata melius ualeant. Siliter autē et humida nimis: et ex hoc fecunda intentio et in intro cinere in cuius poris aqua non tenet. et contrahit siccitatem temperatā. per quā magis abilis efficit ad fructificandū. Et ex oibus igitur predictis constat letamen vniū esse eorum que p̄cipue plantā mutant a siluestritate in domesticationē. siluestritas enim plāte nihil aliud est nisi neglectus cultus et? et sapor fructus et? q̄ visio hūanis non cōpēnit. Et domestica dē q̄n p̄ cultū et? sapor ad delectationē et utilitatē hominū redigit. hoc autē fieri p̄ letamē probat et ea q̄ in aialibus accidit que tūc in aialia sunt domestica plurimū sunt canes. nō propter nutrimentū habundantia. et multarū sunt qualitāt. et diuersorū colorū propter nutrimentū diuersitatē. et sapor carniū earū alius q̄ siluestriū. Quod potest igitur proportio nabiliter hoc etiā in plantis accidere ex nutrimentū admiſtrationē. vixit frater Albertus. Paladius autē refert q̄ stercore cōgestio locū suū tenere debet. q̄ habūdēt humore. et p̄p̄ odoris horrenda a p̄iori cōuertat aspectū hūior habūdās hic p̄stabit stercorei ut si qua in spiritū nariū semina putrefiant. Stercoris asinus p̄cipue est maxime ortis. deinde ouinū et caprinū. et in mētorū. porcinū p̄o pessimū. cineres optimi. sed colūbinū feruissimū. ceterarūq̄ auinū satis vtile. excepto palustriū. Cassius p̄o scribit ut refert varro colūbinū esse p̄cipuū post ipm stercorei bovis. tercio caprinū ouinū et asininū. equinū nō bonū nisi pratis. Stercoris qd̄ anno requirit satis est vtile. nec herbas creat. si vetustius est min⁹. p̄derit. pratis p̄o recentia stercorea p̄derit. ad vberitatē herbarū et maris purgamenta si aq̄s dulcibz eluantur mixta vice stercoreis adhibebunt. Varro scripsit q̄ p̄pe villā duo debent esse sterquilinia. videlicet bifaria diuisa. et qd̄ in vno nouus est debz dimitti donec matureſcat. alterū vetus in agrū tolli. necnō illud sterquiliniū melius. cuius latera et sumus p̄gis ac frondibz a sole est defensus. nō enim succus q̄ q̄rit terra p̄ solē exurgere oportet. Itaq̄ p̄iti p̄curat q̄ aq̄ in cum fluat. q̄ maxie retinet succus. Stercoradi sunt agri spissius in colle. in capō rarius cū luna minuit. q̄ res herbis si seruet. p̄ficiet. Vniū gero asserit columella. xxiij. stercoreis carpes sufficere. i plano p̄o. xviij. iustici in nri du

plū ponit et vltra. sed tunc nō tū. Itē enim tor dissipadi sunt q̄t ea die poterūt reparari. ne stercorea epiccata nil p̄sint. eiciunt q̄des letamīa q̄libet p̄e h̄yemore. sed si tpe suo eici nō p̄nt. antequā seras more leis p̄ agros puluerē stercoreis spargere vlt capnū manu p̄ice. et terrā sarculis misce. nec p̄derit min⁹ stercorea. re vno tpe. s̄z frequenter et modice. Agri aquosus plus stercoreis q̄rit. siccus min⁹. sed si letaminis copia desit. hoc p̄ stercore op̄ie cedit. ut fabulosis locis creatā et argillā spargas. Tretoſis et nimii spissis fabulū. hoc etiā et legibus p̄ficiet et vineas pulcerrimas reddit. Plāle tamē in vineis vini cōsuevit viciare saporē. vel seminat lupini in agris culti et vineis de mēse augusti et de mēse aprilis vlt maij. et cū ad debituū q̄si augmētū puenierit cuertant. sic enim loco letamīa vineā et terrā impinguat. s̄z duobus annis ad plus ipsoz durat eis pingue do. in p̄bio autē tunc cultores epp̄i lupinos serūt tpe q̄ seminat rape in terris cultis vlt stipulis bis aratis. vici circa tres corbes in iugero et expe seie op̄iū. deinde tpe octobris legonibz incidunt et in sulcis ponunt. et ibidez semiantes frumētū arat semē op̄iū. et deinde bonū frumētū colligūt estate seq̄nti. Mediolanū. p̄o seminant ranicias spissas. et cū creuerint eas cuertunt. Alij autem scrunt gralegā et cuertūt cum ad substantie venerit completū. Alij p̄o terras que sua macritudine parū aut nihil fructificāt. ad multa fertilitatē cū irrigatione hoc mō reducūt. scz q̄ extra cra de capis segete. inducūt in agros aquas p̄ sulcos vel riuiolos ordiatas. est aut melius si aq̄ est turbida de torrente q̄ sup facie agri terrā nouā inducat. et replendo sulcos agrz eq̄t. et p̄cipue si fuerit ager cretosus. naz si solus fuerit sufficit aq̄ clara. p̄dest aut maxie talis irrigatio i estate cū aq̄ in agris steret sub radijs solis ferētis. hoc enim mō talis ager plurimū impinguat. Itē dicunt mediola. et oēs cōiter hoc obseruant. q̄ vbi linū seri d̄z lupini nos q̄s ibi seiauerat cuertūt. non solū si iā magni sunt. q̄ etiā si tūc nati sunt. et valde terras fecidāt. et plus dicit si aliq̄bz diebz mollificetur in aq̄. ita q̄ bonus gramē emittat et manu serāt. et terrā arāt ea valde fecidant. Idē dicit de cineribz. et ideo simū cōburūt et manu semiant. et cuertūt cū lini vel cur? vis alterius semie. Ponendū est aut letamē in campis vineis ortis et arboribz p̄cipue a klō. septēbr̄ p̄ oēs mēses seq̄ntes vsq̄ ad mēsem maij subsequenter. et in tpe fortis gelu sup iā natis legent.

bus pōt cōgrue spargi. poterit etiā sequētibz mēlibz in terra spgi. si eodez die terra opiant: z vineis z arboribz si fuerit valde maturz. Et est sciendū q ex vno curru palaz qnqz z sex currus letamis sūt. et pro sex annis optime vna stercoreis spio terra fecidat. Jte notādūz est q letamē abfcs animalibz sit hoc modo. videlicet q in hyeme palee vel alia stramēta p hciunt in vjs lutois curijs vel fossatis et q buschjs foucis. z cū ibi p. xv. dies vs circa steterit z fuerint cōculcate sepeq pluuijs made facte coaceruant z ad magnū letamis montē defup lant. vt pluuiāz aquas recipiat post dies aliqz defcruūt. z cū sic p totā citatem steterit spergant in agria.

Capitulum xiiij. De aqua que cōuenit maturitati letamis. z nutrimentō plantarum.

Qua paludalis cōuenient letamen qd est nutrimentū plāta: maturat. z plātas irrigat. aq em fluente nō bñ maturat nec irrigat plāta. quoniam illa qdem frigiditate sua cōstringit poros letamis ne expiret in eo calidū aut humidū naturale ad supficiē. siliter aut eadē frigiditate cōstringit poros radicū. z nō sinit eos apiri in tractū nutrimentū. qd est circa radices leuat z deducit. z ideo forit siluestribz aqs paucas aut nullas videm? na sci plātas. terrefrutas em fundi leuat z educit. nec remanet nisi lapis durus z frigidus. i quo plāta nasci vel nutriri nō pōt. Aqua aut stans fictū in se recipit solis radiū. z calefit illo calore q adiuvat ad letamis maturationē z radicū apionē. z ad pullulationē seminū. z maxime aq que defcēdit i pluuijs z roribz ex nubibz sup terrā. hec est em calida z vaporabilis. z ideo palus ex illa cōuenientissime fit in pta letamēqz calore maturat. z vaporabilitate cōmisset subtili cōmixtiōe. pfer ei lenitate z motū qbus eleuare possit i venas et poros organicos plāta:z. Si autē aq lacunalis vel fontū addibet in loco paludis. optet q ster sub radio solis pusqz letamē iniiciat. z cōmifceat cū ea forit. z moueat ita q ex motu spū mā faciat. z vaporabilis fiat ppter dictā causam. Aqua aut grandinū z niuiū nisi diu steterit anteqz fluat ad plātas. plurimū sui frigiditate plātis nocumentū aufert. est em in ea frigiditas radices mortificās. z humidū letamis cōgelās. z hoc nocumentū nō defacili aufert. cū? signū est q terre niuose parū pferūt germinis. z qd proferūt est imaturū z licet cale-

fiat aliqū aq per solē. m nocumentū qd intulit pma frigiditate nō aufert. qd hoc fuit mortificantiū. hoc aut videm? in terris gradinatīs z agris. qm infra tres annos vix postea redeunt ad cultū. Sz aqua pluuie licet sit frigida tñ excellētiā frigoris nō bz. z bz caliditate ex nube ex qua defcēdit z vaporabilitate. Ros aut est calidus z humidus z dulcis. q defacili mouet ad mēbra plantaz. palus em de qua dictū est nō erit sita intra plantas prope. quom nimis fusa plāta impedit a fructu cōueniēti. sed mediocrit infusa pua lescit. ppter qd letamen cōuenient in altiori pte ori vel agri tenet. vt ipsius nutrimentū z pūus cū pluuia defcēdēt ad plantaz deducat radices. vbi calor terre fumat in radices arborū z aliarū plantaz. z fugit humor eius naturalis calore radicū. z hec est causa q aq pure macilente z cū impetu fluentes steriles efficiunt terras qz influit. Aqua aut lacuno se z paludose facit eas pignes. z pcepue qm ex pluuijs accipiūt incrementū. ppter qd ex eunt ab aluo in agros. sic nilus qui crescit in pluuijs sub eqnotiali defcēdētibus que sūt calide z humide. z ideo opte irrigat sata egipzioz. Alia aut aqua grauis est poti? descēdes a pūbus letamis z a radicibz plantaz q vaporat in ipas. et ideo nō ad cōueniētes in lacunis in qbus stetit. Aqua medicamē accipit ex cōtinuo radio solis. z ideo purescentes in ei? fundo herbe quasi in naturā cōuertunt letamis. ppter qd etiā lūm de fundo talū lacunaz paludaliū acceptū pinguē agruz z secundū facit. bñs effectū letaminis in ipo. oino aut cōuenientissimū plantarū nutrimentū est letamē in palude tepcrata hūiditate putrefactū. z ex cōuenienti stercore cōmixtū. ppter causas inductas. sed aq salia p omnibus caueda est. ne admisceat letamī aut plantis. quoniā illa epiccatina est z adustina z oino cōtraria plāta:z pullulationi. licet em acredo salis fracta sit i humido aqo. cū torore tñ solis cōuertit in acredinē z amaritudinē. z tale nutrimentū oino plante refugit. z alia habet in se similitē siccitate potētiā ex cōbusta salis terrefrinate. z ex hoc prahit poros plātarū z obturat z epiccat. letamē itoz qd suuz humidū nō valet excludare in plāta:z cibario ne. Adhuc aut aq metalloz q p mineras decurrūt aut fistulas metallinas. diu aut lōge fluxerūt sunt incōueniētes. quom ex natura metalli corrodūt potius qz infundāt interiora letamis z plāta:z. Aqua aut maturās letamē

men est aqua paludalis ex pluuijs et roribus congregata. si illa non habet sit aqua lacuna-
lis sub sole diu calefacta et foris mora. si au-
tem nec illa parata est sit aqua de fontibz aut
fluminibz aut pureis hausta foris comixta.
et sub sole calefacta.

Capitulum. xiiij. De uti- litate arationis et fossionis.

Rationes autem et fossiones in genere
quatuor cōferunt utilitates. quarū vna
est terre apertio. secūda est eiusde adequatio.
tercia est agri cōmixtio. quarta eiusdem cōmi-
natio. Terrā autē apertiri necesse est. quia aliter
nec semina in se terra recipiunt. nec ea que in se ha-
bet sufficienter exspirans amittit. et ideo ape-
riri oportet terrā. et in omni mutatiōe planta-
rū quando de siluestritate in domesticationē
mutant. soliditas quippe superficie p pōdus
ipsum terre et conculationē hominū et bestia-
rum adhuc aut per imbriū ictus et fluxum
facta impedit. ne aliquid in se ab exteriori re-
cipiat. aut etiā aliqd ab interioribz suis emi-
tat. vnde plāta in ea fixa aut gemitur aut mu-
tetur a dispositione vna in aliam. ppter qd p
scindi terrā oportet. aut arato. aut fossio.

Similiter autē nisi fuerit adequata non bene
mutabit plantā. sed potius cōrumpit. cū em id quod
est cōtinue in superficie terre suo pondere et flu-
xu humoris tendat ad inferius in terre visce-
ra est terra inferi⁹ ad duos vel ad tres pedes
magis pignus q in superficie. et ideo inferio-
rem superius eleuari. et superiores depumi p
arationē et fossionē oportet. vt adequata vir-
tus sua in vna virtute vnita moueat plantaz
radices et secundet. adhuc autē beneficiū ra-
diorum solis tangit primitus superficiem. sed
cū non sit retinens aliqd evanescit. et ppter re-
dundantiā cōseruat in inferiori parte terre. et
ad hoc q adequat quādo inferi⁹ supius po-
nitur et cōuerio. et multe alie adeptiōes terre
virtutū sunt per fossionē terre et arationē. Cō-
mixtio etiā necessaria est quōm nisi partes q
libet sibi permittit sunt non erit ipsa ppius lo-
cus generatiōis plantaz. plāte autē que sunt
cōmixtarū virtutū locū sue generatiōis que-
rūt esse cōmixtū. nec pōt fieri q ager sit equa-
liter humid⁹. et equaliter siccus. et equaliter fri-
gidus. et equaliter calidus. nisi fiat hoc bene-
ficio fossure et arationū. Cōminutio etiā est
necessaria ppter subtilitatem ipsius. nisi em cōmi-
nuat nō subtiliabit. et nisi subtiliet nō erit cō-
ueniens cibus et materia plantarū. ppter quod
precipit agricoloz palladius q nō ares tēpo-
re quo terra lutosa est. quia tūc in puluere nō
reducit. nec est tēpus congruū arationū tem-
pus ex tunc siccitat. q tunc glebe magne nō
diuidunt. sed potius tēpore quo pars mollita
est terra. nec tūc habet humoris quo cōtineat
se partes ipsius. tūc em pproprie cōminuit sub-
tiliat et aptat seminibz et plantis ppter causas
inductas. hac de causa periti viri et agricul-
tores ter vel quater crudū agrum arare preci-
piunt. dicētes q habet de tribus vel quattu-
or arationibz addere fructibus proportiona-
biliter sui nūeri quantitatem. vt q secūda ara-
tio addat alteram fructū partē. et tercia ter-
ciam. et quarta quartā. et vltra non progredit.
quia sufficit q per quattuor aratiōes est ter-
ra subtiliata ad cibum pparatū. hac de cau-
sa precipiunt periti in rusticatione glebas ma-
gnas malleis magnis cōminui. q alit vt di-
ximus nō cōuenit generatiōi plante. Quod
autē diximus de tribus vel quattuor aratiōi-
bus variat fm qualitate agri qui colitur. for-
tis em et glutinosus et adulterinis herbis re-
pletus nō excolitur ad emundationē et sub-
tiliationē nisi quattuor aratiōibz. porosam autē

subilem ⁊ mundā terram habenti forte suffi-
cit vna aratio vel due. aut vt multuz tres aut
plus. propter quod etiā precipit Palladi-
us terrā considerari. quoniam si labor fructus
excellat vtilitatem relinquenda est. si autē fru-
ctus excedit laboris meriti insitendus dicit
esse cultui. sunt autē agri qui nō arādo sed fo-
diendo tempant. et hī sunt quorū multa est
pinguedo in profundo qđ vomere aratri per-
tingere non potest. ad hos enī oportet adhi-
beri fossoriū. quod p̄fundius terras sulcat qđ
vomer aratri. compertū est enī cōpersione ru-
sticorū vsq; ad decē pedes pluuię humorē pi-
guedinē sup̄ficiē terre semē deferre. cū in p-
fundū distillat. ampli⁹ aut sic videm⁹ alia
aquatica que sub terra profunde generant in
lacub⁹ subterraneis venenosa esse. eo qđ luc-
eterna sunt. ⁊ vaporibus spissis nutrita. ita
etiā ⁊ pingue quod in profundo terre latet
incongruū est ⁊ grossū ⁊ frigidū. nisi ad su-
perficiem aliquādo tollat. ⁊ luce solis lustra-
tum subtiliet ⁊ dissoluatur ⁊ spūale fiat. qđ va-
porabili spūitu ad radices ⁊ semina pertinge-
re ⁊ penetrare possit. et vltibus laborantium
adaptari. non enī omnis ager colitur vel ara-
tur. Cū enim antiqui egyptij p̄mo agrum
mensuris geometricis distinxerūt. quatuor
genera agroz esse dixerūt in quibus plante
domesticant per cultū satini: videlicet cō-
sistū cōpascuum ⁊ noualem. ex his autē du-
os t̄m arando ⁊ fodiendo coluerūt satiniū vi-
delicet ⁊ noualē. vocantes satiniū qui serit cō-
tinue singulis annis: vel in eodē anno pluri-
es. noualem autē qui alteratis annis aut ter-
tio intermisso: aut quarto vel quinto aut sex-
to: aut forte septimo anno quiescit. ⁊ hos fo-
dere ⁊ arare precipiunt. p̄pter causas quas di-
ximus. Compascuū autē ⁊ consistū nō fodie-
dos esse preceperūt. compascuū autē vocabāt
eū qui prata ferebat in passū animalū. Con-
sistū autē eū qui arborib⁹ erat constitus. que
portabāt fruct⁹ salubres vsui hominū. ⁊ cō-
pascuū nullo modo. consistū fo non fodie-
bant nisi forte parū circa radices ⁊ non vbi-
q; cuius nos inferius rationē dicemus. sic
hic dicere sufficit qđ satini⁹ ⁊ noualis ager fo-
diendi ⁊ arandi sunt: qđ aliter semina in eis nō
bene cōualecunt. p̄pter causas quas dixim⁹.

Iustificat autē in arando ⁊ cultu sa-
tinus ⁊ noualis ager. qm̄ satinus virtu-
tem habet magnā ⁊ feracē fructificandi. in tā-
tū qđ si cōtinue nō maceret in partu piguedie
nimia luxuriabit in spuria diuersaz plantaz.
qđ postea fine magno labore emedari nō po-
terit: aut forte in būoze. ita qđ ipse humor ha-
bundās submerget seminiū virtutē. ⁊ si quidē
adeo ferax est qđ time⁹ luxuria adulterinarū
plantarū cōtinue serit omī anno. aut forte in
anno pluries. eo qđ calidus ⁊ humidus est ta-
lis ager. et soli calido exp̄positus. qđ etiā sol ab
eq̄noctiali descendēs calorē terre ad pullula-
tionē seminiū sufficienter imittit. Nam calor
solis cōmiscet inferiora sup̄ioribus ad gene-
rationē eorū que in terra nascunt. ⁊ ideo quā-
do solis calor inferiorē terre humorē eleuat
in superficiē agri sicca efficit ager cōtinue ca-
lidus ⁊ humidus. et est ille ager semp porose
terre: etiā bone cōm̄tūōis. ⁊ facilis cult⁹. ⁊ p
uo labore multā p̄fert fructū vberatē. ⁊ il-
le proprie vocat satini⁹. qm̄ aut vincere calore
solis eleuatū de p̄fundo būidus nō cōmiscet
agri ⁊ mollificat eū. sed cōsumit ⁊ plus cōsu-
mit sol de humiditate vel būoze qđ eleuet. effi-
cit ager puluerulent⁹ ⁊ sabulosus salus ⁊ pes-
simus. qđ nō recipit bonitatē p̄ cultū. sed pon⁹
ficcitate redigit in berem solitudinē. in qua

Capitulum. xv. De agri satini.

nulla plantarū recipere potest ad bonū vsū mutationē. Adhuc autē si tāta sit solis debilitas: vt nihil de profundo terre eleuare possit ad superficiem. sed potius cōprimat cōtinuē ager loci frigiditate mortificante quātūcumq; ille colat non reddit fructū plantarū. nisi forte siluarū. eo q; siluarum arbores valde in magnā pfunditatē dirigūt radices vbi est calor: fumās ex supiore terre cōfrictiōe. ad tantā autē pfunditates nec fossio ptingere pōt nec aratio. nec seminatio. Et ideo tales agri nec arabiles nec fatini dicūt. oia bec q; in superficie terre nascunt ex vaporib; de substaris ad superficiē ptingentib; oriunt. Satin? igit ager optim? est. qui vapore ptingente et nō cōsumptio supius est calidus et hūidus. mollem habēs superficiē et porosam. qui et cultu facilis est et ferax seminib; in eū iactis Est autē hoc imaginari p similitudines balnearū. in his em si q; calore moderate mouēte quidē humidus sed nō cōsumente vsus facit diffunderē humidū naturale in mixtū cibale humidū p corpū suū extendit carnes suas et impinguabit eas. Si autē calore immoderato et diu vtat episcopatū humidū eius. et destruet et macerabit corpus. ppter quod dixit Palladius maxime eligendū esse pingue et rariū agrū. qui calore rarificatur nō dissoluitur sit. et humido multo spūali ad superficiē deflexus impinguatus sit. fecidi autē meriti dicit esse pingue et densum. huic em si densus sit aratione est subtiliabilis et rarefactibilis. et tunc efficitur conueniens pingui et denso. hic em labor cultus cū cultoribus nō negligentib; ad vota respondebit. Tum autē iste due dispositiōes magis inueniant in agro culto. pinguis et rarus magis vineis cōgruit. eo q; vites rari ligni sint. et ex densio non ita fugere possunt. adhuc plurimo indigent calore et humore vinee. ppter qd nō cōuenit ad vites terra densa. que et calore impedit ad radices ptingere et hūore. pinguis autē et densus frugibus magis cōgruit. q; soli dū erigunt fundū et cibi ppter grani siccitatem et soliditatē. sola aut nimis macra et melancolica quadā ariditate nec frugibus cōpetunt nec vineis. bec em reprehensam in vicinia sui pfunditate habet humiditatē. et bec humiditas parū spirat. nisi forte ad arborū ex profundo generationē. et barū fructū aut nulli sunt ppter frigū. aut immaturi. et incoenientes. et ideo plante in tali terra non domesticanē. ea autē que nimio calore siccitate parū pro omib; peior est. illa em et in profū

dō et superficie destituta est humidō. et ideo hic beremus vocat. eo q; redacta sit in solitudinē. nec aliqd profert ppter adustionē et falsedine fabuli. nisi forte herbas valde minuscas et siccās ex aliquo modico vapore alicuius tēperati tēporis generatas. ppter qd optimus agricultorū. Palladius dicit id deterimū terre genus esse quod est siccus simul et spūsum macri et frigidū calidi expiratione.

Capitulum. xviij. De medicamine agri vt fiat sativus.

Ut autē quidā agri in se quidē frigiditate steriles aut humore qui culti primo accipiūt medicinā. et postea in eis optime plante precipue fruges proueniūt. in talibus em terris argilla fossa terre frigide minuitur. et argilla quidē terra frigida accipit secunditatem. eo q; argilla calida est et siccā. proprietatem habēs masculi. terra aut frigida est et humida. eo q; frigus inducit humidū. et cū calidū siccū pmisceat frigidū et humido fit tēperamentū. et tunc terra illa ferax ita diu efficit. donec per illunione imbutū non distillat ab ea argilla. et tunc plante in talib; terris ad meritū veniunt. mutates siluestriū proprietates in domesticarū qualitates. ita in quantitate fructū q; in qualitate. Si terra siccā et amara

ra nunq̃ recipit medicinā. quicqd̃ em̃ ingeri potest tali terre totū in aduſione z ſalſedinez z ſiccitate cōuertit̃. propter qd̃ etiam terra ad iouem exclamans ſe in ſabulis poetarū legiſ conqueſtū de incendio p̃betontis. z nō conqueſta de geticid̃io ſaturni. ſc̃iēs q̃ malicia q̃ ex frigore eſt pōr tempari. nō autē aduſtio q̃ eſt ex ſiccitate ſalſuginis. Similit̃ autē ſi terra humore infecida eſt aliquod recipit tēperamentū. ſodit̃ em̃ ſoſſatis p̃ tranſuerſum. ad q̃ primo deſcēdit humor ſupfluus. vt poſtea deſluat ab agro: tūc recipit tēperamentū. propter qd̃ omnes ſoſſas agroꝝ ad vñā maiore z decluiorez deriuarī facias per trāſuerſales aratōes z ſoſſas. vt per decluiorez ager a ſupfluuo mundet̃ humore. eo modo quo etia3 immutatioes z euacuatioes corpa curat̃ aia liū ex humore z nō qualitate tñ infirmata. ſi cut duplex cauſa eſt egritudis in aialis corpe q̃ videlicet aut̃ qualitate aut̃ humore infirmatur. ita etiā eſt i agro. z ideo cū terra frigiditate ſola vincibilis eſt ſterilis ſtudeat̃ agricultor infundere alterantē argillā. ſi autē ex humore ſolo eius infecunditas eſt. ſtudet̃ euacuantibz eam redigere ad cultū per modū ſoſſaz. q̃ dictus eſt. S3 terra que iam ſic deſtituta cōbuſta eſt. deſparata eſt. ſic aialis corpus mortuū z incineratū. Hiſ igitur modis ager ſatinus innaſ ad domēſticationē plantarū. precipue in frugūz cultū. quoniā de viciis ſermo erit poſteriori cū de agro coſſito tractabimus in talibus em̃ nō optimis agris q̃ medicina plurima z cōtinua indigēz diligent̃ obſeruāda ſunt r̃pa cultus z ſationis. in terris aut̃ frigidis aut̃ nālem tēpeſtiue oportet fieri ſano nē. vt planta aliqd̃ roboris ante hiemis adnētū accipiat. nā ſi debilis nimis ad byemis puenierit frigiditate. ipſa gelante glacie morificabit̃. et a fructu op̃tato deſtituet̃. hoc autēz maxime eſt in eo agro q̃ cum frigiditate etia3 eſt ſiccus. niſi em̃ tūc tēpeſtiue pueniat̃ ſatio. alio non habebit̃ robur cōtra byemē macrā z tenella plantatio. in agro aut̃ calido z pingui differenda eſt ſatio quantum cōmode pōt. q̃ ſi p̃ueniat̃ in tali agro luxuriabit̃ in herba. z cū totum in herba poſuerit humidū ſubſtantiale nō habebit̃ verno tēpoze vnde producat̃ ſemina vilia. nā eius ſatio nō accipit̃ ab byemis frigore aliquod nocumentū: eo q̃ locatū ſit ſemel in agro calido z pingui. z ſic etia3 a frigore byemis ledi non potest. ſed plāula ponus impiguat̃ z retinet̃ a frigore byemis. ne luxuriat̃. z tūc verno ſuperuente calore

multiplicia ex ſe formabit̃ ſemina. z fructus in maxima vbertate producit̃. Similit̃ autē cōſiderandū eſt in agris multūz frigidis z humidis. qui circūpoſiti ſunt maribz z paludibus multūz. hos em̃ nō cōuenit ſeminare in autūmno. nimis autē profundet̃ humor frigido. et ſanū forma abluat̃ z periticia q̃ euasneſcūt in vere. et a fructu deſtitunt̃. ſ3 verno tēpoze ſata multipliciter habēt̃ humidū. z cū calor ſolis cōualuerit cito creſcunt z fructificānt. et huius ſignū eſt q̃ videm̃ tales in ſic citate tēpoz. que alios agros impedit̃ optime fructificare. temporis em̃ ſiccitas nimio agri humoris cōiuncta facit̃ tēperamentū. z fructuū reddit̃ vbertatē. propter qd̃ etiam dictūm tales agros p̃ ſationē fabe vel lini ſi aliquando infecunda ſunt redire ad vbertatē. eo q̃ talia radicibus euulſa ſuperfluū ipſius tēperat̃ humiditatē. propter quod ſtudii culture ſit circa huiusmodi agros. vt p̃ cōgeſtos acres afluētē redūdānā impediāt̃ aquarū. ne agri impediānt̃ ſuperficiē. z per ſoſſata in extremitate agroꝝ aperta ea que iā inſluxit̃ ante p̃ plurias venit̃ educāt̃ aque humiditatē. nullo autē ingentio vt dictū eſt curari valet̃ tra ex aduſtione longa z ſiccitate ſterilis effecta. raritas em̃ ſua humorē inducūt non retinet̃. ſiccitas autē letanem abſumit̃ appoſitū. z amaritudo innata impedit̃ ſeminū aut plantarū nutritiōnē. frequent̃ tamē ſup huius ſalſuginis ſuperficiē quandā terre lenis z pinguis que ab liguione maris adducta eſt. inuenim̃ autem forte que longa putredine herbarū ibi eſt generata. flumina em̃ in mare intrantia plurimā ſecū trahunt̃ terrā quā eradūt̃ de terris optimis. que dū ad mare puenierit reſectū projicit̃ ſup ſalſuginē litoris. z dū hoc fit cōtinue tempe longo ſup̃ficiē talis terre ſeraciliſſima eſt in fructibz qui non in profundū ſigunt̃ radices. eas ſo q̃ in profundū ſigunt̃ radices nutrire nō poſſunt. z ideo talis terra frugūz q̃ dem fert̃ copiat̃. ſed arbores aut̃ nulle aut̃ parue naſcunt̃ in ea. but̃ aut̃ ſignū eſt q̃ videmus maria que bis in diē naturali inſtunt̃ z reſtunt̃. et iuxta litora ſua tales hēt̃ agros. maria autē ſtantiā oīno iuxta litora ſua ſunt ſterilia.

Capitulu. xviij. De cultu

agri montuoſi et valliculoſi.

Bri autē in cōuerſitantibz montū ſiti frequent̃ p̃ſunt̃ ſiccitate z macredine: qm̃ pingue qd̃ eſt in ipſis deſluit̃ ad valles: z

ideo valles qđdem p̄guissimē. cōuera autē mō
tū sunt arida. p̄pter qđ plante in eis nō bene
domesticant per cultū. p̄pter qđ etiā in tali-
libus locis p̄cipiunt etiā ab agricolis p̄ trans-
uersum sulcari. vt in scilicet retenta pigue-
do. que decurrit in p̄ceps si ē directo sulcus
descendit. p̄pter qđ etiā sūt retinacula per
materias ex transuerso ante agrū. ne humus
defluat postq̄ fuerit exarata. quidā autē sub-
tiliori ingenio humū hanc serunt nō exarata
sed durā. et postq̄ seminata est hum⁹ euertūt
eam sup̄ semina. aut aratro aut ligone aut alio
fossorio. et nō arant eā nisi semel. nec in ea cō-
minuūt glebas magnas. quoniam si arat sepi⁹
cominuēt cū pluuia que cū impetu descendit.
ex cōuexu montis tota portaret ad vallem. et
periret qđ seminatus est. semē igit̄ in tali agro
tenue et nō bonū debet esse. tum p̄pter cultus
defectū. tū p̄pter impossibilitatē retinēdi pin-
guedinē et humore ex q̄bus semina p̄ualescūt.
et ideo etiā seminis letamis sub terra in mōtib⁹
nō ponit sed poti⁹ in superficie. ne terra in inti-
mis mora p̄ humore et impetu descendat i val-
lē. nec letamē eq̄litr spargit in montib⁹ p̄ to-
tū. sed altius plus letamis ponit vbi plus de
humore abluūt. s̄m qđ declinat conuexitas de
letamē ponit minus et minus. inferiora etiā
per se descēsu humor⁹ pinguescūt. superiora au-
tē pinguedine p̄ alluionē retinent. vñ autē
plus letamis ponit vbi plus de humore ab-
luūt. et min⁹ in loco ad quē plus letamis p̄ al-
luionē imbrūū apportat sit qđam tēperamē-
ti equalitas. fruct⁹ autēz cōuenientiores sunt
montiū q̄ vallium. qm̄ reuerberatio solis ad
montē maior est. et humor moderat⁹ cit⁹ obe-
dit digestionī. et loca ipsa montiū sunt vapo-
rosa. quia vapor maturantē adiunat calores.
Et his ergo aniaductendū est qđ cūq̄z plā-
te aromaticos et calidos et siccos habēt fru-
ctus. hos magis p̄guit in montib⁹ plantari et
scīari p̄pter loci calozē et siccitatē. q̄cūq̄z autē so-
lidos et humidos habēt fruct⁹. his magis cō-
petit in vallib⁹ seminari q̄ in montib⁹. p̄pter qđ
vina et aromatica meliora sunt in montib⁹. et in
genere frugū aena melius q̄ tritici vel silī-
go in montib⁹ puenit. frumentū autē orideum
et siligo melius in vallib⁹ p̄oueniūt. p̄pter sup̄-
rū granorū soliditatē. In valluculo autē agro
necessario est fieri fossatiū in medio vallis mā-
gnū et multa pua ad ipm̄ descendētia. p̄ q̄ hui⁹
moris impetus defluat. ne venientes de mōte
torrentes submergūt semina q̄ iacta sunt i val-
lē. Sic autē agro culto domesticū seminib⁹ et

radicib⁹ plante ingerit nutrimentū. et ideo plā-
ta domestica tūc efficiūt qđ ager satius⁹ vt dictū
est repit. cū enī vent⁹ et mater sunt vegetabiliū.
oportet vt ipsa ad cultum redacta semina s̄m
agros suas mutet dispositiōes. digerūt autē cū
bū et faciunt cum colerici aut flegmatici aut
sanguineū. et postea p̄ dispositiōes cibi alterā-
tur corp⁹ et substantia plātarū. nā sicut arte me-
dici dispositiōes laudabiles acq̄rit venter. et
tūc ad laudabiles dispositiōes mutat cibum
et corpus. sic sapiens agricola ad laudabiles
dispositiōes mutat agrū p̄ cultū. quo lauda-
biliter disposito etiā plantae laudabiles acqui-
rūt dispositiōes. eadē autē opatio est inter par-
tū et matricē. et agrorū et plantarū. qm̄ lic⁹ opera ē
sicut sperma masculi. qđ si cōtrahit mouet et for-
mat partū. s̄m qđ sanguis mēstruus trahit in
nutrimentū partus in multis sequit̄ mat̄. et
matricis dispositiōē. in agris autē et plantis
hoc est plus q̄ in matrice et partu. qđ in plantis
sicut in antebabitis est ostensum nō est. p̄prie
masculus et femina. sed p̄mixte sunt hee virtu-
tes in codē. p̄pter qđ terre dispositio tota est qđ
alterat plantā ad domesticē vel siluestris dis-
positiōnem.

Capitulum. xviij. De cul- tu agri non alis.

Et autē qui non alis ab antiq̄s sapiēs-
tibus vocat duplex. vnus qđdem qđ pri-
mū ad cultū redactus est. alter autē ad quē in-
terpositis quibusdā quib⁹ necesse est suā re-
dire nouitatē. sicut est ager qđ duob⁹ annis se-
minat. in tercio quiescit. aut in q̄rto aut in q̄n-
to aut in sexto aut in septimo vsq̄ ad hūc enī
inuenimus diuersitatē vel diuersificari q̄tes
agrorū. noualis autē qui vno anno seminat.
plurib⁹ annis quiescere vult. p̄o certo malus
est. et cultui et cultori ad vota nō respondēs la-
boris. studiū autē quod habet in agro noua-
liū qđ nūc primū ad cultū sunt redacta est ex-
tirpatio simulū siluestriū. quarū radices in se
extirpent omnē fugāt agri humorē. et nō per-
mittunt semina nutriri et ad debitū vegetari.
propter qđ etiā precipit agri nō feri diuer-
sis seminib⁹. ne humidū adurat aut ericet al-
terū attrahendo ad se nutrimentū. extirpat
autē illis scilicet ager. et primo qđes propter nō
adulsa virtutē terre quā cōtrahit longo in ip-
sa putrefactiōe herbarū ac stirpiū diuersarū
diu ferax est aut sine aut cū puo letamē. deiq̄
de oportet adhiberi letamē si ferax debet per-
manere. et nisi sit pinguissimus ager oportet

aliquā interponi quiesce. preferitur quādo cū
substantia herbari vel palcari plantę seminā-
te aut mēnī aut radicē? euelūnt. extracta
em̄ agri pinguedie z virtute. necesse est vt nu-
dus ager soli exponat tercio vel alio anno cu-
ius calore z lumine virtutē accipiat germinā-
di sicut habuit in prima seminatione. spiritus
em̄ viuificus plantę dum p semina z plantas
attrahit. humore et spiritu viuifico terra des-
tituit. z terminato tēpore quiescit. ad agri ite-
rum reuocat. sicut reuocat ad vterū p̄tus cō-
cipiēdi per quietē inter partū z partū. ad vñū
em̄ agri redit citius. et ad alterū tardius. s̄m
q ager magis z minus secūdus calidus z hu-
midus z porolus z siccus z pinguis z subtilis
inuenit. hoc autē ostendit z ipm̄ nomen.
quoniā nouale est quod redit ad virtutē pri-
stinā per quietē innotatā. omniū em̄ operū
p̄fiscorū testant̄ opa. que em̄ cū labore z ex-
pressa virtutē p̄ficiuntur. nisi quietē interposi-
ta restatū accipiant z dissoluant z eorū
p̄nt. q̄cūq; igit agri cōtinuatis sationibus
fructificant. cōtinue ex cō z humore suorū
principiorū accipiūt innotatōē. qui instau-
rati semp possunt accipere pullulatōē. z ideo
continue seminant̄. Quicūq; autē ager cōti-
nuo humore nō modo infusus est. sed etiam
cooptus illo in maiore parte anni. q̄ ita in-
telligas in hyeme scilicet z in vere quādo de-
bent pullulare semina. z in autūno quādo ferē-
dum est cooptus est nimio humore frigido z
grosso infusus. Egiptij primo agros distin-
gerūt hoc ab egiptijs qui primū agros dis-
tingerūt vocat̄ ager subiectus aut tenulen-
sus. z ille nec noualis nec satū. quia in esta-
te quādo in superficie siccant̄ scindit̄ magnis
fissuris luti. quod est in superficie ipsius ex aq̄
frigida grossa que cooperuerat eū in superio-
ri parte luti citius. et hoc impedit pullulatōē
bonarū plantarū. Si que etiam nascant̄ plā-
te in tali agro siluestres remanēt. quia accide-
re vel amare sunt in sapore propter grossiciē et
frigiditatē z crudelitātē humoris z in semine
z in fructu deficiunt propter defectū humi-
di. ex quo causant̄ semina z fructus. Adhuc
autē quia tēpus estatis non est ad pullulatōē
sed fructū. sed ad maturitatē z craticatōē. z
ideo p̄nūciant de hoc agricultores q̄ deserē-
dus est quia nulla vtilis planta in ea mutari
potest ex siluestri cōueniēte domesticis plā-
tis proprietates vt supra. Alium autē agrum
vliginosum esse dixerunt antiqui cultores de
quo ratiocinati dixerūt ipm̄ ad cultū redigi

non posse. Dec autē est vligo sicca siccitatem
continue obtinens. bec est enim siccitas pul-
uerulenta. Et hic est qui herem habet nam
ram. cum em̄ partes in superficie non habe-
ant solidatas z continuas non radicabit in
eo. z florebit aut fructificabit aliqua perfecta
plantarū. Nam plāta querit locum solide cō-
tinuitatis in quo radicez z floreat z fructū se-
rat. In vliginoso enim tōta superficies est po-
rus. z quod est subtilis humoris in fundo to-
tum euaporat. nec retinet aliquid in superfi-
cie quod reflectum contineat z constet. z plā-
ta perfecte formetur ex ipsa. ideo quia talis
ager plantā non suscipit. nō potest etiā ara-
tōes aut folias ad hoc redigi. vt in eo fiat ali-
qua domesticano plantarū. et ideo relinque-
dus esse censet. et in piscinas z lacunas redi-
gēdus. que predicta de terra vliginose in qua
semper insepatur. manet vliginosa. sunt ver-
ba z sententia alberti. Alij tamē dicunt q̄ ter-
ra vliginosa in qua semp insepatur manet hu-
miditas. dicētes q̄ vligo ē naturalis humor
terre ab ea nunq; recedens. vt insepabile acci-
dens. z in hac opinione videt̄ esse Paladius.
qui ait q̄ omne triticū solo vliginoso post ter-
ciam sationem in genus siliginis cōmutatur
Nam talis transmutatio ex superflua siccitate
te procedit. Et in multis alijs locis idē Pala-
dius sentit. z cum eo concordat Varro z alij
multi qui de hac materia tractauerūt.

Capitulu. xix. De tēpore z modo arandi z dissipandi herbas malas.

Inguēs z siccī agri in locis aridis de
mense februarij z ianuarij possunt pre-
scindi z arari. in locis p̄o tempatis z humi-
dis de mense maij z aprilis. videlicet quando
in eis supflua humiditas est cōsumpta. z ter-
ra iam ad equalitatē inter humiditatē z siccitātē
peruenit. eodē mense aprilis z maij pin-
gues agri qui diu aquā tenent p̄oscindantur.
cum omēs herbas protulerint. z eorū semina
nondū sunt maturitate firmata. Et siccī de q̄
bus primo diximus possunt secūda vice ara-
ri mēse iunij z iulij. secūda vice arant̄ agri hu-
midi quos diximus de mēse marcij z aprilis
vel maij esse sulcandos. Mense augusti hu-
midi agri secūda. siccī p̄o tertia vice arentur.
Mense septembris pinguis ager z qui dū
consuevit habere humorem tertia vice arabi-
tur. quāuis humido anno possit z ante tertia-
ri. Hunc ager humidus planus exilis ferit-
tur z aratur. cluij graciles nunc primū aran-

di sunt et ferendi. Bonae melius collo quae ca-
pita ungunt. quos ubi ad versura venerint
aratro retineat et iugum propellat. ut eorum colla
refrigerent. Sulcus autem in arationibus secundum
valladium longior quae centum viginti pedum esse non
debet. sed ex consuetudine cultorum lombardie
et romaniote viginti ad ducentos pedes et ultra
sulcus extendit. Fertosa terra profunda. so-
luta eto minus. profunde arat. seruandus est enim
ne inter sulcos terra non mota relinquatur. Ele-
be oes sunt dolabris vel malleis aut ligonibus
dissipade. sed equiter tota terra mota esse agno-
scis. si transuersum per sulcos plicam mittes. quae
res sepius facta bubulcos ab hac negligentia
submouebit. Obseruandum est ne lutosus ager
arat. aut qui sepe sit post longas siccitates im-
bre leuiter perfusus. Nam terra quae lutosus tractat
in principio toto ferri anno tractari non posse.
que foliuliter superinfusa est. et subius sicca.
si tunc arat assensit per triennium fieri sterilis. et
ideo mediocriter ager infusus ut nec lutosus
sit nec aridus debet praefici. si collis est tras-
uerfus sulcat per latera. quae forma tunc cum se-
men accipit est seruanda. Si agros incultos
aperire volueris. considerabis an sit humidus
ager an siccus. siluis autem germinis silice vel fru-
tibus vestitus. Si humidus erit. fossari du-
cibus et omni parte siccet. sed aperte fosse no-
te sunt. ceteri non hoc genere sunt. impruni-
tur sulci per agrum et transuerso altitudine pe-
dum trius. postea viginti ad medietatem lapidibus re-
plet aut glareis. et desuper terra equat. sed fossa-
rum capita vna. patientem fossam petant. ad
quam declines recurrat. ita et humor deducet.
et agri spacia non peribunt. sed defuerint lapi-
des sarmenis vel stramine cooperiunt. vel quae
buscungis et gultis. hec autem de mense maii ap-
te sunt. et etiam alijs mensibus secundum qualitate
humiditatis terre consumptae. Si nemorosus
est. extirpatis aut rare relictis arboribus colat.
Si lapidosus per multas partes saporum terra
collecta purgari poterit. et nutriti vel muniri.
Iuncis gramini et silicibus frequenter aratione vin-
cunt. sed silice si sepe faba coleras vel lupios
et subinde nascentem mucrone falcis recidas.
inter exiguum tempus absumes. Mense iulij vni-
ter vel ante caniculares dies silice extirpabis.
et caricis hoc mense cum sol cancri tenebit hospi-
tium. luna sexta et capicorni signo posita gramini
ablatum greci asserunt nihil de radicibus redire.

Capitulum. xx. De semi- natione in cornu.

Et seminis autem natura et virtute in pre-
cedenti dictum est. hic attendendum est. quod se-
men duo continet. quorum vnum est virtus forma-
tiua. quam habet de celo. cum calore et spiritu qui in-
strumentaliter formatiue deseruiunt. calor quidem
digerendo segregando et subtiliando: spiritus
autem vehendo virtutem. Alterum autem quod ha-
bet semen est substantia formalis quae immixta
sibi humido suscipit formationem et figuratio-
nem in planta et plante organa. Attendendum
est igitur in omni seminatione ut seratur semen
quando adiutorium maius habet de celo. hoc autem
est quando inuaf calido humido et viuifico
lumine solis temperato. quod in ipso aliquantu-
lum temperatur est adustus humidi. in sole
enim est coniunctum siccum. et ideo est aliquantu-
lum adustus humidi seminis. et ideo nouel-
la semina et plantas teneras aliquando obum-
brant a seruoze solis huiusmodi quod ortos prudentes
colunt. sed in lumine lune est lumens cuiusdam siccis solis
coniunctum frigidum teporatum et humido. ut et lumine
solis habeat caliditatem mouentem. et ex frigido
teporato recipiat temperamentum. et ex humi-
do moueat siccitatem ipsam. incelo igitur primo lu-
mine in luna. cum ipsa est calida teporata et humida
iaciēda sunt semina. quia tunc conuenienter inuaf-
fusus coram luna. propter rationes iam inductas.
mouebit enim tunc virtutes formatiua. calor enim

eius et spūs iuuat a tempore calore lune. et ab humido lune iuuat materia formalis quod for-
manda est. nec oportet attendere ad stellar ali-
as. quoniam virtus illarū. cōmunicat luminī so-
lis et lune p applicationē lune ad eas q̄ in om-
nibus applicat respectu eorū quolibet men-
se p recessum et accessum. et ideo antiq̄ sapiētes
lunā celestis militie reginā vocabāt. et vitreā
diane lampadē. Ratio prioris nois est. q̄a vi-
cina nobis existēs plus influit sup inferiora
q̄ alia celestis virtus. et applicās se in spacio
mensis quolibet mense pficit mutato lumine
q̄ omnia perficiunt in spacio multoz annoz.
propter qd̄ egregius philofophus Aristoti-
les dixit q̄ luna facit in mense. quod sol facit
in anno. hoc est p byemem et estatē ver et au-
tūnnū. quoniam a prima accessiōe vsq̄ ad di-
minutiōē luminis eius est calida et humida
sicut ver. et a diminutiōe luminis et vsq̄ ad
plenitudinē est calida et sicca. sicut estas. Et
a plenitudine vsq̄ ad diminutiōē secundā.
est frigida et sicca. Et a diminutiōe secunda
vsq̄ ad effectum. est frigida et humida. corru-
pto seminati humore flegmatico. propter qd̄
si fatio est et fiet tempore quo est calida et sicca
et siccatibz humidū substantiale seminū. qd̄ for-
mari debz in organa plante. et nō pueniet plā-
te perfectio. Si autē tempore illo fiet fatio q̄
est frigida et sicca. nō mouebit calor seminū.
nec iuuabit humidū. Et ideo fatio nō erit cō-
ueniens. Si autē tempore quo est corrupte se
necutis frigida et humida existēs. putrescet
forte semina. et nō pueniet vtilitas fatiōis
In pma autē fatiōe omnia iuuant et proue-
niūt vtiliter. et ideo dicūt vitrea lampas dia-
ne a frigida luce succensa. Dianam enī lumē
aeris esse fabulant poete. qui aer spūaliter exi-
stet in corpibus animatorū. lampas enī hui⁹
spūs corpus lunare est. quod p lucē cōceptaz
et tēperatā a sole formate pfundit. et spūs aīa
torū. et mouet eos. vt monit proferant frutes
ad naturales opatiōes. quas sol si p se moue-
ret dissolueret. propter nimia sūt intemperā-
tiā et siccitatem. ideo enī frigus lune poptime
obsequit. q̄ cōtinens extrinsecus et accidens
intrinsecus tēperat. et mouet interius spirit⁹
ad naturales opatiōes. et nō finit eosdē dissol-
ui per euaporatiōē. q̄a frigus tēperatum cir-
cūdans intrinsecus repmūt et reflectit spūs.
vt interioribz pfortent. maxime autē hoc est in
plantis. q̄ nō agunt nisi naturales opatiōes.
et nō sunt sensibiles. sensus enī magis cōfor-
taut extra. et naturalia magis vigent in inte-

rioribz. Attendendū igitur est. vt in accessio-
ne lune seminet istis ratiōibus. Oportet au-
tem pseruare quartā circuli declinūs. in qua
mouent lumina viuifica. cū in circulo decli-
ui sit generatio et corruptio in vegetabilium.
non est tamē in omnibus parib⁹ causa gene-
ratiōis. sed in quarta que est ab arietē in can-
crum. Omnis ergo sano est pfecta. anteq̄ sol
accipiat arietem. quia tūc semina in matrici-
bus suis non inueniēs plus in matrice terre de-
uorabit ea. et viuifico lumie mouebit. Et au-
tūnales quidē fatiōes tunc radicate moue-
bunt in debita sue substantie quantitate. et
flores et semina formationē. Venales autem
seminatiōes enī in matrice terre iacentes
tunc pullulant. et adiuuante sole tēperato flo-
rebunt. et generabūt ante tēpus erimie siccit-
tatis. nec oportet q̄ multuz obseruent veni-
tū. quoniam licet auster euocet terram. et pullulare
faciat plantas. tamē aquilo quādo nō est mor-
tificantis frigiditatis cōtinēt semē. ne euapo-
rans dissoluat. Sed plerunq̄ cauendū est q̄
ager non serat diuerso simul semine. sepe enī
contingit q̄ vnū semē magis cōtrahit q̄ alte-
rum. et tunc vnū adurit alterū. et aliquādo p
oppositum tractū vitaz impedit a germine.
Videmus enī q̄ planta iuxta eleborū vel sca-
moneā posita cōtrahit proprietates eius. et si
zanīa iuxta triticū posita ipsū adurit. simi-
liter facit corulus vel caulis circa vitē. et sic est
de multis alijs. et sic etiā absq̄ dubio diuer-
sitas seminis subtile humidū. quod est i agro
contrarijs virtutibz corrumpit. q̄ nō bene p-
ficiat ad fructū domesticū. sic etiā diuersitas
seminū a naturalibz. quādo vnū cōit cūz semina
alterius speciei. corrūpit virtutē. ita q̄ neu-
trū perficit secunditati. propter qd̄ cauendū z
est ab huius diuersitate in pluribz. quedā au-
tē semina per experientia inueniunt semine
non ledere. sed in simul facta cōualecere. et fru-
ctus vbertate succellue afferre. veluti cō seru-
tur tempe cōgruo in pastinato solo semina ani-
plicū spinaria et fenculoz lactucarū petrosil-
le satuirebilitis et canliū. ex q̄b pmo euellunt
tur atriplicis. scdō spinacia et ex caulibz qdā
vt trāsplāntent. vel oēs vt nimis spisse raticē-
tur et sarculant et succellue colligunt remanē-
tibz ex q̄libz genere q̄busdā semibz ppe semina
Itē serunt cōgrue simul frumētū et spelta mi-
liū et panicū et falcōli. et sicut ordeū et frumen-
tū. Ampl⁹ autē si vltra mēsurā iaciant semina
in agro. maculecia et nō pficiētia erūt. Sed
si serat ager scdm proportiōē cibalis humi-

di qđ est in ipo. ita qđ radices dilatarī z cōfor-
tari possunt. tūc etiā plāta exurgēs fortis erit.
z proferēs fructū qđ erit ex labore culture.
Decigū diligēt esse attendēda z naturalis
suadet ratio z expētia cultus. Pp̄t etiā
anēdere ne forte v̄ ipsa semia iacta sint cōr-
rupta. z ideo p̄cipit a Paladio ne semia iacte ve-
rustiora sint qđ annua. si em̄ vetustate hñt v̄-
tra annū. nimis ēpiccata sunt. z p̄tus formati
ua p̄prio subiecto destituta hñozis radicalis
substantie destituta evanuit. z ideo talia raro p̄-
ficiūt. p̄tēra frumentū z talia semia elegant.
p̄cipue in ea regione quā colim⁹. vel exprobe-
mus aduēcta. Nā oīm furculozū vel frugum
genera p̄clara terr̄ tū nūis experta cōmittere
debes. in nouo em̄ genere seminū ante exp̄ti-
mentū nō est spes tota p̄ponenda. Et nota qđ
semia locis humidis citius qđ siccis degene-
rant. oīa legumia a grecis autoribz feri iubē-
tur in terra sicca. faba tñ in humida terra iu-
bēz spargi. licet rēperant a gres serendū sit. ta-
mē si siccitas longa sit semina orta magis in
agris qđ in horreis seruabunt. si necessitas co-
git de falsa terra separi aliqd. post autumnū
plantāda vel cōserenda est. vt malicia ei⁹ vbe-
rius imbriz elucit aliquid etiā terre dulcis vel
fluuiialis arene subiiciendū est. si illa virgū-
ta cōmittimus locis v̄ginosis. aut calibus.
aut frigidis. aut opacis. De mēse septembr̄
circa equinoctiū tritici z alia semia que an-
te hyemē serunt. dñ serenitas constat cōgrue
seminant. vt eozū radices ante hyemē cōua-
lescant. Siccis p̄o aut pinguibz aut calidis
aut soli exp̄positis locis post dicta tempa semi-
nant. dñ modo vsq; ad hyemē gelicidii nūl-
latenus differant. p̄tēra sūt seminata in quibz
nutriunt tam semia qđ furculi. z cū ado-
leuerint in aliū trāserunt locū. hoc seminariū
talē terrā z taliter p̄paratā desiderat. vt in tra-
ctatū primo scriptū est. Sed vt scribit Var-
ro qđ in seminario nata sunt. Si loca erant fri-
gidiora qđ molli natura sunt p̄ brumalia tēpo-
ra tegere oportet frōde aut stramētis Si erūt
imbres sicuti videndū ne alicubi aqua consi-
stat. venenū est p̄p̄ gelu radicibz tendis sub
terris z supra vergulis. ne eodē tpe aque cre-
scāt. quia rōne terre tpe propagant supra ter-
rā acre frigidoze cingunt. ita qđ ita esse docēt
siluestria. ad qđ sator nō accessit. Nā prius ra-
dices nasci solent. nec longius p̄cedūt nisi qđ
tpe venit sol duplex causa radicū. Nam qđā
arbores naturaliter longius p̄ducūt radi-
ces qđ alie. z qđ alia terra facilius viā dat. aut

seminariū furculis cōstitū est. cacumina qđ meli-
ora erūt natura oleo. vt oleo aut ficus integē-
da sūt binis tabell̄z dextra aut sinistra ligat̄.
P̄tēra scribit Latho qđ terra seminariū ta-
lis esse dōz qualem desiderat semia z furculi in
ea sata. Itēz dicit qđ furculi nō debēt eminerē
nisi quantū digiti supra terrā. z cacumia de-
bēt sūmo bubalo obliniri.

Capitulum. xxj. De plāta

nōne z modis plantādi z de electōe plātariū.

Rborū quedā fructū faciūt z semen. in
fructus carne reclusa. quedā p̄o nullūz
fructū ferunt in quo semen aliquod inuenit̄.
ex quo possit planta similis generari. que fru-
ctū z semen faciunt. quedam illud debile faci-
unt. quedam grossū z potens in dura testa
reclusum. Que semen parum z debile faci-
unt. virtutē generatiuā habēt tam in semine
qđ in ramis diffusam. et ideo ex vtroq; plātari
z cōualescere possunt. licet plantatio ex semē
tali sit periculiosior. z quādoq; in longā spere
tur eratē. z ex eo nō domestica sed siluest̄r plā-
ta nascet. ex ramis p̄o plantatio citius z faci-
lius cōualescit. et inde domestica planta pro-
uenit non siluest̄r. Si ex planta domestica
ramus fuerit talis acceptus. et in hoc genere
est vitis malagranata z fic⁹ z mīse alie. Que
p̄o semen forte faciūt virtutē generatiuā ha-
bent maxime in ipo semē collectā. Ideoz ex
ipso semē melius qđ in ramis proueniunt. z
huius gener⁹ sunt nuc. castanea. amigdalus.
z alie similes. Arbores p̄o que multū ferunt
fructū virtutē generatiuā diffusaz necessariō
habēt in ramis. cū natura eis specialē nō des-
putauerit locū. vbi eozū sp̄ma seu semen colligi-
gerent. ideoq; ex ip̄is ramis cū suis gemmis
aut ex plantis cū radicibz vel sine radicū ma-
tre euulsi. optime cōualescūt. z maxime que
poros habēt apertos. p̄ quos facile transeat
nutrimentū. Siue autē ex semine siue ex ra-
mis siue ex radicibus plantas aliunde diuul-
sas plantare desideras. considera vtrū locus
in quo plantare intendis sit insidijs bestiariū
exp̄positus. aut clausus aut tūms a nocumen-
to corrosionis earū. si est insidijs exp̄positus.
melius est qđ in aliquo loco clauso vmbriis ta-
men libero. cuius terra sit soluta dulcis z ali-
quantulū stercoreata. z optime subacta ligoni-
bus. z maxime noua sursum z defubr⁹ elēua-
ta. omia semia rami aut plantule duobz distā-
tes pedibus aut vno in seminario plantent̄.
videlicet si sint fortia scia. vt nuces amigdala

et similia singulariter. Si ƿo sint debilia. vt
vitis. malagranati plante ƿi ni ƿo similiū tri-
um vel quattuor cōiunctim ponant. vt debi-
lis ƿrus vni? alterius auxilio sustentet. ƿo as-
dua seu frequēti fossione dissipent herbe na-
scentes: nec ibi aliq̃ domesticę seminē. fiant
etiā irrigatiōes tpe magni estus. cū celestis di-
ui negat infusio. Si autē qd irrigatiō nō frigi-
da mortificat nup de puteis bausa. ƿ de ƿis-
cinitis seu paludibz letaminis aut foueis cor-
ruptis accepta. vñ sit puteoz. vel fontii post-
q̃ eam exhauriā ƿ in aliquo loco posita recti-
ficauerit calor solis. cui multuz proderit si in
ea modicū fumi ponas. camq̃ sepe moueas et
impigues. ƿ cū earū summitas iniuriā corro-
sionis bestiarū duobz vel tribus annis elap-
sis cū euaserit vniuersis radicibz transierant
ad scrobes. in loco videlicet vbi eas postmo-
dū stare disposuisti. iuxta q̃s palos figas et
spinis si oportuū esse videbit inimicis. Si
ƿo locus clausus ab iniurijs bestiarū tums-
citur. statim semina ramos vel plantas in lo-
co vbi perpetuo stare debebūt cōfidenter po-
ne. ƿ eis eadē tribue auxilia que sup his in se-
miario nutriendas esse dixi relata sunt. Spa-
cia vero inter arbores seu vires seruent scdm
multitudinē arborū ƿ terrarū cōsuetudinez
approbatā. ƿ ƿcipue f m q̃ de singulis plātis
aridis suo loco dicet. scrobes autē siāt late ac
profunde scdm magnitudinē plāte ƿ radicū.
Dū tamē in solo arido vel declini profundi?
ƿ in humido aut depresso minus pfunde plan-
tent. ƿ in mediocri mediocriter insigant. Si
nimis cretosa est. idē plurimū cōtrite letamē
ƿ sabulū misceat. ƿ si nimis sabulosa letamen
cū creta ponat. ita tñ q̃ in macra terra plus ƿ
in pigui min? letaminis apponat. Sit autē si-
mus q̃ huic apponit nō porcinus. sed aliorū
animalū bene matur? Cū autē plante transier-
tur domestica vel siluestris. ps ad meridiem
versā rubrica signet vel alit. vt translatā eisdē
celi q̃bz ante steterat cardinibz apponat. Cū
ƿo plātas in scrobe deponis. qd de radicibz
lesu ƿ inuener? amputabis. Q̃ seruanduz est
tñ necera in q̃ plantat sit nimis mollis incō-
grue radicibz adaptat. que ƿo nimis sicca est
sua supflua siccitate radicū plāule naturālē
humiditate ƿsumit. sed int vtriusq̃ dicitur
tenēs mediū poluerisabil seu dissolubilis sit.
ƿ cōueniēter aptet radicibz. aut ramis sine ra-
dice plantatis. ƿ pedibus mediocriter cōcul-
cetur. Q̃ si necessitas te coegerit in terra ni-
mis sicca ƿ molli plātar. de locis alijs cōge-

nies apponet vsq̃ ad oēm cooptionē radicū.
et etiā vsq̃ ad quasi scrobis repletionē. si ba-
bueris habundantiā eius. Fiant autē planta-
tiones pdicte de mense Octobris aut Nouē-
bris in locis aridis ƿ montuosis ƿ calidis. vt
eiūdem terre superflua siccitas circa plātas
humiditate hyemis tēperet. in humidis autē
ƿ vallicosis locis ƿ frigidis cōuenientius in
februario ƿ Marcio mense plantat. ne sup-
flua hyemis ƿ loci humiditas debilis plan-
te calore extinguat. in temperatis autē locis
vtrosq̃ tēpore satis congrue plantant vel etiā
transplantant. Hec q̃dē dicta sunt in his q̃
cū radicibus plantant proprie locū habent.
que ƿo plantant semine mense ianuarij ponē
da sunt nō amplius q̃ ternis digitis sub ter-
ra posita. vt semine de mense sequentis februa-
rij tumefacto. statim cū pmo veris ƿ solis ca-
lorem senserit aperiat coriet ƿ pullulat noua
planta. Q̃ si locus sit calidus ƿ siccus. cōueni-
entius octobris vel nouēbris mense ponunt
Et rami qui sine radicibz plantant de mense
marcij insigant. ab arboze nuper abscisi. cū
viridis succus sit cortici iam infusus. quorū
quidē plantatio satis etiā aperte fieri poterit
de mēse octobris post humiduz autūnum. cū
nondū humor ƿ spūs viuificus plante fugā
habuit ad radicē Nam tpe maximi frigoris
calore naturalī arboris ad terre viscera cali-
da fugiente. secumq̃ humore spiritū trahē-
te. si tunc rami aut palmites plantadi recida-
tur a matre plantati debiliter cōalescūt. ra-
musculus q̃ plantat torquēdus nō est. nec ali-
quo more verandus. ƿ pars ea de qua radicē
sperat. iniurię nulle subijciat. ƿ maxime i his
que amplos poros ƿ ligni rarā cōpositionē
habuerint. aut medullas magnas ƿ est salit
ƿ vitis ƿ similia hec seruabis. sed in his plan-
tis que solidum ƿ spissum lignū habet. vt bu-
xus ƿ saūina vel similes fossari proderit si ra-
mi pars scindat inferior. et in scissura mitrat
lapillus ƿ per longitudinē pororū plante fa-
cile humor terrestris ingrediens plantā nu-
triat ƿ cōalescere faciat. caput inferior in ter-
rā figendus non rotundo: sed longo vulnere
trāuersuz. ferramētis incidat acinis. aut ab
arboze lacerat? plantet. si em poros q̃bz ar-
trabit nutrimentū aptiores habebit. In om-
ni plantatione que post hyemē in locis cali-
dis ƿ siccis fieda est vile puto. si scrobe terra
modico matura letamine iuxta repleto suc-
co: aut lanatura letaminis aspergatur leni-
ter. ne terra condenset. et fossa modicū vacua

relinquat. et estatis tpe imbres colligat facili
us qd ei? superflua teperent siccitatez. In his
aut plantatioibz que ante hieme fiut. erit me
lius terram circa platas exaggerare. ipamqz
fortius compmere. ne ad platas supflua bu
miditas digestionē impedies colligat. et ra
mi q plantadi sunt potius biennalis quā an
ni tantūmodo existēt. exceptis vitibz et qbusdā
alijs in qbus anni tantūmodo esse debet. atqz
tales digatur q sunt leni succosi nitidi gēmis
grossis et pluribz oculati. et ad vnā tantā ma
teriā redacti. in pluribz autē amputat cōgrue
summitas. et in determinata lōgitudine relin
quunt. vt in salice vite olina et vltimo placet et
in quibz dā alijs his similibus.

Capitulum. xxiij. De insitiō
onibus et infectionibz per quas plantę silue
stres domesticant.

Insitio fit multis modis. sed ea q mari
me proficit. vt per eā rudis siluestrium
dispositio muret in domesticā. et vsui cōuen
ientē dispositionē est. q similitū fiat insitio in
similia. fm genus. et nō fm spēm. sicut pini in
pini. et mali in mali. et sic de alijs. si em diuer
sa genere in diuersa inserant. nutrimentū ta
liū ad alterā dispositionē alteratū vix bñ nu

triet. et forte corripit plantā insitā. p rationes
quā diximus de corruptione seminis analiauz et
agroz. quādo diuersa seminū genera pmisc
tur. Est aut plantarū ad inuicē int oia ania
ta plurima similitudo. licz em arbores specie
bus suis differat. tñ lignū vnus species mul
tū distat a specie alteri. et hoc cōtingit ideo/
q forma formalis plantarū inter alata plus
est imersa materie. et quasi in nullo vel in mo
dico eleuata supra eā. ppter qd etiā vita eius
oculta est. hac igit de causa fit q arbor vni
nutrimentū digestionē bz sufficientē. pma vt
nutriat aliā. et scōda digestio adhibita p aliam
cōuertit succū in saporē et figuraz fructū. fm
qd venit scōda. et ideo etiā qn dissimiles sibi
plante inserunt cōualecūt et fructificāt. opti
ma tamē insitio est vt dixim? filis quātū pōt
in similia. precipue in truncis aut ramos om
nes incisos. vt sepe probauim. Itē ait varro q
melior est insitio in arbore domesticā q silue
strem. qz meliores fructū producit. Itēz meli
or fit imutatio in toto q in pre. qz aut omis
insitio fit p infixionē vnus in aliā. et p fortez
alligationē. ita q insita qli venas radicales
spgit in eā cui inserit. fit q illa cui? mollicies
tanta est q citius cōterit q infigi et colligari
valeat nō possit inseri alicui plate. et ideo ber
be molles habet et stipites. vt olera et nimis
tenelli furculi nulli plate qd in tales sunt in
seri possunt. quōm inserta nō cito radical in
ea cui inserit. sed oportet q processu tps con
fortet et p̄tinuet cū ea cui inserta est. Decigi
tur est causa q mollis planta nec in mollem
nec in durā nec in simile nec in dissimile inse
ri pōt. adhuc autē nec in eā que multū dura
est cōuenient inserit. multū em dura nō defa
cili in se venas radicales recipit. ppter aridi
tatē et difficultatē dure pforationis. et ideo ta
les insitioes plerūqz male pueniūt. sed inse
rētes querere debēt pua fraga et recentia. in q
bus sit multa succositas. et pua duricies. que
qd sustinere possit colligationē. et facile ape
riat a calore naturali. hec em cum inserit cito
aperit se versus eā cui inserit. et emittit in eaz
venas radicales. p quas fugit meli? nutrime
tum qz sugeret ex terra. et ideo nūc cōualecūt
insita melius q in terra esset fixa. et hec est ra
tio in furculi insitioe. ppter illud qd de ea di
ctū est in eo dē libro. Itē sunt furculi inserens
di steriles. q ferentes fructū tñ in eo ponit
q nō facile ad debitiū venire pōt augmentū.
Item de nouo nati. ppter rationes pdictas gē
mis grossis spissis et pluribz oculati. qd vbi

habundantia generatiue & nutritiue. q̄ maxime in
huiusmodi digestio & spisso & optime commixto. in ge-
mis coadunato p̄sistit. Item ab orientali arbo-
ris p̄re decellit. q̄ in ea magis q̄ in alia p̄re in ra-
mis. p̄pter illustrationē tēperati caloris solis
est caliditas & humiditas q̄ oibz animalibz sunt
causa vite. sed etiā et alij p̄ribz accepte cō-
ualescūt. Quod et autē scire q̄ insitionū multi
sunt modi. q̄ optime pronuntiat. & a siluestri tra-
ite ad domesticationē plantā transmutat. Pri-
mus q̄dem est q̄ fraga eiusdē arboris oia vlti-
tra medius medulla ex transverso incidant. &
tūc alligēt qd̄ incisus est. sicut vulnera ligari
cōsueuerūt. & circūponat cera vel lutū ad plu-
uie & extrinsecorū nocumētorū defensionē.
ne rīpi aut corz plage aperiri agitatōe ven-
torū possint. cōuenientibz partibus munitant.
statim em̄ cōsolidato vulnere supior p̄semū-
datū in sapore p̄rofert fructū. p̄pter digestio-
nē succi in nodo faciā. & hoc p̄rie dī incisio.
q̄ quidē plantā in alterā non trāsmutat specie
seu gen⁹. sed eā de siluestri in domesticā facit.
Scdus autē modus est q̄ vna & eadē arbor ab-
scindat in trūco. & fragū supius in eadē arboze
acceptū trūco suo inserat. tūc em̄ cōualescens
insita p̄rofert fructū alteri⁹ generi. in sapore &
q̄nitate & figura. q̄ p̄us p̄mulerat & iste mo-
dus fecit diuersitate oēm q̄ est in malis piris:
z ceteris fructibz. itā em̄ est vis nodi & cōuer-
siois poroz. q̄ p̄us ascenderūt. q̄ succū ex no-
dis retentū dirigūt ad aliā formāz plantalē. q̄
forma mōstrat in q̄nitate & sapore fruct⁹. vt
ait frat̄ Albertus. Tercius modus inueniē-
tis est in vite & q̄busdā alijs q̄ ex medulla crescūt.
videlicet q̄ gēma vnius vitis ercidat vsqz ad
medullā profūde vulnere trāuerso & obliq̄to
& tantundē de gēma vitis alteri⁹ truit. & loco
alteri⁹ ponit. & sic colligatio sicut i alijs. & tūc
cōualescit & fructificat. & fieret forte i alijs ar-
boribz. sed in vite exp̄rtū est. Quart⁹ p̄o mo-
dus insitiōis est quo fragū vni⁹ arboris i ali-
am inserit arboze cōualescit & fructificat i ea
p̄ modū qui sepe dictus est. Et iste modus re-
gulariter cū fuerit magis. similis erit melior. et
cū cōualescēs. et sit p̄rie in illis arboribz q̄
rectos habēt poros. & p̄ tunicas ligatas a ra-
dice accipiūt nutrimentū. sed iste modus & sili-
ter scdus i plures subdividunt modos. & vni⁹
q̄dem est. q̄ surculus inferendus int̄ corticē &
lignū noue mātis imp̄mit. scdus est. cū surcu-
lus scisso infigat ligno. tercius q̄ sit more em-
plastri. q̄ntus q̄ dicit ad buccellū. q̄ntus vero
in amida. seu salicis p̄uca p̄forata de oibz per

ordinē est dicendū. Prim⁹ quidē mod⁹ quo
surculus int̄ corticēz lignūqz deponit sit hoc
modo. truncū terra recidam⁹ acuta in loco ni-
tido & succoso. ip̄mqz cū salcia corticis desup
poliam⁹. deinde vimine salicis aut vltimi liga-
mus. ibiqz inter corticē & lignū cuncū ferreū
vel ossēū in acutū tendēs ab vna parte plantū.
& ab alia quasi rotundū tribz prope digit⁹ cō-
siderandū deponim⁹ ne cornez salcia scindat
& in eū locū subducto cuneo statim surculum
mergim⁹ ab vna p̄re decissus. salua medulla
& cortice p̄tis alterius. pellicula exteriori remo-
ta. ita q̄ optime trūco adhereat surculi incisus
sura q̄ sup truncū quattuor aut sex digit⁹ emi-
near. vel vsqz ad octo duos vel tres vt plures
surculos pro trunci cōstitim⁹ q̄litate. qua
ternis digit⁹ vel amplius ad min⁹ int̄ eos spa-
ciū relinquitur. & lutū desup cōuenientē poni-
mus. & disponim⁹ p̄eciā vel ligam⁹. Hic autē
modus optime cōprehendit & cōualescit. sed
fieri nō pōt nisi de menie marcij vel aplis cū
iam pōt lignū a cortice separi. sed nec fieri po-
test nisi in trūco grosso vel mediocri. & in his
arboribz q̄ grossūz habēt corticē & pingūē. vt
ficus pirus malus & siles. cōualescit autē ma-
xime iuxta terram huiusmodi facta incisio. &
etiā in q̄cunqz p̄te stipitis & grossūz
satis congrue puenit. sed duobz ad min⁹ ois
p̄tica p̄opter ventoz. rabie adminiculis eget
Modus autē scdus q̄ scisso sit stipite hoc mo-
do agēdus est. refecet trūcus & desuper polia-
t vt dictū est in modo predicto. deinde scindat
in ea p̄te q̄ magis succosa videt. & q̄ corticem
ibidē plantū & adeq̄tioni surculi congruū. cer-
nat h̄re. qd̄ maxime inuenis vbi magis ē spa-
ciū inter corticē & medullā. p̄ter habundan-
tiā nutrimentū qd̄ ad partē illā accessit. q̄ si an-
teqz scindas vinculū. p̄pe summū stipitis liga-
ueris truncū cū minimā scissura lōgitudinis
descendet. deinde cuncū duobz digit⁹ vel mo-
dicū min⁹ longū formabis i surculo ab vtra-
qz p̄te decissum salua medulla. & apta scissura
cū aliq̄ cuneo. & de ipsius scissure labijs subla-
ta omī lanugine si affuerit cū pumica p̄ti. cul-
telli acuti surculū immerges. talit⁹ q̄ cortex cor-
tici adequeū int̄ p̄re interiori et lignū ligno ex-
terius. vt succ⁹ int̄ cortices & ligna possit libe-
rius p̄transire. In scissura etiā surculi optime
trūco noue mātis adhereat. deinde subducto
cuneo. & in trūco surculus spōte constringat
inmissus sup riuulas & cortices coniungēdas
aliqd̄ corticis ei⁹ arboris vel pāni linei cera &
ti ponat. & cū iunco stricte liget. deinde vt ait

Latbo subtili puluere in supiore scissurā in-
misso. creta plurimū cōprehensā cū pauca are-
na et fumo bubalo: vt idē ait. vel cū cera super
truncū et ligaturā ad defensionē caloris venti
et pluuię cōgrue disponat et pecia fasciet. ego
aut plurē melleas pbatui et temp inueni suf-
ficere solā cretā bene cōpressā sine fumo et are-
na vel cera et puluere. in scissura bec etiā pro-
derit. ne vapor a radice ascendēs ad nouum
alendū furculū foras egrediēs denegēt. Flo-
tandū est tamē et in istiusmodi et acti et opatio
diuersificat s̄m diuersitate grossitudinis et te-
nuitatis stipitis inferendi. et cunei furculi in-
scidendi. Nā inserēdus stipes est valde gros-
sius furculo. aut modiciū aut nihil. Si q̄dem
stipes est valde grossior. duobz pōt scidi mo-
dis. vno mō vt ab vna pte stipitis vsqz ad me-
dullā in tm cū cōgruo ad hoc scalpō scinda-
tur. vbi vn⁹ tm furcul⁹ infigat. alio mō vt ab
vna pte stipitis ad aliā scissurā ptranseat. ibi
qz duo furculi scz vn⁹ a q̄libet pte ponat. vel
vnus s̄n si placuerit ab vna pte altera vacua
remanēt. Si pō stipes est modicum grossior
furculo necessariū ē mediū scindit. et vnū so-
lū recipit furculū. vbiqz autē vn⁹ tātūmō
furculus ponēdus est. dēbz cūne⁹ et forma-
ri vt i scissura et vtraz pte facta tertia cū cor-
tice cōueniēt remaneat. in quarta pō q̄ intra
stipite stare debet nihil corticis et latitudinis
videt aut modiciū. eo modo meli⁹ quo furcu-
lus in cortice q̄ in ligni stipite exteri⁹ et in-
teri⁹ adequet. vbi autē duo furculi sunt ponē-
di sit in scissura cunei a duobz p̄tibz ppe medul-
la que etiā ad medullā et acūmē accedat. ab
alijs duobz p̄tibz sit quasi eiusdē latitudinis. ita
qz pars parū latior cū omī cortice pmanēs ex-
tra cū cortice matrē equet. ps pō strictior re-
mota exteri⁹ corticula vsus medullā stipit⁹
interi⁹ disponat. Si aut stipes est eq̄lis fur-
culo q̄ inferit formet cūne⁹ vt ab vtraz pte
sit cortex. et vtrarūqz fiat eq̄tio et cortice et pe-
ciola sup riuiolas posita. subtili vinculo scil-
so vel cordula cum modica structura liget. et
postmodū cū creta seu tra et peciola fasciet. et
hic mod⁹ iuxta terrā et in altū et in summitatibz
optie cōualefcit. et oēs iste forme q̄ sunt scisso
trūco pnt fieri cōueniēter de mēse februarij.
et martij. etiā mēse ap̄lis si furculus omī te-
nera pte priuet. et meli⁹ si colligant anteqz pul-
lulent. et diu sub tra in loco frigido vmbroso
seruent summitatibz nō subactis. et etiā de mē-
se ianuarij cū calefactione ignis facta infusio
cōprehendit cū eius auxilio cōglutinās cur-

rat succus. sed tūc tēporis erit infusio ceteris
melior. et melius cōualefcēs. cū iam cortice se
viridis succus inuulerit. et gēme incipiūt esse
suspecte. ego etiā maiorū infusions feci circa
principiū augusti de furculis illa estate manu-
ratis et satis cōgrue prouenerūt. veruntamen
talīs infusio faciēda est sub terra vel modici⁹
supra eā. vt tumulatio terre a tanto est in-
sta defenct. vel supra eā vas aliq̄d stillās sus-
pendat. et hoc auxilio poterit hoc tēpore etiā
in altū fieri. Sit etiā vt ait Varro hec infusio
cōmode in solsticio estiuo et canicule signo. et
p̄cipue in fico. vt in tractatu infusiois fici scri-
psi. pōt etiā p̄dicta infusio fieri sub terra et cir-
ca terrā. seu modiciū supra terram vbi sine du-
bio infusio ramū sculi proueniūt omibz alijs lo-
cis ad incrementa maiora. q̄a ibi lignū et cor-
tex maxie beneficio soli adberētis humefcit.
cuius infusio loci magis cōuenit plantis par-
uulis in quibz infusio celebrat. Si pō planta
mediocriter magna fuerit cōmodius fieri ean-
dē in locis altioribz inferere vbi cortex sit viri-
dis et succosus q̄ ipam circa terram inferere
q̄a sic fruct⁹ et ea pluribz annis tardius ha-
beret. veruntamē quātomagis inferius fiat tā-
tomagis domesticat fruct⁹. vt sup probatum
fuit. Si pō fuerit arbor magna plurios bas-
bes ramos. nil erit vtili⁹ q̄ ramos in locis ni-
tidis rescare. ibiqz quorūqz volueris fur-
culos inferre. Ex si adeo vetusta ē arbor qz ra-
moz cortices nimij sint r̄gosi ac būore con-
sumpti. arbor eadē incidat et relinquat in cis-
sa vsqz ad annū sequentē. et tunc inferant fur-
culi q̄ in ea nati fuerit leniores et in cōmodio
re parte locati. circūcisit ceteri et abiectis. qui
tot nūero esse poterūt. quot inferēt placebit.
q̄a omne nūmer furculoz sufficiens nutrit
talīs arbor. Modus q̄dem inferēdi quē Pal-
ladius emplastrationē vocat sic ab eodē fieri
affirmat. q̄ nouellis ramis incisis et seracibz
gēma q̄ bene apparebit sine dubio processura
duobz digitis q̄dratis circūsignet. vt ipa sta-
tuat in medio. et ita subtiliter cortex leuet ac-
tissimo scalpō. ne gēma ledat. Item et ea ar-
bore cui gestumus inferere similit cū gēmatol-
let emplastr. nitido tamē atqz vberi loco. tūc
ibi cōueniēt impellus circa gēmam vincu-
lis cogit sine lesione gramis coherere. vt ea q̄
appositē reddidit loco gēme potius indidit. tūc
luto supplinis et liberam gēmaz relinqz. cui
multū proderit si peciola cū cera sup iuncta-
ram et riuiolas corticū apponat. ad extrinsecō-
rū nouimentoz defensionē. et nutritis succi

z vaporis viuifici retentionē. ramos deinde
superiores eius arboris resecabis. ne mat pro
prios volēs nutrire ramos alienū filiū sibi p
pter vtilitatē radicū per eundē relinquant. de
inde fo. xx. dieb. extractis aut plurib. resolu
tis vinculis recipies externi semis gemmā mi
re in arborē aliene mēbra transific. hic autēz
modus de mēse iunij fieri posse afferit. licz et
ante z post modicū pprehendat. dūmodo gē
ma pueniēs habeat. Et modus igit qui vul
gariter dicit ad buccellū cū huic prozio plu
rimū est affinis fiat hoc modo. buccellū par
uū grossitudine pollicis longū. cū gemma in
medio de nouo furculo elueat. in nouo furca
lo eiusdē grossitudinis suo cortice in tres vel
quatuor ptes scisso z denudato ponat. z tamen
ad inferius cōsideranter cōprimat. q ligno
stipitis medio crante stricte adbeat. z cortex
appositi furculi non scindat. z siue gēma po
sita super locū gemme sublate ponat siue nō.
nihilominus sine aliquo ligature vel alteri
rei auxilio cōualefcit. Abscindenda est tamē
omnis circūdans soboles furculorū. ne insite
furripiat nutrimentū. ei tamē magnū admi
niculū pstat. si cortex pendēs taliter rescin
dat. q remanenti appositus buccellus subti
liter adequet. z ppter dictam causam pecio
la deinde creta sup iuncturā z totū buccellūz
ponat libera gēma relicta. deinde ne cera reli
cta cadat linea pecia fasciet. Fiat autē hic mo
dus de mēse marcij. postq cortex separatur a
ligno. z mēse aprilis z maij si furculi anteq
gemmēt collecti seruent. ne pullulent in loco
frigido z vmbroso. sub terra pro pre submer
si. Item expertū est in mēse iunij circa fines
z iulij buccellū parū cū gemma de nouissi
mō furculo eluati. z in nouissimo furculo po
siti eiusdē grossitudinis. siue gēme adequan
tur siue nō sine aliquo auxilio ligature vel al
terius rei optime cōualere. Et tamē hic mod
q superior proxius qui emplastratio dicit
locū habet in his solis arboribz quibz succus
pinguis est i cortice. vt ficus oleis castaneis
z similibz. potest etiā sine abscissione inferen
di furculi eleuari buccellū. z domesticū eius
dem grossitudinis ab vna pte scissum ibidez
aponi. z cum filo ligari. z parari vt dictum
est sup. z cū cōprehēdisse viderē supra buccel
lū abscide. relicta em summitas succū ad buc
cellū fortius attrahit q abscisa. z hoc modo
possunt plures eiusdē speciei z diuersarū in
vna pga formari. Modus fo qui fit in ami
dā z salicis pica fit hoc modo. pica vel bas

culus dictorū lignoz perfozet subtili terebra
z acuta. ita q inter vniū foramen z alterūz sit
spaciū semipedis. z furculus modicum raso
cortice intronissus iacenter mergat als iun
gat in scrobe furculus eleuat. ita tamē q par
tice saltē salicis summitas aliqd remaneat su
pra terrā. hinc fo post annū materia totalit
eueata. z inter furculos incisa plantā quamli
bet radicibz plurimis decoratam in ordinata
scrobe deponē. cui forsan pōderit si creta vt
cera foramia z eorum scissure vndiqz optime
obturent. Quidā autē mihi asseruit se expertū
fuisse hanc infisionē in palo salicis viridi p
forato vsqz ad medullāz solūmodo z infixisse
furculos equalis grossitudinis remoto corti
ce. quatenus intraret in foramē. vt cortex fur
culi equaret cortici pali. z cū cera omnē riu
lā obturasse. z posuisse palū sub terra quatuor
digitis iacentē in loco aquoso. ita q de palo
nihil apparuit. sed solū furculi sup terrā. z cō
phēdisse optime oēs. z resecato int furculos
trūco plantasse z bene cōualuisse. Aliū autēz
modū inferendi retulit columella dices galli
ca terebra vsqz ad medullāz arborē perforan
dā. plaga interius leniter inclinata. vbi dedu
cto omī fragmēte. vitē vel ramū ad modū fo
raminis deliberatū succidū tū z humidū stris
etū imprimi. vna vel duabz gemmis foris re
lictis. z tūc argilla z musto locū diligent ope
riri. z ita vites in vīno inseri posse dicit. Pre
dicti autē duo modi fieri possunt congrue in
mēse marcij. z in pncipio aprilis ac februa
riū. sine cū viridis z nouus succus calore ac
ris dissolutus mouet in cortice. Item scribit
Varro aliū modū inferendi suo tpe inuentū
in propinquis arboribz hoc modo. ex arboze q
vult hēz furculū in cā quā inserere vult ramu
lū traducat. z in eius ramo preciso ac desito
implicare in locū. qz pringit ex vtriqz parte.
qō intus est falce etrenuati. ita q ex vna par
te quō celū visurū est corticē cū cortice equa
tū habeat eius ramuli quē inseret. cacumē vt
directū sit ad celum postero caret anno cū cō
prehenderit vniū propagati ab altera arboze
procedit. Et predictis igit patet q licet insi
tio in similia sit melior. tamē i dissimilia plu
rimū cōualefcit. z infinita mirabilia facit. que
apparet in his qui experi desiderāt z in talibz
exercitantur.

Capitulum. xxij. Ex qui
bus dispositionibz z in quas transmutentur
plante siluestres in domesticationem.

Ex his q̄ supra determinata sunt scimus
plātas siluestres esse spinosas ⁊ scabio-
sas in corticē substantiā. ⁊ puor ⁊ multoz fo-
lior. plurimoz fructuū. ⁊ in quantitate mino-
rū. ⁊ acutor ⁊ succorū. ⁊ hec oīa nō dubitā
accidere plāte ppter suū nutrimentū. ⁊ idō plā-
ta in oībus his dispositionibz mutat p nutri-
mentū cultoris agri ⁊ oppositas dispositiōes.
spinositas enī venit ex humido nutrimentali
intenso. qđ cogit ad superficiē ptingere ad me-
dullā ipsa sua intēsiōe. ⁊ beci domestica mu-
tat p habūdantiā humidī. q̄ non patit calozē
acut. sed frāgit eū. ⁊ nō sinit terrestre cōgrega-
ri. sed infudit ⁊ currere ipm facit i poros plā-
te. sicut autē eiusdē humidī habūdāia fluit
in maiorē folior. diuisiōe. hec enī facit vt
maiores sint fructus domesticarū. ⁊ quia hu-
mor siluestriū tenuis ⁊ subtilis est ppter par-
uū earū nutrimentū erit humor domesticarū
spissus ⁊ viscosus. ad flegmaticitatē accedēs
ppter eius habūdantiā. ⁊ letaminis admini-
strati cōmitionē. tenue autem ⁊ subtile facile
dissipat a calozē. ⁊ diuidit in plurima. et ideo
in numero sunt plurimi fructus arbor. silue-
striū. ⁊ non vermiculati: sed integri in arbori-
bus diu perseverātes. quoniam subtile ⁊ tenue.
nō facile putrescit. nec defacili claudit poros

sue vegetationis. per quā fugiter arboze pre-
cipue cū in eodē hūido sicut i proprio subie-
cto sit calor acutus. habundās autē ⁊ spissus
⁊ viscosus humidū per magnas partes flu-
it in vñū. ⁊ non est facilis diuisiōis. eo qđ ca-
lidū eius est ebēs. ⁊ ideo fiunt ex eo magis qui-
dem ⁊ nō tot numero fructus. sicut ex tenui ⁊
subtili ⁊ acuti caloriz existēte. ⁊ cito ebēs
calor permittit claudi eius porū. per quem su-
git ex arboze. ita qđ multi talium fructuū cadūt
ante tempus maturatiōis. ⁊ defacili attrahūt
vermes. quod autē emīdat succū ⁊ digerit in
domesticis nodi precipue sunt insitionū. qui
tenent in corticibz suis ⁊ transuersalibus po-
ris humidū. donec ad suā maturē sapo-
rem. ⁊ talis qđdem est transmutatio earū p in-
sitionē domesticarū arborū. Ille autē plante
que sunt de genere granor. ⁊ olerū ex solo cul-
tu ⁊ cibo domesticant in hoc qđ substantiē et
molliores ⁊ maiores efficiunt. ⁊ sui sapores
⁊ humores minus efficiunt acuti ppter cau-
sam quā supra diximus. subtilitas enī corticē
qđ est in domesticis ⁊ planicies absqđ dubio ex
bonitate ⁊ habūdantiā puenit nutrimentū.

Capitulum. xxiij. De lo-

cis vñlibz ⁊ inutilibz generationi plantaz.
Lanta in generatione sua duobz indi-
get. quorū vñū est materia ex qua fit. et
alterū est locus sue generatiōis. quemadmo-
dū est pater. ⁊ materiā quidē impedit loci sal-
fugo. eo qđ trahat humidū radicale plantaz.
cui⁹ signū est qđ terre falsē vel cōmiste. vel sa-
le seminare steriles efficiunt. loca autē perpe-
tuis niuibz cooperta omnino non cōpetunt ge-
nerationi plantarū. quia experimēto cōperi-
mus niuem a tēperamento esse remotissimā
ppter frigus glaciale quod est mortificatiū.
oportet autē scire qđ si aliquis locus in se tem-
peratus in hyeme frequēter sit niue coopertus
ille exime tribz er causis fecunditatez accipit.
quarū vna est. qđ vis terre euaporās reflecti-
tur sepius ad terrā. ppter niuiū cooperimē-
tum. alia autē causa. quia niuis repressa cali-
ditas ad terrā illam expirans. cōueniēs gene-
rationi prebet nutrimentū humidū. qđ pau-
latim per vices distillās supioribz partibz ter-
re vigore natatiui plantaz cōtinue infundit.
Tercia est cā qđ nix frigiditate sua locū circū-
stantē ⁊ vigore pncipiorū generantiū plantā
cōtinet ne euaporet. ⁊ cōtinet terre superficiē ne
emittat int⁹ in visceribz terre vapores genera-
tos. qđ cōgregari ad superficiē ingrediunt radi-

ces plātarū prestat ei nutrimentū ⁊ fometatū
onē ⁊ generatiōe materie. q̄ ingredit̄ planta
rū cōmūtiō. sic aut̄ dicitur q̄ loc⁹ ppet⁹ in
frigore. ppter multositatē nō cōuenit generatiō
in plātarū. ita eodēz mō in locis salis. ⁊ ficcis
nō appet multū generatiō plātarū. ppter remo
tiōne locorū a t̄p̄ amēto. hec em̄ loca multa sal
fugient̄ habētia multe sunt ficcitatē. ⁊ p̄ conse
q̄ns multe frigiditatis. eo q̄ calor cōplexio
nalis nō cōualescit ⁊ retinet̄ nisi in hūido tē
perato. ⁊ si alius calor aliq̄ sit in talib⁹ locis
est adurens talis calor nō remanet. sed euolat
adustus frigid⁹. ⁊ morificās ea q̄ forte nasci
debuissent. ⁊ signū hui⁹ terre est q̄ miorat̄ et
cōtrahit̄. ⁊ ex siccitate ⁊ frigiditate. q̄ elōgat̄
a calido ⁊ humido. q̄ eleuant ⁊ faciūt crescere
loca ⁊ exaltare. ppter qd̄ terra dulc⁹ q̄ habun
dat in calido dissoluit̄ ⁊ hūido vaporat̄ fre
q̄ntius eleuat̄ in colles ⁊ mōtes. ⁊ terra sal su
ginis mltē depmit ⁊ inferiorat̄. in locis autē
calidis p̄ cōueniētia materie plātarū. ⁊ loci ap
te ⁊ bñ nate pueniūt. in talib⁹ em̄ locis est aq̄
subtilis ⁊ bñ digesta. eo q̄ a calore loci talis
est. p̄fundo attrahit̄ terre ⁊ bñ cōmūscet̄. ⁊ bñ
digerit̄ a calore loci terminat̄. a calore enim
multo nō adurent̄ puenit̄ humidū decoctio.
calor em̄ in talib⁹ loc⁹ habūdat et duob⁹ cau
sis. quaz vna est calor loci retinens calozē. se
cūda causa est calor solis. q̄ et aliq̄ reuerbera
tione multiplicat̄ sup locū illū. ⁊ loci q̄des ca
lor est sicut instrumentalis. calor aut̄ solis si
cut terminas ⁊ formalis. ⁊ q̄si viuificās. ⁊ idō
formas cōtinne humidū in plantis. aer etiā in
mixtus est hūido locorū talib⁹. ⁊ iuuat ad hoc
vt humidū sursum spirando educat̄ in plante
figurā. mōtes autē q̄ sunt subtus cōcaui ⁊ va
porosi attrahūt a suis cōcauitatib⁹ humorē. ⁊
adiuuat ad hoc caliditas multa. q̄ est radioz.
solis ⁊ stellarū. ⁊ multa ad annexū montis re
uerberatio. ⁊ ideo festinat in his humidū de
coctio. p̄cipue in latere cōuerso circa calidum
solis. hoc est circa meridiē. ppter quod plāte
multe ⁊ bene decoctē proueniūt in mōtib⁹ p̄
cipue. nimis humidū em̄ attractū ad montis
sup̄ficiem et figura deuertit̄. cōtinne deflu
it. ⁊ ideo sup̄ius vni⁹ remanēs optime deco
quit̄. q̄a melius vincit̄ a calore qm̄ nō est sup
fluū. nec otio siccat̄. q̄a cōtinne attrahit̄. et ex
cōcauo montis crescit̄ vna odorifera ⁊ plā
te aromaticē. ⁊ sunt plante ⁊ vna magis sic
ciōres aliq̄nūla. Ad pedes autē eorū dēz mō
tū sunt plante ⁊ vna magis humida. ⁊ min⁹
digesta. ⁊ plante spissiores ppter multū hūmū

dū annexo mōtib⁹. cōtinne ad calida loca de
fluens. q̄dam tamē loca siue plana siue mon
tuosa ppetue sunt sterilitas. ⁊ hec vocant̄ de
remi. et hec sunt arenosa ⁊ salia. ⁊ hec sunt vi
centē in eis habētia salēdinē ⁊ siccitatē. ⁊ in
ter arenulas locorū talib⁹ sunt raritates. eo q̄
ptes arenarū sunt cōtigue nō cōtinne sibi cō
posite. planta autē nō pōt generari ex vapore
cōtinuo q̄ diffundit̄ ex circuitu loci in mult⁹
p̄bibus loci cōnnis a virtute solis euaporā
tibus. In talibus igit̄ locis aut nō generat̄
plāta oīno aut rara. aut debilis essentia. sicut
est sarisfraga ⁊ q̄dam alia graminia pua. paritib⁹
em̄ loci nō coherentib⁹ ppter aduersionē impos
sibile est ptes vaporū solide eēntie ⁊ coherent
tis esse. ppter qd̄ etiā expirat̄ in arenas p̄ di
uersas ptes. ⁊ non sēmanit̄ in plantā. ampli⁹
aut luti nobile qd̄ ingenuū est ⁊ libez a gros
sa terrefrigitate ppter vncuositate suā cito p̄du
cit plantā vncuosam chibile. plāta autē q̄ sup
solidos lapides nascit̄ ppter carentiā humo
ris vit̄ lōgo cōtingit ⁊ crescit t̄p̄e. plāta em̄ re
manēs ⁊ crescēs indiget terra ⁊ aq̄ ⁊ aere. ⁊ a
ro hoc bñ planta q̄ in lapidū soliditate est ter
pens. Est ⁊ alia plāte cōsideratio ex loco plā
te proueniēs. quoniam si fuerit in loco q̄ est p̄
pe solē. hoc est ad directū solis respectū vsus
orientē ⁊ meridiē. citius nascit̄ ⁊ crescit. eo q̄
calor solis directius ⁊ diutius manēs sup eā
cōueniens ⁊ fortius monet humidū eius.
⁊ q̄si fuerit ad aquilonē ⁊ occidentē. ita q̄ sol
cito declinat ab ea tardabit̄ generatio eius. ⁊
incrementū diminiuit̄. fit aut̄ hoc dupliciter na
turaliter scz aut p̄ accidēs. qm̄ locus aliq̄s
montib⁹ vel alijs causis p̄prietatē accipit ori
entis vel occidentis. sicut aut̄ si in loco plantē
sit aq̄ frigida grossa in se cōcludens aerē siue
vaporē aerē. qui sua frigiditate ⁊ spissitudine
ascendere siue vaporare nō p̄mittit. ille p̄o p̄
mittit plātas nutriti ad magnū incrementū.
eodē autē modo impedit siccitas retēta in lō
co aliquo incrementū plantaz. ppter defectū
humidi nutrimenti. tūc enim calor naturalis
diffundit̄ ad extrema loci ⁊ agri nulla cōbu
rendo ⁊ obstruēdo poros viarū. sicut obstru
untur in terrestri adusto. ⁊ tūc aqua nutritis
etiā si adesse non haberet meat⁹ per quos
in plāte nutrimentū euaporaret ⁊ remanet de
stinata nutrimento. ⁊ ideo non crescēs in ma
gna quantitate.

**Capitulum. xxv. De ter
ra ⁊ cognitiōe fecunditatis ⁊ sterilitatis eius.**

Libet

Erra est vñi et elemētis generator. cuius naturalis loc⁹ est in medio toni. in q̄ naturaliter manet q̄eta. 7 ad ip̄m cū ab eo se patat fuerit naturalit̄ mouet. est aut̄ frigida 7 sicca naturaliter. sed accidentalit̄ rebo intrinsecis immutat. eius p̄o esse in generalit̄ iuuamētū p̄stat ad retentionē faciendā 7 fignōne. 7 ad seruandas figuras 7 formas. In terris p̄o fm Palladiū fecūditas q̄renda est. ne alba 7 nuda gleba sit. ne macer sabulo sine admixtione creti. ne creta sola. ne arenē squalētes. ne ieiuna glareā. ne arenosū pulueris. lapidosa macies. ne falsa vel amara. ne viginosa ēra. nec torus arenosus atq; ieiunus. ne vallis nimis opaca 7 squalida. sed sit gleba purg. 7 fere nigra. 7 ad tegendū se graminis sui crate sufficiens. aut mixti coloris. q̄ 7 si rara sit. tamē pinguis 7 cretosi soli adiunctioe glutinē. q̄ p̄tulerit nec scabra sint. nec retorta. nec succinata. turalis egentia. Aerum quoniam alia terra dādis frumētis vtilis est. q̄ naturaliter cōuenit. 7 alia magis vineis amica est. Sciendū est tamē q̄ frumētis dandis vtilis est. q̄ naturaliter 7 sua sponte productū ebullit iunctū gramen pingue trifolium calamū rubos pingues. prina siluestria. lappas. farfana. malua. et ceteras huiusmodi herbas q̄ latitudine 7 pinguitate foliorū. lectū solum 7 secundū demonstrat. Color tamē terre nō magnopere desideret. sed pinguedo atq; dulcedo. pingue sic agnoscat terrā. glebam parū dulci aqua conspergis. et subigis. si glutinosa est 7 adheret. constat ibi esse pinguedinē. Item scrobe effossa 7 repleta. si supauerit terra pignus. si defuerit exilis si cōcenerit equata mediocris. Dulcedo aut̄ agnoscat. si ea parte agri que magis displicet. si eiusdem qualitatis totus ager videt. sicuti vase dulci aquam madafactā indicio saporis explores. Vincis quoq; vtilem per hec signa agnosces. si corporis aliquaten⁹ rari atq; resoluti est virgultaq; proferit lini mīda pro cera secunda sunt. vt pirus siluestris prunus. rubus. ceteraq; huiusmodi. neq; intorta. nec debilia. neq; macra exilitate languentia. Et hec in cōmuni bene in mediū absoluta q̄ literatq; sufficiant de terra agri sine cōgrua vineis. quia plenius dicā de ipa in libro vinearū. sed cū sint genera terrarū plurima. pinguis aut̄ macra 7 spissa vel rara sicca vel humidā. lapidosa vel nō lapidosa. mōtuosa vel plana. 7 ex his plerq; viciosa. tamē p̄pter seminū 7 plantarū differentiā sepe necessaria. maxime tamē 7 absolute eligendū est pignus

Secundus

7 resolutus ager vbiq; situs. quia hic nō mī laborē petit. 7 fructū maximū reddit. Secundi meriti est spissus 7 pinguis. q̄ licet laborē maximū petat tamen ad vota respondet. Illud p̄o deterrimū genus est quod erit sicū 7 spissum. macrū 7 frigidū qui ager more pestiferi fugiendus est. Tercium tamē q̄ agri sunt varijs vtilitatib; deputati Varro recitat Carbonem in nouē genera diuissile. ac graduū vtilitatē scripsisse. aut em̄ meliorē esse agrū illū. vbi vinea possunt esse bono vino ac multo. secūdo vbi ornis irrigu⁹. tertio vbi salicta. quarto vbi oliueti. quinto vbi prātū. sexto vbi campus frumētarius. septimo vbi cedue silue. octauo vbi arbusta. nouo glādiaria silua scdm aliquos vel aliq̄ dant primatū bonis pratis. quia modicas aut nullas redunt expensas contra in vineis. eo q̄ fructus sepe sumptum deuorat.

Capitulu. xxvj. De situ

qui congruit agris ratione fecūditatis eorū.

Itus terrarū nō sit adeo planus vt stagnet. nec p̄teritū vt defluat. nec obstrusus vt in imum directa valde subsidat. nec arduus vt tēpestates immodice sentiat 7 calores. Sed ex his oibus vtilis semp 7 equata mediocritas requiratur. videlicet vt campus ap̄tior sit. et humore pluuiarū diuō fallante subducens vel collis molliter p̄ latera inclinata deductus. vel vallis cū quadā moderatiōe et aeris claritate submissa. vel mons alterius cacumis defensus obiecta et molestatiōibus v̄etis aliq̄ liberti auxilio vel sublimis asper. s; nemorosus et herbid⁹. P̄terea positio agri q̄ eligendus est. eo si sit in frigidis pronicijs oriendo vel mediano lateri ager debz esse op̄positus. ne alicui⁹ magni moris obiecti his duob; partibus exclusus algore rigeat. in calidis pronicijs p̄e porius p̄spectiōnalis op̄tāda est que vilitati. voluptati et saluti et eq̄ bonitati respōdeat. Item ait Varro q̄ quatuor extra fundū cōsideranda sunt q̄bus fundus vtilior vel min⁹ vtilis reddat. Prīmū est si regio prima est infesta. Quis ferilis sit fundus inuulsi tñ est p̄pter larocinā. Secūdū est si in regione p̄pina sunt homines qui emanant q̄ in fundo sunt venalia. vel ne care v̄dant q̄ fundo sunt oportuna. fructuosior em̄ fundus est. Terciū si nimis longinquus est. vt ex ea difficile necessaria portent ad fundū. nimis fructuosior censet. Quarto eundem fundum fructuosiorē faciunt recture. si v̄ie sunt

qbus planstra vel naues portare ac exportare
re necessaria possunt. Refert etiam ad fundi
fructus quodammodu vicinus in cōfinio con
sitiu agri habear. si enī ad limina quercū ha
beat. vt possit recte fusa eam siluā serere. oleā
qz vlt eo est cōtrariū natura. vt arbores nō
soli min⁹ serant. sed etiā fugiāt. vt introsum
in fundū se reclinet. in cōfinio vitem et fun
dum faciunt sterilem.

**Capitulu. xxvij. De mu
nitionibz vinearum. ortozū. et agrozum.**

In earū ortoz et agroꝝ munitiōes mul
tis modis sūt. qdaz cū fossatis cingūt
qdām sepibz et palis et viminibz factis. qdā
spinariū aut aliaz arborū plantis. et fossaz q
dem munitiōes plurimū defendūt ab ingres
su hominū et aialiuꝝ rapaciū. et ab iniuria vi
cinaz aquaz ad loca defensa fluentiū. et ma
xime si ripas habēt valde sufficiens aggeres
elevatas. Multū etiam conferūt agris et vi
neis nūmū humidis et aqnosīs. vt ad eas flu
at supfluous humor aqnosus segetes necās. et
in solū et auctā cōueriet. et cōpletaz digesti
onē humor vuae nutritientes impediens. Et
hec qdem fossata magna vel pua sunt. scdm
q magis et min⁹ aqnosā sunt loca. et scdm q
magis et min⁹ hominū et aialium intrare vo
lentū timent horam. Sūt autē optime toto
estatis tēpore. si aqua subteranea vel in fos
satis repandis collecta nō impediāt. in qui
bus locis faciēda sunt de mense augusti se
ptembz et octobz. qbus mensibz aq fossa
rū et supficiē terre marie cōsumpta est. Qua
liter aut sūt noua fossata notū est q ab vtra
qz pte latitudinis silū seu funis extendit et si
gnat. deinde cū vangi i terra et acitonibz in
sabulo fodiunt. et cū badilibz extra remanēs
cōtra terra pzoqāt. et ripe cū zipsis seu van
gis vel azitonibz poliunt. Vt etā pō fossata
repant hoc modo. pmo qdem oīa fossorē im
pediētia cū radicibz eripiunt. deinde eūm li
gone fundus radat. et tū cū herba rasa pū
ciat ad viā. deinde cū ligonibz adēqnt et for
ment ripe. secundū q stare debebūt. et post li
bere fossatū qntū placuerit fodiat. Floraduz
est tū q in terra cretosa nō debet fieri ripe ni
mis dependētes qā post gelidā hyemē adue
niente veris calore dissoluerent et ruerēt. Sz
in lapidosa et soluta terra nō facile ruit ripe
Munitiōes sepium qdam palis et viminibz
sunt. precipue locū habēt. vbi materie ipsaz
habet copia. et vbi arborū multūdo spina

rū plantationē et cōualecētiaꝝ impedirent.
que quidē qualiter fiant notū est q afficis pa
lis acutis semipede distantiū terent vimine
et spinis. et desup muniunt. et cū pautioribus
palis et viminibz. debiliores tamen fiant affi
cis palis duobz vel tribz pedibz inuicē remo
tis. tres vel quattuor partice distantes equa
liter ex trasuerso ligant. deinde sursum rectis
viminibz possitis conerunt. Munitiōes autē
que de plāis spinaz et arborū sunt. hoc mo
do faciēde sunt. videlicet q fiat in loco muni
tiōis sulcus vno pede cōcauus et tantūde la
tus. in quo plāte aliūde radicate vno palmo
aut duobz distantes ponant. et terra q inde re
mota fuerat optie trita optant radices. de in
de fodiat fossatū. si fieri debz ibidē. et terra su
pra dictas plāntas eleuat. et cū tota sursum
elevata fuerit in summitate si placuerit alius
fiat sulcus. et similis plantatio fiat. poterunt
etiam multe plantationes fieri propter forno
rem munitiōē si placuerit. secundūq modū in
primo libro traditū. cū de tumbis et curijs lo
queret. Florandū est tamē q vbi multum ne
cessaria est clausura. ex spinis tū faciēde sunt
plantationes. vbi pō nō tanta est necessitas. et
lignozū habet penuria. ppter ignē possunt cō
grue fieri plantationes. et picipue et plantis v
morū et prunoꝝ ciconioꝝ et similū. q omnes
plantationes tercio anno cū cōualuerint affe
ctent et plicent. vt fortes fiant et spisse. et vbi
perdite fuerint reparent. deinde cū spisse cre
uerint interrate disponant et ligent vbi opus
fuerit. et non in tra terrā. sed vno pede sup eas
incidant tēpore octobz vel nouebz. et me
lius februarij et marcij. vsqquo incipiūt tur
gescere gēme. hoc enī modo loca semp clausa
erunt. et seps inspillabit pullulās. in summo
stipite in medio et radice. Ex his tamen que
in superiori acie sunt plārate. poterūt alique
qbusdam pedibus distates sine incisione re
linqui. vt fructū serant. aut pro igne seruent.
vel edificijs deputentur. Et plante qdam spi
narū in acie inferiori qdam ponende sunt spi
narū inde aut arborū. aut prunozum. aut ro
sarū siluestrium. et siluestrium spinas acutas
habentiū. que pō in supma ponende sunt ar
bores sicut pruno domestice. que spinis suis
defendūt. et spissa earū pullulatione claudūt.
Igri tercio vel quarto anno feruūt. et pluri
mū fructum ferūt. vel sicut plante vlmōꝝ vel
salicū vel populoꝝ vel vnzoloꝝ et ciconio
rum vel malozū granatoꝝ in calido aere vel
tēpato et similis arborū. et picipue facile pul

balantia a radice. Notandū est tamē q si ter-
ra sit adeo frigida et dura. q in ea plantule dif-
ficile cōprehendant. plantule solāmodo cico-
morū cū radicibus vel sine ponant ibidē. que
non refugiunt talē terrā. q si est campus als
ager. vltimus est vtilior: omnibus alijs plantis.
q et sepem sustinet. et attollit vvas. et frondes
iocundissimā ministrat ouibz et bubus. ac se-
pibus pber virgas ac foco et furno. et est mūl-
tis operibz optimus. Si vō plantule desint
in paribz illis. aut aliunde portent radicibz
coopis. et optime pparatis. vt a calore defen-
dant et vento. aut maturitatis fructū tēpore
colligant. et sole siccant semina. et in seminario
mēse ianuarij vel februarij sata aut plāta nu-
triant. vt sequenti vel tercio anno ipsorū co-
pia facile habeat. Palladius tamē pcipit ma-
tura colligi semina rubi et spine. q rubus ca-
tinus vocat. et cū farina berebi ex aqua ma-
cerata misceri funes. deinde sparteos veteres
mixtioni sic induci. vt inter funes semina res-
cepta seruent vsq ad verni tēporis initia. tūc
ibi sepius satura est duo sulci tribus pedibus
a se sepiat sex quipedes altitudine fiant. et per
vtrosq cū seminibz obruant funes in leni ter-
ra. ita trigesima die procedit sentes. quos re-
neros adminiculis opus est adiungere. qui in
ter se per spacia relicta vacua iunguntur.

De fluminū defensionibz.

Flumina suo impetu sepe ripas posses-
sionū fodiunt. et in eis operant ruinas.
et quādoqz sui eremēto et depressione vicino-
rū locorū inundant et operiunt terrarū super-
ficiē. et vbi sua rabie operant rupes modicā
superius penaculi fortes fiant. scdm impetu
amnis aut ibidē mergat ciste cū magnis cor-
nibz lignis admodū cratis ab vtrosq capite
factis. et viminibz cōternis. et lapibz plenis. q
bergalle dicunt. Vbi vō aquarū habundā-
tia superficiē operit et legeres necat. fiant ag-
geres fortes et magni. talisqz corū potentia a-
quarū iniurie cōtradiciant. q si in aliquo loca-
to debilitabit agger. anteqz deficiat alius cō-
ueniens post ipm fiat. et debilitatus in qbus-
dam incidat locis. vt currus et bestie ac homi-
nes nouū aggerē percurrere et cōculcare co-
gantur.

Finit liber secundus feliciter.

Incipit liber Tercius

De campetribz agris colēdis. et de natura et
vtilitate fructū qui ex eis percipiunt.

Impetribz agroz cultus in
libro scdo generalit̃ tradit̃
est. Nūc aut̃ in hoc tercio li-
bro dicā singulariter de cul-
tu et vtilitate cuiuslibet semi-
nis et fructus q semiat̃ in
eis. et eisdem pcipiunt. scdm ordinē alpha-
beti. et pmo qdēz dicā de area et horreis. q vni-
cujsqz semini cōmunia necessaria et vtilia sunt.

De Area.

Rea longe a villa esse nō debz. ppter de
portandi facilitatē. et vt fraus nō timeat̃
dñi vel procuratoris. ita ciuitate suspecta. Sit
aut̃ vt Palladius ait. vel strata silice. vel saxo
montis excisa. vel sub ipso trinitre tpe vngu-
lis pecorū vel porcorū et aq admixtiōe solida-
ta. Sit circa hāc loc⁹ alt⁹ plan⁹ et pur⁹. i. quē
frumēta transfusa refrigerent. et horreis infe-
rant. q res i eorū durabilitate piciet. fiat dein
de proximū tectū. vel habeant septaria vel si-
mila. vt tpe imbris subito mēda. vel semiti-
ta trāsserant vel opiant. Sit autē loco suble-

Liber

mi et pſabili vnderit. longem ab ortis ⁊ vineis atq; pomeriis. Nā ſicut radicib; ſgulg torū pſunt letamē ⁊ palee. ita inſidiātes frondibus perforant et corrumpunt.

De horreis.

Ius horreoz ſupior longe ab omī ole re et heramic et ſtabulis ponendus eſt. frigidus vtoſus et ſicc⁹. ſed facti granarijs vt Palladius ait amurca luto mixta parietis linient. cui aridi oleaſtri folia vel oliue. p paleis adijciunt. q vt ſiccata fuerint frumēta cōdent. hec res gurgulionib; ac murib; ⁊ ceteris noxijs aialib; inimica eſt. Aliq; coriandri folia frumētis miſcēt. ad ſeruādū profutura. hec ait Palladius. Nū il tñ cōmodu⁹ erit diu cuſtodiedis frumētis. q ſi ex horreis in alteri locū viciniū trāſſa refrigerent aliquātis dieb; atq; ita horreis inferant. Negat columela ventlanda eſſe frumēta q; magis miſcent aialia totis acerviſ. q ſi nō moueant in ſumitate intra menſurā palmi ſubſidēt. ⁊ hoc corrupto velut cozio illeſa durabunt. ab horreis tñ debz auſer eſſe aduerſus. Adhuc cauēdū eſt ne pavimentū ſup q ponit humidū ſit aut rari. ſed ſolidū ⁊ bñ planū. ne murib; prebeat habitaculū per foramē. Inſup etiā dili

Tercius Fol. xxv.

genter attendendū eſt. ne ſit locus excedēs in frigore vel calore. quia vtrūq; ſegetes corrum pit et perdit in eis virtutē naturālē. Aliq; p teos faciūt. horū ſolū et latera paleis ſubſternūt. et curant ne humor aut aer tāgere poſſit. niſi cū permittit ad vſum. quo em ſpūs nō puenit. ibi nō orit gurgulio. ſic conditū triticū manet annis qnquaginta. mulū ſo plus annis centum vt Varro ſcribit.

De Avena.

Avena duplex eſt. ſilueſtris et domeſtica. ſilueſtris naſcīt in frumēto. cū granū eius ſatū nimia mollicie ⁊ intemperātia terre cōuertit in auenā. q ab eo in herba cognoscit. q; latiores viridiores et pilioſiores habz frōdes. et huius granū nigrū et pilioſu⁹ eſt. et maturat et cadit ante maturatiōē frumēti. Domeſtica eſt alba nō pilioſa. et ſemiat tempe ſeminū frumēti et eodē modo. et melius menſe februarij ⁊ marcij. ⁊ etiā in macra terra bona puenit. et eundē querit aerem. et ſimile terras deſiderat. Albertus tamē dicit q ſiccū querit agrū. et modicū ante meſſes frumēti maturat et colligit. et tam herba vtriuſq; auene q ſemē eſt optimū pabulū equoz ⁊ et boum ⁊ aſi

Libe

nozi et mulozū. neutra ꝑo ipsaz homines in suo cibo vtunt. virtutē habet relaxandi om̃em tumore z duricies. et faciet immūdiā depurandi. vt dicit Plato.

De Cicere.

Jcer notū est. zeius q̃daꝫ diuersitates sunt. q̃a quoddā est rubeū. quoddā parū albū. quoddā sanguineū. z ex his quoddā grossū. quoddā puū. quoddā est rubeū. quoddā nigrū. Et quibz sanguineū tñ rugosum cortice habet. et est melius ceterz. reliqua oīa cortice habet politū. optime nascit in aere tepato z humido. et terrā pinguiſſimā z solutā desiderat. et cretā etiā nō formidat. et terrā quidē valde macilentā reddit. semiat mense februarij in locz calidis. tēperatis marcij. frigidis ꝑo de mense februarij. in locz calidis tēperaz de mense aplis. cui p̃derit vt cito nascat si molle serant. et marie aqua letamis cū tarde serit. et circa sulcos ozozū optime plantat. et cū maturū est colligit remanentibz herbis. Media corbe semis bubulca p̃tenta est. sarculat z herbis mūdā vt faba. sed nebulas ledit. z inde in eluio facile perit. Colligitur q̃dem grātis existens siccis. z cū luna multum processit in defectu. Cicer album scdm

Tercius

Isaac calidū est et nimis humidū. sed Zuccena dicit in primo gradu humidus in medio. Rubeum est autē calidū et nimis humidus. Sed Zuccenna dicit q̃ vtrunqz est calidū z siccū in p̃mo gradu. z nigrū est fortius. Cicer plurimū est nutrimentū. z ventrē humectat. sed inflationē generat z ventositatem. idcirco auget sp̃ma. z coitū valde cōfortat. q̃a tres habet in se causas ad coitū pertinētes. scz calorem. nutrimentū. z inflationē. ideoqz valde compenit admissarijs equis. cū multitudinē equoz necessario habuerit coopire. Ypocras dicit q̃ ciceris potestates due sunt. z cum coquit eas admittit. z in aqua vbi coquit redēunt. vna dulcedinis. z altera saluginis. cum dulcedine sua nutrimento bono nutrit. z lac augmentat. z ventrem humectat. cū salugine ꝑo humores grossū dissoluit ac minuit. vrinā z menstrua prouocat. et valet ictericis et ydropicis. z ad totius corpis puriginem. Et si eius iure lauet impetiginē z serpiginē mundificat. Jtē s̃m Galienū cicer inducit lūbzicos. z valet ad opilationē splenis z epatis et fellis. lapides frangit in renibz z vesica. sed nocumentū est vlnneribz renū z vesice. Cicer nigrū est magis diureticū z appetitiuū. et ideo plus valet in apertione splenis z epatis z fractura lapidū z lumbricis educendis. z p̃cipue si cū aqua coquat z ius ipsius bibat. Album ꝑo est melius in augmentationē lactis et spermas. Zuccena dicit. q̃ cicer clarificat vocē z nutrit pulmonē melius q̃ res aliq̃. z p̃pter hoc fuit sorbitionē et farina ciceris. Et oportet q̃ cicer comedat neqz in p̃ncipio cibi neqz in fine. sed in medio eius. z vehementer addit in coitū. z eius infusio facit erigere mēbz forit quando bibat ieiunio.

De Cicercula.

Jcercula nota est. aerem humidū desiderat. et terrā pingūē z cretosam. seminari potest in solida terra vt faba. deinde arari z sulcari. tempore ianuarij z februarij in p̃ncipio marcij seritur. Et media corbis compler bubulcā. bonus cibus est animalibz. et homines ea vtunt elica. et in totis z in pane cū alijs generationibus bladi pro familijs z his qui laboribus exercent.

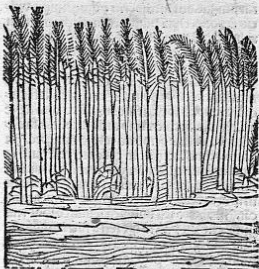
De Canapo.

Anapli est de natura lini. 7 ideo simile
aerem 7 terrā desiderat. sed nō oportet vt
sit toties erarata. Verum qui volūt hīc ca-
napi. pro sumibz. seminare debēt ipm in locis
piguissimis. in qbus longū valde proueniet.
et grossam 7 multāz stupā habēs ex grossicie
cornicis eius. 7 quāto rariuz seminabit. tanto
magis ramosum erit. Qui vult ex eo facere pā-
nos. scz saccos. lintheamina. camisias. semi-
net ipm in locis mediocriter pinguibz et solutis.
ipsum in quibz proueniet sine ramulis. qua-
si magnū linū. 7 tale cōpetēs erit p̄dictis ope-
ribz. 7 utriū erit necessarii piscatoribz p̄re-
tibz corz. Nam canapū valde meli⁹ defen-
dit in aqua qz linū. 7 similiter habet ex ipso fa-
ctū. serit autē de mēse aprilis 7 in fine marcij.
et herbis sarculo mundat 7 manibz. colligit
cū matura sunt semina eius. scz masculinuz. et
in fascibz ligatū ponunt in aliq loco duo fas-
ces simul. vt semina mū⁹ sint sup semina alte-
rius. 7 radices opposite. 7 cooperiunt summi-
tates seminū cū herba. vel aliquo stramine su-
per q ponunt lapides vel terra. vt seminū ma-
ritas cōpleat. 7 si p sex vel octo dies steterit.
eleuat stramē 7 lapides. 7 ponit lintheamen
sub vel iuxta semina. 7 erunt semen qd facile
cadit. sed femininū qd semē nō bz. totū p de-

cē dies ante masculinū colligit cū albescit. de
inde totū simul macerat in aqua. ibiqz dimit-
tit donec stuppa possit a ligno separi. 7 ipm li-
gnū putrefactū cōteri. et maxie qd ex eo subti-
le est. qd pō grossum est valde longū. velut p-
nice. depilari pōt a ligno stuppa q facile ab eo
carpit. postqz fuerit maceratū 7 in aq lauan-
do cōcussū. 7 postea ericcatū. Et nota q ex
eodē semie canapis nascit canapū ramosum.
qd semina infinita producit. 7 aliud nō ramo-
sum. qd seminibz oīno caret. semē ei⁹ optimū
est p̄o auculis. et ipm libenter assumunt si
bi in escam.

De frumento.

Frumentū est granū. qd ceteris oibz cor-
porz hūani cōueniē⁹ nutrimentū est
ppter silitudinē sue cōplexionis. Eius qdem
diuersitates multe sunt. Nā quoddā est nō
mū. vim vni⁹ anni vel minoris etas. 7 hoc ma-
xime cōueniēs p̄bet nutrimentū. 7 tale seri de-
bet. 7 quoddā est maioris etas. 7 hoc minus
laudabiliter nutrit. nec seminibz cōpetit. qā ra-
ro vel debiliter nascit satū. Et cuiusdā granū
est longū mediocriter 7 albiū vel rubēū. sub-
tilcm habēs corticē. et farinā inter⁹ albam. 7
hoc est optimū. quod pō est grossū rotundū
rubēū vel albiū aut lucidū est min⁹ bonum. 7
pasta quidē q fit ex eo non est tenax. nec ei⁹ pā-
nis crescit in altū. que pō fit ex pmo est valde
tenax. et eius panis multū auget. sed ex agro

collectus. mensure min⁹ respōdet q̄ grossus. Et granū q̄dem q̄d in terra pingui nascit est pinguius grauiusq̄ in pōdere z nutritilius. quod p̄o in terra macra oriz. cōtrariū existit. et q̄d in regione vel terra calida nascit. est calidius. et q̄d in frigida frigidius. q̄d in sicca siccus. z q̄d in humida regione vel terra. p̄uenit est humidius. Et est quoddaz in spiciis tonsum. et hoc licz breues faciat spicas vl' nebulā seu melumē timeat. plusq̄ retonisuz vt q̄ dā dicunt. tamē magis a radice pullulat. z spicarū numerū duplat. Grossum p̄o z maxime spicas habēs rubear. licet eas magnas pducat z grossas atq̄ multū granosās. tū parum pullulat. z rariores inueniuntur spicas hīc. In omī climate habitabili nascit. licz habūdantius z nobili⁹ proueniat in regiōibz tepatis. sicut in tercio q̄nto q̄nto climate terraz deside rat pingue. aut mediocritis p̄guedinis z dulcis lapozis. crētā diligēt. et in mediocrit soluta bonū prouenit. min⁹ p̄o solutā. aut sabulū nudū recusat. patēti cāpo letat z ledit ymbz. locz z būdis adq̄s dgenerat z loliū z auenā p̄uertit. frumētū p̄o cū colligit robustū est. sz mensure min⁹ respōdet. Semināt aut frigidis z niuosis locz in fine augusti z toto septēbri. tepatis in fine z toto mēse octobris. in calidis p̄o in fine octobris et toto nouēbre. In quibz oibz locis p̄mo eriles terre serant. vt frumētū satī radices ante hyemē cōualecant. vitimo pingues q̄ si maturi serant luxuriant in spuria diuersaz berbāz que frumenta necāt. In iugero seu bubulca semis corbis vna sufficit. Q̄ si p̄dicto tpe terra fuerit nimis sicca. semia spsa mel⁹ in agris q̄ in aeris serua bunt. si p̄o min⁹ gelicidū leq̄nt. hyemis cor rigez. si extra agrū aq̄ poterit deriuari. ne ger men extinguat. si terra sit tēpata in octo diebz de terra egredit. vel paulo post colit campestris. Frumētarius ager hoc modo. eo diligē ter exculto fm doctrinā i generalibz traditā. et ex seminato iterū arez. z ligoibz vniuersum semē operiat. glebe rūpent. z ex eis sulcis mūdant. tā directe minores q̄ transferat sales. maiores p̄ inferiores agroz p̄es impressi. p̄ q̄s aque plūctes libere sine obstaculo ad fossata deriuent. q̄ si tpe quo granū est in lacte z inci pū germiare i agro remanēt. semē extinguet. Mēse p̄o ianuarii post gelicidū februarij et marcij postq̄ frumentū est quattuor foliozū sarculo z manibz ab omibz adulteris herbis mundet. ita q̄ verbosis locis maturis. non berbosis seruis. Mēse p̄o maij nō sunt tan

genda frumenta. qz florent octo diebz. deinde floze depositio diebz q̄draginta grādescit vl' q̄ ad maturitatis euentū. Itē dicit Palladi⁹ de ordeo z de ceteris que sunt seminis singul⁹ laris. mēse iulij in locis maritimis z calidi oribus ac siccis. tēperatis p̄o ac frigidis mēse iulij tritici messis abscondit. q̄a paratā esse cognoscat. si equaliter spicarū populus maturato rubore flauescit. Et modus q̄dēz mētendi solutus notus est. pars p̄o galliarū planior hoc cōpendio vñ ad mētendū. z p̄p̄ ho minū labores vñius bouis opa spaciūz totū mēsis assumit. sit itaq̄ vehiculū quod duabz rotis breuibz sit. huius superficies tabulis minuit. q̄ forinsecus declinet. in summo red dunt spacia largiora ab eius fronte. carpenti breuior est altitudo tabularū. vt ibi denticuli plurimi ac rari ad spicarū mensurā constituunt in ordine ad supiorē partē de curru. a tergo p̄o eiusdem vehiculi duo breuissimi canones figant. vbi bos capite in vehiculū verso iugo aptat. z bos māstuetus qui nō modo cō pulsoz excedat. hic vbi vehiculū p̄ mēses ce perit pellere ois spica in carpenti denticuli cō pressa cumulat. abruptis ac relictis paleis altitudine vel būilitate plerūq̄ bubulco mēderante qui sequit. z ita p̄ paucos ius z redi tus breui tpeis spacio tota messis implet. hoc campestris locis vl' equalibz vtile est. vbi ne cessaria palea nō habet. Secata frumēta in mane vsq̄ ad terciā vel totā diem cū aer tēperatus est ligant. quia in horis nimie siccitatz spice vel ligamia frangunt. deinde ligata portant ad aream fasciculis numeratis. z sub te cto aliquo aut in brachiis taliter disponunt. q̄ aqua fluens intrare nō possit. ibiq̄ congregantur donec fuerit vniuersa messis expleta. postea triturat aut p̄gis aut equabz. sed p̄garū trituratione melius totū frumentū et paleis excutit. trituratione p̄o equozū et fractiōe velocius paleas nutritimēto animalū melius p̄parat ab oibz folliculis z seminibz extraneis. euentatiōe mūdant. z cōuenienter extricata et refrigerata iterū in areis ad bozea seruanda portant. cui⁹ durabilitati proderit si sepe inquirat ne intra se acerni extraneos insiciantur calore. quod quidē cū acciderit. p̄ granaria si ne bozea moueat vel euentent. vel quod melius est ad solem z aerē deferant. z refrigerata iterū bozeis inferant. generalit tamē de omnibz granis preter milū cōpertum est q̄ in stipulis suis diuinius q̄ discultrari seruant. Frumētū scōm ylaacalidū est z humidū tamē

perate. cortex eius calidus et siccus est et multum
 diffusus. Nutrimētū eius est parvissimū.
 In aqua calida missus et pforatus atque colat⁹
 coctus pectora et pulmones viscosos humo-
 ribus purgat. et si aqua mittet in lac nutriti-
 lior sit. cum vino aqua mixta coquat. et fit ca-
 theplasma de eo māmiles duris propter lac co-
 agulamen dissolvit. Plidorus autē dicit quod fa-
 rina frumenti cum melle mixta faciei pustulas
 sanat. Vāmillis ex coagulatiōe lactis indu-
 ratis cum adipe et vino decocta duriciem mol-
 lificat. collectiōes et apostemata maturat. ner-
 vos induratos et indignatos et quasi spasma-
 ticos relaxat. eadem dicit dyā. Frumentū cum
 sale mixtū apostemata maturat et aperit. Tri-
 tici recentis et novi frumenti parū crudū fleg-
 maticū et inflantiū efficit. rugitū et dolorē la-
 teris comouet. assatū magis nutrit. ventosita-
 tem minus facit. et stipitiū est. in aqua coctū
 grauiissimū est et inflantiū digestiōni durū. et
 rugitū mouet humores densissimos et visco-
 sissimos generat. sed cum bene digerit multū
 nutrit et mēbra confortat. propterea dari oportet
 eis qui magnis laborib⁹ exercent. granū fra-
 ctū cum lacte coquat sanguinē bonū et lauda-
 bilem generat. et nutrimentū multū. si tamē se-
 pe sumat opilationē epatis et duriciem sple-
 nis et lapidē in vesica et renib⁹ facit. maxime
 si renes calidos naturalit⁹ vel accidentalit⁹ in-
 veniat. Et pasta quidē frumenti plurib⁹ vi-
 mur modis. Si quidē a zima viscosa est infla-
 tiua et ad digerendū dura. ideoque inflatiōes
 et dolores et opiliatiōes generat et nutrimentū
 durū et grossum et illaudabile generat. quare
 exercitantiū omnino cōuenit. Si pro fuerit ferme-
 tata bonū et laudabile generat nutrimentū.
 Si pro frigra vel sub priunis cocta mala est. quia
 exterius dura et interius viscosa et semicoccta
 remanet. ideoque nec ociosis cōpetit propter vis-
 cositatem et cruditatē intrinsecā. exercitantiū
 propter aduersionē extrinsecā. Panis in forma
 magnus cortice subtilior et duriorē habet.
 propterea eius cortex parū nutrit. et est ad dige-
 rendū durus. humiditatem desiccatur. unde et vē-
 trem cōstipat. medulle pro multū habet. et ipsa
 medulla est grossa. viscosa. humida. et inflati-
 ua. et flegma viscosum generat. Panis parui
 et subtilioris ignis interiora pforat. medulle
 humiditatem desiccatur. unde parū nutrit. et tar-
 de digerit. ventremque cōstipat. precipue si frigi-
 dus est. et vno vel duob⁹ dieb⁹ a coctione lon-
 ginquus. qui pro est mensura medie in forma
 est medie potestatis. Et panis quidem cuius

ignis in coctione magnus et fortis fuit. habet
 exteriora efficcata et indurata. item interiora
 non bene cocta. quia cortex velocit⁹ indurata
 non permittit focū ad interiora penetrare. ideo-
 que cortex est dura non nutriendus sicut vere in-
 cens. unde siccissimū sanguinē parit. et cō-
 stipat ventrem. Et mica quidē viscosa grossa
 et indigesta. unde crudos et viscosos generat
 humores. Si enim anteq̃ coctus sit extraba-
 tur viscosus sit erit fortit⁹ digerentib⁹ et exer-
 citantiū tantū necessarius. Et si dimissus fue-
 rit visquo coctus fuerit siccus erit et stipiti-
 cus et durius digerit. mediocrit⁹ pro focus te-
 peratus est. quia totū penetrat corpus panis
 equalit⁹. et coctus quidem in furno melior est.
 quia totus equalit⁹ coquit. sub testis pro de-
 terior. quia focus in vna parte magis operat⁹.
 et altera cruda remanet et viscosa. si ergo sepe
 comedat post multū tēporis inflatiōis et do-
 lores lateris generabit. similiter sub cinerib⁹
 aut sup carbonē coctus velocit⁹ extrinsec⁹
 desiccatur. interius pro grossus remanet et vi-
 scosus. et multū cineris cum eo admiscet. maxime
 si ligna sint mollia et cito incendant. et ideo
 inflatiōes et grauitates membrorū et obscu-
 ritates facit. Et panis quidem calidus aut res-
 cens magis est humidus et nutritius. quā post
 vnu vel duos dies accipit laudabilis est. quia
 tēperatus est interius. et exterius siccissimus.
 rarus est et levis causa ablata humiditas. unde
 de humores desiccatur. et generat suum propter de-
 siccationē stomachi. et ventrē cōstipat. panis
 autē tēperate fermentus habens et sal et bene
 confectus et sicut oportet coctus facile in cor-
 macho digerit. et sanguinē clarissimū in cor-
 pore generat. unde comodior est eis qui in
 quiete sunt et deliciarū delectatione. exercitiū
 tibus et laborantiū incōueniens est propter
 sui subtilitatem et facilitatem dissolutionis et mē-
 bris eorum. panis pro parū fermentatus et sal
 non habet nec bene coctus viscositates creat
 et grossitudinē. propter hoc aptus est exerci-
 tantiū et fortiter digerentib⁹. Panis pro sup-
 fluū fermenti et salis habens minime nutrit
 nec confortat. virtus enim salis humiditatem et
 desiccatur. fermentū cōiunctione rarificatur.

De Faba.

Faba quedam grossa. quedā parua est. quedam alba. et quedā nigra est. 7 iterū quedam facile coquit. quedā dure. et alba q̄dam que facile coquit est melior. et parua sa-
porosior est et magis fertilis q̄ grossa. grossa p̄o pulchrior est sed minus fertilis. In omni acre habitabili prouenire dicit. terram des-
derat pingue 7 cretosam. et in ea subtilem sa-
git corticem. et facile coquit. et in mediocriter soluta satis cōuenienter nascit. in sabulo p̄o et macra nō prouenit bene. 7 que ibi nascitur gro-
sam habet corticem. 7 dura est ad coque-
dū nisi talis ager letamie impinguet. tūc em̄ eius malicia emendat. melior tamen semp̄ est que nascit in terra pingui 7 cretosa. Semina-
tur autē in stipulis et terra non arata. licet 7 in arata feri cōgrue possit. Spargit autem se-
men in locis calidis aut tēperatis mense ia-
nuarii aut februarii. cum terra post forte geli-
cidū talis est q̄ possit arari post sparsum se-
men. et melius quidē in humida q̄ sicca ter-
ra feritur. sed 7 feri potest de mēse marci. ma-
xime in terra valde pingui. cui multū prode-
rit cum tarde ferit. si madida ferit. sic em̄ ita-
tim germinare et nasci coget. Q̄ si in aqua le-
taminis duobus vel tribus diebus mollificari si-
natur que nascit ex ea melioris erit cocture. et
etiam talis mollificato pinguis eidem con-

tra terre macredine auxiliū q̄b̄bebit. Quis-
dam dicunt in aqua fabā intractā cum serit
resperfa cocturā non habere difficilē. nec est
necessario vt nascat q̄ glebe in eius seminati-
one rumpant. His em̄ non obstantibus licet
plurimū infra terrā submersa fuerit erumpit
pullulans ad superficiem terre. Corbis vna
et minus bubulca complet. nam late sp̄ergen-
da est vt dilatari in stipitibus possit. luna autē
plena melius ferit faba. hoc genere legumis
terra non ledit. 7 maxime si radices dimittit
in ea. sed tamē in eo non secundat nisi per ac-
cidens ager fuerit multū humidus. Nam co-
lumella dicit agrū frumentis vtiliorē proba-
ri qui anno sup̄iori vacuus fuerit q̄ qui cala-
mos fabacee messis eduxit. et verū dicit du-
plici ratione. vna: quia messis de nutrimento
frumenti aliquid assumpsit. altera quia non
potuit in estate sic cōmode exarari vt nudus
faba scdm̄ Palladiū roncanda est cū quat-
tuor digitis eminer sup̄ terrā. deinde alia vi-
ce sarculeū cum herbe noctue fuerint i ea rena-
te. quo q̄dem non affligit. sed proficiet 7 mul-
tū fructum reddit. et fleta quidē prope nodū
sicut integra respondet mense maij 7 iunij. fa-
ba. xl. diebus floret simulq̄ grandescit. idem
est in omnibus qui sunt semis duplicis vt pis-
sum 7 cetera legumina. mēse iunij faba luna
minuente vellet ante lucē. et anteq̄ luna pro-
cedat. 7 exculsa 7 refrigerata ponatur in hor-
reo. 7 sic gurgulioses aut nullo modo aut mi-
nus patiet infestos: vt Palladius ait. Varro
scribit q̄ faba 7 cetera legumina in vasis olea-
rijs cinere oblita per diu incolumia seruant.
Faba vt dicit Ysaac aut comedunt virides. 7
tunc frigide sunt 7 humide in primo gradu.
et humores generat grossos crudos 7 inflati-
nos. vnde ventositates faciūt. et ideo stoma-
cho valde nocue sunt. sicce p̄o 7 maturate p̄
secte frigide sunt 7 sicce in primo gradu. 7 la-
udabilē generant sanguinem. et carnem in-
flant 7 dilatant. et operant in ea q̄ fermentū
in farina. vnde in superioribus ventris pluri-
mā grossicem generant 7 inflatiuā. ex qua su-
mus in caput ascendēs cerebro nocet. 7 som-
nia multa 7 corrupta inducit. Cum ergo hu-
ius nature sint fabe nō eis aliquo decoctio-
nis modo potest auferri sed minui. experimē-
to autē hoc probat. quia fabis quotidie vten-
tes indigestionē 7 inflationē patiunt. etiam si
sanissimi sunt. mūdificatur autē sunt. 7 ideo
valent ad lentigines. et qui curē sui corporis
mundificare volunt ex farina eorum lauari

assuescant. Diversis coquitur modis. quedam enim aqua coquuntur. quedam igne assant. cocte in aqua laudabiliores sunt. quoniam aqua eis plurimum aufert ventositatis et grossiciem. maxime si cicta aqua prioriter altera iungatur. hec quoque decoctio duobus fit modis. aut cum cortice. aut sine cortice. et cocte quidem cum cortice duae sunt. ad digerendum grosse inflatiue. spissitas enim corticis egressionem prohibet ventris. et mora eius diuturna in ventre ventositates et inflationem generat. cocte vero sine cortice minus sunt inflatiue. et cito digeruntur. et si secundum ius fiant calefactus rebus appositus. vi pipe re singibero. vel oleo perfecta est medicina ad coitus operationem. comesta autem cum menta origano cumino et similibus suam ventositates et inflationem minuit. Assate minus ventositatis et inflationis habent. sed ad digerendum durissime sunt. verumtamen si aqua infundatur post assationem et cum cumino et menta et origano comedantur citius amittuntur. Fabe contracteibus in cibum quotidie habundanter exhibite cito eos impinguant. et hoc modo boves magni et senes a peris vaccaribus impinguantur in diebus. xv. et renouatur caro eorum. Quicena dicit. quod fabarum rectificatio est prolongatio infusionis earum. et bonitas decoctionis. et comedere eas cum pipere et sale et similibus et cum oleo. ac meliores omnium sunt grosse albe non perforate a gurgulionibus. et ex proprietas earum est. quod abscondit oua gallinarum cum nutriuntur ex eis. et quod faciunt videre somnia cum alienatione perturbata. et quod faciunt accidere priusquam proprie recites. Item emplastrum ex corticibus earum super femur infantis ortum prohibet pilorum. et similitur quando sepe iteratur super locum rasum. et fabe abstergantur morfeam in facie. et precipue cum cortice et pannu et lentiginibus. et faciunt colorem bonum. et earum emplastrum est bonum apostematum. et mamille. et castoran lactis et ea. et que ex eis cocta sunt. cum aceto et aqua conferunt solutionem antiquae. et proprie cum fuerint cum corticibus suis et coferunt dissentere. Plinius dicit. quod faba cocta et colatura eius potata pulmonem mundificat. apostemata mamillarum curat. cum rosis mixta dolore et liuore et lipitudine oculorum curat. masticata et teporibus apposita humores ad oculos reuocantes coepescit. Item scissa et super venam incisam posita sanguinem restringit. lac effluens de mamillis sistit. et fluere non permittit. podagricis et arcticis cum adipe eius decocta subuenit. si super doloris locum emplastrum. tumores et inflationes apostematum rep-

cutit. si in principio decocta in aceto tumori apponatur. Item dicitur quod quando faba est in flore aquas maxime concupiscit. cum vero effloruit diligit siccitatem. Item dicitur quod in aqua marina vel salsa virescit coquitur. dicitur etiam quod in infusis maris oceanici nascitur faba spinosa per se que coqui non potest. Item in egypto nascitur faba spinosa. longa decem cubitorum. quam cocodrilli fugiunt. timentes ne oculi eorum spinis eius ledantur.

De Farre.

Ar est quasi simile spelte. sed est grossior in herba et grano. scribitur tepore tristis et spelte. et coctis vna bubulca complet. mundatur et metitur ut triticum. Far teperate copectio nis est. et est bonus potibus sanis et egris. sanis enim nutrit et confortat. et bonum generat nutrimentum. et potius est stipiticum quam laxatiuum.

De Faleolis.

Aleoli noti sunt. et eorum quidam sunt rubri. quidam albi. terra et acrem talem desiderat qualem panicum et milium. et inter ipsa et cicera comode seminantur. ferunt etiam in ortis inter cepas et caules. sed minus soluta terra

Liber

proueniūt. et eisdem teporibz seminant. ⁊ q̄it
temagis terra pinguis fuerit. tanto rarius se
minant. herbis sepe mundenf. colligunt au-
tem succelluē ipsoꝝ aliqua quoties albedi-
ne sua maturitate fatent. et super lintheamia
vel sectorijs ad solē siccant. rubei calidi sunt
et humidī in medio secūdi gradus. albi vero
parū minus calidi sunt. sed magis humidī.
testat hoc. q̄a grana coꝝ v̄t cetera siccari nō
possunt. ⁊ si desiccant diu seruari nō possunt
humores generant grossos. et inflationē v̄s-
tositate sumūqz plurimū caput implentem.
et somnia pessima ac terribilia faciūt ⁊ corru-
pta. Auicēna. p̄pterea dicit q̄ generat humo-
rem grossum. sed sinapis prohibet nocumē-
tū ⁊ somnia pessima coꝝ. ⁊ similis accētū cū
sale pipere ⁊ origano.

De Bith.

It est semennigrū ⁊ quasi triangulum.
cuius herba nascit in frumentis ⁊ spel-
tis ⁊ siligine. ⁊ vulgariter dicit guttiron. ⁊ fa-
cit flores rubros ad modū campanellarū. est
autē calidū ⁊ siccum in secūdo gradu. virtū

Tertius

tem habet dissoluendi cōsumendi. contra op-
pilationē splenis ⁊ renū. ⁊ iliacam passionē.
et dolorem stomachi ⁊ ventositatē valet pul-
uis eius in cibis. cōtra lumbricos datur pul-
uis eius cū melle. et fiat etiā emplastrū ex pul-
uere eius ⁊ succo abstinthq̄ circa ymbilicū.

De Lolio.

Olum siue zizania nascit inter triticū
siccis corruptisqz temporibz. vim acutā
habet ⁊ venenosam. Opilat. mentē p̄turbat
et inebriat. Cum vino cocta ⁊ stercore asini
no et semine lini cathaplamate sacro aposte-
mata dissoluit et scrofulas. cocta cum radicē
corrice. ⁊ vulneribz iam putrefactis apposita
sanat ⁊ mundificat. Item est adustiuū tritici.
quia trahit nutrimentū eius sicut papauer est
zizania auene. et caulis vitis. quia adurit eā.
v̄t ait Albertus.

De Lenticula.

tus ⁊ dura. si cineri misceat melius seruabit

De Lupinis.

Enticula nota est. vult h̄e locū tenuē ⁊ resolutū. vel etiā pingui. sed siccū mari me. q. luxuria ⁊ hūore corrumpit vsq. ad lunā duodecimā. de mense february serit. quar tariū corbis in sanōe bubulce sufficit. Cum aut lens valde cito pullulet ⁊ incrementū accipiat. optet q. si ager fumandus est. pusq. serat cū fumo arido misceat. ⁊ cū illo vel q̄tuor vel q̄nq. dieb. steterit. tūc spergat in agrū. hoc Alber⁹. S; Palladi⁹ hoc pcepit fieri debere. vt cito nascat ⁊ crescat. frigida ā in pmo gradu. sicca in tercio. nutrimentū ei⁹ est grossum. et ad digerendū durū. melancolicū sanguinē generat. ⁊ si cū corticib. comedat ce rebū fumo grosso implet. et melancolico vnde causa est doloris ⁊ fallaciū formidolosorū q̄ somnior. v̄tositatē ⁊ inflationē ⁊ cōstipationē faciūt. p̄terea ceteris granis stomacho nociuior est ⁊ pulmōni ac dyasfragmati ⁊ pelliculis cerebri cerisq. neruis pelliclāz ⁊ p̄cipue oclor. qm̄ hūiditatē eor. exccat ⁊ etaspe rat sanis oculis h̄ efficit q̄ntomag. infirmis. est igit cōplectionis sicce notia. sed eis qui sunt bumide cōplectionis aliqñ p̄sunt si sine cortice coquant. Item ydropicas valent. cū cortice v̄o nocent nimis. p̄ter v̄tositatē ⁊ inflationē quā faciūt. grādis ⁊ noua melior est et coquibilib. fm̄ cibū ⁊ medicinā q̄ parua v̄-

Lupini aut terras aut vineas impignā di aut semis colligendi causa serunt. q̄ p̄ma causa in vineis vel agris sp̄gunt de mēse augusti vel collecti v̄is seredi sunt. coope riendi ligonib. vel aratro. deinde mēse aplis vel maij cū ad debitū augmentū peruenierint euertedi. sic etiā vineas ⁊ agros letamis more impinguat ⁊ secundat. ⁊ in agris tūc serat miliū ⁊ panicū ⁊ tpe iuuatē frumentum et vineis q̄dem magis letamē cōferūt qd̄ eis non bene cōpetere dicūt. q̄a consuevit vini viciare sapore. serunt etiā opte post collectas mēses in stipulis v̄l fanalib. bis aratis. vel circa p̄ncipiū augusti. deinde mēse octobris iuxta terrā ligonib. incidunt. et p̄ sulcos ponunt. sup̄ q̄s seminato frumēto vomere terra voluit. et sic de v̄no ḡno optimū efficit. vbi etiā anno se q̄nti iterū frumentū seri poterit v̄l filigo. p̄nt etiā seri eodē tpe int̄ panicū in scda ei⁹ sarcu latidē q̄ collecto panico manebūt. vt agz. impiguet frumētariū fm̄ modū p̄dictū due corbe vel p̄les i bubulca ponunt. q̄ v̄o seīs colligēdi cā serunt mēse octobr. ⁊ nouēbr. debēt seri ⁊ corbis vna bubulca cōplet. limoso agro lupin⁹ nō nascit. cretā formidat. ⁊ exilē terrā ac rubicā diligit. lupini sarculadi nō sunt et

Liber

Tertius

farculati extingunt. qz vnā tm radicez bñt. nec hoc qdem desiderat. qz herbas pter auxi-
liū cultorū affligit. mēse iunij z iulij colligit.
z statū si placuerit fert ex area. sz ē ab hūore iō
ge ponēdus i horreis. sic em diutissime custo-
dit. marie si granaria cū afflauerit fum⁹ assi-
duus. Lupini vt ait ysaac calidi z sicci sunt
in scdo gdu. z eoꝝ ali⁹ est amar⁹. q ex natura
sua talis est. z hic modicie cōperit. ali⁹ dulcis
z insipid⁹. q ex mltā morā in aq dulcorat⁹ est
z insipidus factus. Farina lupinoꝝ cū melle
valet cōtra lūbricos. ad idē valet panis fact⁹
ex farina eius cū melle z absinthio posite sup
stomachū. z meli⁹ si addat modicū aloes. ea
dē farina appostemata maturat z rūpit. Lu-
pinus vt ait Auic. subtiliat capillos. z abster-
git pānos z morpheā z faciē. z tūc marie qñ
decoquit cū aqua plumbiali donec dissoluat.
Quidā dicit q farina lupinoꝝ capillos na-
tos adurit. z exurgere alios nō pmitit. ysaac
ait q si in aq in qua dulcorant⁹ z lotacinnici
abluant morient. dulcorant pō lupini nutri-
mentū grossum est. z ad digerendum durum
ideoq humores generat viscosos.

De Lino.

Inū desiderat aerem tēperatū. et terrā
soluat et pingue. et quāto pinguior fue-
rit tanto ipius stuppa erit grossior quāto pō
macrior tanto et stuppa subtilior erit. sed ex
eo parū z breue in tali terra nascet. Hui⁹ au-
tē semiatioe terrā satis macrari z ledi credif.
ideoq auxilio letaminis eget. si tale semen re-
cipere assuecit. et terra ante byemē semel de-
bet arari. vt glebe ppe gelu sequētis byemīs in
puluerē reducant. deinde post byemē cū pri-
mū poterit scda vice arabit. deinde aspgat.
z iterū arat quicq vel sex vicibz inter oēs. in tan-
tū q qñ in puluerē redigat. ita tñ q pma vi-
ce pfundit⁹ aref. secūda min⁹ profunde. z sic
semp pfundatio vsq ad vicē vltimā minua-
tur. deinde a medio aplis vsq ad finē eius.
ipsius est optima ratio q in summo terre sit
minus vno palmo. terra sup semen aratro re-
uoluta. in cna⁹ satione fm morē alexandrie
ibi linū optime procurat. pōt vnus bos vnū
ducere aratrū. z duo simul iuncti pnt ducere
duo. vt vnū aratrū per vnū brachū vel parū
plus quodā fūne sequat⁹ ad p̄mū. quoz vnū
quodqz habeat vnū bubulcū. q aratrū teneat
z cōducat. Tres corbes huius semis vel pa-
rū plus sufficiūt in bubulca. cut multū pdes-
rit si talis ager expetet postq fuerit semiat⁹.
q si tēpus fuerit magne siccitat. ei valde pro-
derit si poterit irrigari. pōt etiā feri ante bye-
mē in locis calidis. in qbus linū natū frigore
nō ledit. et tūc meli⁹ prouenit in terra medio-
criter cretosa q nimis soluta. nec ē necesse q
sit pinguis. z q vltra duas vices aref. dūmo-
do terra pulueriset. z cū fuerit semiat⁹ meli⁹
est q cū expete solūmodo de qbusdā spinis
facto semē operiat. meli⁹ etia est q bō vnus
cū fūne trabat expetem q boues. ppter nocu-
mentū iumentū. z hoc est cuiuslibet homi faci-
le. Hec herba bis mūdāda est q maxime sus-
focat. ideoq extirpandū est anteq circa linū
inuoluat. licet p ipm ambulādo ledat cū ma-
gnū est. z ideo mūdāt. z debet ante se mani-
bus aperire. z tre p cū optime eleuat pānis.
sed cū pma vice mūdāt. q tūc parū est z cō-
culcatū releuat nō ledit ambulādo p cū. Sol-
ligit cū maturo colore flauescit. z eodē die ne-
roze tangat sub tecto ponat in fascibz. deinde
malleolis lignis excutiat semia. z ipm linū
ad maturandū in aqua ponit. in q quattuor
vel qñq diebz si putrida sit stensis sufficiat. si
aut aqua nō sit corupta. vsq ad septē dies
stare in eadē oportet. vt putrisat caro herba
lis. z corret ex quo sit stuppa remanet in cora.

rupta. vel pōt optime macrari hoc mō vt me
diolaneſes obſeruāt. cū maturū eſt colligit ſi
ne aliquibz herbis admittis. ⁊ in puis faſci-
culis ligat cū herbis vñ ſilagine aut vicijs vñ
in campo ſiccatur. ⁊ qñtuz poteſt deſenſet a plu-
uijs. precipue dñi eſt ſiccum. poſtea deſert ad
domū. ⁊ ſub tecto ponit. ⁊ ſeruat vñqz ad mē-
ſem auguſti. donec ſit cōpleta triturationis ne-
ceſſitas. tunc autē ſemel auferit ad aquā por-
tat. et in ea ponat. ac ſepe cū panis ſubmer-
gat. vel ponderat q̄buidam lignis. vt optime
balneet. et in ea dimittat. per mediā diem tan-
tū. et ſic bene balneatū reducat ad domū ⁊ to-
tū ponat in cumulo iuxta murū ſub tecto. et
paleis operiat. ⁊ ſic q̄tuor dimittat diebz. in
q̄bus caleſcat vel macerabit. et tunc cū inſri-
gidatū fuerit vel tenerū ac leue effectū. vel ſe-
mina in ea remanētia incipiunt germinare.
vel ſtuppa eius a carne remota p ſe nō torque-
tur. cōpleta erit maturatio. et tunc vnusquis-
qz faſciculus diuidat in tres vel in quattuor
manipulos magnos. ⁊ cū ipſo ligno ligent.
et in area optime exſiccent ⁊ reponatur. poſtea
poterit quolibet tēpore operari vt moris eſt.
Erit autē ſignū tēperate maturationis. quā-
do macerat in aqua cum tactu molleſcit adeo
q̄ omnē rigiditatē amiſerit. cognoscat etiam
ſi ex eo aliquid extrahat de aqua ⁊ ſiccatum
pbenur. ſic caro herbalis a ſtuppa facile ſepa-
rat. Veruntamē ſi minus q̄ expedit macere-
tur erit ſtuppa fortior ⁊ albiore. ſed nō perfecte
ſeparabit caro herbalis. et erit durior ad ſi-
landū. deinde optime leuet ⁊ in aqua excuſi-
tur et ad ſolem ſiccatur. cū autē ſiccatum fue-
rit concuſit malleolis ligneis vt eius caro rū-
patur. et deinde ad ſolem calidiſſ ponat. et cū
fuerit calefactū in pannis calidis in domo ſi-
mul ponit. ⁊ cū per aliquas horas ſic ſteterit
gramolaſ. hoc enim modo mundaſ optime
nec ſtuppa rūpitur gramando. quod fieret ſi
ſtatim gramarent cum eleuarent de ſole. Ex
ſi tempus fuerit humidū cum multis pānis
madefactis ad ignem pparatur gramē. dein
de ſpatulis eius mundificatio cōpletur. dein
de pectinatur ⁊ ſilatur. Virtus ſeminis lini
ſcōm. Auicennā proxima eſt virtuti ſeminis
ſenigreci. Calidum eſt in primo gradu. men-
ſuratum in humiditate ⁊ ſiccitate. ſi ſumatur
cum melle ⁊ pipere mouet coitum.

De Ordeo.

‘Rdeū tollerat oēm aerem. et deſiderat
terrā pingue vt optie proſiciat. ⁊ in me-
diocri etiā prouenit. ⁊ patenti magis q̄ vñ-
broſo loco leat. Dis tēporibus ⁊ eodē mo-
do vt tritici ſerit. et ſeptē diebz ſub terra mo-
rat. ⁊ cū egreditur vt ait Varro. legumia po-
quinqz diebz preterqz faba. ſerit etiam ab Al-
berto dicif in principio veris. ⁊ vtrunqz fieri
poſſet. ſed hui⁹ ſatiois meſſis tardius ad ma-
turitātē peruenit. Ordeum tamē margolum
q̄ Bononie margola vocat. ſerit toto meſe
marci. et in principio apilis. et meſe iuli eſt
maturū. Item inuenit ordeū quod in tritura-
tione mundaſ vt frumentū. ⁊ iſtud eodē tem-
pore ſerit quo frumentū. in ſeminādo corbis
vna bubulcā perficit. colit ⁊ mundaſ vt fru-
mentū. ⁊ maturat modicu⁹ ante ipm. ideoqz
eius meſſis primo recipit. q̄ conſumenda eſt
anteqz grana refractis ſpicis lapſa decurrat.
q̄ illis velut tritici ſolliculis veſtiunt. eius
culmos quos pignores dicim⁹ in agris ali-
q̄ diu iacere ſinam⁹. q̄ hoc modo grādēſcit
et triturat vt tritici. Ordeū ſm yſaac ⁊ Aui-
cēnam frigidū eſt ⁊ ſiccū in pmo gradu. vir-
tutē habet mūdificatiuā ⁊ excolatiuā. plus na-
men faba deſiccat. ⁊ ppter ea ab inſano de libe

rat. Ordeū z triticū nutritibiliora z laudabi-
liora sunt ceteris graminibus. sed ordeū citius di-
gerit. et ideo de membris citius dissoluū. fru-
mentū pō tardius digerit. z tardius a mem-
bris dissoluū. Galien⁹ de ordeo z faba scōm
medicinā dicit ordeū z fabā quoniam tēpera-
mento vicina sunt. in multis scōm medicinā
locū habet. sicut cera z oleū in cathaplasma-
tibus fit de ordeo confectio vtilis. eliraf or-
deū prius aqua. postea assatur. deinde farina
facta cū zuccaro cōficatur. hoc in estuo tem-
pore ad stomachi z epatis refrigeriū valet. ad
sitim etiā valet cū aqua temperatū. siue gros-
sum vt cū cocleari edat. siue liquidū vt biba-
tur. Et eo ptisana cōficat⁹ hoc modo. vt cor-
tex auferri possit mensura ordeī sumat vna.
aque nouē. z tam diu coquat⁹ donec redigat⁹
ad vnā. z colatū potui detur. hoc valet ad sa-
nitatē custodiendā. corpusq; humectat. si cor-
pus refrigerari plus appetat. parū acceti mi-
sceanr. vel addat semen papaueris albi. ptis-
ana sanis crebro vsu clarissimū z perfectissī-
mū sanguinē generant. nec min⁹ q̄ panis nu-
trit. que sanis danda est. infirmis pō diuer-
sis modis prout cuiusq; expetit infirmitati.
Si enī velis sitim z epatis calozē extingue-
re. bibe supra dicto modo. Si excolatiū et
mundificatiū ptisanū habere volueris cum
cortice coque. Si laxatiū z refrigeratiū
coto in mane suppone mel violaceum. Si
propter epatis opilationē illud velis accipe-
re. cū eo coque simul radices apij z feniculi.
et accipe illud cū opificaria. Alij autē dicūt
q̄ ptisana fit hoc modo. Ordeū mūdātū de
coquat⁹ multū bene in aqua z colatur per pā-
nū. farina sic fit. ordeū bene mūdātū in mo-
la ponit⁹ z teritur. mola tamē aliquātulū sub
leuata vt grossam opret⁹ farinā. farina talis
cocta in aqua diu. est optimus cibus febrici
tantis. et p̄cipue laborantib⁹ in apostemate
spiritualū. Auicenna dicit q̄ habet proprie-
tates dictas de siligine. Item si fiat linimen-
tū et eo cū acceto fori. et ponit⁹ emplastrū mo-
re super scabiem vlceratam sanat eam. Item
fit et eo emplastrū cum ciconijs z acceto sup
podagra. z prohibet fluxū superfluitat⁹ ad
iuncturas. z aqua eius cōfert egritudinibus
pectoris. z quādo bibitur cū semine feniculi
facit habundare lac. et aqua eius est infrigi-
datiua et humectiua febrili. in calidis quide
puta. in frigidis cū apio z feniculo.

De Milica.

Milica est notissima. eius quidē duplex
est maneries. est enī quedā rubea. qdam
alba. Item inuenit⁹ tertia spēs que est albi⁹
milio. z iter quedā in herba multū excreuit.
quedā parū. et rursus quedam diu morat⁹ in
agris vt longa. qdam in paucis maturat⁹ die
bus vt miliū. z hec est que in herba parū cre-
scit vt miliū. Terrā desiderat valde pinguem
et cretosam q̄ solutā. z eā valde macrat pro-
pter multū nutrimentū qd querit. z locis q̄si
paludosis letat. ibiq; optūe puenit cū pri⁹ re-
ducunt⁹ ad cultū. Nā nima piguedine talis
loci frumentū z faba periret i eo. nisi pmo p sa-
tionē milici supflua piguedo cōsumeret. Se-
rit in pastinata terra z in solida. pōt etiā seri
p sulcos fabarū. z vbiq; rare nate fuerint
in scōa farculatiōe. ipsarūq; fabis eradicatis
erit de vno farculada. In tēpato aere circa fi-
nē marcij z inītiū mēis aplis. z parū semis
scs octaua cozbis sufficit ad cōpleduz bubul-
cā. in calido pō matur⁹. z in frigido seri⁹ est
serenda. sed ea q̄ pua est toto tēpato tpe q̄ mi-
liū serit sub t̄ra pōt seri. qz tūndē morat⁹ in
agris. circa. xv. vel. xx. diebo semen ei⁹ sub ter-
ra moratur anteq̄ nascat⁹. et natū licet sit par-
ua milica tū runcatur circa finē aplis z in i-

Liber

tiū mensis maij. ⁊ tūc ipsa herba ablaqueat.
vt melius germinet ⁊ pullulet a radice. deinde
mēle iunij sarciū sine runcaꝝ scda vice. ⁊ tūc
circa ipsius herbaꝝ terra cumuleꝝ. vt a casu me
lius colligat. Et solo mēle augusti vel septem
bris colligat. eis iuxta terras incalis. ⁊ postea
ꝑꝑe panocas si melegaria bñe voluerit. si ꝑo
eis nō eges partiꝝ flectiꝝ. ⁊ panoce incidunt
⁊ i fasciculis ligant. melegaria supꝑ radices
in cāpo relicꝝ. Et in bulbula mediocꝝꝝ mili
ce circa sedecim corbes proneniet siccaꝝ est
quāto pōt. postqꝛ equabo fuerit tritura vel vir
gis ⁊ in loco reponēda ventoso quātū potest
aperta nec nimīū adunata calefiat ⁊ corūꝝ
paꝝ melegaria cōperunt ad claudēda nigrita
⁊ vias tēpore lunī sternerēdas. ⁊ cōperūt igni et
clubanis faciēdis cū fuerit efficacia. ⁊ plātas
saliciū inuoluēdis ne excoꝛient a bestiis. et ne
sole vniꝝ cōstuo Semē milice bonus cibꝝ
est porci ⁊ bobꝝ ⁊ equis dari pōt. ⁊ boies co
tēpore necessitatꝝ vniꝝ. ⁊ sole cū alijs granis
in pane ⁊ ꝑꝑe rusticꝝ qui pꝑnuus laboribꝝ
excoꝛcent. ⁊ est frigidꝝ ⁊ sicciꝝ ⁊ generat melā
coliciꝝ sanguinē. Itē in flatuū est. ꝑꝑe suꝝ pō
das facit descendere cibꝝꝝ quem in ventre
inuenierit.

De Miliis.

Tercius Fol. xxxi.

Illud notū est. cui⁹ duplex est maneries:
 quoddā scz qđ circa tres mēses morat⁹
 in agro. ⁊ aliud qđ maturitates recipit in
 dieb⁹ postqđ fuerit semiat⁹. terram desiderat
 valde aratā solutā ⁊ pingue. Nā in sabulo ⁊
 arena puenit dimodo solo irriguo ⁊ humi
 do celo serat. Nā sicci ⁊ argillosi formidat
 agrū. ⁊ terre in qua serit pinguedinē valde co
 sumit. feri enī pot⁹ p̄ fulcos fabaz. ⁊ it⁹ ip̄as
 vbi rare fuerit inserat in secūda scarulat⁹.
 si terra fuerit soluta vel media vel cretosa. qđ
 euulsis feri scarulada erit mēse aplig mai⁹
 ⁊ iunij feri pōt. Palladius pō dicit ⁊ cū eo cō
 cordat experientia rusticorū. qđ serat miliū de
 mēse marcij. ⁊ erit maturū in mēse iunij. ex
 quo probabili sequit⁹. qđ si terra sit bene pin
 guis poterit in eadē estate iterū semiat⁹. Cor
 bis octaua pō sufficit in bubula. berbīs pro
 pterea liberat assidue. maturū est. cū totū al
 bescit. ab auitulis nō multo labore defendit⁹.
 cū siccitū est in vasis ligat⁹ erigat ad soles.
 ibiq⁹ p̄ duos aut tres dies morat⁹. deinde por
 teatur ad areā. ⁊ statim triuret. ne si in magnū
 portet⁹ aceruū calefiat ⁊ corumpat⁹. nō bene
 siccitū statim calefit ⁊ corumpit⁹. optime pō
 siccitū eo triturato siccat⁹ optie anteqđ portet⁹
 ad horreū. optime pō sicci lōgissimo tpe ser
 uat⁹. ⁊ qđam colligitū soli spicas sic in pani
 co seruat. Illud scdm Ysaac frigidū est in
 mo gradu. sicci in scdo gradu. restat hoc leni
 tas ⁊ cōcunitas eius. ⁊ vilcositas ⁊ vctosita
 tis habundantia. min⁹ nutrit ceteris gratis
 ex qbus fit panis. gratia tamē siccitatis con
 fortanū est stomachi ⁊ alioz membroz. cor
 poris diurenti est. ⁊ idem assat ad ignē ⁊ ad
 corrosiōnē dolorēq⁹ ventris calidū supponi
 tur. Causa sue siccitatis ⁊ nutritiōis nimis
 nō est accipiendū ab his qđ carnes suas augē
 metari ⁊ impinguari desiderant. nec ab eis qđ
 in corpore laudabilē sanguinem generari vo
 lūt. sed in qbus refrigeratio aut cōfortatio
 bumozū superfluoꝝ delicatio appetitur.

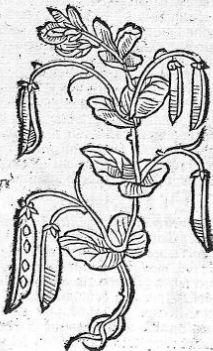
De Dannico.

Annicū desiderat eandē terrā ⁊ acrem
quē milium, ⁊ eidē fertur mēibz, ⁊ eo
dē modo, ⁊ tantundē feminis requirit in bu
bulca, ⁊ eodē modo herbis sepe mundaf. q
etiā inter fabas ⁊ foleolis ⁊ in vinctis cōgrue
fert p̄r scōm doctrinā dē milio traditā. Est
etiā quoddā pānici genus qđ in puo t̄p̄reci
pit completendū. et istud congrue semiatur
post mēses compleras in stipulis suis vel ter

Liber

aratis et glebis cōfractis in qbus optime p-
uenit. nisi tēpus fuerit eximie siccitatis. Pa-
nici scōm ysaac in forma ⁊ natura simile est
milio. minus tamē nutrit. ventres tamē magis
constipat. Accipit diuersis modis. et per eo-
rū diuersitates actionē suam mutat. quocūq;
tamen modo accipiat melius est milio. Co-
quitur autē sepe aut cū pinguedine. aut cum
oleo. sepe cū lacte caprino vel amigdalō. ⁊ co-
ctum qdem cū oleo aut cū pinguedine lauda-
bilis est. quoniā siccitatē suā amittit. et sapo-
rositatē bonūq; nutrimentū acquirit. et consti-
pationē perdit. cū lacte ꝑo coctū laudabili-
us. eo qd cum aqua sola coquit. Sed coctio-
nis cum aqua duo sunt modi. coquit enim vt
integrū. aut mola fractū. integrū ablato corti-
ce coquit. vt in vna panici mensura. xv. aque
ponant. Item coctū grossum est ⁊ ad digerē-
dum durū. sed nō est ventris cōstipatiuū. qd
ppter suū pōdus ad inferiora descendit. Mo-
la tritū coquit. ita vt farine mūdare decies tā-
tū aque ponat. postq; bis vel ter bullierit di-
gitis fricet et colet. et colamentū susceptū do-
ne dureseat excoquit. sicq; cōmedi vtile est.
et ceteris subtilius digerit. quia facilius. ma-
gis ꝑo stipticum.

De Hilo.

Tertius

Hum ⁊ ropellia sunt alba ⁊ gro ssa. ⁊ se-
minant de mense septembrio ⁊ octobri
et ianuarij et february. vt puto melius inter
ra facili ⁊ soluta. loco tepido. et aura humida
due partes corbis in bubulca spargunt. ⁊ col-
ligi habet siliquis exsiccatis et granis forti-
ter induratis. luna decrecente. postq; multū
procellerit in defectu. frigidum est in primo
gradu. et temperatū inter humiditatē et siccita-
tē. cortex eius stipticus est. cortice ergo mū-
datum laudabiles generat chimos. nec infla-
tionem aut ventositates facit sicut faba. et ad
vsum edendi bonum est in estate in calida re-
gione.

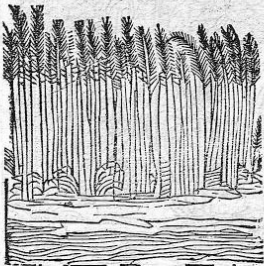
De Spelta.

Spelta nota est. eius quidem diuersita-
tes sunt: quia qdā est grauior. ⁊ bec me-
lior. quedam ꝑo lenior. et bec deterior est. ae-
rem desiderat qualem frumentū et terraz. sed
melius defendit a macra q̃ frumentū. et in
creta ⁊ in parenti campo optime puenit. Et
his tpiō serit q̃ frumentū. ⁊ eodē modo. s;
due corbes i bubulca scrunt. cū ex frumento

corbis vna sufficiat. Solitur et mundatur sicut frumentum. metitur autem immediate post frumentum. cum post ipsum modicum maturatur. et eodem modo trituratur. verum sepata paleis pluries crescat. id est virgula semen eius percussitur. ut ab arboribus mundetur. Tempore qualitatibus est. et equis bobus et similibus prebet optimum nutrimentum. sed et homines vii ea comode possunt. quia eius panis temperatus est et valde lenis. et ideo si tres partes spelte cum quarta parte miscetur fabarum. et superflua gravitate fabarum et multa leuitate spelte fit panis satis pulcher et bonus. et familiaris comens. si in eius artificio diligentia observetur. que super dicta est in pane frumenti.

De Siligine.

Siligo nota est. et eius quidem non sunt diversitates. aerem commune cum frumento desiderat. et frigidior tollitur ut alpes. quia citius maturat. in nemoribus enim alpii mundatur mense iuni et maii omnes ramusculi arborum. deinde cum siccati fuerint inciduntur de mense augusti. et sopantur quasi in cineres terram. et in eis seminat siligo quod optime provenit anno illo. deinde usque ad septem quiescit annos. et eadem satio denuo iterat. sed ubi non sunt nemora herba cum suis radicibus et modico terre inciditur. et efficcata comburitur. in cuius cinere et pulvere siligo postea prefato tempore seminatur.

et circa octo annos quiescit. et idem opus postea iterat. Terram desiderat solutam et sabulosam et in pingui et patenti campo mollior provenit. Et his temporibus quibus frumentum seminat convenientius tamen antequam vel post. Una qui dem corbis sufficit in bubula. Solitur et mundatur sicut frumentum. octo diebus floret circa finem aprilis et initium maii locis temperatis. quo tempore tangi a cultore non debet. et quadraginta diebus deposito flore grandescit usque ad maturitatem eventum. Naturatur et mens antequam frumentum. et trituratur ut ipsum frumentum. Eius quidem substantia est tenax et viscosa valde. et ideo convenienter miscetur cum millica milio faba. et similibus ad panem quem pro laboratoribus et familiaribus faciendum. quod coniungitur et co-glutinat pastas eorum. que per se cocco pane retineri non possunt. sed franguntur et teruntur. siligine vero sola in pane vel nunquam vitur. Avicenna dicit quod est de natura ordei. sed frigidum et sicca in primo gradu. eius nutrimentum est minus nutrimento tritici. et eius aqua frangit acuitatem humorum. et similiter farina eius super pannum ponitur. et epithima eius calidum accipit. et fit ex ea decocta sicut forbitioes cum pice et calophonia emplastrum super apostemata dura. et cum solo sulfure super apostemata calida.

De Vicia.

Vicia dupliciter vitur. aut seminis colligendi. aut pabuli secandi causa. est enim optimus cibus equis et bobus herba eius et semen eius. serenda est de mense ianuarii et februarii non in aurore quando ros est. sed quando sol absorberit rorem. quoniam compertum est viciam rorem sustinere non posse. sed evanesce re virtute ipsius. habet hoc vicia proprium quia viridis messis si cum eo et quod in terra remanet ager statim aretur letaminis more terram impingnet. si autem exaruerint radices eius antequam terra aret succum aufert ab agro.

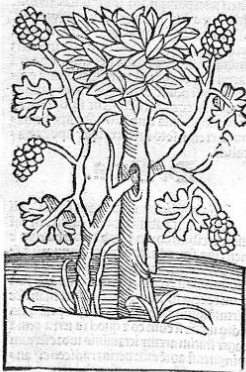
Finit tercius liber feliciter.

Incipit liber quartus

De vitis et vineis et cultu earū. ac natura et
vtilitate fructus ipsarum.

Aperius in libro scdo mul-
ta de natura et cultu vitis di-
cta intelligunt. cū de natura
plantarū et rebus cōmunibz
cultui cuiuslibz generis agro-
rum generali sermone dice-
ret. Nūc pō in hoc quarto libro de natura et
cultu vitis et vinearū. et omni vtilitate fructu
earum specialiter est agendum.

Capitulum primum. De vi-
te quid ipsa sit. et virtute foliorum eius. et la-
cbrima eius.

Itis apud nos nota est. sed in frigidis-
simis regionibz in qbus vivere nō po-
test ignota. ideoqz dicam⁹ q est qdam humi-
lis arbutula multum tortuosa nodosa et sca-
biofa. latissimos habēs poros: et magnā me-
dullā. et frondes latas et interstias. q sine pu-
tatione et palorū aut arborū auxilio diu viue-
re et cōmode stare nō potest. et eius qdem fru-
ctus est vna. et cuius succo fit vinū p̄ciosissi-
mus liquor. folia vitis sunt multū medicia-

lia. Nā vulnera mūdant et sanāt. in aq deco-
cta. calorē febris refrigerant. estuationē et tu-
morē stomachi cathaplasinata mire sedant.
pregnantē adiunāt. somnū prouocant. et cere-
brū cōfortāt. Eius lacrima potata sepe cal-
culos frangit: vt dicit oya. visum acuit. lippi-
tudine oculoꝝ tollit. morsibz venenosis suc-
currit. et ventrē silit. cinis ei⁹ valet ad p̄dicta
cū succo rute vel nuce et oleo admixtus. Plin-
us autē dicit q folia vitis dolore capitis am-
putāt. inflationē sedant. et cū farina ordei cali-
dā artericā curāt. dissentericos valde iunāt.
si eoꝝ succū bibant patietes. Cortex vit⁹ et so-
lia arida vulnerū sanguinē sedāt. ip̄mqz vuln-
cōglutinant et sanant. Cinis corticis p sepi-
os ablatos restituit et multiplicat.

Capitulum. ij. De vinea-
rum diuersitate.

In eaꝝ genera diuersa sunt. s̄m varias
et diuersas cōsuetudines regionū. Nā
quedā cū auxilio palear et particar in ordie
sūt. et hoc duobz modis. vno qdem modo vt
cuiuslibet palo sit vitis. et sic sūt in pluribz pti-
bus lombardie et romandiole. et hoc qdē mo-
do in cili terra tribz plāten⁹ pedibz distātes
quaqz versuz in p̄gū pō quattuor. in medio

ci tribus et semis. Alio modo ut vna vis super multos palos et particas extendat. et sic fiunt in pluribus partibus marchie antoni. et hoc quidem modo plantantur distantes. considerata pinguedine et exilitate terre. adeo quod spatium vniuersum possunt congrue operire. et hec quidem tantum lignonibus colitur. nisi fuerint alte et plurimum distantes. Rursus quedam fiunt ut arbutule more provinciali. quas sine pali auxilio stare constat. et hec quidem aut fiunt per certas acies adeo ab invicem distantes quod arari possunt et diuersis seminibus seri. aut eque distantes vindex quod arari non possunt. et hoc quidem modo tribus distant pedibus. aut minus vel amplius. secundum quod fuerit letum aut exile solum in quo plantantur. Quedam etiam fiunt in aciebus cum palis et partibus aut in forma pingulariorum paruorum. que a parte stupitis sunt depressa. et ab opposito eleuata. et hic modus a quibusdam mutine et in alijs locis pluribus. et maxime in ortorum spatijs obseruatur. Quedam vinee fiunt cum arbutulis ad hoc formatis per agros. plus vel minus eque distantibus secundum quod magis et minus de vino vel de tritico paterfamilias optauerit. Mediocris tamen modus distantie. sedecim vel viginti pedum habetur. et iste modus maxime apud mediolanum et in illis partibus obseruatur. Quedam plantantur in ripis fossatorum cum sunt aut per agros inter magnas arbores. ut eas que sunt in agris aut ripis operiant et fructificent. et hic modus plurimum obseruatur in partibus vtielic. et iterum supra dictis vineis que in ordinibus fiunt quibusdam ponunt pali et particas. quibusdam vero pali aut frasciones loco ipsorum solummodo. et fermentis in quatuor vel in duas tantum velut particas extenduntur et ligantur. et hic modus apud terdonam et cremonam et pistozium precipue obseruatur. et quedam sine adminiculis iacere sinunt in terra. quod pro sola indigentia vel necessitate provincie faciendum est. et hoc maxime potest in montibus valde aridis tollerari. ubi vix non putrescent in terra iacentes. sed a sole nimio feruescere seruantur.

Capitulum. iij. De diuersitate generum vitis.

Incertitates generum vitis multe sunt. Nam quedam valde timet nebulas et pruinas. quedam parum. et quedam timet siccitatem et ventos. et quedam eas facile tollerant. et quedam valde fecunde sunt. quedam parum. et quedam vites sunt que fructus cito maturant. quedam tarde. et quedam valde fructum suum in flore perdunt. et quedam non. Et quedam melumie fructu puant. quedam fructum suum ab eo defendunt. et quedam facile ventis rumpunt. quedam adeo tenaces existunt. ut ab eis facile non ledantur. Et quedam timet pluuias. et quedam nimiam siccitatem. et quedam sunt ipsos nodos habentes. quedam eas gemas per longam internodiam distulerint. et quedam sunt grossos et longos facientes palmities. quedam puos. Et quedam magnam medullam faciunt. et quedam parum. Et quedam frondes valde faciunt intercalas. quedam parum. Et quedam rotundas et cortinas. Et quedam faciunt vias albas. quedam rubeas. quedam nigras. et quedam faciunt borrones multos et puos. quedam paucos. et magnos. et faciunt grana callosa. quedam mollia. et quedam durum coricem granorum. quedam subtile et tenerum. et quedam faciunt grana valde pulcra et lucida. quedam obscura. et quedam dulcia. quedam acra. Et quedam faciunt vias seruabilia. quedam corruptibilia. quas omnes diuersitates facile videre poterit vir industrius et expertus.

Capitulum. iiii. De diuersis speciebus vitium.

Pecies vitis valde multiplices inueniuntur. z ipsarū multe diuersis nobis in diuersis prouincijs z ciuitatibz appellant. Sed quoniam ex eis quedā sunt meliores. z quedā min⁹ bone. pmo meliores z eaz bonas cōditiones aperte scribā. z eaz ponā noia. deinde breuiter dicā de alijs minus bonis. vt habita vitrarūqz noticiā sciant volētes plātare vel inserere. vinas digere meliores. dico itaqz i pms q est quedā spēs vuc q vocat sciaua q satis tarde pullulat. z est alba vna q si rotundū habēs granū. z facies mediocriter magnos z spissos botrones. z foliū mediocriter intercisum. z in qlibet farmēto etiā i veteri nato duos vel tres vel quatuor z qnqz qnqz botros pducit. z tāta est duricies ligni eius. q fermentes nō flectunt inferius. ppter vnaqz pōdus. vnde vltra modū ramulos implet. et vna ei⁹ est valde vinosa z lucida. et cito maturitate recipit. Et vinū eius est valde subtile et dyaphanum z mediocriter potēs. et seruabile et maturū. Vbiā terrā aut mediocriter z monuofam desiderat. et in ea meli⁹ qz in aliqua alia fructificatū si strice putet. nam lōgos pal-

mites cū vis nutritre nō pōt. z hoc apud bariam z ptes mōtanas māne pcpue frequenter. et p ceteris in spēali veneratiōe habetur. Est z alia spēs q vocat albana. q tardissime pullulat. z ē vna alba modicū lōgū hīs gnū z satis facies magnos botros. z spissos z lōgos. z mediocriter fructificat. z facit folia mediocriter intercisā. et ei⁹ farmēta vi pōderis nō flectunt. tāta est duricies ligni ei⁹. et eius grana a sole plurimū colorant. z valde cito maturatio ei⁹ cōplet. et est satis dulcis in sapore. sed cortice austerū aliqntulū amarum bz. et ideo meli⁹ est q vinū et ea exprimat qz q ferueat in unis diu cū corticibz et racemis. et vinū qz dem ei⁹ est valde potēs z nobilis saporis. bz seruabile z mediocriter tenue. et si tēpēstine fiat eius incisio vindemia meli⁹ seruatur vinū ei⁹. et hec spēs vuc p ceteris apud foiliū z in tota romādiola in veneratiōe habet. vbi stricissime putat. nā cū longis palmitibz min⁹ descendit. Est z alia spēs vuc q tribiana vocat. q est alba cū grano rotūdo. puos z p multos botrōes facies. in iuuentute sterilis. et pcedēte tpe fecundatur. nobile vinū faciens. z bz seruabile. et hec spēs p totā marchia pcpue cōmendat. Est z alia spēs q grāgnolata dicit. q vinū os nū habet in gno. z est lucidissima. z lōgū habet aliqntulū granū. z facit vinū valde limpidū et potēs. et durabile. et nobilis saporis et odoris. et hoc apud terdonā z in illis partibus marie cōmendatur. Est z alia spēs q a quibusdā malicia a quibusdam sarcula vocat. que granū albū z rotundū bz. et turbidū cū subtili cortice. q miro modo pōderat. et in terra satis macra defendit. et vinū facit medio cris bonitatis z potēcie. nō multū subtile nec multū seruabile. z hoc apud Bononiā precipue in bonore habet. Est z alia spēs que garcanica dicit. q alba est et rotūda. mirabiliter dulcis clara seu lucida. z colore aurea z cum grosso cortice seruabilis vltra omēs alias est valde fertilis scz semina. qz macula nihil valet. cuius grana sunt lōga. et colore aurea. sed sterilis est oīno. et eius vinū est valde subtile et dyaphanū. pue potētie et satis seruabile. et hec apud bononiā z paduā in magna venenatiōe habet. Est z alia spēs que albanica dicit. que est alba et nō lucida. sz maculis plena rotūda. et mirabiliter dulcis. Et vinū facit dulcissimū. et quibusdā annis est fertilis. et sepe sterilis. et pcpue si strice putetur. sed satis ferilis si cū longis palmitibz relinquat. Et in quibusdam contrariis Bononie. et mar-

me in burgo panitalis in bonore habet. Est et alia species que vocatur buranex. que est vna alba multū dulcis et pulcra. et in arboribus bene fructificat. Jtes est vna que dicitur a frigno africanog. que nō est delectabilis ad edendū. et in arboribus miro modo fertilis est. et ideo p̄cipue cōpetit in locis vbi homines vvas inuadūt. et hec due species ad pistozū p̄ ceteris diligēt habent. Sūt enā qdā alie vuarū spēs arbor. satis bone sic vt linodella q̄ bonū et seruabile facit vinum et multū. que apud pisanū p̄cipue plantat. et verdiga que puos facit palmites et multū fructū. et verde cia q̄ grana facit viridia et pua. et multas fert vvas. que due species et inferiores q̄ min⁹ bone dicunt in antiquis vineis et in q̄busdā nouis. et p̄ comitatū inueniunt bononie. Sūt et alie species vuarū albarū. quarū quedā licet apud quosdā in magno habeant bonore tamē apud nos diuersis rationib⁹ aut p̄pter paucitatē fructus ipsarū. quia aut nimī melumen timēt min⁹ bone p̄ experientia reperunt. et hec sunt muscatellus et linanica que oppositae sunt et ad esum et in arboribus. sed in vineis spissis et iuxta terrā nō respondent ad votū. Et greca et vernatica que licet apud nos bonū faciunt vinū. faciūt tamē minus parū. Et berbigenes et cocerina et grossa et fuzolana et banza que bonū faciunt vinū. et quibūsdā annis sunt miro modo fertiles. et magnos botrones agentes. sed quasi singulis annis fructu destituunt in flore nō verentes aliquo modo melumē. vuarū similes migrarū vel rubearū multe sunt species. qdā valde bone. qdā parū. Et bone qdē sunt grilla zisaga siue mardegena. q̄ sunt q̄si eiusdē cōditionis. sunt enī modicū nigre multū fertiles. omī anno habētes longa grana et ipsorū cortice subtilē et pulchrū. et delectabile vinū faciūt. et satis seruabile. sed p̄pter nimis pluuiā crepant eorū grana. et in mōtib⁹ non bene proueniūt. sed in campestribus locis letantur. differūt tamē: quia zisaga nobilior vinū facit. sed minus. quia puos facit botrones et raros. sed multos. et pua grana. Grilla p̄o facit omnīū harū opposita. et hec spēs habundant inuenitur bononie. et in multis locis alijs. est delectabilis ad edendū. et est miro modo vinosa. et vult terrā pingue aut stercoreatā. et valde timet ymbas. et mature pululat. et facit vinū optimū et seruabile et potēs valde. nec aude vitra vnā diem vel duas stare in graphis. et hec in ciuitate Astensi et in il

lis partibus in maximo bonore habet Est et alia species q̄ vocatur maiolus. q̄ est vna nigra. valde cito maturabilis. et pulcros et spissos et longos botrones facies. in sapore dulcissima. et vinū facit durum. et satis seruabile quasi nigrū. satis fertilis est. sed melumen ali quantulum timet. et in plano et in montib⁹ prouenit. et hec maxime apud Bononiā in locis infinitis habetur. Est et alia species q̄ adura cia vocatur. que valde nigra est. et habēs longa grana. et vinū faciens valde nigrū et bonū in terris humidis et aquosis. sed in mōtib⁹ et siccis locis non letatur. et hec apud ferrariā p̄ ceteris speciebus eligitur. Est et alia species que vocatur gmarista. hec nō est multū nigra. longū habens granū. et ante maturitatem omīa folia perdit in sapore acra siue acidā. mediocriter fertilis. botrones facit raros. et vinū optimū diu seruabile. et hec vna non cōmedit ab auito vsq̄ canibus nec libenter ab hominibus. et ex ea plurimū inuenitur in partibus montanis bononie. Et est alia species q̄ dicit ginnaremus quasi p̄dicte similis in sapore et vini durabilitate et forma. sed maiores valde botrones facit. et grana grossiora et habūdantius vinū. sed minus nobile. et magis loco pingui letatur. et hec in pluribus partibus bononie inuenit. Et est alia species vne nigre que dicit padrinca. que grossos et spissos facit botrones. sed in estate non durat. et hec in infinitis vineis Bononie inuenitur. Sunt et alie multe species vuarū nigrarum q̄ p̄pter varias cōditiones malas min⁹ ap̄probant sicut est pignolus q̄ multū diligitur apud Mediolanū sup̄ arbutulis. sed apud nos non bene fructificat. Et albarica cū qua tingūt alia vina. q̄ nimis melumen timet. et vinū nimis austerū facit. Et varana clientina et portina. q̄ licet sint mirabilis dulcedis ad edendū. et bonū faciunt vinū. tamē sunt fere steriles. et minus melumen timent. Et valmirica et tusca que valde nigre sunt. et melogonus. qui ante omēs species denigrat. et canicula que pulcherrima vna et seruabilis est. q̄ omnes alternis tñ fructificat annis Est enā quedā spēs vne rubea cū canopū valde dulcis et seruabilis. sed parū fertilis. Sūt enā qdā genera et spēs vuarū siluestrium q̄ labuste vocant. quaz. quedā sunt albe qdā nigre valde pua faciūt grana et puos grappos q̄ sup̄ arbores et spēs ipsaz viridiū suo naturali motu cōdescendūt et nō putant. sed si putarent et p̄ cultū domesticarent grappos facerēt maio

res. et grana grossiora q̄ pus. Et hec q̄ nigre sunt tingunt vinū et clarificant si integre vel cū racemis conuasse ponant in dolis. nec viciant sapore vini. et q̄ aibe sunt clarificāt et purificāt alba vva. Sūt et q̄dam spēs vvaꝝ grossaꝝ et duraz q̄ dicunt p̄gule vel brume. ite. quaz quedā sunt albe: q̄daz nigre: q̄dā ru bee. et q̄dam habēt grana rosiūda. q̄dam lōga valde. q̄dam mediocrit. q̄dam spēcia habēt noia. et carū quedā tempestiue maturationeꝝ recipiūt. q̄dam tarde. Et ex eis eligende sunt que magis placēt ad esum. q̄ p̄pter nihil aliud plantant. cū ex eis vinū nō fiat. s̄q̄ tamē cōpetunt ad agrestū faciendū acerbe.

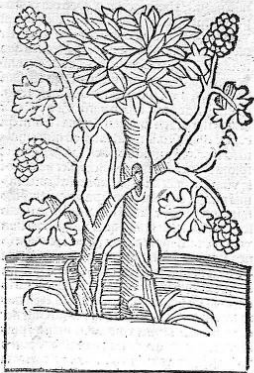
Capitulū. v. De aere qui
vitis cōuenit. et de situ vinearum.

Elum mediocris qualitatē tepidū magis q̄ frigidū esse debet. sicci potius q̄ vimbrosū. sed ante oīa. vitis procellas ventosq̄ nimis formidat. Aquilo tamen vites si bi subiectas fecundat. auster vero nobilitat. ideoq̄ i arbitrio nro est plus de vino habemus an meli⁹ de situ vineaz. Et iā sciendū est: q̄ campī a montib⁹ remoti et valles non aqueose largius vinū ferunt. colles s̄o et cam p̄iuxta eos exsistentes et naturā corū habent

tes nobilias vinū faciunt. Preterea est sciendū: q̄ in locis frigidis et in montib⁹ a meridie vineta ponenda sunt calidis a septentrione. temperatis ab oriente. vel si necesse fuerit ab occidente. vt hac industria excellens qualitas tēperetur. loca naturā sepe vitibus mutant. et ideo earum genera frequenter aptent. plano igitur loco statues vites. que nebulas sustinet et pruinas collib⁹ qui siccitatē durat et ventos. pingui agro graciles atq̄ secūdas. macro feraces et solidas. frigidō et nebuloso eas que hyemem celeri maturitate pueniunt. aut q̄ duris accius inter caligines securi⁹ floret v̄toso tenaces. calido generi teneriores et humidī. siccō eas que pluuias ferre nō p̄nt. et ne multa dicas eligēda sunt genera q̄ pro defensione vicioꝝ suoz cōtraria loca diligūt his in q̄bus durare nō poterant. placida sane regio et serena cante genus omne suscipiet. indistritus ergo vir probata diligit. et locis talib⁹ mandet que mutare possunt ea vnde sumuntur. sic merita quoq̄ seruabit.

Capitulū. vi. De terra
que vitibus apta est.

Quum ad vineas ponendas nec spissum nimis nec resolutum proprius tamen resolutio esse debet. nec epile nec leuissimū. tamen leto proximū. nec capestre nec preceps nec siccū. nec viginosum. modice tamē roscidum. nec salsum nec amarū. quod viciū sapore corrupto vino contristat. Sopbus et alia duriora vbi gelu relaxant et solibus pulcerrimas ferunt vineas. refrigerat estate radicibus et humore detento. sed et soluta glareā et calculosus ager et mobiles lapides. sed tamē hec omnia se glebis pinguibz miscuerint. et silex circū terram suppositus: quia frigidus est et tenax. humoris radices estate sistere non patitur. Item loca ad que de cacuminibus terra decurrit. vel valles quas flumini saturat aggestio. Argillosa terra cōmoda est. sed argilla sola grauius inimica. Nigerrimo sabulo et rubeus vilis est cui fortis est terra permixta. Carbunculus nisi stercoret macras vineas reddit. In rubrica difficile comprehenditur. Quis postea nutriuntur in ea. sed hoc terre genus est valde operis inimicum. quia paruo vel humore vel sole. aut nūmum madefiat: aut nimis siccatur. ideoque maxime vile solum est quod inter omnes nimitates temperamentū tenebit. et primus fuerit raris et depresso. Vtilem vineis terram per hec signa cognosces. si coloris et corporis rari aliquidatenus ac resolutū est. virgulta que prout leuia nitida procerā et fecunda sunt. vtpirrus siluestris. prunus. rubus. ceteraqz huiusmodi. neqz intorta neqz sterilia neqz scabiola. nec macra epilitate languentia. Ad pastinandum preterea rudes agros vel maxime siluestres eligamus. Ultima est eius conditio in quo sunt vinea vetusta: qz si necessitas coegerit prius multis arationibus exerceat: vt abolitis radicibus prioris vinee et omni eius carie et squalore depulso. nouella vitis tū possit induci.

Capitulum. viij. De pastinatione et dispositione terre: in qua vinea plantanda est.

Et mense septembris vel octobris in locis aridis: aut ianuarij. februarij. v. marcij locis humidis fieri debet pastinū siue cultura: vbi vinea est plantanda. quod tribus sit generibus. aut terra in totis fossa. aut sulcis aut scrobibus tota terra debet effodi vbi ager est mundus: vt siluestribz truncis et radicibus silicis vel barbari nopiarū spacia liberentur. Vbi autem sunt mūde nouales scrobibus pastinamus aut sulcis. sed melius erit sulcis. qz humore velut in totum spacia pastinata transmittunt. fiant autem sulci longitudine qua destinaueris tabule latitudine trium peduz vel quattuor. altitudine vnius pedis in locis humidis. vel duorum in locis siccis. deinde si ligombus per homines vinea est colenda tantū crudo solo reliquimus. qz altero sulco impresso vitium acies tribus vel quattuor distet pedibus. scilicet tribus in solo exili. quattuor in pingui. et tribus et semis in mediocri. Si vero arande sunt vinee quinqz vel sex peduz spacia que nō fodienda sunt. et in medio reliquatur. qz si scrobes fieri placeat. tantū fiant lōge quantū vites distare debebūt. vt in quo libet scrobis capite planta vna ponat. possunt tamen comodissime sulci fieri distantes in triplo qz vinea spissa finaliter esse debebit.

et in quolibet sulco plate in duplo spissiores
q̄ esse debeant poni. sicq̄ acies lignonibz pro
curari. z spac̄ia per triennium aut quadriē
niū arari. et omniū generū semine feri. cunq̄
vites excreuerint vnam rabi a dextris: et al
teras a sinistris. z de vtraz duas fieri vites.
sicq̄ spac̄ium totū impleri. scrobes non sunt
vltra duos pedes altius fodiente. neq̄ pan
gimus frigore. ne semēta laborent. latera in
scrobibus equaliter sunt incisa. ne aliqua vi
tis laucietur. alte nitentibz ferramentis cum
fossor incumbit. pastinū autē omne quod ver
setur duorū pedū altitudine vniuersa terra fo
diatur. in quo erit diligentia ne crudū solum
occulta fraude fossor includat. quā rem per
spacia que fodiuntur virga custos exploret. in
qua modus est pdicte altitudinis designat.
et radices omnes z purgamenta maxime ru
bi z silicis in summū redigi faciāt. que cura
in omni positionis genere est vndiq̄ seruā
da. possunt etiā cōmode fieri fouee parue z
stricte. cōuenienter tamē profunde vbi cun
q̄ vites per vniuersū agrū stare debent. fm
q̄ omēs agricultores ex p̄u Bononie z in
locis alijs pluribz obseruant. possunt etiā fo
ramina in terra circa vitem fieri. in terra vbi
cunq̄ vites plantanda est. que q̄dem cū pa
lo fieri cōsueuerunt. sed melius valde est q̄ si
ant cum fori terra. quod est instrumentū fer
reum per me p̄mitus in rerum. quo terra e
ducitur. nec in foraminis parietibz conculca
tur. vt infitionē debilitū radicū impedi
at. et hoc quidem paruo labore perficiat. nisi
ager lapidosus fuerit vel saxosus. Locus q̄
dem qui pastinandus erit prius impedimen
tis z in omibz liberetur arboribz. que fos
sa terra post calcatu assiduo solidetur. illud q̄
dem experientis assiduū cōpertum est vi
tes melius puenire si vel statim fosse terre vel
non longe ante pangant. cum timor pastini
nondum repetita soliditate subsidit. et hoc q̄
dem in sulcis z scrobibus est probatū.

Lante vitis q̄ taioli dicunt colligi des
bent quādo plantande sunt. z ante etiā
colligi possunt si bene seruent. Et meliora q̄
dem tempora colligendi eas sunt tēpus octo
bris. quādo pars foliozum cecidit. z pars ad
huc retinetur in vite. tūc enim calor natura
lis vitis adhuc est expansus in ramis. sed cū
omnes frondes ceciderūt omnino. z fugue
nit gelu intensum in acre. tūc rami eius calo
re naturali destituti sunt. propter frigus ae
ris fugam habuit ad radices ad calida visce
ra terre. quare tales plante difficilius cōpre
hendūt. Tempus p̄terea marcij: in quo iā
calor z humor ad radices redijt: itaq̄ eorū
gemme cum tumescere incipiunt est optimū
ad plantarū collectionē. propter eandem ra
tionē. Eligendāū quidem plantarū ratio
multiplex est. et primo quidem ex tali terra el
gi debet. q̄ non sit pinguior. et ea in qua pan
gi debent sit equalis aut exilior. Nam si a p̄
gui terra ad solum exile transierunt. viles
esse non possunt. nisi sepe stercore adiunctur.
Item eligenda sunt pangenda semēta de vi
te media. non de summa: nec de infima quin
q̄ vel sex gemmarū spacio a veteri proceden
tia. quia non facile degenerant: que de locis ta
libus colligūtur. Summa flagella repudie
mus ac furculos q̄ licet loco bono nati sunt.

Capitulū. viij. Quomo

do z quando debent colligi plante. z qualiter
seruari. z ad partes remotas portari.

Capitulum .ix. Quando
et qualiter vinee et vites plantande sunt.

tamen feracitatis beneficio caruerūt. Pampinus aut qui de duro nascitur: etiam si fructum promittit pro frugifero non ponat. In suo enim loco secundatur a matre. Translatus vero tenet sterilitatis vicium. quod nascēdi cōditione suscepit. sumat etiam de vite fecūda. nec acutissimē ea brachia fertilia que vvas singulas aut binas produciunt. sed que multa vbertate curant. Nam potest ferat vitis in se habere feraciores materias. Citra autem in hoc signū sterilitatis. si de duro aliquo loco fructum citabit. si fetu impleuerit ramulos ex omni parte surgentes. sed hoc signis proprijs per vindemias est notandū. Asserit autem Columella vno anno excolari fertilitatem nō posse. sed quattuor. quo nūero cognoscitur vera generositas surculorū. Ad pangendum nouēlos palmites debz eligi duri in semibz habens. et veteris fermenti. quoniam hoc sepe corrumpit et putrefcit. Vniuersa fermenti vniū cubiti scdm Palladium esse debet. mihi autē videtur longius esse debere. maxime in locis declinjs inōnuosis et aridis: cum in foucis oblique panguntur. ipsumq; ramulis et capreolis sine anchis esse purgandum. Seruande sunt plante vitis taliter q; vento aut sole nō vrantur. aut aliquo modo ledantur: et p̄cipue sub terra vsq; ad dimidiā partem mense: si paucis erunt seruande diebus. Si p̄o diu seruari eas necesse fuerit: et maxime iā multo adueniente calore vsq; quasi ad summities ipsorū terra valde contrita operiant: adeo q; terra tam intra q; supra diligenter posita singulas plantas tangat. Et si eas transuebi ad partes multū remotas oportuerit. locus vel palea molles et modicū lutosi cū plantis optime misceantur. et sacco vel sextorio quod est melius inuolute stricte ligentur capite grossiori cum p̄fatis palcis. et storio cooperto. et cum portantur quantum fieri potest a sole defendantur et ventis. Et si nimia esset aeris siccitas. possunt quandoq; corpora grossiora in aquam demergi. sic em̄ dispositi diu ferri poterunt. et terti sine lesione ipsarū.

Empore septembris: et aprilis in locis frigidis vinee sunt plantande: temperatis vero de mense octobris: vel marci. calidis de mense nouembrijs et februarij. ita tamē q; in omnibus p̄fatis locis: si humido et calidiora depressa fuerint. post hyemem pangantur: ne calor naturalis ipsarū duplici aquositate: loci videlicet et hyemis extingatur. si vero arida et montuosa sint. loca pangenda ante hyemem plantentur. vt superflua locorum siccitas circa plantas humiditate hyemis temperet. In locis vero temperatis ante hyemem et post congrue tangi possunt. Itz ponende sunt vites placidis diebus ac tepidis quando solum est modice humidum. sed potius aridum q; lutosum. Cum vinea plantatur in ordine aut plantatur in foraminibus directis. vel parū obliquis. duo semētes in gre inferiori: obliq; incise forami imprimant. et sabulū vel tra soluta et trita. et cū paucō maturissimo leta mine paleaz. vel vinacię mixta

Ubi ad medium foramen ponat. deinde creta vel terra ibidem inuenta repleatur. aut in paruis foveis convenienter profundis pangitur. capitibus plantarum longe positus in parte infima et in suprema iuxta signum tum finem vndique proportionabiliter positum et coniunctis terra contrita mediocriter superinducitur concalcata. Caput fermenti cum desponit retorquendum non est. nec aliquo modo verandum. Nam pars ea de qua radix speratur iniurie nulle subijcienda est. due gemme fertiles remaneant super terram. nec diversimodum ponitur secundum partem super eam quod est. sterili partem relinquat. ubi pinguis est. natura terrarum maiores inter vitas spacia relinquamus. scilicet quattuor pedum. ubi ciliis angusta scilicet trium. ubi pro mediocriter trium pedum et semis. Preterea non est vno tantum genere vitium omne pastum conferendum. ne annus iniquus generi vindemice spem omnem excludat. erideo quattuor vel quinqs generis etiam sementem ta pangemus. ac expediet maxime tabulam disponi. Et sic generum diversitate distincte posita. poterit eam operationum minor numerus expedire. et gradatim que velocius maturantur prius condere. deinde que feruntur ac melius pyro sapore sine letamine alterius generis vnaqueque vinea servare. Et si hoc facere tibi difficile videatur. non alia simul conferas quaque sapore et flore et maturitate conveniant. In scrobibus pro magnis et latis ut vitium distantia esse debet. per angulos quattuor sementem deponas. et vinaciam (ut dicit Columella) stercore mixtam simul sparges. et si exile solum fuerit pingue inferas terre scrobem. si pro minus cretosa eadem misceas sabulum. quod si arbutum te delectat habere plantam generose vitis prius in seminario nutrire debebis. unde radicata transferat ad scrobem cui arbor est iuncta. in seminario autem brevi spacio distantia inter sementem deponas. et cum convaluerint hinc post biennium radicabunt vitis vel arbutula et transfertur. quas cum depones in scrobez ad singulas materias rediges. putatis omnibus que scrobi insunt. curatis etiam radicibus quas poteris invenire vetatas. In scrobe autem ad arbutum faciendum duas radicas vitas depones. observas ne se sua radice coniungant. et ipsas vitas ad scrobis latera discreta coniungas. Varro asserit scrobem non primo anno esse complendam. que res faciet vitam alteri fundare radices. sed hec aridis provinciis forte conveniet. humidis pro fata

putrescent humore suscepto. nisi terra statim cultui datur. sed arbutula que ferunt platas arborum de his generibus ponat. vel si agro super perit habundantia his vitatur vino oplo salice populo fraxino ceraso nuce primo et simili. sed salice et populo in locis humidis uti possumus. ceteris vero in his et alijs locis. Et his autem generibus truncos radicales circa scrobem vitis constitui oportet. In scrobe vitis ab arbore sua sexquipedes vel duorum pedum spacio distare debet. Nam arbori nimis proxima vitis aut ipsius opprimit incrementum. aut opprimitur ab ea. Aliud etiam de transferenda vite ingenium fieri potest ex vimine parva corbicula ad arborem vel pergularum fertur. cui vitis adbet. et in fundi media parte pertundit. et idcirco inducto in eas sementem vitis suspenditur et terra repletur. quod sementum exacto anno in corbicula fundo incisum. cum ipsa corbicula porrabitur ad locum ubi plantare proponis. cum ipsa corbicula obruit circa arboris maritande radices. et hoc fiet sine ambiguitate offendendo. Laevis etiam munienda est aduersum peccoris appetentis iniurias. et arbori sue proximalliganda. Cum pro arboris riparum vitium nutrire desideras optimum est. et facile sulcum in ripa facere. ibique spinas et raiolos mixtim ponere. et fossato effosso terram superinducere. sic enim spinis munitur ager. et per eas vitis tu te condescendit. Optimum enim genus est provincialium vinearum que sunt ad vitas velut arbutule stent. que quidem plantantur ut hec que in ordine disponuntur. Et hec quidem aut vndique panguntur equaliter. aut vni ordinez tamen servantur alio proximo ut placet remota sed in his vna sola planta in qualibet potest poni. in duabus videlicet aciebus. in tertia pro bonum erit ubique duas poni. quibus proximae plante predicere possint annis sequentibus reparari. quod si in quolibet loco due ponantur cum convaluerit debilius auferat. ut vna sola remaneat. Preterea sciendum est quod natura vitis celum solumque sustentat si genera convenienter aptent. ideoque in earum plantatione precipue observanda sunt ea que supra dictimus. cum de aere et situ vinearum loqueremur.

Capitulum .x. De propa-
gatione et renouatione vitium et vinearum.

Propagationes quoniam in vineis quoniam ad
arbuta sunt. In vineis quidem quoniam per
pagant in locis vacuis. ubi vitiis sunt ordinem
vinee debet esse. quoniam in locis alteris quoniam infa-
mati generi est fermentum vitis nobilis propaga-
tur. et quoniam per circumstantias adducit ut vinea
incrementum recipiat. Et primo quodam modo ad
ordinatum protrahit locum. aut statim cum seme-
ntum sufficienter est longum. aut successiue per annos
ubi eiusdem deficit longitudo. Et idem seruandum
in omni propagationis genere. Si autem in locis
eradicandum vitis propago ducat. aut hoc sta-
tim fiat aut primo anno per unum pedem prope vi-
tem auferenda protrahit. ut habito vitis da-
nande fructu anni prioris. et sequentis leuiter
in locum prius eradicat trabat. Cum autem per-
trahit ad arbores vel arbuta: per unum pedem
ad minimum ab arboze fiat remota propago. In
omnibus autem per narratis modis letamen in fo-
uea super terram circa propagationem apparentem re-
licta ponat. nec sub terra per contractum appa-
ginis apponat. alioquin supposito letaminis ca-
lore debilitat vel arefcit. nisi fuerit adeo ma-
turi et vetus: quod omnis calor letaminis exalarit.
Est autem sciendum: predictas propagationes fie-
ri: aut in fossione non vitis quoniam propagat. aut ma-

gis sine curatura semet. ut velut arcus su-
pra terram relinquat. alia parte vitis infossa: quod si
fiat post biennium recidat aut triennium. quod si tu-
cius propter debilitatem biennalium radicem: quod vi-
tem nouam sepe non conuenienter defendunt. vetus
et antiqua vitis et que longe nimium producit
frugiferos. renouat per studiosum palmitis
cultum. congruis temporibus eidez adhibendum. et
per simulationem letaminis aut fermentorum. aut
fabuli in loco nimis cretoso. aut crete in ter-
ra nimium sabulosa. et per strictam putationem aut
incisionem factam in loco stipitis nudo vel suc-
coso. Columella dicit: quod si vitis per gulari et
arbuti que est integro tritico in solo robusto
stricte putet. et ablataqueata sumet in terra. ter-
cium vel quartum pedem a terra microne feriat
acuto. ac folio frequenter incitent et eo loco
gemme plurimius producat in vere ac materia
vitis fundit quod reparet vitis. Quod si tritici vitis
est nimia vetustate corruptus: de mense mar-
tii iuxta terre superficiem vel sub ea modicum
recidat. ut surculus in absisso tritico vitis co-
dem renouet. vel cum vitis quod sola est nimium lo-
ge producit frugiferos palmites. placent vni re-
motum a vite. et intrane ibi in terra creat. appo-
diatus ad vitem. et post biennium incidat macer
vitis renouande. vites autem omnes laudabiles sunt
generis. et tunc de omnibus fiat ut de singulis vi-
tibus super proxime dictum est: aut omnes sunt
male. quo casu nihil erit vitilinis: quod ea vitit
saliter extirpare: atque sufficienter vetustis co-
sumptis radicibus. ea denovo plantare. Quod si quidam
vites sunt bone. quedam male. radicem extirpa-
tis peioribus. et appositis palis in omnibus locis
in quibus vites aptant. que relicte sunt vites
adeo fodiant: quod facile seci possint. et totam
submersa duas vel in plures partes secundum exis-
gentiam et possibilitatem ipsarum vnaquodque distri-
buat. et duobus palmitibus in singulis locis ad
plus relictis cum duobus gemis supra terram ce-
teri amputent. et vnicuique viti et fimo aliquid
apponat. nec est permittendum: quod de nouis
palmitibus sint de vnaquoque terra mergendum
est quod radices in loco congruo nouas mittere
possit quod in veteri nisi sit quod nouum facile non na-
scunt. Quod si aliquis remanet locus ad quem
nullus possit palmites produci. eidez aliunde
translati noui palmites tribuant. Omnis pre-
terea propagatio fieri potest in mense octobris.
nouembri. february et march. cum terra nec
adeo mollis est. quod commode retractari non
possit. et eius partes comminui. nec adeo du-
ra. quod nimium fossioni resistat. In aquisolis au-

tem nimium locis post hyemem: et in siccis ante hyemem vilius propago ducet: ita tamen quod in plano sub terra quo pede in clivis et nivosis et rimosis usque ad duos pedes vitis trahenda mergat: vel forsitan ea que sit ante hyemem in omnibus locis est melior: dum tamen in aquosis terra circa eam bene disponat: quia firma dis radicibus: (ut ait Palladius) vitis incumbit cum proferendi palmites eam curam non promouet.

Capitulum. xj. De insitione vitis

Jres inserunt: aut in vitibus: aut in arboribus. Et in vite quidem insitio duobus fieri potest congrue modis. in trunco videlicet et palmit. Insitio in trunco hoc modo. eligatur truncus inferendus talis quod sit solidus. et humoris exuberet alimeto. neque vlla vetustate aut iniuria laceratus arefact. recidat circa terram. aut ad pedem medium infra eam. Nam supra terram difficilius comprehendit. Varro autem scribit. vitem inferendam siccare debere: tria duo antequam inserat. ut qui in nimis est humor distillata a vite antequam inserat. aut paulo infra insitam incidat. ut inde humor adveniens effluere possit. Item inferendi furculi solidi rotundi gemis spissis et pluribus oculati. ex quibus tres oculi vel duo insitione ponant.

radicat: ergo fermentum ad duorum digitorum mensuram. ut ab una parte sit cortex. ne patiaris nudari medulla. sed leniter radet: ut incisura possit sensim in acumen exire. et cortici ne mater aptetur. Infimus oculis ita infingat. ut truncus counctus adherat. quod oculis exterioribus debet recipere partem. deinde ligetur ut in alijs insitionibus est narratum. tegmento quoque aliquo a ventis et sole defendat. ne hi quantant: hic adurat. ubi calor teporis ligaturaz inuaserit ipso pumiculo tenuis humor circa vesperam debet frequenter effundi. ut hoc alimeto contra riuu videlicet celi terrenis arent. Potest etiam ali quid veteris cum nouo conuenienter inseri. Cum ergo germine ceperit incrementum adiutorio calami vel pali debet adnecti. ne motus aliquis fragile fermentum procedens quasset etate. leui vinculo et non stricte ligetur. ne adulescentia molliissimi germinis nodo dure costructionis angatur. si infra terram inserueris eam beneficio coctionis a cumula. ut hec quoque nouis fermentis propter nutritis alimeta subueniat. alii qui etiam in vite vel ramo biennali. vel infra inserunt furculi longum modicum veteris habentem. et trunci grossitudine possidentem. vel etiam in equalem et simul vitruis iunctis abscisam vel supra dicto modo in scissione paratam et ligaturam propaginum obseruata. in palmitate autem insitio duobus modis fit. et vno quidem qui oibus meliorem et nouum fermentum nouo precisuram addatur. incisura vitruis: quod in eodem iuxta gemmam adhibitam. loco et ligatura cum peciola ex cera imbuta et molli vitimine deinde argilla congrue subsecuta. alio modo ut gema vitis vni excidat usque ad medullam pro fundato vulnere. et transuerso vitruis obligato vulnere. et tandem de gema vitis alteri obtruat. et loco primo ponat. et fiat colligatio ut in alijs. et tunc conalescit. et fructificat. quod etiam expius mihi asseruit usque ad medullam vitis parua terebra perforasse. et ibi furculum conuenienter foraminis modicum rasis insituisse. et comprehendisse et non abscisa vite. que quidem si abscisa debet melius provenire. Est et alius modus optime pronens: ut incidatur inferenda vitis oblique. usque ad medullas vel prope eam. in tantum quod cuneus duorum prope digitorum possit immergi. et tunc furculus duarum gemmarum modicum habens veteris usque ad medullam rasis ab una parte ut incisura in acutum tendat. et paratus eo modo quod melius adequat alterius partis. exteriora remota carticula imprimat in plagam. et ligetur. et creta cir

cumposita peciola postmodum inuoluatur. et per
quattuor digitos vel idcirca mater supra in-
sita sit abscessum. nec supra eam aut iuxta p
mittatur aliquid pullulare. et possunt circa vi-
tes plures furculi conuenienter aptari. opti-
me etiam prouenit si nouus tantummodo furcu-
lus inseratur. et si cuiusde grossitudinis sit. cum
trunco erit melius qd esse possit. Alioquin cum
vna pte cornicis adequetur. vel scdm ratios
fiat adequatio medullarum. insitio in arbores
duobus potest fieri modis. et vno quidem vt vi-
tis trahatur p cerulium. vel alia arboris. vbi
vno tempore fructus arboris maturet. alio po-
te inseratur in arbores. sicut ois insitio in dis-
similia fit quadoq. Et primus quidem modus
est. vt plantet iuxta cerulium. vel alia arbores
proxi. vel maloru. et pforantur ille. et p fora-
men vitis trahitur. et cu creuerit arbor et vi-
tis. ita qd efficiuntur ligna eoru continua. preci-
ditur vitis et pte radicis ita qd non nutritur ni-
si p radicem et stipitem alterius arboris. et tunc ma-
turatur vna cu fructibus illius arboris. Inter-
tur autem in arbores vlmis. et forsan in quibusdam
alioq scdm Columellam. vt tricus arboris galli-
ca visq ad medullam pforat terebra ybica affi-
gatur furculus visq scdm modum super traditum.
cu in comuni de insitione loquimur. sicut
perea dicte insitiones in locis calidis mense fe-
bruarii. frigidis vero marci. cu vites non aqso
sed pssilo lacrimant huiusmodi. licet facere tpe qd
a quoslas effundunt lacrimas. aut postq emi-
serint pampinos quos insite coprehendat. post
test etiam fieri de mense marci et iunij ita consum-
ptis lacrimis. si palmites inferedi loco frigi-
do et vmbroso a pullulatione fuerint pseruati.
Alium insup modum qd nuda gema loco alteri
cu melle vel alia quocunq re ponit a quibusdam
vulgariter predicatur non pono. qd ea nullatenus
approbare videtur naturalis ratio. propter nimiam re-
neritudine gema. verumtamen quidam frater minor
mibi asseruit. qd de mense aprilis. cu folia visq in-
cipiunt apparere acceptis summitatibus gema rema-
nens folijs puit cu quadam concavitate. ac in
eodem loco posuit aliam gemmam similem recedens
ma aliunde recepta cu molli fumo bubulco. et
sine quolibet alio auxilio coualuit. ideoq p-
bari potest. licet videatur contra naturalis rationes
positam a fratre Alberto theobonico. Catho-
autem scribit. qd vitis insitio vna est p ver. altera
cu vna floret. ea optima est p ver. vitem sic
inferito. pcedito qua inferes. ea media diffun-
dito per medullam. eo furculos pacutos arci-
to quos inferes medullam cu medulla coponi

to. Alia insitio est. si vitis vitem ptingat vni-
usq vitem tenera preacuto obliquo inter se
medullam cu medulla libro obligato. Tertia
insitione terebra. vitem qua inferes pertundi-
to. eo duos furculos pginges quod genus esse
voles insectos aliquos arcito ad medullam sa-
cito. his medullam cum medulla coniungas ar-
cito ea que terebraueris. alteru et altera par-
te eos furculos facito sint longi pedes binos.
eos in terram dimittito. replicatoq visq ad vi-
tem caput. media vitem vinculis in terram de-
figito. terraq operito. hec omnia luto deso ob-
linito. alligato integritog ad eundem modum
tangas oleas. Ego autem aliam insitionem visq se-
pe probauit. et eam inueni infallibilem et secu-
ram apullulatione et lesione scissure. hanc insitio-
nem hoc modo facere debes. palmitem nouum lo-
cum habentem quattuor digitos veteris pre-
cedentis anni. et remoue dimidiam partem ve-
teris visq ad medullam. ea salua remanente in
parte inferenda. et et alia dimidia. veteris for-
ma manente in parte cuneum longum tribus di-
gitis visq ad palmitem nouum. et ibi fiat vna co-
therca cu cuneo ibi bene fortis cristar incisus.
non a parte medulle. sed ab altera tantum. et si
at bene acutus. et postea scinde p medium stipi-
tem inferendum cuiusde grossitudinis si esse po-
test. alioquin sit grossior parui. et de parte ha-
bente minus de medulla dematur quantitas
vnius digiti grossi. et in scissura infige cune-
um. vt cotherca fortiter adhereat ca puit breui-
oris stipitis scissi. et alia duo capita equalia
sint aliquantulum intra nouum. vt vinculum pos-
sit stringere vtriusq caput veteris sermentum
equatum. deinde liga stricte cum iunco scisso
tota scissura. et eo modo poteris inferere duo
vel tria vel plura brachia vitis reliquias omni-
bus amputatis. deinde totam vitem insitam
demerge in terram. et tot furculos in quam parte
volueris facias quot brachia sunt insita. ac
in quolibet sulco in loco vel locis vbi loca in-
sita in terra iacebunt. vna paruum foueam
facias. in qua tota ligatura insite dimittat. et
terra cooperta pedibus suauiter compmatum.
et vltra vnam spannam ad minus sermentum
superius eleuati. Item poteris sermenta noua
in nouo sermento vel veteri vssitatu modo coniun-
gi. et eodem modo in terram deprimi. sed est
opus qd iunctura canula scissa firmet. ne fle-
cundo facile rumpatur.

**Capitulum. xij. De putati-
one vitis et arborum vinferturum.**

Die calidis mēse octobris. nouēbris.
februarij. z martij: donec earū augent
gēme iusta fiet putatio vinearū. frigidis vero
mēse februarij z martij tñ. in tēperatis viro
qz pōt tpe fieri. s; cōmodi? erit in mōibz vine
as q; septētrione aut ptis occident; respiciūt
pno tpe putari. alia ps aduersa dēmentioribz
plagis rescidat in autūno. Nā in talibz loc;
z in oibz calidis pruinaz vis z natura vestit.
S; semp fm Palladiū in putatiōe vitas vt
vitis fiat in cruce robustior. ne debili viticu
le duo duramēta seruem? qd qdem experti
puratores nri tēporis in ordinatis z deplis
vineis nō obseruāt. dicētes meli? esse stipitez
vitis renouari freqnter auferēda sunt leia in
rotta debilia z malis locis nata. z seruemū
qdem int duo brachia. natū debz inscidi. Q;
si piguedine brachiū qdcunq; debilitauerit
illud brachio deciso succedat. fit tamen opti
mū putatorē sermētū inferius bono loco na
tū repari de semp vis causa tueri. z adynā vt
duas gēmas relinqre. In locis letis z clēm
nōibz altius licebit vites expādere. In epili
bus aut estuosis aut decliuis hūilior est ha
bēda. sed erit sapiētis extirpare vim vitis. Nā
q; alt? colif z pignus z secūda est. plusq; octo
palmites hēre non debz. ita vt semp in pte mē
dia vniū aut duos relinquamus custodes.
Si macra z hūilis est. singulis brachijs sin
gula flagella dimitte. sed prouidendū est ne int

vna pte sint sermēta q; seruas. q; si fiat tanq;
z a fulgure tangat arefcit. Circa crus q;quid
nascit amputem? si nō desiderat vinea remo
ueri. relinqnda sunt sermēta. neq; circa dūm
nec in summo. q; hoc velut pāpinaria min?
afferūt. illa pō vitē nimietate fruct? onerāt. et
lōgius ducūt. quare sunt in loco medio seruā
di. nō iuxta gemmā. sed aliquāculo supius fiat
plaga. et auertat a gēma ppter lachrimā des
fluentem. vngues etiā custodid; siccios z ana
tinos rescide. z oia q; vetera z scabiosa repēri
es. Q; si trūcus vitis sole aut pluuijs aut no
tīs aialibz est canatus. purgem? q;quid est
mortuū. plagasq; et? amurca linim? aut ter
ra: qd proderit aduersus p̄dicta. cortex etiā
recisus z pendēs a vite tollat. q; res vt ait pal
ladius) minores; fecē red dit in vino. mustis
etiā radat vbiq; reptus. sed plage quas in du
ro vitis recipiet oblique ac rotūde fore debe
būt. vetera igit sermēta qbus pmi anni fru
ctus ppendit oia recidant. z noua circūcisus
capnolis z ramulis inuolubz relinqnt. Sed
sciendū est. q; in qbusdā partibz sermēta quā
tū lōga sunt a natura p̄ducta ā putatiōe re
linquunt. vt apud cremonā z terdonā. et alia
multa loca. In qbusdā solū summitates steri
les auferunt. in alijs vīq; ad vniū pedē palmi
tū lōgitudo reliquit. alibi pō adeo stricte pu
ta: q; vīq; ad semipedis mēsuram palmites
breuiant. Et p̄mus qdem modus nō est ob
seruādis nisi in loc; letis: vbi p̄tice nō ponū
tur. sed vites velut p̄nce vel funes vīdizq; ex
tendunt. secundus pō apud ast obseruatur.
cum palis tantū circa vitem affixis. z ad eos
palmitibus paucis extēsis. z hī duo modi
p̄cipue tollē rant in lēq; vineis. z in bis viciū
generibz: q; suas gēmas p lōga internodiā dī
stulerūt. z huiusmodi vinee plurimū fructū
ferūt. z multos bonos. licz nō adeo magnos
vt vites stricte putant. multūq; z assidue fo
di z fumari desiderāt tales vinee: vt fructū et
palmites cōgrue ferre possint. Deē pō vinee
in quibus vīq; ad vniū pedē breuiantur pal
mites: vt bononiē mutine. z in mult; alijs lo
cis in mediocri solo defendunt. z q̄ti in omi
genere vitis. z cōgrue palmites fructūq; suū
defendūt. que pō stricissime putant. vt apud
forliniū: et in qbusdā alijs locis. z in prouin
cia talit p̄curant in vībz q; sine palis z par
ticis velut arbustule in suis stant ordinibz. et
in vībz q; spissos valde nodos inueniunt ha
bere: z maxie in epilibz solis z in speciebz vit
is que vocat albana z claua. q; si aliter putē

tur nimis mīscras vuas serunt. 7 sufficiētes pro anno sequēti palmītes nō pducūt. 7 hec est in vineis putatiōis rō. in arboribz autē 7 pēgularis tot maxime reliquunt. q̄t vir? vīs pot comode tollere. vt tñ nō sūt in loco ali q̄ nimis spisse. et in fermētis relinqndis oēs similitates steriles auferant: putant autē a pluribz de tercio in terciū annū tñ. vt plēs vuas ferāt. sed si annis singlis putent: eas pīgues vel pīguiores pducūt. 7 longiori tpe vitē defendēt. qdā aut nūq̄ putāt vites in magnis aut ramosis arboribz cōstitutas ppter nūmā difficultatē putationis earū. sed pīces vites fortiter pcutiūt. vt q̄ arida sūt excutiant. Et qdā nullo modo pcutiūt. sed eas suo naturali motu viuere sinūt. Itē sciendū est. q̄ in cuiuslibet vīis putatiōe tria cōsiderāda sūt. scz fruct? ipes vt tales palmītes tñ relinqs. de q̄bus p̄cipiendoz fructuū spes habet. vt sunt valde maturi rotundi. 7 grossas 7 rotundas gēmas habētes 7 spissas. scdm spēm vītis illius. Item succellura materies vīcz cūstodes 7 fermēta in bono loco nata. ex q̄bus materia sequētis anni psumit. bacua valde relinqs. Item locus q̄ vitē seruat vt custodē reliquas etiā in pte infima vel alio cōgruo loco. cū ppter veritatem aut deformitatem aut nīmiā lōgitudinē vīs indiget renouari. vt post q̄s sufficient creuerit in loco custodis residuum amputet. Item notandum est. q̄ si vītis mature putet. 7 māturi? pullulat. 7 plura fermēta 7 maiora producit. ppter retentiōez humoris q̄ non effundit cōsolidatis plagis ante cursum eius. q̄re totū cedit in ramoz augmētū. q̄ si tarde putet. serius pullulabit. et fruct? plurimos cōsequetur. ppter effusiōez supflui humoris aquosi digestiōē humoris viscosi ex q̄ fruct? generat impediēt. ideoqz vites 7 vinee exiles pus. pīgues fo que superfluo humore indigesto luxuriat nūmū in frondes 7 palmītes. 7 q̄ priuas timēt serius amputent. Itē post bonā vindemiā strictius puta ppter cōsumptā virtutem vītis. post exiguā vero largius. ppter vires eiusdē altera re sumpta requit. Arbores vītisere quedā nullo modo putant. vt q̄ ferūt labrūstas q̄ sunt vites siluestres. q̄ nūq̄ putat consueuerūt. vel vites domesticē q̄ particiis tñ a q̄busdāz succitate purgant. qdā de tercio in terciū putant annū. vt sunt arbuta 7 arbores magne. q̄ vites domesticas sustinēt. nisi sint fructifere arbores. q̄ auiditate fructus nō putantur. vīle tamē est si eis annis q̄bus arbores

putāde nō recidunt nimia spissitudo 7 rami superflui amputent.

Capitulu. xiiij. De vītis 7 vinearū 7 arborū vītiscarrū formatione.

Quellam vitē columella dicit post prīmū annū ad vñā materiā esse formadā. nec recidendā totaz. sicut vīalīe cōsuetudo est anno scdo cōpleto. quia vel intereāt vites in totū recise. vel infecūda fermēta producāt. q̄ amputato capite velut pampinaria de duro cogunt exire. quare iuxta ipm cōmixturā viteris fermētū ad vñā vel duas gēmas inferiores capitīs relinqnda sunt. qd est merito i vītīcula fortiore seruandū. Itāz debilis nimis vītīcula secūdo anno recidenda relinquit. 7 sane ad adiūvandā calamis nouellā vitē vel exiguis palis. vt sequētī anno robustiores accipere possit. 7 tam diu recidenda est vsqz ad vñā vel duas gēmas. donec leta 7 fertilia fermēta producat. qd cū fecerit siquidē vītis velut de arbutula formāda est. ad vñā tñ materiā reducat si vero cū pali 7 partiaz auxiliō stare debet. in ea diū materiē seruādē sūt. que tante lōgitudinis formēt quāta desiderat stipitis alimdo. vt videlicet in exili solo

breuioris scz vnius pedis. in pigni ꝑo ꝛ leto
maioris duorum vel triu pedu altitudinis di-
sponat. anno deinde sequitꝛ quattuor ad plus
materias habere debebunt. q in partes qm
oz diuidantꝛ. deinde sequentiꝛ annis tondem
vel plures scdm doctrinā in eorum putande
traditā. q si vitis super arbores vel arbusta
cōscendere debz. per etatē ad hoc ducēda est.
donec ad ramos fuerit ibiqꝛ incidi debuit.
vt in eius summitate nata capita sequenti an-
no diuidantꝛ. scdm distantes que inueniunt in
arboru ramis. deinde cōsequentiꝛ per ramos
eodē modo vitis procuret ascensus. vnā sem-
per materiā ad cacumen arboris dirigendā.
formantꝛ vinee diuersimode scdm varias cō-
suetudines ciuitatū et locoru. nam in quibus-
dam locis formantꝛ in ordinibus cū palis et
particis. aut cum sermētis tenis. aut sine ali-
quo auxilio vt alibi dictū est. In quibusdā
sunt in aciebus. et tunc cum vnā particā tm
vel duabus siue tribꝛ cum sint in leto solo. et
matine in aciebus arboru quibꝛ vites me-
diantibꝛ quibꝛ iam palis sustentatꝛ. aut etiam
sunt in pꝑularijs paruis. et tūc a parte stipi-
tis sunt depresso. et altera diriguntꝛ in altum q
multo cogent letamine ꝛ labore. et plurimuz
fructū ferunt. Ego autē ponam vnā particā
solam in parte depresso. ꝛ vnā in parte altera
bene forteꝛ que omēs palmites valde lōgos
et fere ad terrā prociēdes sustinet cū magna
fertilitate vuaz. sed vnā particā distare ab
alia facio per vnū brachium solūmodo. ꝛ ta-
lia pꝑularia facio in ripis vinearu ꝛ agroꝝ.
in quibus sunt sepes ꝛ arbores. sup quas ser-
menta multa ꝛ maxima pro anno sequenti ꝛ
hoc modo paucis expensis multas vuas ꝑ-
cipio in ripis ꝛ sepibus viridibus. q alā nisi
pro clausura ꝛ lignis pro igne pauce ac nul-
lus vniueris existunt. que etiā vt plurimuz
loca exornant. in quibusdā formantꝛ in arbu-
sta bāilima vndiqꝛ ordinata. vel in magnas
arbores aciebus distinctas de arbusta bu-
millima vitifera formāda sunt. vt eis planta-
tis postqꝛ biennio vel triennio clapo suffici-
enter cōaluerint. in sex vel septem aut octo
pedum altitudie resciendantꝛ. ita q in exili so-
lo breuiora. in leto ꝑo ꝛ pingui altiora formā-
tur. ibiqꝛ natis ramis anno sequenti omēs ex-
ceptis quattuor melioribꝛ amputentꝛ ꝛ rema-
nentes in qmꝛ partes diuersas cū particis
aut vineis formētꝛ. et ligatis lapidibꝛ suffici-
entibꝛ pꝑendiculariter cogantꝛ per latera ex-
tendi ne dirigantꝛ in altū. qui cum formicati

fuerint longitudine triu vel quattuor pedu
sunt habere in quoru capitibꝛ erunt vites
foribꝛ vinculis alligande. et hic modus ꝑes-
cipue obseruatꝛ in partibꝛ mediolani. sed ꝑes-
gamentes faciūt stipite magis depresso vn-
delicet triu pedu ꝛ ramos ibi natos etiā plu-
res eleuant in altū formātes arbustulā vinfē-
ram ad modū campāne inuēitꝛ. in cuius me-
dio super stipite moratꝛ. qui putat vitē ꝛ ar-
boꝛem ꝛ ipam vitē circū circa expandi fa-
ciens palmites omnes foras vndiqꝛ stare de-
cliues. Vnde ꝑo arbores formāde sunt vt
in altū ꝛ depresso habeāt vndiqꝛ multos
catos ramos scdm possibilitatē vitis arboꝛē
operientis. super quoru capita ligantꝛ vites
tes. que postmodū omēs onuste iacent. super
quoruꝛ capita ad inferiora flectuntꝛ. possunt
etiam cōmode formari vt vites ferant. ꝛ ipse
arboꝛes augmentū non perdant. hoc modo
videlicet cū populis salitꝛ vt vltimus erūt sic
ea grossitudinē brachij circa duodecim vel
qndecim pedes sūmitas incidat ꝛ ramos ibi
de nascitibꝛ vuis rectior ꝑmittatꝛ in altū et
tolli. qntū vacat ab ea sola summitate volue-
rit. et similiter singulis annis alternatis ra-
muscū auferantꝛ ab ea sola sūmitate relicta.
ceteri vero rami infra dimissi formentꝛ vt in
humidibus arbustis vitiferis dicam est. ad
quos vites ligantꝛ. nec ab inde supra condes-
cendere ꝑmittantꝛ. Item vt ait Varro vbi
terra naturaliter bñda est. ibi altius vites tol-
lenda est. eo q in partu ꝛ alimonia non vt in
calice querit aquam sed solem. idcirco vites
esse puto in locis campestribꝛ humidis pamp-
pinare vineas temporibꝛ congruis. scilicet mē-
se Maij ꝛ Junij. ꝛ ipsas liberare ab omibꝛ
superfluis. et vilibus pampinis ꝛ sermētis.
deinde maturatis fere vuis post mensem au-
gustum eas supfluis frōdibus denudare. vt
sol vniuersas vuas videre ꝛ torquere possit.
vt vinum maturius ꝛ fortius fiat. ꝛ supflua
humiditate consumpta fiat melius duranti-
um. et melioris odoris.

Capitulum. xliij. Quo-
modo tempore vinee releuande sunt ꝛ vites
leuande.

Itaque releuāde sunt. et vites ligande. ante
 itē gēme nimis turgescat. et vīne qui
 dem q̄ in ordinibz cum palis 2 particiis sūt.
 ita q̄ in eis vites spisse sunt vndiq; distātes
 equaliter releuāde sunt. vt cuilibet vīni palo
 affixo eodē in medio vitis cingat conuenien
 ti vinculo: si vinea est depressa. si vero alta in
 duobus cingenda est locis. prius tamen ad
 nouem palos sex particiis aut cannis cōueni
 entis altitudine alligatis. ita q̄ vna vitis sit in
 medio 7 ceteri circūstantes. sic em̄ defendū
 tur a casu. 7 vindemiantibz quasi ad omnes
 vites apertus patet accessus. deinde palmi
 tes in partes quattuor diuidant. et fortiores
 fortioribz particiis. debiliores debiliozibz alli
 gent. In his p̄o vineis que rariiores habent
 vites pali per totū tribus distantis pedibus
 assignant. et eisdē cannis vel particiis ligatis
 supinducant vites. 7 taliter distribuuntur q̄
 operiant vniuersa spacia 7 ligent. 7 hic mo
 dus obseruat in vineis multis marchie An
 ton. sed mihi nō placet. vbi p̄o palmites ve
 lut funes tendunt. cuilibet vīni circa eaz tres
 pali parui ponunt in medio pede distantes. et
 vinculi quoddā circa eos velut serpi cingit.
 deinde palmites extendant. inter vitē 7 vīcz
 furcula parua ponat vel baculus. ligetur ne
 vīe flectant ad terram. 7 tam buic vinee q̄ ce

teris in q̄bus palmites lōgi relinquunt mul
 tū proderit si facta prope palū ligatura extra
 eam. possit iam lacrimas effundit suauiter
 modicū torqueant sermētes. Nā huiusmodi
 tortura nascit infra ligaturā succellura mate
 rias nec vitis nascensb aliquaz infert lesio
 nem. 7 hic est apud ast. 7 laudat ab omibz
 si palmites circa vitem siue p̄icas ad duos
 tres vel quattuor palos post vinee fossionem
 satis irrationabiliter 7 inepte ligant. in his au
 tē vineis q̄ in aciebus consistūt si cū particiis
 aut sermenibz tantū sūt nota est earū opera
 tio. Si p̄o in vitis p̄gularijs affixis vitis
 palis iuxta vites. 7 longis tribz pedibz et op
 posito remotis baculis foribz inter vitruq;
 palū parū 7 magnū liget a pie vites depre
 ssas 7 ad oppositā eleuatus. sup quibz sufficie
 ntibus particiis positis vites distribuant equa
 les. Si p̄o in arbutijs vt arboribz sunt vites
 nihil aliud agendū nisi vt vites in pluribus
 locis ligant ad stipites. 7 earū palmites pra
 mos 7 trūcos equaliter distribuunt ligent. sed
 providendū est omibz annis vitem resoluī ac
 ligari. quia refrigerat vt Palladius ait.

Capitulu. xv. De summati

one vineaz. 7 radicū inutiliū amputatione.

Enī octobris vel nouēbris: februarij
 vel marcij sūt parue foris circa vites.
 et amputatis cūctis radicibz que in summi
 tate sunt terre letamē imponit. 7 maxie hoc
 in vīe nouella seruandū. vt amputent radi
 ces supuacue quas produxit etate. que si cō
 ualuerūt inferiores radices faciūt in terra. 7
 remanet vitis in summitate suspensa. q̄ res eam
 frigoz facit obnoxiam 7 caloz sed hec radi
 culae non ad stipite debent rescidi. ne aut plu
 res inde nascant. aut noua plaga corpi vitis
 impressū in secutura algore. vīaz recidant au
 tem relicto digiti spacio. 7 si placida hyems
 est vites relinquant opertas. cum autē hye
 me hoc est factū. Si violēta ante mensē de
 cembz operim? Si prefrigida modicū co
 lumini stercoreis circa viticulas largientur.
 sed cū alū fīmū ponim? puis parū. magnas
 p̄o vinibus plus apponim? plurimū igit ope
 rat in vineis letamis administratio frequēs
 ad multū p̄ferendū fructū. sed quia consue
 nit vini viciare sapore. 7 durabilitate ledere.
 qui nobilius vīni habere cupiant. de mēse
 augusti vbi vinea mīserior est lupinorū cor
 dem vna in bulbūcam serūt. 7 cum ad debi
 tū augmentū peruenerint eos euertūt. 7 opti

thū sterus prebere vineis dicunt. vel in so-
cis circa vites factis ponūt minutatim in-
cisos sermētes. et pampinos operiant.

Capitulum. xviij. De vi-
neis ligonizanda.

Ense marcij nouella vinea incipiat pul-
uerisari. qđ tunc deinceps vsq; ad octo
brē singulis mensib; agendū est. nō solū pro-
pter herbas. sed ne tenera adhuc semina soli
data terra cōstringat. sed in mense Julij ma-
ne et vespere iam calore deposito debet effo-
di. et aduerso graminē puluerisari graminū ra-
dices sūt cū obfint plurimū. vt ad extremas
pterea sulci p illas partes in qbus aq; colligi-
tur. vt ad extremas ptes facile defluat. q si re-
manserit nouellas exinquit. et antiq; elidit.
Eodē mense marcij est celebrāda cōpletarū
vinearū folio. anteq; gēme min⁹ turgescunt.
quia si follozē apertus vitis viderit oclis ce-
cabit spes magna vindemię. Deinde mense
maiū sit secūda folio vinearū. eo tēpore q nō
dū florent. vel eo quo iā flozere desierūt. qā q
flozēt cōstat nō esse tāgenda. In qlibet autē
fossione cauendū est. ne fiat eo tpe quo terra
minus madida vel siccā est. sed cū medic di-
spolūtiōis existit. et quātomag; terra pulueri

labif. tāto melius erit. sufficit tamē si medio
crier profunde fodiat. Si autē studiū. vt vni-
uersa terra fodiat equaliter. vt nihil in ea cru-
di soli remaneat maxie circa vitē. quā rem-
pga (in qua sit altitudinis paltini modus de-
signatus diligēs cultos in multis loc; expro-
ret. Nā hec cautela dolosos follozē ab hac
negligentia submouebit.

Capitulu. xviij. De nomi-
nēis que vitibus accidūt. et circa ipsarū.

Accidūt nocumenta in pmo anno plan-
tatio vitibus vt percat. vel semē bine re-
maneāt. qđ quidē qñq; sit ppter herbas cir-
ca eas nascentes: quarū radices sibi nutrimē-
tū surripit. quod si accidit frequēt fossione
et herbarū incisione imat: aliqñ vicinis ar-
borū vel sepiū vmbz. tunc aut amputande
sunt. aut frondib; denudande. sepe etiā ex ni-
mio solis ardore deficiūt. q casu: aut ab im-
bzatiōe aut operimēto terre circa eas cū aliq
stramine ne omnino siccēt. vt aque cōueni-
entis exbibitiōe lesione euitant. Accidit etiā
quādoq; nocumentū vitib; ex vicinitate q
rundā plantarū. sicut caulis: coriū: et lauri: cō-
perit est em bec adurere vitē. ideoq; in vi-

ne plantari non debet. Quod patitur aialium
corrosione. q plurimuz ledit eas z coroliat.
ideoq si pauce sūt vites spinis cognis mu-
niant. si plures fossant cingant z lepiu. qn z
q vites in byeme gely percut. qre relcindēde
sunt iuxta terram. z in talibz locz in putatiōe
curandū est. vt nunq stipes erigat aliqd sup
terrā. z cū appropinat byems vites putantur.
nō vt curant fragulis z oibz sumal. In q
buldā locis cū iunco ligant iuxta terrā sic
cunt. z supra capita ipsoz ne furgent aliqd
terre ponatur. deinde post byeme deducto li-
gamie relcuent. vel fiat in arboribz tū sup qe
nō facile gely siccant. Aliqñ aut frig? nō totū
punit vitē. sed soluz nouos palmites. q ppter
ligni tēneritudinē z medulle magnitudinē se
descendere nequūt. qd cū acciderit furus in
loco idoneo palmitibz pcreandis aut eā mo-
dico de palmitibz relicto si aliqd viriditatis
ibide habuerit relcindat. sic em qñ renouabi-
tur z formabit vitis. z forsan eodē anno ali-
quē fructum feret. Accidit etiā plurimuz. vt
postq palmites z vuas ptulerint pruinis vi-
riditate omnē amittat. quare in talibz locz ta-
lia genera vitū plantanda sunt. q tarde vire-
scat. vt sunt albana garganica z maiolus plu-
rimū. quia vineas inuadit ruge. q omnē viri-
ditatē corrodunt. z vmes virides z asuri par-
ti qui tauri vocant Bononie. q natos cū
vitis palmites deuorat z desiccāt. cōtra que
subueniendū est. vt p man? mulierē z hoim
colligant. z pedibz cōculcent. vel igne cremē-
tur. Accidit etiā sepsilume. vt tpe calor? descē-
dat cū seruet sole puissima pluuia venenosa
z adusta. q vulgari apud Bononiē. melu-
men vocat. q multa genera vitūz adeo ledit.
q earū fructū in nihil oīno reducit. ideoq
vbi hoc frequēt accidit. ea plantent genera
vitū. que modicū aut nihil ledunt ab eo. vt
est malicia z albana z grilla. z quedā alia ge-
nera nota. z pestas etiā in sepe vineas oīno
cōsumit. cōtra quā nihil oīno valere pōt. nisi
foran pia oratio apud deū. mundo corde di-
recta. licz qdam tā marces q semie ignorātes
natura z generationē grandinuz imprudent
aut fallacia asserāt cōtra grādines z fulgur
qdam fieri posse. Accidit etiā qñs q vitis li-
gone ledat. z mē qdē vitis strice liget in pla-
ga. z ea circumfossa ouinū vel caprinū admi-
scat cū terra letamen. Accidit pterea sepe. q
vitis tot pampinos pfert. q eos z vuas ad
debitū producere neqz augmenū. in quibus
mens mag consideranda sunt sementa q nō

uella vel vetus vitis protulit. z ci pauca z so-
lida reliquamus. z in nouellis adminiculis
firmamus. donec brachia firmata durecat.
ne amplius relecte z pullulāt viticule q du-
as vel tres materias reliquamus. z ppter
ventozū iniuriā alligent. si reliquas in pmo-
dio pautiores hoc mense pampinari conue-
niet. sed cū est pampinatio necessaria cū tene-
ri rami digitis stringentibz crepabūt sine dif-
ficultate carpentis. hec res vuas efficit pin-
guiores succellurā materiā corroborat. z fru-
ctum vitilitati consulit solis admissum. Acci-
dit pterea vitibz sepe tanta debilitas vt mi-
sera nimis sementa z vuas producat. qbus
simo frequēt fossione et stricta putatiōe sub-
ueniendū est. Quedā autē adeo lete z pigres-
cunt. q magnitudie pampinoz vineas clau-
dunt. et se vicinalis vites quasi suffocant. nec
fructū suum manurati pmittunt. quibus sub-
uenire oportet larga putatione. rara fossiōe.
sini puatione. z palmitū z pampinoz am-
putatione tēpore maij. z frondū spoliatioe
in locis frigidis. et pcpue cui vne putrescūt.
pampinē pter latera. rrr. dicbus ante vi-
demias. z frons illa sola seruanda est. que in
summitate posita solē nimū descendit in ver-
tice. z si que in terra taceat sursum sine reno-
lutiōe suauiter relcuent. In locis autē arden-
tibus z siccis obumbrat vuas. ne vi solis are-
scat. Si autē vince breuitas aut facultas p-
mittit operariū. In quibusdā etiā locis ni-
mias hominū z canū patiunt insidias. quas
diligenter die noctaqz maturitatis tēpore cu-
stodiri oportet. z in eis plantari debet ea ge-
nera que nō sunt delectabilia. sed austerā ad-
edendū. vt gñij arecta z gmaronus. que non
defacili tangunt ab aliquo. et nobile tamen z
seruabile vitū faciunt. Al sturnis pterea se-
pe plurimū infestant. quod cū accidit fami-
bus z signis terribilibz per vineas appensis
et personis gridantibz et eos terentibz expel-
lant. q si tanta est ipsoz inuasio. q predictis
modis defendi non pōt. fiat in medio vinee
super quattuor colūnis locus eminēs. super
quo puer aliquis maneat. trah atqz z moue-
at funes ab alijs capitibz ad lōgos poros cir-
ca vineam ligatos cum cucurbitis z puis ba-
culis circa eas cū in alia parte vident opor-
tunū. vt in ciuitate Logie ab oibz obseruat.

Capitulū. xviij. De con-

seruatione vuarū recentium z siccarum.

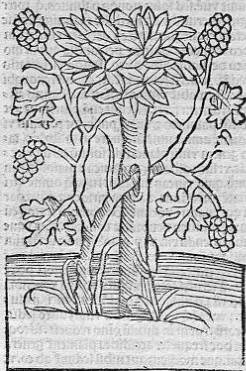
Libet

Uas quas seruare volum⁹ legamus il-
leas. nec acerbitate rigidas. nec mani-
ritate defluentes. sed quibus est granū luce pe-
netrabile et splendidū. et tactus cū molli iocū-
ditate callosus. si qua sunt vitiosa refecimus.
nec patiamur interesse quibus inepugnabi-
lis acerbitas cōtra blandimēta est. huius calor⁹
induruit. tunc incisos botrionū tenaces cali-
da pice ambiri oportet. atq; ita in loco sicco frigi-
do et obscuro sine luminis irruptione suspen-
di. Item aliter extracto pane de furno cū mi-
mis calide ponat in eo palea. et super eas vne-
ibiq; per horā scdm q̄ tibi melius videbitur
dimitte. donec aliquantulū fiant passe. vel po-
nant super asside. vel aliqua craticula in fur-
no. et postq; inde fuerint extracte submergā-
tur in musto dulcissimo. et ponat ad solē do-
nec aliquā tūlū sint sicce. tū aliquantulū mus-
ste guttate. et ponant in vase veluti in lagena
vel sacco. Item aliter. uas sale decoctas po-
ne in musto feruenti ad ignē modice dimitte-
do. et pone ad solē iterū. et sunt optime. Item
vne sanissime et aliquantulū ad solē passe ser-
uant in sabulo siccato ad solē. Item in pas-
leis vel feno substratis. Item in folijs vitis
siccatis. Item in melle. Larbo ait vna in ol-
lis cōmodissime condi. et in sappa et in musto
Recte vnam passam grecā sic facias. melio-
res acini et dulces et lucidi botriones in ipsa
vite torquebis. et patiaris sponte mediocriter
siccati. deinde sublatos in vmbra suspēdis.
et vna districam cōponis. et cū vas impleue-
ris de super pāpinos addes. et opculabis. ac
statues in loco frigido sicco. quem nullus fi-
mus infestet. Salernitani autē vna passam
hoc modo faciūt. eligunt enī meliora grana
vuarū. et ad solē desiccant. deinde in furnum
modicū postea cū viuis dulcibz deinde ablu-
unt. et superaspergūt puluere cinamomi. et li-
gant in folijs sici. et seruat per annū hanc vna-
tem habet lauandi. et decocta in vino. et ipm
vinū valet contra frigidā tissimā. Sit etiā vna
passa optice hoc modo. torqueas in vite. et sic
torza per tres vel quatuor pendeat dies. de-
inde collecto quolibet botrione cū manu vel
tenacula in musto dulci feruenti ponat. et ibi
tantū teneat. q̄ bis pōt dici saluatio bñe vir-
ginis. deinde siccat ad solē si calidissimus est
vel in furno pane extracto. caue tamē ne plu-
uijs aut rore tēgant. deinde refrigerata in ali-
quo mundo vase ponat. et optime compressa
als frigida desu pōnderet. Quidā autē ea
exsiccata ad solē iterū in musto dulci feruenti

Quartus

obruunt. et ericant aliquantulū et cōponit
sed ad hec oīa cōmode fieri possunt de viuis
recentibus sine tortura racemi omnibus alijs
obseruans q̄ dixi. dum tamē scias. q̄ difficili-
me siccati possunt ad solē in regionibz tem-
peratis. Item grecis docentibz si vna vel po-
ma in vite vel arboze diu seruare voluerit. va-
sculis clausa ficialibz. ab vna parte percussus
diligenter a summo tecto suspende. quous po-
ma gipso cooperta in longā seruēt etatem.

Capitulum. xix. De vir- tute vuarum.

Va in duo diuidit scdm Vna. est enī
acerba et matura. acerba est frigida in
tercio gradu. sicca in secundo. hec tres habet
substantias in se diuerfas. scz grana. corticez
et succum. Granorū natura sic est et dura. et
nullius cōuersiois in corpe. sed integra egre-
ditur. sed farina ex eis pistatis facta et bibita
cōfortat. et colericam egestionē stringit. mari-
ne si assent. Cortex grossus est. nec cōuertit.
et ideo nō nutrit. cōfortatiuus est stomachi. et
epatis calozē extinguit. suum auferit. acumen
calide et rubee mingat. vomitū et egestionem
colericā stringit. oculis appositus palpebra

in grossos humores attenuat et exsiccat. Itē
valet ad puriginē oculorū et asperitatē. Suc-
cus vō vne acerbe ante dices caniculares ad
solem poni debet vsi siccat et spissat vī mel. hic
valet humoribz ad gulā descendētibz et gin-
guinis et auriculis. Si clistere facias valet
vulneribz intestinoz et diuturnis humori-
bus in vulnā descendētibz. Vna matura q̄
est in sua coepta dulcedine sanguinē lauda-
bile facit et ceteris fructibz quēadmodū ficus
melioribus plus tamē ficus q̄ vna nutrit.
testat autē hoc quia qdāz suis tēporibz eis
solis vniūt. vnde pingues sūt. et clarent cor-
pores. desistentes vō ab eorū ciu facile macre-
scūt. Et ossa sunt frigida et sicca. gravis acer-
be vne vicina. habēt tamē acūmē quoddam
ppter qd cito creūt ante cōuersionē. Itē cor-
tex eius frigidus et siccus. et ad digerendum
durus. et si cū cortice et ossibus edat induratur
egētionē et insufflationē et ventositatē gene-
rat. et hūiores lōginquos a sanguine laudabili.
si comedatur in hora qua de vite accipiunt.
si quidē inueniat stomachū malis humoribz
et cibis vacuū. et foris sit digerere. vnde dige-
rant et in laudabile sanguinē cōuertunt. et vē-
tris adiunāt solutionē. corpulēs a malis pur-
gant humoribz. eōtra si stomachū inueniat
malis humoribz vī cibis pleniū. et digerere sit
imbecillis in eo morant et inflationē generāt
et rigidi. et in humores malos cōuertunt. et
fumū noxiū plurimū creant. Appense et ab
humoribz supfluis desiccate ceteris vuis sūt
laudabiliores. et subtilibz dietis cōuenientes.
ab inflatione longe sunt et fumositatē. nec sūt
pice sunt nec solubiles. in mustū misce vī sap-
pam grosse diere sunt et stomacho minus cō-
ueniētes. ventositatē et inflationē produciunt.
ppter extraneos humores ex sappa vel musto
assumptos. vne multū carnis habētes nutri-
biliōres et duriores exsūt q̄ hec q̄ plus hu-
moris q̄ carnis habent. Item vna cuius sa-
por est dulcis et grossus mellisq̄ vicinis cali-
dior est. sūmqs generat et grossioris est nutri-
menti. et ad digerendū duriores. inflationem
faciēs acrugitū. et opilationē splenis ac epa-
tis. Et vna cuius sapor est subtilis aquosus.
frigidior est et digeri leuior stomacho. cō-
fortatiua et mundificatiua a colericis humo-
ribz. sūis mingauia. et cōueniens cōplexio-
nibus tēperatis. Et vna cuius sapor ē medi-
us inter p̄dictas est levis nutriture. et medie
potētie. Alba vna clara et aquosa facile dige-
rit et leuiter nutrit. venas cito p̄forat. et vrināz

puocat. Nigra grossa est. digeri dura. sed cō-
fortatiua stomachi. et si bene digeratur nutri-
mentū bonū prestat. Russa vel citrina est me-
dia p̄dictorū. passum siue passa sicca est ad cō-
parationē viridis. et ex ea qdam est dulcis. q̄
calidior est et humidior. maxie si nigra sit. hec
valet ad dolorē pectoris et pulmōis. et tussim
mingat. que vō acerbitate habz min⁹ nutrit
et frigidior est et siccior ē dulci. idēq̄ stomā-
chum cōfortat. calorem extinguit. et ventrem
constipat.

Capitulū. xx. De appa- ratu vindemie.

Propinquāte vindemiariū tēpore pre-
parāde et aptande sunt in his locis in
quibz moris est vinū cū suis racemis et aril-
lis bullire. in alijs vero torcularia. Item cor-
bes cophini ciste. et cetera instrumenta et vas-
sa que vnicuiq̄ necessaria et oportuna sunt.
scdm̄ varias et diuersas cōsuetudines locorū.
et omnia vasa necessaria optime mollificanda
et lauanda sunt. iuncti veteres seruari queren-
di sunt. q̄a meliores durabilioresq̄ sunt no-
uis qui ad huc seminati existunt.

Liber

Capitulum. xxj. De tem- pore vindemie.

Tale est agnoscere quādo vindemian-
dū sit. Nam qdam anteq̃ vne maturē
tur vindemiāt. 7 ideo subtile 7 infirmū nō p-
magis faciunt vinū. Alij 7o tardius vinde-
mantes nō solū vineas ledūt resoluās iā vi-
ribus eius. sed etiā tale vinū passibilis 7 mi-
nus durabile faciunt. Cognoscit ergo tēpus
vindemie gustu 7 visu. Aūnt enī Demetrius
7 Africanus sex soluz dies habere vna. 7 nō
plures pmanere maturā: si enī granuz vne iā
nō viride sit. sed in ea nigredie vel alio colore
in quo tandē esse debet scdm naturā generis
illius vne significat eā esse maturā. qdaz autē
etp̃mūt vna. 7 si qdem affuxerit granū vne
nudū. nō cōtines carnē maturas esse ad vin-
demiā approbat vnas: si 7o affuxerit granū
cū parte carniū eas nō esse maturas dicunt.
Quidā autē ex quo incipiūt passe fieri matu-
ras cōtinūt vnas. Alij 7o probāt ita. ex vno
densissimo botro vinū auferunt acimū. post
vnu vel scdm diē cōsiderāt si manet in eadez
forma locus acini. 7 si circūstantes nullā reci-
piūt augmentatiōē vindemianē festinant. si
7o acini locū minozē faciū cōsiderāt q̃li bis
q̃ de circūta sunt acinis aduicis sustinet vin-
demiā donec augmentatiōē pcedit. Palladi⁹
autē ait maturitatē cognosci etp̃ressa vne gra-
na q̃ in acinis celant sint fusca. 7 aliq̃ prope
modū nigra. quā esse facit maturitas natura-
lis. Nō potest 7 vindemiare 7 matie luna exi-
stente i cāro leone 7 scorpiōe ṽl aq̃rio. ea 7o
finiēte 7 subterranea existēte festinare oportet
vindemiā facere v: Burgūd⁹ ait 7 in sumā.
Sciendū est: q̃ si vne ramis piques p latera
frondibz diuidens vnūq̃ ex eis fiet min⁹ erit
aquosuz scdm potentiā meli⁹ duraturū. Si
vne colligunt post terciā roze cōsumpto acre
calido 7 sereno. vinū erit potest⁹ 7 meli⁹ du-
raturū. cōtraria 7o cōtrariū operant. vne ni-
mis mature faciūt dulci⁹. sed min⁹ potēs mi-
nusq̃ durabile: q̃ eodem tpe prioz colligate.
Que nimis acerbe faciūt vinū acerbius. me-
diocres faciūt vinū potēs 7 meli⁹ duraturū.
Que in augmēto lune colligate vinus minus
feruibile faciūt. in detrimēto magi. Si vne
nigre ad bullendū ponant in fundo tini. vi-
nū erit rubicūdius. si mature maturi⁹. si acer-
be acerbis. si mel dulcius. si salua saluiaz.
7 generaliter sapore 7 p̃tutem acq̃rit eius qd

Quartus

in eo loco ponet. si diebz cōgruis simul ebul-
lierint. Si vne collecte q̃buldā diebz in acer-
bo steterit vinū maturi⁹ erit. Si mustū in do-
lijs siue grasps ebulliat bonum 7 durabile
erit. sed tardius clarificabitur q̃ si cum eis
ebulliat.

Capitulu. xxij. Qualiter vindemiandum sit.

Vi portant copbinos maiores vel coe-
bes. 7 q̃ in cistis vnas colligūt eligant
folia. 7 si quis acerbo aut putridus vel siccu⁹
inueniat botrus auferat. Nō potest autē vi cal-
cantes vna siq̃d obliū sunt q̃ presunt copbi-
nis aut coribz ipsa eligere folia. ipsa enī con-
trita cū visis austerū magis operant vinum.
et maximū nocumētū sit vino.

Capitulu. xxij. Quali- ter debent vne calcari. 7 ex eis vinum fieri possit.

mmillas torclari yuas statim expmi optz
pedibz ab his qd ad h sunt deputati. 7 cu
o3z asinu eqlit calcauerit sursum racemos 7 g
na elenit. 7 circa hac in tumulu hñor sub tor
culari desuau. 7 cu scdo calcauerint. 7 in aliu
racemos erexerit 7 molles ac calidos 7 non
valde hñidos eos fecerit. sic sub ligno 7 plo
eos supponat calidi em 7 molles exites faci
le fluxibiles fiunt. si po hñidi valde dissonant
necesse e gnu suppositu scindi coru coposino
ne. Intrates aut i torclari optet valde pedibz
et mñdos. 7 no sepe extire 7 intrare nudis pe
dibz. 7 esset bonu q in eis no comedat nec bi
bat 7 q sunt vestitu 7 dicti ppe sudores supue
niates. In qbusda aut pñbz vt bononie cal
cant ad vinea in corbibus sic mediocrit pñt 7
calcate posite sup curuibz in vasis portant ad
tinas. in qbz eas stare ad seruendu pmittit p
octo dies vltra. 7 vsq ad. xv. vl. et q mul
tu purificat vinu. s3 sapore racemoru inficit.
ideoqz meli est q sup tina ponat cras vel in
strumetu et assidibz pforatu ad h dispositu
sup qd stet vn calor. q calcado pficiat. qd
in corbe coplere no poterat. 7 cu bn calcaue
rit oes racemos cu pedibz p vna pñz in tina
emittat. in qua tñi bulliat q purificatus sit. 7
racemi sup liquore eleuati ab eo diuisi. qd in
paucis euenit diebz. q facio reponat in vasis

7 i tinis aq ponat paz vel mltu. fm q nobi
lior 7 potentior aut melioris vne fuerit. 7 fm
q h vinu mltu d3 meli vel pci optat Sci
enduz tñ q qsto meli vne calcant. tato min
7 deteri fiat multu. s3 de puro plus bebit. si
po male calcate fuerit ecora erit. fm istu mo
du vinu purificabit. 7 sciendu durable fiet.
nec viciabit racemoz sapore. Est aut sciendu:
qsdā spēs e3 vñaz adeo racemos suos auste
ros hñites. q cu eis bullire plinu no pñt. sine
detrimento sui. qsdā mo adeo modicu auste
ros hñites q cu eis bullire plinu possit. No
tadu est etia q quato vne pñiores 7 adfio
res sūt. tato magi cu racemis bullire dñt mi
nus. 7 qnto nobiliores 7 sicciores fuerit. tato
magi i eis stare optz. Itē scienduz est. q postq
vne collecte et i acenu posite sūt si duobz vel
tribz diebz sic steterit valde ipaz 7 vini augef
maturitas 7 dulcedo. ideoqz vtile est i vineis
bñe bitume in q ponat. vbi diu stare poterit
7 extra i tina pua ex bitumie facta colligi ma
tur vinu qd inde loqbit qd valde suauē 7 de
lectabile erit. no tā in estate defacili poterit co
seruari. Sciendū est etia q omie vinum qd cu
racemis 7 corticibz acimoru no seruet e3 albu.
qd po cu eis seruet tñ get ab eis. 7 corticis co
lore nigz vl albu aut aureu aut rubeu acqñt

Capitulu. xxiiij. De his
que ex vñis fieri possunt.

Libet

Et vuis fieri possunt agrestis passis defici-
ent corozeni sappa vinu accetu. de qui-
bus oibus dicendu est qliter fiant et cōserue-
tur. de natura et virtute quā habet in corpo-
ribus humanis.

De agresto passo et defricu corozeno et sappa.

Brestu sit duplex. liquidu et siccu. Agre-
stu liquidu sit hoc modo. cū vne ad huc
sit acerbe. s; ad debitu. vel qsi puerit aug-
mentu colligunt et pistant. et in eis aliqd vel
aliud vas ponunt ad soles. et in eis aliqd de
sale ponet. et postq duob; vel tribus dieb; ad
sole steterint accipit succus. et repositus vsui
pseruat. et qdā de sale nō ponit. sed cū eo me-
li' cōseruat. et maxie si ex talib; vuis factu fue-
rit. quaz vinuz in estate sanu seruari nō pōt.
Agrestu pō siccu sic faciendū est. accipe vuas
acerbissimas. et pista et exprime. et pone in vale
exsicco. et soli oppone donec sicceat. et serua. Et
qdā ponit ad siccandū in sole absq deco-
ctione aliq; si sol calidus adest. qdam etiam
agrestu faciunt ex vuis aliqd dulcedinis pec-
piculo. s; pōz stipitior et frigidior ē. Pores
tercio mō facere agrestu spissu. vi et mel. et est
plurimu p̄uolus. vi sup dictū est de p̄uolub;
vuaz passaz. Vniuersa affrica pingue ac to-
eandū sic cōficere cōsueunt. legunt vne passe
q̄mplurime. et in falcibus ex vinco faci aliq;
ten' cōcreta p̄gis posite foriter verberant.
deinde vbi vuaz corpus ius cōcussiois et col-
uerit exprime. hinc passum est. q̄quid effluxe-
rit. et conditū vasculo mellis moze seruat de-
fricu. Corozenu et sappa fuit ex musto. Nā de
fructu a deseruendo dictū est. vbi ad spissitu-
dinē foriter dispumāt. Corozenu cum tercia
pte perdita: duc p̄es remāserint. Sappa vbi
ad tercia redacta descendit quantū meliores
taciunt ciconia simul cocta.

Capituluz. xxv. De pur-

gatione vini facti ex vuis acerbis et corruptis.
Poret omes vuas acerbis vel quali-
tercunq; corruptas separare a reliq;
et quod ex ipis est mustum: ita est curandum.
aq pluuialis vsq; ad dimidiu est coquēda et
ex hac aq decocta quantā est musti decia ps
superiniundi vino. rursus aut cū vino deco-
quāt cōsumat in decoctione decima ps. Qui-
dam autē non faciūt ita. sed ipis vuis immie-
tunt aquā cōmīscēntes ad futurū mustū terci-
am partē post calcantes vuas mustū coquūt
et consumatur tercia pars.

Quartus

Capitulū. xxvj. De cura

tione vini a pluuia agitati.

In pluuiab; imb; multū supueniēs
sibus vne ad huc in vinea cāstēres vel
post vindemiā amplius q̄ oportet madchāt
et necessitate ipas calcabim'. Si aut vnde
marū multuz imbecillius esse didiceris. do-
cebit autē te hoc gustus. cum vinū in dolis
nurit post prima ebullitionē confectum trāf-
ferant in alia dolia. manet etiā in fundo om-
ne lutosum propter grauedinē. Quidā autē
melius faciūt. vinū coquent donec vicelima
pars eius cōsumat. immutantes gispi ceneti
mā partē. laudari pō corq; ad ignē vinum
decoquit. quousq; quita pars eius cōsumas-
tur. et eo post eam consumpto vtunt.

Capitulū. xxvij. Quali-

ter vinū mittendū sit in dolis.

Olia anteq; immittat mustuz aq salta
pura p̄ponga abluī oportet. et incēso fa-
migare. optet autē neq; nimis facere ea plena
neq; nimis deficiētia. sed opinari optet quos-
usq; vinū bulliēs augmētationē faciat. vt nō
sup effundat cōjcre postea optet qd in do-
lis est mustū p̄ quib; dieb; et manib; et cibis
spuma. et si aliqd supflūū fuerit auferre. et ex-
pur gatiōes omes a cellario educere. et longi-
us p̄ponere. si em ppe manserint canopes in-
de generant. et malus inde erit odor. q̄ ambo
vinū euerit faciūt: idcirco bonū odorē in tor-
cularib; et maxime in apotecia esse oportet.

Capitulū. xxviii. Quali-

ter mustū per totū annū haberi possit.

Præq̃ calcent bovi qđ ex vuis stillat mustū p̃femonē quidā vocāt. mitte eo dē die in vas pice plinitū interius ⁊ exterius vt semplenū sit vas. ⁊ obstrue diligēt giplo multo enī tpe permanet mustū valde dulce. multo magis seruabit si vase p̃cluso cocto in puteū vas immittit. qz nō sup ebulliens sem per erit mustū. Si quis aut̃ inq̃escibiliter. id est paulatim cōculcauerit vnas. ⁊ non cōp̃rimat scz for̃titer. et hoc mustū vtile ad permanentiā habebit. vt Burgūdius ait. Alij hoc per experientiā optime visum est. Alij vas vt dictum est interius ⁊ exterius pice perunctū in puteū ponunt. vt labia sola supereminent. hoc per experientiā optime visum est. Alij in barenā humidā vas suffundūt.

Capitulum. xxx. De co-

gnitione si mustū vel vinum habeat aquam. et qualiter separabit ab ea.

⁊ cognoscamus si vinū vel mustū habeat aquā. pira cruda. vel fm quosdāz moza mitti in mustū. putridā si aqua habet emergēt. sin aut̃ supnatibūt. qđam cannā grecā que nascit in aquis vel linū vel papirū vel fenū vel aliqd aridū vngunt oleo. et in vinū mittūt ⁊ extrahūt. si aquā habent cōgrega-

bunt gutte in oleo. ⁊ quātū plus de aqua habuerit. tāto magis erit gutta. ⁊ aque cōgregatio. Alij simplicius faciētes vinū emittunt in ollam nouā nondū infusā. ⁊ appendūt ollā duobz diebz. stillat enī olla aqua mixta. Quidā in calcē vinū supra effundūt. ⁊ si quidez aquā habet. diffundit vinū calcem. si autē parum est depeffabit ea. Alij vō in fritorio habent oleū seruens ⁊ supinfundunt vinū. ⁊ si aquā habet sonabit. et amplius faciēs retili. et quidā vō spongiā nouā oleo vnguētes ea obstruūt os vasis ⁊ ciertunt. si aquam habet fundit in spongiā. eadē probandō ⁊ in oleo vtunt. Alij de musto sibi modicū in manu mittūt. ⁊ fricant si purū est viscosum est ⁊ adheret. si aquam habet nō adheret. Aqua hoc modo separabit a vino. albumen humidū mitte in testā vini. deinde spongia vincta oleo obstrue os teste vel alteri vasis. et inciuaus si ne effundi. et effluit solum aqua.

Capitulum. xxx. De mu-

stum cito expurgetur.

⁊ metreta dulcis musti cocilam acceti mitte. et post tres dies erit purum.

Capitulū. xxxi. Qualiter

vinum non semper ebulliat.

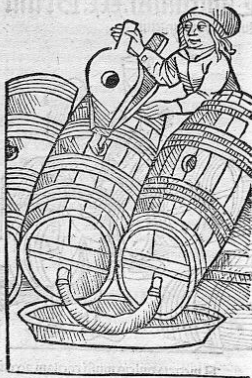
Oronam pulegij vel nepatice vel origano collo vasozū circūpone vt ait Burgundius. Quidā autem interiora doliorū

circa labia pungunt lacte vaccino. detinebit enim intus bulliens mustū vt dicunt.

Capitulum. xxxij. Quo loco debeat stare vinum vt duret.

Ellam vinaria septentrioni habere debemus oppositam. frigidam. obscurā. vel obscuro proximā. longe ab alucis stabulis furno sterquilinis aëternis aquis. et ceteris odoribus horrendis. In libro tamē vindemie a Burgūdio edito dictū est. qd fortius vinū sub diuo ponendū est. auertat tamē occasum et meridiem parietibus quibusdā appositis. reliqua autē vina sub tecto ponenda sunt. fenestras autē excelliores oportet facere ad aquilonē et orientem versus.

Capitulum. xxxiij. De trasuassatione vini. et apertione doliorum.

¶ Portet vinum trasuassare in borealibus vtis. nequaquā in australi. et imbecilliora quide in vere. fortiora autē in estate. vina que sunt in aridis locis post solstitium bru male. Cum autē trasuassat vinum in luna plena sit accētū. Scire oportet. quomō cum

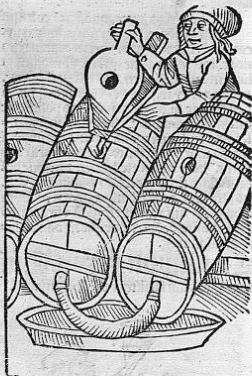
vinū a mutescēte. id est fece separat. subtilius et imbecillius fit. Affirmat experitissimi viri. qd si circa festū omnium sanctorū. cū vinū ebullire cessauerit. et sex ad fundum descenderit. ipm remoueat a fece grossa. faciet in hyeme matrē subtilē cū q melius cōseruabit. et post hyemem facilius clarificabit tempore veris. Item dicunt. qd si vinū diu cū fece moret. ad ueniente calore ei adeo incozporabit. qd eius sapore inficiet. et non poterit aliquibz clarificari modis. nisi coquat vsq ad principium ebullitiōis. lento igne et claro. et in vase mundo ponat cū salina bona. habēte in fundo duos baculos. vel vna tegulā mundā innerfam et mantellū de grosso panno. vel ponat in tinia munda. et in idē vas. postea reducat mōdo predicto. prouidendū quidē est vt in hyeme qdem calefiat. estate vō infrigidet. Oportet autē trasuassare vinū. cum luna auget. et sub terra est. Oportet etiā cum a dolijs in pua vasa transmittit. vinoz obseruare omnes stellarū. et maxime in flore rosarū et florecente vinca mouet eius sex in occasibz stellarum. Cōsulant autē sapientes. et maxime Piodus cū aperit dolium. vinū quod est in principio dolij. et quod est circa fundū consumet. mediū autē quod est in principio dolij vinum seruare quod fortius est et pmanētius et ad reiterationē aptius. vinū enī quod est prope os dolij ac acri adberens est imbecille. quia eius porat. quod autē est satis profundū seu appropinquans fectiōi vitur. Oportet autē tem transmutatū vinū in testis vel alijs vasculis nō vsq ad labra testarū immitti. sed vsq parū deorsum sub collo vt nō foles. sed respirationē habeat. si de accetositate nō timeat sed si de ea timeat. quasi nihil respiret. et fiat ventilogus de salice viridi a cortice mūdato. Item bonū est qd iuxta spinā sicariā sit vna pua spinella. per quā subtrahit parū de vino teporibz calidis et ventosis. nā per ipam egrediet aliqd de fece cū vino. et ipm clarificabit parū meli. Itē oportet aperietem doliā seruare orūz astroz. qz tūc vini fit mor. et nō oportet vinū rimare. Et si qdem vinū in die aperies optet intēdere soli. vt nō eius claritas incidat vino. si autē in hocce necessitate multoties puocante doliū aperies. supintendere optet lūmē lune Itē optet enacuata doliā cōsestium abluere aqua salia. vel cinere. vel argillosa terra sicari si vinū est debile. sed si valde potēs est solūmodo bñ claudat vendig. quia odor et potentia eius tuetur vasa.

Capitulum xxxiii. De te-
pore et modo gustandi vinum.

Uida bozealibz existētibz ventis mu-
tabilia et sincera sunt tūc vīna. Alij pō
experti cognōdēs vīni australi vento flante
gustāt vīnū. Australis enī ventus magis vi-
nū cōmouet et redarguit quale est. ieiunū autē
existētē nō oportet gustare vīnū: obtūdīf enī
gustus. nec post vltimā potationē et cōmesti-
onē. vi Burgūdius scribit. sed et cōsuetudie
Bonon. ieiuno stomacho semp gustāt vīna.
Itē oportet gustantē vīnū neqz amarā escam
nec falsam neqz aliq̄ que gustū exaltaret: sed
q̄mātiē cū pauca comedisset et bene digessit
fer. q̄dam volētēs circūvenire emptores. testā
nouā habēt: quā pfundūt optimo vīno vete-
ri et bene redolēt. et in ea ponūt vīnū qd̄ vēde-
re volunt: maliciosi autē quidā attribuunt
nucēs et caseū gustare volentibz vinum vt co-
medant. vt certissimū falsificet gustus. hec au-
tem dicimus: nō vt faciamus sed ne decipia-
mur. oportet etiam emptorē sepe gustare vi-
num nouū et vetus. ne obliuiscat quid effuge-
re debeat.

Capitulum xxxv. De si-
gnis cognoscendi vinum durabile.

Amisso vīno in dolia p qd̄dam t̄pna
trāsuandū est in aliud vas. quiescibi-
lit. in porē vase relinq̄nda est ip̄a fer. et dilige-
ter vas includat. demū intēdū ē multonēs
odorātes. ne aliq̄ trāsmutatio fiat circa feces
gignentes cenopes vel sangū albū. quē facit
subr? butē. vel magis aliqd̄ taliū eximandū
est vīnū esse corumpendū si nūbil' ale gene-
rat: credendū est vīnū pmanens esse. Quidā
autē calamū integrū pforātes imittūt vsqz ad
fundū sup feces. et pcludentes calamū supio-
ris foramē magno digito. postea auferentes
digitū p olfactū attrahūt inferiorē odorē. de-
mū exfugietes attrahūt fecis pte ad q̄uitatē. et
fm q̄uitatē fecis futurū vīnū reliquū esse cre-
dūt. Oportet autē ex medio vase futurū vīnū esse
opinātes. q̄daz pō ptem vīni bibētēs infrigi-
dāt ac gustāt. et q̄leciqz inueniēt in gustu tale
futurū vīnū reliquū esse credūt. Oportet autē ex
medio vase gustum facere. Alij pō ex regnie
valor signū accipiūt. discoopto enī vase. qd̄
est i regnie gustat. si q̄dez vīnosus est optimū
est vīnū. si pō aquosum non. Alij autē ex ipso
gustu si a principio austri fuerit signum cer-
tum. si autē molle contrarium.

Capitulum xxxvi. De no-
cumentis que vīno accidunt.

Ecceidit vino ppter aquositate corruptibile in vite. vel postea sibi admiscetur. vt corrupta. et patur ppter varias causas extra neo calore in ipsa agere. q si fer vt modicu talis vini eode dolio extracto reliqua in vase. nec aperiat vas. puerit in mustam q vas in fiat. deinde quodlibet vini in eo positi cose quenter corrupti. Et si ex vino in sanu do liu vel aliud vinu misceat aliquid seu imponi tur ipsa inficit. et in sua corrupta natura con uertit. Item vini forte et potes et papue dul ce grossum si tepore calido dimittat in vase. no plene: nec desup clauso euaporat calidum et humidu vini. remanet frigidu et siccum. qd in accositate couertit. de quoru omniu cu ra dicendum est.

Capitulum. xxxvij. Qui bus ergo vinu facili ter verset et corrupit.

One vinu sepius vertit circa pleidis occasum. et circa solsticiu estiuale. et cir ca caue estum quod vulgariu curru vocat. et generaliter circa omnes ventos annuales. et in estu et in gelu. et in largis imbribus. vel ppter violentu ventu et terreremotu. vel ppter durum tonitruu. vel quado florescut rose vel vinee. vt Burgundius ait.

Capitulu. xxxviii. Qua liter possit provideri ne vinum versetur.

Alles vti in vinu immisi id verti et vs tra q oporet bullire et spuma amplio rem fieri prohibet. Amigdala dulcia nigrescunt immixta pmanes illud seruatur. vna pas sa ablatia granis et cu arena immixta multo vel vino cocto pingue et pmanes illud facit. qdaz vnam ficta casu in vinea nata eligunt. et singulariter vint. gipsum immixtu in pri mo dio austeru vinu facit tepore qo procede te austeritatem euaporat. vtilitas autez gip si multo tepore permanet. et pmanetia eam fa cit. et verti no sinit vinu. Et eius quide ppor cio est. vt si vinu sit lentu et sapore humectaz pteute solidi medietas habude sufficiat. Fes nugrecu si terat cum sale vilo. et cu vino misce antur vina que ptunt a sua mala fece separa ta. et in omne fece boni vini immixta perma nentia erit. qdam autez tedas accendentes in musto extingunt. et no sinit vinu eueri. qui dam cedri fructu viliu miscet. et gallas vllas miscentes vino pmanes hoc faciut Alij cine res et sermento vinee cobustoe: et semen feni culi tercentes et in massam redigetes miscunt cu vino. Quidā vasa que vint in alia vasa et in alia domu transferunt. si em ex calore sine lesa in frigerantibz locis ea reducut. si aute ab hnmore et frigiditate in calidis locis et siccis transponit. Alij qo semē lini: vel lignu quer ci coburentes cinere immittit vino. Alij lac et mel miscentes vt valde sint leuia immittit musto. Argilla post ebullitionez vini imissa expurgat deorsum secū deferens turbulentu ad fece. magis aut si vsta fuerit. et bene redo lens vinu facit et dulce. repulia em bycme et comedentia viuut. dulcorat em argilla vinu et pmanes facit. vinu cocu vsq: ad terciāz partes immixtum musto pmanes illud facit. Elleboru nigrū et albu parcu immixtum ex purgat vinu et pmanes facit. frumeti farina pmanetia vina facit. Resina pini detinet vi na. Alumen scissum stiptica vina facit. et acu entia vel acida sedat. Quidā dicūt q impos sibile est vinu verti si pscrabant in vase vel in dolio hec diuina pba. Sustate quia christus suauis est dñs. et bonum est q scribant in po mo: et mutant in vas. Cōsecro mirabilis ad vinu seruandū que vocatur pñacia. Recipe aloes vncias. ij. incēsi. vncias. ij. amoni. vñ cias. ij. mellelori. vncias. iij. castic. vnciam. j. spicnardi. vncias. ij. folij. vncias. ij. mirtbe. vncias. ij. hec oia panno ligata mitte in vno quoq: dolio postqz vinu fuerit ibi missum et iā expurgatū. immitte aut in vnoquoq: vase

vinū codicariū harū specierū. ⁊ postea panho
dissolue. ⁊ vino puluere immitte ⁊ postea per
tres dies radice calami moue. Quidā aut ali
um psecutionē faciūt. recipe croci vncias. iij.
hoc bonū colorē reddit in celi masculi cribra
ti. vncias. iij. hoc austerū facit. folia manipu
li. hoc bonū odorē dat vino. hoc oia cribra
ta misce. ⁊ in quālibz amphorā vini mitte co
clearia duo. cū non vinū bulliat sed subsistat.
In omni vino hec ppa serua. vt iam subsisten
tia ea speciebz cōdiciat. Alij ꝑo sic vina condi
unt. Recipe cardamōi yreos illirice cassie spi
cenardi melleloli. rīobalsami squinanti costi
spice celstice oia cōsimili pōdere. tere ⁊ recode
⁊ vino immitte. Jte accipe semen artemisie ⁊
herbā pētafilon ⁊ puluerisā. ⁊ cū vinū est bol
linū pone intus. ⁊ nō versabit. Alij vt nō ver
sent duobz vel tribz diebus in graphis bullire
pmitūt ⁊ in februario transmutat. ⁊ ex eo ter
ciā vel quartā bulliūt ⁊ simul miscent. deinde
ponūt vnā cōmunē parapsidē salis in duode
cim corbizo vini. vel aliter in februario trans
mutet ⁊ quarta pars diminuat. ⁊ iuxta sinez
ebullitiōis ⁊ quarta ps bulliat ad ignem et
dispumet donec. vj. vel. viij. pars diminuat.
et iuxta sinez ebullitiōis ponat in quolibz cal
dario in gamula ludecy siccī vl līnū tñ ita
q parū in vino bulliant. ⁊ cum ea caldo po
nant in vase. ⁊ si ponunt cū ea grapie bñ ab
luce prius in multo posite clarius erit vini.
et obturet vas vt inde nō respiret. ⁊ sit bñ cir
culari ⁊ hoc certum est. Vel aliter sit delecta
bile ⁊ mirabile ad bibendū hoc modo. quod
cumqz vinū sit exprimat vne. ⁊ vinuz nihil
cum graphis bulliū totum ad ignē bulliat et
dispumet ⁊ in vase ponat. deinde accipe vi
ginti gariofilos pro quolibet corbe. ⁊ in filo
vel pecia positos in os vasis mitte. ⁊ est cer
tum. Alij dicunt q si mustū expressum ⁊ in
cōtinuū seperatū a graphis ponat in tinā. et
coopertū cum aliquo panno mūdo vel nouo
sectario. sic ad dies qndecim vl viginti dimit
tatur. ⁊ quolibet die spumet. deinde in doliū
mittatur. erit mirabile in claritate ⁊ sapore.

Capitulu. xxxix. Quali

ter vinū versatum liberet ⁊ clarificetur.

Ecce cerusa acris in bona quantitate
⁊ tota integra in vegete vbi est vinum
versati ptoice. ⁊ sic vinum incipiet bullire. ⁊
sic dimittat per tres dies vel vsqz cesset bulli
re. quonā in ipsa bullitiōe purgatur vinuz a
secibus opime. ⁊ cum clarū vinū videris in

alia vegete reponere. certum est. Si autē cū vi
no versato vbi in bona quantitate seperane
ris ⁊ in vase vbi est vinū versatū iactaueris p
vendonē cū baculo ipm vinū cū melle agita
ueris. ⁊ postea dimiseris clarescit vinū ꝑt mel
nā mel qd turbidū est in vino vsqz ad fundū
descēdere facit. Quidā opime facientes tpe vi
demie racemos recentes nō oppsitos in ma
gna quātitate in vase versati vinū ponūt vbi
racemi pro matre sūt ipi vino. nā racemi ver
suz reducūt ad debitā bonitatē ⁊ sapore post
aliqd ipus. h aut sciendū q anteqz fuerit aliqd
vino fiat trasnasandū est. qdaz aut ꝑsuz vi
nū in graphis de qbz recēter vinū sit extractū
iactat. vt in eis clarescat. ibiqz dimittūt qntū
expedit. q si multū fuerit nō totū subito sed ꝑ
ticularit ꝑ vices succellue agendū est ne ca
loze graphiarū extinguat. ⁊ ebullitiōne q clarifi
cat in totū prohibeat. ⁊ quāto min⁹ multum
steterit in graphis tāto fort⁹ opaf. Palladi⁹
aut dicit vinū ea die limpidiū fieri atqz opti
mū si grana pipis. ⁊ pilicacq. ⁊ adiecto me
dio vini sūnt cōteras. ⁊ vi. vini sextarios mit
tas diu an oībz cōmonis tūc qescere patiaris. ⁊
coles. vini moz futuz. Jteꝑ seculenū statim
limpidū fieri si. viij. pini nucleos in vinū vi
ni sextariū mittas. diuqz cōmoueas. ⁊ paulu
lū cessare patiaris. moꝝ sumere puritate clari
qz debere ⁊ in vsqz referri. qdaz aut clarificat
cū nucleis ꝑsicoꝝ. Alij aut cū solo claro oino
rū ⁊ paucō sale. vel fm alios accipe lapides
albos fluuij. ⁊ eos i clibano coq donec in eis
crepature incipiūt appere. q facto in puluerē
subtilissimū deducant. Jte accipe salē albuꝝ
⁊ cōtere subtiliter. ⁊ in vase. ⁊ corbaz. ꝑōc. vj.
vncias pulueris lapidis. ⁊ qmōꝝ salis. ⁊ i vas
cōmiscēdo imittas. ⁊ si ꝑo qlibet corbe duo
addideris oua vel tria erit optimū. qd etiaz de
dieꝝ lapidibz crudis subtilissime puluerizatis
et sine sale fieri poterit. et hec apobanissima
sūt. ⁊ optimū est qd aliqd de melle addas. nā
mel ⁊ rubē albi vini restaurat colorē ꝑditū.
⁊ omne mel est viscosū ⁊ que atqz oīm liqꝝ cōs
seruantū. q si nimis fuerit turbidū plus de
vino quoqz addas. ⁊ hec retinet fece ⁊ turbulē
tiā ad fundū sui pōdere. vt nō possit surfus fa
cile denuo eleuari. ⁊ nullo ꝑoꝝius sapore vi
nū inficiūt. si ꝑo in tñ turbidū ⁊ est q efficiat
būdū ⁊ fluat vt oleū. calore naturali est i to
to extincto. nulla cū tanqz moruo medicina
pōt valere. si ꝑo vinū nō oīno erit. ⁊ rubē
bñs colorē ruptū ⁊ creteuz cū vino albanico
vel cū alio multū rubicūdū aut cū lanatura

Liber

corricū recentū vel siccatz vne albe. vel cū co-
latura seminū ebuloz restaurabit. ⁊ luceꝝ ip-
saz seminū sapore versati vini corriget. ⁊ fil-
ter mel rosati. Idēz etiā fieri poterit cū lana-
tura dictoz seminū siccatoz. Itē optie clari-
ficat hoc mō in vase. ⁊ corbiū accipiunt. ⁊ l-
oua in aliq vase fracta cū manibz mundo
grantello plimū agitent. deinde vna cōis pa-
rapsis tartari misceat. et vno addito ponat in
vase. quo facto cū claua p vedonē in vase po-
sita fortissime agitat. ⁊ pluribz vicibz de sub-
tus p fesiariā extrahat. et in vas iterū ponat.
cū pō clarificatū fuerit ois turbulencia p spi-
nā in costis et desubz p fesiariā extrahat. ⁊ in
vas iterū ponat. Sz est sciendū q in vino al-
bo sola clara ponant. in rubeo pō vitelluz et
clara. ⁊ in multū turbido plus de rebz appo-
nit. Itē loco tartari optie sal ponit. ⁊ tandem
modicū aq flumis in vase ponat. Alij colli-
git in videmijs vuarz semina. qbus optie sic-
catis. ⁊ ex his facta farina manū plenā in qli-
bet corbe ponit. ⁊ diligēt pmscent. Clarifi-
cari optime atqz a sapore p̄sati liberari ab ex-
perto valde dicif. si in carario vase libra me-
dia alumis de rosa clari ⁊ tāundē succari ro-
sati cū libz octo mellis ponat hoc mō. vel co-
quaz ⁊ optie dispumet. q refrigerato albumē
valde puluerizat ⁊ succarū dissolutū in eo p
misceat. ⁊ cratere vel situla vini in bis cōm-
p̄to cūcta ponant in vase optime concissa p̄ti-
ca agitent. ⁊ vas disclausuz vsqz ad diē dimit-
tat sequentē. ⁊ in scōa die vel terciā clarū erit.
Ex si valde turbidū ⁊ putridū erit vinum de
vno qz p̄dictoz plus aliqd ponat. Et acce-
bo aut matuz efficit modo p̄dicto. q res etiā
vinū facit boni saporis. vel clarificabit optie
ac sit purū ⁊ odoriferz hoc mō. accipe mediā
librā de bono alumie rose. ⁊ mediā alumis
zuccarini. ⁊ subtilit pulueriza. et pone mediā
vnciā de p̄dictis pro q̄libet corbe si est paruz
turbidū. si est turbidū multū. pone vna ⁊ ac-
cipe vna libraz casū albi ⁊ rubei. fm qd est vs-
nū. ⁊ corbiū. ⁊ accipe plenaz manū salis
albi ⁊ tria oua recentia pro q̄libet corbe. ⁊ si vi-
nū est albi nō ponas vitella ouoz. si est rube-
um pone tonz. qbus ouis fractz in aliq vase
et fortiter agitef. ⁊ apposita in ipis ouis vna
situla aq fontz vel putei. et iterū agitat. et sup̄
dictis appositū rebz etiā fortiter iterū agitef. et
in dictā vegetē. ⁊ corbiū positis ⁊ cū p̄ti-
ca scissa cū vino optio in vegete agitat. ⁊ p-
mitet. donec totū fuerit turbidū. et extrahēdo
desubtus p fesiariā. ⁊ ponēdo desup p corbie

Quartus

nē ponat. et i scōa die clarū erit. ⁊ vsqz ad octo
dies quolibet die vn⁹ ciamz extrahat. et filit
p spinā inferiorē in costis ter i die tota turbu-
lencia extrahat. donec cōsumpta fuerit. Scie-
dū est tū q anteqz fiant p̄dicta trāsmutari de-
bet in aliud vas. ⁊ a sua mala fece liberari. po-
stea etiā clarificari si parz fuerit cū colatozys
pānoz vbi claretur et colat.

Capitulū. xl. Qualit̄ vi- nū albi denigret. et in aliū colorē trāsmutat.

Quāqz vinū albi de sua videmia in ali-
qd vas trāsmutaueris et p vnū diē resi-
derit in tinā ex qua vinū nigrū extractū fue-
rit iacta. et post duos dies extrahat clarifi-
cū et valde rubetū. Item in eius vnīs tot al-
be q parū esset rubetū. vindemienf diuisū ⁊
in tina cum nigre p̄mo apponant et albe de-
sup. et totū nigrū erit. Palladius dicit vintz
hanc esse naturā: vt alba vel nigra si redigat
in cinerē vinogz imponat ei vnamquāqz for-
mā sui coloris imponere. Candidū vero red-
det ex rubeo ea rōne scz. vt cōbusti sermēt ci-
nis modij vni⁹ mensura mittat in doluz qd
habebit amphoras. ⁊ et triduo sic relicto coo-
perat vt lucef. eritqz albi vel nigrū. ⁊ dicto
extractis. vel rubificat et enigrat optime tunc

potere vindemiarum cum visis que vocant albatis
ce. et cum labratis bene maturis cum steterint cir
ca. xij. dies coquassate in aliquo vase si pona
tur earum vinum nigrum in illud quod intendimus de
nigrare. et ex denigrato vino pluries lauetur
racem dicte albante vel labrante. et est opti
mus modus ad nigrandum vinum purum et mixtum
in vinis. ut cum graphis eleuati sunt (sup liquoris
et melius fieri potest) manent in eodem. et iterum
bis vel fiat idem. et sic a cornicibus vinarum nigrarum
angest. Rubificat autem siue denigrat et clarifi
cat et eius color mortuus reuiuiscit hoc modo.
pro quolibet corbe accipias media libra
seminis siccarum ebulli. et in vino calido molli
ficient. deinde manibus vel cum pistorio pistent
contrant. et pluries cum vino lauent cum omni
tartaro et bono rubeo et sale mittas. et agitas
tum seruetur.

Capitulum. xli. Qualiter

vinum de vno sapore mutet in alium.
De condiendum mustum grecum mustum deco
ctum ad medietatem vel tertiam partem mu
sto adijciunt. suauiter de duro fieri dicunt si oz
deas pollinis claros duos simul cum vino
subactos mittas in vini vasculo hora vna ibi
esse paratis. aliqui vini dulcis fecit ad miscet
vel melius postquam vnum curruis vuarum posuit
in tina fuerit. mel liquefactum ad ignem in bona
quantitate iactat. deinde quoque vne in tina po
nant. et si paluerit piperis melle miscuerit po
tens fiet. et garofilos addiderit vel aliud odo
riferum eorum acquirere odorem. Idem erit si in mu
sto sine graphis bulliente ponas vinum ad po
tandum suauiter sic dicunt fieri. feniculi vel fana
reie singulorum congruam modum vino infundi ac
turbari. Quinque quoque optimi odoris fieri in
trapaucos dies. si baccas miri agrestis mo
tanis siccas et tonsas mittas in cadum vbi alii
quot diebus saltet. et requiescere patiaris et tunc
coles et vitaris. flores etiam vitis arbutini col
lectas in umbra succare curabis. tunc dilige
ter tonsos et tectos herbis in vasculo nouo et
cum volueris tribus cadis vna florum mensuram
quam asiriaci vocant adice. et dolium supinis.
et sexto vel septimo die aperies et vitaris. pot
est etiam recens in paruis simis manipulis ad fu
miculum ligare habentem in capite lapillum quo
mergas in vino. et tot diebus in vino suspensum
teneri. donec ipsum odoriferum reddiderit. et non
vitra quod malo sapore inficeret vinum velut ve
tus efficeret de nouo. si amigdalina amara et ab
sintibum et pini gumma et fenugrecum simul fir

cas quantum sufficere expectabis. et pariter sumas
das. etiam ex his vnum ciatum in amphora mite
tas. vinum quoque asserit ex molli forte fieri. sic.
altere hoc est arbuti folia vel radices ad eius
caule teneram decoctam mitte aut gipsum aut ci
ceris coctas duas aut cupressi pillulas tres.
aut butri folia quantum manus cepit. aut semina
appij et cinere semetorum. cuius vis flamma cor
pus relinquit cille cum soliditate detracta. et gene
raliter quocumque tpe in acerbum vel forte vinum
dulcissimum poni potest. et vinum acerbum in dulce.
Si dulcedo displiceat et vinum nobile in igno
bile et potes ibi debili. et si vis et addere aliquem
sapore extraneum. potest quod volens in ralspis ad vi
lum ligatum cum puo lapillo et reptoado gustat. et cum
his de sapore quod sufficiat ut non pendat omnino
extrabe filum et probatum est solus. et sapore optimo
vinum vino confert.

Capitulum. xlii. Qualiter

vinum et vasa liberentur a musta.

3 vinum moysdam. i. mustam habeat vel
alii sapore malum vite alba. i. vitalba cum
radicibus suis accipe. et sub? botre infunde ra
dices eius sub terra. ita quod veniant radices et
recte ad foramen dolij desup. et imerge ramos
in vino palmo vno pro foramen dolij desup ita
quod tribus diebus pmaneat et perdet illi malum
odorem. Alii accipiunt vitalba longa. et percutant
quod ab vno capite infigat. et in vase in loco spi
ne secarie. et flectat ad terram. et sup eam mergat
tur. ita quod stet firma. et aliud caput remoueat

Liber

duobus vel tribus digitis supra terrā. ⁊ videbis quādie per poros vitalbe muffam exire. ⁊ sic mīnorabitur sapor mufte. Ad idē fac vīnū panem panicū inter testas. ⁊ calidū pone sup mufte ros doli. Itē a mufsa vīnū curare fert si diebus pluribus pane cādidiſſimo obture. quod quādam dicitur tonens facitū donec appositus panis nullatenus denigret. vīl accipiant semina lauri q̄ dicunt orbata. ⁊ bulliant cū vino. ⁊ ponant in vase h̄ cū modo dicunt liberari vas sa ⁊ vina si vīnū malo sapore inficiatur. ⁊ ideo melius est vt rami lauri bulliant in caldario vini. ⁊ in vase ponat ⁊ misceat vīnū. rami pōsimus vīl diuisum ligari p̄ vedonē suspēdant in vīo. ibiq̄ diebus aliq̄s dimittant donec vīnū fuerit liberatū. deinde auferant. ⁊ h̄ mō inficit vīnū a malo sapore. Itē ex prius sup q̄ multa nescipula acerbā i q̄tuor vel plūb cordulis in cila p̄ coctionē vt descēdat in vīnū. ⁊ ibi p̄ xv dies vīl vīnū mēſes dimissa. optie vas librat ⁊ vīnū. Itē curari fert si mane vel scōo mani pulū salute suspēdat in vase ne vīnū pringat. extracta aq̄ laueſ foramiē optie obturato Itē a mufsa vīnū curari fert si facul⁹ strict⁹ plenus panico calido i foramiē dimittat p̄ vīnū natans ⁊ aliq̄ſiens p̄muret. Itē p̄ certo liberari d̄ si accipit manipulum herbe q̄ vocat mozzella. ⁊ in lupiori pie cū cordula ligatū. in mane p̄ vedonē in vase ponat. talit̄ q̄ duobus digitis tū descēdat i vīnū. ⁊ funiculo sup vas aliq̄s ligato ip̄m vas optie obturat. ⁊ sic pilū dieb⁹ solūm dimittat. deinde de sero tollat ⁊ tantū de de recēt herba ponat. ibiq̄ vsq̄ in ortū solis dici seq̄ns dimittat. et sic p̄ tres vel q̄tuor vices fiat. et liberabit vīnū. vel ponat sacculus mūdus line⁹ vīl de stamnea pleuus sale vīl gipso aut calce p̄ vedonē cū funiculo ligat⁹. vt in medio vīni descēdat. et sic tenat ip̄. ⁊ cōferat. Vās mufsa infectū hoc mō curat. ponat calt nō extincta scz vna quartula in. tū. corbū et vase bñ stricto ponat aq̄ vīl vīnū feruens in co. ⁊ obtureſ ne respiret. q̄ sic p̄ aliquā horā dimisso. pluries reuoluat. ⁊ aq̄ frigidata apiat ⁊ laueſ. Vel alit⁹ sanpius in caldario vīni decort⁹ in vase cū feruēt vīno ponat. ⁊ fiat vt sup. ⁊ mel⁹ erit si vitruſcs scz scōm post p̄mā fiat. ⁊ optie sine dubio curabit. Aliq̄ dicit q̄ curat sale i vase posito. ⁊ tribus mēſib⁹ ibidē cōrahere morā. idē fiet cū calce vel gipso vel cinere. Vel liberabit hoc modo. radat optie vas interi⁹ cū granula vel asia ⁊ in remulis ⁊ gremis cū pūtra cultelli ⁊ ab omī nigredie ⁊ mufsa mūdēt. ⁊ ponat i va

Quartus

se. ⁊ corbū vna q̄tercula cinerū sermētōri cū ab oīb⁹ prunis suis ⁊ plus si erit nimis infectū. ⁊ duat cinis cū prunis tūc p̄ singlas partes valis. deinde claudat vas p̄ vendonē. in eo ponat aqua feruēs ⁊ obtureſ. ⁊ ad oēs partes reuoluēſ. ⁊ sic dimittat donec cinis et aq̄ infrigidata erūt. ⁊ tūc optie laueſ. vīl so roſet. cū aqua calida bñ salita. Eodē modo curat tinacia. sed q̄ non p̄it ita claudi. coopertant ſectōrijs ⁊ panis vt parū respiret. Itē vīnū et vas ab ex prius d̄ liberari a mufsa si solum puluerizatū in subtili sacco positi p̄ vedonē in vase ponat. vt in medio vīni plurib⁹ diebus morēt. ⁊ nō inficit malo sapore. ⁊ vna vicia i vase q̄nq̄s corbū sufficit. Itē dicit vas curari cū acceto forissimō bullitō si ex eo laueſ et aliquāulū dimittat. Aliq̄ dicunt si fiat ignis palearii in eo curat. vel forte melius curabit cū igne sermētōri. Cōseruent vasa a mufsa si cū cuacuata erunt vsq̄ ad parū vīni quāritatē aperiant extrahant et optime siccant. vīl aqua salita vel vīno rorentur. vel co nō extrahat si forat obturent ne vīni odor ⁊ fum⁹ exaleat. et quod in mufsa nō obtinet vt putatur. et in vase audeat remanere.

Capitulum. xliij. Quali
ter prouidetur ne vīnū fiat accetum. et quāliter ab accetositate liberetur.

Inerē de vīne alba. i. vitaba pone in vīno. et nō fiet accetum. vt q̄dam dicunt.

Bellus tamē precauere ne vinū fiat accētūz
si teneat in cella frigida. plenius dolis: et clau
sis optime ne respiret. q̄ si vas nō est plenū. 7
est in loco calido. et de accetositate futura ti
mes. accipiat frustū lardi grossi. optimi. et
in alba 7 subali pecta lini feruct. et ab vno ca
pitellato funiculo p̄ vendones immitat. et
in mediū ventris vini descendat. et cū vinūz
bibendo minuet. ipsius lardi fiet desiccū. et
desup vas claudetur. 7 si teneat donec vinūz
cōsumptū fuerit. 7 q̄nto plus lardi fuerit: tā
to melius p̄seruabit. ¶ **U**t accētū mutetur in
vinū i cū senē potri debere imitti. Alij dicūt
q̄ de accetositate inuas sup vendonē frōdibz
vitis positis 7 sepius p̄mutat. lapide sp̄ aliq̄
supius existere. Alij dicūt. q̄ si oleū oliue po
nat in vase t̄m q̄ operat supficiez vini: optie
ab accetositate defendit. 7 cū vltima pte vini
eribit oleū. et potest colligi.

Capitulum. xliij. Quali
ter fiat accētum.

Accētū fit hoc modo. ponat bonū vinū
ita q̄ semiplenū sit vas. 7 p̄cipue vinūz
dulce in loco calido. 7 in vase acceto infecto.
et discoopto. et fiet accētū. Itē si ponas vinū
clarū vel turbidū in graphis vñ sit vinū extra
eū. et parūā quantitatē supaddis accētū. 7 di

mittas per vñ mensem vñ amplius. optimū
fiet accētū. Si vis cito facere. calefacias cali
dem vñ lapide ponat ad solē per quattuor di
es cū vino addito sale. ¶ **U**t potes adhuc ci
tius facere hoc mō. accipe quoduis vas 7 im
ple vino optimo 7 bñ opila. 7 i caldario ple
no aq̄ facias vas bullire diu. et stat accēit.
Ad faciendū accētū fortissimū. accipe corna
lia quādo incipiūt rubescere. 7 cētīmora que
nascunt in campis: qñ siliter incipiunt tume
fieri. 7 de pignolis sepiū acerbis 7 anē. 7 pul
ueriza oīa subtiliter simul. 7 tūc accipe de me
liori acceto quod inuenies. 7 distempe et cūz
pulvere illo. ita q̄ facies panes bene desicca
tos. et quādo voles facere accētū fortissimūz
de aliquo vino. si fuerit forte vinū pone. vñ
ciā. 7 et si fuerit debile pone plus. fm q̄ vide
bit ubi de illo pane 7 statim erit accētum for
tissimū. vel infra octo dies. Item dicūt expū
valde si graphi vuarū vindemia 7 tpe bene la
uent et a corticibz 7 omī immūdia purgen
tur. et modicū ad solē siccant. 7 in aliq̄ vas
ponant. vt mediū impleat. tantūde vini ad
dat. et desup vas claudat fiet fortissimū acce
tū. cui vt puto multūz proderit si graphē pus
forti maderiat acceto. et toto tpe poterit inde
accētū extrahi 7 vinū addi. Si radices ras
sani siccant 7 puluerisent. et in vase ponent.
fiet accētū statim. Item accipiat accetola et
siccet 7 puluerizet. et ex eo cūz forti acceto fiet
panis 7 siccetur. et in vino ponat. statim fiet
accētū. qd̄ etiam in mēla fieri poterit. et idē di
citur de radice rassani.

Capitulum. xlv. De vir
tutibus acceti.

Accētū frigidū 7 siccū est i scdo gdu. pe
netrat in vñtē bz 7 diuisiua ē sui sub
stātia. 7 s̄stricua ē ex suis q̄litatibz. 7 vomitūz
7 flutū sanguis bulliat i acceto galle vel rose.
vñ s̄stia. in tali acceto ponat lana vel sp̄gia si
fit vomit⁹ sup stomachū. si fluxus vētris sup
renes 7 vmbilicūz. Sirupus accetosus q̄ fit
de acceto valet ad simpliciē terciāā 7 quoti
dianā de flegmate salso. et ad omēs acutas si
mane detur cū aqua calida. diuidit enī nam
ram colericā. fiet autē sic zuccharū debet resol
ui in aqua 7 acceto. 7 coquat donec adhere
at facie. Itē valet cōtra oēm materiā calidā. s̄
sic siliter fit de acceto qñq̄ simplex qñq̄ com
positū. simplex fit ex duobz p̄bz accēt 7 ter
cia mellis. cōpositus fit hoc modo. recipe ra
dices ap̄p̄ fenicli 7 petrosilli. 7 tere aliq̄nultū

z p d e z nocte iaciat in aceto. z coque scdo si
mml. et postea cola z cu aceto pone mel ad ter
cia ptes. et coq vt sup. Squillenicū sic fit. reci
pe squilla. z dimitte p die z nocte in aceto sta
re. et coq et cola. et opiet interiora z exteriora
abijci. et mediana admisce. deinde admisce
mel z coq vt sup. si pō nō habes squilla loco
ei? pōe radicea rasiā. z silister fac de eis. dat
orimel simplex. vl cōpositū ptra frigidā natu
rā sic sumps accetosus cōtra calidā. qā diui
dit z digerit eā. Galsa et aceto salua petro
fillo z mēta et pipe appetitū pfortat. Jte si car
nes comedant solummodo cū aceto appetitū
cōfortat. idēz pō si accētū inuenit stomachū
plenūz laxat ventrē. si pō inueniat vacuū nūc
constipat. Jte valet cōtra debilitatē et egritū
dine si in eo ponat panis allus. et ex eo pane
mollificato ungant os z nares patientis. z ve
ne pulsatiles i brachio. z sup ipsi venis lige
tur panis p dicit. plus ad h valet panis inti
ctus i succo mēte. valet etiā accētū ptra litar
giam z frenesim. sed fiat fricatio circa volas
manūz et plātas pedū cū aceto z sale. Quic
sūt dicit q accētū etiā cōfert adustioni ignis
velon? cū re. et qm misce cū vino olei aut euz
oleo rosato. et cōquassat et infundit in eo lana
nō abluta. et ponit sup caput cōfert sode cali
de z fortitudinē p? rōnis colluio ex eo. z p pte
cū albumie oui cōfert medicine denūz. z va
poratio accētū calidi cōfert difficultati audi
tus z acuit ipm. z aperit opilationes collatera
les forrit. et resoluūt sonitū. et qnqz bibis cale
factū p? medicinas morales pfort ad mēbra.

Capitulum. xlvj. De vi no z virtutibus eius.

Inū fm ysac bonū dat corpi sanitatē
reddit z si accipiat fm q opiet qm mēti
qz valet natura sufferre pntē digestiua pfor
tat. tā in stomacho qz in epate. qā impossibile
est pntē actionē digestiua cōfortari absqz ca
lore naturalis pntis pfortatiū? z augmētā
rū? fortitudinē. nullus aut iuenit cibū aut po
tus adeo naturalis pntis cōfortariū? et aug
mētariū? vt vinū ppter familiaritatē cōfortiū
qz cū natura bz. et ideo cito cōuertit in natu
ralē et mūdissimū sūgninē. vñ rufus vinū nō
solū naturalē cōfortat calozē. verū etiā clarifi
cat turbidū sanguinē. adit? corpi matie vt
naz aperit z clarificat. epatis opilationē aus
fert. et aperit tenebrosas fumositate. trificiaz
generatā a corde repellit. totiusqz corporis mē
bra cōfortat. et nō solū sua bonitas in corpo

re ostendit. sed etiā in anīa. facit em illā obli
uisci tristitiā et angustia. et dat sibi leticiam.
et cōfortat eam ad inuestigandū subtile rem.
eiz tribuit sollicitudinē z audaciam neqz ab
ea sentit dolorē neqz laborē dimittit. est igit
cōueniens omibz etatibz temporibz et regionē
bus cū sumptū fuerit fm vini z cōfortu dīnē
bibētis. et fm q natura ferre pōt. actio em vī
ni nō codē modo operat in senibz iuuenibus
et adolecentibz et pueris. in senibz est fm me
dicinā. quia calor vini corū frigiditati repu
gnat. in iuenibz pō est fm cibūz. qā natura ei?
est silis nature iuuenis. adolecentibz pō z pue
ris est cibū et medicina. qz licet calor corū na
turalis sit foris. subtilitatis tamē nō dicit
esse in pfectiōe. ppter habundantiā humidit
tatis eoz. p tōnde vini naturali calori corūz
dat augmentū et nutrimentū. et corūz desecat
humiditatē. vñ est medicina. p tēra sciē
dū est q in hyeme et frigida regiōe cōuenit vi
nū purū. in citate pō calidaz regiōe vinūz
parū multūqz cōmituz necessariū cōgnat.
cū corpa refrigerat z bumectat p aquā q ei est
mixta. repugnat etiā aereo calori. ne calida et
secca faciat corpa. z pducit veloci cibum cū
sui subtilitate ad totū corpi mēbra. est igit
ptra duas causas cōtrarias iunāniū. calefa
cit em corpa frigida et desecat humidā. natu
raliter infrigidat calidā z bumectat sicca ac
cidentaliter. qā cū sui subtilitate z pforatione
aquā ad mēbra portat. qn necesse habet refri
gerari z bumectari. Diversitas vini generalit
est triplex. recēs scz vnius anni. vetus qm
annoz. et vltra mediocre scz duozū annoz
vel triū. recēs pō calidū est in pmo gradu.
Unde p tinet frigiditati et humiditati. idcir
eo est ceteris nutritibz. malosqz generat bū
res. inopinata fomina. vētositates stomachi
z intest. norū. vnde tale vinū quodcūqz recēs
fuerit nō habz vim ducēdi cibum p corpus.
neqz vinū puocādi. opiet igit frigiditas et bu
midas hntes naturas illud canere. ideoqz si
necessitas fuerit eligat vinū clarissimū aquo
sum. diu a torculari exprellimū. vetus autē vi
nū calidū et siccū est in qto gradu. vinū bu
tissimū bz qndā amaritudinē par. nutrit q
put cito ascendit. et mentē pcurit pro sui pū
ctōis acumine. maxime si et eo multū bibat
et ei parz aque misceat. ppter hoc qz caveant
illud debiles nervos hntes. et q sensus acu
tos hnt magnū eis nocumētūz pstat nisi mul
tā in suis corpi bz humiditatē habeāt. q ei res
sistat. vñ Galie. multū est inquit vinūz vetus

conueniens his in q̄z valis multitudo hūiorūz
 crudior est accumulata. Vinū em̄ mediocre
 est bonū. v̄pote tēparatū. z h̄ est calidū z siccū
 in sc̄do gradu. p̄inde h̄mōi vinū eligat. et
 annū quissimū sp̄mat. sicut nouū videtur qd̄
 ab ebullitōe nō deuenit. nec terrestrē ad locū
 suū naturalē descēderit. nec qd̄ aerū ad lo
 cū suūz. i. qd̄ ad sup̄iora ascēdit. nec liquor ei⁹
 mūdificat⁹ z lucidissim⁹ appet. Præterea sci
 endū est. qd̄ calor lapoz odor z liquor debilis
 tas z forimdo diuersificat vinū in ei⁹ q̄litas
 te z actiōe. Et calor qd̄am generalit̄ quadrup
 plex est. albu z nigr. q̄ sunt implicēs. rubeus
 z amen. q̄ sunt ex his cōpositi. Sūt z aliq̄ co
 lores int̄ hos sc̄z glauc⁹ z roseus. q̄ sunt int̄
 rubeū z albu. z pallidas z subp̄allidas. q̄ sūt
 inter aureū z citrinū. q̄ oēs hoc mō generant⁹
 Vinū quoz de albis v̄is factū p̄mo est al
 bū p̄o aq̄sitate z cruditate z defectiōe sui co
 lozis naturalis. sed cū aliq̄ntulū inueteraue
 rit vt vinū annū transferit color ei⁹ cōfortat⁹. z
 ip̄ius hūiditas minuit. fitqz color⁹ subalbidi
 ei⁹ si plus inueterauerit vt duos trāseat annos
 multipius calor ei⁹ cōfortat⁹. suūz hūiditas
 minuit. fitqz color ei⁹ pallid⁹. q̄ si iterū plus
 fiat v̄ctus. vt quattuor annos excedat. suūz
 digestiōe cōpleat⁹ z naturalis caliditas i sta
 tum venerit caloresz habebit albedinē vicinū.
 Quis vinū transferit vinū annū conformat⁹ ca
 lor z digestiō ei⁹ z fit rosei coloris. z si duos
 annos trāseat. z suā digestiōe cōpleat⁹ z p̄u
 tē rufum habebit colorē. Ex si vinū fuerit ex
 v̄is nigr̄ in iniū est nigerrimū z obscurū.
 p̄pter terrestrē partē sibi dñantē. z defectiōe
 sui calor⁹ z digestiōis. Ex si vinū trāserit an
 nū. cuiusqz color z digestiō cōfortat⁹. z descēdit
 terrenū ad locū suū. et maxie clarificat⁹. fit in
 ter rubeū et nigrū mediocre. Si autē trāserit
 annos duos. z color suūz cōpleuerit cōp̄iecti
 onē et digestiōe. et descēdat terrestrē ad inf̄
 riora. z clarificatū sit fit rubei color⁹. Palam
 ḡintelligim⁹ vinū albu z nigrū min⁹ ceteris
 opta. sed albu magisqz nigrū hūiditate z aq̄s
 itate p̄net. nigrū p̄o terrestritatē et grossiciet.
 Diuersitas vini est p̄pter sapoz. qz aliud est
 dulce aliud ponticu siue acerbū. aliud insipi
 dū aliud forte. Dulce calidū est in sc̄do gdu.
 siccū in p̄mo. aliq̄ntulūz hūiditate p̄net. v̄n
 est grossūz et illaudabile in sua actiōe. nisi qd̄
 venire soluit. qz in om̄i re dulci est bis laxati
 ua et colatiua. qd̄ vinūz si aliq̄ inuenerit qd̄
 sue actiōis sit cōtrariū. ei⁹ cobibet ad herēdū si
 bi z calefit et bullit. ascēditqz ad sup̄iorē p̄ez

stomachi. z in colericos hūiores conuertit. si
 tum generat z v̄tositatē inflatiua. opilationē
 splenis z epas. et lapidē in renibz creat. ac ma
 xime si mēbra i talibz passioibz p̄parata inue
 nerit. aut digestiua p̄tute debile. p̄pter hoc ca
 uet illud hū qd̄ grossū z hūida natura dñat
 tur. sua em̄ grossiciet facile subiles venas opi
 lat epas. s̄z pulmoni nō nocet. qz nō trāsit ad
 eū. nisi qd̄ de ipo est subitū. qz venas pulmo
 nis q̄ valde late sunt opilare nō p̄t. Sed cū
 vinū dulce rubori et claritati p̄tens bibitis
 fuerit quātm̄ p̄ter et fm̄ qz nature sufficit. cō
 uenies est egritudine exeuantibz. z q̄bz necessa
 ria est multitudo nutrimenti. Ponticu p̄o vi
 nū qd̄ acerbū d̄ durū clarū. z ḡuius est tar
 diusqz digerit. venas quozqz difficult̄ p̄forat
 q̄z dulce. qz dulce calidū est. z acceptabiliorē
 bz sapoz. v̄n difficile est ad p̄foradas venas.
 neqz digestiōe neqz sudorez prouocat. non ḡ
 bonū sanguinē generat. venre z intestina cō
 fortat. vinū aut inspidū meli⁹ est pontico. qd̄
 tēparū est ad cōpanonē pōticū. v̄n cōgruit ca
 lidas cōplectiōes hūitibz. maxie stomacho. pa
 rū m̄ nutrit. citozqz v̄nam cūcit. vinū fortissi
 mū est cūcū calidū. et fortior actiōis. citozqz
 caput ascēdit. z bullire et feruere facit corpis
 hūiditate. v̄n sum⁹ ascēdens a stomacho nō
 cer cerebro. mentēqz p̄cūit. necesse est ḡ vt il
 lud caueat calidas cōplectiōes hūites. nisi mul
 tū fuerit cōmixtū. z q̄ntū opoz z decet acci
 piat. z fm̄ qz cōuenit etatibz regioibz z consue
 tudinibz laudabili. qz grossos hūiores dissol
 uit. z vias venaz a putredine mūdificat. atqz
 sanguinē clarificat. senibz autē z qz eoz etatibz
 viciant⁹. p̄pter sup̄fluitatē coadunatiōē in co
 rū corpibz est h̄mōi vinū opozunū. maxime
 si puritati fuerit vicinū. qz eoz calorē p̄fortat
 crudozqz humorūz habūdantiā dissoluit. cō
 uenit em̄ his qd̄ grossi hūiores z crudi colles
 ei⁹ fuerit. Diuersitas vini p̄pter liquorē est. qd̄
 aut subtile aq̄nosūz. aut terrestrē grossūz. aut
 mediocre. vinū aut subtile aq̄sum sp̄ inuenit
 cū albedine z claritate. v̄n facile in stomacho
 digerit z venas p̄forat. vinū prouocat. ideo
 qz est v̄tile febricitantibz. qz nō foritit calefiat.
 neqz mentē p̄cūit. nullū enā cerebris vel ner
 uo nocementū infert. z si mixtū nō fuerit erit
 melius maxime ad extenuandā sitim. vinūz
 terrestrē z grossum oppositū est subtili aq̄so
 so. v̄n stomachū grauat. qd̄ duz est ad diges
 tionē faciendā. z difficile ad p̄forandū ven
 as. v̄nam non prouocat et tarde ad caput
 ascēdu. p̄pter sui grauedinē z duriciē. z idcir

eo facit ebrietate facile. Jte vinu quoddā est odoriferu. qđ cito sensus odorabile in pellicula cerebri stantē pforat. ppter sui leuitatē. Qđdā est nullu odor. 7 ppter grossiciē 7 gravitatē sui. 7 qđdā est horribile hñs odorē. Aliu odoriferu suu significat liquorē tēperatū esse 7 subtile. omne fordidatē mūdificatū. penitusq; digestū. vñ clarū sanguinē generat latidabile 7 mūdū. cordisq; pforatū est. aiamq; lenificat. tristitiā 7 angustiam expellit. qm mūdificat sanguinē a putredine in corde cxi stentē. ppter hñmōi vinu oībo etatib; 7 cōplecti omib; conueniēs est 7 si accipiat fm q optet 7 fm q natura sustinet. pterea mutat vinu; aie in pūre. qā auertit eā ab impietate i pietatē. ab auaricia i largitatē. a supbia ad hūilitatē. a pigritia ad solitudinē. de timore ad audaciā. ab ignauia ad faciūdiā astutiā 7 ingeniū. sed hoc fit cū ipate pziur optet bibif. sed si vsq; ad ebrietatē potet generabit supradict; cōtrariū. q; ebrietas rōnalis aie lumē extinguit vñ pmanet caput vt nauis i mari sine gubernatōe. 7 milina sine rectore. Vinu pō nullu odorū innuit sue fumositatis grossiciē 7 grauitatē 7 indigestibilitatē. idcirco nihil est nutrimenti. 7 turbidū 7 grossum sanguinē generat. 7 fumū turbidū 7 obscurū. qre fit causa tristitiē. sed nō cito caput ascendit. Vinu autē graue 7 horribilē odorē hñs pessimū est. naz sui odoris horribilitatē 7 grauitatē cerebro nocet. 7 mentē pcunt. et neruis cerebriq; pelliculis lesione inferit 7 pessimū sanguinem. 7 maxime si est ponticum.

Liber quintus. De arboribus 7 natura 7 de utilitate fructuum ipsarum.

Apertius in libro scđo multa de arborib; generalit; dispositū cū d natura plātaz. 7 rez. cōm cultui cuiuslibet generis agrozi cōi sermōe locutus fui. Plūc autē in h libro

qnto spēaliter de singulis arborib; est tractādū. verū q; quedā sunt ipis cōia. qdam ppria. pmo generalit; loquar de omni cultui sermone cōi. postea pō dicet de cultui singular; arborū q in nris inueniunt regionib; fm ordinē alphaben. vt facit? vniuscuiusq; tractat? inueniat. et pmo de fructifer; lan. vltimo pō de infructiferis 7 earū vilitatib; breuit; ptransi

re intēdo. dicā itaq; de fructifer; quot sunt. et de diuersitatib; eaz. 7 qualē terrā desiderant qūter plantant. 7 qū qualit; inserant. 7 qūter colant. 7 qualit; seruent seu forment. 7 qūter a nocumētis liberent. Jte de fructib; earū q luter colligant. 7 qū 7 qualit; seruari possint. 7 qđ et eis fieri pōt. et de virtutib; quas habēt in corporibus humanis.

Capitulū primū. De arboribus in cōmuni.

Escripōes arborū 7 diuersitates eaz narrare in cōi non expedit: q; satis vni cuiq; note sunt in regiōe ppria. 7 p singulares eaz tractat? inuenit. aerē pō qdā calidū valde desiderāt vt piper 7 palma. qdam frigidū vt castanee. plurime pō tēperatū vt fere oēs. qdā in omni aere viuūt vt malus pirus 7 qdā alie. 7 quedā desiderāt terrā valde pingue vt morus 7 fic? 7 silēs. qdāz macrā 7 sabulosam vt palma 7 pin?. in hoc tñ oēs arbores cōueniūt. q; desiderāt terrā in superficie sicca. 7 in vī scribo humectā. ad quā dirigāt radices eaz. magna qppe corpa arborū multū desiderāt cibū. pcpue corpa domesticarū. qruz fruct? et magnis 7 plūb; singul; desiderat? amīs. Quas licet autē plātent 7 qū 7 qūter inserant sufficiēt dictū ē in libro scđo. Solēda sunt hoc modo

circā autūmūz optet fodere terrā circa eas vī-
 g ad denudationē radicū z aliqd imponi le-
 tamis. vī bīpīm coopta radice p plauie flu-
 xum radicibz apponet. Qd si nimis fabulosa
 est terra cōuenient recipiat terrā vī cretā pin-
 guedine. Et si nimis cretosa est eidē fabulūz
 loco simi ponat. De autū nō solū stipiti appo-
 nenda. sed tribz q̄mūoz vel q̄nqz pedibz circū
 quāqz fīm magnitudinē arborz z radicū. z cū
 terra q̄ ibi primo fuerat p̄grue misceat. q̄ si bī
 vīsqz ad extensionē radicū fieret sine dubio
 plūmū arbori iuuamē afferet. ex his em̄ emē
 dato nutrīmēto iocundior efficiet arborz. z re-
 dit ad ipam aliqd iuuētūz ex tali cibo. ppter
 qd in loco inter duas aq̄s sito pueniūt arbo-
 res. aut i loco q̄ est sup̄ riuos. z talū arborū
 planior z subtilior est cortex. z rami magis cō-
 forati z exaltati q̄ aliarū. In loco etiā decli-
 ui ad quē fluit hūoz de mōtibz z p̄guedo. p-
 pter simile hūozis habūdantiā. naz in vallīs
 visceribz optime colūz ager continet. z nobili-
 tat arbores locus talis. Si aut aliud b̄z nō
 possit pro cānale inducat riuus. q̄ q̄nqz clau-
 sus ad radices arborz inuadet. z reddat t̄re
 viscera humecta. Sin aut bec z fieri apte nō
 possint. neqz t̄ra sit bona pueniūt arbores cū
 to spissos z bīpidos hītes cortices. qui sua
 spissitudine incrementū z fructū arborz im-
 pediūt. Formāde sunt arbores vt anteq̄ plā-
 tet si q̄dem parua fuerit plāta ab ea oēs cir-
 cūstantes rescindant ramūculi. z sola sumi-
 tate relicta ponat i scrobē. Si p̄o magna sit
 plāta ab ea oibz prius amputatis ramis z
 solo stipite eidē relicto plantet. Si p̄o fuerit
 inista q̄ duos bz stipites debilioz auferat vt
 letioz relit. Solus i arborē erigat. nisi sit for-
 san ficus vel malus punicus vel silis. que pōt
 vnā vel duos vel plures h̄re cōmode stipites
 p oīi volūtate. Cū plāta p̄o cōprehēderit vī-
 g ad triennū nō puet nisi forsan loco incō-
 gruo nascerent in ea ramūculi adeo leni q̄ sū-
 mitati eius optatū augmentū nutrīmēta sub-
 ducat. quo casu tales relictis ceteris tanq̄ to-
 tius arboris inimici tollant. post p̄narratam
 etatē putent quēcūqz in pre stipis nate erūt.
 vel min⁹ fīm naturā arborz. et pinguedinem
 vel macredinē. vt in pigm solo alius in cili
 dep̄ssus erigat. ibi ramoz diuisio in partes
 cōgruas p̄curet. Si stipes sursum directus
 nō preterit. p̄tica cū vinculis corrigat. z si di-
 uisus sup̄ truncū in p̄es nō fecerit ramū. cu-
 ius sumitas sursum directa celū aspiciat ido-
 neoz sensim leuet in altū. z directe p̄tice allis

get qd si p̄o quidē cōmode fieri poterit. nihil
 vilius erit q̄ plantā p̄ciscendere vbi cōueni-
 ens ram⁹ nasci p̄ferat. vt cū nar⁹ erit z cōua-
 lucrit lenibz vinculis alliget. vt qd sponte no-
 luit faciat iusticia violenta coactus. deinde p
 t̄pa vbi rami nimis spissi aut scabzi aut non
 cōuenientibz nascent locis. duris z acutis fer-
 ramētis ab arborē rescindant. z si aliquā celi
 plagā deserētes ad qualdā se cōspirātes cōtu-
 lerint. a prauo p̄posito reuocati deserūt locūz
 inhabitare cogant. Si p̄o supbiens hūoz p
 latera nō diffundēs ramos in altū extulerit.
 in eo rescindat loco vbi fragra sunt cōuenien-
 tius p̄celsura. sic ergo ab adolescētia eius vī-
 g ad debitiū cōplēmētūz p̄curef sollicitē vt
 stipes in ramos z rami in p̄gas z p̄ge in fra-
 gra fructifera diuidant deinde cū minorata
 p̄tute ac succedēte senescētis arborz impoten-
 tia pōdere fructū rami rūpunt. aut humore
 deficiēte arefcūt. z alternis t̄m p̄ferant ānis
 ampuet ab ea om̄e ramoz sup̄flūū z impo-
 tabile pond⁹. vt nō tot⁹ hūoz necessario s̄z ps-
 pon⁹ in subam cōuertat ramoz. z alia nutri-
 mēto fructū ne pereant tribuat. p̄siderare t̄m
 opiet q̄ntitatē nutrīmēti sufficiēs qd pōt pre-
 stare loc⁹ generandōis arborz. in ea em̄ p̄orti-
 one opiet defalcari de p̄gis z ramis. q̄ nō re-
 linq̄nt nisi tot⁹ q̄ nutrimentū sufficiens possit
 fugere ex loco. si aut ita nō fiat erunt arbores
 int̄missis ānis ferētes fruct⁹. z nō satisfaciēt
 cultori ad votū. dicte aut putantēz z forma-
 tides fieri p̄nt a p̄ncipio nouebz vīsqz ad fi-
 nē marcij vt naturalius z magis p̄prie loqr a
 t̄pe casus folioz q̄ncūqz in bis q̄ frōdes p̄-
 ter gelidū acūmē vīsqz quo incipiūt pullulare
 Accidit q̄nqz nonellis plāns vt q̄si arefcant.
 ppter vehemētē int̄pantiā est⁹ solis. q̄bz sub-
 uenire optet fossiōe atqz irrigatiōe frequē. ob-
 lect⁹ etiā defendant vmbzactis. z stramibz li-
 gas ad plantā vel luxuriosis frondibz z her-
 bis. vel viscosa emplastrēt argilla. vel sepo.
 aut oleo. vel vnguētō frigido cortices liman-
 tur australes. Formice p̄pterea plantā inista
 tenerā cōualefcētē inuadere p̄sueuerūt. z in
 frondibz q̄buldā ab eis generat⁹ p̄miculis so-
 lia cōgrahere. ramūculoz etiā impedire aug-
 mentū cui subueniendū est intercalis folijs q̄
lesa z cōtracta p̄spicias nimia q̄ in sumitate cō-
 sistunt a vermiculis diligenter manūm seu
 digitorūz constrictionē purgentur. quo facto:
 ab eius importunis hostibz plantula libera-
 ta in altum tuta conscendit. et vt plantis par-
 uis vī magnis: aut etiam fructū lectoribz

ascendentes formice p̄fata aut alia nō inferant
lesionē eisde. ne rurſus repetere poſſint tale ob
ſtaculū. faciam? ſuccū portulacē cū acceti me
dia pte p̄mixtū p̄cepit. Palladius debere in
fundit. vel vini ſeculo truncū arboris illintri.
aut rubrica cū pice liq̄da. ſed modeſte pro ar
borz n̄cta. ne eidez q̄ p remedio exhibuerūt
faciat venenū. vel qđ puto meli? vellus lane
aut lini v̄l ſeni aut palee q̄ntitas circa ſtipitez
in aliozi dictaz. ex p̄telligit in inferiori ſper
ſum. 7 q̄ſi pectinata p̄dente. v̄l fiat vas figu
li rotundū 7 latū. in cui? medio ſit amplū ſo
ramē p qđ planta figat. ſitqz vt aqua v̄ndiqz
poſſit ſine effuſiōe tenere. vt ad plantā formi
ce accedere nō poſſint. ſi enim eaz nocu? exer
cit? a ſolito impedit? aſcenſu inuit? ab arbo
re denūabit. Alij dicūt. qđ ſi arbor cordula ſiri
ca oleo vincta cingat. p̄hibet fornicaz aſcen
ſus. Pre oibz aut cauēdū eſt ab aialū ingreſ
ſu. qz illa plurimūqz plātas rodūt. ex qđ plāta
plurimū cōtritaſt. 7 q̄nqz areſcit. aut min? no
doſa efficit. ita qđ ſubam ei? creſcere impedit.
7 fructificare nō p̄mittit. Ex ſi eſt i tali loco qđ
ab ingreſſu aialū defendi nō poſſit. affixo eo
dē cōgruo palo ſpinis p̄ugentibz munit cō
tra impulſus 7 rabie v̄ndiqz. q̄bus nonelle in
ſiōes 7 marie in locz eminentibz ſacte facile
diſſipant. v̄nūqz p̄ge inſite pueniēs admi
niclem ſpilis vinculis alligat. 7 ſi facta fuerit
inſitio ſciſſo trūco duplici cū admiculis reli
quaſtate. ſurculus p̄o inter corticē lignūqz
depoſitū tutū eſt eas triēnio ſub adminicloz
cuſtodia remanere. O p̄t et aut in oīni arbore
attēdere. ne in ſpuria in arbore nata aut ex ra
dicibz iuxta ſtipitē erūpentia p̄mittant. qm il
lorū nutrimentū ſubtrahit arbori. 7 cū cōua
luerit 7 multiplicata fuerint areſcet arbor. pri
mū quidē in ramis. poſtea p̄o in ſtipite. op̄ez
iḡt talia i p̄ncipibz ap̄utare. amputanda etiā
ſunt i ramis q̄cunqz in p̄gis aruerit. ne vicia
ſibi erūpant arborz mēbra. accidit etiā pluri
mū arboribz. qđ hūoz ſupluſus indigeſtus ex
pellit. cui? 7 in hoibz 7 animalibz. plurimūqz
videm? cū? putrefactio p̄mes generatqz arbo
ris ſalutē neq̄it proſequi. ideoqz cū in aliq
pte ſtipitis corticē tuncſeri vides. illico loz
cū ſcinde. vt inde vi virus notū elabaf. Ex ſi
ia vermes creauerit. vinco ferro curabis au
ferre. ſi p̄o p̄penderis in plimis locz hūozibz
indigeſtis. 7 ſūdis corticē viciari. eundē in qđ
buſda ſcinde locz ab alto ſtipis v̄ſqz ad ircuū.
vt putrefcēt in ip̄a durēſcat. ſi languida eſt
arbor. vt fruct? vermiculofos aut lapidoſi ge

neris ſerat vicio forſan hūozis. a malicia q̄
tatis terre prodeſſus. ſubſtata terra circa p̄ez
radicū. alia melioz adſat ſaporis. 7 p̄ſozato
circa terrā ſtipite. cū? ex queru forami im
p̄maſ ſeu inſigat. qđ etiā agendū puto. cū in
arbore adeo nutrimentū habūdāt. qđ calor na
turalis eiſde q̄ſi extinc? dimittit digeſtiōe
ſuccū inſpirare ad debitā fructuū generatio
nē nō pōt. ideoqz luxuriare cogit in multitu
dine folioz. ſed naſcunt ſup arbores alie plā
te capillares virides. ſtudiū aut eſt radere ali
qđ de hiſpiditate corticis. 7 deponere viridia
deſup nata. 7 ſepius ſtercorare radices maio
res. 7 inſundere eas b̄n ap̄te 7 imponere lapi
dē in ſciffurā. vt melius attrabēde poſſint re
ſtaurare tpe humidio ſitim quam ex ariditate
agri patiunt. Si aut terra nimis cōculcata
eſt. aut magnas habeat herbas. 7 p̄fundas
radices h̄ntes plurimū generat impedimen
tū. cōſolidata em̄ mēbra tra nō p̄mittit ad ra
dices deſcendere hūozes. 7 ſua cōpreſſione im
plet 7 obturat poros radicū. 7 extrahere nu
trimentū nō pōt. impedit etiā enapozationē
qđ ab inferioribz ſit ad radices p̄tingere. eo qđ
vaporis debilis calor itām p̄tate ſpiffitudi
nis loci penetrare nō valet. hui? aut impedi
mēto ſoſſione ſuccurrit. nō aratione. quō ara
tri cōtinu? ſulc? multa inferit radicibz leſionē
Herbe aut magnē qđ radicibz v̄ſqz ad ima per
tingūt. p̄cipiūt nutrimentā arboribz. eo qđ h̄nt
radices meliozes 7 rariozes q̄s arbores. 7 ideo
cit? attrahūt nutrimentū. op̄et iḡt eradicari
illas 7 radicibus euelli. ſed forte qđ loco denū
dato penit? ab herbis. indelectabilis nimis
efficit dimitti p̄nt gramia ſubſtalia ſic ſila illa
qđ nō niſi de ſupma ſupficie nutrimentū tra
hūt. hōzū iḡt graminū nocumentū aut oīno
multū eſt. aut non t̄m de qđ ſit curandū. pluri
mū aut nocet erucay gen? folia 7 quicqđ vi
riditaſ in eis eſt corrodēs. 7 flores diſſipās
vt oīno fruct? pereat. Iḡt in decēbri ianuā
rio 7 februario ipſozū oua qđ ſup ramuſculis
ſit q̄buſda telis inuoluta. pulſqz naſcant op
time colligant. 7 igne cremētur. qz cōculcant
one aut p̄cuſſiōe v̄t oīa deleri p̄nt. ſed ignis
cicta cōſumit. Accidit etiā plerūqz p̄ris i de
crepita etate vt duricie corticis radicū attrabe
re nutrimentū nō p̄nt ſufficiēs ad nutrimentū
ramoz arborz 7 fructuū. q̄re ſeq̄t vt alternis
aut rariozibz annis ſerāt fructū. ſcindant q̄p
mediū groſſiozes radices arboris. 7 in ſciffu
ra ne claudi poſſint ſuuiates imittant lapi
li. vt hūoz ſufficienter digeſtus qđ cōpacū cor

hic subintrare nō poterat. p scissurā aptus in
grediat meat. ramor. etiā supflū adeo mi-
nuat nūerus. q succ? attract? sufficere possit
nutrimēto fructuū z ramor. Arboribz q pre-
dictis modis exculsis. si ager est nimis hūidus
peret arbores fruct? p miculofos. eo q hūi-
dū cōceptū indigētū z mollē passum putres-
cit interi? aq putredie. cū subtile hūiduz va-
porare incipit aial de genere fmiū procreat.
qō postea arbor? fructū corrodit. et inutile red-
dit. cui? signū est q sp in loco semis vbi sub-
tilior est hūor fmiis generat. optet igit? (si pos-
sibile est) vt proportionabiliter excutatur lo-
cus. vt plante non yltra modū cibenē. si autē
forte facilliter fieri nō poterit. pforēt supites
arboris in rta terram: vbi ad stipitē vniūtur
radices maiores. vt p foramen illud stilletur
humor: supflus. z tunc curabunt fructus. si
autē econtrario aridus est loc? et propietates
habēs heremi. ita q cultu curari vit pōr. ar-
bores efficiēt spinose. et fructus afferēt par-
uos z accidos. z ideo a talibz locis plante p-
cidende sunt. fruct? colligentur sine ramoruz
fractura. et colligentis euitato casu papiūt in
arboribus quorū fruct? paticis non excuti-
unt. si rami altiores debiles sunt cōgruis su-
mibus cū fortioribus alligantur. inferiores ve-
ro longis fm q sufficiat scalionibz longa cū
vincino ferreo bene firmate ab vitroqz capite.
cuius vniū caput ad ramū inferiorē debile
colligendum ponatur. aliud vero ad superi-
orem ramū fortē vbi melius aptabitur con-
firmetur. Leguntur autē fructus z pcpue pi-
ra diuersis temporibz fm diuersitatē matura-
tionis eorum. hac cōsideratione adhibita. vt
hij qui tēpore maturantur estiuo: tunc legan-
tur cum odore sapore z colore sibi attributis
maturitatē fatentur. qui si aliquantuluz ante
legantur videlicet cū prima indicia maturi-
tatis apparuerint diebus pluribus seruabū-
tur ad vsum qz hī qui fuerunt yltima matu-
ratione collecti. qui pō in fine maturant au-
tūni ad vsum veris vel saltem hyemis ser-
uatur octobris mense legantur sereno z sicco
tēpore existente. cum luna sui fulgoris minu-
ta ponitur cate. Et hec de arboribus in cō-
muni dixisse sufficiat.

De Amigdalo.

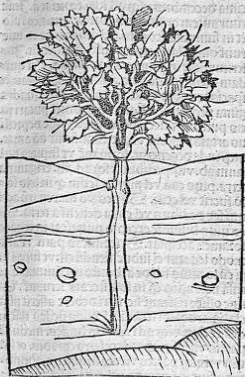
Amigdalus est arbor: sars nota. z eius q
de diuersitatē i fructu dū sunt. qm q
dā faciūt fruct? dulces. qdāz amaros dulces
vsiū hoīm in cibo cōpētūt. amari qz sunt cal-
diores magis cōpētūt vsui medicine. Item q
dā sunt grossum z durū valde hūtes cortice
qdāz subtile. amat aerē calidissimū. licz in tē-
perato proueniēt. in terris calidis multū fru-
ctū serūt ppter habūdantiā sui hūoris: vt ait
Albertus. in terris autē frigidis inspissat? est
succus eius. ita q fructui non est habilis. Et
ideo in terris multū frigidis natus aut oīno
perit. aut parū vel nihil fructificat. z fructus
eius nō diu durat. Sed i hoc genere nil vti-
lius est qz seminariū facere formem? seu so-
diemus ergo altā fm Palladiū vno sempe
de aream. vl? fm Albertum duobz pedibus.
mibi autē vnus pedis fossio satis sufficiens
esse videtur. deinde in ipsa area seu seminario
obiciemus Amigdala nō amplius quattuor
digitorū. ita q cacumina figamus in terraz.
spacio inter se binorū pedū. vl? vnus solum
modo sepata. Sed ipsa amigdala ad ponē-
dam. Brandia seu grossiora legamus. et no-
ua nō minus grossam testā habentia. que an-
teqz ponamus in mulsam macerem? multuz
aquata. ne germen extinguat et multo melle

mordacitas. Alii eas nuces pūs liquido si-
mo per triduiꝝ macerant. demū die ac nocte
cas stare patiunt in mulla. sed q̄ suspitioneꝝ
m̄ possit habere dulcedinis. terra aut̄ semia-
riꝝ debz habere letamē admixtū. cui etiā mul-
tum prodicit si fabulum admisceat. vt terra
sit soluta ⁊ mollis. Cum ȳo in seminario di-
spōsita erūt. si siccitas int̄uenierit. ter in men-
se cōuenienti aqua rigem⁹. herbis circūstanti-
bus sepe purgātes. Est autē diligēsis cultor⁹
vnicuiqꝝ nuci eius posite signū parū infige-
re. vt seminariū sine lesiōe germinū anteqꝫ su-
pra terrā emittat vel emineat fodi possit. pro-
derit etiā multū seminario si anteqꝫ in eo po-
nant amigdala terra noua que subius fuerat
desup̄ eleuetur. ⁊ optime puluerizata semina
recipiat. cū in seminario adoleuerit duobꝫ an-
nis elapsis predictis mensibꝫ transferant ad
locū vbi perpetuo stare debet. statimēde autēz
sunt vt ad meridiē spectent. xx. aut. xv. pedi-
bus ab inuicē separe. Inscribitur mense decē-
bris ⁊ ianuarij. ⁊ loc⁹ frigidis februarij. Si
furculos colligis ⁊ condas anteqꝫ germinēt.
viles autē sunt q̄ de summitate sumunt sub
cotrice inscunt et in trūco. in se in pisco et in
pruno. sed eius insitio non est ita vtilis vt sa-
tio. vt ait Alber⁹. primo anno quo plātat vt
optime cōualecat a mense februarij vsqꝫ ad
octobrem singulis circūfodiāt mensibꝫ. et her-
bis tā nascētibꝫ libereat. vñ quater ad min⁹
dicto tēpore q̄ terra nō nimis mollis est. vt
talis in puluere aliq̄ humor⁹ habentē puer-
ti supueniētis accipe possit. qz conculcata ni-
miū terra denegāt eidē. tpe autē florū non fo-
diant. qz flos eius facile fossura excutitur: vt
idē dicit. si terra eius macra fuerit in autūno
effossa letamē accipiat. si nimīū fabulosa. la-
pides vel letamē ⁊ cretā accipiet. formari autē
debet vt sup̄ dixi. cū in cōmuni de formatiōe
arborꝫ locut⁹ fui. sit aut̄ vno solo stipite pten-
ta q̄ primos ramos a sex pedibꝫ vsqꝫ ad octo
vel decē erigat a terra vsqꝫ ad pmos ramos.
Eidē multa nocumēta emergūt. q̄ alijs arbo-
ribꝫ pluribꝫ eueniūt. ⁊ cap. cura supius est suf-
ficient̄ inserta. Preterea accidit eis si rodant
q̄ sūt fructus earꝫ amari. ideo plurimū sūt a
pecore fuāde. Itē cū nimec ne pluuia seu pru-
ina ledant nudent radices earꝫ anteqꝫ floreat.
vt Marcialis asseruit Albertus ȳo addit q̄
lapidibꝫ albis paruis cū arena grossa operi-
tur. et si de pruina non timec submoueāt are-
na ⁊ reponat hum⁹. teneras nuces creare di-
cit Palladius marcialē asseruisse si ante flo-

rem radicibꝫ ablaqueatis aqua calida ⁊ diebꝫ
aliquos inferat ex amaris dulces fiant. si cir-
cūfosso stipite tribꝫ dignis fiat a radice caner-
na. p̄ quā notius humor⁹ effudet. vel med⁹
terebinth⁹ tritū. et melle ligni cuneus impi-
mat oblitit. vñ si etiā circa radices onis ster-
cus aut parui fuis infundas. vt Palladi⁹ ait
confixa clauis multū plurimū inuafit fruct⁹. ⁊
maxime si aurei sunt. vt ait Albertus. si feras
ces ȳo sunt cede cuneū. terebrata radice im-
mergamus seu iungam⁹. vñ si silice inferam⁹.
vt cortice tegent claudat. becarbor hoc ba-
bet propriū q̄ i senectute plus fructificat. eo
q̄ humor⁹ eius tūc a calore nō excitet sicut in
iuuente. fructus eius colligunt particis ex-
cussi cū matura sint. licet acerbi ⁊ adbucone
ri appetent a mulieribꝫ ⁊ maxime p̄gnantibꝫ
cū multa audiret. Natura autē sunt amig-
dala cū coctez extra tellē existēs aptus sepa-
ab ea. decoriata autē si aqua salsa lauent cādi-
da sunt ⁊ duratura. sed ⁊ sine aliq̄ industria
vel cura seruant in longū si fuerint epiccata.
Si difficulter coriū amittāt. paleis obruta
cōtinuo relatabūt. ex virgis amigdalas sunt
optime ꝑge clauibꝫ q̄bus vtunt milites. Itē
ex stipite earum iuxta radices sūt fortissimi
mazi ad scindēda ligna. Amigdala dulcia ca-
lida sunt. et hec in medio primi gradus. viri-
dia teneriora ⁊ laudabiliora sunt q̄ sicca. p̄
pter earꝫ humiditātē. ideo si sicca in aqua
calida vna nocte excoctata iacet. sūt in acti-
one viridibꝫ vicina. et si viridia priusqꝫ babe-
ant aperturā edantur ginguias cōfortant. et
stomachi dolorē vñ calorē refrigerāt. dia. idē
cōfirmat. ⁊ addit q̄ caput grauat. caliginēz
nūtiūt. ventrem accendūt. somnuz faciunt. ⁊
ebrietati resistūt. Amigdala amara calida est
⁊ sicca in scdo gradu. valent cōtra asina ⁊ tal-
sim ex frigiditate cū succaro ad reprimēda
earū amaritudinē. oleū ipsarū valet cōtra fur-
ditatē et faniem in aurius nimissimū. Item
valet contra lumbricos cū farina lupinorū
super vmbilicū posita. Itē valet ad mēstua
prouocanda cū trifora magna suppositoriū
factum. Auicenna dicit. q̄ amigdala amara
sua proprietate interficiūt vulpē. si cū aliquo
cibo comedant ab ea. Item cōserunt posita
super pannū cōtra lentiginēs cicatrices et p̄
cussionēs. ⁊ applanāt contritiōē faciei. ⁊ cūz
radix coquit ⁊ linitur super pannū est medi-
cina fortis. ⁊ corpez et folia sūt mūdificatiua
⁊ extenuatiua ⁊ sanatiua. vt dicit Dya. ⁊ co-
medere amigdala dulcia impiquat. Galien⁹

Et dicitur qd aperiuunt opilationes epatis mira
bili apertione amara amigdala.

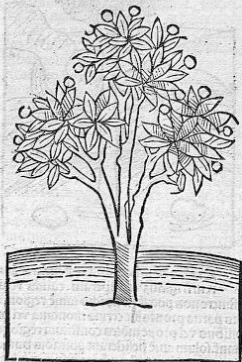
De Auellana.

Auellane note sunt. ex his quedaz sunt
siluestres. que nascuntur in nemoribus. qd
dam domesticæ siluestres sunt parue saporoso
se. grossam testam habentes. domesticæ qdam
sunt rotunde grosse. et quedam longe. ex qui
bus longe saporosiores sunt et citius maturā
tur. omnes tamē maturitatē fatentur cū suis
folliculis spoliant. et cum fuerit ad solem sic
cate possunt diu seruari. In omni fere aere p
ueniunt. loco gaudent macro. frigido humi
do sabuloso. licet in omni genere terre fere na
scent. et cōualecant. ponende sunt autē nuci
bus suis. nec amplius duobus digitis terra su
per eas ducēda est. melius autē plantis et za
bulo proueniunt. mense february plantande
sunt. licet mense marcij et octobris et nouēbris
plantari possunt et cōualecant. ex ligno bu
iusmodi arboris fiūt optimi circuli vasorum
vini. et arcus ad sagittandū sanis boni. Auell
ane sunt calide et parum sicce. et nucibus frigi
diores et potentiores. eaz enim corpora sunt
solidiora et spissiora ventositatē carēna. ideo

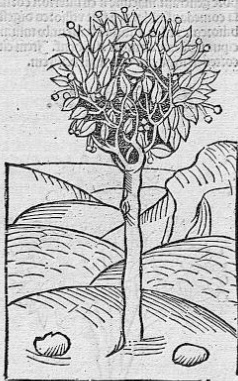
qd plus ad descendendū ex ventre nucibus sūt
nutritiue. tamen tardiores ad digerendum et
ad descendendū ex ventre. inflationē in cor
pore generant. maxime si cū interiori corticu
la comedant. ablata ea sūt vtiliores digesti
biliores et vtilēs. antiquā habent. b. tullim. p
cipue si pistate cū melle esui dent. Item eius
cortex est stipicus et stringit ventrem.

De Berberis.

Berberi est fructus cuiusdā arboris par
ue valde spinose. similis arbori mali
granati. et sunt rotundi rubei qñ nigri vt fr
ctus spine. albe aliquantū oblongi qñ sub
nigri. plantant vt malapunica. frigidi sunt et
siccī in secūdo gradu. valent cōtra febrile di
straxiam. sirupus ex eis et zuccaro factus. con
tra calefactionē epatis. puluis eorū cum suc
co solari conficiat. et supponat epati. Auicē
na dicit. qd sint frigidi et siccī in tercio gradu.
dicit etiam et sunt vincētes colerā et scindunt
sistim valde huiusmodi fruct. arbutula op
tima est pro clausuris et sepius si haberetur
plantarū copia. que quidem per factionē frus
ctus vel seminis eius facile haberi potest.

De Cerusa.

Cerusa est arbor nota. et desiderat aerem frigidum et temperatum. calidum vero sustinere non potest. in tepidis tamen regionibus parua prouenit. cerusa montana vel in collibus vel prope montes constituta regione letant. solum autem desiderant positionis humectate. quedam sunt dulcia. quidam pontica. et hec magnam faciunt arbores. et sua sponte directe sursum ascendunt. et hec proprie dicuntur cerusa. Alia pro sunt valde acris. et hec minorem faciunt arbores. et sursum non dirigunt. sed solummodo per latera diffundunt. et hec vocantur marene siue maresche. que multas plantas in circuitu faciunt super radices ad plantandum habiles plantantur semine eius postea tempore octobris vel nouembriis. per gulis etiam ipsius paruiculis positus affirmant a Palladio facile in arbores prosilire. que autem feminibus plantare fuerint predictis mensibus transplantantur. Inferitur mense nouembriis. vel si necesse fuerit extremo ianuarii. Ego autem inueni eius institutionem factam tempore februarii et martii optime prouenire. li-

cet sit melius et omnium arborum germina habet cum infuso quando gummam vel his non dum est vel fugere desinit. Varro scribit. quod inferis temporibus brumalibus. hoc est a die duodecima decembris usque ad kalendas februarii. Inferitur autem optime sub cortice et trunco filio et in summitatibus eius. sed qui in trunco inferunt omnem lanuginem auferre debent. Inferitur in se in pruno vel in platano. et ut quidam dicunt in populo. amant scrobes altas. et spacia largiora videlicet triginta vel quadraginta pedum. et assiduas fossiones. putari in eis putrida et sicca debent. et que depressius artata protulit ut arcescant. fumum non amant. atque inde degenerant. formantur ut stipites dulcium ab. vii. pedibus usque ad. xij. eriguntur a terra. plus tamen vel minus. cum quod in leto solo fuerit vel cili. Stipes pro marenarum acrimoniae per pedibus vel circa eleuentur a terra. Si cerusa humore excepto putrescat in trunco foramen accipiat. Si formicas patitur vel alio modo ledatur ei subueniendum est: ut super dixi cum locutus fui de arboribus in communi. Cerusa non aliter quam in sole siccata seruantur. Ut sine ossibus nascantur fieri debere asserit marcialis. arbores teneram ad duos pedes rescindas. et eam usque ad radicem fundes. medullam partis vtriusque abraderes ferro curabis. et statim vtrasque partes viculo stringes et oblines fimo summam partem vel creta et laterum diuisuras. post annum solidatur dicta cortex vel cicatrit. hanc plantam surculis qui adhuc fructum non attulerint inferis. et his absque ossibus poma nascuntur. Cerusa dulcia cito de stomacho descendit. et earum iuuamentum stomacho est paruum. et pontica faciunt contra rium barum. accetosa vero delicatius plus quam pontica. et cum hoc incidunt et coferunt stomacho cho flegmatico pleno superfluitate. Dyascorides autem dicit. quod humida molliunt ventrem. et sicca retinent cum guma eius cum vino et aqua mixtum curat tussim antiquam. et meliorat colorem faciei. et acuit visum. prouocat appetitum. et cum vino solo confert lapidi.

De Castanea.

Alstanea ē arbor: nota. ex his q̄dā sunt domesticæ. q̄dā siluestres. ⁊ domesticæ sūt mediocres fructū faciētes q̄ castaneæ dicūt ⁊ q̄dā faciunt fructū valde grossos. q̄s medio lancū. marronas vocant. diligūt celi statū frigidi. ⁊ tepidi nō recusant. si hiōr assenserit delectat diuina et opac̄ regioibz. ac maxie ad septētrionē p̄tis. amat solū molle ⁊ solutū nō m̄ arenosū. ⁊ si sabulose pueniūt ⁊ b̄iecto. tra nīg illis ē apta ⁊ carbonicis diligēt isfract? i agro spisso ⁊ rubrica vir pueniūt. In argilla ⁊ glarea nō p̄nt nasci. serūt plāte q̄ sp̄te nascunt ex se. sed q̄ plāte serunt ita egre sūt. vt biēnio de earū vita sepi? dubitet. Serēde sūt iōr castaneæ mēse nouēbr? ⁊ decēbr?. Item ia tuarij ⁊ februarij eligēde sūt castaneæ ad serēdū rectes grādes mature. s̄ ita faciēdū est vt duret vsq; ad februariū. castaneæ i ymbra siccent ex pale tūc in angustū ⁊ siccū translatē cumulareq; diligēt fluuiali opianē arena post diei. xxx. eas arena remota i aquā frigidā mitas. q̄ sane sunt mergunt. q̄ supenāt nō vasēt. Itē q̄s pbasti siliter obzues. post. xxx. dies iterū pbabis. et s̄ cū tercio feceris ad veris initii serere debebis q̄ māserint illibate. aliq̄ i vasculis fuāt. arena piter imissa. pastinari ḡ loc? debet q̄ buic deputat arbusco. altius

diuis pedis vni? ⁊ semis vlt̄ duoz. vlt̄ tot? vlt̄ fulcis i ordie destina. aut terre aratri resoluī q̄ fumo faciat. ⁊ redacti in puluerē castaneaz semē accipiat. nō amplius pedes dodrāe de mersuz vnicuiq; semē ppter notā furculus dz affigi. ⁊ ipsa scia siml trina vel q̄na ponant. ⁊ int se quattuor vel triū pedū spacio sepata. q̄s cū transserre placuerit binas plātas trāsferre debet. ita m̄ q̄ i nemoribz ip̄siores. in agris p̄o scialibz rariores puenēt. s̄. xl. pedes distātes. vt possint plātera cōuenient diffundī. locus m̄ de ductoria liqre accipiat. ne in se dēs humor limo germē extigat. Inserit mē se aplis marcij ⁊ maq; in se ⁊ in salice tardius puenit ⁊ maturat. in cortice scrii ⁊ inoculat. ⁊ meli? inserit ad buccellū. hoc mō p̄scandaf arbor nobilis generis. ⁊ cōsequenti pullulauerit ad modū p̄li colligant furculi anteq; germinēt. ⁊ in frigido ⁊ ymbroso loco fuerit obruti. vt postmodū de mēse aplia ⁊ maq; habeant. ⁊ tunc ex eis cōmode fiet insitio ad buccellū vlt̄ more emplastri. ⁊ si multas insitioes fieri optet ex furculis inserēdis mlti sūt buccelli cū germē lōgi. s̄ m latitudinē vni? digiti grossi ⁊ plurimis. deinde insitio furculo inferendo i loco p̄gruo. ⁊ cortice i tres vel quattuor p̄tes scisso eligat furculus cōlis stipitū q̄ m̄ dep̄ma inferius q̄ equet. ⁊ cortex cleuat m̄ nus buccello formet. ⁊ q̄s exco: ratiū est sup buccellū totalitē incidat. Flouū castaneū cū cūfodi debet assidue mēse marcij ⁊ septēbris. incrementū magi accipit si putatiōibz adiunetur. in nemoribz latis dep̄sius. in agris p̄o q̄ se miant alii? in eis rami formet. Castaneæ colligunt cū ppter maturitatē suā de ericijs suis deciderit in terrā. vel cū in eis appere incipiunt excutiant p̄cis. ⁊ collectis ericijs in acer uū intra sepē rotitēu timore porcoz coaceruant. ⁊ cū sic in gazara aliq̄bz diebz steterint aperiant. ⁊ hec meliores q̄ p̄dicte sunt ad seruandū virides. q̄ p̄ totū marcij p̄nt virides seruari. sed alie q̄ mature ab arbore cadit vsq; ad. xvj. dies solū fuan. virides si ad fumū posite vt siccant diu seruari p̄nt. ⁊ saporosiores ceteri esse dicunt. seruant virides in sabulone vtrūq; vel in cratibz ad fumū duobz se se p̄ mētibz posite. vt postmodū siccata mūdētur ⁊ diu seruant. lignū castaneæ optimū est in domibz. ⁊ mirabilis durabiltas sub tra. ⁊ ad plūmas extra tecta. ⁊ ideo ex eis sūt optimi pali. p vineis ⁊ p̄gularijs. ⁊ ex eis sūt optime vegetes tince ⁊ vasa in q̄bz castaneæ sicce seruant. Castaneæ s̄ m ysaac calide sunt in p̄

mo gdu. 7 sicci i scdo. significatio calor earū
est dulcedo earū. qm̄ saporositas 7 pōnitur
innuit siccitatē. 7 ad digerendū sās sunt faci
les 7 nutritiles nō multū stiptice 7 diuretice
sūt. si assant eaz corp⁹ rāficat. 7 si aq̄ dicent
qz eaz cōpletio spāt ex aq̄ mollicie 7 bñdita
te. sūt boni chimī i corpe generatiui. 7 siccita
tem corp⁹ 7 pector⁹ tpm̄entiū. 7 yrine diffi
cultatē dissoluunt. colerici eas cū succaro co
medāt. flegmatici pō cū melle. Itē hee fm̄ me
dicinā p̄tutē bñt laudabilē. qz abboiatiōis 7
vomit⁹ cōstipatiue sūt. ieiunig insectū pfor
tatiue. cathaplasma qz ex eis cū ozdei farina
7 acceto: siue vīo factū māmillaꝝ tumorē po
sit⁹ eis potēt auxiliari. Castaneaz pō cor
ticib⁹ vītis vel puluerisaz cū sapa tpat⁹ ca
piūqz adolēcent⁹ i modū cathaplasmaꝝ po
sitis eoz capillos pfortat 7 augmētat. et p̄tra
allopiciā valēt. Quē dicit qz castanea est ab
sterisio 7 inflatio in vētre 7 stipticitas. et pfor
tat mēbra. 7 est tarde digestiōis. sed est bōi nu
trimētū. si qz cū zuccaro misceat eius nutriti
tū est bonū. Galienus dicit qz est nutritiliōz
oib⁹ granis. adeo qz est prima granis panis.

De Coctano.

Octanus siue ciconius est arbor nota
Et ex his quedam sunt que faciūt pira
ciconia. et hee arbores maiores sunt. et mino
ra habēt folia. 7 quedam sunt arbores mino
res 7 latiores habēt frondes. quoz fruct⁹
proprie vocant. coctana siue ciconia. amant
locum frigidum 7 humidū si in tepido statu
ant opus est illis irrigatione. ferunt tamē sta
tum mediocris situs inter naturā frigoris et
caloris. 7 in planis 7 diuibus p̄uēniūt. ma
gis tamen inclinata 7 cōuexa desiderant. ter
ram desiderant satis pingue. et insoluta ma
gis qz in creta letantur. plantant plantis iu
sta ipsas arbores cū radicib⁹ viuēntis. Itēz
tales 7 cacumīnib⁹. Item loc⁹ calidis de mē
se octobris 7 nouembis. frigidis pō de mē
se februarij 7 marcij. in temperat⁹ ytroqz tem
pore possunt feri. Itē longe ponēde sunt fm̄
Balladiū. nec altera quantente vento stillici
dium tangat alterius. mēse februarij inferū
tur in trunco qz cortice in seipās inserant au
tem nouelle arbores quib⁹ succ⁹ in cortice est
si maior est circa radicem melius inseri. vbi
cortex et lignum beneficio soli adherēt. hu
mescat. Item recipiūt in se furculos pene om
nis generis. scz punici sorbi omniūqz maloz
meliora producit. dum minor est inuēt ster
core. maior vero cinere vlcere puluere semel
toto anno misso radicibus. poma in his cito
matura 7 maioris p̄uēniēs assidu⁹ humor
efficiet. Rigande sunt quoties celestis negat
infusio. 7 circūfodiendo locis calidis octo
bris 7 nouembis. locis frigidis februario 7
marcio. Et nisi circūfodiatur assidue aut ste
rilis efficit aut ei⁹ poma degenerāt. formant
vt vnū solū stiptē habeat. quattuor vel qnqz
pedib⁹ eleuatis a terra. putande sunt 7 a no
cūmētis seu viciosis omnib⁹ liberande. Si
egra est arbor amurca equaliter mixta aq̄ ra
dicib⁹ debet infundi. quod annis singulis fa
ctū a vicijs custodiet. et arbores lōge dero
gabit etati. Colliguntur coctana mēse octo
bris cum adueniente prima maturitate au
reo colore fatent. et que mag⁹ odorifera sunt
debent eligi. sed si per cotilidones suspendan
tur in frigida regione forte durabūt p̄ annū
et amplius. vel seruātur inter binas regulas
posita si luto ex omni pte claudant. vel si de
fricto incoquant aut passo. Alij autem qm̄
liora sunt fici soleis inuoluta custodiunt. ali
j siccis locis tantū reponūt. a quibus ventus
excludatur. ali j in melle dimittunt. in quo ge
nere condiendi satis matura eligunt. ali m̄

lio obruunt. vel in paleis sepata demergunt. alij valciculis optime vino plenis dimittunt. alij dolijs musti immergunt. quod odoratum vinum reddit. Et ciconijs sunt bone et spisse sepes. spinas tamen non habent. sed in gressus animalium inhibent. et quandoque fructum reddunt. et incisae satis igni respondent. Ciconia ut ait Ysaac generaliter in duo diuiduntur videlicet in crudum et lignum et perfecte maturaturum. crudum itaque lignum pessimum est et durissimum ad digerendum et nihil nutrit. idcirco ea vitare omnino oportet. maturatum natura liter frigidum est in fine primi gradus. et sic cum in medio secundo. preterea potitas eius maior est quam in alijs malis. ideo valet ad sanguinis fluxum et egestionem et vomitum. confortatum est stomachi si morietur in eo. et si comedatur sub vacuo costringit ventres. si post cibum accipiat laxat comprimendo et costringendo os stomachi. Sed et his quedam sunt potica quedam accerosa. et quedam dulcia pontica stiprica. et frigidiora sunt. ad digerendum duriora. et ideo non sunt cum carne sua edenda. sed liquor eius tamen naturam stomachi confortat et vinam prouocat. egestionem vomitusque costringit. et si cum carne edatur ingeniarum oportet ut carnis durities auferat. vel distrando vel supra aquam calidam apponendo. vel quod melius est scindant. et abiectionis granis in eius concavitate ponat mel. et excoquant. et in lino vel stuppa vel quod melius est in pasta involuta cineres calidos mittant. sic enim erunt stiprica valde confortativa. accerosa subniora et perniciabiliora sunt. ideo sitim extinguunt et acumen colere rubet. et vomitui colerico et egestionem coferunt. vinam prouocant. et vim appetitus augent. odor earum vomitum prohibet. et succus post vinum bibitum deponit fumum salientem ad caput. Unde dicit Avicenna. quod ciconia coferunt vomitui et ebrietati. et sedant sitim. et confortant stomachum. recipientem superfluitates. et conferunt dysenterie. et quando sumunt post cibum soluit adeo quod quidam plurimum et eis sumis extrahunt cibum ante digestionem. dulcia vero sunt magis teporata quiddam caloris habentia. unde vis eis manifesta non est ad sitim extinguendam vel calorem.

De Citro.

Rbor citri nota est. desiderat aerem calidum. sed irriguis et maritimis locis. vel maxime prope gaudet quibus humores exundant. solus desiderat rarioris nature. siquidem hoc genus arboris in regione frigida nutrire desiderat loco parietibus munito vel in parte meridionale verso disponat hanc arboris hibernis mensibus tectum stramine vellet agresti. et ubi estas resurperit arbor aeri nuda et secunda redat. terra rarioris nature desiderat. mense martij serit multis modis. scilicet semine ramo talea et claba. si granis velis serere ita facies terram in duos pedes fodies. et eide cinerem miscebis. breues areas facies. et vitruque per canales aqua decurrat. In his areis palmaris scrobem manibus aperias. et tria signa deorsum pro cacumine ista costringes. et obruta quidam rigabis. citius procedet si beneficium aque tepide utaris. natis geminibus semper propinqua herba trucesur. potest huic trina platia transferri. Si ramum velis ponere non amplius semipede seu sespede debetis immergere ne putrescat. claba seri commodius est que sit manubrij grossitudine. longitudine cubitali et vitruque pre longa nodis et aculeis recisis. sed integra summat gemas per quas spes futuri germis intumescat. diligenter

tiores in fumo bubalo adhibent vtrique qd sit
mū est. vel maria alga vestitū. vel argilla sub
acta pīs vtriusq; extrema cooperitū. atq; ita
in pastinato solo deponit talia. ⁊ gracilioz et
breuior esse pōt q siliter vt glaba merget. s; ta
lia palmis duob; supsit. claba omis obruit.
alij arborib; nō deb; adueri seu annecti. ta
lia sine claba calidissimis regiōib; p autūnz
pōnit. frigidissimis iulio v; augusto positas.
et q; dianis irrigatiōib; aīatas Palladi; v;
q; ad poma ⁊ magna incremēta pduisse af
firmat. Inserit mēse aplis calidis loc; maio
rigidis. nō sub corice sed scisso trunco circa
ipsas radices ⁊ in puro ⁊ in mozo fm qsdaz
gaudet assidua fossioe. et hinc p;oueniūt po
ma maiorā. nisi q arida sūt rarissime debem;
abscindere. hec arbor pomis nō caret cū hu
mor; habūdātia matur; se acerba substituat.
arbor p;o etate floretia cōsequant; orbē que
dā cōtinue fecūditat; admistrante sibi natu
ra ferunt acras medullas mutare dulcib; si
p tridū nullā aq. semia pōnēda macerētur
vel lacte ouili. Aliq; mēse februarij trūci obli
quo forātie ab imo terebrat. ita vt altera p
te nō eriat ex h; būore pmitunt fluere donec
poma forment tunc forātie luto replēt. sicq;
qd est mediū dulce fieri affirmāt. poma eius
in arboze toto fere anno seruari pūt. vel in
paleis v; meli; si in vasculis q;uidā claudā
tur. Poma citrina fm ylaac ex q;uoz reb; sūt
cōposita. pma est coriet. scda caro. tertia me
dulla. q;ta semen. Coriet est calidus in pmo
gradu. sicq; in scdo. qd acūmē eiusq; odor ostē
dūt. ei; in substantia dura est ⁊ solida. idcirco
nō est pro cibo accipiēda. sed si exigua pōti;
p medicina sumat. stomachū cōfortabit. ⁊ di
gestiua vim adiuuabit. bonūq; odorē p;esta
bit. atq; erit cōtra venenū mortiferū potatum
cū vino dat;. q; succ; inter pānos missus eos
in tinea cōseruat incolumes. Itē pregnātib;
elui dat; escāz inōnabile appetitū curāt. ea
ro aut frigida est ⁊ būida in pmo gradu. vñ
est stomachi refrigeratiua. ⁊ ad digerendum
difficilis ppter ei; duriciē. quapropter necesse
est stomacho epimaco cum melle ⁊ zuccaro
accipi ante oēm cibū. ⁊ si in medio aut fine ci
bi edatur sit causa ac materiē dure ⁊ grosse fe
bris. medulla p;o subtilis ⁊ aquosa. oiq; caret
nutrimēto. ⁊ hec est duplex. q; quedā est insi
pida. qdam accetosa Insi pida frigida ē ⁊ bū
mida i scdo gradu. Unde calorē refrigerat et
sitim mitigat. accetosa p;o frigida ⁊ sicca i
scdo gradu. virtutē habet incidētē ⁊ tenuā

tem ⁊ refrigerantē. idcirco fit caloriz epatis
mitigatiua ⁊ stomachi cōfortatiua. virtutem
appetitua excitat. ⁊ acūmē colere rubee mi
nigatiōē prebet. sitientib; pfecte subuenit. sus
pitiōē ac tristitiā de colerica cordiaca genes
rata remouet. egestiōē gemitūq; colerici se
dat impetigines ⁊ lenigines cū eas fricatas
destruit. qd testat quia pānus incausto ma
defactus cū ea purificat; ad colorē pstinu;
redit. semē calidū est ⁊ siccū in scdo gradu. qd
sua amaritudo ostēdit. ideoq; scdm cibū con
ueniēs scdm medicinā est salubre. apostema
tū quoq; dissolutiū. ⁊ contra venenū apicia
tū cū vino. frondes quoq; ipius arbor; sunt
corticibus pomoz propinque in inuaminis
actione. q; sunt odorifere. ⁊ quidā acuminis
habent.

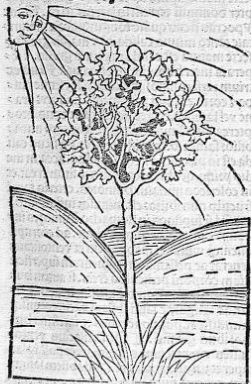
De Corno.

Q;nus est arbor parua. que licet nāca
tur in nemorib; ⁊ sit cōmaniter arbor
siluestris. tamē quia domestica per culturam
facit fructum ad quedam vtilem. ideo de ip
sa dicam. hec arbor fere omnem aerem susti
net. et in omni terra maxime in pingui et in
humida conualefcit. Plantatur semine suo

et plantulis que cū radicibus in terra ipsas inueniunt. fructus eius maturitate fatent cum erubescunt colore nigrum assumptis. et facile ab arbore cadit. Et ligno huius arboris quod durissimum et tenax est sunt optimi dentes mordendorum et manubria mailleorum. et virge ad triurandum frumeta et germeandum lanam. et generaliter omnia que ligni duriciem et tenacitatem requirunt. ideo uile est et eis facere sepes. ubi non est necessaria clausura spinarum. nam becarbo spinas non habet et quia non habetur ipsa plantarum copia fiat seminarium de semine eius tarde collecto. et ad sole siccato. seminantur autem de mense octobris et nouembribus. Corna valde pōtica et stipica sunt. et quanto minus sunt nigra: tanto magis pōtica. ad usum cibi non competit. sed propter medicinam valent ad fluxum ventris et vomitum constringendum. qui fit ex acumie colere propter ipsorum frigiditatem et stipicitatem. Item ex eis fit optimus acetum qui pistent. et cum fortissimo aceto misceantur. et in pane formata et sic caia seruent. et vino cum opus fuerit misceantur.

De ficu.

Icus est arbor: nota. et eius quidem diuersitates sunt multe. ideo vnaquisque illa

genera eligat quoniam in loco in quo plantare desiderat. vel in simili videat melius provenire. hoc tamē providetur ut in locis aridis macris non plantet eas. Item in locis non tuis non plantet ea genera que cum folia vel ante folia ficus producit. becarbo aerem calidum et temperatum desiderat et in oriente et in medio orientis frigidum cum hominis auxilio sustentat videlicet si est ab oriente et meridie coopra. et ab alijs duabus partibus aliquibus obstaculis munita. Item non impigneatur terra eius ne ea nimis teneram hyems inueniat. et sic stipices eius paleis munitur usque ad ramos circūquaque ligatis. et supra terram circa pedes finis animalium recens ponatur et maxime colubinus. qui recedente frigore post hyemem auferat nisi fuerit terra macra nimis. frigidum valde aerem reculat. terram pingue vel medio crete desiderat. et in macra etiam et in sicca quodam eius spēs defenditur. in qua sicciores et dulciores fructus proveniunt. in pingui vero et humida aquosiores et minus dulces magisque insipidi et grossiores plantantur plantulis aliunde acceptis. locis siccis mense octobris et nouembribus. et primum mense februario. frigidis vero mense marci vel in mense aprilis. si taleam vel cacumē ponas vel tunc marci vel in mense aprilis cum eis servatis succus infuderit. si acumē ponas ramum binum vel trinum ab australi parte decides. et sic obzues. ut diuisa cacumina terra interiacente velut tres surculos reddat. taleam sic ponemus ut ei leuiter ab vna parte diuise lapide infisso mergatur. legende sunt platee in quibus frequenter nodus eruberet. que vero nitide sunt et oculos suos per loca intermodia distulerit steriles esse credunt. Si plantam fici nutries in seminario. et maturam in scrobe transferas poma generatio producet. scrobes amat altas. et magna intervallo propter longitudinem radicis eius. In locis frigidis ficum seruamus? seu seruamus. quoniam cito veniant. ut ante imbres genus hoc possit occurrere. calidis vero et estuosis. ea quod seratur maturat. ficus inferis mense aprilis inter cornicem vel si nouelle sint arbores scisso ligno statim cooperiendum est et ligandum ne vetus introeat. melius comprehendit si circa terram reclusa inferantur arbuta. aliqui et iunio mense inferunt. Varro scribit. quod ea que verno tempore inferantur possunt etiam circa solstitium inferi. ut si quis quod decisa materia non est. et ideo sequitur calidiora a quo fit. ut in locis frigidis sicca fieri non possunt. aqua recenti in fico in nucula reuellitur etiam cito facit putrere. ita quod canicule signum

comodissime etiam ad inferi. que autē natu-
ra nimis sunt mollia vas aliquod supra liga-
tur unde stillet lente aqua. ne pus arefcat fur-
culus q̄ coalascat. Lanius furculi cortice inte-
grū seruandū z ita extrahendū vt non diuide-
tur medulla. ne extrinsec⁹ imbres nocēat. aut
nimis calor argilla obliniendū et libro ligandū.
Latho em scribit q̄ etiā p vindemiam si
cus inferi pōt. furculus est legendus annicu-
lus. inuicilis em credit maioris vel minoris
etatis. Itē in oculari siue emplastrari z ad buc-
cellū inferi pōt mēse maij z aplis iunij z iulij
Inferit aut in caprifico in moro z i platano
z oclis furculis. gaudet assidua fossione. cui
multū pderit si p autumnū sterius apponas
marie d amarij. forma sic⁹ in loc⁹ frigidis
vt vñū solum habeat supiet a terra modicū
elevant. sic em melius a frigore defendet. in
locis q̄o calidis vñū vel plures. dūmodo nō
vltra tres vel quattuor supites habeat. p dñi
volūtatē. rescindēda sunt i ea q̄cūq; aut pu-
trida aut male nata reperies. z ea rōne putan-
da est vt inclinata p latera possit expadi. Tri-
cus arboris scarificandus quo loco timet. vt
humor possit fluere. ne vermes creet. q̄ si crea-
ti fuerint vncinis ferreis trahant seu tollant
a fīco. Alij solam calcē vñā latebris vermū
appōnunt. Si formice molles sunt rubrica
butiro z pice liquida mista. circa truncū in-
ducit. Si fructus suos velut egra projicit. a-
liq̄ radici terebrate cunctū figit. vel securi ar-
boris coriū sepe pscindet cū folia incipiet p-
ducere. sic vt multū z pingue faciant fructū
in principio germis cacumina summa decida-
mus. vel hoc tm cacumie qd ex arboris me-
diatate procedit. At ficus cito maturat. sūc-
cū cepe longioris cū oleo z pipere mitto vn-
ge poma quādo grossa incipiunt subrubere.
Ficus virides seruari pnt vel in melle ordi-
nate ne se cōingāt. vel singule intra viride ci-
curbitā clausē locis vnicūq; cauatis Sicca-
tur autē z seruant hoc modo quo cāpania to-
ta custodit. In cratibus ficus expandit vsq;
ad meridiē. z adhuc mollis in. qualī refun-
ditur. tunc calefacto furno vbi bis cocta sic⁹
fuerit sicut est calida interposis folijs suis in
vas fictile clauditur bene piscatū dēfūso pres-
sa. z operculo diligenter obducitur. Si plu-
tius habundantibz crates nō potes expāde-
re sub tecto eas ita cōpones. vt semper de-
gat a terra. z eas ad lucē solis cuius subiect⁹
yaporet. subinde ficus sicut est diuisa verat⁹
vt fīcorū coria z pulpe siccantur. tūc duplica-

ta in cistellis seruant aut loculis. Alij matu-
ras mediocriter ficus z diuisas in cratibz ex-
pandunt. coctas sole siccandas. z recipiunt
nocte sub tecto. Ficus sicce cum pinguedine
sua seruatur. Scdm hispanorū morem hoc
modo. siccant mediocriter et optime refrige-
rate in vase aliquo cōponant. z ponderate be-
ne seruent. Ficus sicce quas siccantes opti-
mas habet procurant hoc modo ab eis. col-
ligunt ficus graues mediocriter mature et ad
solē per biduū integre dimittunt. deinde pin-
guiores scindunt per mediū et transuerso. et
iterū parte inferiori seu interiori conuersa ad
solē duobus vel tribus diebz siccant vel dua-
bus simul iactis. ac iterū duobus vel tribus
diebus ad solē relincent. tandē in testa ponant
et iterū ad solē frīduo dimittunt. deinde in scri-
nio per quidecim dies tenent. z postea iterū
ad solē si necessariū videbit reponit. quibus
postea refrigeratis in aliquo vase stricte for-
titer ponderant. et caue cum siccant q̄ imbre
vel pluuiā nunq; tangāt. Ficus ceteris fructi-
bus laudabilior est z nutritibilior. sed grossos
creat humores. virides q̄o sunt cruda nō p-
fecte matura. parī est calida magis grossa. p
pter dominū terrestris partis in ea. Unde
Ypocras ficus quāto longinquior a maturi-
tate tanto minus calida est z magis grossa. p
fecte matura est calida in primo gradu. z tē-
perata inter humiditatē z siccitatē. Ficus ex-
trium rerū compositionē cōstitit. scz semis pul-
pa z cortice. semis nutrimentū nullū. vt ara-
ne vel lapidis. coriz. ficus est vt cutis. pro-
pterea durissimus ad digerendū. caro nutri-
bilior salubriorq; existit. Sicca q̄o ficus cali-
da est in principio secūdi gradus. sicca in me-
dio primi. q̄o obrem calefacit. et sitim creat. et
in colericos mutatur humores. ceteris tamē
fructibz nutritibilior est. minusq; inflationis ha-
bet. sed si supfluos in stomacho humores in-
nouat. dura fit ad digerendum. ad corrupti-
onemq; mutat. et inflationem et ventositates
generat ac pessimū sanguinem. in superficie
etiā corporū pediculos creat. si autem hu-
moribus mūdificatus inueniat bene digeri-
tur. ac sanguinē laudabilem facit. corpusq;
mūdificat. pulmonērcnes et intestina hu-
moribus grossis. ¶ Qui vult eius ventosi-
tates vitare. ieiunus accipiat. et post ipsas
piper et zinziberum. et vt laudabilem sangui-
nem generet nuces simul siccas aut amig-
dala manducet. ¶ Item secundū medicinam
valet si cum ylopo coquatur. pectus pulmo-

nēs mundificat. tūssim diuturnā emendat. gargarifata cū oportinate eius in cannalibz pulmonis apostemata dissoluit. cocta in vino si distere fiat valet ad dolorē ventris. q̄ ex grossis procedit humoribz. Auicē dicit. q̄ alba est melior. dēde rubea. postea nigra. z̄ suc eius foliorū eius vehemētis est calidationis z̄ absterfiois. z̄ in ipsa quidē est lenificatio vltima. z̄ lac q̄dem eius coagulat liq̄factionem sanguis z̄ latus. z̄ liquefacit coelati. z̄ illa q̄dem que humida est velocis est nutritiō. et in ramis q̄dem fici inest tū subtiliationis q̄ quādo caro coquit cū eis dissoluitur. z̄ ficu3 decoctio cōfert apostemantibz gutturis. z̄ apostemantibz radicū aurū gargarifata. lac ei3 cōfert puncture scorpionis in ventre. et similiter rutile. z̄ similiter illa q̄ est immatura. aut folia recentia apponūt sup mortuum canis rabidi z̄ conferunt.

De Lauro.

Aurus est arbor satis magna. cui3 frōdes late z̄ longe z̄ folide semp virides z̄ odorifere valde sunt. que arbor orbata3 facit que est fructus niger puus. In omni fere aere p̄uenit maxime in tēperato z̄ calido des-

lectat. terram solutā z̄ maritimā diligit. plantatur ramis z̄ surculis aut semine eius de mēse marcij. proprie cū humor ad corticē ramorū p̄uenit. eius folia z̄ rami sunt optima vt in eis ficus sicce seruent. z̄ in geladia ponuntur. vt eam odoriferā reddat. cōtra dyacōnis ē succ p̄ua ipius frustra ponunt. in quacūq̄ autē ad coquēdū ponant plurimū ei3 odorē augent. et stomachū ac crebriū odorē ac sua pōtuitate cōfortant. Fructus eius qui orbata dicit in vino mulla infecto positis nascit. sed ipm suo sapore satis incōgruū inficit Auicēna dicit. q̄ grana cortices z̄ folia eius sicca et calida sunt. sed grana sunt calidiora z̄ sicciora. nā sunt in sc̄do gradu. z̄ eius oleum est calidū oleo nucū. et cōfert doloribz neruorū oibz. z̄ resoluat latitudinē. z̄ q̄n de cortice ei3 aut grans bibi3 aureus frāgū lapide3. z̄ interficit fetū ppter suā amaritudinē additā sup amaritudinē aliorz. z̄ cōfert mordificationē scorpionū cū vino. et est bona vespē z̄ apī q̄n pungūt. et oīno est tūriaca venenis oībz bibira. Dioscorides dicit q̄ frōdes lauri libros et vestes cū quibz ponunt a tineis defendūt. et a vermibus z̄ corrosione autos reddunt.

De Malo.

Alus est arbor nonissima. z̄ eius quidē diuersitates sunt multe. nam q̄daz mala mēse iulij z̄ iunij maturant. que si vlt3 ad completā maturationē in arborē dimittunt sunt dulcia z̄ odorifera valde. quedā parua. quedā mediocria. q̄dam rubea. quedā crocea. quedā viridia. quedā dulcia. et quedā accetosā. et quedā pontica z̄ acria. et quedā longa. et quedā lara. et q̄dam rotūda. z̄ quedā diu seruaabilia. quedā parū. quedā dura z̄ solida. q̄dam mollia z̄ facile frangibilia. quedā in arbore durabilia. z̄ quedā facile cadentia. Sūt autē malorū multe species. quorū meliores aut deteriores quibz quilibet poterit p̄ experientiā in qualibet regione eligere vel refutare. hec arbor et in omni aere p̄uenit. et pingue ac letum solū diligit. cui humorē non ramis gano q̄ natura supeditat. z̄ si arena vel argilla sit irrigationibz adiunct. motanis locis debet ad meridiem versa cōstitui. Vacer z̄ arduus locus poma vermiculosa z̄ caduca facit. Serit ramis z̄ semine sed tardius est in vitro q̄ puenit. mel3 igit in loc3 calidis octobr3. z̄ nouēbr3. i. frigidis p̄o february z̄ marcij. plūtas siluestres maloz ponamus. z̄ cū cōualeverint inserant. spacia p̄o int ipas arbores. et.

pedū esse debebūt. Salus inferi pōt in se pī
ro spina sorbo sicut platano pōt in se pī
februarij et marci pī solstitiūz qñq̄ginta dies
vt ait Catbo. et alijs q̄bus pīus in cortice et
trūco emplastro et ad buccellā et in amida vī
falcis partica pforata vt in generalibz est tra
diūti plene libro scdo. Nec arbores pmo plā
tatiōis sue anno circosodiāntur et ab herbis
singulis liberent quolibz mense estatis. dein
de quibz dā annis bis vel ter qualibet circū
fodiānt estate. sed postq̄ cōualuerint et suas
radices fundauerint neq̄ exarari neq̄ effodi
desiderant. idcirco magis eis prata cōueniēt.
stercus nō erigit quidē. sed libenter assūmūt
et maxime si eis cineres misceant. amant mo
destas irrigatiōes. putatio bis apta est. et ma
xime in arida et male nata tollant. formantur
sep̄ vī octo pedibz stipes erigat a terra. q̄ alio
spitū nunḡ sociatus existat. cureturq̄ vt si
pes in multos diuidat ramos. et rami in vir
gas et fragra. q̄ fructū ferant. et q̄ equalit̄ per
oīa latera expādat. taliter q̄ rami qñq̄z nūm̄
um onerati ligamie apposito sustentent. et hec
in capitulo p̄muni de arboribz plenius sunt
tractata. accidit facile huic plāte q̄ poma
eius sint caduca. q̄ si euenerit scissis radici la
pis iniectus poma tenebit. Si spissa poma
ramos onerauerint melis iunḡ et ipsi interles
genda sunt queq̄ viciosa. vt succus q̄ in gra
nis bis posset impēdi. ad meliora vertat. ge
nerosis bubūdantiā mīstret. quā mīserosa vili
tate pdebant. Et si hoc cōmodo fieri nō pos
sit palis partibus et funibz defendant a ruptu
ra ramoz. ne copiosa ip̄is liberalitas in eis
interitū et p̄niciem. Colligenda sunt cū colore
odore et sapore dulci maturitatē fatent. serua
bilia p̄o colligenda sunt circa finē septēbris.
et vsq̄ ad mediū mēsis octobris quādo casu
pluriū sanozū et nigredie seminiū maturitates
p̄cendunt. cū lōgis scalis vsq̄ ad ramos q̄s
attingere possunt. ab inde supra cū manibus
debilibz ramis cū funibz vī vncinis ad fores
benefirmatis. Legenda sunt diligenter q̄ vo
lumbus mala seruare. et ea in obscuro loco vbi
ventus nō sit vī puus. vt ait Varro. Nam si
forte sunt fenestre claudant fenestre stramen
tis pus in crate suppositis vī paleis aut loco
aut in cumulos secreta disponim̄. aliq̄ oīa si
mul ponūt et loco apertūt. Vinū et accetiū sit
de malis sicut de piris infra diceb̄. Poma di
uidunt in duo. scz in cruda nō matura ac in
cōpleta et p̄fecte in sua arbore matura. cru
da dura sunt et lignea. male nutriunt. stomas

cho nocēt. dolore generāt. et venas nō penes
trāt. et eoz asuefactio causa est febr̄ diuturne
q̄ dure dissoluūt. qd̄ et de ceteris fructibz intelli
gendū est. et q̄ non sunt p̄fecte in arboribz ma
turata. P̄fecte in sua arbore matura de
uerba sunt p̄o sui diuersitate saporis. qd̄a em̄
sunt pōtica: quedā accetosa: qdam dulcia pō
tica. qdam sunt terrestria frigida et sicca. et ad
digerendū dura seu tarda. multū aut̄ stoma
chum cōfortatiua. p̄pterea q̄ stomachū com
p̄mūt et hūiditate supflua ibi inuentā descen
dere faciūt. sunt etiā egestiōis cōstrictā. maxi
me si ante cibuz sumant. et cōueniētia his sūt
quoz stomacho calor et humiditas dñat. sed
sunt grossa digeri et dura. tarde penetratiua ve
nas. inflatiōne faciūt. neruis nocēt. liquoribz
p̄o eoz laudabilior et subtilior est et leuior. id
circo stomachū p̄fortat et intestina. et valet ad
sanguis fluxū et ad dissēntiā et colericā di
gestionē et vomitū. p̄pterea pomoz. huiusmo
di succū debet mādēdo exp̄im̄. carnē p̄o et
ci aut ingeniari. quō eoz duricia et asperitas
auferat. Hoc itaq̄ fit tribz modis. aut illa eli
cando in aq̄. vt et aq̄ humiditatē attrahat et
molliciet. aut sup̄ fumū aq̄ calide suspendēda
et humectent et maturent. aut secta p̄ medium
granis interioribz duris reiectis eoz locū mel
et succarū apponēdo fm̄ naturā accipientū. et
pasta inuoluēdo. et in cineribz calidis et pu
nis dimittēdo donec pasta exteri decoquat.
huiusmodi em̄ ars molliciet p̄stat maturita
tē saporositatē. et ad digerendū velocitates. et
nocitatē eoz in neruos aufert. Accetosis au
tē dñat aquosa substantia cūz terrestri eriguo.
quare frigiditas eoz et siccitas tēperantiores
sunt pōticis. p̄pter vicinitatē liquoris aeris na
ture vñ actio eius cōposita cū sua stipicitate
te cōfortat et cōstringit stomachū. et ventres et
egestione colericā et vomitū inhibet. cū frigi
ditate et tenuitate liquoris suū erigit. et acu
mē colere rubee et cordiace colerice vires au
fert. et hūiores grossos et calidi sunt in stoma
cho destruit. dulces p̄o chimos tenuat vt to
tū corp⁹ valeāt penetrare. huiusmodi poma
aū cibū et post cibū sunt bona edi. si p̄ra aū
cibū sunt nocina. dulcia p̄o q̄z t̄pata sunt inc̄
q̄m̄oz q̄litate stomacho minime nocent. et
ad cōstrictionē vel laxationē v̄eris vin mas
nifestā non habēt. Frondes rami cortices q̄z
stipici sunt et accidi cōfortatiui sunt stoma
cho. vulnera sanāt. et humores malos ad ea
cōcurrētes prohibēt. Auicēna dicit. q̄ in co
rū substantia dñatur humiditas supflua et fri

gida fortasse illa q̄ sunt vehementis dulcedi-
ms. in caliditate sunt ipata aut declinat ad ea.
z in pomis q̄dem est infansio. z p̄rie in eis q̄
nō sunt dulcia z insipida sunt aqua valde ad
partē humidā supflue declina. Et acetosa z
immatura generant flegma putredines z fe-
bres p̄rietate sui b̄ioris z sue cruditatis. q̄a
facile recipiunt putrefactiones. Et vinū pomorū
z reliquorū antiquū est melius q̄ recens. p̄
pter resolutionē vaporū malorū ab eo. Et assi-
duitas comestionis pomorū facit euenire do-
lores n̄mōz. z p̄rie vernalia z odorifera cō
fortat cor. z si sit ibi angustia ex caliditate sunt
magis inuamēti. z cōfortat debilitatē stoma-
chi q̄ stupida sunt aut ponica vel acetosa. z
cōferunt dissenterie. maxime ponica. z tā po-
ma q̄ succus z folia cōferunt venenis.

De Malis punicis.

Alapunica sunt malagranata q̄ nota
sunt. ex q̄bus quedā sunt dulcia. q̄dam
acria siue acetosa. q̄dam autē mediocris saporis
inter dulcia z acria. regio illis apta est ca-
lida aut q̄ temperata existit. frigida z s̄o sustine-
re non p̄t. solum cretiformis amat hec arbor.
et in soluto etiā cōualefcit. Item macilentū li-
cet etiā in pingui proueniat. Albertus tamē

dicat q̄ vult solū arenosum z pingue. scribitur
plantis de marū radice euulsi. melius si ra-
mus ei⁹ cubicularis incisus manubrij gros-
itudine. ac vtroq̄ capite falce leuigat⁹ acuta
velut obliqu⁹ immergit⁹. pus tamē porcino
stercore z in capite z in parte q̄ ima est linia. vel
i crudo solo mallo cogat⁹ ad infusioz de
figi. melius tamē pueniet. si pondus ram⁹
gemata iam matre sumat. curandūq̄ est ne p̄-
gulta ponas inuersa siue corneib⁹ spoliata.
Si in scrobē depones tres lapillos i ipsa ra-
dice p̄stuitos prouidet vt Palladius ait. ne
poma scindant. Siūt autē p̄dicte plātano-
nes locis tēperans marcio vel aprilis. calidis
autē z siccis nouembriis inseri posse surman-
tur. de ramorū cōnectione. vt medolla vtriusq̄
q̄ diuisa se iungat. in se tantū inseri p̄t circa
finē marcij kld. aprilis. in trūco serit in quo
furculus recentissim⁹ statim inseri debet. ne
mora epiguū qui est exiccat humore. Circū
fodi debent autūno z vere. et formari vt du-
os vel tres habeat stipites. a terra modicū ele-
uatos z singulis annis rescidi oia que in sti-
pites nascant. aut etiā circa radices planta eis
accidit nocumenta. quare si arida fiūt rigen-
tur assidue. nā siccitas inauinitatē prestat z co-
pia. cuius tamē radicib⁹ debet cedi cune⁹ seu
clauus debet infigi. Alij algā marinā obru-
unt ad radices. cui nōnulli ster⁹ asinum at-
q̄ porciniū miscent. si florē non cōtinet cū aq̄
pari mensura tēperabis. z ter p̄ annū radici-
bus infundes. vel amurcā mutes infusas vel
radicibus algam iūges. bisq̄ rigabis in mē-
se. vel arboris florētis truncū. vt Palladius
ait. plumbeo circulo debebis includere. vel
corio anguis inuolucere. Si crepāt poma la-
pidem in media arboris radice suppones. vel
squillā circa arborē seras. Si vermib⁹ labo-
rant. z tangas radices felle babulo cōtinuo
morient. aut si clauo eneo 5 mēs eiusdē pur-
ges. difficile nascunt. vel asini vrina stercoz
admitte porcino vermib⁹ obuabis. cui⁹ ta-
men lixiuo circa punici truncū frequēt in-
fusus leta z fructuosa punica reddit arbuscula
Asserit Barcialis candida in his grana fie-
ri. si argille z crete p̄tes quartā gipsi mīceas.
z toto triēnio hoc genus terre radicib⁹ eius
adiungas. Item dicit mire magnitudinis po-
ma fieri. si olla scilicet circa punici arborē ob-
ruat. z in ea ramus cū flore claudat. ne resili-
at ligatus ad palum. tunc coopra olla contra
aque muniat incurfus. autūno patrefacta sue
magnitudinis poma videbit. Vltima in pu-

nico aut poma procedere si rituali et portu-
late succo equiter micti anteque germiet illinia
tur arbor triuco. Colligunt aut cum suorum gra-
norum rubedine completa maturitate pretendunt.
seruant in picatis appendiculis oxidate suspē-
das vel aliter lecta integra in aqua marina
vel salam mittant ut cōbibant. post triduum
sole siccant. ut sub diuino nocte permaneant. po-
stea in loco frigido suspendant. et cum eis vi-
uolueris. dulci aqua per die macerabis. Itē si
induant argilla. et ea siccata frigido loco pen-
deant. Item si olla sub diuino obzuta quā habeat
arenas versus ad medium. et mala cum tenacibus le-
cta impingant cannis singulis vel sambuci
pugulis. et ita sepeata in arenis figant. ut quat-
tuor digiti emineant ab arena. hoc et sub recto
in scrobe fieri potest. et vilius est ad seruandum
si non ramo logiori tollant. Alii in seriola cui
ad medium aqua mittat suspendunt mala. ne hu-
more tangant. et seria claudis ne vetus irrupat
Item in dolio sic ordinant inter ordē. ne fe-
nuice tangant. et dolū desuper operit. Et malis
granatis hoc modo fit vinū. grana matura dili-
gent purgata in palmea fuscilla mittas. et in
coctea et permis. et leniter coquis versus ad me-
diatē. et cum refrigerescerit picas et gistas va-
sculis claudis. aliqui succū non decoquunt. sed sin-
gulis sextoris libras singulas mellis miscet
et in pōcto vase custodiunt. Et malis punicis
fiunt optice sepes spisse et spinose fortes et mul-
ti ferentes fructū. malapunica vtiliora sunt
medicane quā esui. nutritiū quippe eorum et si
laudabile est et bonū. tamen parū. propter subtilita-
tē eorum facilemque digestionē. Nec autē quat-
tuor paribus cōposita sunt. quā oēs stiptice sunt.
prima est cortex. scōda caro. tertia liquor. quar-
ta grana. liquor frigidus est. sed diuersis mo-
dis. secundum suos saporēs et liqūditate. sunt nam
pōtica acida maza dulcia et insipida. pōtica
impossibile est accipere secundū cibum. quia propter
aspiratē et duriciē abhorret ea natura. nec re-
cipit nisi secundum medicinā. proinde huiusmodi
malagranata si parū in supficie excorrient. et
ipso succo aut cum vino aut cum sirupo lara-
tuo potest. superiora stomachi exprimunt. et ex-
pellunt humiditatem putrefactā de inferioribus. et
post mūdificationē stomachi cōfortat absque
lesione nervorum eius. idcirco valet ad febres
diuturnas. quia ex putrefactis humoribus pcrea-
tur. et ad pruriginē et scabiē de puritudine sal-
si hegmanis ortā. Acida in multis rebus propter
puritatem terrestri substantiā melioris sunt actio-
nis quā cetera. calores epatis expringunt. mēbra

fortat. et peritum os stomachi epari et cor. vñ
valet ad cordiacā colericā. et ad dolorē quā na-
scit in ore stomachi. et colera rubea. hys enī
hoc propriū quia in oculis ictericorum stillant citri-
nū ab eis abijcit colorē. propterea si ablato cor-
tice malagranata acetosia oia pissent. et fuce-
cus extractus cum melle coquas. ut vnguētū si-
milidū dūne habeat. valet ad expulsiōnē vñ
guini. oculorum purificatōis acie a grossis et vis-
cosis humoribus. Malagranan liquor dulcis
grossior est et calidior. et digestibilior. et propterea
caloris aliquantulum stomacho ingerit. citius
in colera rubea mutat. et ideo febicitantibus est
inconueniens. sed humectat ventrē. pectoris le-
nit asperitatem. et tussi mitigationē tribuit. Qu-
zū vero quod est inter dulce et acetosum mediū
ad epatis calorem non minus valet et stomachi
acetosum. sed vim vomitū cōpescit ad ven-
trē cōstringendū non hys. Insipidū quoque quā
aqua saporē per sui liquoris et aquitatis copiam ad
frigiditatem peruenit. vñ est inconueniens et secundum me-
dicinā et secundum potū. secundum cibū quia saporē non habet
ut mēbris attrahat. secundum medicinā. quia propter
aquositate nec stomachi cōfortat. nec vomitū
nec solutionē prohibet. idcirco fastidiū fa-
cit stomacho. debile et exilē mollē. ipsum red-
dit. et cibū in stomacho digerere non permittit.
vnde fit causa rugie. Malorum granatorum nu-
clei a succo expressi sunt viles ad vomitū cole-
ricū cōstringendū et egestionē. precipue si assant.
eorumque pulvis bibat. calorem etiā stomachi at-
que colere rubee aciem extinguit. eorum quoque cortex
frigide ac sicce et terrestres sunt. quia si in aqua
coquantur ut fiat diserte valet et dissenteria et dia-
ria. Itē apozima ex eis factū ginguias cōfor-
tat. et cōstringit fluxū sanguinis emorroidorum et
mulierum. Itē idē cortex in vino coctus et pota-
tus lubricos ascarides et cucurbitinos et ve-
tre mortuos abijcit. Flos eorum quā balustia vo-
cat stipticior et siccior est pōctis. oibz. dicit aliqui
tūlū siccari. et vitro vase recodi. est enim frigi-
dū et sicciū in scōdo gdu. et seruat in multa effi-
cacia per duos annos. valet etiā contra vomitū
colericū et fluxū ventris et debilitate virtutis
cōtēguē. nā contra vomitū colericū terant ba-
laustie et coquant in acceto. et spōgia intincta
ponat super fureculā pectoris. et per fluxū coquas
in aqua pluviali et fiat fomentū. Autē dicit quod cor-
tex malagranati et balaustie vtrumque retinet
omne fluxū sanguinis. et cōsolidat plagas et vl-
cera antiqua. et fortes efficit dentes motos.

De Moro.

Quis est arbor nota. plimū vñs amica
q̄ calidū desiderat aerē aut tpatuz. frigi
dū p̄o reculat. loco aut̄ q̄rit zabolosa et plerū
q̄s maritima. z i mediocrit̄ soluta pucit. s̄ in
tuffo vñ argilla vit̄ p̄phendit. st̄ core vel tra
pigui valde letat. ideoq̄ int̄ domos i ciuita
tibz vbi ē multa piguedo plimuz letat z maḡ
viridit̄s efficit. Serit̄ p̄or locis t̄patis mense
marcij z circa finē february. calidis p̄o mēse
octobr̄ z nouēbr̄. seri aut̄ p̄or scie. s̄ poma et
vergulta degenerat. melius autem serit̄ taleis
et cacumibus z melius taleis sexquipedis
bus vel quipedalibus et viraq̄s leuigatis z si
mo obliu. cū scrobe ante fecerim? inergam?
z cinere terre admixto tegam? nec ampli? q̄s
q̄tuoꝝ digit̄ sup̄ terrā relinq̄m? Plantā ro
busta trāst̄ras mēse octobr̄ z nouēbris. tene
rā february z marcij. scrobes desiderāt altas
z interualla maḡ. r̄r. pedum vñ circa. ne vna
ymbz p̄ma alteri? z in radicibz se impedi
at. Inserit̄ aut̄ in se z in p̄sico. f̄m q̄s daz et in
ficu vimo etiā insita vt ait̄ Palladius p̄phen
dit. s̄ maḡ p̄turit̄ infidit̄as augmēta. Wo
rus ablaqand? est. z radicibz ei? vini feces ve
ter̄s recētissime infundēde. Formāda est aut̄.
in vno stipite sit̄ p̄nta. z rami p̄ncipales cir
ca octo pedes eleuent̄ a terra vel plus aut mi
nus f̄m q̄ in leto fuerit solo vel etali. vt in le

to altiores. in etali depressiores forment̄ fora
et lanorems mori arborē aliq̄ fieri tradide
rūt. si p̄forato hincinde trūco. singulos cune
os inferamus tercbinti. accidit̄ p̄tera nocu
mentū magnū moro. vt ei? impediāt augmē
tū z fructibz eius. vt oīno inuiles fiant. si su
is folijs spoliēt̄. z maxime si non fuerint q̄
in summitatibz sunt ramusculoz in eis reli
ctis. vel qd̄ pet? est. ipe summitates sunt mlie
res sunt cū frondibz collecte. vt sepe importu
ne nimitū faciūt mulieres. cū eas p̄ter elcas
p̄mū colligūt statim cū p̄mes. p̄mū sirici ac
cipiūt solia. q̄ sunt optm? cibis vermū. col
ligunt statim cū p̄mes nati fuerit. vñsquo ci
bo desistūt. z incipiūt op? facere. Fruct? aut̄
cū sua nigredie z teneritudine maturat̄ fatē
tur. Woza duobz sunt modis. acia non p̄se
cte matura. aut p̄fecte dulcia maturata. acia
frigida sūt z sicca. vñ bñt stipitica. stomacho
z intestinoz p̄fortatiuā. z ventrē cōstipāt. q̄
re bñore siccata valēt ad diariā z dissenterā.
marie siccata se colerice sūt. J̄e eoz. succus
plurimū. valēt ad guttur z faucium z vñne
dolorē. z maxime cū sappa z modico succaro
coctus. matura aut̄ z dulcia modici ad colo
rē p̄tinent. ad humiditatē p̄o multū. q̄re cito
de stomacho eijciunt̄. ventrē humectāt. z vi
nā puocat. Si tñ cibū in stomacho añ se ac
ceptū inuenerint. cōmorate cibo resistente in
corruptionē p̄uertunt. z stomacho accepat̄ z
capiti nocēt Si p̄o stomachū vacuū inuene
rint. bñ digerunt. modici tñ nutriunt. J̄eiu
nis accepta in aq̄ vel vīno refrigerat̄a sūt.
refrigerat̄a valde. sitim auferūt z incensione
calor̄ extinguit. Radix mori cū aq̄ cocta et
potata ventrē humectat. z libricos z cucur
bitinos expellit. Si p̄o frōdes siml? cū radi
ce coquant̄. z aq̄ eoz retineat̄ in ore. valēt ad
dolorē dentiū. si aut̄ cū vīno coq̄nt̄. z garga
rism? fiat. valēt z bñores. ad vñā descēdētes
z guttur. Si pistata mori radix in acceto po
nat̄ ad soles. et dieb. r̄j. dimittat̄. z desiccata
redigat̄ in puluerē. hic dētes p̄foratos z pu
tridos euellit apposit̄. Aut̄. dicit̄. q̄ mor̄ est
malū. stomach? corripit̄ in eo z qñ corripit̄.
stomacho velocius nocet. z optet q̄ comedā
tur oēs spēs añ cibū. z recipiant̄ i stomacho
in q̄ nō sit corruptio z mori qd̄ saluti ē z sic
catū. retinet̄ ventrē vebement̄ z solutio ei? est
plurima. z in oibz speciebz mori est puocatio
vñne. et coct̄ mori est triaca iniquiame.

De Muniaro.

Unicus est arbor quedā. que est q̄si si-
milis pruno. sed est mag̃s. nodosa. ⁊ ei⁹
fruct⁹ est magnitudis p̄muniū prunor. silis
fructū p̄licoꝝ in forma. tñ est valde odorife-
rū. ⁊ in calore aureū eius pomū. acrez ⁊ terrā
desiderat vt prun⁹. solū tñ solum desiderat
seu diligit. nō argillā. vel cretā. Serit semine
fruct⁹ mēse februario. ⁊ marcio trāplantant.
in se sō pruno ⁊ p̄lico ⁊ forsan amigdalō po-
test inseri. Circūfodi debet assidue. ⁊ siccis tē-
porib⁹ irrigari. atq; putrida ⁊ arida in ea re-
cidi. atq; vt prun⁹ formari. min⁹ sunt hūida
poma ei⁹ q̄ p̄lica aut pruna magis tñ stoma-
cho ⁊ cerebro confortantia. cū opime matura
eristunt. q; cor⁹ color sapor ⁊ odor apte demon-
strat.

De Mespilo.

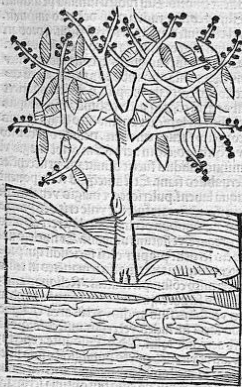
Espilus siue nespilus ē arbor nota. Et
ex pomis ei⁹ quedā sunt grossa. dome-
stica. media. pōtica. ⁊ quedā sunt siluestria p-
ua valde pōtica. Aerē calidū spatum ⁊ frigi-
dū sustinet. ⁊ terrā desiderat sabulosā. et pin-
guē. vel glareosā. cui arena p̄mixta est. v̄ ar-
gilla cū saxis. Serit mense marcij vel nouem-
bris taleis. sed solo stercoreato. ita q; vtrūq; ca-

put calce sterqus cōducatur seu abruat. Serit
⁊ semine. sed in longā sperat etatē. inferiur in
se. in piro. et pomo. in spina alba. ⁊ ciconio.
Surculus autē eius et arborē media debet
assumi. nam de summis tñb⁹ viciōsus est. In
trunco fisco inserēda est. nā corticis materies
vel macres ieiuna vel nutri. et amat putari et
circūfodi. simus ⁊ viciū cinis si radicibus in
fundat eam fertile reddunt. format vt modi-
cū supra terrā. scz circa quattuor pedes habe-
at stipites siue ramos. et exteriora elenati tē-
dant. vt altitudinē bonā excedat. Albert⁹ au-
tē dicit q; quādo incisio fit de eis in truncum
alterius generis scz mali vel piri vel etiā ali-
cuius spine magne q̄ est silis fago i ligno ac-
cortice ⁊ vocat spina sagina vulgariter. cre-
scunt nespila maiora. et meliora q̄ sint alia. si
autē defecerūt nespila in aliqua regione. ex-
peritū est vt dicit Albertus. q; ferit fagū p̄lica
in truncū spine magne que est silis fago cre-
scunt mespila maiora ⁊ meliora. q; v̄ila sunt ⁊
non producūt ossa. Ego autē sepe inserui ne-
spila in piri. et malū in coccanū. et spinam al-
bā ⁊ nō inueni ossib⁹ carere. nec in quantitas
te augeri. Si vermib⁹ occupat stilo in co fm
Palladiū sunt purgandī. ⁊ amara vel hūi-
na veteri yrina vel calce perfundendi. Sed

parcius, ppter arboris norā. vñ aqua decocta cū lupinis. sed putat hec arbor sterilis fieri. si formice infeste sunt. rubrica cū acceto ⁊ cinere pparata necabit. Sed poma labunt frustū de cō radice absalsū vel pñsū in media trū cū pte figamus. Hespila ad seruandū legant nondū mitia. q̄ et in arboze diu durabūt. vel in p̄golis picatis vñ in ordine suspensa vñ cū pendiculis seminata et aqua salsa p quicq̄ oles matura. postea sepe infundant ne enantant. Die serena legant ac media. et p̄ alijs obruant discreta. ne in ea vicissim tactus officiat. Seritant ⁊ in melle. si nimis matura colā legent. Ex mēpilis fieri bone sepes possunt si ipse plantent vel virgis ppaginent. vel spī norū alborū vel catanozū per totū spīus in serant. Hespila siue etula frigida sunt ⁊ sicca in primo gradu. p̄prietates habet stomachi pfortandi. ⁊ colericā egestionē ac vomitū auferūt. vinam prouocāt. magisq̄ ad medicinam pertinet q̄ ad cibū. parū em̄ nutriunt et grossum faciūt cibū. Veliora sunt si ante cibū sumant q̄ post. quia stomachi sunt cōforatiua et nervositati eius non nocua.

De Mirto.

Itus est fructus in litore maris. sup̄ q̄ mare sepe exundat p̄cipue habundās. acē q̄rit calidū aut tēperatū aut frigidū s̄m Albertū. Tēra autē desiderat sabulosam. foliā. macrā. ⁊ heremi p̄prietates habētes. Serit plantis ab ipsa matre euulsis. mirtuli qui sunt fructus ipsius frigidi sunt in p̄mo gradu. ⁊ sicci in scdo. principalit̄ cōpetunt medicine. secundario folia et flores tanto meliores. fructus post maturitatē collectus in magna efficiacia p̄ biennū seruant ad solē debet succari. flores autē nō possunt diu seruari. sed sola folia diutius. virtutē hñt cōstringēdi et pōticia. ⁊ cōfortādi et aromaticitate. Cōtra vomitū ⁊ fluxū vētris ⁊ profluuiū mulierū ex debilitate p̄tatis cōtēntine vñ ex hūiditate densi p̄ fructus ad comedendū vel succus exp̄ssus deficiat. sirup⁹ ex succo eoz et zuccaro addito q̄ optimū est. p̄ra p̄dicta. ⁊ pōt̄ annū seruari. si bñ coquat succus. Si vñ nō habes zuccar. adde mel et puluere vel fructib⁹ decoctis. ⁊ al bumie oui. fiat emplastrū circa os stomachi. p̄ra vomitū. ⁊ cōtra dissenteria. circa renes. ⁊ pectine. ⁊ vmbilicū. fiat etiā fomentū ex aq̄ plumbali decoctiōis folioz. et cōtra inferiora p̄pter fluxū. ⁊ dissenteria. ⁊ profluuiū mulierū. Itē fomentū ex hac aq̄ circa frontē. ⁊ timpora. ⁊ pedes. somnū prouocat in febre acuta. ⁊ soluit dolorem capis et caliditate. Et fasciuli summitate et in acceto vel aq̄ plumbali cocti et sup̄ os stomachi positi refrenāt vomitū et sup̄ renes pectus ⁊ vmbilicū valēt contra fluxū vētris. ⁊ in acuta febre soluit dolores. qui fit ex acumie dolor. dissolutis. Sirupus ex frōdib⁹ fact⁹ miro mō valet cōtra p̄dicta. puluis etiā floz ipsius datus in cibis ad eadē valet. ⁊ vlcērib⁹ supposit⁹ ⁊ cōsolidat. Item puluis mirtuloz ⁊ flozū et mane ante cibū dat⁹ p̄fert laborātib⁹ fetore oris q̄ stomachi vicio fact⁹ est. Auicē dicit q̄ retinet solutionē. ⁊ sudorē. ⁊ omne fluxū sanguis. ⁊ oēm fluxū ad mēbra. ⁊ qñ cū ea sit fricatio in balneo cōfortat corp⁹. deficcant hūiditates q̄ sunt sub cute. Itē oleū ⁊ succ⁹ ⁊ decoctio ipsius cōfortāt radices capillorū ⁊ prohibēt casus. ⁊ plōngāt eos ⁊ demigrāt. Et p̄prie et fruct⁹ semia ⁊ folia et sicca prohibēt fetore acelle ⁊ inguinū. Itē sedant apostematā ca. ⁊ aduersionē ignis cū oleo. ⁊ sicut emplastrū ex ipso fructu ⁊ p̄hibet a vesicationē. Itē emplastrū factū ex fructib⁹ eiusdē coctū cū vino est cōueniēs mollificationi iūctura. Et eius folia cū vino decoquant. ⁊ fit inde emplastrū. sedāt foda ves-

bementē. Itē sedat obthalmia. et erini. et cū de-
coquit cum ordeo seu oleo. sanat eoz aposte-
mata. Itē confortat cor et aufert tremore cor-
dis. Item confortat stomachū. et pprie robur
eius. et a semina prohibet cursu superfluita-
tū ad stomachū. Itē est bonū in phibēdo me-
strua. Itē et succus pfer pūcture scorpiōis.

De Auce.

Ut dicit a nocēdo. eo q vmbra ei⁹ no-
cet alijs arboribz. hec arbor nullū recu-
sat aerē necq gen⁹ terre licz in pigui soluto la-
tior et maior efficiat. Serit extremo ianuarij
nucibz suis. eo modo q serunt amigdalā et eis-
dem mēibz. Sed qz nouebz disponis aliqte-
nus sole siccabis. et ericet noctū virus hūo-
ris. Quas pō mēse ianuarij vel februarij po-
situr es. aq simplici pde macerabis. Ponē-
tur aut trasuerse vt lat⁹ eiecto cacumie. I. ipsa
farma figat in terrā. Cacumie ipm cū in scia-
rio vel alibi nucē cōponim⁹ ad partē dirigi-
mus aqilonis. lapis sub⁹ vel testa. vt aut pal-
ladius ponēda est. vt radice nō simplici sed
repensilla respgat. Trasplantat in loc⁹ calidis
et succis mēse octobris. cū caluz folioz passa
est. et melius mēse nouēbris. In frigidia ve-

ro mēse februarij et marcij. sed in tēperamz
satis cōmode vtroq tpe trasplantat. bienna-
lis in frigidis. et triennalis in calidis regioni-
bus transferat. Radices aut plantarū in hoc
resecare nō debes. letior fiet si sepius transfe-
rat fumo bubulo. vna plāta miteda est. Sed
melius cinis in locis frigidis. et sabulū in ca-
lidis sparget in scrobibz. ne calore sterconis
adurat. Nam et cinis credit cornice. et tene-
ritudine procurare et fructuū dēitate. alius de-
lectat scrobibz pro arborū macritudine. et in
terualla maiora desiderat. scz. xl. vel. l. pedūz
ad min⁹. qz stillicidibz folioz suoz proximis
vel sui gener⁹ nocet arboribz. Inlerit autēz
in se in trūco februarij mēse. et in pmo vt ait
Albert⁹ debet aliqñ circūfodi ne cāna fiat vi-
cio senectutis. et cānalis lōgus a summo trū-
co vsq ad ymū tpe veris debet extēdi seu ex-
cui. vt bñficio solis et venti durecat q in pu-
redine transibant. format aut in ser vel octo
aut decē pedibz. stipes eaz eleuet in altū ibiqz
diuidat in ramos q primo sursum deinde pro-
cedere tpe flectent infer⁹. et p magna latera se-
diffundet. Si dura nux erit. vel nodosa. stru-
cta vt inde nucleum facile auferri non possit.
Lortex circūcidendus est vt vicinū malū des-
ducatur hūoris. Alij radicē summa pēdunt.
Alij terebrate radici palū de burzo inpmūt.
vel cuprinū clauū. aut ferreū figūt. q probari
possunt. sed ea inutilia pūto. et oī rōne carere.
Colligūt aut eas pncis excutiendo. cū inter
nucleū et testā aliq rubedo apparet. aut cū ex-
terioribz corticibz incipiūt posse expoliari. vt
in aceruū cōgregant. vt qbusdā diebz elapsis
possint cū lapidibz aut modico ligno ductis
corticibz facile remoueri. deinde duobz tribz
vel qrtuor diebz in aera scdm q sol magis vt
minus calidus fuerit dimittant vt siccent. et
seruabiles fiant. Et si anteq ad soles ponent
aqua lauent. pulcriores et magis vnales effi-
cient. et cū siccate fuerint vile erit oēs pfoza-
tas et a pmbus occipatas eligere. et ab alijs
segregare. vt statim rumpant. Et nucleis sic-
catis seruent propter oleū faciendū qui pro-
pter diuturnitatē tēporis remanētes in testis
a vermibz cōsumpti fuissent. Reliquas autēz
electas seruare. quas in arena seruādas obru-
es vel folijs suis aridis. vel in arca ex ligno
suo facta includes. vel cepis miscibus q etiā
eis aeredine tollit. Parcialis autē expertus
se ait. vt viri des nuces putaminibz suis libe-
ratos in melle dimergi et potio arteries curat
et fauces. Et ligno eius fuit optima scrinia. et

post annū virides esse. Et sic ipm mel medi-
cabile fieri. vt et eo facta pulcra. et diu dura-
bilia. cetera vasa ad res gubernandas. et for-
tes rote pro curribus et tenaces diuq; perdura-
biles. et in his operibus excedunt omnia ligna
mina. qm in nostris inueniuntur paribus. Et fru-
ctu eius fit oleum cū instrumentis ad hoc pa-
rans qd est valde pulcrum et delectabile cru-
diū in cibis sumpit. Et vno autē corbe nucū
fit tertia ps nucleorū. ex qbus sūt. xliij. libe
olei. si bone fuerit nuce. quedā sunt virides.
quedā sicce. virides minus sunt calide siccis
aliquātulū enī humorē habēt. ppter macra-
tionē imperfectā. vnde parū sunt sicce. et pa-
rū stomacho sunt nociue. q manducantē euz
ruta facit contra venenū. Sicce pō nuce
calide sunt scdm Auic. in tercio gra du. et sic-
ce in pncipio sedi. Et sunt triplicet. nā qdā
sunt vicine tēpori. quo fuerūt virides. quedā
remore. et quedā mediocres. vicine sūt humi-
de. modicū ventositatis habētes. et qnto ma-
gis ab eodē remouent tēpore. tanto eorū hu-
miditas cōsumat. eisq; ventositas domiarur
Idcirco tunc comeste cito in humores coleri-
cos cōuertunt. Quib; itaq; vetustiorib; exi-
stentib; et ventositate eis multo magis domi-
nante. fit earū sapor quasi vetustissimū oleū.
et cibi naturā admittūt. Fluxes viliū stoma-
chi sunt cōtrarie. nisi cū inuenit stomachū
tēperatū. aut tantā habentē frigiditātē q ca-
lore nucum valet repugnare. Idcirco tali sto-
macho sunt boni nutrimenti. boneq; digestio-
nis. Sed calidū habentib; stomachū. putre-
scūt seu prestāt vitionē. et in colericis mutan-
tur būrores. et furiosas. Lapiatq; dolorem fa-
ciūt. et oculorū vertiginē. sed vt ab eis omne
auferat nocumētū. mūdari eas est necesse. et
per noctē vnā in ea. aqua poni. vt partē bū-
ditatis aque acq̄rant. hāc qz quasi virides nu-
ces. si ante cibū cū ficibus edant cōtra rē ve-
nenosam corp⁹ defendūt Quod si ex eis ca-
taplasma fecerimus cū cepis melle et sale p-
ficiet mor sui canis rabidi. Rursus cataplas-
ma factum ex eis cū ruta et melle supra apo-
stemata ex colera nigra ea mire dissoluit. que
etiā cum suis trite cornicibus. et sup vmbilicū
cū possit destruit apostema intrinsec⁹ corpo-
ri manēs. Cornicis quoq; vel frondū siue ar-
boris vini et agiū cui dat⁹ cū vino stranguī-
rie optime subuenit. Et cū acceto potest. repu-
gnat febris rigore habētib; Auic. dicit q so-
lia et cortex nucis sunt cōstringētia fluxū san-
guinis. et c⁹ cortex adustus. est desiccatiu⁹ si

ne moderatiōe. et eius medulla masticata. id
est nucleus viridis ponit sup apostemata me-
lancolicū vlcerosum et cōfert. Jte cū melle et
ruta cōfert torioni neruorū. et facit sedari. Et
oleū antiquū facit euenire dolores gutturis.
Et emplastrū nucis confert māmille aposte-
mole. et mixta cum melle cōfert stomacho fri-
gido. et cū ficibus et ruta est medicamē omni-
bus venenis. dyas. pterea dicit q vmbra nu-
cis est valde mala dormienti sub ea. et diuer-
sori egritudinū generatiua. et succus cornicis
eius et radicū eius potatus subuenit difficul-
tati vrinādi. ad quātitatē vini etragij et cū ac-
ceto potatus repugnat febrib; venientib; cū
rigore et frigore. crines tingit et mundat et pro
bibet casum capillorum.

De Olea.

Lea est arbor nora. et eius quidē mul-
ta sunt genera. que propter similitudi-
nē earū virtutis nūerare nō expedit. ac cū cali-
dū et tēperatum requirit. et in modice frigidū
vinit. sed valde frigidum sustinere nō potest.
Terrā desiderat cui glareā sit mixta. aut cre-
ta sabulonis admixtione resoluta. aut pigne-
rabulū. aut terrā nature depressionis viuide

Treta figuli omnino repudiat. et vliginofa. et in q̄ temp̄ hūor exiſtit. et matrū zabulonē. et nuda glareā in eis. q̄s eis em̄ cōpēbendar nō cōualeſcit. Et ſitus q̄dem terra et ſibi ap̄e eſt hoc modo. Ex loc̄ eſtuofis. ſeptentrionale col. le frigidis meridiana gaudet. medijſe climis delectat. neq̄ ymū neq̄ arduū paſſi locum. In his em̄ cōtinue propter deſectū ſtillar ad eadē humor. quē multū requirit. et ſatis retinetur circa radices ei⁹. eo q̄ locus nō eſt p̄ceps ſed late deuegitatis. neq̄ ymū neq̄ arduū paſſi locū. q̄ in ymo nimia eſt aquoſitas. in arduo pauca. locis calidis et ſiccis octobris et nouembriſ. frigidis vero februarij et menſe marcij plantant. que vel paſtino cōſtituenda ſunt. vel ſuū locū ſcrobib⁹ tenere debent. Scrunt aut̄ etradicatis plantis aut a ſtipitibus euulſis et ad inferius laceratis. aut et ramis pullulat. et ex nucleo ſue amurce. ſz a plātis euulſis et ramis in terrā inſicis meli⁹ cōualeſcit. propter qd̄ miratus fuit Virgilius. Ramū oliue qui fere ſuccus videbat pulluſ laſſe cū in terrā fuiſſet inſitus. Que cū ponitur in paſtino aut ſcrobib⁹ deciliſ capitib⁹. et brachijs et in truncū redacte viſq̄ ad menſurā cubiti ynius. et palmi in fermēto terre foſſe deſigant. locū palco via dep̄rimenti ordei grana ſcōm Palladiū ſub iaceant. et dep̄tetur. et amputet. his q̄cquid putridi vel arētis inuentū fuerit. et tūc capita corū luto vel lant. et muſco vinculis q̄bulcunq̄ conſtricta. ſed maximū beneficiū eſt. vt proueniat incrementū. ſi p̄tes rubrica v̄l aliſter notent. q̄bus oppoſite ſteterint. et contra eas ſimili rōne ponant. Cū plantant in ſcrobib⁹. ſiant quattuor vel tribus pedib⁹ late. cū duob⁹ pfunde in quib⁹ ybi lapides deſunt. glareā muſceatur. et ſtercus ſi clauſus eſt loc⁹. modiceq̄ ponant ſup̄a terrā vt emineat. Si ſo pecora formidant. altiores trunci eſſe debent. ſi oliuetum cōſtituas ſint a ſe diſtincte. xxy. pedib⁹ om̄ibus. ſubinde circa eas herba vellat. et q̄uens ſe ymber inſunderit. frequētiffimis foſſionibus ſollicitent. et ſubinde ducta a trūco terra atq̄ permixta in aliquāto altiores cumulos congregat ſeu cōgeratur. Si aut̄ frumētari⁹ eſt ager et pinguis. quē conſerim? oliueta inter ſe quadrigenis pedib⁹ diſtent. ſi macer vicinis queuis cui proderit ſi ordines in ſano ne dirigam? Si prouincia in q̄ plātare deſideras indiget oliueto. et nō eſt vnde plātē ſuam. ſemiarū faciendū eſt. vt et ibi rami ſero als terra inciſi in modū ſequipedalē diſpo

nant. Inde in quiq̄uentū poterit valida plātā tranſferri. pleriq̄ autē qd̄ faciū? et vult eſt radices oliuaz. q̄ in ſiluis pleriq̄ ſunt aut in locis deſertis. in cubitalē meſurā diuiſas in ſeminario et poſtmodū in oliueta inſtituit et diſponit et admittit ſtercorē adiuuāt. Quare prouenit et ex arboris ymū radicib⁹ nūerosā plātā naſcat. Inſerit aut̄ in ſe. et rami q̄des in trūco ſubtili inſiti illico cōualeſcūt. hec in ſitio ſit optime p̄ vindemias. vt ait Latho. colunt autē vt in ſingulis menſib⁹. q̄ ſunt in ſeminario vel ſcrobib⁹ nouelle paſtinent. Cū vero adoluerint. ſer in eſtate vel bis ad minua ſodi eas oportet. et oibus herbis circū naſcētibus liberari. in locis aridis aut tepidis mēſe octobris ablaqueando ſunt oleo. Ita vtab eis ſup̄iore p̄te poſſit humor induci. om̄ne ſobolē columella p̄cipit cōuelli. Palladio autē videt diuitti pauca ſemp̄ aut ſolidas. et q̄bus in vetuſtate maris loco dilecta ſuccedat. vel melius nutrita et aggeſte terre beneficio etiam ſuas habens radices ad oliuetū faciendū ſine ſemiarj cura tranſſerat arbuſtula. Eodē octobris menſe locis frigidis et exilib⁹ ſunt ſtercoranda oliueta. Columella dicit octo annorū etate tranſacta. Palladio autē videt vnoquoq̄ anno ſicca inſtrumenta cū aliq̄ debilitate naſcētia reſecare debere. Cui magis aſſentio. Aut enas Palladius egregie q̄ hec arbor amat modiciter ab hūore ſuſpendi. ſcalpti. aſſidue letaminis vbertate pingueſcere. ventis clementer ſeracib⁹ agitari. formaſ vt paucos habeat ſtipites. et par̄ eleuatos a terra. vt per latera quantum poterit diſſundat. Accidit oleis et vicinitate aliarū plātariū plurimū nocumētū. eo q̄ ipſa oliua plurimo hūido indiget. et ideo q̄cquid iuxta eā plantat ſibi nutrimētū ſurripit. et ipſam macilentā facit. q̄re optet plātās p̄pinquas euellere. necibi aliq̄s diuimtere. Item vult diligētē cuſtodiri a beſtiarū accēſu. quoniā corroſio eā plurimū ledit. nec radat corer eius. q̄ tunc exſudaret et efficeret ſterilis et arida. Similiter nocz ſibi plurimū tranſitus quorūcūq̄ ea cōculcata terra et indurata in tranſitū nō p̄mittit ad eā deſcendere ſufficientē humorē. q̄ ſodiēda eſt et ſtercoranda eſt. Nō vult aut̄ hec arbor iugari ſolū v̄l riuus. eo q̄ talis aqua ſuis et cito ſuſcit radice deorſū. Sz poti⁹ pluuijs gaudz q̄ aq̄ vaporoſa ē. et ſtati ſumit ad radices ip̄s. Si ſterilis ē olea gallica terebra p̄forab tūc duos frugifere arboris ab australi p̄te ramos eius de magnitudinis tolles. et ſtrictē in foraminē in

utruq; cōcuties. vel lapide vel pini vl' quercu
palos. z absciso eo q' supabit luto paleato cu
rabis occultare. Si sine fruge luxuriant olea
stri. palu radicib' er' infige. q' si fruct' arbor
lecta non affert. terebis gallica terebra vsq; ad
medullā. in p'sso foramine. cui oleastri infor-
mis talea arce' z allagatis arbori amurca in
fusa. vl' ver' infundat vīna. hoc mō steriles
arbores yberant. q's in durate malicia inferre
re optebit mēse nouēbr'. oliua tollit. cū varia
esse cepit vel manib' vel excutiēdo p'cis sua-
uit ne ramulculi ledant. Jp'is em' levis seqnti
anno fructui plim derogabit. Et q' primū si
et oleū sed cū tota nigrescit melior est. z illud
q' spei merito derogauit fecunditate cōpensat
Arist. aut dicit q' nunq; pfecte in arbore ma-
turefcit etiā si p' multos annos ibi essent. sed
vt verā z pfectā consequit' maturationē optet
vt late collecte de arbore p' plures dies i vna
cogerie coaceruant. vt sic p' p'fessionē mutua z
p'fortato calore z retēto ad interiora ad plēz
maturationē pducunt. Plinius pō dicit q'
q'sdū in arbore dimittunt eo meliores fiunt.
Ip' cū nouas vires sumūt. z difficult' cadunt.
Varro scribit q' olea de q' fit oleū debet cōge-
ri z mūdari seu acruari p' dies singulos in ta-
bulato. vt ibi mediocrit' fratescat. ac pus q'
q's acru' dimittit in sex p'tib' seu vicib' ad va-
ta olearia. z trapetas. z submittit mole olea
rie q' est de duro z aspero lapide Olea lecta si
diu nimis fuerit in acruis. calore fratescit.
Itaq; si neq; mature cōficere in acruis ia-
ciādo vtilari optet. Itē scribit catho. q' oleū
q'nto ab amurca steterit tāto deter' erit. Itē
dicit q' olea purgāda est a frōdib'. z omī im-
mūdia anteq; oleū fiat. Itē scribit Varro.
q' amurca est hui' p'utis q' si de ipsa nimis
ponat in agro terrā denigrat. z sterilem facit.
Si modicū ad agri culturā vehement' p'ter.
z circa radices arbor' infundi solet. et matie
ad taleā z vbiq; in agro herba nocet. Am-
plius scribit catho vestimēta ne tūce tāgant.
amurca decoquito ad dimidiā eo vngito sū-
dū arce. z extrinsec' pedes. z angulos vbi ea
aruerit vestimēta cōdita. si h' feceris tūce non
nocēbit. Item lignea oēm supellectilē si vi-
gues nō putrescit z cū ea terter' splēdidior fi-
er. Itē enea oīa vngito. sed pus extergito hū
postea cū vti voluer' extergito. splēdidior erit
z erugo nō erit molesta. oleū si i vas nouū tra-
ditur' es amurca ita vrenda est calida vl' cru-
da prius collinito opilato agitatorq; diu. vt
hū cōibat. id si feceris vas oleū nō bibet. et

oleū melius z ipm vas firmi' erit. oliue q'daz
sunt domesticce. q'dam siluestres. z domesticce.
quedā sunt acerbe virides. quedā mediocres
scz varie. et rubee. q'dam nigre z mature. Acer-
be z virides nihil habet ad huc vinctuosita-
tis. sed aquositate tñ. z hee sunt terrestres.
pontice z frigide z sicce. vnde sunt stomachi
cōfortatiue. z v'tris cōstipatiue. z ad digeren-
dū tarde z corpus nihil q's nutriunt. sed has
oliuas q'dam p'parant cum sale z acceto. Alij
cū aceto im. z hee sūt frigidiores z tenuiores.
q're colere acumē extingūt. z virtutē appetiti-
uā excitāt. maxime si in medio p'adū accipia-
tur. q' virtutē digestiue obediētes valde sto-
machū p'fortāt. z ventrē stringūt. Catho scri-
bit eas optime vsui cōdito si sale sint. cōfrica-
te vbiq; quōz z tūc sale excusso si biduo in so-
le fuerint posite. z manere ydoneas. si solere
easde sine sale inde fricu cōdere. Nigre q'dē
mature calide sunt z t'pate hūide. q're cibo ca-
rū est multū nutritibilis. z grossius. mollificās
stomachū. tard' ad digerendūz. z faciles ad
egerendū. Et tard' q'dē digestiōis p'pter vn-
ctuositatē. facientē cibū vacare in stomacho
vel i ore stomachi. facilitas pō egestiōis p'p-
vinctuositate i stomachi lubricatē. vñ pus q's
digerat de stomacho descendit. z nōnunq; in
colerā rubēā conuertunt'. Mediocres pō mi-
nus nigri sūt nutritiue. als nocue. p'pter v'to-
sitate suāq; pōticitas p'nationē paucitatē.
oleū q'dē q'd de oliuis fit. aliud ērecēs. nōit
de oleaz fructib' exp'ressum Aliud vetus q'd
diu de fructib' manauerit. Lognoscat antez
laudabile oleū in odore. si est odoriferū. in sa-
pore si est optimi saporis. cui' scz pōticitas in
lingua sentit. acumē indigēs q'itate. q'a pōti-
citatis q'ntū habz tantū frigiditati z succitati
p'inet. z ob h' stomachū cōfortat. proinde an-
tiq' assilauerit ipm oleo rosato. illudq; i mul-
tis passib' olei rosati vice dederit. oleū qui
dē recēs ex oliuis nigri z maturi calidū z hu-
midū est. mediocrit' stomachi mollificatiui.
z v'tris. citosq; in colerā rubēā cōuertit. q'd
pō lōge ab oliuis maturi sūt oi carebit ma-
liria. q' ad aliq'd retinebit pōticitatē. Sed ab
lata penit' pōticitate fit nocibile. citosq; i ma-
los hūiores cōuertibile. Ex si multomagis in-
ueterauerit vt saporis fiat asperioris z horri-
bilioris in cōueniens erit elui. tamē vtile me-
dicine.

De Biuro.

Trus est arbor nota. et ei⁹ quidē diuer-
sitates infinite sunt. et in quibet ciuitate
diuerſa inueniunt pira. Ideoq; infinite et et-
iam inſtitute omiſſa hoc ſolū hic dicere ſuf-
ficiat. q̄ quedā maturant in meſe iunij. Que-
dam in meſe iulij. qdam auguſti. qdam ſep-
tembris. quedā octobris. et quedā ſi ſunt col-
lecta et ſeruata in ſequenti tantū maturant eſſa-
te. vt pira regina. hec arbor omne celi ſtatū pa-
tiunt. nā in calido frigido et temperato aere ſa-
tis congrue cōualeſcit. et fructū proferit. In ma-
cro et pingui poteſt terra plantari. verū in ma-
cro arido et cretoſo ſolo pira minora et durio-
ra erunt. et ipſe arbores parue et quaſi vetu-
ſtate cōſumptę. et matūne vbi falſedo eſt vel
amaritudo terre et ad ipſarū radices. in loco
autē dulci et pingui ſolo validas arbores et fru-
ctus nobiles et plurimos pſequimur. Et ma-
xime ſi tale ſolū in lateribz montiū vel in pla-
nitijs prope mōtes ſunt. in quo piroz arbores
ſunt plantate. Non em̄ in talibz locis degene-
rabit hec arbor. nec in ſe aut in fructibus de-
facili patiet defectū. In locis autē multū a
montibz remotis. nimīū humidis. et aquoſis
erūt arbores magne et frondofę. fructuſq; ip-
ſarū iungētes. alſ frigētes. et virides. ac vni-

colore carentes. et eozū odor et ſapor quodā-
modo inſipidus et obtuſus. Plantari poſſūt
rami piroz vt de oliuīs dictū eſt. et eodē mo-
do. ſed quādoq; tardius eſt enitū. et nō per-
fecte fructificant. Itē plantant pira et naſci
q̄ de neceſſe eſt oz origine ſua repentia. ſed quan-
doq; hoc eſt huiusmodi homi expectare lon-
ginqū. et nō domeſtica ſed ſilueſtria ualſen-
tur. Velius ē eſt vt piroz plātas radicatas
ſeruam⁹ ageſtiū. et cū cōprehenderint inſe-
rant. Spacia pō inter ipſas arbores vt meli-
us cōualeſcāt. xxx. pedū eſſe debent. In ari-
dis et ſiccis locis meſe octobris et nouem-
bris. frigidis februario et marcio. Lēperatis
vnoq; tēpore cōgrue pirus plantat. aut etia;
transplantat. Inferit cōuenient in piro agre-
ſti vel domeſtico et in melo. in qbus optime
puenit. Item in ſpina et in cōcino. ſed iſtis
ad debitū augmentū puenire nō pot. Itē in
q̄buldā alijs arboribz inſita cōprehendit. ſed
inutiliter. et ideo hoc obmittit. pōt autē inſeri
hec arbor ſub terra. et ſup eam iuxta terram et
in altū ſcōm diſtinctionē traditā in libro ſcōo
cū in cōmuni de inſitionibz locutus fui ſit et
inſitio ſub cortice. et in trūco ſciſſo. Item in
amidā vel ſalice pica pforata et ſub terra ſe-
pulta. Itē p illū modū q̄ emplaſtratio noſat.
Item p illū qui dicit ad buccellū. horū autē
modoz doctrinā in libro ſcōo ſufficient offe-
dim⁹. Alſidue gaudz ſolſiōe. ac leramis vber-
tate pingueſcere. format autē vt vnū ſolū ha-
beat ſtipitē. qui vſq; ad octo vſq; decem pedes
aut plures eleuet a terra. abiq; ramo et diuiſio
prociſet. Accidit pirus multa nocumenta.
que cū eozū cura noiata ſunt in principio hu-
ius libri. cū ſermonē feci de arboribz in cōmu-
ni. et colligunt ſine periculo ſi rami debiles
altiores cōgruis ſumibz q̄ fortioribz alligent⁹
Inferiores pō cū ſcalis et ſcaliōibz exoneret.
hec em̄ arbor valde fragiles hz ramos et caſui
colligentiū expoſitos. et matie cū ad etatē de-
crepitā incipit decliare. Pira colligunt diuer-
ſis tēpibz. Im diuerſitates maturatiōis ipſo-
rū. vt cū etia tūc legant cū odore et colore ſi-
bi ppio maturitatē pretendūt. q̄ ſi duobz aut
tribz diebz an legant vſq; apenibz p̄mis manu-
ritat⁹ indicijs. pluribz p̄uabunt diebz ad vſū
q̄ ſi ſunt vltima maturatiōe collecta Que pō
in fine autūni maturant p hyemē ſeruatura
octobris meſe legant. ſiccio tēp et in lūne de-
ſcenſu Seruant pira ſi a cadacis diligenter
electa integra et ppe dura. et aliq̄nūlū vindia
obruta int paleas vſq; ſtrumēta ponāt In loco

in obscuro et sicco. Alij cum tenacibus suis statim
lecta picantur, vitis condiderunt. et orbis vasculo
ru gipso clausis aut pice ipsa sub vino obtru-
ta sabulone teterunt Alij pira diuisa et granis
purcata in sole siccant. et in frigida aqua salua
manere permittunt. Postea in aqua puro biduo
macerant. deinde in fine in vino dulci mersa
custodiunt. vel i sappa vel passo vsui referu-
tur. Vinu sic de piris si percussa et sacco rarissi-
mo condita ponderibus comprimentur vel plo. h in
byeme durat. sed prima accessit estate alis etate
Alceru de piris sic fit pira siluestria vel aspe-
ri generi in cumulo fuant matura per triduum.
deinde mittant in vasculu. Cui fontana vel
pluvialis aqua miscet. et operit vas per triginta re-
linquunt dies. vt subinde quantum sublatu fue-
rit ad vsu accen. tunc aqua ad repatione reddat.
liquam de piris sic fit. pira maturissima cum
sale calcant vbi carnes eorum fuerit resolute. vt
in capsellis vel in vasis fictilibus paris claudu-
tur. post mensem tertium suspense hec carnes li-
quidum dimittunt. saporis iocundi. et coloris albiduli.
Et ligno piri pulcre assides et tabule fiunt. quod
opileuigant. et quibus multa opera congrue fi-
unt. pira quodam domestica. quodam siluestria sunt.
Siluestria frigidiora duriora et sicciora et ma-
gis potica sunt domestica. Rursus pira quodam
sunt acerba potica. et quodam matura dulcia. acer-
ba potica oia sunt de natura siluestrium. et sto-
machu confortant. ventres constipant et sunt fri-
gidi et siccus medicine. non nutrimento conuenien-
tia. Ideoque oportet ingeniari vt mollescant et aspe-
ritate amittant. vt vicia elixent. aut super calida
aqua fumum suspendant. aut opera pasta assent.
aut cum melle condant. Plato dicit alis Platea-
rum quod pira siue cocta siue cruda sunt. ventres
constipant. et si cocta sunt in aqua pluviali posi-
ta super os stomachi conpescunt vomitum et cole-
ra. et super peccunia posita fluxu ventris strin-
gunt. Pira dulcia matura ipate complexibus
sunt. quod minus ceteris frigida sunt. quia propter ca-
lesciunt et augent digestionem. valent in his quod
quorum stomachi frigidi sunt et siccus. habet aut
pira proprietate. quod si cum fungis coquant omnem
auferunt lesionem precipue si siluestria sunt. propter
poticitatem suam. Tunc arborum pira agrestis bibi-
tus i his quod fugo sunt conesthos suffocati mul-
ti valet. frondes piroz. et rami stipites solummodo
sunt piroz stipitibus cum aqua dulcedie mixta est.
Alicui dicit quod pira siluestria epiccata con-
solidant vulnera.

De Piris.

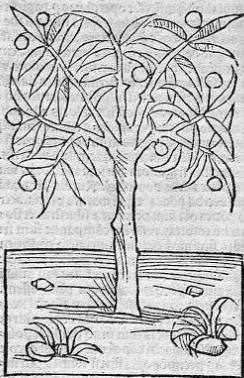

Runus est arbor nota. et eius quidem di-
uersitates sunt. quod quedam est domestica.
et quedam siluestris. domestice quodam faciunt
pruna alba. quodam nigra. quodam rubra. et rur-
sus quedam mollia. quodam callosa et dura. et ite-
rum quedam grossa. quodam parua. aerem desiderant
tepidum principaliter. et frigidum satis comode
sustinere possunt. loco gaudent leto et humi-
do. et similiter lapidoso et glareoso inuano
co. letamur recusant. quia ex hoc fructus ver-
miculosos et caducos faciunt. Serunt ossibus
suis autumno mense nouembri. putri solo et
subacto duobus palmis vel minus obruantur
ossa eadem ponantur et februario. sed tunc sunt
per triduum lixiuo maceranda. vt cito ger-
minare cogant. Cui rei proderit. si in semina-
rio nutriant vt postmodum elapso biennio tras-
ferantur. ponantur etiam eisdem mensibus et
plantis quas fumentur de radicibus et conti-
ne marris radicibus cum ponuntur fumo obli-
tis. hec arbor non multum profundas querit
scrobes. quia non multum in profundo radices
figit. nec multa magna spacia. quia seiuicem
parum impediunt. Inserunt in se et in pfico et
amigdalos. sed eas degenerare reddunt quoniam.
in se recipit amigdalum et malum scrobes quodam

et optime perficiuntur. Extremo mar-
cij fit eius initio. vñ mēse ianuarij. anteq̃
mi eius incipiat lachrimare. S; ego etiā mē-
se february expet̃ sum sepe optime proueni-
re. Inuaf frequēti humore. z assidua solitione.
Simpade sunt folioles circa radices. excep̃s
rectoribz que seruabunt ad plantas. formant̃
aut vt vnū solū habeat stipitē. non multū ele-
uati a tra. si languida est arbor pruni. amur-
ca cū aq̃ equitē tepcrata radiceb; debz effun-
di. vel cineres ex furno z masie sarmentoz. si
poma decurrat oleastri opitū terebrate infis-
geradici. si pmes aut formicas panis curet.
vt supra in tractatu p̃muni de arboribz dicit.
pruna siccant etiā in sole. scissa in tribz vel q̃t-
tuor partibz circa ossa. aliq̃ in aq̃ marina. vel
in aq̃ feruētē recent lecta pruna demergūt. et
inde sublata in furno faciūt vel in sole sicca-
ri. Et prunis sunt optie sepes z vtilēs. quia
sua spissa pullulatioe eas spissas z fortes fa-
ciūt. z fructū habūdant prebēt. z cū duobz vñ
tribz vel q̃tuoꝝ annis elapsis incidunt. q̃bus
dam rarioribz relictis multis p̃parant vinea-
rū palos. z igni sanificiūt habūdant. Sed
vt diuersaz prunaz planta pro sepiū facien-
dis habeat copia. nihil erit vtilius q̃ tpe ma-
turitat̃ earū pueros ad forū plateasq̃ mitte-
re vbi vendunt. z a psonis viliū comedunt.
quia omia ossa cuiuslibet gener̃ inuēta colli-
gāt. z bec sicca sup̃dictis teporibz plantanda
seruent. ex q̃bus q̃tuor vsq̃ ad sex simul i se-
minario poni pnt. z postea i seminario nutri-
tur. z cū conuenerint ad facinas sepiū transfe-
rant z sulcos. Pruna parū nutriūt. z alba q̃-
dam dura sunt ad digerendū. stomacho noci-
ua. sed exigui solutina. Ideoq̃ cū sint grossa
nō debēt comedi nisi grādia z pfecte in arbo-
re maturata. z pruna nigra. q̃dam sunt dome-
stica. q̃dam agrestia. rursus domestica. q̃dam
sunt nigra. pfecte i arbore maturata. z dulcia
nimis. sunt frigida z mag̃ b̃ūdi in scō gdu
vt Auic. dicit. Haz eius frigiditas est i initio
p̃mi gradus. humiditas vñ in fine. Plateari-
us it̃ dicit q̃ sunt frigida z humida in scō
gradu. Auic. dicit q̃ sunt frigida in p̃ncipio
scōi. z humidi in fine tercij. stomachū bume-
ctant. ventrē mollit. z colerā rubeam soluit et
p̃icit. tamen si nimis vramur stomacho no-
cēt. Truda vñ dura viridia z p̃tica pessima
sūt in medicia z cibo. durū em̃ stomacho val-
de z nociuū est. z minime nutrit atq̃ fatigat.
rufa vñ magis sunt frigida z humida. nimis
agrestia nimis stipica sunt. ideoq̃ valent ad

diaria z dissenteria. z q̃dā ea matura colligūt.
z scindūt p̃ mediū z ad solē siccāt. acceto aip-
gūt. z in vase reponūt. z bec magis sicca. b̃nt
virtutē infriigidādi. z intestina liniedū. vñ va-
lēt in acutis egritudinibz. z ad vētris cōstipa-
tionē ex b̃ūore colerico. Et si sunt viridia. de-
tur ad edendū. si sicca coq̃nt in aq̃. z pruna
comedant z aqua bibat. Auic. dicit q̃ g̃ima
eius est subtiliatina z incisiua z cōglutinaria
z solidat vlcera. Et cū ex folijs prunoz col-
linif os. phibet fluxum. z vtrāq̃ amigdalā z
ruā. z est bonū p̃ scriptoribz vt dicit Ylidor.

De Persico.

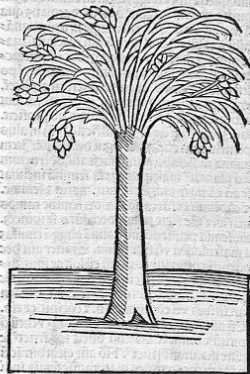

Eriscus est arbor: nota que pua est. ci-
to m̃ crescit. z p̃uo tpe viuit in loc̃ qui-
buscūq̃ proueniūt. sed pomis z frōdibz z du-
rabilitate p̃cipua sunt. si celū calidū solū are-
nosum z humidū sortiant. frigidis vñ z ma-
xime vētosis intereūt. nisi aliq̃ defendant ob-
iectu. mēse nouēbris in locis calidis. ceteris
vñ ianuarij perfici ossa in pastinas areis sūt
ponēda. binis vel vno a se pedibz sepata. z cū
ibi plāe excreuerint transferant. z nō ampl̃
q̃ duobz palmis vel tribz scōm. Palladiū ob-
ruant. dū tenera sūt germina. herbis p̃sepe cir-
cū fossa liberent. plantā binam recte transferi

mus breui scrobe. nec a se lōge statūde sunt.
 vt inuicē a se calore solis excutiant lannarij
 februarij in locis frigidis. nouēbri calidis p-
 sicus inserit. maxime circa terrā furculis ple-
 nioribz et prope arborē seu stipite natis. Flaz
 cacumina vel nō tenebūt vel diu durare non
 poterunt. inserit in se. et in amigdalō. et pruno
 aprilis mēse vel maij locis calidis. in italia pō-
 maio existēte et in iunio piscus inoculari po-
 test quod emplastrari dicit. precioso delup trū-
 co. et emplastratis plurimis gēmis. eo modo
 quo dictū est. Ego aut inueni eius insitionez
 in pruno factam mēse februarij optime co-
 nātere. ablaqueande sunt per autumnū. et su-
 is solijs stercorende. Item putādi sunt. puri-
 da et arida tamē vergula tollant. nam si ali-
 quod viridē asserat arescunt. vt Palladius
 ait apud nos et peritēna cōtradicit. ymo si ra-
 mi virides loco incōgruo nati tollunt pulcri-
 or. et melior efficiat arbor. sed forsan in sua re-
 gione loca erāt arida nimis. hec arbor ardo-
 re solis arescit. Et ideo cumuleat aggestiōe
 frequenti. vespino inuēt humore. et obiectus
 defendat vmbra culis vt idem Palladius di-
 cit. qd intelligo in locis nimium calidis et sic-
 cis. quia in nostris paribz sepe raris nō eget
 vniū solum stipite habere debet a terra modi-
 cū eleuati. languenti arbori veteris vini fe-
 ces aqua mixtas oportet infundi. cōtra pri-
 nas sterus ingrat perisco. vñ vt modo dixi
 vini feces cū aqua mixta vel qd magis pro-
 dest faba in qua aqua decocta est. vt idē Pal-
 ladi⁹ ait. Si vermes patit cinis amurce mi-
 xtus eos extinguit. vel bouis vrina. cū acceti
 tertia parte confusa. Si poma caduca fiant.
 radices eius nudate vel trūco lenisfi vel tere-
 binti cuneis infigat. vt ait Palladius. vel te-
 rebzate in medio palus salicis imprimat. Si
 poma rugosa creabit aut putrida. circa vniū
 truncū coriet reindat. et cū inde modicus
 humor effluerit. argilla vel palicato luto re-
 gatur. Cōtra vicia persici fert proficere spar-
 tea ad ramos suspensa. pica seruantur si de
 tractis ossibus in sole siccantur. Item detra-
 ctis ossibus melle condunt. et sic saporis io-
 cundi fiunt. Item seruari dicunt si vmblicū
 eius gutta picis calentes oppleueris. et in va-
 se clauso reponas persica diuidunt in duo. q
 dam enī sunt grossa mollia. hec sunt magis
 aquosa. scs frigida et humida. et quedā sunt p-
 ua. solida dura. et hec sunt magis terrestria sci-
 licet frigida. et quodāmodo sicca. et maxime
 si nō fuerint perfecte in arborē maturata. aut

fuerint omnino acerba et cruda. frōdij eius
 succus potat⁹ lumbricos et cucurbitinos ej-
 cit. Persica frigida et humida sunt in secūdo
 gradu. segna generant ieiuno stomacho sūt
 edenda. et post vinū vetus odoriferū est potā-
 dum. idē facit si et eo cataplasma feceris. ym-
 blico scdm Auicē. Et succus foliorū eius
 in aurē missus vermes interficat. matura sūt
 bona stomacho et in eis est virtus faciēdi ap-
 petitū cibi. et oportet quidē vt non comedan-
 tur post aliū cibum. quoniam corūpūnt post
 ipm. et corūpūnt eum qd precessit. et sicca sunt
 tarde digestiōis. et non boni nutrimentū. quis
 sunt multi nutrimenti. et matura leniunt ven-
 trem. et immatura constringunt.

De Palma.

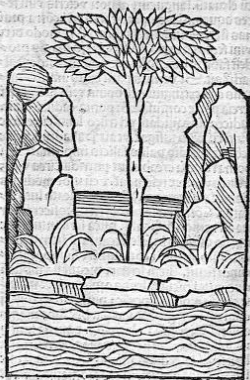

Alma est arbor ferens dactilos. aerem
 desiderans calidū aut temperatū. nam
 in climāte calido ante hyemē maturat fructū
 sed in frigidō qd est quintū vel sextum clima
 non maturat. nisi post hyemē ad principium
 veris aut estatis anni sequēns. Sed circa se-
 ptimū vñ quartū clima pullulat. sed propter
 frigus non cōualefcit. sed est verius dicere q
 nec in sexto climāte vixit. vel in quinto diffici-

Te Terram soluta ⁊ sabulosam requirit. nam
constat locū prope nullis fructibz vtilem. in
quo palme sponte nascunt. Seritur plantis
aprilis mense vel maij. tamē quādo planta po-
nit circa eam vel sub ea pinguis terra funda-
tur. Item serit mense octobris semē siue ossi-
bus dactilozū non veteri. sed recentū ⁊ pin-
guū in cui⁹ seminario terre cinis miscēdus
est. vel notandū est tamē qd ex vno nucleo vir-
vinqz plāta crescēs conualescit. sed potius ex
multis simul positis. ⁊ hoc ideo est qd plantu-
la qd ex vno orit adeo debilis est qd trūcum qd
arborē portare possit facere nō pōt. S; mul-
te plantę simul exore. ppter cōpressionē sibi
inuicē cōtinuate efficiunt illius arboris trun-
cū. Adduc tamē cū semia ⁊ nuclei aliarū plā-
tarū habēt virtutē pullulatiuā qdam in sum-
mo. quedā in ymo. quedā in circum. qdaz in
medio. nucleus palme qd est os dactili bz qua-
si in dorso suo. ⁊ ibi est foramē stricū aliquā-
tulū longū. p quod germē suū egredit. Quas
re optima plāratio eius est. qd bec ossa in sac-
culo lino in sabulo ponant. ⁊ quāto fieri po-
test foramē vnius foramini alterius applicet.
vt plantale vnius cōiuncte pfectiorē faciant
arborē. palma enī vnius pntis nō proficit.
tam ppter sexū qui i ea districtio. qd in alijs
plantis. tum etiā ppter ligni debilitatē. Item
palma masculus nunqz facit aliquē fructum
sed plantat⁹ masculus iuxta feminā inclinat
se ad eā. ita qd tangūt se ramū maris ⁊ femine.
⁊ cōprimūt bifurcatio ramoz femine ramos
maris. ⁊ tūc recte palme decedūt a se inuicē.
tūc semia pcepit nō substantiā aliquā emissā
a masculo. sed virtutē ipsius. Siliter autē bec
ostendūt opa rusticorū. qm cū longe sunt ab-
inuicē plantate masculus ⁊ femia abstrahūt
masculi ramos. ⁊ ponūt sup feminā. ⁊ illa in
furcis suis vel cōprimūt eos. ⁊ cōcipit ex eis.
Lū autē stat femina fructu onusta. p ventū qd
spiritū ⁊ humore masculū ducit sup fruct⁹ fe-
mine maturant fruct⁹. Nō autē est arbitradū
qd ista in pgnatiōe ⁊ maturatiōe femia indi-
geat. quādo ex pluribz seminibz plāta cōuale-
scit. qd tūc plures masculos in pture ⁊ substā-
tia in se bz. annua vel bima dz trāsserit mēse
iunij ⁊ iulio inchoante. circūfodiat assidue. ⁊
irrigatione cōtinuos estans vincat odores.
Aquis aliquaten⁹ salis palme iuuant. Si
egra est arbor. feces vini veter⁹ ablaqate opz
infundi. vel radicū supuacna capillatiōe deci-
di. vel cuncti salicis interfossis radicibz impo-
ni. bec arbor difficilime crecit. ⁊ longissimo

te vivit. ante centū annos fructū nō facit.
vt dicit Plinius. Et est sciendū qd fruct⁹ dacti-
lorū nō percutiliōes dependēt a ramis ei⁹.
sed potius habent sedes quasdā in quibz in-
mediate super ramos existūt. Et quod mira-
bile est in vna. si aliqua pferat fructus suos
et ramulos in qbus fructus sui consistunt.
que si aliqua i superiori pte aperitur sicut fit
in filiqua rose ⁊ lilij. ⁊ aliorū multozū flōzū.
sed aperiunt inferius ex parte rami sup quos
sunt. eo modo quo aperit filiqua papaueris.
et porri. in summo autē cacumine habet bec
arbor cassam. in qua est substantia mellis. qd
multū accidit ad substantiā dactili becz cū
absciditur palma arecit. dactili calidi sunt ⁊
humidi in scdo gradu. grossi sanguis gene-
ratur. ⁊ difficilis digestiōis. ficubus tamē sic-
cis sunt digestibiliores. et magis vinā pro-
uocantes. sed illis assuescentes epatis ⁊ sple-
nis cōstipationē duriciem atqz grossiciem et
tumore patiunt ginguinis. ⁊ denubo sunt no-
cui. et dolor cm in ore stomachi faciunt.

De Pino.

Inus est arbor nota. que credit pdesse omnibus que sub ea sunt. amat locū gra-
cilem. sepe maritimū. inter montes ⁊ sacra va-
stior ⁊ procerior inuenit. v̄tōsis ⁊ humidis
locis arborū sunt incrementa leniora. Sed
huic genere deputabis ea spacia vel montes
que alteri vilia esse non possunt. Exarabis
ergo ea loca diligenter atq; purgabis. ⁊ fru-
menti more semē aspergas. ac leni sarculo cu-
rabis operire. nec plusq; palmo debet absco-
di. et nata nō transferant. quia nō facile com-
prehendunt. ⁊ vit crescūt. nec aliquo tēpore in-
cidant. q; moriunt. ⁊ loco rami siue radicē in-
cise alie nō nascunt. Serit igitur nucleis suis.
aqua p tridui maceratis. calidis ⁊ siccis re-
gionib; mense octobris ⁊ nouēbris. frigidis
ꝑo ⁊ humidis februario ⁊ marcio. Alij dicūt
fructū pineū translatione in multa semina du-
ci in colliculis. terra ⁊ fumo repletis obzūit.
que vbi p̄crescit. relicto eo qđ solidius est.
auferūt alio vbi iustā ceperit nutrimentū. tri-
nā plantā cum ip̄is colliculis transferūt. in q̄
bus fractis. in scrobe indulgent radicib; lar-
gientem terre. tamen eque sterus admiscunt.
Seruandū est autē vt radix eius que vna et
directa est vsq; ad summitatē eius possit inte-
gra ⁊ illesa transferri. defendēda est arbor te-
nera a pecore. solū ne calcetur inuadita puta-
to. nouellas pini arbores tñ promouet. vt
operata incrementa duplent. Item fert q; sub
eius cortice nascunt facile vermes. qui lignū
corrodūt ⁊ destruant. ⁊ ideo longiori tpe du-
rat. si sepe corticib; spoliatur. nuces pinei vsq;
ad mensem nouēbris in arborē esse possūt.
maturiores pince legent prius tamen q̄ pu-
trescūt nuclei. qui nisi purgati durare nō pos-
sunt. tamē aliqui in vasis fictilibus nouis ⁊
terra repleis cū testis suis asserūt custodiri.
pinea calida est ⁊ humida in scđo gradu. fm
Alicē. in tercio. virtutē habet liniendi. hu-
mectandi. ⁊ aliquantulū ap̄endi. optim⁹ q̄
bus est laborantib; in sp̄ialib;. ⁊ apostema-
te et frigido humore. asmanicis. i. sicce tussie
ribus. ethicis. ⁊ cōsumptis. sanguinē augmē-
tant. libidinē incitant. per se potest dari. vel cū
siropo vel electuario. vel in cibis. Contra tū-
sum valē cortex exterior. cum primo pinea ab
arborē sumitur si decoquat bene in aqua. et
postea super carbonē ponatur vt patēs fu-
mum recipiat.

De Pipere.

Iper est arbor pua. ⁊ nascit optie. ⁊ fru-
ctificat sub cācro. ⁊ climate vbi est mul-
ta adustio solis. ⁊ precipue in mōte caucaso.
vt dicit Ysidorus. dicit etiā q; eius siluas ser-
pentes custodiūt. sed incole illius regiōis tpe
maturitatis siluas incendunt. ⁊ serpentes fu-
giūt. ⁊ in grana piperis q̄ naturaliter crāt al-
ba. efficiunt nigra ⁊ rugosa. dyas. dicit q; sar-
raceni collectā ponunt in clibano. vt virt⁹ ge-
neratiua auferatur. ⁊ non possit in alijs par-
tibus mūdi serri. in locis etiā tēperatis nascit.
sed in eis fructū nō facit. Ideo apud nos ip̄-
sius plātatio ⁊ industria nullius vilitat. est.
Piper calidus est ⁊ siccus i tercio gradu. vir-
tutem habet dissoluedi alis cōsumendi ⁊ con-
fortadi. puluis eius narib; appositus sterna-
tionē prouocat. ⁊ cerebrū a supfluitate fleg-
matū mundificat. vinū decoctionis eius ⁊ si-
cū siccarū. sp̄ialia mundificat a glutinoso
humore. ⁊ miro modo valet contra frigidum
asma puluis etiā eius cū sicibus datus ad
idem valet. puluis etiam in cibis datus di-
gerit. ⁊ confortat. sanguineis ⁊ colericis non
est vtilis vsus piperis. dissoluit enim ⁊ quan-
doq; inducit leprā. Itē puluis eius sup car-
nem positus eā corrodit. Auiē. dicit q; cum
melle positus in palato est cōueniēs ad qui-

nantiā. ⁊ pulmonē mūdificat cū acceto bibē-
tū. ⁊ limiū est bonū apostematibꝫ splenis. Itē
pronocat yrinā. ⁊ eiūc fetū cum fortitudine.
De quercu rouere ⁊ cerro

Ulcus rouer et cerus sunt arbores
magne. q̄ sunt fere eiusdē nature. multa
q̄ similitudinē habēt in soliditate. ⁊ duricie
lignorū. ⁊ foliorū forma et fructꝫ. nā oēs pro-
ducūt glādes. oēsqꝫ profundas multas ⁊ ma-
gnas radices faciūt. sed in arborū forma diffe-
rūt. nā quercꝫ breuē facit stipitē. ⁊ ramos ma-
gnos. ab omī pte diffusos. Cerrus est q̄ sti-
pitē facit lōgissimū. ⁊ valde rectū. ⁊ paucos ra-
mos. Rouer vō facit stipitē directā ⁊ altū. cū
pantiosibꝫ ramis. hec arbores terrā solidam
⁊ durā ac mediocrē querūt. et mōtuosam vel
monibꝫ propinquā. resolutā vero ⁊ aquosā
et p̄cipue zabulosam refugūt. Serunt glan-
dibꝫ suis in seminario. vel in agro. v̄l ad ripas
fossatorū positas mēse Ianuarij vel februarij.
et etiā mēse nouēbris colligunt glandes tē-
pore quo mature vel ab arboze cadunt. et ad
solem siccate seruant pro cibo porcorū. qui-
bus est cōueniēs ⁊ bonus. omnes p̄dicte ar-
bores laboreris sub terra diu durabiles cō-

petunt. Supra terrā vō rouer est optima cō-
cere minus bone. glādes frigidi sunt in p̄mo
gradu. sicut in scdo. nō yrimur eis in cibo ho-
minū. sed porcorū. q̄a sunt digestiōi inobediē-
tes. ⁊ ventriū cōstipatiue. ⁊ ideo valēt dissin-
terie. ⁊ vlceribꝫ intestinorū. ⁊ fluxui sāguinis.
sed tñ yrinā prouocāt. ⁊ corpꝫ sunt nutriti-
ue. q̄st quedā grana. tardeqꝫ de stomacho des-
cendūt. ⁊ capis dolore faciūt. p̄pter fumū ea-
rū et stomacho ascendentez. sed eius sup̄ficies
multū est stiptica. ⁊ siliet ipsaz arborū galle.
vñ valet ad languis fluxū mulierū. Itē opizi-
ma corū cōuenit intestinorū vulneribꝫ. puluis
etiā corū cōbustorū in loco vulnerū imissis bu-
mores putridos suētes desiccat. Autē dicit.
q̄ earū folia sunt vehemens stipticitaꝫ. ⁊ fru-
ctus q̄des glādis p̄fert apostematibꝫ calidis
in p̄ncipio. folia p̄terea glādis faciūt coher-
cere plagas cū terunt ⁊ puluerizant desup. ⁊
galle ipsaz liniant cū acceto sup impetiginē
⁊ auferūt eam. Et puluis earū spargit super
aquaz ⁊ bibitur ad vulnera intestinorū et ad
fluxum antiquū. et similiter quando ponitur
in medicinis conueniens est ad hanc opera-
tionem.

De Sorbo.

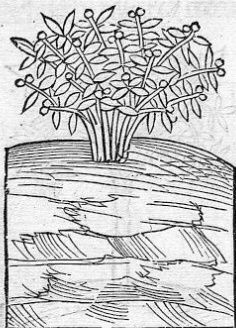
De zezulo.

Orbus est arbor nota cuius fructus dicitur
 plex est. scilicet parvus rotundus. et hic ex se-
 mina producit. vel maior: parui logus et ac-
 tus qui ex mascula procreat. amat loca huius-
 da. et proxima. fri. et in montanis vel montibus
 proximis locis magis quod in vallibus remotis
 a montibus delectat. solum pinguiusculum deside-
 rat. cuius iudicium certissimum facit. si frequens
 vbi cumque nascat mense ianuarii februarii et
 marcio locis frigidis. Calidis vero octobris et
 nouembribus. Sorba serunt egregie. ita ut ma-
 turata in leniario ipsa poma pangant. plan-
 tas etiam si quis ponere voluerit. habebit arbi-
 trum. dummodo calidis locis mense nouembri-
 ter peratis ianuarii et februarii. frig. marcio cli-
 mare disponat. planta est transierenda. robu-
 stior: scrobe desiderat altiore. et spacia longio-
 ra. ut quod illi maximo prodest a ventis frequen-
 tibus agitata grandescat. mense aprilis vel vi-
 timo marcii sorbe inserunt in cidonia. Spi-
 na alba licet in ea parua proueniat sub corti-
 ce et in trunco. vel ut puto etiam in piro. et in ma-
 lis copenter inseri potest. Haudet irrigatione
 teporibus siccis. et assidua fossione. formata est
 ut vni solum habeat stipitem: circa. x. vel. xij.
 eluatum a terra. Si vermes patiatur inse-
 stos. qui in ea rursi aut pilosi solet interna me-
 dulla secare. aliquos ex his absque arboris de-
 tractos. iniuria incendio vicino. cremare de-
 bere. Palladius ait. quo genere alij creditur
 fugere vel petire. sorba seruantur hoc modo. le-
 cia duriora et posita vbi mitescere ceperint. si
 cilibus vix ad plenum clauduntur viceolis.
 gipso desuper tectis. et in bipedanea scrobe lo-
 co sicco sub sole mergent. ore peruerso. et de-
 super spissius terra calcat. Item secta per tres
 partes siccant in sole. et seruantur. vel per me-
 diu dimissa siccantur. Cum vero voles vi aqua
 feruenti macerata reuincuntur super ioculo.
 aliqui tamen pediculis suis viridia lecta sup-
 ponunt locis opacis et siccis. Et sorbis ma-
 turis fructu vni sicut et piris. Lignus sorbi est
 solidus non corrigentis. sed facile frangibili. qua-
 re optime lenigant. Ideo valde est conueniens
 operibus vasorum serineorum. et assiduum. que su-
 perficiem tersam et politam requirunt. rubeum
 tamen habet lignum. sorba frigida sunt et sicca.
 ventrisque consipatiua. etiam si sunt perfecte
 matura.

Zezulus est arbor quedam parua. mul-
 tum scabiosa. Cuius folia multa. quas
 si in vno ramunculo sunt coniuncta. simulque te-
 pore hyemis ab arboris cadunt. eius fructus
 similis est bacis rosarum. vel fructui oliuarum.
 vni tantum habens os. aerem desiderat tepere-
 ratum. nec frigidum formidat. Et in terra pin-
 gui et soluta letatur. seritur nucleis suis in se-
 minario mense nouembriis aut februarii. sa-
 tis et diligenter nutricis que cum conualuerint
 biennio vel triennio transferant. seritur etiam
 plantis super radicibus matris natis. Inseri etiam
 posse putato in spina alba. et forsitan in pruno
 mense februario et marcii scisso trunco. Et for-
 matur ut vni solum habeat stipitem. per sex
 pedes. vel circa circa eluatus a terra. Colligi-
 guntur autem zezula vindeamiarum tempe. qua-
 do rubedinem vel varietatem ostendunt et quia
 satis sunt delectabilia. ad edendum tamen mo-
 dicum nutriunt.

De zanipro.

Zinipus est arbutula satis nota. q̄ aere calidū aut teporatiū desiderat. ⁊ terrā arenosā solutā ⁊ fere sterile. ⁊ maxime oris ⁊ fructificat in litore maris. ⁊ in mōtibz q̄si sterilibz. in q̄bus est soluta terra. q̄ lūma vocat in locis p̄o aquosis ⁊ mollibz als vallibz nō viuit: quia nimia humiditate corūpit. ⁊ nutrit mēto sicco ⁊ modico sustentat hui⁹ arbutule sunt due spēs. scz spēs mascula. q̄ in altum porrigit. ⁊ valde modicū fructū facit. ⁊ semina q̄ iuxta terrā ramos q̄si serpēdo expādūt. que miro mō toto fere tpe anni fructificat. ⁊ fructū maturat. Itē est tertia spēs valde pulchra: ⁊ melior. cui⁹ fruct⁹ supioris speciei est p̄uus. cuius fruct⁹ est rubr⁹. ⁊ grossus. ⁊ pua cecusa. sed fruct⁹ supioris spēs est puus ⁊ niger. Hec arbutula siluestis est. ⁊ in dictis spōte nascit locis. Tameñ siq̄s eam plantare desiderat nucleis suis serat. vel plāulas eradicatas de loco matris q̄ voluerit transferat. Itē eius radices multū sub terra demergat. q̄ nec fossione letat. vbi loc⁹ fuerit nimis adustus. vel nimis siccus ⁊ durus. mēse februario et marci⁹ est serēda putari aut formari nō eget. nisi forte q̄s masculū velut propter voluptatem aliquā in altū excolere. colligitur aut fru-

ctus. cum successue eius nigredine vel rubedine maturitatem facient. Eius lignū rubinz pulchrū ⁊ quodāmodo variū est odoriferū. cōpeditq̄ verubz. que suū saporez carnibz ex ipsis affatis cōferre dicunt. fuit etiā ex ea coctearia satis pulcra. Fructus eius calidus et siccus est. ⁊ multū valet cōtra frigidū nullū comestus edat. Rami ei⁹ cū fructu ⁊ frondibus in aq̄ vel vino cocti. et i vasa ex mufsa infecta. cū ipso vino vel aq̄ calidissima positi et obdurato vedone in eadē agitati. vasa mirabiliter liberant. ipsiq̄s saporem ⁊ odore laudabilem prestant.

De arboribus nō fructiferis et omni utilitate ipsarum.

Ufficient dictū est sup̄ de arboribz fructiferis. et de cultu. et utilitate ipsorum. Nūc autē dicendū breuit de oibz arboribz ⁊ fructibz als fructibz. In fructiferis q̄ reperiunt in p̄bus nostris ⁊ de utilitate ipsarum. scdm ordinem alphabeti.

De Abiete.

De Azero.

Bies piella ⁊ arefe quasi eedes sunt arbores. non em̄ coluntur. ⁊ in alpi- bus et locis niuosis magne valde p- ueniunt. ⁊ om̄es miramodo directe in altum extollunt. frondes virides omni tempore ha- bent. ex ipis fiunt arbores. ⁊ antennae nauis magnarū. quibus nulle alie arbores suffice- re possunt. optime sunt in oib⁹ opib⁹ siccis edificior. q̄a lenes ⁊ rigide sunt. ⁊ durabiles et assides ex eis facit vbiq; plurimū domos exornat. fuit etiā ex eis vasa vinaria. tam ma- gna q̄ pua. sed in eis facile vinū in acetum mutat. Sed arete p̄cipue cōpetit situlis in q̄ bus aq̄ defert. Nam abies ⁊ piella per aqua facile viciantur.

De Almedano.

Medan⁹ q̄ alnus vocat. est arbor q̄ nō colit. sed in locis palustrib⁹ ⁊ aquis p- cipue delectat. ⁊ fabriz inutilis est. sed neces- saria si locus hūidus fundamētis planādus est. Nam sub terra ilico radices infixa viri- dis emittit. ⁊ ingrossata ex plurib⁹ palis pro- pe positis ⁊ in vnum corpus redact⁹ fortissi- mi ⁊ diu durable fundamentū facit. Item ex ea cōuenienter incisoria fiūt. ⁊ passides. q̄- bus rarissime accidunt crepature.

Zerus est arbor satis magna. que in al- pibus inuenit. que optime conuenit cl- pbis. ⁊ parapisdibus ⁊ incisorijs faciendū. et vaselis. et om̄ibus delicatis operib⁹. quia eius lignum est magnū. albū. ⁊ solidū. ⁊ val- de politum efficit. sed eius parapsidēs facile per calorem scindunt. nisi facit sint de qua- terno. id est de ligno in quattuor partes scisso aut de nodosa siue neruosa radice.

De Anore.

Florus est arbor parua. que similiter circa alpes oritur. Cuius median⁹ cortex da- tus in cibis aut potib⁹. mirabiliter ventrem la- rat.

De Agnorasto.

Florus est arbor parua. que similiter circa alpes oritur. Cuius median⁹ cortex da- tus in cibis aut potib⁹. mirabiliter ventrem la- rat.

Agnuscastus est frutex. id est arbutula parua. que omni tempe viridis reperit in aquosis locis magis. et in siccis minus. et eius lignum est durum. et folia eius sunt sicut folia oliue. sed sunt leniora. Calidus est et siccus in tercio gradu. sed Aui. est calidus in primo. et siccus in secundo. flores folia copentur vni medicis. et magis flores quam folia. et flores quidem agnuscastus vocant. qui in vere colligunt. et per annum tantum seruant. et virides sunt maioris efficacie. quam siccati. Dicit autem agnuscastus. quod libidine reprimendo castum facit et agnus lato re reddit. lectus enim ex eo facit alius stratus libidine stringit. prohibendo pollutionem. et virge erectionem. ut Aui. dicit fomentum genitalia. etiam ex aqua decoctionis eius. et succus potetur. Contra gonorrhoeam decoquant modicum castorei in succo eius. et datur in potu. Item folia et flores eius decoquant in aceto. addito castoreo. et genitalia cataplasmant. Et nota quod quidam exstringunt libidinem inspissando sperma. ut semen lactice. petroselinum citrulli. melones. cucumeres. cucurbita. portulaca. acetum agrestum. sumach. camphora. et similia. que dum muniendo spiritum et consumendo sperma. ut rura. maiorana. agnuscastus. cimini. calamentum. et anetum. Nec sunt calida aptiua. et vento

sitate exterminat et soluit. Item fomentum facit cum ex aqua decoctionis agnuscasti matricem ericcat suppositas. et ipsius angustat orificium. Contra letargiam valet decoctio agnuscasti. apij. et saluie in aqua salia. Si ex ea fortiter capitis pars posterior fricetur. Aui. dicit quod suffumigant mulieres. cum venenae desiderium coitus adest. et liberant. et eius folia fugant venenosa.

De Buxo.

Buxus est arbor parua. que solidissimum croceum et pulcherrimum habet lignum. pulchris frondibus et viridibus semper vestita est. ex quibus domicelle festa faciunt. plantari potest non solum si plantule radicate de stipite matris euulserint ponant. sed etiam si rami eius denudatis frondibus insigunt in terras. Ralura huius ligni quod frigida est. et sicca decocta in aqua putei costringit fluxum. ut dicit dyas. Lingit etiam crines si eius decoctione sepius abluant. Ex ipsius ligno fiunt optimi pectines. et coclearia. et manubria cultellorum. et calculi et tabule ceree. et omne opus paruum quod pulcherrimum lignum sculpendum requirit. recipit enim et retinet comode omnem formam.

Rillus est arbutula parua. que in arenis fluuium oritur. que pulcras valde virgulas et multas emittit. Que colliguntur de mense aprilis. cum succus in eis mouetur et excoquantur. Deinde fiunt ex eis corbes cauce autium. et casei siccandi et cōseruandi. et canistra. in quibus panes portantur et fructus. Item ex radicibus eius ligantur masubria falcium. et falcellinorū. et que ad incidendum ligna et putandas vineas sunt necessaria.

De Cipresso.

Impressus est arbor nota. et pulcra. que viridis semper existit. et ideo in claustris monachorū et fratrum libenter plantat. Eius lignū est valde odoriferū et pulcrū. et ex eo fiunt pulcerrime affides. quos boies libenter ponunt in fundis instrumentorū musicorū. velenti citare et aliorū. et in omnibus operibus delicatis. hec arbor ut ait Auicenna. calida est in primo gradu. et sicca in secundo. Et quidā dicunt quod est frigida. folia eius consolidat et nux eius stiptica sunt. et folia eius delēt morpheā. et consolidat vulnera. et nux eius confortat nernos. et roborant mollificationē et stringunt etiam. et decoctio nux. cum aceto sedat dolores dentium.

De Canna siue arum

dine.

Anna siue arundo nota est. terram desiderat mediocriter humidā et pinguem. Cannera fiunt hoc modo. vix quod pastinata equaliter terra de mense february et brachimis scrobibus vno pede distantibus canna oculi per scrobes singulas obuiuntur. Si calida et sicca provincia est. valles hūidas irriguas oportet deputare canes. Si est hūida regio. loca medijs instaurant. Si succo villarū subditis ligoniantur ut vinee. et ligiborū in

equalitate terre incident. de mense octobris
z nouembri. sed siqua sunt antiqua cāneta.
mēse februarij sarcient. recisus que sunt in ra
dice purganda. z putribz male porrectis. z si
qua gingnēdi non habēt oculos. Ex cannis
fiunt pali. z partice vinearū z scores quibus
intra se dom' pauperū distinguunt. et scdm
Auzicē. sunt vehemētis infrigidationis. Et
folia canne radix z cortex cōserunt allopicie.
z abstergunt sordes. z radix cū cepe siluestria
extrahit carni infusa. Et lanugo que est flos
eius quādo cadit in aurē. facit euenire surdi
tate. qui inuiscat in ea z non egreditur.

De Genestra.

Genestra est quedā arbutula. adeo par
ua. que plurimū ad herbe naturā acce
dit. que in montibus z loc' maritinis oritur.
et flores facit valde pulcros. quibus pro ser
tis domicelle vtuntur ramusculis eius defi
cientibus iuncis possunt palmites vincarū
ligari. Item ex genestris potest fieri stupa. q
loco canapi vel lini succedere potest.

De Fago.

Agus est arbor magna. nascēs in alpi
bus. et qua optime fiunt lancee. et sella
rū assides z librozū. Item fabricis vtilis est
in sicco. sed humore corrūpitur. Ysidorus au
tē dicit q glans sine fructus. fagi est multū
dulcis z nubilus eius medulla est mulieris
bus als muribz amica. et glires als giros im
pinguat. turdis z columbis puenit. z eos nu
trit. et eius carnes coribiles facit Eius ligni
substātia multū operibz est apta. sed nō mul
tum durat. quia libenter a vermibz corrodit.
Item est necessaria vitree arti si nondū a ver
mibus corrola est. qā ex eius cinere vitruū
aliozū quozundā appositione per ignis con
flagrationē artificialiter preparatur.

De Fraxino.

Fraxinus est arbor sat magna. que in
pignibz z hūidīs nemoribz delectat. et
lignū sans igni cōpetit. z est optimū pro cir
culus vegetū z turiarū z scalis turriū. Itē edi
ficijs cōpetit exiccata. nō viridis. dū in terrā
nō cōingat. qā statim hūore corrūpit. Eius
ctā silua de tercio in terciū vel quartū annū
incisa opīas pro vineis pferit pūcas. Plini
autē dicit. q folia fraxini sit vtilia ptra venci
nū. Nā succo exp̄sso potui dato ptra serpētes
vt ei' vmbra sume auxiliat. tanqz ei est vis

cōtra serpētes. vt ei' vmbra vesperinā vt ma
tutinā nō attingāt. Et si in ignē z fraxini so
lia ponit serpēs. in ignē ponit q in fraxini su
geret. Et ei' cortices z folia venurē stringūt.
z vomitū ex defectu pūris cōtinent facili si
cū aq pluuiālī z acceto coquat. z sup stoma
chū ponat sedat. z est arbor calida z sicca in
scō gradu. vt dicit Plato.

De Fraxinagolo.

Fraxinagolus est arbor fraxino in fron
dibz z in ligno silis. q in locis domesti
cis seu culis delectat. Nec arbor fructū quē
dā siue gūla pua pducit. q nigra sūt qn ma
tura exsūt. z valde dulcia. sed quasi nihil su
per ossa ex pulpa habēt. Item exiccata multis
in ensibus cōseruantur.

De Fulano.

Fulanus est arbor parua q in sepibz ori
tur. et cuius ligno sunt fūle optime. et
mellarū archibz.

De Oplo.

Plus. i. tarus. est arbor pua. q in alpi
bus z montibz ei. p̄mis inuenit q opti
ma est pro balist' ligneis z arcubz faciendis.

Polus est arbor valde satis magna. que lignū habet valde albū & pulcrū. quasi acro simile. ex quo sunt optima inga boū. Incisoria passides. et assides. pro delicat' ope ribus faciendis.

De Populo et albaro.

Opulus & albarus sunt q̄si siles arbo res in magnitudine. & forma frōdiū. sed plus mag' in altū extollitur. & eius lignū nō polū. Albarus p̄o magis p latera ramos ex tēdit. & est lignū eius albi' & pulcr' pro assidib' faciēdis. edificij in siccō satis cōpētūt. licet iō gissimo tpe in eis nō duret. locis humi dis & arenosis p̄cipue p̄ls delectat'. In mōti bus locisq; saxosis ac cretosis durare nō pos sunt. plātāt ramis annalib' vel biennialibus vel etiā maioris etat' in terrā infixis. & facili me cōprehendūt. Itē cōpētū albar' incidi et quocūq; inerint fragmina incisure. inde q̄si spūsam siluā nasci. potest etiā hoc euenire ex pullulatione radicū. que circa p̄sam arborē vniuersam occupāt terrā. insup̄icie ei'. pro p̄t quod etiā p̄san arbores plurimū inue

niunt obesse vineis. & frumētarijs agrijs. Po pulus hoc habz propriū. q̄ si estiuo putetur tempore. aut perit. aut infirmat'. aut scabiosa efficitur. Dicitur autē populus: eo q̄ incisa pullulat admodū populi. vt dicit ysidorus.

De Rosarijs.

Rosaria nota sunt. Ex his autē quedaz alba. quedam rubea. Et iterum q̄dam domestica. quedā siluestria sunt. alba p̄o tam siluestria q̄ domestica fortes cōstituūt sepes. quia multas & fortes habent spinas. & omes adeo retortos. q̄ portas volentes ingredi reti nent violentē. sed rubea rosaria debiles vir gulas producit'. Plantant autē plantulis et virgulis in paruas particulas diuisis. et in seminario satis seminib'. Et semina quedam sunt que in pomulo rubeo sunt collecta. quo rū maturitas ad plantandū apta cognoscit'. cum post vindemias colorem fuscum & mol licem quandam habent. Si qua sunt anti q̄ rosaria circūfodiunt. & ariditas recidit vni uersa. Itē que rara sunt p̄t virgaz p̄pagine repari. Rosa frigida est in p̄mo gdu. sicca in scdo. viridis & sicca p̄perit vsui medicie. Sic

cant autē aliquantulū ad solē. ⁊ possunt p tri
ennū seruari. Cū receptio rosarū inuenit sic
ce ponēde sunt in medicinis. qā facilius cōte
runt. Ex viridiū autē fit mel. dispumat. de
inde coletur postea addant folia rosarū. abie
ctis stipitib. Ex viridiū autē fit mel. vel zuc
carū rosatū. Aqua rosata. mel rosatū sic fit. p
mo mel spumat. deinde colet. postea addant
folia rosarū. abiectis stipitib. ⁊ quādam al
bis. que sunt in pte inferiori. ⁊ minutim in
cila ponant. et fiat decoctio aliquantula. et si
gni decoctionis eius est odor. et color rufus.
in vñ libris melis vna rosa ponat. p quibz
aninos seruari pot. Et habet pūte cōfortadi.
et aromaticitate. mūdificadi et melle. compe
tenter dat flegmaticis. colericis ⁊ melancoli
cis. in hyeme ⁊ effate debilitatis. cū nulla fa
cta ex aqua ⁊ melle rosata. ⁊ mūdificationem
stomachi ⁊ ex frigidis hūioribus mel rosatum
cū aqua decoctionis feniculi seminis tribz gra
nis salis additis vel scdm Nicolau. fit hoc
modo. Succū recentū rosarū vna libra po
nat in cacubo ad ignē posito. cū bullire cepit
viridiū rosarū cū forficibz vel cultello incisa
rū libze quattuor addant. ⁊ dū bullierit. sem
per agitet. ⁊ in sicili vase repositis quātoma
gis tenebit tanto melius erit. Cū aqua frigi
da stomachū cōfortat. ⁊ consipat. ⁊ cū calida
mūdificat. def in mane ⁊ merdie. Eodē mo
do fit mel violarū. ⁊ valet capiti vel capite se
bricitantibz cū tepida datū. zuccarū rosatum
fit sic. folia rosarū viridiū pistata cōterantur
bene. ⁊ ponant in vase vitro p vigin dies ad
solē. ⁊ quondē moueant. ⁊ bene cōmūceant.
in quītoz libris zuccari libra vna ponat rosa
rū. ⁊ pot per mēnū seruari. virtute habz co
stringent. ⁊ cōfortandi. ⁊ valet cōtra dissin
teria. ⁊ hēnteria. ⁊ diarria. et debilitate vñ
cōtēnue factā. Jte valet cōtra vomitū coleri
cū. cōtra sincopim. ⁊ cordiacā passionē. cū fit
et calefactioe spūaliū def cū aqua rosata. Ele
ctuariū de succo rosarū fit sic. recipe zuccari
succrosaz ana li. 3. ⁊. iiii. Sādali triū gene
rū. 3. vj. spodiū. 3. in diagridiū. 3. rū. cāphore. 3.
J. tpa admodū electuariū. cum sirupo facto ex
zuccaro. ⁊ succo rosarū. ⁊ def cum aqua cali
da admodū castane in matutinali hora. va
let etiā contra guttā calidā ⁊ colericā rubeaz
purgat. ⁊ cōualecētes tercianarios quotidie
purgat. sine molestia. ⁊ reliquias maloz hū
morū que ibi remāserūt potenter educit. Si
rupus rosatus sic fit. quidā decoquūt rosas
in aqua. et in tali aqua rosata addūt zuccarū.

et faciūt sirupū. Alij autē faciūt. Ponētes ro
sas in alio vase. habentem stricū. orificiū. ⁊
supereffundunt aquā feruentē. ⁊ dimittūt ibi
stare donec aqua fit rubea. ⁊ inde faciūt siru
pum. ⁊ hic est optimus. Et nota qd sirup⁹ fa
ctus ex recentibz rosas prius aliquantulū lapat
postea cōstringit. factus vō et siccis in prin
cipio ⁊ in fine cōstringit. Contra fluxū ven
tris. ⁊ vomitū colericū. def cum aq pluuiāli.
vel rosata. febicitantibz post minutionē. cum
aqua frigida potui def. Contra sincopim sū
ter scdm Nicolau sic fit. Accipe rosas recen
tes ⁊ pone i vase p se ⁊ i caldario pone aquaz
donec bulliat. ⁊ bullientē sup rosas pēdi
ctas infunde. ⁊ postea vas ipm tege. ne fum⁹
creat. et quo aqua ibi refriguerit. rosas idem
eijce. ⁊ alqs recentibz aquā bullitā eandem.
iterū supinfunde. murādo rosas. donec aqua
illa rubea fiat. de hac autem aqua quītoz libz.
accipe. ⁊ ibi libras quattuor zuccari infunde
Cū autē bullire inceperit. album ouorū aliqđ
in aqua frigida multū concutias. donec spu
mescat. ⁊ illam spūmā in sirupo bulliente spar
gendo infunde. et cū quasi nigrescere illa spu
ma inceperit. suauiter cū tacia remoue. ⁊ ue
rū aliam infunde. donec clarus fiat sirupus
et cū ceperit sirupus quasi filū facere si cum
digito terigeris aut tacie pendēs adhere
at. coctus est. Valet calorē. ⁊ siccitatē febriū.
stūm repēmit ⁊ cōfortat ⁊ consipat. Eodem
modo fit sirupus violatus. ⁊ sirupus ncmfa
rinus. qui valet contra maximos calores in
acutissimis egritudinibz. Oleum rosatū sic
fit. quidāz decoquūt rosas in oleo cōmuni
et colant. alij terāt rosas virides. et in oleo et va
se vitro soli exponūt per dies. l. ⁊ hoc est bo
nū. Sic scdm Nicolau fit hoc modo. in du
bus libris olei cōmunis ablutū libz vñ viri
diū rosarū aliquantulū concutari ponant
in olla plena. posita super ignem in caldario
pleno aqua suspense. ⁊ tamdū bulliāt donec
aque tertia pars inde minuat. qd demū albū
pannū lini mississimū tozculari deprimat. eo
dē modo fit violatū sabaninū ⁊ miricini ole
um. ⁊ valent ista olea cōtra acutas ⁊ pacatas
inuncta sup epar. ⁊ pulsus ⁊ timpora ⁊ plant
tas manū ⁊ pedū. quonā calorē extingunt.
Aqua rosata fit multis modis. Nam quidā
sunt qui habēt patellam plumbeā quam po
nūt super quodaz tecto euerso. cui est ab vñ
parte ostiū. vñ de sub eo ponat ignis. et inter
texum ⁊ patellā est cinis. grossitudinis digi
torū duorū. ne aqua saporem sumi accipiat.

et circa textū est fornacella parua. de lapidibus ac luto facta. deinde patella rosīs implet. et capellū plumbeū ponit sup ipam. ita q̄ verius partē vnde aq̄ rosata egreditur aliquātulū pēdeat. et ignis cōtinuo pēdeat sup ipsa patella. tū q̄ rose dimittant in ea. q̄ in eis humides sit cōsumpta. et tūc reijciunt. Et aliter ceteros in earū locum ponunt. et in alio vase vitreo sup pipeo capelle posito. aqua recipiunt. deinde in gestarijs ad solē positis. q̄busdā diebus decoquēda relinquūt. et seruāt. Alij volēt ros succi omnē vaporē sumi. et odorē euitare. in aqua rosata ponūt patellā predictā ad capellū in cacubo aqua pleno. atq̄ in fornacella disposita q̄ ab vna parte possit in eo aqua immitti. q̄ loco eius q̄ ab igne cōsumit succedere possit. hec est optima. q̄dam in filo folia rosarū posita in vase vitreo et suspensa in vase et aliq̄ parte adheret foli. exponunt desuper adeo claudūt. q̄ vapor rosarū exire nō possit. et hec est melior q̄ poterit esse. tamē valde parū et cū nimio labore fieri pōt. habet autē p̄uitem cōstringendi. et p̄fortandi fluxū ventris. et vomitū colericū. detur rosata simplex vel aqua decoctiōis masticis et gariosislorū et p̄cipue contra fluxū et debilitate virtutis continere. vel acumine medicine. et quādo ipsa nimis durat alis ducit. sincopantibz et cordiacam patientibz des in poni. et supralpergatur faciei. In colicis cōpeter ad oculos ponitur. et in vnguētis ad faciem quia abstergit pannū faciei et subniliat cutem. Rose sicce naribus apposite cerebrum cōfortant. et reparāt spiritus. cōtra fluxū ventris et colera detur aqua pluuialis in q̄ rose sunt decocte ad idē valet emplastrū de rosīs. et albumie oui et acetato posito super renes et pectinē. Contra vomitū fiat decoctio in aceto et spongia marina instincta ex stomachi supponat. Contra sincopim detur aq̄ decoctiōis rosarū. des etiā puluis in ovo sorbili. Item p̄tra ruborē oculorū si sentiant puncture. valent rose cocte in aqua et cathaplasmate antea dicit flos rose. q̄ in ternis reperiet. valet autē cōtra fluxū ventris et vomitū. Item puluis eius line supposito humilitat ei⁹ cōsumit. Et nota q̄ succus rosarū viridiū in vase vitreo pōt seruari per annū. Auicē. dicit q̄ rosa rectificat fetorem sudoris. quādo in balneo admittat. Et emplastrū de rosīs coctis et cōtinis et non ex pilis positū sup apostemata calida soluit ea.

De Rosemarino.

Rosmarinus est quedā pua arbutula. odorifera q̄ semp hz frōdes virides. et q̄ si simulat sanp̄ro et scope. in marinis locis p̄cipue delectat. et ideo rosmarin⁹ appellat. plāta autē plātulis enullis de marī radice. Jte ramis in terrā affixis. his mensibz quibz alie sunt plantatiōes. calidus et hūidus est sed ex cessus ei⁹ nō determinat in gradu. flores et frōdes eius medicie et flos ei⁹ dicit anthos vnde dyanthos electuarium fit ex eo. arbutula ipsa enā lanotides dicit v̄l detrolibanos. vñ cū istorū receptio inuenit folia debent poni. flores autē aliquātulū desiccare ad solē p̄ annū seruāt. Similiter et folia. virtutē hz cōfortandi et aromaticitate dissoluedi et caliditate. ex tergendī mūdificadi et cōsumadi et siccitate et dyasoreticam et caliditate. Cōtra sincopim et cordiacā des dyanthos cū vino. Item aliter fiat decoctio florū in vino. et tale vinū des patienti cōtra frigiditatem stomachi et ad digestiōem cōfortandam des dyanthos vel vinū decoctiōis florū et masticis cōtra dolorē intestinorū et stomachi et ventositatem detur vinū decoctiōis eius et cimini. et cōtra cerebri frigiditatem fiat eius decoctio in vino et paries capite cooperto sumi recipiat. Cōtra humiditatem v̄ue accētū vel vinū decoctionis

Liber

eius gargarizet. contra stranguriā & dissentē
riam. flores vel salte folia decocta in vino ca
taplasment. Ad mūdificatiōes matricis & cō
ceptū inuandū fiat fomentum circa pudēda
ex aqua decoctionis eius. flores autē in oleo
decoctus supponunt sibi mulieres.

De Rubo.

Arbus notus est. cōpetit sepius facien
dis. q̄a eas fortes ac spissas & pungētes
facit. sed p se nō multū nisi plātas arborū vel
aliarū spinariū admixturas habeat. quibz su
stineat. que adeo sunt solide. q̄ nō flectant et
destruant ab eo. Plantas autē plantulis su
is que facile inueniunt. vbi capita tangūt ter
ram. quia ibi statim radices emittūt. Itē plā
tatur seminibz suis mature collectis. & sicca
tis. vsqz ad initū veris seruet seruatis & tunc
sematis. fructus ei⁹ sunt mora que mulieres
& pueri comedūt. sed optima sunt pro porcis
Rubus calidus est & siccus vt quidā dicunt
Constantin⁹ autē dicit summitates eius esse
stipticas & valere cōtra ysturas. & calida apo
stemata. vnde videt q̄ sit frigida & sicca. Con
tra ruborē oculorū turiones eius cum vitello

Quintus

onorū conterant. et addito croco supponat
oculis. Contra quassibet ysturas cera mun
da resoluat. postea addat oleū rosatū. deinde
succus turionū eius cū maiori quantitate. con
tra calida apostematata folia summitatū trita
cū aqua rosata superponant. Contra dissentē
riā succus turionū eius cū aqua ordei p dis
stere inijciat. vel ex turionibz cū albumine oui
& acceto fiat emplastrū sup pectinē & renes.
si sit vicio superiorū lenticula aliquatūlū em
sa in sicco eius deur ad manducandum.

De Salice.

Alir est arbor nota sic dicta: eo q̄ plan
tata facile salit in altū. hec arbor in lo
cis humidis & arenosis sine solutis delectat.
& non multū radices profunde figit. plantat
optime sine radicibus. si terra pforata cū pa
lo aut cum foratura. planta biennalis in par
te inferiori acuta foramini fortiter imprimat
et vsqz quasi ad sup̄ficiem foramē ex zabulo
impleat. vel terra soluta. terra vbi plantat cre
tosa sit deinde creta supponat. q̄ si soluta est.
terra in qua plantat sufficit si ex eadē implea
tur foramē. Qui multū proderit si eūde car

dinibz quibz in salice steterat apponatur sit autem eius plantatio de mense octobris et nouembri aut februarij et melius mense marcij. Eū iam ipis plantis sup salice adbuexistenibz viridis succus se effunderit. Eis aut planta mense aprilis et maij abradat quicquid in stipite pter superiorē oritur partes. Tercio quoqz aut quarto anno incidunt omnes equaliter. sex pedibus supra terrā. sed si duobz tantum pedibz supra terrā ipsius formarent stipites. proceriores produceret pticas. et longiori duraret tēpore. qā hec arbor tanto in ramis erit secundior quanto est terre propinquior. et est ad incidendū aptior. veruntamē si est in loco anialibus expolito magis timeat corrosio ipsarum q octo vel decem pedibus a se inuicē distare debebūt. ne si nimis spisse fuerint sup suis ymbz perimant ea que seminant in agris. De tercio in tertium annū partice incidunt vicz subniles iuxta salicē et grosse tribz vel quattuor digitis remota ab ea. incidātur rotunde. vñ non multū oblique. et quicquid est in salice siccum vel mortuū amputet. nec fiat in eis cannae remote sed paulatim per omnia latera equaliter diffundant. Hoc enī modo pticas proceriores et min⁹ ramosas efficiunt. et tēpore longiori durabūt. Et nota si eo anno quo non incidunt et amputent nimie parua et inutilia remanētes virge suscipient mai⁹ incrementū. Et ligno salicis solido pro partice faciendo non exciso fiunt trabes et materie domozū. satis bone et ex grossis fiunt assides et conche et passides. et incisoria et vascula multa vinaria. et cōcauis pō fiunt coclearia et situle et staria ex pticis fiūt vine et ex eis viminibz fiunt sepes et clausure curiaz. et porticorū et multa alia vtilia. Hec arbor competit vsui medicine p m corticem folia et florea. habet virtutē cōstringendi et cōsolidandi cōtra dissenteria. succus exp̄ssus. et folijs et portui datus valet cōtra vlcationē intestinorū et dissenteria faciū. detur puluis vlcationē exteriorū partiū consolidat. detur puluis corticis cōbusti in potu aliquo. Itē puluis vi testat. Dyasco. cū acceto potui datus et cū acceto cataplasmat⁹ neruos et poros curat. Itē folia salicis resperfa aqua ponenda sunt circa febricitantes. ysaac autē dicit flores et seminis salicis hanc esse virtutē q si qua illud in potu sumpserit filios non generat sed efficitur infecunda.

De Sauina.

Sauina est arbor satis parua. que semper viridis est. et habet folia qñ cypressi similia. hec arbor satis cōmode viuit in omni aere et loco. et libentē plantat in viridarijs et in claustris religiosozū. quia circulis et partibus circa eam positos ramos vndiqz cōuenienter expandit. plantat autem ramus sicut de busco dicti in terraz affixus. Hec arbor calida et sicca est in tercio gradu. Cui⁹ sola folia competit medicine. per biennū seruari possunt. vinū decoctionis eius valet contra dolorem stomachi et intestinorū. Item decocta cū vino valet contra dissenteria et stranguriā. cataplasmata valet etiā contra yliacū dolorem. Est enī diaforetica et diuretica. fomētatio autem et aqua decoctiois eius in vino valet cōtra predicta. et etiam mensura prouocat. et fetum mortuū educit. Item decocta cū oleo et superposita idem melius operat. Contra tenasimō et frigida causa valet si fiat decoctio eius in acceto et vino et sumū partēs recipiat.

De Sambuco.

Liber

Ambucus est arbor quedā que in sepi-
bus nascitur. et ramis in terram affixis
plantat. et facillime cōprehendit. Et cuius li-
gno grosso vel mediocri sūnt arcus. et ex gros-
siori non nodosa sūnt optime sagitte. Item
sūnt canelle tinacioz et vegetum ex eius li-
gno. virtus eius est calida et sicca in scdo gra-
du. medicine cōpetit principaliter cortex eius
scdo flores et folia. virtutē habet diuretica et
attraciuā et purgatiuā. contra quotidianā p-
cedente purgatiōe ante horam accessiōis def-
vinū decoctionis corticis mediani sambuci.
Item succus sambuci per se datus vel cum
melle lumbricos interficit. ad menstrua pro-
uocanda succus corticis eius psarigetur vel
folia cataplasment. fomentū ex aqua falsa de-
coctionis eius corticem tumorē pedum sol-
uit et dolorem exteriorū partium.

De Sitrangolo.

Sitrangolo est quedam arbutula pua
la quasi similis sanguini. et forma ligni
que pulchras valde producit virgas. et eius

Quintus

cortex valde pulcherrim⁹ adeo adberet ligno.
q ex eo sūnt pulcra manubria cultello. et nas-
citur in nemoribus prope alpes.

De Sanguino.

Anguinus est arbor quedā similis par-
na que multū pullulat in sepihus. et eas
valde inspissat. sed spinis caret. et pulcras et
solidas virgas producit. ex quibus sūnt bre-
uicelli ad auctulas capiendas. et vimiam ipsi
us terendis telis optima sūnt.

De Spina alba.

Pina alba est arbor satis pua. que opti-
ma est pro sepihus. quia valde acutas
habet spinas. nec in radicibus p agros pul-
lulat. et in se optime recipit insinonē. nespila
et pirus et malus in ea facile cōprehendunt.
sed ad debitū augmentū venire non possunt.
propter inequalitatez magnitudinū earum.
lignū habet album et solidum. Ideoq cōpe-
tit piriidibus et colearijs. frigida et sicca est
in scdo gradu et eius decoctio confert instru-
mentis inuncturari et podagre. et confert mol-
lificationē stomachi.

De Spina iudaica.

Pina iudaica melior est omnibus pro sepibus. quia in quolibet folio duas habet spinas. vnam habet vicem magnam rectam et acutissimam. et aliam parvam reuertam. et spissas sua pullulatione constituit sepe.

De Spina ceruina.

Pina ceruina non multum sepius comparatur. quia non est bene spinosa. sed ex ea pro vinctis optimi fiunt pali. quia sub terra multo tempore durat.

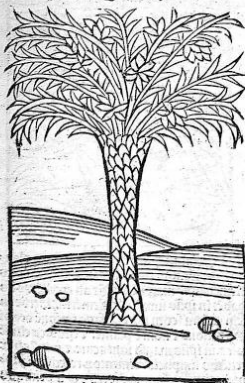
De Scopa.

Scopa est arbutula valde parua. similibus quasi zanipro. Cuius radix est rotunda et adeo dura et nodosa. quod ex ea opus fiunt cippi.

De Amarisco.

Amariscus est arbor calida et sicca in secundo gradu. vini decoctionis eius valet ad opilationem splenis et epatis. Item stranguriam dissoluit et plus in cibo cocta ad idem valet frequenter bibitis cum vase ex tali ligno facto. coctices autem maioris sunt efficacie quam folia.

De Ulmo.

Ulmus est arbor nota que plantatur plaustris cum radicibus viuennis. que facile conualescunt. hec arbor optima est ut vites super eam ascendat. ex ligno eius fiunt trabes. et materia domuum. licet non diu duret in eis. Item fiunt mozoli rotarum et fusoli molendinorum. et scale turrium in his valde competunt. Item fiunt mazi ad ligna scindenda et vasa vinaria stringenda. quia tenax est et non facile scinditur lignum eius. Item fiunt focce et furcones. et competenter omnia instrumenta que tenacitatem requirunt. ut potius curuent quam ruptur aut scindunt. et folia quidem eius optima sunt pro pabulo bouum.

De Vinco.

Vincus est nota que plantatur ut salix. que eiusdem est nature. et ideo conuenienter in eam inseritur. et quedam facit virgas croceas. quedam nigras. quedam rubeas. Item que in loco calido et exili oritur tenaciores virgas producit. Que vero in vmbria aut in loco pinguisimo minus tenaces facit. Item est alia species vincorum que gosse vocant que optime sunt pro tintis et vegetibus: quia longius ramulis carentes et in summitate grossas et valde tenaces virgas producit. Et hec quidem facillime comprehendit. si ex virgis sunt frusta lesa.

Liber

mipede minora. ⁊ in terrā insignant duobz so-
lū digitis supra terrāz relictis. q̄ nullo tpe in-
stipue altius ascendere debet.

De Vindecto.

Vindectus est arbor nota q̄ in locis de-
lectat aquosus ex qua sunt pro vinciis
cōpetentes pali.

De iuro.

Iurus siue suber est arbor cui⁹ cortex
grossus est. ⁊ optimus ad planellas ⁊ zi-
narios. qui singulis tribus annis vel quattuor
ab arborē sua tolli dicitur ⁊ renasci. qd̄ est
contra naturā corū aliaꝝ arborū. q̄ exco-
ricate siccant. Est em̄ cortex in arboribus si-
cut cornu in animalibus. Cuius siq̄ pars absci-
sa sublata fuerit non renascit̄ in eodem statu.
sed cum deformitate ⁊ maxima cicatrice.

Incipit liber Sextus

de ortis ⁊ de natura ⁊ utilitate tā herbarū q̄
serūtur in eis q̄ ceterarū q̄ in alijs locis sine
hominū industria naturaliter nascunt̄.

Sextus

Ractatur⁹ de ortis ⁊ de in-
dustria cult⁹ ipsorū. ⁊ de or-
bus herbis q̄ propt̄ alimen-
tū humani corporis serunt̄ in
eis dicā de his mixtū. fm̄
ordinē alphabeti. q̄ sine ho-
minis misterio ex ipsoꝝ ele-

mentorū cōmixtione in alijs nascunt̄ locis. q̄
bus frequent⁹ vititur. vi. earū virtute corpo-
ra in aliqua egritudine lapsa ad salutē prius-
nā reducant. vlt̄ ante lapsum sana seruent. bu-
iusmodi nāq̄ cognitio valde vtilis erit omni-
bus ⁊ p̄cipue habitantibz rura vbi medicina-
rum cōpositarū copia non habetur.

De virtutibus herbarū in communi.

Icimus q̄ arbor sola perfectam plan-
te cōtingit naturā. ex in ipsa qualitates
elementares magis recedūt ab excellētis q̄s
habēt in ipsis simplicibz elementis. Verbe au-
tem ⁊ olera scdm̄ minore fatis rationē accipi-
unt rationē ⁊ nomē plante. ⁊ q̄litate elemē-
tales. in ipsis magis sunt acute. ⁊ min⁹ ab ex-
cellētis simpliciu elementorū recedētes pro-
pter qd̄ etiam sunt meliores ⁊ q̄ a primo bu-

more pinguescete in terra min⁹ recedunt. nec
alte eleuant. ppter debile virtute aie vegetabi
lis in ipsis. quo aut vicinior sunt elementis
ei viciniores sunt materie. Et forma q est ve
getabilis aiam min⁹ vincit i eis. 7 ppter hoc
sunt efficaciores ad transmutandz corpora. Et
ideo magis sunt adhibite medicie. q aliquid
aliud dico. igit vt ait frater Albertus theoro
nicus philopopbus egregi⁹. q qualdā quali
tates habet a cōponemibz. qualiter a ppositio
ne. qualdā aut a specie fm sidera. a cōponen
tibz vero habet calefacere 7 refrigerare hume
tare 7 ericcare. a cōpositiōe aut habet. has qli
tates fractas 7 aliqñ adherētes. 7 aliqñ subtil
les. 7 penetrātes. quoniam multe eaz. nisi ha
beret calores fractos in humido pēcipue 7 fri
gido. absqz dubio ea quibz adheret exurerent
7 incenderet. idē aut est de frigiditate. qm ni
si fracta esset mortificaret. siliter aut est de hu
mido 7 sicco. adhuc aut calore nō staret adhe
rens in floribz. nisi teneret ab humido 7 sicco
aliqñtūlū passio. nec siccu penetraret nisi sub
tilitate acciper ab humido. 7 acumē a calido.
et retinentiā a frigido 7 detentionē a spē. Ha
bent aut q̄litates 7 opationes multas 7 mira
biles. sic q aliq virtute purgat colerā vt sca
monia. 7 aliq virtute purgat fleuma. vt ebu
lus. 7 aliq melancoliam. vt sene 7 sic de alijs.
Has em p̄tates nō habet a cōponemibz ele
mentis. neqz ab ipsa cōpositione. qm cōpositio
nō dat p̄tate. sed p̄tati cōponēns ipa dat mo
dū agēdi vel patiēdi. sed sunt cōpositiōes iste
7 q̄litates a tota specie causate. a p̄tate cele
stibz 7 a p̄tate anie. nō em vnqz calidū purga
ret sed pot⁹ cōsumeret nisi a p̄tate celesti cau
saretur hec opatio. Sic ut em in intellectu pra
ctico sunt forme p se mouentes corp⁹ eius in
cui⁹ sunt intellectu 7 in exterminationibz aia
lū sunt forme q mouēt aialia. ita sunt forme
q a motoribz orbū 7 figuras stellaz influxu
alīs influere generalibz q sunt forme p se etiā
mouētes ipas ad qdam q̄litates elemētares.
p illū modū nullo mō mouēt. Expimēto aut
scim⁹ formā semē intra existēte mouere ad
venere p seipam 7 ipsa sibi mouet in corpa in
strumēta 7 mēbra p q exercet coitus 7 siliter
forma artis p seipam mouet. 7 qrit instrumē
ta cōuenientiā fini suo. 7 scdm hūc modū effi
caciores sūt motores orbū mouētes formas
influxu suis materijs q mouēt mot⁹ stellaz.
7 celi q̄ sit aia ad influendū formas tales cor
poris sibi cōiuncti. hec aut forme obtinētes
materias generabiliū 7 corruptibiliū multas

pban⁹ effectibz in lapidibz 7 plātis. Erūt em
multi effect⁹ lapidū 7 plantarū q experimēto
accipiunt in eūdē in qbz studet magici 7 mi
ra p eas opant. 7 iste opatiōes sūt q nec cōpo
nentiū elemētōz sūt nec cōpositiōis ipsius fm
se sed sūt forme p se q influxu sūt ab intelle
ctualibz 7 separatis subtilijs. Amp⁹ aut sciē
dū est q materia nihil agit p se. sed oia patit⁹
7 nō sūt nisi tria formati in plātis. forme em
sunt q sūt i eis aut sūt cōplexionales aut ce
lestes aut aiales ex aia vegetabili q est in eis.
Et forma qdē cōplexionalis est in eis abso
luta 7 cōpata. Absoluta p se est vt calor 7 fri
gus. hūiditas 7 siccitas. 7 iste absolute forme
variant matie. fm duo q sūt i planetis. quo
rū vnū est elemēt cōponēns q̄ntitas fm vir
tatē in vna em est plus calor⁹ in alia plus fri
goris. Alterū autē p qd variat ista forma in
agēdo. est loci natura in q crescit. plāte em ha
bēt q̄litates locoz in qbus crescit. Et fm di
uersitates climātū variat actio q̄litas 7 plā
tay. plāte radicit⁹ terre adheret 7 habet plus
de q̄litate loci q̄ cetera q sūt mobilia de lo
co ad locū. q̄uis em mutabilia sunt fm locū
imobilia tñ sunt dura nisi suggesta locoz p
prietates q etiā molles sunt p̄mit⁹. 7 maxime
herbe. 7 sugūt nutrimentū suū a locis sicut a
vētre quodā. cōpate aut iste eadem q̄litates 7
acumēt 7 frāgunt. Calor em acuit siccit⁹ domi
nio. frāgīl aut 7 eberat⁹ 7 ab aqua hūiditate.
7 inde fit q aliqñ duc plante hnt duas q̄lita
tes eq̄les scdm essentiaz. 7 tñ ineq̄lites agunt
fm eā. q caliditas vni⁹ acuta est. 7 alteri⁹ fra
cta. inde etiā fit q vna forti⁹ agit in pfundū
altera forti⁹ in supficie. q em est in subtili hu
mido forti⁹ penetrat in p̄fuso. 7 illi adhe
ret. 7 in eo p̄gregat⁹ stus ei⁹. 7 q adheret gros
so sicco. forte maior est 7 tñ nō pertingit. nisi
ad supficie. ei⁹ q penetrare nō p̄t grossa sicc
tas ipsius. hoc aut mō etiā frigidū cōparat ad
siccu 7 hūidū; q licz oīs q̄litas actiua forti
cet in grossa substantia postq̄ recepit eā. tñ ipa
grossicies ei⁹ impedit penetratiōez. 7 ideo mē
nus agit in aliā. aliqñ minor v⁹ eq̄lis q est in
substantia subtili. Adhuc aut q̄litas illa acti
ua q est in substantia. licet forte maior sit q̄
alia q sit in substantia grossa tñ nō pficiet opatiōez
suā q evaporabit cū subtili hūido in q est an
teq̄ cōplet opatiōem suā: sed sic eā diuit⁹ ager.
q̄ retinebit in substantia grossa ipa q̄litas actiua.

De ortis et cultura ipso
rum in cōmuni.

Generali sermone de ortis loquens dicā in p
mis q aer desiderat liberū z tpatū. vel
tpato primū. qd patet ex eo q tpa z loca ni
mie caliditatis aut frigiditatis formidat. et in
eis herbe qsi ad vltimā ariditatem pueniūt. ni
si tūc multis pluuijs aut irrigatōibz adiuent
z sicut videm⁹ q loco z tpa mortificas frigi
ditas tollerare nō pnt. Itē videm⁹ q in locis
ymbrosis nulli⁹ vel modice vtilitas existit.
terrā desiderat mediocritē solutā. et hūidā po
ti⁹ q sicca. creta em z argilla sūt ortis z cultu
ribo plimū inimica. z herbe in nimis soluta
terra posite in principio veris optie pualetūt.
sed i estate siccant. Itē irriguus ēē desiderat.
vt supza ferriū habeat. q possit p cōueniētes
sulcos cū op⁹ fuerit irrigari. q si hoc hē nō
pōt habeat i se piscinā. vlfonēā fontē vel pu
tēū q in loco riuū succedant. z si nullū hē pōt
fiāt foueē mltie pue p ortū i qbz pluuiāz hūor
aliquā diu retineat. vñ palladi⁹ egregie dicit
q ort⁹ q celo elemētū subiacet. z fontano hūo
re pcurrit. ppe est vt liber sit. z nullā serēdi di
sciplinā requirat. Itē requirit terram pignissimā.
ideoqz i altiori pte sui finū qz hēat. Cui⁹ suc
cus cū spōte fecidat. z ex eo semel qubet āno
si habet copia ei⁹ singla ortoz spacia impin
guent. eo tpe quo feri debebūt. Sit aut ortus

domui prim⁹. longe tñ ab area situs. nā pul
uerē palleaz qz herbaz folia pforat z piccat
patit inimicū. felix aut orti positio est. cui le
uē inclinata planities curfus atqz fluentis p
spacia discreta deriuat. Si habet copia terre
ortis exposte. ptes ei⁹ sic diuidēde sūt. vt bec
in qbz autūno semiabūt. pno tpe pastinem⁹. z
qz semiabim⁹ vere cōplebim⁹. autūni tpe de
bem⁹ fodere. ita vt vtrazqz pastinatio decoqz
būficio aliorz z solis. in loc⁹ aut hūidus semi
nādis i vere vtile erit circa finē nouēbris mē
tos impmere sulcos cōcauos. ad qz labaf su
perfluus areaz. hūor tpe sanōis. vt maturius
talīs loc⁹ tūc sulc⁹ replet⁹ semibz impleat. Si
pō penuria terre habet. qūqz tpe āni terra
inf hūiditate z siccitate inuenit eqūis pastia
ri pōt. z statim feri. sed si optie sūt impiguata
ea q fata erūt. magis suscipiet incrementū. Pa
stinū pō fiat pfundū pma vice grossūz cū vā
ga. z sup terrā sim⁹ spargat. deinde cū ligoibz
itez. minutatim pastinet. z qntū fieri pōt leta
mē z terra mūscant. z in puluerēz deducant.
Cū aut semiandū erit. cū fūne fiāt aree circa
duos pedes amplez i lōge qntūz voluer⁹. sup
qbz iactabūt semē. et rastro opiet. z siqd terre
dure in superficie remāserit cōterat. et iterū aree
fimo operiant. maxime cū sit satio hyemalis
impiguat em terrā z a frigore semē defendit.
herbe aut scz lactuce bletz bozago colliculi et
cetere q in eo loco vbi sit semiariū pdictū crāt
euulle cū sit pastinū. z mode plātant circa sul
cos areaz vt i seqntū habeant qdragesima et
seisario nō auferūt nocumētū. ex quibz qz vo
luer⁹ poter⁹ ad semē pducendū fuare. pōt aut
in ortis satio plim herbaz fieri toto tpe anni
q aer z terra naturalit⁹ seu hoīs industria in
ueniunt eqūes. aut ab eqūitate non nimis dis
screpātes. Sed pncipalis z pcpue satio du
plex est. vna pñalis que fit in mēse february
vl marcij. altera animalis q fit i mēse septem
bris vel octobris ita tñ q loc⁹ frigidis autūna
lis satio maturi⁹ fiat. pñalis tardior. in calis
dis pō regioibz autūnalis feri⁹ fieri pōt. z ver
na maturi⁹. Hoc tñ scias q i tpat⁹ loc⁹ z tenā
calidis pñata satio verna melior inuenit. si fa
cta fuerit i fine nouēbris. vel in pncipio decē
bris. qz si february vel marcij mēse fiat licet
ān aduentū february seia nō nascunt. qz val
de maturi⁹ berbe p.xl. habebunt. z porri z ce
pe citius poterūt transplātari. pñ aut cōmō
de seiar herbe sepanim z mēri. Nā si mēsum
semanē. cū cōualuerint euellent q fuerit tras
plantāde. vt porri caules z cepē. et ex bis que

trāplātari nō debet. pmo euellent atriplices
 z spinacia q nō durāt i ortis. z remanebūt ble
 z petrosillus. scilicet aia z aliq caules. z ex la
 ctuq z feniculis aqūba ad pgrā raritatē de
 ductis farculabunt. z ad debitū veniāt pple
 mētū z herbe qdē q trāplātari nō debet rare
 serde sūt. q pō trāplātari ipsi? feri dñt. Et
 est notandū q vbi debet plātari porri cepe z
 caules fescoli miliū panici cucurbite cucu
 meres melones z citrullipit de mēe decem
 brj ianuarij z februarij feri oēs herbe q cōsu
 munē an pdictā plātationē vt sunt spinacia.
 atriplices z lactuce caules porrine et cepollie
 z ceterē siles. Lanedū est ne q ferunt scia sūt
 corrupta. Ideo q eligēda sūt q farina interi?
 hñt alibā. q magis fuerit pōderosa z pingua
 siue grossa z in plibz sine viliā q nō exccelerit
 ani eratē. Sepe tñ pueit q scia qñtūcūq sūt
 bona si iacta fuerit nō nascāt ex aliq malitia
 corporz celestiu ipedita. Ideo cōtūqz vtile in
 uenit diuersa scia simul feri: ne ipus alicui se
 minū ptrariū ex toto terraz diuidunt. licz em
 aliqñ plāte seinnuicē impediāt vt sup pbatū ē
 in scdo libro. m herbas vt plimū videm? cō
 mode siml nasci z viuere vt apicpatz in praz
 z in loc ceterz in qbz diuersis simul herbis z
 raro vni? tñ generz natura suo iaturali mo
 do pducit. quā quidē seq debem? in oibz tan
 qz dñcē Scias em q ois herbarz satio est op
 tima cū luna fuerit i augmēto ppter rōnez quā
 sup dixi i libro scdo z sepe euenit vt nō sit vti
 lis satio cū luna pccerit in defectu. Fit autē
 trāplātatio vt sapor herbarz i meli? cōmutet
 z domesticet z q nimis spisse nate fuerit adeo
 rare ponant vt farculari possint. z ad debitū
 puenire augmētū. nec ē in trāplātatiōe neces
 se firmari radices. sed in qbuldā est vtile am
 putari radicū sumitates. vt i tractatu cuiusli
 bet herbe patebit. farculant autē qñes herbe
 nociue nascunt in eis. q tā furculo qz manibz
 opte auferant. vt melioribz herbis surripiaūt
 nutrimentū. sit etiā farculatio cū ppter pōd? ter
 re ac ymbriū cōpssione z ambulatiū cōcalca
 tiōe tra nimis fuerit cōsolidata dū m scias q
 qñ terra fuerit nimis mollis nō tangat. sed si
 fuerit nimis sicca licz terra moueri nō possit
 herbe nihilomin? farculo recidat. q res mul
 tū pssit ortis. Accidit ortis mltia nocumēta
 qñqz aut necessitas nos cogit ortū facere i ter
 ra nimis solida: z cretosa. Lni multuz pderit
 si sabulū misceat vl letamīs mltitudo. z terra
 sepiissime moueat. z qñqz terra est adeo soluta
 q bñor pcept? facile resoluit. z ort? estiuo tē

pore nimis ericcat. Lni pderit si eidē miscea
 tur letamē z creta. si nō pōt facile irrigari aut
 diu negat celestis infusio. Si aut ort? est oīno
 nimis aqūs magnis cingat fossas z p ipsū
 ortū fiant etiā tales q bñor aqūs supflu? de
 fluat ad pres extremas. si fuerit p nimis sic
 cus z arid? foueis non cingat. qz orto subdu
 cūt bñiores z alte duobz pedibz passinet. qz or
 tus sic cult? negliget siccitates. et tpe magni
 caumasq irrigetur. z plāte puule obumbrent.
 byeme pō frigida coopiani noue semiatōes.
 ne supfluo frigore q lata fuerit corrumpanē.
 Contra nebulas z rubiginē pcales z purga
 mēta plibz locis p ortū disposita siml oia cū
 nebulā viderē instare cōbure. Cōtra limaces
 q eas de orto remoueāt sint lectozes. Contra
 formicas q hñt in orto foramē cor nociue forā
 minit apponam? vt palladi? ait. vl origano vl
 sulphure tritis foramē asperge. si defor? veniāt
 oīne orti spaciū cinere aut creta cingam? Si
 fecer? lineā de oleo nō audebūt intrare donec
 fuerit ericcatuz. s; hoc est difficile. s; vtile erit
 hoc facere p arbores patientes formicas et p
 erucas. scia q spargēda sūt sp succo madesiat
 vl sanguie eruca z p man? puerozū colliganē
 z occidanē cū ortū infestat. Licer est int olera
 ppter multa porreta ferendū. vt olera infesta nō
 generet aialia in corio testudina. oia scia q spar
 sur? es desicc avl mētā locz plibz z marie int
 caules sere Cōtra mures z talpas pdest in or
 tis cantas hñe aut māfuctas mustelas. Alij so
 ramia eoz creta z succo agreis cucumerz im
 plēt. z aliq foramē cū pastio vsqz ad terrā solida
 auferūt deinde ponūt aquā i foramē i ter
 ra solida cristēte z inde egredies ai il occidūt.
 pterea oia scia orti ferunt z agri ab oibz malis
 z noxijs aialibz aut mōstris intacta seruari. si
 succo radicū agreis cucumerz z erucaz mix
 ta macerent? Herbe colligunt ppter cibū ipis
 recisis cultello modicū sup terrā z ex mls fos
 la folia colligunt. q ad debitū vt qñ puenē
 rint augmentū. vt in blita sclarea boragie pe
 trofillo. z i caulibz obseruat. s; i byeme caules
 totalit in cidunt. porro i his oibz exceptio pe
 trofillo feniclo z saluia z qbuldaz alijs si sepe
 stipites cū nati fuerit vl creuerit auferant iō
 giori tpe sine semibz virides habebunt. verū
 ppter medicinā optet colligere postqz integrā
 icipiūt hñe qñtitate. quā debet añqz floz alte
 ref calor z cadāt s; scia colligūt postqz eoz ter
 min? figit z ericcat cruditas. z aqūsas. z ras
 dices sumēde sūt cū adest folioz calūs. flores
 colligere opz p? apñōz integrā añ ex termia

tionē ⁊ casum. sed tota herba colligi debet cū
ad suā integritatē puenierit. Et fruct⁹ quideꝫ
sunt colligēdi postq̃ sunt cōplementū eorū ⁊
anteq̃ sunt parati ad cadendū ⁊ q̃cūq̃ colli-
gunt. decrescēte luna melioꝛa sunt ⁊ magis ser-
uabilia his q̃ colligunt decrescēte luna. in
ei⁹ augmēto. s̃ sūt q̃cūq̃ colligunt claro aere
melioꝛa sunt his q̃ colligunt in dispositione
hūiditatis aeris ⁊ uicinatis ipsius pluuię.
Et siluestres q̃dēꝫ domesticis sunt fortiores
⁊ mioris quātatis s̃m Pliniū. ⁊ ex siluestrib⁹
montane sunt fortiores ⁊ ille quoz̃ loca sunt
uentosa ⁊ sublimia sunt iterū fortiores. ⁊ ille
quarū calor fuerit magis tinct⁹ ⁊ et sapor ma-
gis apparet ⁊ odor fortior erūt potēiores in
genere suo. Amplius scias q̃ virtus herbarū
debilitat post duos vel tres annos. sed pluri-
mū herbe flores ⁊ semia seruāda sunt in loc⁹
siccis ⁊ obsecuris ⁊ in sacculis aut in uasis cō-
strictis melius seruant⁹. ne odor ⁊ virtus eis
exaleretur ⁊ p̃cipue flores. radices autē melius
in subtili arena seruant⁹. nisi sint radices que
siccate seruant⁹. que similiter illo loco siccō ⁊ ob-
scuro melius seruabunt⁹. semia tamē porroꝝ
⁊ cepaz̃ meli⁹ q̃ alie in suis siliq̃s seruabunt⁹.

De Allio.

Alium de mense septembꝛis ⁊ nouembꝛis
optime plantat⁹ in terra marie al-
ba fossa ⁊ subacta. siue stercore licet i alia ter-
ra etiam stercoꝛata proueniat. sed inseri po-
test mense octobꝛis septembꝛis februarij ⁊
marchj. et in locis calidis mense decembꝛis.
et si dimittant⁹ in terra quando matura sunt
reperiunt eorū radices ⁊ folia. ⁊ faciūt semē
sequenti anno. q̃d semari potest. ⁊ alia pro-
ducit. plāt⁹ in areis vno pede seu palmo di-
stantes. Item possunt poni in areis barbarū
due aut tres acies in qualibet. Sarculanda
sunt frequenter vt melius eoz̃ capita crescant.
si bene capitata facere volueris. vbi cepirunt
eorū stipites prodire. procul calca. ita q̃ suc-
cus reuertet⁹ ad ea. Colligunt cum eorū sti-
pes se ammodo sustinere non possunt. in lune
defectu ⁊ claro aere. fertur enī q̃ si serunt la-
na sub terra posita ⁊ sub terris luna larente
vellant⁹ odoris seditate carebunt. Item in pa-
leis condita vel fumo suspensa durabūt. Alie
um siccū ⁊ calidū est in medio quarti grad⁹.
virtutem habet cōsumendi dissoluendi ⁊ ex-
pellendi venenū. Contra morbus habet con-
sumendi venenetoꝝ animalū. accipe aliea ⁊
tere ⁊ cataplasment⁹. Succus eius interius
receptus discunt venenū. vñ tiriaca dicit⁹ rus-
sicorū. Contra lumbricos accipe alleū parū
pipēris petrosilij succum mente ⁊ acetum
et inde fiat cataplasma alis salsamentū et co-
mede cum pane vel carnib⁹. Ad aperiendas
vias epatis vinales meatus. fiat salsamentū
cū vino ⁊ succo herbarū diureticarū. ⁊ detur
patientī. Contra stranguiriam ⁊ dissinteriā
⁊ dolorem ilioꝝ accipe aliea ⁊ coque in vino
⁊ oleo. ⁊ facias inde emplastrū ⁊ impone pe-
ctini ⁊ circa virgam ⁊ loca dolentia. Alleum
visui obest. quia desiccāt ⁊ toti corpori nocet
si vltra modū fumatur. quia generat lepram
apoplexiam maniam ⁊ multa alia. Auicēna
insup dicit. q̃ alleum coctum clarificat voces
⁊ guttur. et confert tussi antiqui ⁊ doloribus
pectoris ex frigore. Ysaac dicit q̃ parū dant
nutrimentū. et sunt nocua colericis. ⁊ calo-
rem naturale habentibus. frigidis et humi-
dis seu liquidis naturaliter vrinā prouocāt.
et ventrem humectant. et siccis natura cōtra-
rium faciunt. sed volentes caloris eorū nocu-
mentum vitare bis ea dixerit. deinde condi-
ant ea cum aceto.

Liber
De Attriplice.

Triplex feritur mense februario ⁊ mar-
cio aprili ⁊ ceteroz mensibz vsqꝫ ad au-
tūnnū. si poterit irrigari. ⁊ nō desiderat tras-
plantari. ⁊ a quibz dā feritur mense decem-
br. in terra bene culta ⁊ stercozata. ⁊ melius
prouenit si rare fuerit seminata. pōt autē feri p
se in suis areis simul cū alijs herbis. ⁊ semp
amputādus est ferro. qā pullulare nō cessat.
sepe etiā irrigari desiderat. si tēpus fuerit ma-
gne siccitatis. semina eius p quattuor annos
seruari possunt. Attriplex frigida in pmo gra-
du. humida in secūdo. parū nutrit. ei⁹ liquor
est aquosus. ⁊ cito eijcitur. ⁊ non est vētris so-
litiuus. Cataplasmi sup calidum apostema
alico refrigerat ⁊ sanat. Semen eius est mun-
dificatiuū ⁊ colatiuū. ⁊ punde vtile est icteris.
ciā habētibz q nascitur de epatis opilatione.
ex quo duabus dragmis cū melle ⁊ aqua cali-
da potui datus colericis valde prouocatur
vomitus.

Sextus Fo. lxxiij.
De Aniso.

Anisū desiderat terrā bene pastinataz
⁊ pingue. ⁊ optime puenit si būore iu-
uet ⁊ stercore. scriit mense februario ⁊ marcio
p se. ⁊ cū alijs herbis. ac semē eius suspensū
p triennū durat. Anisū calidū ⁊ siccū est in
tercio gdu. alio noie dicif ciminū vel feniclin
romanū. ⁊ est semē cuiusdāz herbe q sil'i noie
appellat. p̄rurē bz dissoluēdi ⁊ cōsumēdi. pōt
autē seruari p quattuor annos mltā efficacia
Cū lauat facies ex aq ip̄ clarificat eā. ⁊ silis-
ter eius acceptio ⁊ vñs cum mensura. sed ni-
mis vñs ip̄ius faciē citrinat. Cōtra ventosi-
tatē indegestionē ⁊ acidās eructationes def.
vinū decoctiōs anisi feniculi ⁊ masticis vel
puluis ipsorū in cibis addito puluere cina-
momi. et dolore intestinoz ex frigiditate mis-
tigat. Cōtra viciū marris ex frigiditate va-
let decoctio eius cū alijs rebz diureticis. Con-
tra linorē ex p̄uissioe ⁊ precipue si sit in faciē
iuxta oculos conuat cū cinio ⁊ supponat cū ce-
ra calefacta. Ad augmentatiōē lactis ⁊ sper-
mat⁹ valet puluis ei⁹ sumpt⁹ in cibo ⁊ potu.
⁊ hoc opat agiēdo meat⁹ lacis ⁊ spermatis.

Liber De Aneto.

Anetū desiderat cōmunē ortoz terrā. et
serit mense februario ⁊ marcio septēbri
⁊ octobri. ⁊ in locis clementibz. etiā de mense
decēbris p se ⁊ cū alijs herbis oēm celi statuz
patit. Sed in tepidiori letat. rarius serat et
irriget si nō pluat. aliq semē eius obruit. op-
pinātes q ab aue nulla tangat. Anetum calī-
dū est ⁊ siccū in scdo gradu. Eius semē pnci-
paliter cōpetit medicie. scdario radix recens.
Rā radix recens hz virtutē diureticā. calcu-
li fractuā. ⁊ viarū vrinālū apertuaz. vt dicūt
de pprietate li. xvij. Sicca pō nullius est vti-
litas. tercio herba. Semē per triennū pōt
seruari. melius tamē est si singulis annis in-
nouet. decoctio herbe ⁊ semis valet ad stran-
guiriā ⁊ dissenteria. et lac augmētat. Contra
dolorē matricis fasticuli aneti bulliant in vi-
no. et cataplasmen. Semē eius ventosita-
tē tumorē ⁊ inflationē dissoluit. ⁊ similiter ra-
mi eius. ⁊ ipm semen ventrē de humorū pu-
redine mūdificat. habet etiā proprietatē ex-
tinguēdi singulrū de plenitudine factuz q si
vrat. calidū ⁊ siccū est in tercio gradu. etiā
valet cōtra vulnera putrifacta ⁊ diuturna in
ventre nata. Aucenna dicit q assiduatio co-
mestionis aneti debilitat visum.

Sextus De Appio.

Appiū mense februarij marcij aprilis et
maj feri debet. et multū multiplicat in
circuito. ⁊ eius venustiora semia citius nascū-
tur. Appiū aliud est domesticum. aliud silue-
stre. domesticū aliud ortense. aliud aquaticū.
quod i ortis nascit calidū est. in principio ter-
cij gradus. et siccū in medio. ideoqz coctū vel
crudū esui datū opulationē aperit. vrinā p-
uocat. ⁊ ventrē stringit. habet pprietatē cōsti-
pationē membrorū soluēdi. et viā hūiorū fa-
ciendi. vnde nocet epilepticis ⁊ pgnantibus
eosqz ad stomachū vultū ⁊ caput attrahēdi
hz pntē nocet epilepticis ⁊ pgnantibus. ⁊ vomitū
inducit. vinū ei⁹ decoctiois torsionē vetr⁹ fa-
ciā ex vctositatē ppeccat. Semē ē efficacie mi-
noris. scdo radix. tercio herba. Aquaticū au-
tē ranū dicūt. eo q in aqz nascit vbi ranem o-
rant. vel eo q renibz opitulat paz. est calidū.
vnde digestibili⁹ est ⁊ calidis naturis cōue-
niēs. Cataplasmatio facta de eo ⁊ mica pa-
nis sup stomachū posita eius ardorē miti-
gat. siluestre dicūt appiū risus. eo q melancoli-
cū purgat humorē. ex cur⁹ habūdantia tristi-
cia generat. Appiū risus in vino vel aqua de
coct⁹ stranguriā ⁊ dissenteria soluit. ⁊ fum⁹

Liber

gium ex eo factū menstrua prouocat. vel succus eius suppositus. Et nota q^d apium rīus ore sumi debet: quia in quibusdā locis adeo violentissimū als vebementissimū inuenit q^d si sumatur est causa mortis.

De Absinthio.

Absinthii calidū est in primo gradu. et siccum in secundo. duas dicit habere p^{ro}p^{ri}etates cōtrarias. scz laxatiuā et constrictiuā. p^{ri}ma ex caliditate et amaritudine. scdam ex grossicie et ponticitate substātie. vnde nō est dandum nisi materia existente digesta. debet autem colligi circa mediū maij. et in vmbra sicari. Contra lumbicos in inferioribz intestinis existentes detur cū puluere centauree. vel persicane vel nucleorū persicorū aut foliorū. Ad menstrua prouocāda p^{ro}parigetur succus eius. vel fiat suppositoriū ex eo. et apio et arthemisia cocis in oleo. Contra ebrietatem des succus eius cū melle et aqua tepida. Contra suffocationē ex sanguine. als fungus des succus eius cum aceto et aqua calida ad duriciē splenis absinthii coctū cathaplasme. Contra liuorē et dolorem membrorū ex perculsiōe absinthij et puluere cimini et mellis fiat emplastrū. Contra duriciē vel duricies

Sextus Fo. lxxv.

als vermes antū insillit succus eius. Succus eius potat^{us} visum clarificat. et oculis imposit^{us} ruborē et pannū remouet. libros et pānos et a vermibus et tincis tuos reddit et in caustū et cartas a corrosiōe siue a corruptiōe.

De Arthemisia.

Arthemisia que alio nomie dicit^{ur} mater barbarū. calida et sicca est in tercio gradu. folia eius magis q^{uam} radix cōpetit medicis ne. et viridia magis q^{uam} sicca. valet contra sterilitatē. que fit a frigiditate. Nam si esset ex caliditate magis obesset. quod sanis ppendi potest ex complectione mulier. si sunt macre vel pingues. detur ergo puluis eius cum puluere bistorte. et nucis muscate. cum melle confectus. vel sirupo simplici in modū electuarij. Itē balneat^{ur} in aq^{ua} in qua sit cocta arthemisia. vel ex tali aqua fomentet^{ur} vulua. vel ex ea et oleo cōmuni fiat suppositoriū. Ad menstrua prouocanda fiat pessarium ex succo eius des. Contra tenasmon et frigida causa. patiens recipiat sumū eius per annū. et herba calefacta et super lapidem posita sedeat super eam.

Liber De Aristologia.

Aristologia duplex est scz longa 7 rotunda. 7 utraq; calida et sicca est in tercio gradu. et quidā dicit qd est sicca in tercio gradu. radix magis q̄ folia competit medicine. radix colligit in autumno. 7 epiccata per bienniu potest seruari in multa efficacia. Et folia cum floribus habent dissoluendi 7 cōsoluendi 7 consumendi 7 expellendi venenū. et morsum venatorū animalium. def succus rube cum puluere ei⁹. puluis etiā eius carnes corrodit in vulnere. et in fistula. ad expellendum fetum mortuū coquat nimis in vino et oleo. et radix ei⁹. et fiat momentū iuxta femur. puluis eius acceto mixtus cutē optime 7 scabies et saniem mūdificat. Albertus dicit qd habet mirabile virtutē in attrahendo spinas. et alij carni infixā. Itē dicit qd mūdificat sordes auris. 7 mūdificat 7 confortat aurū quādo ponitur ipa cum melle. 7 prohibet saniem si generet in ea. si linitur super splenē cum acceto confert valde. 7 rotunda in omnib; est fortior.

Sextus De Abrotano.

Abrotanū est herba calida et hūida in primo gradu. et subtilitatis 7 aperitiua valde. Cuius emplastrū prohibet attractionē neruū ad membra. Item frangit lapidem in renibus. et pronocat menstrua sedando. eius decoctione. et confert vlceribus ei⁹. et ei⁹ cit secundinā. et fetum. 7 confert coadunationē ozis matricis. et aperit ipm. 7 duriciem eius bibitiū. et more emplastri suppositū 7 ponatur ex eo vsq; ad quinq;.

Liber De Affodillis.

Affodilli ⁊ centum capita ⁊ albutiū idē
est calidum ⁊ siccum in scdo gradu. fo-
lia eius sunt similia folijs porri. radix ei⁹ cō-
petit medicine magis q̃ herba. et viridis me-
lius q̃ sicca. in radicib⁹ eius inveniunt que-
dam capita in modū testiculorū. diureticam
habet virtutē attrahendi dissoluendi ⁊ cōsu-
mendiet valet ad ea ad que valet anetum. et
eodē modo. Item valet ad ea que valent cō-
tra maculas et omne viciū oculorū hoc mo-
do accipe vnciā croci ⁊ vncias. 3. mirre bul-
lias in libra media boni vini rubei. et libra
media succi affodilloꝝ vsq̃ ad mediē partis
cōsumptionē. vel ponat ad solē in vase eneo.
et per tot dies q̃ ad medietatē reducat̃. mī-
ro modo p̃dest si tali colirio illiniant̃ oculi.

Sextus Fo. lxxvj. De Accretosa.

Accretosa frigida ⁊ sicca est in scdo gra-
du: in ipsa est stipticitas et superat cole-
ram. et eius humor est laudabilis. radix ei⁹
cum acceto confert scabiei vlceroſe. ⁊ excoria-
tionem in guinis. Et ea fit emplastrum scro-
folis: ita q̃ dicitur si radix eius suspendat̃ in
collo habentis ea iuuetur. et eius decoctio cū
aqua calida confert puritui. et similiter ipsa
in balneo est vtilima. ⁊ comeditur propter de-
siderium luci.

De Glita.

Lita desiderat terram pinguiſſimā bu-
midā ſtercoratā ⁊ ſubactā ⁊ optime pro-
ficiet. Serit ea q̄ ppter cibū querit menſe de-
cēbris februarij ⁊ marcij ꝑcipue. Sed pōt ſe-
re toto anno ſeri. ſi inueniat terra eq̄lis. ⁊ op-
time q̄ ſpiſſa fuerit rarificat. ⁊ alibi trāſplan-
tat. cū aliq̄ntulū creuerit. vt ſit quicq̄ vñ quat-
tuor folioꝝ radicibꝫ ſuis ſimo recētū obrutū. ⁊
q̄ inuenit in loco vbi ſunt ſemīaria euulſa et
ſemīaris areis plāteſ circa ipſa ab vtraqꝫ pte
ſulcorū. Itē pōt ſeri i areis vbi ſunt melones
⁊ citrulli aut cucurbite cū incipiūt ramos ex-
tendere. ſiue ſint ibi cepe ſiue nō. que remane-
būt remotis melonibꝫ citrullis ⁊ cucurbitis.
Sarculāda ē ſepe. ⁊ ab herbis inutilibꝫ libe-
rada. ſi p ſe ſola fuerit. Sz blita q̄ ꝑꝑ ꝑ ſcia col-
ligēda ſerit optia erit. ſi ſerit menſe auguſti.
deinde mēſe ianuarij ꝑ ſulcos ortoꝝ vel per
areas trāſplantet. Dec em̄ poſtea nobilioꝝa
ſemina ſerūt. Et nota: q̄ ex eodē ſemine blite
naſcunt nobiles: q̄dam q̄ primo anno nō ꝑ-
ducūt. ſed ſolū anno ſeq̄nti. Et hec debēt pro-
pter eſum ſeruari. Et q̄dam naſcunt ignobi-
les. q̄ prima eſtate ſurgūt in ſtipitē. ⁊ ſemen ꝑ-
ducūt. ⁊ beceꝝtꝑent de orto. cū ſemen ꝑro-
ſerūt. Item ſeri pōt ⁊ cū alijs mixtū q̄ rema-

nebit ⁊ ſarculabitꝫ remotis quaſi ceteris her-
bis. Lius ſemē ꝑ quattuor ānos durat. Blita
frigida ⁊ būida eſt in tercio gradu. lauda-
bile chimū generat. ventꝛe humectat. ⁊ cōue-
nit calidi natura vel accidentalitꝫ calefactis.
et ſitum extinguit. blita lēdes ⁊ alias immū-
dicias capis ⁊ faciei maculas emūdat. Lapid-
los capitis repat ⁊ cōſeruat. malos humores
nutrit. nimis ſi ſepe i vſu habeatꝫ vt dicit dya-
ſco. Auicēn. dicitꝫ q̄ ſup eiꝫ radicē ſicut ⁊ ſup
caulem poteſt plantari ſurculus. qui tandē ro-
borata radice in arborē tranſmutatur.

De Boragine.

Draco ſerit menſe auguſti ſeptembꝛis
decembꝛis ⁊ aplis. vel ſola in areis: vel
circa nouellas areas aliarū herbaz. nec apte
alio tꝑe ſeri pōt. ⁊ trāſplantat cōgruo ſere to-
to tꝑe anni. ſemia eiꝫ colligunt ſemiatuꝛa ne
de ſilijs cadant. ⁊ herba cū ſeminibꝫ ꝑ duos
vel ꝑ tres dies ponit in acruū. vt ſemia ma-
turitans recipiāt cōplementū: ſup lintea
mine cōcunt ſeu conterit. ſup quo ſemē facili-
me cadit. aliter em̄ haberi nō poſſet. ſemē per
duos annos ſeruat. Borago calida ⁊ humi-
da eſt in ꝑmo gradu. habet em̄ proprietatē le-

Liber

ficiam generandi. si in vino mulla potui datur
 Cor enim valde confortat. unde valet cordia-
 cis cum aqua cocta et cum melle aut succaro po-
 tui data. Canales pulmonis pectoris et gut-
 turis optime mudat. optimu sanguine gene-
 rat. unde conalescentibus ex egritudine sinco-
 pulantibus cordiacis et melancholicis et mella
 cum carnibus vel condita cum sanguine. Con-
 tra sincopim de syrupo et succo eius et zuc-
 caro factus. Contra cordiacam addatur dicto
 sirupo pulvis de corde cerui. Contra icterici-
 am comedat frequenter cocta cum carnibus.
 Item succo eius et scariole viatur.

De Basilicon.

Basilicon osiniu als sevinu calida et sic-
 ca est in pmo gradu. Cuius tres sunt spe-
 cies. scilicet gariofilatu quod habet folia minora. et
 bec maioris est efficacie. Item est beneuena-
 nu quod latissima habet folia. bec herba ex aro-
 maticitate virtute habet confortandi et ex qua-
 litatibus dissoluendi consumendi extrahendi ex-
 tergendi et mudificandi. Contra sincopim et
 cordiacam ipsius herbe decoctio datur. cum
 aqua rosata ad idem valet vinu in quo eadez

Sextus fol. lxxvij.

herba per nocte steterit. et si in eo cocta fuerit
 tale vinu multu confortatiuu et aromaticum
 erit. et valet contra predicta et contra indige-
 stionem ex fluxu ventris ex frigiditate. Sed
 contra fluxu valet precipue si herba vel seme
 quod est melius decoquantur in aqua pluua
 li. cum modico acceto. et talis aqua datur pa-
 nienti. Item valet ad matricem mudificanda
 et menstrua prouocanda.

De Ethonica.

Ethonica calida et sicca est in pmo gra-
 du. folia eius precipue coepetunt visu me-
 dicine viridia et sicca. ad dolorem capitis ex
 frigida causa fiat gargarismus. Et cuius co-
 latura decoctionis eius cum strigonia in
 acceto. Contra dolorem stomachi datur de
 coctio eius in succo absinthii cum aqua cali-
 da. Ad matricem mudificanda et conceptus
 iuuandum fiat fomentu ex aqua decoctionis
 eius. fiat etiam suppositorium et datur electa-
 ariu confortatiuu ex puluere eius et melle.

Liber De Branca uisina.

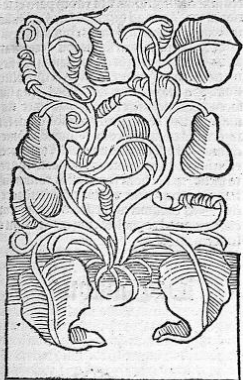
Ranca uisina calida et humida in primo gradu. virtutē habet molliendi cōtra frigida apostemata cōterantur folia eius cum ecungia porcina veteri ⁊ superponatur. Contra vicium splenis fiat vnguentum ex ea contrita diu in oleo macerata ⁊ colature eius addatur cera.

Sextus De Gistorta.

Gistorta est radix cuiusdam herbe simile nomine appellate. et q̄ frigida et sicca est in tercio vel in secundo gradu. virtutem habet constringendi ⁊ consolidandi et confortandi. Contra vomitum ex debilitate vel feruore. pulvis eius cōficiatur cum albumine oui super regulam coquatur. et detur patienti. Contra dissinteriam detur cum succo plātaginis. ad menstrua cōstringenda fiat fomentum ex aqua decoctionis eius et puluere ipsius.

De Cucurbita.

Cucurbita desiderat terram pingue bene subactam stercoreatam et humidam. plantatur in fine aprilis et principio maii. tribus vel quatuor pedibus distantes hoc modo. bina grana simul mittantur circa tres digitos in terra: et rami deorsum et acutius sursum maneat eleuata. sed per noctem antequam plantentur mittantur in vas aqua plenum. deinde grana emiciantur natantia. et plantentur alta que non natant in loco. ubi ponuntur. misceantur cum terra et letamine. Nec plantentur in foueis ne pluuie aggregentur in eis. et germinem extinguant cum bene nate fuerint et eleuata modicum supra terram sarculanis. et circa eas terra ponatur. et cum opus fuerit suauiter irrigentur. Et si plantate fuerint in modo circa terra mota cum augeri incipiunt. vniuersa terra circa eas posita. fodiatur profunde. ut radices possint extendere per spacia vniuersa: et cum creuerit cooperitura fiat desuper ad modum vinee ad staturam hominis. et rami foliati ponantur desuper. propter umbram et super ipas cucurbitas. propter calorem herba ponatur ut melius crescant vel sinant ire super

per terram earum vites si placuerit. cui multum proderit ut multa et citius poma faciat. si ipsius capita principalia et grossiora modicum in summitate rumpantur. ut ramos faciant qui poma producant. Item inuentus est modus plantandi maturius cucurbitas et melones. et habenda maturius fructus ponat parum de terra trita super massam fumi calidi nuper extracti de stabulis de mense marci. et super dicta terra plantentur semina. hec cito nascuntur. propter calidum fumum et fumum eius et nata defendantur in noctibus a pruinis cooperitorio aliquo. et tempore quo pruina cadere desistit. statim cum modico illius terre et fumi transplantentur ubi volueris eas esse. que pro seminibus seruare volueris grossiora. que de primo natis fuerint usque ad hyemem in vitibus sua indurare permittit. deinde ad paruum fumi suspendi ubi semina optime seruabuntur. Et nota quod grossities appendicis futuram cucurbitae magnitudinem indicat. et cum plantare volueris aperias. et scias quod quanto in altiori loco cucurbitae semina fuerint. tanto longiores creabuntur. et nota quod semina predicto modo seruata per triennium seruabuntur. Cucurbita frigida et humida est in secundo gradu. flegmaticum chimus generat. unde competens calidi natura et proprie colericis nam ipsorum calorem mitigat. et fimum extinguunt et est eis optima et maxime si cum coctanis aut maligranati succo aut agresto aut acceto malorum granatorum detur. flegmaticis autem detur cum pipere sinapi vel menta. et si in pasta inuoluta assetur et succus in pasta inuenit potui detur. calorem febris mitigat. et fimum extinguunt. In acutis febribus datur aqua eius vel sirupus ex ea factus: et ipsa cum carnibus cocta colericis in estate confert. Semina eius frigida et diuretica sunt. propter subtilitatem subtilitatem et precipue competunt medicinis. Contra opilationem epatis renium et vesicae: et contra apostemata pectoris semina mundata et a cornibus suis bene terantur. et in aqua ordi aliter qualiter coquantur et aqua colata potui detur patienti. Si autem non potest bibere tale aquam sicut et ea sirupus. Et nota quod maiorem habent efficaciam si non bullierint sed ablaentur.

Liber De Cucumeribus et Citrullis.

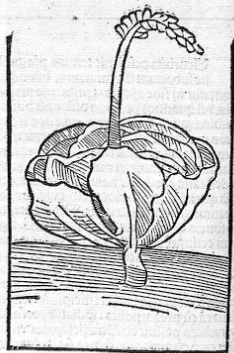

Ucumer et citrulli desiderant eandem terram cum cucurbita. et eisdem mensibus eodē modo plantantur et circumfodiuntur. s; habere debet intervalla maiora et postq; nati fuerint omnino non rigent. quia in rigatione facile destruunt. et cum plantata fuerint eorū semina per sex vel octo dies inquirant ne sint corrupta. quod sciet si dura sunt vel aperiant. q; si mollia sunt non sunt bona. Ideo loco ipsorū alia sunt ponenda et iterum post sex dies rimanda: et alia ponenda si inueniantur corrupta herbis iuvantur. et ideo sarculo et rancatione non indigent. Si semina omnino lacte et mulla maceres dulces nascuntur: et candidi longi et teneri. et si aqua in patenti vasculo sub eis ponas duobus palmis inferiores tales sunt ut hoc gracilius Barcatis affirmat. Cucumeres et Citrulli frigida et humida sunt in secūdo gradu. et

Sextus

sunt valde indigestibiles. et citrulli deteriores sunt cucumeribus. et in vitroq; pars exterior est durissima ad digerendū. sed medulla ipsorum perfectiorē generat cibū. habentibus calidum et fortem stomachū et exercitantibus in estate conferūt cū substantia sua flegmaticis. et ociosis nocēt multū. et specialiter stomacho et nervositate eius. Sed aqua sine succo eorum confert febricitantibus. et statim sedat. non comedūtur cocti sed crudi tantum. Sed cucurbita cocte solūmodo comeduntur. citrulli quanto minores et teneriores et viridiores seu acriores vel albiore sunt tāto meliores. nec boni sunt postq; eorum substantia ad duriciem et color citrinitatē accedit. Sed cucumeres meliores sunt. maturi existunt quod cognoscit cum molles sunt et leuiore sunt.

De Caulibus.

Aules in omni aere pueniūt et terrā desiderant pinguem mediocrē et stercoreā et profunde fossam. et amar potius terram

mediocri q̄s zabulū aut cretā. Caulū q̄dam habet folia plana lata z grossa: z his comuni ter vniunt in p̄bris nris. Quedā sunt folia crispissima: z hī licet boni sint. in sunt minus mūdi p̄pter erucas z alios vermes. q̄ nimis occultant in eis. Sūt etiā caules q̄dā hītes folia magna subulū z aliquantū crīpa p̄ to sum. q̄ caules romani dicunt. z hī meliores sunt oībusq̄. magisq̄ conquibiles. si terrā val de pingue habuerint. in macra meliores sūt. Semia p̄ possunt z transplātari toto tpe an nī. q̄ tpe terra nō fuerit cōgelata. aut adeo sic cata q̄ colū nō possit. z durant eorū semia per quorū annos. Et q̄ serunt de mēse decēbris februarij marcij z aplis z maij habent toto tēate z hyeme donec pruinis z nimio frigidō destruant. Q̄ si stipites eorū non cuellant in vere producūt semina. q̄ cū matura fuerit colligant. veruntū si plures. auferātur ab eis ramulculi seminū cūz nascunt. ita q̄ materia seminis cōsumat vinciunt. z postea folia pul cra producūt z p̄ annos plures eorū vita durabit. Quidā tamē nimis facile semia produ cūt z hī nō possunt sic facile seruari. Alij p̄o sunt q̄ nō sic facile semia proferūt z his p̄prie cōpetit hec cautela. z q̄ semiant postmodū au gusto vsq̄ ad octo dies intrāte septēbris. de in de plātant de mēse septēbris vel octobris vel aliquātūlū creuerit erūt magis pulcrit in q̄ dragesima sequit. z post ipam. z semia non producūt z gelu z pruina hyemis non time bīt. Si p̄o ante dictū tēpus serant semia p̄o ducūt in q̄ dragesima. z esui pueniēs nō erūt. q̄ si post dictum tēpus seruant nimis teneri z debiles erūt. q̄ si post dictū z veniēte frigore hyemis nō durabunt z hec in p̄rio tussie bo non sunt probata. Pissī valde feri p̄nt. z ir rigan si tēpus fuerit nimis siccitat. Et nota. q̄ caulū semia p̄ quicq̄ ānos dicunt posse seruari. Cū p̄o plātant in foraminē cū palo facto ampulent summitates radicū. ne cū ponunt sursum placent. q̄d eis magnū nutrimentū au ferret. Et nota q̄ ponēde sunt incremētū ma ioris quoḡ: q̄ licz serius p̄bendāt in forio res sunt. nec est necesse q̄ radices fango vel molli leramine liniant. nec q̄ terra sit mollis. Plā z in mediocrit sicca plāte viuūt. licet are stant folia. donec veniēte pluuiā p̄ma cōfoz mabit vigor eorū. Et nō solū caules mēse mar cij vel aplis plātant. sed etiā q̄ iunij iulij augu stiq̄ mēse plātant erūt in hyeme magne. plā tent autē soli in loco vbi nil aliud est. Et op time z similiter proueniūt p̄ sulcos oīum her

barū cepariū z alecorū scz vna acies per sulcu z vel due si vna in qualibet parte sulci p̄ vnum brachiū vel minus ab inuicē sint sepati. Sz quanto rariores plantant tanto maiores effi ciunt. z quāto spissiores tanto minores erūt Item caules quoḡ dicimus p̄o quadrage sima esse plantandas optime plātant in ma gnos caules in duplo spissiores q̄ ipi magni sunt. p̄ius optime culta terra. z quasi in pul uerem redacta. q̄ remanebūt maioribz refeca tis poterūt rarificari. vt magni fiant et durēt per totū annū. z tota illa estate semina nō pro ducunt. Item plātari possunt p̄ agros int mī lū pannicū z fabas per sulcos frumētū z cete rozū granorū et inter cicera z sulcos meloniū et cucumerorū. Itē possunt plātari in vineis et in his bene proueniūt. sed eas maxime les dūt. Cōperūt est etiā caulē esse inimicū vitis. et debilitare multū seu plurimūz. z adurere si fuerit iuxta ipam. Itē caue cū caulē plantas. ne tantū terre submergas q̄ sumitas stipitis plātule nō remaneat sup terrā: q̄ statim plan ta periret. Caules sarculade sūt z herbis in utilibz liberande. z cū post incensionē siccita tē estatis veniūt pluuiē q̄bus renouari sperā tur. auferant z ab eis folia inutilia q̄ sicca fue rint z p̄forata. caulis fri. et sic est in p̄mo gra du. Sed Auicē. dicit q̄ est siccus in scdo. tur bidū z melancolicū generat sanguinē z eius nutrimentū puū est. Cum p̄o coquet cū car ne pingui aut gallinis fit bonus parū ius eo rū ventrē humectat. z vrinā prouocat. Eorū p̄o corpus est siccū vnde cōstipatiua sunt et go simul recepti in hac actiōe tēperati. sed so lum ius datū soluit. et substantia sola consti pat. Hocumētū eorū auferēt si elixent. z aqua proiecta coquant in alia cū pingui carne p̄o cudiū. aut ius cū pipere aut cum cūmino vel cinamo aut oleo dentur. Auicē. dicit. q̄ ei decoctio z semen ebrietat tardāt. Et ei p̄o prietatribus eius est episcatio lingue. et facit somnū comestio eius clarificat vocem. Salie nus: q̄ si caules affati dentur puerj ad come dendū faciūt eos citius ambulare. Plinius dicit. q̄ folia caulū mire sanant vulnera ca nū. Itē dicit q̄ caulis parum coctus soluit ventrem. z multū coctus stringit eum. et dicit q̄ caules cōfortant neruos vnde valet para liticis z tremulosis. lactis vbertatem p̄bent. et eius succus valet contra venenū. et contra morsum rabidi canis.

De Cepe.

Liber De Cepe.

Cepe desiderat terrā solutā pinguem et optime subactam. eorum semina crebata durant per annū tantū. Sed in matris suspensa per triennū seruant illēsa. Serit a quibusdam mense nouembriis circa principiū et maxime per vniuersam iustiam. et fit super ipsarū seminariū velut pergulariū de aliquibus straminibz coopertū versus aquilonē. p vniū brachium. et per duos versus meridiem eleuatum. et a multis seritur mense decēbris in vniarij februarij marcij cū primū possunt serri. Sole serunt in areis mixtims cum alijs herbis. seri possunt cū aliquantulū creuerint sine sit de mense aplis vñ marcij vel iunij plantant in areis per vniū semissem vel spannam ab inuicē sepata. et in area quattuor acies poni debent. Quas pō vis ante maturitatē comedere. plantabis in areis vbi sunt cucurbitē cucumeri citrulli vel melōnes. Et cum bec creuerint sepe colligunt. vbi etiam si dimittantur ad maturitatē perueniūt. licet non sint ita grosse sicut bec q in areis sole plantant. Cuz plantari debēt rescinduntur radices vsq ad grossitudinē vnius vel medij digiti. iuxta ces-

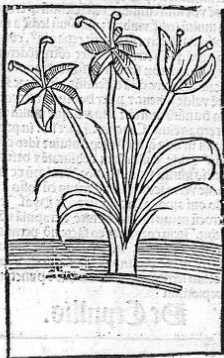
Sextus

pam. et per vniū digitum tm̄ sub terra mergetur. Hec enī planta facile adeo cōprehendit. q si solūmodo poneret vel caderet super terram vel ad ptes lōginquas portaret enī diſcooperta in terra q̄si arida. dum tamē optime puluerizata plātent summa facilitate nascet et augebit. Sepe circūfodi desiderant et ab herbis quibzlibet liberari. q si terra eodē anno stercozata nō fuerit debet plātatōis tēpore stercozari. vt optie cōualeſcat. Collectis autē cepis maturis qd patet cū se sustinere nō possunt et ammodo nō augeat. Veliores earz plantaz de mense augusti vt anno sequēti se mē faciant. deteriores pō plantant vt in qua dragēma viridia habeant. mediocres vero seruant. q si in augmento lune euulſe fuerint claro vñ sicco tpe existēt. meli⁹ seruabunt in loco obscuro et sicco. Cepe ca. sūt et humidā in tertio gradu. p inde sepi⁹ p̄meste cū sui acūmine hūiores malos in stomacho generat. et situm inflationē vtiōsitatē dolores capis atqz insaniā facit. p̄t sumū ex eis ad caput ascēdēt. et cerebri p̄ueniēt. vnde assuescentes eis. cadūt in mania et terribilia somnia. et melancolica cernūt. p̄teritū si ex egritudine exstentes ea comederint. cruda pō comesta nihil nutrimenti corporis tribuit. sed si eligen- tur et in aqua proiecta in alia coquantur ad nutrimentū bonū et plurimū. maxime si cū carne pinguisima et cū bono cōdimētō odoriferō condiant. Si autē cruda. p̄ter medicinaz moderate scdm q̄ optet sumant. caloriē inducūt grossos viscosos hūiores incidūt. venarū ora apiunt. vrinā et mēstrua puocāt. et appetitū augmentāt. et ventrē suo calore et hūiditate augēt. Succus earū naribz intrusus. vel si odor earū patiēt naribz fuerit attract⁹ caput optime purgat. Cruda pō comēsta cremēta capillorū p̄stāt. Auicē. dicit q in cepis est acuitas incūsua amaritudo stūpitas. et qd est lōgius est acuti⁹. et rubetū est acutius albo et sicco humido. et crudū cocto. et in ipso est attractio sanguinis ad exteriora. q̄re est rubificantiū cutis. Cepe p̄terea cū comedant p̄prie p̄offert nocumētō aquaz. et semē ei⁹ delect morpheā. et cū fricat ex eo in circuitū alopie cōfert valde. et ipm cū melle eradica- turucas. et plurimus visus eius facit suber. et est ex eis que nocent intellectui. propterea q̄ generat humorem malum.

De Cimino.

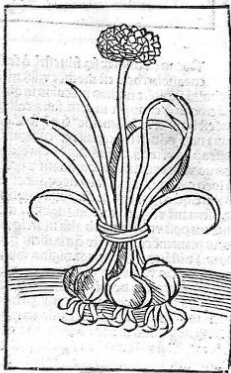
Iminū desiderat terrā pingue. ⁊ aerem calidū. ⁊ serit de mēse marcij. siccū ⁊ calidū est in tercio gradu. p qñq; annos pōt seruari. virtutē habz diureticā ⁊ fumositatē subiliādi. vñ sumptū in cibis ⁊ potibz ⁊ salfamētis digestionē cōfortat. vinū decoctiōis eius ⁊ ficū siccarū ⁊ semis feniculi dolorē ⁊ torsionē intestinoz ex v̄tositatē mitigat. Itē vinū valēt cōtra frigidā tussim. Cōtra tumorē faucū ciminiū ⁊ ficus bñ trite in vino coqñt ⁊ emplastrū factū sup locū dolentē imponat. Cōtra frigidū reuma capitis puluis ei⁹ ⁊ baccharū lauri simul in testa calefact⁹ ⁊ in sacculo positus capiti supponat. Cōtra stranguiriā ⁊ dissinteriā ⁊ alios dolores ex frigiditate ciminiū cū vino coctū supponat. Cōtra sangui nē oculoz nō in pñcipio sz post puluis cimini cū vitello oui cōfect⁹ sup tegulā calidā ponat. et diuisum p mediū sepius supponatur. Cōtra linorē ⁊ cōmitionē. vel alio modo factū dū recens est puluis cimini subtilis bene cōfectus ad ignē ⁊ lepi⁹ apposit⁹ certū remediū est. Et nota q ex frequēti vsu cimini fit discoloratio cutis. ideo fratres minores: quia multū eo vtunt. et ad istum finē sunt multuz crocei et de hoc summe gloriānt.

Rocus est duplex scz siluestri⁹ q̄ serit si cut aliē herbe. q̄ est modice vilitat⁹ sed facit altū stipitē. ⁊ multas maculas in q̄bo nascit crocus q̄ cū appet in ortu solis colligit. Itē est bon⁹ croc⁹ domestic⁹ q̄ nō serit. q̄a semina non pducit sed cepulle ei⁹ colligunt de mēse aplis vñ maij. ⁊ dimittunt octo diebz in aceruo vt maturent. ⁊ tūc mūdant ⁊ siccant in loco calido. nō tñ ad solē ne coqñt. cū sint mature. qd cognoscat qz tūc folia eoz sūt sicca. ⁊ seruant vsq; ad mensem augusti. ⁊ tūc vñ ante aut post vna sepata ab alia in areis pastu natis plantent cū radicibz q̄s habent p vnā spannā distātes in quatuor digitis submergant in sulcis vel duobz vñ tribz annis dimittant. ⁊ q̄libet anno de mēse aplis si fuerit tūc folia sicca ⁊ de mēse maij iunij iulij si herba nascit in areis immittant supando terrā p totā superficiē p duos digitos deorsum. vt nō tā gat cepe. Et si plātant circa finē augusti aut de mēse septēbris radif terra. vt area ob oī būditate seu viriditate mūdēt. dēcū nascētibz floribz colligant. ⁊ croc⁹ sicc⁹ siccet ad lēū ignē et aliq̄ loco clauso seruat. ⁊ elapsis duobz vel

tribus annis tot⁹ euellat de mēse aplis. 7 ite
rū plantat vt dicit. Terrā desiderat cretosam
vel mediocrē. 7 pōt optime plātari vbi fuerit
cepe vbi sunt euulſe. Et est sciendū q^d crocus
nō multū ledit vmbri s; plurimū ledit a mu-
ribus q^d sub terra corrodūt cepas ei⁹. contra
q^s nibil q^d sub terra tñ valet cōtra tēdere tra-
pulas intra cor⁹ foramē. 7 sulcos inter áreas
cōcinos facere. q^d ea defendūt ab hūore aq^o.
quē valde timent. 7 ppter hoc sunt impeditio-
nes transitū murrū 7 talparū. que multū appe-
tūt cepas eius. Crocus est ea. 7 sic. in primo
gradu in suis q^litatib; tēperatus: 7 ideo cōfor-
tatur valde. vnde cōtra debilitatē 7 defectu⁹
cordis multū valet. Ruborē oculorū ex san-
guine vel macula tollit. tritus cū roſis 7 vi-
tello oui apponit oculo. vt dicit Dyas. Item
q^d crocū prius bibit ebrietatē 7 crapulā nō ti-
mebit. Item corone ex eo facit nō permittūt
homies inebriari. Itē somnū facit 7 stimulat
ventrē. vt dicit Plinius. Item dicit q^d curat
mosus serpentiu⁹ 7 arenarum 7 puncturas
scorpionum

De Cepullis.

Epulle malicie plantant vt potri cum
palo de mēse iunij scz vna in foramē p

vnū pedē distantes. q^d magnū caspū faciunt.
quō postea vtimur etate sequenti post pascha
7 sunt fere eiusdē cōplectiois cū alijs cepis.

De Carduo.

Ardens scriit de mēse marcij. terrā ster-
coratā diligit 7 solutā. q^uis in pingui
posset melius puenire. 7 hoc illi prodest con-
tra talpas. si non in solidiori terra pangat. ne
ab inimicis alalibus facile pfozet. Sunt in
area tā pacta cardi luna q^u crescēte serendise
mina discreta spacio semipedis Lauendum
est ne semia imersa ponant: nā debiles 7 cur-
uos creabūt 7 duos. nō alte impmēda sunt.
sed trib; digitis cōprehensa mergant. donec
ad pmos articulos digitorū terra proueniat.
herbis liberent assidue. donec plātatura soli
dent. 7 si estas intrauerit irrigent. si acumina
feminū constringas. pluuialis spinulis care-
re Palladius affirmat. mēse octobris cardui
plante ponant in cer frumentū iam natū vel
alias segetes cū palo. quod est vtili⁹ q^u eas in
crudo solo ponere. Quas cū ponemus radi-
ces summas eorū ferro reſecam⁹. ac fimo cin-
gimus ternorū pedū spacio ſepamus. cū in
cremētū canna pedali ſcrobe depositas bi-
nas aut trinas. Lincrem sepe sub hęc mēſes

cis diebus finitq; miscbim⁹. Colligunt⁹ autem nō simul sed successiue manurant. nā ipse est colligendus carduus cū habz adhuc flores in pre inferiori. sicut feriat nō ante nec cū flores omnes ceciderint. qā deterior esset. Sane singulis annis quotidie auferēde sunt plantę. vt nec macres fatigēt. 2 soboles per alia spacia dirigant. cū tamē aliq; sunt radices pte vellende qz seruabis ad semia colligēda liberatas omnibus pullis testa sup tegere debes aut corne. nā solent semia sole vel ymbrius interire.

De Caromilla.

Alomilla calida 2 sicca est in pmo gradu: 2 est propinqua virtuti rosei sui subtilitate. et ipsius caliditas est sicut caliditas olei cōueniens: et aptissima 2 subtilissima spissitudinis. mollificatiua 2 resolutiua absq; attractione. et hec est eius proprietas in medicinis. sedat apostemata calida mollificando et resoluendo. 2 confortat mēbra neruosa omnia. et est et medicinis plus cōferendo lapidum relique. Et est confortatiua cerebri. quia resoluūt materias capitis.

De Cusluca podagralim.

Ustuce. id est podagralim vl grungas calida est in pmo gradu. 2 sicca in scdo cum floribus debet colligi. et p duos annos potest seruari. principaliter virtute habz purgandi melancholiam scdo fleuma. vnde cōuenienter ponit in decoctionibus purgantibus melancoliam 2 fleuma. aqua decoctionis eius valet contra stranguriā 2 disenteria etiam herbā si poteris habere in magna quantitate decoctam i vino 2 oleo renibus pectori alis peccini et alijs parribus dolentibus cathaplasmata. Auicē. dicit q aqua custuce est mirabilis ad ictericiam. sed Aretio. dicit q de proprietatibus eius est expellere supfluitates antiquas a venis.

De Calamento.

Alamentū aliud est aquaticū et vocat
mentastrū. aliud est montanū et vocat
nepita. Montanū melius est. quia est magis
siccu. cum florescit debet colligi. et in ymbro-
so loco siccare. et potest per annū seruari. virtu-
tem habet dissoluendi cōsumandi et confor-
tandi. Contra frigidam tussim et contra frigi-
dum asma vinū decoctionis eius pulueris et
liq̄ricie et vne passe vel vinū decoctionis eius
pulueris et sicuū siccarū valet. nam ex eo et
alijs quibusdā rebus fit dyacalamentum qd
ad idem valet. Item puluis eius in ouo for-
bili et in farina ordei ad idem valet. Cōtra do-
lorem stomachi ex frigiditate viatur paties
pulvere eius in cibis et in vino decocto. Itē
contra frigidū reuma vngat opopiciū et orozī-
piciū als occipiciū et melle decoctōis pulue-
ris ei⁹ postea fiat satellatio et pulvere calefa-
cto i olla crudi. vel et ipa herba multū em cō-
fert. Cōtra relaxationē vne fiat gargarism⁹
et acceto decoctōis pulueris eius vñ herbe.
et ponat puluis eius et puluis rosarum. Cō-
tra tenasmon ex flegmate nitro vñ et alio hu-
more frigido inungatur renes et melle et aq̄
decoctionis pulueris eius vel herbe. et ponat
puluis eius et colosome. Et sic etiam libe-

ragur matric. vel fiat fomentū et aqua deco-
ctionis eius ad desiccandas supfluitates ma-
tricis et multū valebit.

De Centaurea.

Centaurea calida et sicca est in tertio gra-
du. hec herba amarissima est. et alia est
maior: alia minor. sed maior est maioris effi-
cacie cōpetit medicine principaliter. scdm so-
lia et flores. vnde cum incipit flores produ-
cere debet colligi. et in ymbroso loco siccare. p
annū in multa efficacia potest seruari. virtu-
tem habet diureticā attractiua et consumpti-
uam. vinū decoctionis eius valet ad opila-
tionem epatis splenis renū vesice stranguri-
am et dissinteriam. Unde Galienus centau-
rea est ex melioribus nobiliorib⁹ medicinis
ad opilationem epatis et confert magnifice-
duncie splenis emplastrata et bibita. Cōtra
vermes aurium inijciat succus eius cum suc-
co porroꝝ. ad lumbricos detur puluis eius
cum melle ad visum clarificandā succus ra-
dicum centauree maioris cū aqua rosata cō-
ficiat et oculi liniantur.

Liber
De Capillo veneris.

Aspidium veneris frigidū & siccum est tē-
perate. virtutē habet diureticā ex subti-
li substantia. recēs multe est efficacie parum
potest seruari. quia subtilis herba est. Contra
calefactionē epatis datur aq̄ decoctionis ei⁹
Item ex ipa aqua & zuccaro fiat sirupus. & si
bit cū vicio splenis addat aliquid calidū di-
ureticum. Item plagelle intincte in succo ei⁹
vel ipa herba trita superponat. Auicēna autē
dicit q̄ parū declinat ad caliditatem & sic est
subiliatius resolutius & aprius. & in ipso
est stipticitas. et quādo permisceat cibo galloz
& cornucū facit eos fortes ad dimicanduz
& interficiendū. Cinis eius cū acceto & oleo
confert alopie. & cum oleo murtino & vino &
liciuio prolongat capillos & prohibet casum
illorū. & eius cinis cum liciuio confert furfa-
ribus capis. & delet eas et eradicat vlcera hu-
mida in eo. & confert pulmōni purgādo ip-
sum valde & prouocat urinā. frangit lapides
& prouocat etiam mēstrua. et trahit secūdinā
& purgat mulierum fetum. et abscedit stupum
fanguinis.

Sextus Fo. lxxxij.
De Cicuta.

Cicuta calida & sicca est in quarto gra-
du. virtutē habet attrahendi dissoluen-
di & consumandi. ea tamē non vitium in in-
terioribus medicinis. quia venenosa est & in
substantia & in suis qualitatib⁹. dissoluit em̄
tū q̄ spūs minuunt ex quorū inanitione mē-
bra mortificant. virtutē habet potissimā fm̄
radices. deinde scōm folia. vltimo scōm se-
mina. vnde semen eius quādoq̄ ponitur in
medicinis contra viciū splenis. talis fit vsus
tota herba in acceto cum bolo armenico per
decem dies iaceat. deinde bulliat quousq̄ re-
solutum fuerit armontaciū. & postea coletur
per pannū. illa liquorositas bulliat bene ad
ignem. et addita cera & oleo fiat vnguentū ci-
tuce. qd̄ est potissimū cōtra splenis & cōtra du-
ra apostemata & contra arteticā & epilentiā si
inungat. Contra podogrā & artencā coquat ra-
dit in pasta fissa p̄ mediū ponant sup̄a arte-
ticā tuissimū remediū est. Contra iliacā passi-
onē stranguriā et dissinteriā ex decoctōe ei⁹
in vino forti & oleo dolentia loca cataplasma-
tur. Ad matricē mūdificandā ex frigidis bu-

ribus et glutinosum et ad mēstrua prouocan-
da fiat fomentū ex vino et aqua salsa decocti-
onis eius. Contra scrofulas siccas fiat vsus
herbarū diureticarum: postea fiat cathaplas-
mata ex duabus partibus cicute et tertia sca-
biolę.

De catapucia.

Atapucia calida est in tercio gradu. et
humida in scdo. sed Gerbardus dicit
in suo modo medendi q̄ est calida et sicca in
tercio gradu. Est autē semen cuiusdā herbe si-
mili noīe appellate que remoto exteriori cor-
rice seruatur p̄ annū. eligēda est q̄ viridis nō p̄
forata interi⁹ nec liuida sed alba virtutē ha-
bet purgādi p̄ supiora ex v̄erositate et lenitate
quā habet vñ quādoq; das sanis ad p̄serua-
tionē sanitatis. qñq; egris ad egritudinē remo-
uēdā. Cōtra q̄ntidiana de flegmate falso et sca-
bie cōteratur catapucia in magna q̄ntitate. et
postea caulū folijs inuoluta sub cinere pona-
tur: diūq; dimittat. vt bñ coquat. deinde con-
tracta cōpmat. et oleū qđ inde fluit seruet qđ
p̄ annū seruari pōt. Et cū necesse fuerit detur
patiēti in cibis vel aliq̄ alio mō: et ita p̄nt decē
pi multi. vt fiat claretū ex catapucijs bene cō-
tinitis: et cū melle decoctis. Deinde cōmiscet

vinū et fiat claretū. Et nota q̄ in .xx. lib. vini
debet esse catapuciū vna libra. idē in vncijs et
alijs ponderib; minorib;. Itē p̄nt poni cata-
pucie bñ cōtrite in iure carniū vel pisciū vel
alioz cibozum et p̄meste mulū valet sanis et
egris. Gerbard⁹ tñ dicit: q̄ catapucia est mul-
tū laratiua et purgat sup⁹ et infer⁹ laborio-
se. et cū angustia. vñ cauendū est ne det nisi fa-
cile fomen. et nisi sit materia digesta. nec sunt
dande hñib; stomachū debilem et intestina.
qm̄ subuertūt ipm̄. nec dent nisi derēpate nec
morā faciāt in stomacho. nec est sup̄ dormien-
dū nec quiescendū. sicut nec in ceteris vom-
tinis medicinis Et vsus eoz est vt ex eis acci-
antur medicīne. Item dicit q̄ p̄ se possunt dari
trite et distēpate cū aqua calida vel vino. et
dicit q̄ purgat p̄ncipaliter flegma et viscosas
hūiores. et matie a stomacho et intestinis. vñ
de profunt colericis cordiacis iliāc; artēic; fe-
bris q̄ntidiane et ex vino vel naturali flegmate.
Dias. autē dicit: q̄ dant a. v. gnis vsq; ad .ij.
et qñ stomachus fuerit fortis dent integra. et
si sit debilis dent contrita. Item dicit q̄ si fo-
lia catapucie dent cocta cū pullis aut cū ole-
ribus aut alijs cibis lapant flegma et colerā.

De Cretano.

Retan⁹ est runci marini est calidū ⁊ sic
cū in tercio gradu. herba est q̄ in locis
marinis inuenit. virtutem habet valde diure
ticam ex substantia subtilitate. Contra stran
guiriam viciū lapidis ⁊ iliacam passionē her
ba in multa quantitate in aqua bullita salis
maria vino ⁊ oleo ⁊ in illa aqua patiens scōat
vīs ad vmblicum. ⁊ si tantā quantitatez ha
bere nō potest cataplasma loca dolentia hers
ba etiam cōmesta vel vinū decoctionis eius
vinam prouocat.

De Celidonia.

Elidonia calida ⁊ sicca est i quarto gra
du: cuius duplex est maneries scilicet in
dica. q̄ maioris est efficacie. et citrinam habz
radicem. et est cōmunis que est in paribz no
stris. ⁊ est minoris efficacie. vna tamē pro al
tera ponitur. et cum in receptionibus inueni
tur radix non herba debet poni. virtutem ha
bet dissoluendi autrabendi ⁊ cōsumendi. Cō
tra dolorem dentium ex frigida causa radix
inter dentes aliquantulū contrita et aleum

superponat ad caput purgandum ⁊ vna fris
gido humore radix in vino decocta patienti
superponat. et patiens fumū per os recipiat.
deinde vinū gargariset. qd̄ vnam deliccet. et
caput purgat. Plinius autem dicit q̄ succo
celidonie oculi hirundinū eruti vel lesi ad sta
tum pristinū reducuntur.

De Cerefolio.

Cerefolium seritur de mense Augusti.
et est bonum per totum hyemem ⁊ post
ipsam.

Liber De Coriandro.

Coriandru est herba sars comunis. que calida z sicca est in secundo gradu. cuius semen in receptionibz debet poni quod p duos annos seruat. virtutem habet confortandi ex aromaticitate. ad digestionem confortandam z dolore stomachi ex ventositate. detur semen eius in cibis et vini decoctionis eius in potu. Item pulvis eius semis sup carnes aspersus eas saporat. Ysidorus dicit q eius feminis in vino datus dulci reddit homines ad venerem proniores. Sed cavendum est ne nimis detur quia amentia deducet z furores cuius herba cu semie est canibus venenosa. et eos interficit. si ab eis aliquotiens sumat.

Sextus De Consolida maiore.

Consolida maior. id est simpliciter frigida de z sicce complexionis est. sed proprie radix ipsius est medicinalis. virtute habet constringendi substantiam seu materiam grossam per quinqs annos seruat. pulvis eius dat in cibis. valet contra fluxum sanguinis menstruum. z similiter sumentu z ipa herba facit.

De Cucumere.

poterit coteratur aliquantulū. z decocta i vino z oleo dolenti supposita straguriam illa ce z podagre subuenit. ad menstrua prouocanda puluis electuarij cōficiatur cum oleo muscelino vel rosato. z bomber intinctus superponat. et apostemata frigida maturanda electuarij vncias. v. z farina ordei conficiantur cum vitello oui. z superponat. Ad apostemata rumpenda fit opumū ruptoriū ex electuario z turbentina. ad vermes auris conficiat electuariū in quantitate granorū quinqs cum modico acceto. z modicū infundatur tepidum. ad omne dolorē stomachi ex frigida causa iungatur ex cōfectione electuarij. z acceti ad lenigines faciei z ad omnes superfluitates eius remouēdas accipe cerusam z camphoram z electuarij in quantitate illoz duorum. z conficias cum acceto in modum vnguenti. z pista in mortario plumbeo vel pistello plumbeo. z ponat in vase vitreo p quīdecim dies. et postea in predicto mortario cū pistello eodem moueatur addito acceto. si durum sit ex eo vngatur facies. omne enim parū abstergit. et lenigines.

De Dyptamo.

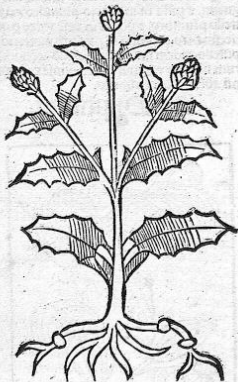
Ulcumē agrestis est herba vocata. ex cuius succo fit electuariū hoc modo in canicularibus diebus colligitur fructus ipsius herbe. Cum est quasi maturus. z conteritur. z succus ipsius expressus soli exponit z desiccat z quidā decoquit succū cū melle ferre vīs ad consumptionē succi z dant admodū electuarij qd satis laxat per inferiora. per duos annos pot seruari. habet autē virtutes purgandi flegma z viscosos hūiores. Secū dario colerā nigrā siue melancoliā. vnde valet contra paralysim flegmate vitreo vel naturali sciaticis arteticis podagricis subuenit. at trahit enim maxime a remotis partibz purgat. Item coctū passionibus ex flegmate medet. nō tamē per se solum datur: purgat p os et per ventrē. z vsus eius quidē est vt admiscet alijs cōfectionibz z ex dyagma medicinali acuat z qui electuariū accipit non solum dormiat: sed moueat sicut qui suscepit electuariū. quoniā solet suffocationes inducere. in illiā passione pcedat aliqd clistere molliū. nūc postea fiat aliquod ex aqua malnarum oleo z melle cū vncia. j. eraderij. et inijciatur. et erit contra illiā z contra arteticā cirogram z podagrā. Item herba ipsa si habere

Liber

ypamum q̄ alio nomie dicit fraxinella
q̄a frondes bz ad modū fraxini. calidū
z siccu est in tertio gradu. radix eius est cuius
dam herbe simili noie appellate. q̄ in locis ca
lidis lapidosa z siccis pcipue reperit. habet
autē precipue ipa radix virtutē attrahēdi cō
sumendi z dissoluendi venenū. Contra mor
sum venatorū animalū ipa herba vel radix
trita supponat. Succ⁹ etiā eius cū vino def.
pulis eius cū succo mente consiciat z super
ponat z potū def. Idoros insuper dicit q̄
est tante virtutis vt ferrū a corpe extrahat vin
de z eius pabulo fere pculse cūciunt sagittas
corpori insistas.

De Endivia.

Adivia (que alio noie dicit scariola)
vslactuca agreffis. frigida z sicca est in
secō gradu. semina z folia competūt vsui me
dicine. et folia etiā vsui ciboꝝ competūt. Sz
radix nullam habet virtutē. folia viridia ma
xime sunt efficacie. sicca nulli⁹. virtutē habz
cōfortandi et alterandi. vnde cōtra oppilatio
nē splenis z epatis ex colerica causa proueni
enti. valet cōtra tercianā duplicē z simplicē.

Sextus

ictericiā z calefactionem epatis et apostema
calida valent cōmeste elixē vel crude. Item si
rupus ex decoctione eius z zuccaro valet ad
idem. Item succus ei⁹ vel sirupus cū renbar
baro datus i quarto vel sexto die materia ex
stente digesta valet. Item cōtra dolorē epatis
z calida apostema valet ipa herba contrita z
superposita. z ad idē valet succus epithima
tis: z si nō habes folia coque semen herbe tri
tum in aqua et pone super eius locum. Als
bertus dicit: q̄ aqua endiuie cum cerula et
acceto est epithima mirabilis ad infrigidan
dum quicquid infrigidari debet.

De Emula.

Emula non scribitur: q̄a semen nō habz. sed
plantat corona eius tota. vel maior ps
eius in terra pingui z alte fossa: et bene sub
acta. calida z humida est in tertio gradu. has
mida in pmo. Lūi⁹ duplex est maneris scz
ortulana z cāpana q̄ est maioris efficacie fm
radices. Colligit in principio estatis. radix
sole siccat p̄ hūiditate corūpat. radix in me
dicinis potest poni p biennii z triennii pōt
seruari. Itē bz virtutē liniēdi z mūdificandi.
vñ valet p̄ nervos ex frigidityte indignos

Liber

contra dolore spūaliū et frigida causa def vi-
ni decoctiois et? fm istud. enula cāpana red-
dit pcoria sana. Contra dolore stomachi et
frigida causa. et contra ventositatē et contra tuf-
sum frigida datur vini decoctiois et? puluis
cū puluere cinamomi delicatis soluit vētosi-
tatē spūaliū. herba tota decocta in vino et
oleo et cataplasmata dolore spūaliū iliaci
colici et stranguinā soluit. Contra frigidum
alma def farina ordeī in q cocus sit puluis
eius. Itē nota q in enula est pūus rubificati-
na et abstractio vitina.

De Epatica.

Epatica frigida et sicca est in primo gra-
du. herba est crescens in aquosis locis et
pripue lapidosus: habet folia multa terre ac
lapidibus adherentia. pūtez habet diuretica et
subtili substantia et infrigidatū: vnde valet
contra oppilationē epatis et splenis et calida
causa et contra calore epatis et ictericiā et ideo
datur epatica. Sirupus et aqua decoctiois
eius addito reubarbaro in fine decoctionis
optimus est contra ictericiam.

De Eruca.

Sextus Fol. lxxxv.

Ruca calida est et sicca i quarto gradu.
domestica maioris est efficacie q silue-
stris. semina pripue competūt medicine. secū-
do folia virtutē habet cōsumendi et cōitū in-
citandi decocta cum carnibus valet ad cōitū
incitandū. stranguiriā et dissinteriam soluit
et paralysim. Item in vino decocta et renibus
cataplasmata libidine incitat. pectini suppo-
sita vzinam prouocat. Semen eruce et maxi-
me siluestris facit virge erectionem.

De Ebulo.

Ebulus est calidus et sic? in tercio gra-
du: cortices radicū et curiones pū-
pue competūt medicine. Cortices radicū in-
vere colligūtur. et siccant ad solem. per annū
seruant. habet autem virtutē dissoluendi cō-
sumandi et purgandi flegma. et viscosos hu-
mores. Succus eius dicit et purgat atrabē-
do superius et inferius angustiose. vnde non
debet dari nisi digesta materia et corpore flu-
xui preparato. vt in alijs vomitiuis medici-
nis valet febris quotidiana diurne: terciane
et colera cicerina et vitellina. Itē epatis op-
pilationi et ictericie et collice et iliace et aq lentos

Liber

flegmaticorū educt. vsus eius est vt de suc-
cus eius per se vel in eius decoctione distem-
peret alia medicina. vel addat sirupo vel ori-
mellis laranis. vel coquat cum melle ad cō-
sumptionē succi. Contra tremorē extremita-
tū z artemicam z lentoslegmaticā fiat balneuz
ex aqua salsa decoctionis radicū eius. z curi-
onum vel totius herbe.

De Feniculo.

Eniculus scribitur de mense decembris
ianuarij februarij z marcij. z toto tēpo-
re transplantat calidus z succus est in secūdo
gradu. virtutem habet diureticā extenuandī
grossam ventositatē. cōmestum post prandīū
conferat acidis cructationibz. que fiūt et in
digestione. z hoc facit ex subtili substantia et
qualitatibz suis. Semē eius folia z flores z
cortices radicū vsui medicine cōpetunt. Se-
men colligit in principio autumnī. z seruat p-
tres annos. Cortices radicū colliguntur in
principio veris. z seruant per mediū annū.
Contra opilationē epatis splenis strangū-
riam dissinteriā z vicium lapidis et frigida
causa detur. et aqua decoctionis eius. Item

Sextus

feniculus coctus z cōmestus valet cōtra me-
dicta. Item eadē aqua vel viniū soluit dolorē
stomachi et frigiditate vel ventositatē. z di-
gestionē cōfortat. idē facit puluis. semis eius
Contra pannū oculorū z puritū succus ra-
dicū eius feniculi in vase eneo p qñdecim di-
es ad solē ponat. et more colirij oculis appo-
nat. Contra puritū oculorū certū est experi-
mentū. conficiat aloes optimū cum succo fe-
niculi. z ponat in vase eneo ad solē per. xv.
dies. deinde ponat in oculis more colirij.

De Flamula.

Flamula est calida z sicca ī quarto gra-
du flamula quia virtutē habet intenti-
nā est autē similis vidalle in folijs z floribus
sed hz flores cōcauos. viridis multe est effi-
cacie. sed ex siccitate nullius vel modice. Ad
cauteriū siue ignē faciendūz cōterat flamula
z super locū ponatur z dimittat per diem. et
postea inuenit cutis cōbusta. Ad apostema
rūpenda quādō versuz est ad saniem. z caput
est durum. cōterat cum oleo. z supponat ole-
um. ponitur ad relaxationem ne flamula ni-
mis efficeat.

Liber
De fumo terre.

Amusterre est herba nota. sic dicta. qz generaliter a quodā grossa fumositate terre calidū est in primo gradu. sicca in scdo. viridis ⁊ sicca a quodā magne efficacie. principaliter purgat melancoliā. scdo fleuma sal. sum ⁊ colerā adustam. ⁊ est diuretica contra scabiem vncias. ij. succi eis addito zuccaro fit sirupus. ⁊ cum aqua calida datur. vt addatur semina feniculi. Item fiat hoc vnguennū cum oleo nucū. ⁊ ponat puluis fuliginis subtilis. et conficiat addito acceto ⁊ succo fumitæ in maiori quantitati q̄ de alijs. ⁊ vngatur patiens in balneo optimū est. Et nota qz si succus eius datur ter in septimana vt diximus optime purgat humores inducēs scabiem. Item herba fumiterre in vino cocta et posita super locū podagricū multū valet.

Sextus fo. lxxxvj.
De fungo.

Angi quidam sunt boni. quidam mortiferi. boni sunt parui rotundi ad modum pilei. qui in principio veris apparent. et in maio deficiūt. nuncq̄ em̄ isti tales aliquē interfecerunt. aut multū leserunt subito. sed tamen omnes malum generant nutrimentū. Mortiferi autē sunt qui nascunt iuxta ferrū et ruginosum. Alij autē sunt mortiferi licz nō statim interficiant. scz illi qui nascunt iuxta alias res putridas. aut iuxta habitationē aliquius reptilis venosi. aut iuxta quosdam speciales arbores. que in proprietate habēt fungos corrūpere sic oliua est Signū autē mortiferi est. qz in superficie eius quedā hūditas viscosa ⁊ corrupta est. ⁊ qz cito alterat. et corrūpitur inter manū colligentū fungos. In nostris autē habitatiōibus inuenit fungus qui latus est. et spissus aliquod ruboris habens in superficie ⁊ in illo rubore habet multas ampulas eleuatas. quarū quedam sunt fructe et quedā non. Nam ⁊ ille mortalis est. et statim interficiēs et vocatur fungus muscariū. eo qz in lacte puluerizatus interficit muscas.

Liber De Fenugreco.

Enūgreco calidum est ⁊ siccum. sub
stantia habet conglutinosa. unde vir
tutem habet maturandi ⁊ laxandi. Ad apo
stema exterius maturandū farina fenigres
ci cum vitello oui conficiatur. et superponat
maturat eum ⁊ extenuat. Ad maturandū et
rumpendū conficiat cum trebēina. ⁊ super
ponatur. herba etiam cocta in oleo superpo
natur ad maturandū. Ad apostema spiritua
lium farina fenigreci in facelo posita ⁊ deco
cta in aqua cum maluisco ponat desup. Ad
apostema stomachi ⁊ intestinorū ex farina fe
nigreci et aqua predicta fiant pulces ⁊ super
ponantur.

Sextus De Gabusia.

Abusia sunt de natura caulium et ha
bent formam caulū donec clausa fue
rint. sed postq̃ clausi sunt folia ipsorum fiūt
quasi alba ⁊ grossa sicut tuice ceparum. acē
desiderant frigidū. nam in aere calido vel te
perato non claudūt sed aperta remanēt sicut
caules. terram p̃o desiderat qualem cau
les. ex eis fiunt composita sicut ex rapis. Itē
seminantur vt caules.

De Gramine.

Raminis virtus est stiptica. et vulnerū
conglutinatiua. ventris constrictiua.
vulnerū renum et vesice sanatiua. et doloris
splenis mitigatiua. et eius succus potui dat⁹
sua proprietate lumbricos occidit. hanc her
bam noscunt canes et eam comedunt quando
sepurgare volunt. vt Plinius dicit.

De Gralegā.

Ralega dicit^r impignare terram si viri
dis vertatur in ea. Item dicit^r q^d eius se
men mirabiliter facit onare gallinas.

Gentiana est radix cuiusdam herbe sili
note appellate. cuius folia radix est me
dicinalis. In fine veris colligit. et essicata
per tres annos seruat. Placatur autē frequē
tius in montibus et in locis vmbrosis et hu
midis. calida et sicca est in pmo gradu. virtu
tem habet dissoluedi cōsumendi et apertien
di. Unde diuretica est contra antiquū asma.
decur puluis eius cum vino addita aqua oz
dei. succus radices eius abstergit morpheaz.
et sanat plagas et vlcera corrosiua. bibita enā
multum iuuat eum qui cecidit ex alto et colli
sus est. et vltima medicina est contra morsum
scorpionis serpentū et vermiū venenatorū.
ac canis rabidi si bibunt ex ea cum vino due
vncie.

Liber
De Gariofilata.

Gariofilata similis est nouellis folijs ru-
bi seu spionibus. z eius redolent folia.
calida et sicca est in tercio gradu. Recens
maioris est efficacie q̄ exsiccata. z seruat per
annū. virtutem habet dissoluendi consumen-
di z aperiendi. et dicit gariofilata quia odo-
rem habet similem gariofoliis scdm saporē
vel effectum. Contra cordiacā passionem in
aq̄ marina z oleo cocta p̄ anteriori z poste-
riori superponat. Ad digestionē confortan-
dam: z dolorem stomachi z intestinorū ex frī-
giditate vel ventositate detur vinū decoctio-
nis eius.

Sextus
De Humulo.

Humulus. id est liatigo. flos eius ppter
siccitatem suam conseruat per longitu-
dinem maximā tempis in virtute sua ita vol-
garis opinio est q̄ nunq̄ putrescit. et est ac-
ti odoris z fortis. et est calidū z siccum. disso-
lutius viscositatū z incisius. et conseruat
a putredine liquores quibus admiscetur.

Libet **De Iusquiamo.**

Iusquiam⁹ est frigid⁹ in tercio gradu.
Semen eius est cuiusdā herbe que cal-
flago vocatur siue deus caballinus. Semi-
nū autem triplex est diuersitas. est enī album
rubeū et nigrum. Albū et rubum competunt
medicīne. nigrū pō mortale est. Nota q̄ ius-
quiamus debet recipi per os. interius ponen-
dū est semen si exterius herba. et semen maio-
ris est efficacie. virtutem habz emothoricam
id est somniferā cōstringendi et mortificandi
ad somnū prouocandū in acuta egritudine
fiat fomentū et aqua decoctionis eius herbe
circa frontem et tempora et pedes. fiat etiā ab-
lutio postea fiat hoc emplastrū. puluis semi-
nis subtilis cum albumine oui et lacte mulie-
ris puellā nutriendis et modico aceto ⁊ fron-
ti et temporibz apponatur. Item ad lacrimas
cōstringendas fiat idem emplastrū et ipsa.
Contra dissimulē fiat emplastrū et ipsa her-
ba et superponat. dolorem eius tollit. Cōtra
dolorem dentū semina super carbonēs po-
nantur. ⁊ panens fumū per os accipiat et tes-
neat super aquam et apparebunt quasi ver-
mes sugnantes. Semen superpositū den-

Sextus Fo. lxxxviii.
ti et in causa calida dolorem tollit. et nota q̄
per decem annos seruatur.

De Hlopo.

Soporus est calid⁹ ⁊ sic⁹ in tercio gra-
du. habet virtutem scdm solia et flores.
non scdm radices: diuretica est dissoluendi
cōsumendi ⁊ attrahendi. Contra frigidā tul-
sum valet vinū decoctionis eius et ficū sicca-
rum. Item vinū decoctionis eius et seminis
feniculi dolorem stomachi et intestinorū tol-
lit. fomentū factum ex aqua decoctionis ei⁹
matricē a superfluitatibus mundificat. et ab-
stergit. Idem facit suppositorium ex puluere
eius ⁊ oleo mustelino. puluis eius vel ipsa her-
ba in testa calefacta et superposita capiti p se
vel in sacello valet contra frigidū catarrū. et
casum vuc. Contra vuā fit gargarism⁹ et ac-
ceto decoctionis eius. Item ipsa herba in vi-
no decocta et cathaplasinata tollit dolorem
ex ventositate.

Liber De Irunçijs.

Sextus

Runcij et saluida eadem est herba.
multū spinosa. de quorūz radicibus
fit cinci barū hoc modo . in duabus
libris mellis et vna iruncinorū mundatorūz
vel pastinate ponant vnci . libra vel dimidia
et due zinziberis vel medietas piperis tantū
hoc modo lauent iruncij z abiciatur lignūz
deinde minutim incidātur . et posito melle
ad ignem . z optime despumato ponant in eo
iruncij z zinziber siue piper . et vsqz ad spissis
tudinem congruā bulliant . Et si in fine des
coctionis addatur puluis als semen cruce et
pinci erit optimū ad coisū z mēbri erectionē.

De Iaro.

Arus qui alio nomie dicit barba io
nis: als barbaron vel pes vituli. cali z
sic. est in scdo gradu. In locis siccis z
humidis montuosis z planis inuenit. in hye
me z estate magnā habet efficaciā scdm folia
maiorē scdm radices. maximā scdm quasda
tuberositates que colligunt scinduntur et des
siccant. virtutem habet dissolucndi relaxan
di z extenuandi. Contra tumorē aurū her
ba ipsa cum tuberositatibus decoquat in vi
no et oleo. addito cimine. et fiat emplastrum.
auribus superponat. Contra frigida aposte
mata ipsa herba tota cū tuberositate z crun
gia vsina teratur. et postmodū in testa calca
ta superponat. Contra scrofolas nouellas
herba ipsa cum crungia veteri z squilla vs
ungia vsina si potest haberi terat. z superpo
nat z liberabitur si recentes fuerint. Ad faci
em depurandā. et cutim subtiliandā ex tube
rositatibus desiccatis fiat puluis subtilis et
cum aqua rosata conficiatur. et ponat ad os
lem donec aqua consumat. Et ita fiat ter vel
quater vel amplius ex illo puluere solo vl cū
aqua rosata puluis eius carnem superfluum
corrodit.

Liber
De iris siue yreos.

Iris siue yreos siue gladiolus. als gladiolus, cuius folia sunt similia ensi: cū floribus purpureis vel albis. Nam iris purpuream habet florē. yreos autē album. et sunt eiusdē virtutis. radice tñ vrimur in medicamentis. in fine veris colligitur et siccat. p. duos annos seruat. calida et sicca est in secūdo gradu. virtutem habet diureticā. vnde dissoluit et aperit. Contra vicium spiritaliū et contra opilationem splenis epatis renū ac vesice. et dolorem ex ventositate vini decoctionis ireos inuat. pulvis eius leuiter superfluam carnem corrodit. Ad pannū oculorū fiat colūtiū et pulvere eius. et aqua rosata.

Sextus lxxxix.
De Liquiricia.

Liquiricia est radice cuiusdā herbe. q̄ de siderat terras bene solutam. et precipue sabulum. vt in eo facile multas et longas producat radices. que si plantat. facilliter compendit. et circa se multū pullulat. et forte si basta eius adhuc tenera flectat ad terrā et operiatur conuertet in radicē. sicut accidit in menta. ruta et gramine. calida et humida est teperate. Eligenda est non nimis grossa. nec multum tenuis. interius crocea. non pulueri sabulis. nigra rō et alba est abijcienda. succus eiusdē dignus est efficacie et etiā fortioris. qui hoc modo fit. Cum viridis est bene cōterat. et in aq̄ bulliat et decoquat vsq̄ ad consumptionem fere. postea exprimat. valet contra omnia vicia pectoris. decoctio eius valet cōtra tussim et ad idem valet electuariū confectum et sic co liquiritie et melle. Item liquiritia masticata et sub lingua retenta sitim et asperitatem lingue et gutturis mitigat.

Liber De Lingua arietis.

Lingua arietis (que plátago vocat) frigida et sicca est. folia eius sicca cōsolidant opūte vulnera et vlcera. et ad hoc nihil est melius ea (vt dicit Dyas). Et mirabile videt qd si bibat succus triū radicū eius tribus vncijs vini aliqui curat tercianā. Et quatuor radicū succus cū quattuor vncijs vini bibatur. alii quādo curat quartanā. Item dicit Dyasco. qd sanat vulnera canis rabidi. Ydropicos inuat. veneno repugnat. eius succus lumbricos necat. et vehementer solutionē ventris mitigat. menstrua constringit. et tumores apostematū in principio repcutit et dissipat. gingiuas tumidas et sanguineas reprimat et sanat.

De Lilio.

Sextus

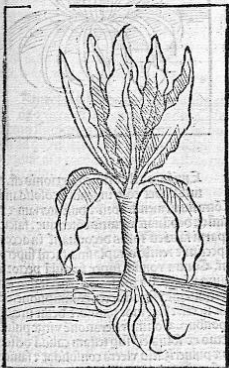
Itū plátas de mēse octobris septēbris nouēbris in tra pigui et bñ subacta. Nā accipiunt spici siue bulli ei virides. vel sicciponunt p vnā spānnā. vñ vnū pedē qd est melius sepati sicut fit de alijs. Itē dicit Aristo. qd si basta lilij qñ nondū apertū est semē siue flos ei? flectat in terrā. ita qd cepa nō radice et coopiat terra infra paucos dies emitter in qlibet modo haste cepā puulā sicut sunt bñli ei? calidā et bñdū est. Aliud est domesticū aliud siluestre. S; siluestre aliud genti flores purpureū. qd efficac? est. aliud croceū habet colozē domesticū aut cū ecungia veteri triū vel cū oleo coctū et suppositū frigidū apostema maturat. Contra splenis duriciē radicū liij in mltā quātitate cū brāca vrsina et radice emisce ponat in vino et oleo p. r. dies. Et postea colat et colatura addita cera et oleo et fiat vnguentū. Ad faciē colerandā accipe ruberositates radicū lilij agrestis et sicca. et puluerem inde fac et discēpera cū aq rosacea et puluerem qd facto ter vel qter illū puluerē solū et cum aq rosacea pfectū ducas sup faciē. Itē ablūdo mūdabit faciē et renouabit cōtractionē rugarū. Itē folia eius si trita cū oleo apponant qd pms ei? mitigatiua est. Itē educit purgatiōm mēstrualē qd est agitiua et vñolitate. et est m-

monis repissina. Et ideo valet cōtra apostema
ra et viciolate. Si radix ei⁹ trita cū oleo septi
us apponatur. Plin⁹ dicit q⁹ cepe cum vino et
oleo admixto clauos pedū sagittas serpēz
et fungoz maliciā et venenū decoctē cū vino
et oleo admixto clauos pedū et nodos soluit.
pilosq⁹ loc⁹ adustus reddit. in vino etiā coctē
addito melle venis p̄cis subueniūt. folia ip
sū cocta in vino vulnera sanāt. Et florib⁹
ei⁹ fit oleū. et aq⁹ sicut et rosas. et sunt vere eius
den virtutis cum oleo et aqua rosata.

De Lingua auis.

Inguā auis calida et sicca est in primo
gradu. folia h⁹ pua et acuta lingue auis
silla. viridis multe est efficacie. epicata nulli
us virtutē habet incitādī libidine. et humectā
dū. herba ista cū carnib⁹ cocta vel oleo cocta
vel sanguine libidine incitat. valz etiā decocta
addito zaccaro cōsumpsit. Cōtra siccitatē pe
ctoris defaq⁹ decoctionis ipsius et addito tra
ganto magis valet.

De Lappacio.

Lappacū idē acetosa vel rimosa calidū.
et sicci⁹ est in tercio gradu vel in secūdo
fm Auicē. Est autē triplex lappacū scz acu⁹

tū acuta habēs folia. virtutē habet dissoluē
di et relaxadi. aperiedi et extenuadi. Cōtra sca
bie succ⁹ lappacij acuti et oleū mustelinū et p̄p
liquida simul bulliāt postea colet et colature
addatur puluis tartari et fuliginis et fiat vn
guentū qd⁹ satis cōpetens est scabiosis. Au
icē. dicit q⁹ radix ei⁹ cū aceto cōtra confert
scabie vicerole. et impetigini. et eius decoctio
cū aq⁹ calida pruritui. Et similiter ipsa meri bal
neo est optima. Cōtra impetiginē et serpinē
fiat decoctio succi lappacij et puluere auripig
menti. Ad apostemata manurandū lappacū
rotundū tritū et in oleo decoctū vel cū etun
gia supponatur ad rūpendū eodē modo suppo
natur acutū. Contra itraguiriā et dissenteria fi
at decoctio lappacij i vino et oleo et pecuni su
pponatur. vrinā prouocat in multa quantitate.
Aqua vel vinū decoctiois ei⁹ soluit opulati
onē splenis et epatis. Cōtra scrofulas nouel
las fiat emplastrū ex lappacio acuto et etugia
simul tritis. Cōtra lumbicos valet succ⁹ ei⁹
datus cū melle. Cōtra flegma bubūdans in
cerebro succus eius cū succo rute in modica
quantitate naribus inhiat in aere calido vel
in balneo. Item lappacū crudū vel coctum
comestum valet scabiosis.

De Lattura.

Actuca seri z transplātari potest fere to
to tpe anni in terra pigui bene subacta
per se z mixtum cū alijs herbis. z q̄ sata fuerit
in autūno viliūter plantat mēse decēbris. cir
ca areas aliarū herbarū quētūc serunt. Ip̄a
enī nō timet gelu sed roborat ex eo. z erit bo
na post hyemē cū alijs herbis. quousq̄ semē
pducet. Sed q̄ de natura puarū nō trasplan
tant. Que p̄o sunt ex magnis q̄ romane dicitū
tur q̄ habēt alba semia trasplantari debēt vt
crecāt z dulcedinē habeāt. mulnū iuuant ir
rigatiōe tpe siccitatis. lactuca fri. est bu. tpe
Alij dicunt q̄ est calida z hūida tpe. z ideo
est melior ceteris herbis. z tēperatissima respe
ctu aliarū herbarū. Sanguinē generat z lac z
vinū puocat z colera extrahit. sanguis ebul
litionē refrigerat. z somnū inducit. Itē valet
cōtra ca. apostemata capis. dolorē de colera
rubea. Sanguinē faciū amputat. cathaplas
mata. sed cocta plus q̄ cruda fit esui cōueni
ens. q̄ eius lac calore ignis minuit. p qd cre
at somnū inducēs. vñ sit aperitina. sanguinē
cū pessimū generat. idcirco ea asuescentibz sit
nocua. q̄ tenebrositate oculis facit. z sperma
tis materia corrūpit. Sed cū est ad huc tene
ra valet multū in febribz elixata vel cruda in
aceto cocta. addito croco soluit opilationē
splenis z epatis. Ad puocandū somnū semē
conficiat cū lacte mulieris puellā nutrienis z
cū albumine oui. z fiat emplastrū sup timpo
ra. Itē puluis semis ei⁹ cū lacte somnū puo
cat. Itē facit febricitantibz dar⁹ cū aq̄ calida.
Cōtra calidū apostema cōficiat cū oleo rosa
to z supponat z destruit ipm. Itē cathaplas
ma frondū ipius habētibz crispilā subuenit
Itē semē eius datū in potu sepe pollutionez
patientis celerē succurrit. Itē est q̄da spēs la
ctuce agrestis q̄ longiora z strictiora bz folia
subtiliora z asperiora z nimis viridia. hec est
amara z est maior caliditas z siccitas q̄ do
mestica. Itē dicit Plin⁹ q̄ est q̄dam spēs la
ctuce spore nactis quā caprinā vocāt. q̄ pro
iecta in mari protin⁹ necant pisces q̄ sunt in
circuītu vicini. Itē est alia spēs lactuce q̄ na
scit in aruis. cui⁹ folia trita cū polera cōferūt
visceribz. z hāc greci vocant ylon. Itē est alia
spēs q̄ crecit in siluis quā vocāt scaricion. cu
ius folia trita cū polenta vulneribz p̄sūt. sans
guinē stringūt. z purēscētia vulnera sanant.
Et est alia spēs lactuce habēs rotunda folia z
breuia. quā multi etiā vocāt acriā. Cui⁹ succ⁹
cū ancipites scalpādo terrā herbā extrahūt.
z iningētes oculos discutiūt obscuritatē. z ca

lignē cū senescūt Cui⁹ herbe succ⁹ sanat oia
vicia oculorū. et maxie quādo ei lac mulierū
admisceat. Serpenū morsibz z scorpionū icci
bus medet. Si succ⁹ eius cū vino potet z fo
lia trita sup vuln⁹ emplastrēt. omnē enī in
flationē discutiūt z compescit.

De Lentisco.

Lentiscus cali. z sic. cōplexionis est. vir
tutē habet cōstringendi z cōsolidandi.
Cōtra fluxū menstruorū z dissenariā z vo
mitū debilitat virutis cōtēntiē. fascicu
li parui facti cū folijs decoquant in aceto.
et pectini z renibz cataplasma faciū superpo
nat. Contra vomitū super fureculā pectoris.
Alius vsus cōtra predictas teneritates. len
tisci bulliant vsq̄ ad accēt cōsumptionē. de
inde siccet. z fiat inde puluis. z detur in cibis
z ponbus. Contra vlcationē virge puluis
factus ex folijs ei⁹ sup testam calidā desicca
tis z puluerizatis vlcera cōsolidat z sanam
consumit. sed non debet poni nisi quādo est
sanis. Contra vlcationē oris lingue z la
biorū in febre acuta. fiat decoctio eius folio
rū in aceto. z patiens sepe gargasit.

**Liber
De Laureola.**

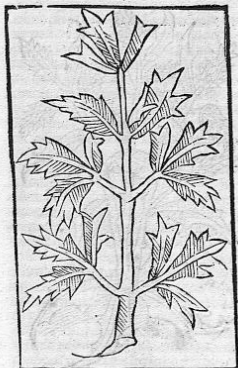
Laureola est herba multū laxativa. calida et sicca est in secundo gradu. Lius fructus siue semen eius est rotundū subrufum ad quantitatem piperis quod dicitur cingridiū: alio cocodrū quod est adhuc magis laxatiuū q̄ laureola. et tamen ipsa herba multū est laxatiua et purgat multū flegma et viscosos humores. principaliter a remotis partibus et iuncturis membrorum. scōario melancolicā. unde valet sciaticis arteticis et podagricis. Item cōtra opoplexiam et paralysim. vsus enim eius est cū alijs medicinis i opimelle illinitam et similiter dāf etiam in apozimatis bus per se non dāf. quoniā habet naturā ulcerandi intestina. et nimio suo acumine. Si tamē ea per se vñ volumus decoctione eius damus. addito gūmi arabici. et mastice. et malicia eius exprimat. non autē eis est danda nisi eis qui difficiles sunt ad soluendū et carnosum ventrem et intestina habentibus. eiusdē virtutis est semen eius.

**Sextus Fo. xxi.
De Lappa.**

Lappa est herba que habet in summitatibus capitella vestibus valde adberentia. lappe multe sunt species. omnes medicinales. Nam Plinius dicit. quicquid scorpionū medent. nec feriunt hominē si inuncta fuerit succo eius. decoctio radicis eius confirmat dentes si tepida in ore teneatur. semen eius multa vicia stomachi curat. reicientibus sanguinem prodest. dissenterie subuenit. Nam radix cum vino sistit et folia adiecto sale solunt.

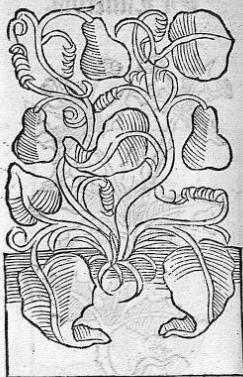
Liber De Lenistico.

Lenisticus est calidus et siccus in secundo gradu. Cuius semen lenisticus appellatur. Semen non herba vel radix in medicinis ponatur. virtutem habet diureticam aperiendi et extenuandi. unde videntur decoctionis eius contra opilationem splenis et epatis valet contra dolorem stomachi et intestinozum pro ventositate prouenientes aqua decoctionis eius valet. puluis etiam eius cum puluere cimini datus ad predicta valet.

De Melonibus.

Sextus

Elones desiderant talem terram et aere quales citrulli ut saporiosiores et solidiores ut cucumeres. sed nimis pinguem et nimis stercoreatam ut saporiosiores et solidiores fiant. et citius maturent. et eodem modo et tempe plantari debet. et cum nati sunt irrigari non audeat. Ex his quide sunt longi qui comeduntur maturi sed cum incipiunt redolere et crocei fieri. Ex quibus grossi qui habent semina valde parua sunt ceteris melonum generibus meliores. Alii vero sunt subniles virides valde longi. et quasi omnes curuati et vocantur melanguli. qui comeduntur acerbi sicut citrulli. et sunt eiusdem saporis. sed sunt minus frigidi magisque digestibiles. et ideo meliores et citrullis esse dicuntur. Melones sunt frigidi et humidi in secundo gradu. et qui dulces sunt temperate et frigidi. Auicenna dicit quod radix melonis eodem modo est vomitina quo dictum est de radice citrulli. et cucumeris. Non potest autem vitum melonibus ut melo pcedat aliquid aliud citrubarum. ne nauseam faciat. Sed Ysaac dicit quod eo comesto oportet aliquantulum expectare. donec sit digestum. antequam aliquid sumat cibo. Sic dicit Auicenna. quod melo est tarde digestio. nisi quando comeditur cum eo quod est interius eius. et ipius nunt

mentū est ⁊ humor eius est cōuenientior q̃ ci-
trulli ⁊ cucumeres. Sed cum melo corum
pitur in stomacho conuertit ad naturam ves-
nulosam. valet ergo vt cum grauat extrahat
velociter. et de his que iuuant post eorum cō-
mestione in colericis sunt epicara mararum
mastr. flegmatici po accipiant opimel zinz-
barū conditū aut zinzibarū solum. aut dyaci-
minū ⁊ purum vinū bibant. Semen autē
melonū mundatū vrinam prouocat. renes ⁊
vesicam mūdificat ab arenis ⁊ lapidibus.

De Melliboto.

Ellibotum calidū ⁊ siccz est in primo
gradu. herba est cuius semē simili noīe
appellat. et dicit etiam corona regis. quia for-
matur ad modū semicirculi. Semen cū ipis
corticibus i medicinis ponit. quia adeo par-
uū est ⁊ coherens. q̃ vit separi potest. virtu-
tem habet cōfortandi ex aromaticitate. ⁊ diu-
reticā ex subtili substantia. vinū decoctionis
eius digestionē confortat. vētositatem exclu-
dit opilationem vesice ⁊ renū aperit. Ses-

men eius in brodio et cibus positum eos bos-
ni laporis ⁊ odoriferos facit.

De Mercuriali.

Mercurialis. id est linobacis. frigida et
humida est in primo gradu. viscosam
habet substantiam. vnde lenificando educit
coleram ab epate stomacho ⁊ intestinis. das-
tur autem succus eius cū succaro nō coctus.
quia vim laxandi amittit in parte.

De Malua.

Alua frigida et humida est in secundo gradu. Cuius duplex est maneries. scilicet domestica que subtilior et frigidior habet humiditatem. et est siluestris que dicitur maluanis et bismalua crescens altius quam minus est frigida. et habet substantiam viscosam. Contra calidum apostema in principio folia maluerant. et superponantur ad maturandum. et terantur cum exungia porcina recenti. et super tegula calefacta ponantur. hoc etiam valet contra duriciem splenis et epatis. fomentum ex aqua decoctionis circa pedes ad prouocandum somnum. in acutis febribus multum valet. Alua coqui nata et comesta ventrem soluit. Alua coqui in febribus propter constipationem ventris. ex qua etiam aqua coepetens fiat clistere. maluanis plus mollificat et maturat quam folia sua. et magis radix cum exungia trita aliquantulum calefacta apostemata maturat supposita. et duriciem mollificat. herba etiam cocta cum radice viscosi ad consumptionem aque apparebit quidam viscositas. quam superposita apostematibus ipsa maturat. et duriciem remouet. et ex aqua ad data cera et oleo fit vnguentum competens ad praedicta. Alua decoctionis seminis eius et mal-

ne valet contra tussim siccam. confert etiam ebullis. Semina etiam facellata in oleo decocta duriciem soluit et mundificat. Ysidorus et Plinius praeterea dicunt. quod si aliquis se inunxit succo malue admixto cum oleo puncturis apud ledi non poterit. nec patietur in membris inunctis puncturam. neque morsum scorpionum nec araneae.

De Menta.

Menta est calida et secca in secundo gradu cuius tres sunt species. est enim quedam domestica. que proprie orzulana dicitur. et hec mediocriter calefacit. et confortat. et alia est siluestris que mentalis dicitur et magis calefacit. Et est menta que longiora latiora acutiora habet folia. et hec menta romana vel sarracena vocatur. vulgariter herba sancte marie dicitur. et hec magis diuretica est quam alia. Menta domestica est herba facile se multiplicans. et cito de terra pullulans. et ascendens et cum bastula in terram reflexa. et si ab humo tecta fuerit conuertitur in radicem. et cito et se nouam producit prolem. Hec estui magis quam medicinae competit. et viridis et exarata magne efficaciae est.

debet autem siccare in loco ymbroso. et p an
nū multa efficacia seruatur virtutes habet dis
soluendi et proprijs qualitatis. et confortas
di et aromaticitate. Contra ferorē oris et pu
tredinem gingiuarū et dentium abluatur os
et gingiue et acceto decoctionis eius mente
ortulane. deinde fricent et puluere mente sic
ce vel cum menta sicca. Ad appetitum cofor
sandū quando impedit et frigidis humoribz
in ore stomachi existentibz. fiat salsamentum
et acceto. et menta et modico cinamomo seu
etiam pipere. Cōtra vomitū et debilitate vir
tutis continne factum vel et frigida causa
fiat decoctio mente in aqua salsamentina et ac
ceto. et spongia intincta ori stomachi suppo
natur. et etiam ipam mentā coctam paties co
medat. Cōtra sincopim et debilitate et febre
vel sine febre. siue et materia siue et quacun
qz causa cōteratur mēta. cū acceto et modico
vino. et si sit sine febre. si cū febre solo acceto et
in eo pone panē assūm. et aliquantulū dimitt
tatur vt humectetur et applicet naribus et et
co fricent labia dentes gingiue et timpora. et
ligetur super venas pulsátiles timporum et
brachiorū patiens etiam masticet et humosi
tatem transglutiet. Contra coagulationē la
cis fasciculi coquant in vino et oleo. et mam
millis cathaplasment. Et nota cum aliq me
dicina datur contra venenū. debet dari cum
succo mente. vel cū vino decoctionis eius si
non habeas succum. Contra venenū solus
succus mente romane vel vini decoctionis
vel succus cum melle cōmixtus valet. Item
valet cōtra oppilationē splenis et epatis et via
rum vinaliū et frigidū humore. et et calido
siue febre. Succus etiam datus cū melle lū
bricos interficit. auribus instillatus vermes
necat decocta in vino et oleo Herba ipa et ca
taplasmata soluit selerosum apostematicū fri
gidorū. mēstruū et carice et salvia decoquā
tur in vino. et dentur patienti. Contra frigi
dam nullum vinū decoctionis ipsozum. Item
eius fomentū in frigidatā matricem calefa
cit et mundificat. Saccellano facta et pulue
re eius frigidum reuma capitis constringit.
Et nota qz menta romana pro ortulana po
ni potest.

De Mandragora.

Andragora fri. et sec. est. fz et accessus
nō determinat ab auctoribz. Cuius due
sūt spēs scz masculos et femia. et vitraque indiffe
rent vrimur. et qdē vt Auic. et alij dicūt sem
nā ēē formatā ad modū femie. et masculus ad
modū viri qd falsū est. fz masculus hz folia lō
giora. scia pō latiora. Quidā tñ opant tales
incisiones vt decipiat mlieres. radicū aut cor
tices cōpetunt pncipalit vsui medicie. scdo
poma. tercio folia. Quorū radicē collect per
quatuor ānos seruat in magna efficacia. et tūc
hz cōstringēdi infrigidādī emothoicā. i. som
niferā in acutis febrilibz. Ad somni puocandōes
pulis coricis et cōficiat cū lacte mlieris pu
ellā nutritis. et albumic oui et supponat frō
ti et timporibz. Cōtra dolorē capitis et calidi
tate folia ipi trita sup timpora ponant inū
gat enā oleo mādragorato quod sic fit. poma
mādragore trita in oleo cōmuni diu maceres
rent. postea fiat aliqntulū decoctio. et colat et
illud. postea erit oleū mādragorati qd valet
ad somnū puocandū. et dolorē capitis et calis
ditate si frons et timpora inūgant. et calorē se
bile repunit. Itē ipi oleū repunit materiā
apostematū calidior in pncipio. fruct enā vt
folia cataplasment sup vel saltē puluis et cū
succo alie berbe. Cōtra fluxū vētrī et impe
tu colere et pdicto oleo vētr et tota spina vna

gat: et inicit modicu cum aliq leue clistere. Aut
ceci. dicit q macle fricare cu folijs ei? delerit le
tigies. Jte statim facit somnu. et posita i vino
inebriat vehementi. Cura eoz et oim nocu
metozu madragoze et cu butiro melle et vomit
tu. Item nota q publice pdicat madragora
hze pntez ipgnadi mlieres steriles si ex ea co
medat. qd rez no est. nisi forsan pmedant cu
sterilitas esset ex superflua matricis calidita
te. tunc em reduceref ad temperamentu ma
trix vt semen viri non aduratur in ea.

De Men.

Eu ca. et sic. est i scdo gdu. herba e cui?
semē sili noie appellat. q pcpue medici
ne ppetit. p duos anos pot fuari. pntē hz di
urence ex subtili suba sua. vinu vl aq decocti
onis ei? valer p opilationē splenis et epas ex
frigida causa et straguriā dissoluit. aq po co
petatus pot dari i esca inuenit. vinu in hye
me semib puluis meu cu semie fenicli in cibo
vl potu dat? ventositatē intestinozu et stoma
chi excludit. et digestionem confortat.

De Marubio.

Arubiu ca. et sic. est i tercio gdu. que alio
noie dē prafiu folia ei? pcpue cōperit
medicē. scdario cortices et radices. herba su

spēsa in ymbroso loco pannu fuat. pntē hz
plumēdi et dissoluēdi et qūtanb. dissoluēdi et
aperiēdi et amariudie. Cōtra vicū pectoris
et asma ex frigido et viscoso hūore def drap
fū. vl fiat electuariū et vna pte sua. et quinta
mellis dispumati. et fiat decoctio aliquāula
vlq ad pssitudines. et postea ponat puluis
dragā et gūmi arabici et liqricū. qd erit opti
mū p vicū pectoris. vl salti puluis ei? pficiat
cu melle dispumato. addito puluere liqricie.
Cōtra tūsum valet decoctio ei? et ficu sicca
rū Cōtra straguriā et dissinteriā def vini de
coctiois ei? et ficu sicca. fiat etiā emplastr.
ex ipa herba cocta in vino et oleo sup renes et
peccinē. Jte valz cōtra colicā et frigida causa
Cōtra emorroides inflatas et influentes fiat
eucarisma ex aq salia et vino decoctiois ei? et
postea suppositoriū et puluere ei? cōfecto cu
melle. vl fiat decoctio pulueris vl succi ei? cu
oleo mustelino et dōber supponat. Cōtra lū
bricos def puluis ei? cōfect? cu melle. Cōtra
pmes aurū succ? eius aurib inqūciat. Cōtra
splenis vicū cortices radicū cum ipsa herba
macerent p. xv. dies i vino et oleo. postmodū
fiat decoctio et coletur et colature addatur ce
ra et oleum et fiat vnguentū.

De Maiorana.

Aiozana calida et sicca est in secundo gradu. alio noie dicit eferon. eius flos et folia competunt medicine. Colligit in estate cum floribus. et in umbrato loco siccat. et per annum sernatur. virtutem habet confortandi et aromaticitate. dissoluendi et consumendi et qualitatibus et etiam mundificandi. puluis maiorane in cibo datur vel vini decoctionis eius stomachum infrigidatum calefacit. et digestionem confortat. naribus apposita cerebrum confortat flores et folia i testa calefacta et in sacello posita et loco dolenti superposita dolorē et ventositatem prouenientem soluit. Item capiti superposita valet contra reuma capitis. Item nota quod mures insidiantur radicibus eius. in de medicinam querentes.

De Napo.

Apus omne fere aerem patit terram desiderat pingue. et in solo siccō et tenui et properiu et de uero et sabuloso melius nascitur loco. Proprietas napi in rapam et conuerso transmutat. sed ut optime proficiat sub acui soli stercozati et versati querit. et in illis locis optime progenit in quibus segetes eo anno fuerunt. Si ipsi sunt nimis interuel-

les aliquos ut alij roborent quos in locis vacuis transferre poteris. serunt circa finem iulij et toto tempore mensis augusti si pluuie de sunt irrigatione inuent. possunt etiam comode feri inter miliū et panicam maxime serotani in secunda sarculatione ipsius sarculatione iunetur naps et rapa. et naps nobilioris saporis sunt illi. qui sunt longi et fere rugosi non grossi. multas radices habentes. sed vnam tantam acutam et rectam. Et naps sunt optima composita cum rasano et modico sale acceto melle et sinapi et speciebus odoriferis. et sine speciebus possunt fieri satis bona. calidi sunt in secundo gradu et multum nutriunt. sed dure digerunt. mollem et inflatam minus tamen quam rape faciunt carnē. qui si in aqua coquantur nulla cito in alia recoquantur duricia sue substantie tepera. et mediocriter inter bonū et malū generant nutrimentū. qui bene cocti non sunt difficile digerunt. vterositatem faciunt. et in ventis et poris oppilatione Idcirco viles sunt si bis coquantur. et vtraque aqua proiecta in alia recoquantur cum pinguisima carne.

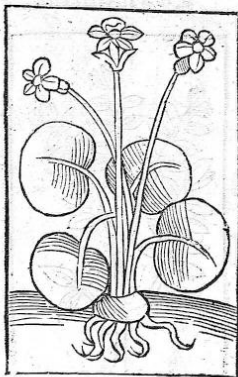
De Nasturcio.

Liber

Asturcū calidū z siccū est in q̄rto gradu. semē ei⁹ p̄cipue cōpēt vīu medicī ne. p̄ quinq; annos seruat. herba etiā viridis muue est efficacē. sicca modice. p̄tū h̄z cōsū mēdi dissoluēdi ex q̄tānto suis. Cōtra paralīsim ligue cū opīlant neri z replent ex hūi ditatib; vt solet accidere acutis febrib; semē nasturcū masticef z supponat ligue. Cōtra palīsim aliorū mēbroz semē ei⁹ in sacello pos itū z in vino coctū mēbro dolenti supposita ip̄a herba decocta cū carnib; z p̄mella valet cōtra hūiditatē sup̄stūa cerebri. vt in liturgiā puocet. sternutatio ex puluere semis nastur cū narib; apposito. Cōtra relaxationē vne. fi at garganil⁹ ex aceto decoctōis ei⁹ z siccū siccarū. Cōtra yliciā passionē z calidā ex frī gida causa semē ei⁹ in sacello posītū etiā in vi no decoctio supponat ad idē valet z ad stran guriā. herba ip̄a decocta in vino z oleo sup posita. Cōtra tenasimon ex hūore cōglutino so cū anus eminet puluis supponat ano. re nes etiā inungant melle z superpergat pul uis seminis z cimini z colosome.

De Enusare.

Enusar est frigida z humida in secundo gradu. herba est lata habens folia.

Sextus

in aquosis inuenit loc⁹. Cui⁹ duplex est ma neries. vna purpureos h̄ns flores. z alia cro ceos q̄ nō est adeo bona. flos cōpēt vīu me dicine. in septēb; colligit. z p̄ duos annos in multa efficacā seruat. Ex florib; fit sirupus p̄cipue cōtra acutas febres. z p̄o distēgato in caliditate flores coquant in aq̄ addito zuc caro. z fiat sirup⁹. cōtra dolorē capis ex cali ditare. sarraceni ponit in aq̄ per noctē vna z mane talē aquā cū florib; naribus applicant.

De Napello.

Apellus est napa marin⁹. in litore ma ris crescit. z est venenū pessimū z p̄ni ciosus. qd̄ in sūmo calidat⁹ z siccitat⁹ est. limi tū delet maculas cutis. etiā cū in potu sumit rectificatū studio medicine valet cōtra leprā. Est autē venenū homi bibere vltra dimidiā vnciā. z min⁹ hoc interficit hoīez. z qd̄ mira culosus est. z vt qdā dicūt. mus puulus q̄ pa sciē z inuenit iuxta ipsum z ille mus est aria ca contra venenū ipsius napelli.

De Rigella.

Figella calida et sicca est in tertio gradu
semē est cuiusdā herbe. que in locis pa-
ludosis et inter frumentū reperit. Semē p. r.
annos seruat. Est autē rotundū et planū sub
ruffum et subamarū. vnde habet virtutē diu-
renam et amaritudinem dissoluendi et consu-
mendi ex suis qualitatib. emplastrū factū ex
farina nigelle et succo absinthij circa vmbli-
cū et precipue pueris libricos necat. maiori-
bus cōficiat cum melle et detur farina nigelle
facta cum acceto tepido. et aurib. inflata ver-
mes necat. vnguentū tamen nigelle in multa
quantitate fiat decoctio in fori acceto vsq. ad
consumptionē. et aliquantulā spissitudinem. et
tunc addito oleo fiat quasi vnguentū. qd op-
timum est ad scabiem. et impetiginē defacile
sollit.

De Origano.

Riganū calidū et siccū est in tercio gra-
du. Alio nomine dicit gonella. Cui du-
plex est maneries. scz origanū agreffe. qd la-
tiora habet folia. sed et fortius operat. et est do-

mellicū quod in ortis reperit. et minora habet
folia et suauius operat et est domesticū quod
in ortis reperit qd in medicinis ponit. Colli-
gitur autē in tēpore productionis florū. debet
in medicinis poni abiectis stipitib. per an-
nū seruat et in vmbra suspendit. et siccant fo-
lia. virtutē habet dissoluendi cōsumendi et at-
trahendi. Contra frigidū reuma capitis fo-
lia cū florib. in testa sine liquore bene calefa-
cta in sacello ponant et sacellū capiti superpo-
nant et patiens cooperiat pannis. vt caput sus-
det. vinū decoctionis eius gargarisatū gin-
guarū et faucib. cōsumit humiditatē. Contra
frigidū asma detur vinū decoctionis eius et si-
cum siccatū. vel puluis eius digestionē cō-
fortat confectus cum melle detur cū aqua ca-
lida. vinū decoctionis eius digestionē cōfor-
tat. dolorem stomachi et intestinor. excludit.
Itē fasciculi facti ex herba ipsius decocti in
vino et renibus superpositi itranguriam et
dysenteriam soluant.

De Porris.

Ori sustinent fere omnē aerem. et terrā
desiderant medio critter solutā. vt opti-
me proficiant. et pingue et stercoratā. Scrunt
aut in locis calidis et tēperato primis de mē

se decembris de mense ianuarij 7 february 7
marcij. in tepcratis 7 frigidis cū terra fuerit
ad equalitatez redacta. Nec autē satio fit aut
sola aut in alijs herbis mixtum in terra opti-
me culta. 7 desuper letamē cooperta. hec semi-
na sunt ipsilla spargēda. deinde euellunt gros-
siores. primo nec aufert aliqd de ipsarū radi-
cibz cū sulcis plantant. sed quādo cum palis
debet plantari obiscandunt radices. quāuis ad
ipam porrinā. 7 summimas foliorū. 7 plantan-
tur de mense aprilis 7 maij 7 p totū mensem
iunij sed plantari possunt de mēse iulij augus-
sti septēbris 7 octobris. 7 erūt viles in sequē-
ti mēse marcij 7 aprilis. nec in plantatiōe por-
rorū querēda est mollis terra. sed mediocritas
est optima. 7 satis bona est illa que fuerit fere
sicca. fit autē duobus modis porroz plan-
tatio. vno modo subtilis. vt Bononiē moris ē.
vt scz per vnā completā spannā vnus sulcus
ab altero distet. 7 sint ab inuicē in sulco iacē-
tes positi quatermis sepati digitis. 7 cum se-
quens sulcus terra trahit super porros 7 pe-
ditio suauiter concutiat Scdo autē modo pa-
lo plantant scz vt optime pastinatis 7 di-
stans arcis fiant foramina cū palo grosso fere
vt lancea 7 cōcaua p vnā spannā 7 vitro vno
semisse distantia in qbus ponunt preparate
porrecte pō foramina replent. aut qequid ter-
re in eis ponit. sed elapsis tribus septimanis
cū herba in eis nascit sarculant. 7 herbis mū-
dātur. Et q porri sic plantati sunt meliores
alijs. nec possunt facile furtim euelli sed hic
modus magis laboriosus existit. Itē hoc mo-
do plantant optime inter cepas iam qsi gros-
sas. 7 cuius cepis sarculant 7 inueniuntur
optime. puenire. cū euellent aliq in vno loco
relinquent 7 pro seminibz reseruant. Cui⁹ q
dem semia possunt p trienniu illela suspensa
seruari. calida 7 sicca est i tercio gradu. scdm
cibū illaudabilis est. nocet enī stomacho faci-
ens inflationē ac ventositatē. 7 cū sui acumi-
ne nervos ei⁹ mordet. habet etiā proprietatē
faciendi fumū nigrū melancholie pūntes. q
ad caput saliens visui tenebrositatē facit. at-
q somnia terribilia 7 timorosa inducit. vnde
caueat ab ipso colerici maniaci 7 opilationē
in capite habētes. Sed diligētes eos come-
dere accipiunt post eos lactucas 7 portula-
tas endiuias 7 similia. vt eorū calor temperet
tur ab istis. aut elixent. Deinde bis aut ter la-
uent. 7 resui postea dent. valent tamē scdm me-
dicinā. crudi enī cōmesti causales pulmonis
de grossis mūdificat humoribz. 7 opilationēz

epatis aperit. Item succus porri cū aceto
oleo 7 thure naribus missis sanguines et eis
fluentē stringit. eis scz qui frigidis sunt nari-
re. Itē in aure distillatus dolorē ex frigidita-
te 7 humiditate facit placat. Itē porri cru-
dū cataplasmatū sup morsum serpētis bene
prodest. Itē coctū cū oleo sicamio vel amig-
dalo conditū venērē suscitāt. Plinius autē di-
cit q porri contritū cū melle emplastrū su-
per vulnera sanat ea. Cuz vino bibimus succo
eius lumborū dolorē soluit. cū sale mixtū vul-
nera cito claudit 7 sanat. duricias relaxat 7
rupturas cito consolidat. Itē porri crudum
cōmestū valet cōtra ebrietatē 7 stimulat vene-
rē. Item solo odore fugat serpētes 7 scorpios
nes. Item valet cōtra dolorē dentiu 7 eorum
interficat vermes. sed acie oculorū ebetat. sto-
machū grauāt. sitim creat. sanguinē incēdit. 7
inflāmat. si ex eo nimis comedat. Semē por-
ri sicca⁹ est 7 fortioris actiōis. de quo tres tra-
gice potui dare cū duabz semis alei mire sanz-
gu. nē de pectore sercanitibz fluentem stringit.

De Papauere.

Papauer scriit mense septembrij in locis
calidis 7 siccis. tepcratis pō 7 frigidis
mēse ianuarij february 7 marcij 7 nouēbris.

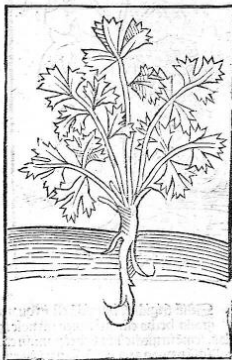
potest etiā cum alijs herbis feri. ⁊ est frigidū ⁊ siccum in pmo gradu. cui⁹ duplex est mās neres scz albu ⁊ nigrū. albu frigidū ⁊ būdū. nigrū frigidū ⁊ siccū. ⁊ magis fortificat. Semē ei⁹ collectū p. r. annos seruat hz aut p̄tū: tē inducēdi somnū liniēdi ⁊ mortificādi. Ad somnū puocandus fiat emplastrū ex semine vniūsc⁹ vel alteri⁹ cū lacte mulieris ⁊ albumie oui circa tempora. mulieres salernitane dant pueris pulcre seminis papaueris albi cū p̄p̄ia lacte. Semē aut papaueris nigri nō debet dari. qz magis mortificat. Contra calida apolte mata in pncipio ⁊ cōtra calefactionē eparis semē papaueris vel ipa herba trita cōficiat cū oleo rosari ⁊ supponat. Cōtra siccitatē membrorū y est in cubica ⁊ in alijs infirmitatibz oleū violatū calefiat aliquantulū. ⁊ puluis papaueris albi cōficiat cū eo. ⁊ inungat spina p̄torū. ad idē cōtra siccitatē pectoris multū valz Drasco. papaueris qd ex eo pncipalit fit. Dis cū Plini⁹ Drac. ⁊ Baē. q ex succo foliorū capitulorū ei⁹ fit opū vñ somnis febriatibz puocat. q cū cautela dari debz. qz multū op̄pilat infrigidat ⁊ mortificat ⁊ maxime nigrū papauer.

De Pencedano.

Encedan⁹ est herba q̄ alio noie dē vera miculus porcin⁹. q̄ ca. ⁊ sic est. Et vinū decoctiōis ei⁹ valet cōtra stranguriā diffen teriā ⁊ oppilationē splenis ⁊ eparis. herba ei⁹ etiā decocta i vino ⁊ oleo ⁊ cataplasinata sple ni ⁊ epan duricie eorū remollit. Cōtra frigi dos hūiores in spūalibz exsiliētes. def aq deco ctionis ⁊ ordei. ⁊ si fuerit multum frigidum def vinū decoctiōis eius ⁊ succi liquericie.

De Petrosillo.

Etrosillus feri pōt de mēse decēbris fe buarij marcij ⁊ aprilis. ⁊ trā plantari fere toto tpe anni solus ⁊ cum alijs herbis si mul semia eius p quibz annos possunt serua ri. Est aut calidū ⁊ siccū in sedo gradu. diure ticū est. ⁊ incidēs vrinā. ⁊ mēstrua pronocās. ventositatē ⁊ inflationē dissolues. ⁊ precipue semē ei⁹. Galienus dicit q cataplasmatū sup pustulas scabiem ⁊ morpheam mire mūdifi cat. vnde confert ydropicis periodicā febrez patientibz. renū dolorē ac vesice placat. ⁊ cor porū poros vascz rarificat. ⁊ hūiores extenuā do cū sudore proijcit. ⁊ vrinā epar ⁊ vulnera mūdificat. oppilationē eorū aperit. ⁊ aposte

Liber

mata corū curat. maxime que sunt i renibus. ventositatē colice passiois dissoluit. p̄stū z in vuluā immisus mēstrua puocat. secundinā z mortuū ferū educit z expellū etiā pomū dat. mūdificat fer? ab hūioribz grossis z viscosis.

De Psilio.

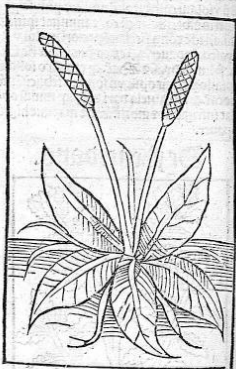

Siliū frigidū z humidū est in quarto gradu herba est. cui? semen sili noie ap pellat. semē in medicinis debet poni. in esta te colligit. p̄ duos annos pōt seruari. bz autē p̄tutē infirigidādi z hūctādī. Cōtra aridita tē ligne in acut. febriz semē i subtilissimū pā no liget z in aqua infundat z cū tali aq̄ illini atur lingua. pus tñ abrasa cū cultello ligneo. Cōtra siccitatē spūaliū z cōstrictionē ventr. in acut. febriz ponat psiliū in aq̄ z dimittat aliquantulū. deinde aq̄ abiecta illa psiliū deē cū frigida i sirupo. Et nā cōtra acutas febres cōpetenter psiliū ponit. z multa fiat decoctio z postq̄ gutta adhaeret racie que cito adhaeret ppter viscositatē ipsius psilij. Contra dissente riā comburat in aliq̄ testa. z puluis inde sa crus cū oio sorbili vel melius cū aqua rosa ta detur si fiat vicio supiorū intestinorū. Si p̄o vicio inferiorū cū anatafia puluis eius su

Sextus

perponat. ad idem valet emplastrū ex pulue re eius cum albumie oui. z modico aceto z aqua rosata super pectinem z renes vel sup vmblicū. si sit vicio superiorū. Contra fluxū sanguinis ex naribz valet idēz emplastrū sup frontē z tempora positū. vel scutellū factus ex puluere ei? ex succo sanguinarie naribz impo nat. Contra calida apostemata facellus ple nus ex semie psilij. Item sua frigiditate z hu miditate conseruat campborā quia campbo ra nimis est subitilis substantie.

De Plantagine.

Plantago (que alio nomie dicitur lingua arietis) est frigida z sicca consolidat op time vlcera. Et nota ad hoc nihil est melius vt Dyas. dicit z mirabile videtur q̄ si bibat succus cū radicū eius tribus vncijs vini ali quando curat tercianā. si quattuor vncijs ra dicū succus cum quattuor vncijs vini bibat aliquando curat quartanam. Item dicit De ascorides q̄ sanat vulnera rabidi canis vdo picos iunat. veneno repugnat. eius succ? lūz bricos necat. z vehementer solutionē ventris

mitigat. mēstrua cōstringit. ⁊ hūiores aposte-
mati in pncipio repcurt ⁊ dissipat. gūgul-
as umidas ⁊ sanguineas impmit ⁊ sanat.

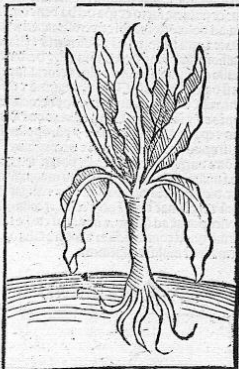
De Polipodio.

Polipodii ca. est in q̄rto gradu. sicci in
scdo. herba est filis filici q̄ crescit super
muros ⁊ lapides. h̄ q̄ crescit in quer-
cub meli⁹ est. Radix ei⁹ collecta ⁊ aliquantulū
mūdāta. ⁊ ad solē p̄ vñū diē exsiccata per bien-
niū in mltā efficacia cōseruat. Illa autē q̄ fra-
cta interi⁹ apparet arida abijiciēda est. h̄z vru-
tē dissoluēdi ⁊ sūmādi ⁊ purgādi pncipalitē
flegma ⁊ melācolia. ⁊ marie a stomacho ⁊ in-
testinis. ⁊ est parū laxatiua. Et nota q̄ in des-
coctiōe polipodij d̄z poni aliud exclusiui vē-
rositatē vt anisum feniculus vel ciminū. q̄a po-
lipodii solū mutat hūiores v̄tositatē. Item
v̄timur co ī apogimaribz ⁊ cōfectiōibz ⁊ in iu-
re galline vel alteri⁹ carnis. ⁊ dam⁹ etiā pul-
uēre ipius ad laxandū. ⁊ valet q̄tidiane ⁊ ter-
ciane q̄ colera vitellina ⁊ citerina. soluit etiā
opilationē epatis ex grossis ⁊ viscosis hūio-
ribz. febze etiā quartane cōfert yliacis ⁊ cole-
ricis ⁊ hūitibz flegma mutilaginosum inrefti-
nis v̄tiliter medet. Cōtra q̄tidianā ⁊ yliacam
passionē ⁊ alopicā ⁊ dolorē articuloz. ⁊ ad cō-
seruationē sanitat⁹ talis sit vsus cōterat polī

podii. vn. s. vel. ij. ad plus si sit multū laxati-
uū ⁊ fiat decoctio eius in aq̄ cū prunis ⁊ vio-
lis. addito semine feniculi ⁊ anisi in mltā q̄nti-
tate ⁊ colatū mane vel sero detur patienti.

De pastinata.

Pastinata serit de mense decembris ia
nuarij februarij ⁊ marcij ī terra pingui
alte fossa ⁊ soluta et oprie pastinata. Alia est
siluestris. alia domestica ⁊ vtracq̄ in radice du-
re est nutrimenti ⁊ minus q̄ rapa nutrit ha-
bet autē aliquid acuminis vnde est extenuas
⁊ dysfozelum faciēs. Ideoq̄ v̄inā ⁊ mēstrua
prouocat. habet etiā aliquantulū inflamma-
tiōis. vnde coitus inuatiua. q̄ assuefacta lau-
dabilē generat sanguinē. Igitur vt temperetur
bis in aqua elixari oportet. ⁊ aqua eiecta ter-
cio coque. pastinata siluestris dicat alio noie
daucus alpinus. ⁊ domestica daucus creti-
cus. earū radix f̄m ysaac calida in medio fe-
cūdi gradus. ⁊ humida in medio primi. ⁊ fo-
lia ⁊ flores f̄m aliq̄s sunt calida ⁊ sicca in ter-
cio q̄du. ⁊ vna pro alio ī medicinis ponit. q̄a
sunt quasi eiusdē virtutis. sed domestica meli-
or est. Item est q̄dam pastinata rubea q̄ cru-
da pōt comedi. ⁊ cocta facit cū nāpis optima

cōposita. et rubicūdo colore decorata. q̄ scriē
vr̄ alie passiate. passinata siluestri bz efficacia
p̄cipue fm̄ folia z fm̄ flores. modicā aut nul
lā fm̄ radices. hec herba dz colligi cū flores
p̄ducit abieci radicibz. et i vmbroso loco sic
cari. z p̄ annū seruat. virtutē bz dissolūdi at
trahendi. ex qualitatibus. z diuētiā ex sub
tili substantia. Cōtra frigidū reuma facellet ca
put ex puluere sacro ex ip̄a herba bene calefa
cta. ad dolorē stomachi ex v̄etustate vel frigi
ditate z p̄ra stranguiriā z dissenteria z v̄liacā
passione def̄ vini decoctiōis ei⁹. z herba in
multa quantitate in vino z oleo decocta. super
locū dolentē ponat. Cōtra stranguiriā z dis
senteria z viciū lapidis. def̄ vini decoctiōis
semis ei⁹. z sapifrage. Cōtra oppilationē sple
nis z epas ex frigida causa z p̄drōposim si
at stupus ex succo feniculi z decoctiōis ei⁹.
Cōtra diuiciē splenis z epas ponat ip̄a her
ba i multa quantitate i vino z oleo maceret. ita
p. x. dies in decio die coquat vsqz redigat in
oleū z exprimat herba bñ z colet. et colatura
postea ponat ad ignem. z imponat cera. z fiat
cerotū quod contra p̄dicta z contra talia apo
stematia est multū conueniens.

De Portulata.

Portulata q̄cūqz fere tpe seminat. Na
scit adueniente calore. ex p̄cipue nascit
de mēse aplis maij z iunij. potest etiā scrip̄ se
cū puluere mixta. z inter caules optime pue
nit. z inter cepas z porros. z in vineis cōgrue
seminat. terrā tñ valde pingue desiderat. vt op
time p̄ualecat. vbi semel lata fuerit q̄libet an
no sequit nascit. z maxie si ibidē ad aliquam
maturitatē p̄ouenit. multū ledit nimia siccita
te acris. nisi frequēt i irrigandē inueni. z sub
vmbz arborū nō facit cespites. eius q̄dē sunt
duē spēs. Est em̄ quedā portulata valde lata
p̄ducēs folia q̄ romana seu benenētana dī q̄
multū est būida fz insipida. z est alia portula
ta p̄munis pua. p̄ducēs folia. z bec min⁹ est
būida. sed plus lapida. fz si int̄ alias herbas
spisse sciatas serat in cespites nō poterit dila
tari. Portulata frigida est in tercio ḡdu. in se
cūdo viridis est. mltē efficacie exsiccat nō em̄
p̄uit bz lūidē stomachū būeradi z infri
dadi. optūm⁹ cibo est febricitantibz cruda vs̄ co
cta. Cōtra cōstrictionē v̄n̄s coq̄nt cū pruis
in aq. z comedat panēs pruna z portulatas.
z postea bibat aquā. nō q̄ portulata p̄ueniē
ter cū diuētiis ponit. Itē portulata aliq̄d pō
ticitatis bz. z ideo p̄fortat stomachū z int̄ti
na. z valet p̄ra vulnera in renibz z vesica ha
scētibz. valet etiā fluxui sanguis. z v̄ndecū
qz manant fuerit ip̄m stergit. Itē si in capite
vel in frōtibz vel in temporibz inungat dolorē z
calorē aufert. Itē valet p̄mesta cōtra dissen
siā. z p̄fert colericas cegestiones h̄ntibus. Auu
cē. dicit q̄ ip̄a sua p̄prietate eradicat verucas
sed si ex ea cōfricent z delet stuporem dentiū.
abscidit desiderii coitus. tamē in cōplexione
calida z sicca addit in coitum.

De Papiro.

Papirus dī q̄ pabulū pir. i. ignis. q̄ de
siccit⁹ ad nutrimentū ignis i lucernis z
lāpadibz est valde apt⁹. est em̄ herba exten
valde plana. bñs inter⁹ medullā albā. bibu
lā z porosam. nascit in locis aq̄sis. z dī vul
gariter apud nos iuccus. Siccit⁹ em̄ z exco
riat parū remanere de cortice in vno latere. vt
medulla subfiet. z quāto min⁹ habet de corti
ce tāto clarius ardet in lāpade. z facili⁹ inflā
mat. z ex eo sūt sportule pulcre. z ex eo sūt in
aliq̄b locis vasa z naues. videlz in mēphi
india. vt dicit Plinius. z bec testant hystorie
Alexādrī. de papiro etiā sūt carte in quibz
scribitur. Item ex eis sūt sportule z pulcre
sectoria et varia v̄tensilia et ligantur ex eis

Liber

vela naniū. et quidam ex eis faciunt vestimē
ta. Et dicit Plinius q̄ eius medulla multū
valet ad aquā de auribus extrahendā. quia
eam naturaliter imbibit. ⁊ ad se trahit. ⁊ ideo
cum papīro aqua de vino extrahitur.

De Pulegio.

Ulegiū ca. ⁊ sic est i tercio gradu. Col-
ligitur tempe floriū ⁊ in ymbra siccat. ⁊
per annū seruatur. folia cū floribus abiectis. sū-
pino in medicinis ponunt. virtutē h̄z assu-
mendi et dissoluēdi. Satellatio capiti facta
et pulegio calefacta in testa sine liq̄re valz cō-
tra frigidū reuma. gargarismū factus et de
coctione pulegiū ⁊ acceto ⁊ sicuū siccatū va-
let contra frigidā tussim que est ex glutinoso
vel frigido humore. Item vini decoctionis
eius valet cōtra dolorē stomachi ⁊ intestino-
rum ex ventositate vel frigiditate factū. Itē
emplastrū ex eodem factū in vino coctū ⁊ su-
perpositum valet ad idem. Item fomentū fa-
ctum ex aqua decoctionis eius humiditate
matricis desiccatur. et vuluam coartat. et ideo
hāc fomentationē mulieres salernitanē. als
sarteline multū vniuntur.

Sextus fo. xcviij.

De Kapa.

Apa in omni aere habitabili prouenit.
et desiderat terrā solutam ac pinguem:
et adeo solutā q̄ fere in puluere sit redacta et
optime cōualecat. Scriitur semē eius ne ni-
mis spisse sp̄gatur cū puluere mixtū circa fi-
nem iulij ⁊ vsq̄ ad mediū mensem augusti:
vel parum post. et etiam per totū mensem au-
gusti. in p̄ncipio septembris. in locis calidis
et siccis: et precipue cū terra fuerit rorida per
pluiam p̄cedentē. Si rare seratur magis grā-
descat. als grande fiant. et ideo vbi nimis spis-
se plantule eius nate fuerint cum aliquod ro-
bur acceperint euellant aliq̄ue vt cetera robo-
rent. et in locis vacuis transferant vel abijci-
antur frequenti sarculatione ⁊ herbarū libe-
ratione multū iuuant. Scriitur in agris nu-
dis ⁊ in stipulis etiam egregie. scriitur si opti-
me fuerint exarate et solo erpete semen eius
operiendū est ne nimīū mergat in terra. pos-
sunt etiam cōuenienter feri inter panicum et
milijū serotanium in secūda sarculatione ipso-
rum que cum panicū ⁊ milijū sublata sunt.
sarculari debebunt. letantur agro patenti. et
valde leditur ymbrie. q̄ si tanta fuerit aēs

ris siccitas q̄ tempe cōgruo feri nō possunt.
poreſt in aliquo irrigabili loco ⁊ etiā ymbro-
ſo ſpiſſe feri vt caules. deinde cū cōualuerint
plāte q̄ ⁊ pluuijs terra fuerit madefacta trāſ
ferri poterunt circa finē au guſti ⁊ vſq; ad me-
diū mēſem ſeptēbris in terra optie culta. Tol-
ligant de mēſe octobris. ⁊ q̄ pulchiores erunt
ſublatis frondib; plantent. vt folia ſequenti
eſtate producat. ex rapis ſiūt cōpoſita cū aq̄
vt pro coquina tpe hyemis ⁊ quadrageſime
habeant. hoc modo. Rape optie lauent. de-
inde crude cōponant in vaſe de ſolo ad ſolū:
⁊ in q̄libet ſolo ſemineſ ſal mixtū ſeminib; ſe-
niculozū. et ſaturegia vel ſal tñ vltimo pōde-
rent. et ſic per octo dies dimittant. deinde po-
nat aqua frigida tān q̄ cooperiant. ⁊ ſic ſer-
uabunt per totū annū. Item ſiūt cōpoſita cū
acceto et raſſano ſinapi ſemiculis et ſale hoc
modo. videlicet in quantitate duarū cōmuniū
ſingularū accipiat vna libra raſſani vel plus ſi
bene fortes habere volueris. ⁊ vna libra ſina-
pis. et dimidia libra ſenicū. et tres libras mel-
lis. et vna libra ſalis. et raſſani. et incidaſ ſub-
tiliter per longū ⁊ piſteſ minutatim ⁊ ſecū ſe-
mina ⁊ ſal miſceant. mel liqueſiat ⁊ cū ſinapi
diſtempatio cū optimo acceto circa medieta-
tē vnius ſitule miſceat. Deinde rapis vel na-
ponib; vel radicibus rubis et paſtinatis et
piris et pomis ſi volueris congruo modo co-
ctis ⁊ optime inſtigidatis et diuiſis fiat ſo-
lum de predictis et ſemineſ de ſuper raſſanū ⁊
cū ſeminibus ⁊ ſale prius poſito ſinapi vſq;
ad equalitatē. deinde fiat aliud ſolū ⁊ pona-
tur ſinapis et ſemina. ⁊ ſic fiat vſq; ad com-
plemētū et ſeruent. Rapa ſcōm Yſaac calida
eſt in ſcōo gradu. multū plus ceteris her-
bis nutrit. dure tamen digerit. mollē et infla-
tam carnē propter ſui ventofitatē ⁊ inflatio-
nem facit. proinde coitū ſuſcitāt. que ſi in aq̄
coquatur et illa eiecta in alia recoquat. duri-
cia ſue ſubſtantie tēperat. ⁊ mediocriter inter
bonū et malū nutrit. Que vt bene cocta eſt.
difficile digerit. ventofitatē generat. et in po-
ris opilationem facit. idcirco vtilis eſt ⁊ bis
cocta et vitraque aqua proteicta recoquat cum
pinguiſſima carne. Preterea ſcōm medicinā
eſt congrua podagris ſi in cis iure pedes co-
rum lauentur.

Raſſanū nō ſcribit q̄ ſemē nō bz. ſ; plā-
tur corona recens tota vſ media vſ ſiūt
de radicib; ei⁹ pua fruſta. ⁊ plātā de mēſe no-
uēbris ⁊ decēbris ianuarij february et marci.
Terrā deſiderat pſude ſoſſā ſolutā pingue ⁊
optie paſtinatā ſic cetera herbe q̄rū radices
groſſas ⁊ lōgas fieri optam⁹. raſſano p̄cipue
vtimur ad faciendū ppoſita de rapis. raſſanū
ca. ⁊ ſic eſt in ſcōo gdu. radix em magis cōpe-
tit vſui medicie viridis ⁊ exiccata. ſ; mag⁹ vi-
ridia. vtutē bz incidendū ⁊ diſſoluendū. ⁊ ex co-
fir compētēs op̄imel b̄ mō. Cortex radicū ali-
q̄nūlū terat ⁊ dimittat biduo vel triduo iac-
ceto. poſtmodū addat ei tertia ps mellis. ⁊ ta-
le op̄imel valet cōtra quartanā ⁊ q̄ndianā. nē
ſi ſit de flegmata ſallo ſi frigidi hūioris ⁊ indi-
geſti ſunt ſtomacho. Cortices radicū raſſani
pſuſas melle ⁊ in acceto comedat partēs vſq;
ad ſaturitatē. poſtmodū bibat aquā calidā ⁊
digiſt in ore miſſis. vſ pēna inſicta oleo vom-
tus puoceſt. Contra duriciē ſplem⁹ ⁊ epans
herba ipſa decocta vino et oleo cataplaſmaſ.
pectini etiā cataplaſmata ⁊ ſtranguiriā diſſol-
uit. De p̄prietatib; eius eſt q̄ ſi fruſtū raſſani
ponat ſup ſcorpionē mortū. Et ideo dicit de
mocr⁹. q̄ q̄ habz manū inſectā maturato ſe-
mie raſſani. ſine ſue nocumēto tractat ſerpē-
tes. bernes etiā traditū alluicis ſuis. q̄ ſi ſuc

De Raſſano.

cus raffani misceat cū succo libricorū tre cō
cussor et p pannū exp̄ssorū. 7 in ipso extinguit
gladi⁹ ferrū sic plūbū incidet gladi⁹ ille. sup
caput et⁹ rafa ligato recepsisse bñficiū sanita
tis. Et nota q raffanū dī ēē vīnibz inimicū. 7
dī q si prope serant natura discordante refu
gāt. vt Palladi⁹ et pms agriculor affirmat.

De Radice.

Adix est herba cui⁹ radix sili noie appel
lat. Celi statū nebuloso letat. licet in oī
aere puenat. amat terrā pingue solutam diu
subactā 7 pfūde fossam. roffam 7 glareā refor
midat. Serit in mēse iunij et iulij. loc⁹ spatis
7 succis. serēde sūt radices spactis gradibz et
alte fossis meli⁹. pueniūt in arenis. Serātur
post nouā pluuiāz nisi forte possint irrigari.
Qd̄ sātū est statū dī opari leni sarculo. letamē
nō est ingerendū sed poti⁹ palee qz fumigose
sūt. Suaniores fiūt si aq̄ salsa frēqnt irrigē
tur. Radices femi generis esse putant. q min⁹
acrea sunt. habēt latiora folia. 7 cū tōcūditate
virētia. ex his ḡ semia colligem⁹. maiores fie
ri credunt si sublanis folijs oibz et solo tenui
calidissimo sepe terris operiant. vnde optime
plātant in sulcis. vt terra sepi⁹ circa eas pos
sit ampli⁹ cumulari. Si ex nimis acris duls

ces fieri velis. semia die ac nocte melle mace
rabis. ca. 7 sic est in scōo gdu. minus q̄ rapa
nutrit. ppter suū acumē. qd̄ est fort⁹ acumine
rape. nutritiūm tū ei⁹ est grossi⁹ durūqz sto
macho 7 indigestioni nociuū. et in cōueniēs
oclis. dentibz 7 oibz vulneribz 7 doloribz. sup
ta scōm cibū sed scōm medicinā cōuenit Et sit
em̄ lanatina renū 7 vesice 7 grossis hūioribz. 7
vīnā puocat. 7 māducata lapides frāgit. 7 si
cocta comedat tussī et frigida 7 hūida cā sub
uenit. 7 fm cibū p̄mesta torsionē 7 inflatiōez
generat. et stomacho sit illaudabilis qz testat
ruct⁹ putridus q̄ ex ea fit maxime ante cibū.
Illa em̄ q̄ teiunis clui dat elenat cibū. 7 cobī
bet ne ad locū decoctiōis descendat. vnde sit
causa indurande digestiōis. et prouocāde vo
mitū. maxime eis q̄ naturalit⁹ ventositatez in
stomacho habēt. S; post cibū accepta mīo
rē agit ventositatē supius ascendit. 7 cum
sua grauitate ad inferiora descendit. deponit
qz cibū ad locū digestiōis. et digerit vt optet.
proinde volentes eā pro vomitu accipe. acci
piant ante cibū. Item habet virtutē similem
raffano. et contra easdē causas 7 eodez modo
dat. sed non est adeo efficax vt raffanum.

De Ruta.

Uta serit mēse augusti. et meli⁹ pagat
de abruptis ramulcis in terrā positis.
et si sumitas alicui⁹ ramulculi eius incurua-
ti in terrā statim in terra fixa radican⁹ et diffi-
cilime arefcit. Hec herba vt Plinius dicit q⁹
odit frigidū hyemē et ymbribus humore. siccis
gaudet teporib⁹. Terra laticia vel cinere vult
nutri. ideo diligit ficū q⁹ melius sub eo vel
iuxta eū q⁹ alibi cōualefcit. verno autē tpe trās
plantat. aut in mēse sepēbris. et assidue irri-
get. si nō habz ymbre. Si pmitat florere. cu-
ius arefcit antiq⁹ lignescit si rami ei⁹ bis oī
anno terra vsq⁹ ad folia nō opiant. Qñ autē
indurata est et lignea facta. nō bñ pullulat ni-
si abscedat iuxta terrā seu radices. Tūc em re-
nouat⁹ ramis redit ad eā iuuenis. calida et sic-
ca est in scdo gradu. cui⁹ duplex est maneries
scz domestica et siluest⁹. et q⁹ piganū dicit. fo-
lia et semia cōpetūt medicie vtiut. Semia pñt
p qñq⁹ annos seruari. folia siccata p annū p-
tūe bñt diuretica. dissoluedi et psumedi. Cō-
tra cephalia et epilantia iuuat in balneo inij-
ciat. parū succ⁹ eius calefacti p nares qd fleu-
ma et cerebrū mūdificat. Itē vinū decoctōis
ei⁹ valer ad idē. Cōtra defectū vīfus et fumo-
sitate collecta i dolio ponat cū vino ruta. et pa-
tiēs tali vino vtiat. Item cū aq⁹ rosata mixta et
sup oculos lippos aut sanguietos posita. mi-
rabilit⁹ eos sanat et mūdāt. Cōtra dolorē den-
tiū ruta tota cū vino cataplasmet sup locū
dolentē vel alit⁹. accipe fustē ei⁹ et exure aliqñ
tulū ad ignē et cōcauitatē ei⁹ cauterisā et sanis
cōfert. Cōtra frigiditatē stomachi et ei⁹ para-
lismū et alioz mēbroz def⁹ vinū decoctōis ei⁹
et radicē feniculi. vel puluis ei⁹ cū succo. Itē
ptra strāguiriā et dissenteria ruta i vino cocta
et oleo pectini cataplasmet. Cōtra tenasimon
ex frigida causa. decoquat in vino. et fiat en-
catisma. vel calefiat bonū vinū. et fundat sap
rutā. et patiēs recipiat fumū. ad mēstrua puo-
cā et secūdinā et fetū mortuū educendū. def⁹
trifera magna cū succo rute. Itē operat succ⁹
ei⁹ solus p os recepit⁹ aut pezaritat⁹ aut tene-
ritates ei⁹ in oleo frute et suppositae. Cōtra ex-
teriorē dolorē et cōcūssione vel alia causa. ru-
ta calefacta sine aliq⁹ liquore supponat. Con-
tra lippitudinē et dolorē oculorū. puluis cūmi-
ni cū succo eius conficiat. et in eo bombix in-
tincta sup oculos ponat. Ruta etiā bibita va-
let contra venenū bibitū. et morsum venenā-
torū anialū. et etiā cataplasmata. Et nota si
q⁹ esset tot⁹ circumdat⁹ ruta viridi. secure pos-
set transire ad basiliū. et odorē de omis fu-

gant serpētes. et oīa venenosa. et ideo plantat
cōuenient in locis vbi sunt aluearia apum.
Itē succo rute limiti a scorpionib⁹ araneis ves-
pis et apibus non pungunt.

De Kubula.

Ubulā desiderat terrā solutā. et pingue
vt optie proueniet. et i mediocrit⁹ pigni
puenit. q⁹ cū vangiis alte fodiēda est de mēse
octobris et nouēbris. et sequēti mēse februa-
rij marcij vel aprilis. Serit spissa vt frumen-
tū vel spelta. et sūt areole sicut in ortis vt qua-
terni vt in seminatione frumētū vbi rastrozū se-
mē aperiendū est. et ab oībus herbis et radici-
bus maxie gramie optie liberent⁹ cū vangat.
et cū areole sunt. dande refecat qñiens herbe
nascunt in ea manib⁹ vel sarcula. Deinde in
augusto semia cū nigra fuerint colligunt cū
tota herba et bene siccata fuant ad fumū. Et
postea de mēse decēbris octobris vel mēse
nouēbris fodiunt sulci et ipsa terra. aremo
dictū operiunt. deinde sequēti estate rucat quo-
tiens in ea herbe nascunt. et mēse augusti ite-
rū vt dictū est semia colligunt. et ipsius herbe
radices si placet effosse terra paulatim sub ra-
dicib⁹ colligunt. et in sole siccant. sed meli⁹ est

De Strigio.

q̄ vsq̄ ad sequentes annū dimittant in terra
vt grossiores fiant et meliores. cauando iterū
sulcos ⁊ operiendo areas vt dictū est. cum ra-
dices siccate fuerint. circuli verberant vt rūs-
pant et a terra ⁊ a puluere liberentur et clare
fiant. ⁊ si de ipsis fiat puluis plus valebit. Et
nota q̄ terra vbi ponitur rubula solo aratro
bene submerso fodi potest.

De Spinacia.

Spinacia optime serunt de mense septem-
bris et octobris pro hyeme ⁊ quadrage-
sima sequente. Item de mense decembris in lo-
cis calidis ianuarij februarij ⁊ marcij. p̄ mē-
se aprilis et maij. ⁊ alijs etiam mensibz potest
seri. Serunt autem ⁊ sola in arcis et cū alijs
herbis mixta in terra pingui et bene pastina-
ta. cum colligunt si vna vice inciditur medie-
tas cespitis ⁊ alia vice alia medicata diu du-
rabit vtilitas eius frigida sunt ⁊ humida in
fine primi gradus ventris humectant. et va-
lent gule dolenti de sanguine ⁊ colera rubea.
et meliora sunt stomacho q̄ atriplices.

Triglochin solatrum ⁊ marella idem sunt
frigidum ⁊ siccū est aliquantulum digres-
ticum viride scdm folia ⁊ flores multe sunt
efficacie. ericcata nullius. virtutem habet in
frigidandi. contra opilationē splenis et epas-
tis. et maxime contra ictericam. quando oppi-
lata est pars superior cistis fellis. succus ei⁹
datur in potu vt fiat sirup⁹ ⁊ succo ⁊ suc-
co eius vel quod melius est dentur lib. ij. suc-
ci eius cum vñ. reubarbari. Contra apostema-
ta in stomacho et in testinis et in epate datur
succus eius cum aqua ordei. Contra calefas-
tionē epatis pecia intincta in succo eius sup-
ponat vt quod melius erit si cum succo eius
addatur acetū vel agresta vel oleum rosati.
Contra calidū podagra vel herba ipsa terra
sepius supponat. Contra calida apostemata
in principio ad repercussionē materiei herbā
ipsa trita superponat.

Liber De Semperuina.

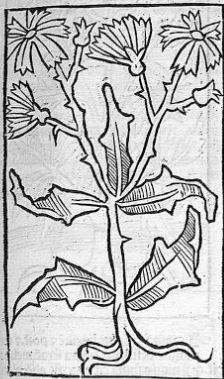

Emperuina est herba sic dicta: q̃a semper viridis reperit̃. frigida est in secundo gradu. sicca in p̃mo. viridis multe est efficacie. ciccata nullius. virtutem habet infirmitatū gidandi. plagelle intincte ex succo eius et aceto vel agresto ⁊ epati epithimate multū valet contra calefactionē eius. et contra dolo rem et frigida causa. Item herba ipsa trita ⁊ superposita valet cōtra calida apostemata in principio ad repercussionē materiei. Contra vituras et igne vel aqua fit vngentū ex succo eius oleo rosato ⁊ cera sed non debet poni in primis quattuor diebus. sed calida apponatur ut sumi tū fiat euaporatio. vnde prius vngimus sapone ⁊ similibus. deinde vnguento p̃dicto. Contra fluxū sanguinis qui fit p̃ ebullitionem eius in epate ⁊ in renibz in estate plagelle in succo eius ⁊ aque rosate intincte frigide fronti ⁊ temporibz superponant̃ ⁊ gutturi.

Sextus De Satirion.

Satirion dicitur esse apium siluestre. et est calidū et siccū in tercio gradu. virtutem habet attrahendi a remotis p̃ibus. vnde testiculi eius cū melle confecti cum prouocant melius tamē si fiat confectio ex eis ⁊ dactylis ⁊ pastacijs et melle. Itē succus eius cum melle datus prodest artificio.

Sponſa ſolis. citorea. incuba. ⁊ ſolſequi
um. idē eſt herba ipſa cōmeſta valet cō
tra venenū ſi ſit ex morſu. Item ſuccus eius
ſuperpoſitus valet ad oppilationem epatis
et frigida cauſa. Item valet etiam contra ca
lefactionem eiꝰdem.

De Silermontano.

Silermontanū ſine ſileſeos calidū eſt et
ſiccū in ſecundo gradu. Semē eius col
lectum per tres annos poteſt ſeruari. Semē
ponit in medicinis. ⁊ habet virtutem diure
ticam diſſoluendi et cōſumendi et attrahens
di. Contra aſma ex frigida cauſa cū detur vi
nū decoctionis eius et ſicū ſiccari. vel deſ
puluis eius cū ſicibus ſiccis ⁊ aſſatis. Con
tra oppilationē epatis renū ⁊ veſice ſtrangu
riā ⁊ diſſenteria detur vinū decoctionis eius.

De Saxifragia.

Saxifragia calida ⁊ ſicca eſt in tercio gra
du. Semen eius herbe ſimili noie ap
pellatur. magne efficacie eſt. ⁊ dicit etiam ca
pū purgatiū: quia ipſū a ſlegmate purgat. vna
deſiccatur. et reuma prohibet. ⁊ ſtomachū mū
dificat. vinū decoctionis eius ⁊ roſarū con
tra predicta gargarizet. Contra ſcabie et pe
diculos vngentū factū ex puluere eius ⁊ ace
reto valet. Item valet contra paralīſim ſi ex
eo fiat inuincio. Semen pulueris eius cum
melle datus lumbricos necat.

Liber **De Squilla.**

Squilla calida et sicca est in secundo gradu. herba est similis capule unde tuberosa magis compenit medicine quam herba. si sola reperit mortifera est. habet autem virtutem diureticam. unde valz ad digestionem materie tam in quotidiana quam in quartana. valet etiam contra opilationem splenis et epatis et contra dolorem iliacam et articulorum. vt testat ysaac. Copura dictas passionis talis sit vsus. squilla diuidat per medium et tot tunice ab inferiori parte abijciant quot ab exteriori et tot in medio reseruent. exteriores debent abijci. quia venenose sunt et multum calide. interiores similiter abijciant. quia mortifere sunt ex nimia frigiditate. medic tunice sunt temperate. unde ista rum fiat decoctio in furno pasta inuoluta. postea fiat decoctio in aceto et i colatura addatur mel. Si vis vt optime fortius operetur squilla non fiat decoctio in pasta. sed tamen in aceto. Contra omnem dolorem exteriorum parum et ex frigida causa valet.

De Sinapio.

Sextus

Inapis serit ante hyemem et post. et terram pinguem desiderat. si rara serat melior et fructifera. quod si nimis spissa est poterit aliquid plantule inde transferri. et alibi transplantari. hec herba ita se multiplicat. quod ubi semel serit vix locum ille ab ea postea liberat. et ubi semen eius cadit prius viret. ca. et sic est in medio tertio gradu. hanc virtutem dissoluedi attrahedi et extenuandi non herba sed semine. quod collectum est per quatuor annos potest seruari. Contra palisum lingue semen eius masticatum et sub lingua retentum valet contra palisum aliorum membrorum ponat in sacello et decoquat in vino et super locum dolentem ponat. et precipue in principio egri tudinis. puluis eius nariumbus impositus sternutationem prouocat. et cerebrum a superfluitatibus mundificat. Contra antiquam asma ex glutinosa humoris decoctum decoquat in aqua cum radice feniculi. aqua colata addatur mel et talis coctio deest contra splenis et epatis et lentos humores decoquat in aqua cum radice feniculi. aqua colata addatur mel et talis coctio deest contra splenis duriciem. herba ipsa cum etragia porcina bene trita superponat. fomentum factum ex aqua decoctionis eius mœtrua educit. Item herba ipsa decocta in vino et cataplasmata dissinteria. et straguriam soluit. vinum decoctionis seminis eius et dragantum ponit humiditatem vire cerebri et faucium exsiccat.

draganti ponit ne vehementer exurat et exco-
riet. Pictagoras ante vltra omnes herbas si
napiu comendat. vnde Plin⁹ dicit de ipsa q
humores grossos et viscosos extenuat et pun-
cturas serpentiu et scorpionu icibus addito ac-
ceto sanat. fungoru venena superat. dentium
dolore mitiga. ad cerebrum penetrat. et ipsum
mirabiliter purgat. frangit lapide et menstrui
is imperat. appetitum excitat. et stomachu con-
fortat. epilepticos iuuat. et ydropicos curat.
et litargicos excitat et eos multu iuuat. Las-
pillos mudat et eoru casum copescat. incogni-
os aurium sonos et tinnitos tollit. et oculos
caligine detergit. paraliticos subuenit. qd po-
ros aperit et humore infundente nervos dis-
soluit et cosumit. Et dicit q maior est virtus
in semine q in herba.

De Scutio.

Luciu et caliculus agrestis ide sunt. ca-
lidu et siccu est in secdo gradu. Semen
succus et folia copetunt vsui medicine. Lon⁹

tra paralysim lingue semen eius masticatu in
ore diu sub lingua teneat. Et si aliq i pre cor-
poris fuerit. folia cocta in vino cataplasmen-
tur. Contra liuargia puluis semis eius naribo
insuffletur. Item fiet decoctio semis triti ex
succo ruti agrestis i fortissimo acceto. et ex ip-
so fricent posteriores partes capis. tam pri-
us rase. sometatio et folijs decoctis in vino
et oleo si pectini et virge superponat meatus
prouocat vinales.

De Scordione.

Scordion. id est alefi agreste. est calidus
et siccu in tercio gradu. solus flos ei⁹
competit medicine. aqua vel vinu decoctiois
eius spualia mudificat a flegmate. et valet co-
tra dolore stomachi et intestinoz et ventosita-
te. et contra opilationem splenis et epatis et fri-
gida causa. Item straguriu et dysenteria soluit.

Liber De Sparago.

Sparagus calidus est in tercio gradu. fructus et semen competunt medicinaliter. fructus tenerissimi coquantur scilicet cum carnibus sine cum aqua valent contra oppilationem splenis et epans. stranguariam et dissenteriam. Item contra dolorem stomachi et intestinorum et contra illucam passionem valet. Item vinum decoctionis eius valet contra predicta.

De zinzibrio.

Sextus

Inzibrium calidum et siccum est in tercio gradu. aliud est domesticum. aliud silvestre quod calamitum dicitur virtutem habet diuretica consumendi et dissolvendi. Contra vinum pectoris fiant pulvis. et farina ordei et aqua. addito pulvere eius. et datur patienti. Cum frigidus reuma solia eius in vase sine aliquo liquore torrefacta et in sacculo posita capiti superponant. vinum decoctionis eius valet contra dolorem stomachi et intestinorum et frigiditatem. et contra oppilationem splenis et epans. et vinales vias aperit. Item herba in vino decocta et cathaplasma mata valet contra dolorem stomachi et ventositatem. menstrua etiam adducit. et matricem mundificat. fomentatio eius conceptum adiuvat.

De Salvia.

Alia plantat plantulis aut ramulis
iunentibus de mense octobris nouem-
bris february et marcij. calida est in p-
mo gradu. sicca in secundo. sola folia compe-
tunt medicine. viridia et sicca per annu serua-
tur. Alia dicitur domestica. alia siluestris. q̄ di-
citur eupatoriu. domestica magis consumit et
fortificat. siluestris magis est dyaphoretica. vi-
nam decoctionis sanguine valet contra paral-
ysim. et epilepsiam in vino decocta et cataplas-
mata super partem paralyticam multu valet.
contra stranguriam et diffeneriam mundi-
ficat matricem. Item in balsamum conueni-
ter ponitur.

Labiosa calida et sicca est in secundo
gradu. sicca nullius est efficacie. suc-
cus eius cum oleo et acceto bulliant
vsq̄ ad spissitudinem aliquantulu. et hoc vn-
guentu aliquantulum valet contra scabiem.
balneu et aqua decoctionis eius et casti bam-
basi valet contra alopecia. Succus eius va-
let ad idem. et lumbricos necat. et auribus cu
oleo injecto eos mundificat. fumus vini des-
coctionis eius valet contra emorroides.

De Scabiosa.

De Senationibus.

Liber

Enationes calide sunt et sicce in secundo gradu. Alio modo dicunt nascuntur aquaticum cocta in aqua vel cum carnibus spiritibus mundificat fomentum et aqua falsa decoctionis eius valet ad yliacam passionem ad stranguariam et disenteriam in vino etiam decoctum et cataplasmata ad idem valent.

De Serpentaria.

Sextus

Erpentaria colubrina dragantea idem sunt. dicitur autem serpentaria siue dragantea: quia basta eius in modum serpentis maculis repleta. calida et sicca est in tercio gradu. Radix eius per frusta minuta diuiditur et sic canitur et puluerizatur et per pannum cribellatur. et tunc conficiatur cum aqua. et ad solem siccat. et ex tali hoc vnguento cum aqua rosata vel sine facies illinitur illiniant ipsam enim reddit nitentem et claram pannum etiam deponit. Item si pulvis eius conficiatur cum sapone et fistule imponatur in tunc foramen eius dilatat. ut inde os fractum vel putrefactum extrahi possit. pulvis etiam est cum calce viua confectus et acceto fortissimum optimus est ad cancerum. ita ut pars tertia sit calcis Dyascorides dicit quod ipsa odore suo serpentes fugat. nec ledit corpus a serpente si eius succo corpus inunctum fuerit.

De Serpillo.

Liber

Epillium calidū est et siccum in secundo gradu. et aliud est domesticū et aliud siluestre. domesticū ramos per terrā diffusit. Siluestre crescit in longū et altum. flores et folia competunt medicīne. que in rudi olla calefacta et in sacello posita et capiti superposita. valet contra frigidum reuma capitis. vinnū decoctionis eius et succus liquiricie valet contra tussim. et contra dolorem stomachi et ventositatē. Item vinnū decoctionis eius et anisi valet contra dolorem stomachi. Item fomentū et aqua decoctionis valet ad stranguriā et disenteria. et mundat matricē et calefacit et confortat. vinnū decoctionis eius stomachū infirmitatū et epas et splenem calefacit.

De Saturegia.

Sextus Cūis.

Aturegia calida et sicca est in secundo gradu. Seritur de mense decēbris et marci. mixtum cum alijs herbis. et sola seri potest. pultes et farina et aqua eius puluere spūalia mundificat. puluis etiam cōfectus valet ad idem. Dyascorides dicit quod vsus saturegie est cōueniens ad cōseruationē sanitatis. et potest in cibis. Albumasar dicit quod propietas eius est expellere ventositatē et inflationes et torsiones. et digerere cibum. et expellit superfluitates stomachi. et prouocat urinā et menstrua. et acuit visum debilitatū ab humiditate mala.

De Sclarea.

Liber

Clarea scribitur mense decembris ianuarij february marcij et aprilis. talem de siderat terram qualem alie herbe comunes. Optima herba est et est perpetua. quia postquam est in ordinibus transplantata sicut cepa plantatur cum fecerit semen et maturum collectum fuerit. si incidatur per tres vel quatuor digitos supra terram renouiscit. et pulcherrima efficitur in autumno. Et si incidatur stipes arefcit. et nihilominus in septembri pullulat. vel in estate sequenti sicut feniculus. et optime viuit in umbra.

De Scalonijs.

Sextus

Scalonge plantatur mense february si cut alea per se in areis. et in areis aliarum herbarum. et vnaqueque facit multas filias. et maxime si terra fuerit bene pinguis cum plantatur. Item dicitur quod si spicula alei ponantur in cepa factis in ea foraminibus in quibus ipsius spicula possint poni et sub terra plantentur fient scalonge. Sunt autem de natura ceparum. sed sunt minus humide. appetitum confortant et maliciam ciborum venenosorum emendant. nocent visui et dolorem capitis efficiunt et fetorem oris inducunt. et non competunt habentibus calidas complexionibus. sed cum carnibus pinguibus edere possunt quia maliciam ipsarum emendant.

De Tetracta.

Extracta id est herba indica. calida
et sicca est in tercio gradu. vinum de
coctionis eius digestionē procurat.
et dolorem. confortat stomachū et intestino-
rū et accetositatem curat. Crispelle ex eo et fari-
na et aqua facit. naturalem calorem confortant.
urinam prouocant. Emplastrū ex ipsa herba
decocta in aqua stranguariam soluit. Jre so-
menum ex aqua decoctionis eius matricez
calescit et mundificat.

De Tapsia.

Apsia est calida et sicca in tercio gra-
du. per tres annos seruatur. et inueni-
tur in arabia india et calabria In vo-
mitibus medicinis ponitur. caute poni debet
Si autem inflationem inde fieri cōtingit. fri-
cet cum panno acceto infuso. vel pars tu-
mens inungat cū populeo et aceto addito.

De Tapsia.

Apsia est herba tunicanorū contrita
facit enim inflare faciem et corp⁹ ac
si esset leprosus. et curatur ut hic cum
succo semperuue.

De Taxo barbato.

Arus barbatus calidus et sic⁹ est. so-
mentatio ex vino decoctionis eius cōtra
emorroidas valet. ad idem valet si anus pa-
tens inde post affellationē tergat. valet etiā

eius decoctio in aqua ad tenasimon et contra fluxum ventris.

De Testiculo vulpis.

Testiculus vulpis est bona et dulcis in gustu. facit autem in vino sumptus appetitum coitus. et adiuvat ad ipsum. et in hoc stat latiofictus. et est calidus et humidus. et est species satirie.

De Testiculo canis.

Testiculus canis est alia species satirie. et est in folijs et stipite similis testiculus vulpis. et radit ipsum est duorum modorum. habet enim unum globum superius. et alterum inferius. et vnus est mollis. alter durus et plenus. et in illo est humiditas superflua. Et si ante coitum masculus sumat maiorem testem id quod concipitur ex coitu erit frequenter masculus. Si autem femina sumat minorem et concipiet. fiet magis femina. dicit autem quod maior auget coitum. minor vero abscidit ipsum. et sic uterque amborum destruit operatione alterius. et hoc dicit felix doctor frater Albertus ordinis predicatorum in libro suo quem facit de plantis.

De Thimo.

Primus est herba valde aromatica. cuius flos dicitur epithimium. et est flos medicinalis. habet enim virtutem purgandi melancoliam. et flegma. et ideo valet contra quartanam et alias melancolicas passiones. et eo debemus acutere medicinas. non ipsum per se dare. quia naturam habet inducendi syncopim et angustiam precordiorum.

De Viola.

Viola est frigida et humida. de violis fit zuccarum violaceum. Sirupus autem violaceus fit deinde de viridibus et siccis. zuccarum violaceum fit eodem modo quo rosaceum. Sirupus sic fit. viole in aqua decoquantur. et colatura et zuccaro fit sirupus. si autem ex ipsarum succo et zuccaro fieret. melior esset oleum violarum valet interius receptum contra distrahiam laboris et corporis. Item inunctio ipsius facta super frigus et tempora remouet dolores frigus et calore factum. viole habent virtutes liniendi humectandi et refrigerandi laxandi. sed parum sunt laxatiue. et purgant principaliter coleram rubeam. unde valet febri terciae. et contra distillationem epatis et in calore et contra opilationem epatis et ictericiam. Contra defectum appetitus et coleram. Item viole contrite possunt

saper calida apostemata in principio cōferūt. idem facti ipsa herba. fomentatio et aqua decoctiois ipsius herbe facta scdm pedes et frōtem in acutis egritudinibz somnū prouocat. sirupus violaceus est magis coquendus qz rosarius alioquin cito corrumpet.

De Virga pastoris.

Virga pastoris est carduus siluestris. et est frigida et secca. solū folia eius cōpētunt medicine viridia et secca. sed viridia maioris sunt efficacie. virtutē habet confringere diu repellendi et infrigidandi. Emplastrum et puluere eius et acceto et albumine oui super pectinē et renes. valet contra fluxū ventris. puluis etiam datus in ouo forbili ad idē valet. et ad profluuiū mulieris. Item ad idē valet fomentatio et aqua decoctiois eius. Trieta valz ad calida apostemata. in principio vt ad erisipilā. et hui⁹ cataplasmata capiti ab raso valet contra frenesim et dolorem et calida causa. Item hec herba multū est cōsolidatiua recentium vulnerū. Semina et vermiculos que sunt in carduis super radices siccatz querūt auicule et cantant cū dant eis. Ysidorus dicit. qz radix eius in aqua decocta cupis

piditate potatoribz administrat. Item qz maritici vilissimus est cardus et iuuat mulieres vt filios masculos generent.

De Volubili.

Volubilis est herba inuoluēs se super plantas proximas. Est autem parū calida sed multū secca. quod ostendit eius toritura. Quedam autem species eius que vocatur fun⁹ pauperū. et hec terrestris est et aquea. habens ex terrestritate sua cōstrictionē. et ex aquositate mundificationē et lenitionē. folia autem eius sunt consolidatiua vulnerū magis. nec est eis par in illo effectu. coquuntur autem in vino et emplastrēt super ea cum acceto. sunt etiam medicina adustiois ignis. Est etia alia species que dicit volubilis maior. et lac ipsius abradit pilos. et interficiat pediculos.

Liber De Britica.

Britica dicitur quia tactus eius corpus adus-
rit. Est enim ignee nature. ut dicitur Bar.
hec duplex est. nam quedam est pungens. et que-
dam mortua que non pinguet. et eius folia sunt
albiora et molliora et magis rotunda. et vtra-
que est medicinalis. nam succus eius cum vino bi-
bitus valet contra ictericiam et contra colicam
passionem. Cum melle curat antiquam tussim et
mudat pulmonem et ventris inflationem et tumo-
rem sedat. folia eius cum sale contrita vulnera
sordida mudant et curant. similiter morsum
canis. sanat etiam canculos. radix eius contri-
ta in vino et cocta in oleo valet contra tumo-
rem splenis. Succus eius fluxum sanguinis de
naribus sistit. semen eius cum vino bibitum preci-
pue mixtum melle et pipere monet venerem. ven-
tre mollior si comedat. et precipue mensis mar-
cij cum oleo cocta.

Sextus De Vitriolo.

Vitriolum quod alio nomine dicitur par-
itaria est herba calida et sicca in tercio gra-
du. et dicitur vitriolum quia ex eo optime vitra
mundantur. Epiccata nullius est efficacie. viri-
dis multe. virtute habet dyasoreticam et ex-
nuatiam. Contra frigiditatem stomachi et inte-
stinozum et eorumque dolorem. et contra strangu-
riam et diffinieriam paritaria calefacta in tes-
ta sine aliquo liquore supponat loco dolens-
ti. vel etiam decocta in vino albo aliquantulum
accido cum fursure. Contra stranguri-
am et diffinieriam coquat in aqua salsa et oleo
et pectini cathaplasma. cocta et comesta mul-
tum valet contra dolorem stomachi et frigi-
ditate vel ventositate. Item contrita aliquan-
tulum calefacta cum vino et fursure tumorem
minuit.

Incipit liber Septimus de pratis et nemoribus

Ostendit in libris superioribus sufficienter dici de cultu cā pestrū agroziū. vinearū. arborū. et ortozū. que multa requirūt industriam. dicā nūc de pratis et nemoribus. que

non tantā querunt doctrinā. sed quasi sponte ydonea proueniūt a natura. et primo de pratis. quare creata fuerint. et qualem aerem. terram. aquā. et situm desiderant ad ampliores copiam et ybertatē herbarū. et qualiter fiant. et qualiter procurent et renouent. et de feno qd est eius fructus quiter colligat. et conseruet. et de utilitate ipsius.

Capitulū Prīmū Quā

liter prata creata fuerint. et qualem aerem terram et aquam desiderant.

Rata fuerunt a natura diuino creato mādato. vt terra que pmo nuda fuit vestiret et ornaretur. Et vtriusq; herbe tam vi-

rides q̄ sicce nutrimentū pueniēs aialibus herbis videntibus p̄sent. nascunt autē in ipsis diuersarū herbarū genera. et diuersitate humorū in superficie terre cōtento. quā quidam sagax natura q̄ nūq̄ in necessarijs deficit operata est. propter diuersitatē aialū nutrimentoz et eis. quozū appetitus in omnibus est diuersus. Aerem p̄o desiderant teperaū. aut frigiditati et humiditati p̄ximū. si enim supflua fuerit in loco rigiditas erūt ibi perpetuo niues et glacies. q̄ oīno impediūt generationē herbarū. Et silititer si caliditas aut siccitas supflua fuerit oēm vigorē cōsumit. nisi ei succurrat irrigatiōe frequēti Terra desiderat pingue ad herbarū copiam. verum si nō fuerit multe piguedinis saporosiores et magis odoriferas et subtiliores creabit herbas. Si fuerit nimis macra. modicas aut nullas producit. talis em̄ terra et silititer salta vel amara sua imbecillitate aut malitia se vestire nō potest. Atq̄ cōpetens magis pratis est aq̄ pluuialis q̄ calida chozuscatiōe descendit. Et silititer aq̄ de mēse aplis et magis subtilis descendit et que cūq̄ in estate de celo puenit bona est. dū tamē gelida nō exsistat et natura grandinis liq̄ facit. Scōi meriti est aq̄ lacualis. q̄ clara calida et piguis est. Tertiū aq̄ fluminū. Ultimo aq̄ fontū. et q̄tomagis a suo elōgat p̄ncipio. tanta melior. q̄ min⁹ frigiditatis in se h̄. prata desiderat sitū dep̄ressū vbi cōtinuo sit humor inclusus. verū si adeo sit. pfundus talis loc⁹ q̄ ibi quasi semp aqua opiat superficie terre. nō erit aptus ad aliq̄s herbas. sed erit accedēs ad naturā paludis. pducetq̄ iūcos et p̄nias q̄drellū et siles herbas paludales grossas ilipidas aq̄ticas et fere oib⁹ aialib⁹ iutiles Et si fuerit adeo eminēs q̄ irrigari nō possit. facile siccitate et ariditate patiet. nisi fuerit alibi et locis frigidis. in talib⁹ em̄ loc⁹ et si paucas proferūt herbas subniles tamē lapidas et odoriferas ferunt. felix autē prati positio est. que sup se riuū fluentem habeat. quo possit q̄ tens opus fuerit irrigari.

Capitulum. ij. Qualiter

prata sunt et procurant et renouantur.

Rata q̄dem naturaliter proueniūt vbi cūq̄ terra solis radijs illustrat. et sunt etiā ope manuali. aut ex locis agrestib⁹ nemososis. aut ex cāpestribus agris. Et pmo q̄dey modo extirpādus est loc⁹ de mēse septēbris vel octobris. et impedimētis oib⁹ liberandus. non solū spinetis et p̄gulis. sed etiā herbis la

tionibus et solidis. Deinde cum frequenter excultus fuerit. ac multa arande solut. submor lapidibus et glebis confractis stercore. luna crescente. recte letamine ab ungulis iumentorum. summa in tentioe seruet intact. precipue cum humefcit. ne inequali solū reddat multis locis impissa vestigia. Si vero ex capellistris locis fiant equadus est ois locus. et glebis confractis tā huic q̄ supio ri semē viciē cū fenū semē spargendus est. Rīgarī p̄o anteq̄ durū solū fecerit non debet ne et eratē min⁹ solidā materia supflui corū pat hūous. Qui p̄o volūt q̄busdā annis habere pratiū. et alijs segetes. etiā et terr⁹ macr⁹ cū irrigatioe optie faciūt. hoc mō. imittunt in agrū aquā turbidā. vt ex tra noua sulci repleant. et ager equet. et fiet optimū pratiū sine herbarū satioe. et si taliter dimittat p̄ quattuor vel quinq̄ annos. et postea aref. oīni anno vsq̄ ad quinq̄ vel sex. poterit cōgrue de frumēto seri. et meli⁹ si post duos annos gen⁹ seget⁹ transmutet. Qui aut volūt vno anno hēre frumētū et sequēti pratiū cōuenienter hoc mō. pcurāt. immittit enī aquā in agro extracta blada ibi q̄ dimittūt in estate. et in autūno. si aeris fuerit siccitas. sequēti p̄o estate cū fenū secauerit terrā arūpūt. et secūda et tertia vice arāt. et semināt. S; si enā volūt granū hēre nō arāt. nī si circa finē augusti extracto gramie. et tūc arūpūt arāt. sedo reuerāt et semināt. et tū bonū frumētū ibi puenit. Et q̄dam oīni anno semināt et tū herbā gramis cū secis colligunt. hoc mō. sc; q̄ existente frumēto in cāpis vel statim post extractionē eius. mittunt aquā in agrū pon⁹ clarā q̄ turbidā. et a pecore custodiūt. Deinde gramē cū stipula secāt. et byeme atalib⁹ p̄bent. q̄ herba cernūt. et de stipulis si bi lectū et simū faciēt. stipula aut et herba secat arāt semel. et bis et tercio semināt. et ibi bonū frumētū vel aliā bladū hūit. pcurat autē q̄ ex pratis euellant oīa impedimēta q̄t nascunt in eis. et etiā herbe pratis incōgrue p̄cipue post magnas pluuias q̄ terrā adeo villi ficauerint q̄ herbe nociue radicit⁹ euellant. plurimū enā cōfert pratis si tpe byemali recte si sement letamie ad vbertatē herbarū. ampli⁹ us si statim cū secat fuerint fortiter irrigent. et aut quater fructificabūt i anno. sed cū vetusta fuerint multū coopra radant. ad multū aut necandū. ait Palladius sepe cinere ingerendū. Q; si sterilis oīno factus est locus aretur pluries. et denuo equatus forme pratiū.

Capitulum. iij. Qualiter

fenū colligat et cōseruet et de vilitatib⁹ eius.

Secanda sunt prata cū herbe ad debitiū augmentū puenierit. floresq̄ cōpleuerit. nā si matur⁹. anteq̄ ad casus florū et foliorū et siccitatē puenierint secant erit fenū aquosū nō p̄bens solidū nutrimentū eq̄s et bobus laborē tollerātib⁹. et si nimis fuerit maturū calore et humiditate naturali cōsumpt⁹. erit in sipidū modicū. et abhomiabile nutrimentū aialibus p̄bens. Sūt aut secanda tpe sereno cū aeris caliditas et siccitas duratura sperat. secatū p̄o in pratis dimittendū est p̄ vni vel duos dies anteq̄ voluat. Deinde volendū et cōuenienter siccandū. demū colligendū potestandū et reponendū sub tectis. q̄bus deficiantibus sub diuo ponat. taliter p̄parata. q̄ āq̄ in eū intrare nequeat. q̄ si eo nouiter in pratis secato pluuia supuenerat anteq̄ voluat modicū vel nihil ledit. S; vt ait Palladius. post pluuiā deb; cōuertit anteq̄ p̄ ipsius ma siccat. siue iam fuerit siue nō fuerit reuolutū. Si p̄o eo reuoluto supueniat oīno desitruat. null⁹ vilitatis etisē vilitas fenū est vt toto āno seruet. q̄ enā p̄ biennū seruari cōmode poterit. et bob⁹ eq̄s asinis et q̄busdam alijs aialib⁹ nutrimentū cōgruū p̄bet. vt p̄ sunt sustinere labores. q̄ eis p̄pter necessitates

Capitulū. iiii. De nemoribus que hominū industria fiunt.

boim inuigant. ouibz ppe niniū subuenit. q̄ de tra nutrimētū sumere nequnt. Si q̄d fe nū subtile frōdōsūz odoriferz 7 laudabile fuerit. erit q̄si anona solū aialibz. tā calido q̄ frigidō tpe sufficiens ad laborē. Si p̄o fuerit fēz nū grossū paludale aut nimis mature v̄l sero secantū nō erit sufficiens aialibz multū laborē tollerātibz. nisi cis annone auxilio aliqū succurra. v̄l nisi tpe magni frigoris in q̄ aialia nō laborāt 7 omne pabulū audius appetūt.

Incipit secunda ps li
bz cuiusdm de nemoribz 7 primo de bis que naturaliter proueniunt.

Ico in p̄mis q̄ nemora v̄l naturalit pueniūt. vel boim industria instituunt. 7 q̄dā natura pducunt. sūt ex hūore 7 seā in matrice tre cōtēns. q̄ virtute celesti erūpūt ad sufficiē terre. 7 erigunt in spites diuersa rū plāta. p̄m diuersitatē hūorū seīs 7 locorū. in q̄bz pueniūt. sūt etiā sine hoīs misterio ex semibz. q̄ a p̄pinqs arboribz in terraz decidūt aut ab auitibz vel flumibz de lōge ferunt. in al pibz p̄o naturalit nascunt silue piellaz mari maz 7 fagorū. castanearū quercū cedroz 7 siluā. in locz p̄o dep̄sis 7 paludosis sp̄te nascunt salices p̄li 7 alni cāne siluestres vinde cie 7 siles plāte. In pluribz aut locis nascunt spineta 7 arbores que tortuose 7 infinite spinete diuersorū genēz. 7 puri 7 mali forbi v̄lmi frap̄int opili 7 siles arbores. 7 q̄nto pinguior aut tre tāto p̄ciores pueniūt arbores. i ma q̄a p̄o 7 falsa v̄l amara nascunt spineta. 7 arbores que tortuose spinose scabiose 7 byspide bec aut nemora pcurāda sūt diuersimode. Nā ea in q̄bz sūt castanece p̄it mali 7 siles arbores fructū ferentes extirpāda 7 purganda sunt ab oibz spinetis 7 plāns extraneis. Et fructifere arbores rarificāde. vbi nimis spisse fuerit. 7 incidēde in altiori loco. quā bestie attingere possint. 7 ex plāns domesticis 7 nobilibz inscēde p̄m doctrinā traditā i libro sc̄do cū de insinibz locū fuit. Ea p̄o q̄ alijs arboribz 7 spinetis occupata sūt si arbores nobiles 7 pulcras habuerit edificijs 7 alijs opibz aptas sūt sūt extirpāda. 7 vbi nimis spissa fuerint sublatz turpioribz lignis rarificāda paulisp̄ 7 ois hūor cōuertat toralit in subam meliozū. Ea p̄o in q̄bz sunt arbores ignisolumō p̄grue nō sūt mouēda nisi forte spinis purgentur 7 tribulibz. que quolibet quinto aut sexto vel rarioribus annis sunt incidenda. 7 ligna mīna congruenda.

Uicupit nem? seu siluā plātare v̄l sc̄re re. cōsideret p̄mo sūtū 7 naturā tre in q̄ facere siluā cōstituit. 7 vbiqz tales cōserat arbores q̄ illi loco cōueniāt. 7 tādē vōiū institutis adimpleāt. Nā si sūt i altis alpibz aut earū vallibz. si q̄d soluta tra est. p̄grue recipiet plātas 7 sc̄ia castanearū. q̄ ad mūn? p̄lpedibz abinuicē distare debebūt. Si p̄o terra cretosa vel lapidosa i talibz locz extitit. ei cōpēt p̄cipue quer? rouer 7 cernus. Et si talis terra fuerit i mōtibz calidis remor? ab alpibz amigdala sibi puenient aptant. Et si loca sūt pingua p̄grue recipiet piraria 7 pomaria. 7 i locis calidis oliuētū 7 siccetū 7 maloz granarū siluā. in frigidis p̄o 7 t̄patis anellanas cotana 7 nespula. si p̄o loc? fuerit hūidus 7 de p̄llus solut? cōueniētū recipiet salicetū albarētū alnū 7 p̄lin. 7 si cretosus talis loc? extiterit. ei cōueniet v̄lmetū fraxinetū opilius 7 rosuer. Et si loc? marin? arenosus 7 q̄si sterilis extiterit. desiderabit p̄inetū. et i calidis climatibz palmā femiaz 7 maulū. Instituant aut p̄dicta oia vel ex plāns aliū de trāstatis v̄l seminibz sars. aut manu in p̄gruis locz plātans.

nō tū ignores q̄ castaneæ. l. pedibz ad min⁹
quaqz p̄sum distare debebūt. vt in ramis pos
sint congrue dilatare. z plurimū fructū ferre.
quē? p̄o non min⁹ distare cōueniet qz natu
raliter plurimū p̄ latera se diffundit. rouer z
certus viginti pedibz aut paulioribus distare
sufficiet. hec enī tria genera arborū glandem
ferūt que cibis op̄imus est porcor. piraria
p̄o z pomaria. r. pedibus v̄l vsqz ad. rrr. di
stabit. Q̄ liucū. ficus. malagranata. auellane
coctana z nespila. r. v̄l vsqz ad. r. pedes di
stare poterūt. salictū p̄o aut p̄o p̄pter p̄icas
minimas aut p̄pter naturā edificiorū plā
tatur. primo q̄dem modo decē pedibz abinuī
ce distent. sc̄do p̄o per duos v̄l tres aut quat
tuor pedes distare sufficiet. quia eius sp̄ssitu
do in altū procurabit rectitudinē z augmen
tū. populus autē z alnus q̄ non multū diffun
dūt se. in altū p̄o naturalit̄ extolunt non sunt
rare ponēde. Sz albarus villosus est si ingros
setur in stipite. p̄pter assides q̄ multis ope
ribus cōgrue ex ipso sūt. z p̄pterea ramos
plurimū p̄ latera spargit. Ideoqz nō inconue
nienter vsqz ad viginti pedes v̄l amplius se
parare plantet. que etiam q̄ quibz dā tactis
aliquid corticis habentibz summa facilitate
nasceat. possunt etiāz sp̄sse poni vt traves siue
ramos faciāt subiles z lōgos. v̄lmus autem
opulus z fraxinus nō incongrue sp̄sse lateqz
als rareqz poni possunt. q̄ tam grosse q̄ sub
tiles z lōge tales arbores diuersis operibus
adaprant. Pinus p̄o z palma circa trigita pe
des distare ab inuicē satis cōgrue possunt. de
singulis autē arborū generibz p̄dictorū plene
tractatū est in libro quinto. prout disponunt
in cāpestribz agris. nūc p̄o p̄nt ex eis nemo
ra sūt z silue breuit̄ de ipsis tetigisse sufficiat.

Incipit liber Octau⁹

de viridariis z rebo delectabilibz ex arboribz
herbis z fructu ipsozū artificialiter agendis.

A superioribz libris tracta
tū est de arboribz z herbis
sc̄dm q̄ vtilia cōp̄ori bñā
nō erant. Nūc p̄o de eis
de dicendū est. sc̄dm q̄ anie
ronali delectationez afferūt.

et cōsequenter corporis salutē cōseruant. q̄a
cōplexio corporis animi sp̄ adheret affectui.

Capitulu primum. De vi ridariis barbarum paruis.

Viridaria q̄dā ex herbis tū q̄dā ex arbo
ribz. q̄dāz ex vtroqz fieri p̄nt. z q̄ de her
bis solūm sūt desiderāt terrā macrā z soli
dā. vt herbas subtilis capillares creare pos
sint. q̄ maxie visum delectat. op̄er igit locū q̄
ad viridariū tale parat p̄mo bene liberari ab
herbis z radicibz adulterinis z magnis. q̄
vir fieri poterit. nisi p̄mū effossis radicibz op
time plantet loc⁹. z vbiqz fortit̄ infundat aq̄
seruetissima vt reliq̄e radicū z seminū in tra
latentū germiare nullaten⁹ valeat. z deinde
cespite macro subtilis gramis tot⁹ loc⁹ iplēat
z ipi cespites fortissime cōp̄mant lignis mal
leis. z exulcent gramia pedibz. donec vir de
ipsis aliq̄d apeat. tūc enī paulatim erūpent ca
pillariē z sufficiē admodū p̄ant viridis opes
riet. Sit autē loc⁹ viridarij q̄drat⁹ tāte mēsu
re q̄ sufficiat his q̄ in eo stare debebūt. in cir
cuitu p̄o ei⁹ herbe aromatice oim generz plā
tent. vt sunt ruta. saluia. basilicon. maiorana.
mēta z siles. z siliter ois generis flores. sic vio
la. lilij. rosa. gladiolus z silia. Int̄ q̄s herbas
z cespitē planū sit cespis eleuatioz. z q̄si p̄ mo
dū sediliū aptat⁹. flores z amir⁹. i. cespitē etiā
p̄ viā solis plārade sunt arbores aut vites de
ducēde. ex q̄rū frondibz q̄si. p̄tec⁹ cespis v̄m
brā habeat delectabilē z refrigerantē. in arbo
ribz aut illis plus q̄rū vmbra q̄ fruct⁹. z idē

non caret de eoz. sossura z finatiōe q̄ cespitē
no cumentū afferret. Quēdū est aut in his ne
sint arbores nimis spisse aut pluriē f̄m nūc
qm̄ ablatio aure sanitatē corrūpit. z idēo viri
ditiū libētū acē desiderat. z sup̄flua ymbria
infirmitates generat. ampli⁹ no sūt arbores
male sic nūc. z qdā alio. s̄ sūt dulces aromati
cē sūt floz. z iocūde in ymbria sūt vites pi
ri. mali. malapuri. ca. lauri. eipssi z binoi. post
cespitē sūt magna herbaz medicinaliū z arō
maticarū diuersitas. cū nō modo delectet ex
odōre f̄m olfactū. sed z floz diuersitate refi
ciūt visu. in q̄bo ruta pluribz locz admisceat.
eo q̄ pulcre ē viriditas. z ipa sua amaritudie
fugat extra viridariū anialia venenosa. in me
dio aut cespis. ubi il sit arboz. s̄ pot⁹ ipa pla
mies libeō gaudeat acē z sincēro q̄ ille aer
salubrior ē. z etiā araneaz. tele extēso d̄ ramō
arboz ad ramū impēdit. z inficeret vultus
trāsēns. si arbores i mediō viridarij siue ces
pis plantatas b̄et. Si aut possibile sit fons
purissim⁹ deriuat in mediū. q̄a ipsi puritas
multā affert iocunditatē ad aquilonē z etiā ad
orientē viridariū sit patulū. p̄t illoz v̄tozū
sanitatē z puritatē. Ad oppositos autē v̄tos
scz meridionale z occidentale sit clausus. p̄pter
eoz v̄tozū turbulentiā impuritatē z infirmi
tatē. q̄uis etiā aq̄lonaz impēdiat fruct⁹. mi
ro nō modo cōseruat spūs. z sanitatē custodit
delectatio em̄ q̄nt in viridario z nō fructus.

Capitulu. ij. De virida

rys mediocribz z mediocritum personarum.
Secundū facultates z dignitatē medio
crū p̄sonaz mēsuret spacū tre virida
rio deputāde. vicz duo v̄l tri aut quatuor vel
plura ingera siue bubulc. cigat. follas. z sepi
bus spiaz. vel rosaz. z desup fiat seps de ma
lis puniē. i calidis locz z i frigidis de nucleis
scu p̄nis v̄l malis ciconijs. Jē aret z expere
v̄l ligōibz plantē v̄ndiqz locz. deinde funicō
ymuertas signet locz. vbi arbores sūt plātari
de. plātent in eis acies p̄ioz. z maloz z pal
maz. i locz calidis z ciconioz. Jē morozū cē
rusaz z prunoz z silij arboz nobiliū. v̄l s̄
cū nucleoz. amigdaloz. ciconioz z silijū
v̄nūqz vicz gen⁹ in suo ordie. distet aut o
z dies. x. pedibz ad min⁹. aut plibz p̄ dñi volū
tate. i acie distet arbores ab inuice magnē. x.
pedibz. p̄e. x. Int arbores ab inuice i acies
plātari potēt vites nobiles diuersoz generū
q̄ delectatiōz z vilitatē afferet. ligoniscit ac
tes v̄l arbores z vites melius sualescūt z vni
uersa spacia deputent p̄as. atqz sepe de ipsis
adulterē siue magnē euellent herbe. Secat
bis i āno p̄zta viridarij. v̄l pulciora p̄manē
ant. plantent z forment arbores. v̄l sup libeō
q̄ntū dictū est p̄ ordinē de v̄noquoqz genere.

Ita fiat in eo pularia in cōuententiori par-
te admodū domus vel papilionis formata.

Capitulum. iij. De virida-

rijs regum z aliorz illustriū z diuinū dñorū.

Quoniam tales psonę ppter eorū diuitias
z potētā pñt in bñdō viridarijs rebus
integre sue satisficere voluntati. nec deest eis
placitū nisi industria ordinādī. sciat q viri-
dariū multā delectationē hñs hoc mō facere
pñt. Eligat igit planū locū non paludosū. ne
qz ipediū ab insufflantōe bonoz. vñtorū. in q
sit fons p loca fluēs. Sit aut loc⁹. r. iugerū
aut pluriū. p dñi volūtate. cigat muris pueni-
ent altis. plātē in eo qz pte septentrionis nem⁹
arborz diuersa z. in q fugiat z latat aialia sil-
uestria in viridario posita. ex parte vero me-
ridiei fiat palaciū speciosū. in q rex vel regina
morēt cū voluerit graues cogitationes effu-
gere. Flamqz gaudijs z solacijs renouare ab
hac em pte faciet celiū tpe vmbra viridario
z ipius fenestre ad viridarij tpatū habebunt
aspectū. nō seruoze solis insectū. in eo fiat in
aliq pte viridariū. vel viridaria supdicta. fiat
etiā icodē piscaria. in q diuersa genera pisciū.
nutriant. lepores cerui capoli cuniculi z silia.
rapacia ponant in eo sup qdam arbutulas
p palaciū positas. fiat sic dom⁹ qdā tectū et
pices hñs de folio rameo spisse reticulatus.
In q ponant fasciam pdices silomene meru-
le cardiliniū fumelli z oia genera auiclarz ca-
nētiū sint añ acies arborū viridarij a palacio
ad nem⁹ nō extra trāstierio vt facili⁹ de pala-
tio videant qcūqz agūt aialia q in viridario
posita sūt. fiat etiā in dicto viridario palaciū
cū camīar z camerz de solis arboribz in q pñt
rex z regia cū baronibz z dñabz eē tpe nō plu-
uioso. bñdō aut palaciū fieri cōmode poterit
tali mō. Desurent z signent spacia vniuersa
camīate z cameraz. z in locz pietū plātent ar-
bores fructifere si placz q facile crescāt vt sūt
cerula z mali vñ qd meli⁹ est plantent salices
vñ bedelli vel vlmī. z tā institūibz qz palis z p-
cicis z vinctis p ples annos eoz. pcurēt aug-
mentū in tñ. qz pices z tectū ex eis velon⁹ p o
z facili⁹ poterit palaciū sine dom⁹ pdicta fie-
ri de lignamēte siccō z vndiqz circa ipm plāra
ri vites z vniuersa z edificij opiri. poterit etiā
in ipō viridario fieri tētoria magna de ligna
mine siccō vñ arboribz viridibz z vñtibz opiri.
Ampli⁹ multū affert delectatiōēz si in virida-
rio fiet institūtiōes mirabiles. z diuersē i eisdem
arboribz. qz diligēs viridarij cultor facile sci-

re poterit ex his q infra in eodē libro dicentz.
Propterea scire oportet q oia genera arborū z
herbarz in tali viridario sunt ponēda vñiqz
qz separatū ab alio. z distinctū ne aliquē inueni-
atur hñe defectus. in tali itaqz viridario nō sp-
delectet rex. sed aliquē cū serijs necessarijs la-
tissecerit rebus renouet in eo gloriāz dñi ex-
cellum. qui omnīū bonorū delectationem au-
ctorz principij est et causa.

Capitulum. iij. De his q

ad delectationē fieri possunt in munitionibz
curiarū z viridarioz.

Ira tñbas z curias siue circa virida-
ria pgrue fieri pñt munitiones ex arbori-
bus viridibz. siles munitionibz muros seu pa-
langati vñ stititate cū turribz siue binifredis b-
mō. in sumitate riparū cigentū locū liberato-
rū. optie ab oibz spinis z arboribz vetustis p-
fūde plātent salices vñ ppli. si solū cōperat eis.
vel vlmī si diligat tale terrā spisse p vñi pedē.
vel min⁹. z linea recte ducte hec cū optie con-
ualuerint incidant iuxta terrā. z sequā anno
furculoz proles p loca linee qternis dignis
inspissent. z cū palis pccis z viculis sursum di-
recte ducāt donec augmentū octo vel x. pedū
susceperint in ea altitudine. cū aliqūter ingrossa-
te fuerit incidant infra locū pō munitionis p-
qñqz pedes vñ curia siles plātē tpe pōtū p mō

si ponant. r. pedibz eadistates. que cū in p̄di
cta fuerit alitudine incidunt. r. cū auxilio p̄s
car. p̄s primas r. p̄s posteriores plicen
tur platas r. exteriores. sicut circa eas r. hie to
nes q̄libet ano fiat donec q̄i cras qdā foris
affecta sit. sup quā possint boies secure mora
ri. deinde p̄s exterior dimittat augeri admo
dū muri sup cursorū positi. q̄ in alitudine cō
grua q̄libet ano incidi cū forma merloz sup
muri positoz poterit r. tali mō teneri. Circa
tale munitionē i angulis. r. alibi si placuerit
poterit q̄mōr arbores plātari. r. sursum dire
cte cōducti. r. singulis. r. pedibz incidi. et p̄s
sempas plicari cū auxilio p̄icar. r. velut sola
ria ex eisdē fieri. r. iterū in altū extolli. r. eodē
mō formari. r. tandem desup plicari admodū
tecti domoz. vel cū merlis formari. sup ianu
am p̄o op̄te statit dom⁹. r. ante ipam iolarū
arboz p̄dictarū. in curijs etiā siue viridarijs
fieri pōt domus cū colūnis viridibz ipis iam
grossis op̄te trāsp̄latas. r. trabibz sup ipis af
fixis r. tecto cānar. v̄l paleaz. op̄tis. dū in ali
q̄ram⁹ ex singlis colūnis emineat sup tecto
q̄ipam colūnā sp̄ ab ariditate meat. r. domū
ipam mirabiliter ab estino seruoze defendet.

Capitulu. v. De his q̄ in
cāpistrbz agris ad delectatiōez fieri possunt.

Aggris plūmū delectat pulcer spoz si
tus. ampli⁹ q̄ non sint p̄ies deformes
agelli. S; magna q̄ntitas in vñū sine intual
lo redacta directos hñs confines. Et ideo p
curare d; diligēas p̄familias. p̄e suos agros
pot⁹ q̄ alibi emere. et i alijs p̄ibz agellos vē
dere. r. cū vicinis p̄mutare p̄es supfluas. et
tortuosas agroz. r. suū agri cū vicinis rectifi
care. r. omne locū fossas r. sepibz spinoz viri
diū cū arboribz cōueniētibz p̄mixti eā distan
tibz cingere. atq; fossata pua scolatoria q̄ i plas
tus necēia sunt inn̄ itēca recte formare. q̄ntuz
possibile ē. fnata sp̄ vtilitate agroz. delectacō
nē cū vtilitas pcedere d; in agri. licz in viris
darijs oppositi sit seruādū. r. ideo quecūq; in
eis malozē frugū pollicent⁹ vbertatē sunt me
liora. r. magi eligēda. Ampli⁹ p̄curet p̄ posse
q̄ p̄ agros aq̄rū riuū decurrat. q̄b possint cū
opus fuerit irrigari. r. ab eis cū necessariū sit
aucti. p̄ spaciolos agros formen⁹ etiā itine
ra congrua. q̄b paterfamilias eq̄s r. pedes r.
coloni cū plaustris r. bobz cōmode accedere
possint ad omnes partes agroz. becēm oia
plurimū cum vtilitate delectant.

Capitulum. vi. De his q̄
circa vites r. fruct⁹ ipaz delectationē p̄bent.

Curum delectat habere pulcra vine
ta in planis sine in pennis montibz
dicitur et posita. diuersorum generum
vvas feracitas. 7 ideo diligenter procuret do-
minus ea in congruo situ plantare. 7 in locis
pinguibz in arboribus 7 pcularijs ea forma-
re. in calibus po iuxta solū in directis aciebz
disponere. atqz plurimū generū bonorū vvas
in his conferere. in istonebz mirabiles in eis
dem experiri. que ab antiquis sapiētibz 7 p
cipue Palladio posse fieri p̄dicant. quarū
vvas modus est. q̄ plantę vitis iuxta certu-
sum vel aliam arborē. 7 cū optime apprebē-
derit 7 cōualuerit per foramen arborē acuta tere-
bra. 7 per foramen vitis ducat. 7 cēsum lu-
to ab vtraqz parte obturef foramē. ne sol aut
pluvia vel ventus consolidationē impediāt.
deinde cum lignū vitis optime cū ligno ar-
boris vnitum fuerit. iuxta cū arboris in-
cidatur vitis. vt deinceps succo arboris nu-
triat. sic em vva fertur tēpore fructuū arboris
maturari. Est quidez modus faciendū vitē 7
vnam tiracā aut mūscatā vel gariofilarā vel
lazarianam. vel alterius qualitatē. qd sic fit.
Sarinētū quod pangandū est in vna par-
te scindat. 7 soluta medulla loco eius tiracā
vel mustus puluis garioflosū vel stamonez
vel alterius rei ponat. 7 terre mandet vincu-
lo diligenter affricū. quo facto vva que ha-
scet virtutem eius qd in vite positum est tene-
bit. Sane si sarinētū de hac vite sumētū 7
plantę materni medicaminis pōtentiā non
tenebit. oporebit autē tirace vel alterius rei
assidua infusione senescētis succi vim reite-
rare. Sed in hoc idē breuius fieri posse pu-
to. si in initio maturitatis vvaqz scindatur ser-
mentū vve pendētis. 7 medicamine immis-
so ligetur. Est quedam pulcra species vve q̄
gramis interioribz caret. que grecis auctori-
bus sic recitante Palladio fit. Sarinētū
quod obzruendū est quantū placebit in terra
debem? tantū fundere. vt omī medulla sub-
tracta ac diligenter exsculpta membra iterū
diuise partis adunare 7 vinculo dimissa con-
stringere. 7 deponere. vincalū autem de pa-
piro asserit esse faciendū. 7 sic in humida pō-
nendū diligentius quidem sermentū reū 7
cum quantū excauāt est inter squille bulbū
demergunt. Cuius beneficio asserit satā omī
nia cōprehendere posse facilius. alij tēpore
quo vites putant sermentū frugiferū putate
vitis in ipsa vite quā possunt de alto sublata
medulla excauant nō diuissim. 7 calamo affi-

to alligant. ne possit inuerti sic topon seu tea-
naton quod greci sic appellāt in excavata p-
te suffundant et aqua prius ad sappe pingue
dinē resolutū. Et hoc transactis octo diebus
semp reituant. donec vitis germina nonella
procedant. vt vites bottriones ferant albos. 7
nigros. sic fieri greci asserūt. Si vicine sunt
vites alba 7 ingra cum putant sermētā vtri-
usqz sic diuisa int se cōiunge. vt medios vtri-
usqz oculos equando possis reddere vnitati
7 sic papīro stricto ligabis. 7 molli. atqz bu-
mida terra linire curabis. 7 interiectis trinis
diebus adaquare. donec germēt noue fron-
dis erumpat. hūc exempto tēpore poteris
genus efficere per plura sermētā. Quidam
experitis mihi asseruit se inseruisse surculum
albū 7 nigrū in vna vite continuatis summi-
tibus gemmarū. corticula tantū gemmarū
de medio sublata. 7 optime cōprehēdisse.
vl potest hoc fieri exceptis duobz surculis. 7
diuissis in hētis oculis diuissis sumit 7 opti-
me ligatis tanqz sit vnus surculus inseratur
vel duabz gemis diuissis 7 cōiunctis cū mo-
dica quantitate ligni. 7 in locō p̄mo insertis.
plurimū etiā delectat habere vna diuersorū
colorū 7 saporū. 7 ideo diligēs paterfamilij
asrepestiue quasdā colligat vvas. vt vniū
babeat acerbū. quasdā bene maturas. vt po-
tens. quasdā nimis maturas. vt dulce. faciat
etiā vna diuersorū colorū cū rebus colorā-
tibus 7 sapore non corrūpentibz. faciat etiā
ea diuersorū saporū cū rebus odoriferis. 7
saporem nouū tribuentibz. in quibz delectet
odor 7 gustus. que in aliqua pte mitti in cal-
dario ad ignē mittant. 7 dimittant donec op-
time vinū in illo sapore vel odore infectū fue-
rit. Et tunc in vas in quo sit simile vinū. vel
alterius generis immitat seruetur vsū mōz
saturū. bonū est etiā habere vna medica-
lia quibz vitatur corpus. cuius ad aliquā egi-
tudine facili sit declinans. hoc qdem fiet cū
medicinis simplices vl cōposite contra illam
egritudinē habētes p̄tūe p̄dicto modo mis-
ceantur vino. p̄curet etiā semp habere in do-
mo agrestū. sappam. vvas passas. accētū 7 si-
milīa que facias scdm modos supra in libro
quarto notatos. multū em delectat animū ēz
pro se qz pro amicis que appetit facile inueni-
re Si botrio possit deffloruit mutatur in va-
sculū terreū vel vitrium parū tamē ex to-
to bottrione dicitur fieri vnum granum.

Capitulum. vii. De his q
circa arbores delectatione augent.

Et his q patrefamilias delectant. est ha
bere in locis suis copia bona arboru.
generu diuersoru. ideo p curare debet vbi
cuius inuenit arbores nobiles afferetes fructu
inde ad loca sua transſerre. et plantare ſiue inſe
rere eisdem. et non inordinare vt fere oēs fa
ciunt eas diſponat ſed in cōgruis ordinib. vi
delicet magnarū arborū genera raro vt in ra
mis dilacari poſſint. et ſupfluis ymbis non
cōſamant fertilitate agroz. eas q̄ que par
ue ſui natura pronuntiat ſpiſſiores ponere po
teſt. et vnu quodq̄ gen⁹ ſormare ſm naturam
ipſius ampli⁹ maiores a ptibus ſeptentrionis
et occidentis ponere debet. miores po ab oriente
et meridie. hoc em modo frumēta q̄ patentia
capo letant minorē ſentiēt leſione. p̄terea in
cūctiōes faciet mirabiles. et diuerſas in codē
vel diuerſis trūcis. que valde admirabiles ſe
oſtendūt. his q̄ experimēta in talibz probant.
nā inſinitoz p̄roz et malozū genera. ciconio
et neſpuli et forbarū et ſimilū in codē trūco
inſeri p̄nt. Inſerit etiā malus in ſalice et po
pulo. et vitis in vīno et moro. Itē ſi pſicus in
ſera in ipſa fagina pueniūt neſpula maio
ra et meliora alijs. Et ſi amigdalus et pſic⁹ cō

ſuctis oculis inſerant in p̄no erūt eozū poma
carnē pſicorū habētia. et ipſoz oſſa muſabū
tur in amigdalaz naturā. morus etiā inſeri
pōt in vīno. ſed magne purit inſecticijs au
gimēta. aſſerit Marcialis cādidā gna in ma
liſpūnciis fieri ſi argille et crete q̄ra ptem gip
ſi muſceas et toto triento hoc gen⁹ terre radi
cib⁹ et adlūgas. idēz dicit mire magnitudis
eius poma fieri. ſi olla fictilis obruat circa ar
bozē punici. et in ea ram⁹ cū flore claudat. ne
reſūat ligat⁹ ad palū. Tūc coopta olla cōtra
aq̄ min⁹ incurſus autūno. pateſcacia ſue ma
gnitudinis exhibebit poma. ſed etiā de mēſe
mag et iunij poſſe fieri cōmodi⁹ aſſirmat. var
ro aut alit ſpecificat modū dicēns. Si mala
punica imatura cū herēt in ſua p̄ga. demer
ſer⁹ in ollā ſine fundo eas ſi obiecter⁹ in terrā
et opuer⁹ circa ramū ne extrinſec⁹ ſpūs afflet
ea nō modo integra erunt. ſed etiā maiora q̄s
in arboze vñq̄ pederint. vt varios fruct⁹ ſic⁹
exhibeat ramos duos nigre et albe. ita ſe vin
culo ſtringes ac torques vt germina muſcere
cogant. ſic obruti et ſtercorati et hūoribz vitū
vbi p̄dare cepunt. germinantes oculos aliq̄ ſibi
aduerſe cōglutina. tūc germē adunatū p̄u
riet duos colores q̄s vnitare diuidet et diuiſi
one diūgat. roſas nondū pateſcacias h̄ mo ſer
uab. in cāna viridi ſtāte ſciſſa. recludas. ita vt
panti⁹ corā ſciſſurā. et eo tpe cānā recidas. q̄
roſas virides h̄be voluer⁹. aliq̄ olla rudi con
ditas ac bñ munitionis ſub diuo obruit et reſer
uat. cerna vt ſine oſſibz naſcāt. ſic aſſerit mar
cialis. arbozē tenerā ad duos pedes recides.
et eā vſq̄ ad radicē ſundes. medullā ptis vtri
uſq̄ abradere ferro curabis. et ſtanū vitales
pres vincto ſtringes. et oblenis ſimū ſūmā p
tē et laterē diuiſuras et poſt annū ſolidat⁹ dicet
cicatrī. hāc arbozē ſurculus q̄ adhuc fructū
nō attulerit inſeres. et ex his ſine oſſibz poma
naſcent. Si ram⁹ punis ceruſi ſcanda. et loco
medulle ponat. ſtamonca fruct⁹ illi⁹ rami co
anno laadū p̄nt acq̄rat. aſſirmatūto grecis
pſic⁹ ſcripta naſcet. ſi oſſa eius obruas. et poſt
ſeptē dies pateſcacia cepit apertis bis nucleos
tollas. et bis cinobori inſcribas mor ligas ſi
mul cū ſuis oſſibz obruas. diligētius adherē
tes. ſine oſſibz pſica ſiūt ſi pſic⁹ et ſalit p̄e plā
tenſ. deinde incliato ſalice ad modū arc⁹ pfo
ref in medio. et p foramē pſici plāta ponat.
et cera vltimo pſecte obture foramē. et vſq̄ ſup
ipm tra cumuleſ et cū āno vel biennio trāſactio
pſici et ſalici lignū vñtū fuerit. ſub arcu ſalici
pſicis incidaſ. vt ex ſolo ſaliciſ hūore aliaſ.

Capitulum. viij. De delectationibus ortorum.

Vntā multū delectat ortū bene dispositū z industria sufficienti cultū habere Ideo paterfamilias diligēt pcurēt bñe ortū in solo pignū. z solutū soluto. Cui fons vlt riuus si fieri pōt p spacia destrecta defluat. vt possit rigari tpe magni estus. ibi omnia genera herbarū bonarū tā cōmestibilibū q̄ medicā naliū nutriat vnūquodq̄ scdm q̄ requirit natura eius. in arēis rectis z cū extenso funo z latitudinis modo formāz equaliter prout in hoc seruo plene traditū est. finū in eo semper habeat habundant. ne propter macredine te dīo cōspiciēte afficiat. Et vt plenū delectet res multas opetē in eo. possunt em̄ in eis q̄dam naturalia fieri. q̄ quibūsdā miraculosa vident. nā si caprini stercoz bacca subtilitē subula etc. cauauer. z in eā semen lactuce nasturcij cruce radici imiser. z tūc inuoluta si mo bacca tre optie culte bzeuī scrobe dimer. scris. rāssan? nūc in radicē. cetera semia in sū mo lactuca pariter emergētē possiliūt. singulorū sapore seruato. Si plura semia porrorū id est plures porrine in vinū ligata deposueris grādis ex oibz nasct porrus. Itē si capite ei? rape semē emittas. sine ferro z pāgis multū inuēlcare fert vel plātas semia in vnū stris

cū foramē posita. oīm pullulatio i vnū grā de porrū cōcrescet. Si aq̄ in patenti valculo sub cucumere vel citrullo aut cucurbita ponas. duobz palmis in florē tales fiāt. aliq̄ florē cucumeris cum viticula sue capite absciso. intelligit Albertus cāne inserūt cui p̄us oēs nodos pforauerūt ibi cucumer nasct nimia lōgitudie tēsus oleū sic metuit. vt si iuxta posueris velut are? plicet. qd tonat velut tunno re duct? cōuerit si ei? florē sicut in vine sua est in forma fictili clausit. ac ligaueris q̄lis vultus formā hoīs vlt aialis habuerit. talē cucumeris figurā p̄stabit. hoc em̄ oia virgilū? martialis asseruit. rē mirāde ozymo martialis affirmat q̄ modo purpureos mō albos flores modo roseos. Et si ei? co semie frequēt seras modo in serpillū mō in sunsibzū mutet. Hermes autē dicit q̄ cucurbita i cineribz olliū habmano? plātata z oleo rigata nono die bz fructū. Et q̄ mirabile est. semia q̄ in vase cucurbitae sunt. in sublimi nata faciunt cucurbitas longas z etiles. que autē in medio eius nascuntur. faciūt grossas. z que in profundo iacent. faciunt latas.

Incipit liber Nonus

ruralium cōmodorū. de omnibz animalibus que in rure nutriunt.

A supioribz libris dictū est de cultura agroꝝ. vineaz. ortorū. arborū. pratorū. z nemorū. z de oī vtilitate ipsoꝝ. z etiā de his q̄ ad delectationē spectant tam

in virdarijs q̄ in mirabilibz ex herbis z arboribz artificiose agendis. in hoc autē nono libro dicet de aialibz q̄ ppter vtilitatē z delectationē nutriūt. in rure vtrū ne antiquas ignoscet. Sciendū est vt ait Varro egregi? p̄bilo sopbus q̄ p̄mis tēporibz fuerūt aialia semp q̄ naturalit viuebat ex his rebz quas inculta terra ferebat. ex hac vita in scdm descendērūt. agriculturā videlicet z pastoriciam. ppter vtilitatē ceperūt colere agroꝝ. z fruct? capere. plātare arbores viles z colligere fructus. Itē de p̄bendere aialia. cōcludere z mānscere ipsa. Et pmo ceperūt oues ppter vtilitatē z facilitatē. hec nāq̄ maxie natura q̄te sunt. ad viā hoīm aptissime. ad cibū em̄ lac z caseus cōpētūt. ad vestitū p̄o pelles z lana. deinz autē ceperūt z domesticauerūt aialia cetera q̄ hūano generi vtilia ē ppendērūt. z ad bec ex oibz generibz domesticatis multa siluestria esse affirmant in locis diuersis. nā in fr

fia multe dicunt esse omniū ferarū greges. in la motrace capre. in italia multas esse sues ferās nemini est ignotū in dardania medicea et tracia multi boues fere. asini feri in frigida et caonia. equi feri in hispania citiore. Dicam itaque de animalibus nutriendis que scire potui ex doctrina prudentū antiquorū et experientia modernorū. Et quia non omnes per omnia sed certi. et per certa peritiores vel min⁹ periri ueniunt. supplementū huius operis relinquo viris maxime eritis in talibus. nā ut ait philosophus: experientia facit artē. et plenius ea cui naturalis ratio est annexa. verū quia inter cetera animalia equ⁹ censetur nobilior et magis necessarius tam regibus et alijs principibus tēpore belloz et pacis et ecclesiarijs prelati et per cōsequens ceteris dicam pmo de ipis plenius. de ceteris sub cōpendio. quib⁹ de genere multa equorū dicta poterunt adparari. propter affinitatē nature ipsorum.

Capitulū primum. De etate equorum et equarum.

Reges equorū et equarū qui habere voluerit pmiū ut ait Varro. spectare oportet. videat ne sint minores triū annorū. maiores decē annorū. Etas cognoscat equorū et

fere oīm q̄ vngulas indiuissas hñt. et etiā cornuta sunt vt idē ait. et siliter palladi⁹. q̄ equi in triginta mēib⁹ primū dētes medios dicit amittere. duos supiores. et totidē primos. et pmi eieci et totidē inferiores incipiētes quartū agere annū eiciūt. et totidē primos et pmi eieci renascunt. Quāto anno incipiēte amittūt siliter alios q̄tuor scz duos supiores et duos inferiores p̄dicas primos. q̄ renascentes sexto anno implere incipiūt. Septio oēs hñe solēt relatos et cōpletos. Lū autē sunt maiores cui⁹ etatis sit intelligi negāt posse. pter q̄ cū dentes sint facti brochī. id est plicati et sup alia cana. et sub eis lacus id est cōcanitas qd cū aperuerit. dicit habere ānos sedecim. vir autē prudens et erpms nris tpi⁹ ait q̄ equ⁹ habet duodecim dētes scz sex supiores. et sex inferiores. qui omēs sunt anteriores. cū quibus cognoscant etates et tēpora equorū. deinde habet scalones. et post illos hñt molares. et pōt esse q̄ qdam eq̄ plures hñt. et tūc dētes sunt dupli. et pōt esse q̄ equ⁹ eiciat et bis aliquos. et amplius nō renascunt. et nō nocet eq̄ nisi ad pascendū. qm ipsi p dētes anteriores pascunt. Et ideo erit minoris p̄ci. et masculia re equorū est p dētes molares. dētes autē pmi quos ibi mittāt sunt duo supiores. et duo inferiores. q̄ vocant prim⁹ morsus et vacat pullos pmi morsus. qd qdam dicit fieri secūdo anno. et postea mutat alios q̄tuor dētes primos. scz duos supiores. et duos inferiores. q̄ vocant mediū. id est scdus morsus. et tūc vocat pullos scdi morsus. deinde mutat alios q̄tuor. scz duos supiores. et duos inferiores. q̄ vocant quadrati. id est terci⁹ morsus. et qm pullus nascit cū rauchis nascit. et postea nascunt scalones. et qm isti scalones nascunt nimis lōgi adeo q̄ equū impediūt annonā molere et impinguare ppter qd marischalchi scalones refecāt. et qm pullus fac⁹ est equus dētes eius fiunt rariores. et capita dentū fiunt nigra et elongant. et p aliquos annos stabit cani. et cum incipit senescere color dentū reuertitur ad albedinē. et transit ad colorē melis. et post hoc fiunt albi vt color pulueris. et fiunt longiores. Sed ipa dentū longitudo est aliquādo per naturā abscz senectute. propter quā causam refecant seminihus dentes. vt iuvenes esse credantur.

Capitulū. ij. De forma bonarū equarum et admistrarij. et qualiter teneantur.

Prima esse oportet ut ait Varro magnitudine media. quia nec vallas nec multas decet esse equas. clunibus ac ventribus laetis. equos quos propter admissuram velis habere legere oportet amplo coeque. formosos nul- la parte corporis incognitos. equum pecus pa- scendum in pratis. potissimum herba in stabulis ac psepibus arido feno cum peperint ordeo adiecto bis in die. data aqua bonum scire ini- tium admissiois facere oportet ab equino xio verno ad solstitium ut partus ydoneo tempore fi- at. scilicet multarum herbarum ut mater habeat abundantiam lactis. Et hoc enim corpus et membra pulli gratiora sient duodecimo em- mense die decimo nasci dicunt qui post ipsum tempus nascuntur in utilia existunt. admitti oportet cum tempus anni venerit bis in die scilicet mane et vespere. sed alteri diebus equa alligata celerem admittunt neque equi frustra cupiditate impulsim. semen ejiciunt quoad sa- tis sic admitti ipse significat quod se defendunt. Si fastidium silendi est quille mediu conte- runt cum aqua ad mellis spissitudinem in natu- ra equae cum ea retagunt. et postea cum eadem nates equi. sciendum etiam quod equi debet gigni a stellio ne quem gnaragnum vocant vulgariet. diligenter custodito partu vel nihil equato. et cum mino

re labore quam poterit. quod quanto magis cupiue- rit equam tanto plus et copiam sperma emittit. et maior in utero matris gignet pullus amplius mater cum fuerit pregnans non nimis pinguis nec nimis macra existat. sed mediu teneat. quia ex nimia pigredine intrinseca locus pulli ar- tat. ut corpus et membra pulli sufficienter de- latari non possint. nimis autem macra non potius- ficiis nutrimentum filio ministrare. quod propter macilentum et debile nascit. Item ut ait Pa- ladius equa pregnans non vigeat. nec fame fri- gusque tollat. nec inter se locis comprimant an- gustis. Item equas generosas et quae masculos nu- triunt alternis annis submittere debemus. ut pallis copia puri lactis infundat. cetera pas- sim repledo sunt. Item dicit quod admissari qui- bus annos ad minimum esse debet. sed semina recte bina concipiet quod si decennium excedat inter ex- ea nascet obsoles. Item scribit Varro. quod equae pregnantes cauere oportet ne laborer pluvium neque frigidus sint. eo quod alioque matre pregnans bus obest. Ideo in stabulis humum aut ab hu- more prohiberi oportet clausuras habeat bo- stia ac fenestras. et in psepibus inter singulas po- nant longaria. id est longa ligna quae eas discedant ne inter se pugnare possint. Item dicit pregnan- tem neque impleri cibo neque elurire oportet.

Capitulum. iij. De natura equi et natis qualiter teneri debent.

Um pullus nascit vtile est quod nascit in loco petroso et duro et montuoso. eo quod ex loco petroso et duro sunt ungulae duriores. ex loco montuoso sunt crura meliora. propter ex- citum cundi superius et deorsum nam pullus per bona pascua matrem sequatur duobus annis. non amplius. eo quod tunc naturaliter incipit se bene ad- coire. et volens matrem vel aliam equam ascendere et ascendens deterioraret. et defacili possit in aliam quam praedilectam. verum si sine matre ac ceteris equa- bus stare visus ad triennium possit in pascuis plu- rum sibi confortet ad crurum et totum perone la- tuit. quicquid mensum pullis factis cum reuertant ad stabulum danda farina ordo deacca mollitam et fursuribus et si quid aliud terra natum libenter edet. ut ait Varro anniculis iam factis dandus ordei et fursures donec erunt lactantes. nec pri- us biennio sunt remouendi a lacte. donec stat cum matribus inter dum tagendi sunt manibus ne cum seuncti erunt exterrant eadem causa ibi fre- nos suspenderes ut equali confortescant homi- num videre facies et freno audire stipitus.

Capitulum. iiii. De captione et domatione equi.

Um pullus est duorum annorum laqueari debet suavit. causa laqueo grosso et foris de lana composito. eo quod lana propter suam molliam ad hoc habilior est lino vel canapo. debet autem laqueari recte vel nubilato tempore. nam si tempore calido insueta captione nimium laboraret. possent facile ledi. Ipso autem capto et laqueato ad societatem cuiusdam equi domiti comducatur. Cum enim saluberrimum comducat. quod similia sibi gaudet. Caro autem dicitur melior fieri equum qui triennio composito domatur. a quo tempore dari farago. id est fari nam solet. quod propter purgationem equo pecori maxime necessaria est quod diebus decem fieri debet. nec pati vilius alium cibum gustare. ab undecimo vero die usque ad quartum decimum diem et decem diebus ultra dandum ordei quod tridie adiacentem minutatum. deinde mediocriter extergendum et extrahendum. et cum sudarit oleo pungendum. Si frigus erit faciedus in stabulo ignis erit. ad domandum binis retinis de foris corio. et humili plepio alligetur. ne propter suam seueritatem fractis retinibus ledatur in cruribus. vel alia sui parte. et donec in suam plenitudinem seueritatem tempore sui filis domum societate obtineat. et cum manu sepe tangatur

tur leniter et suave. nec unquam cum eo graviter indignetur domans. ne ob indignationem vicium aliquid sibi assumat. sed cum magna perscrutanda levitatis mansuetus. donec mansuetus efficiatur decet. et pedes lavari et percuti pariter admodum ferrandi. imponendus est etiam super eum bis in die puer aut ter vel pluries. interdum parvus cum ventre postea sedens.

Capitulum. v. De custodia equorum.

Quo tali se prebeat custodia. capistrum facit de corio foris et humili primo in equum capite imponatur. et binis retinis alligetur plepio. ut superius est expressum. et eius pedes anteriores pedica de lana facta vincant. et vni pedum posteriorum alligetur. ne ante ire aliquo modo possit. inde quod sit pro sanitate crurum conservanda. locum propterea ubi equus moratur bene mundus existat. in die nocte pro fiat ei dedit lectus de palea vel grosso ori feno usque ad genua pro quiete. summo mane inde tollatur et tergatur eius dorsus et crura et omnia membra equi decem terforio. deinde pro potu ducatur ad aquam pro passu. teneatur autem equus tam in mane quam in sero usque ad genua vel paulo super spaciatio trium horarum in aqua dulci frigida vel mas

rina. eo q̄ dulces aq̄ naturalit̄ equi cū defic-
cāt. vel ppter frigiditatē dulcis. vel siccitatē
marine coarctādo hūiores desiccādes ad mar-
ra q̄ sūt egritudinū causē. Postea p̄o cū equ⁹
redit ad stabulū nō intret yllō mō donec ei⁹
crura tergan̄ et desiccant̄ ab aq̄. q̄a sūoitas
stabuli ex sua calitate solet adducere gallas ⁊
malos hūiores crurib⁹ madesact⁹. Et etiā vi-
le valde q̄ equ⁹ assidue comedat in fra iuxta
pedes anteriores. vt vix possit p̄bēdaz ⁊ fenū
ore cape. ita q̄ collūz cogat extēdere p̄o cibo
sumēdo. qz ex h̄ collū efficit gracili⁹ ⁊ pulcri⁹
est. comedat equ⁹ iuuenis fenū herbā ordēū
auenā speltā ⁊ siliā. nā fenū ⁊ herbā ppter hūi-
ditatē ipsorū ventrē ⁊ corp⁹ totū dilatāt ⁊ au-
gēt. Tū p̄o sūt in cōplera etate comedat etiā
palcas ordci. et q̄bus nō sup̄flue impiguat̄.
sed in cōpētētib⁹ carnib⁹ retinet̄. ⁊ sic pōt secu-
rissē sangari. nā equ⁹ esse debet nec nimis pi-
guis. nec nimis macer. s; medius int̄ ea. Si
enī fuerit nimis p̄guis. hūiores sup̄flui faci-
le ad crura descendūt. ⁊ egritudines creat̄. q̄
solēt in equorū crurib⁹ euenire. ⁊ p̄cipue acci-
dūt eis facile cū subito aliq̄b⁹ laborib⁹ veran-
tur. et nimia p̄o macie deficiunt vires eius. ⁊
reddūt turpiorē ad videndū. equus p̄erea p̄se-
cte etatis i veris tpe cir ca messēm herbas so-
lū comedat ad purgādū. nō foris. s; sub recto
pmanēs. grosso tegmēte lanco coop̄. ne ex fri-
giditate herbarū infrigidet̄. vel morbos gra-
uiorē incurrat. Aqua p̄erea pro potu eq̄ ali-
quāliū salita sit suauiter. currēs vel parū tur-
bata. eo q̄ tales aq̄ sunt calide ⁊ grosse. ideo-
q; nutritibiores ⁊ magis cōgrue sunt equorū
corpōib⁹. Nā quāta aqua frigidior ⁊ veloci-
or est in motu. tanto min⁹ equū nutrit ⁊ refi-
cit. ferrari d; equ⁹ ferris sibi cōuenientib⁹ ro-
tūdis admodū vngule. lenib⁹. et vngulis i cir-
cuitu stricis ⁊ bñ adherētib⁹. nā lenitas ferri
reddūt equū agilē ad leuandū pedes. ⁊ iūius
stricatura vngulas maiōres ⁊ fortiores facit.
equ⁹ p̄erea sudat⁹ vel fortit̄ calefact⁹ non de-
bet aliqd̄ comedere vel potare. donec coop-
tus vel paulisper duct⁹ a sudore ⁊ calore sue-
rit liberat⁹. Et si sciēdus q̄ insueta eq̄tatio sero-
tina nocet eq̄. sed matutina plurimū cōmēda-
tur. op̄ter p̄erea equū b̄ze continue coop̄turā
linct̄ tpe calido. p̄t muscas. et lanā tpe frigi-
do. ppter frig⁹. Et nota q̄ ppter sanitatē equi
sc̄mandā de vena collī p̄suetā q̄ter est fleubo-
tomād⁹ i āno. sc; vere estate autūno ⁊ hyeme
florandū est etiā q̄ equ⁹ bñ ⁊ diligēt custō-
dit⁹ ⁊ moderatē vt cōueniē eq̄tat⁹ vt in pluri-

bus circa spaciū. ⁊ annoz valid⁹ p̄seuerat.
**Capitulū. vi. De doctri-
na ⁊ morigeratione equi.**

Nēq̄ morigeratiōe primū adhibeat̄ a
frenū leuissimū ⁊ valde debile. cū mor-
sus sit melle vel alio dulci liquore punce. nā
tale frenū facili⁹ ⁊ acceptabili⁹ sustinebit. ⁊ p-
pter dulcedinē ipm libētius iterato recipiet.
⁊ postq̄ frenū sine difficultate recipiet. aliq̄
dieb⁹ mane ⁊ sero ducat̄ ad manū. donec op-
time ducorē sequat̄. Deinde absq; strepitu si-
ne sella q̄ suauit̄ ⁊ leuē pōt equit̄ paulis-
per. ⁊ p̄uo passū. ⁊ a dextris ⁊ sinistris sepe vol-
uat̄. ⁊ si oportuerit pedester cū aliq̄bus ante-
cedat. ⁊ oī die p̄ loca plana non saxosa de ma-
ne tēpēstiuē vic; ad mediā terciā equitet̄. cū
p̄o spacio vni⁹ mēsis sine sella fuerit equita-
tus. eidē sella suauit̄ sine strepitu imponat̄.
⁊ cū ea ducat̄ sequat̄. donec ip̄s venerit b̄re
male. Tū aut̄ equitator equū ascēderit cū nō
moueāt. donec sibi p̄anos aptauerit. nā equ⁹
ex hoc quietū vsum assumit ad cōmodū equi-
tātis. post hoc aut̄ frigidō tpe accedente mo-
dus instruēdi equū talis sequat̄ vic; q̄ equi-
tator faciat ipm p̄ agros aratos sumo mane
moderate trotare. tā a dextris q̄ a sinistris se-

pe voluado habena freni dextera p vna por-
lice ex trasuerso curtiore alia existere. q̄a equi
naturalit̄ est promior ad sinistrā. z si exp̄dies
rū mutet sibi frenū foris. adeo q̄ pro velle fa-
cile teneat. Trotari dico equū p terrā aratā et
z nō aratā z p equalē. z in equalē. vt assuescat
pedes z crura leui⁹ eleuare. z idē fiat per loca
arenosa eadē ratiōe. z cū bene trotare scierit
p eadē loca. z eadē boza breuiorū saltū q̄ pote-
rit calopet. hoc autē nō fiat nisi semel i die. nā
ex sup̄fluitate calopadi sepe retrogradi fiunt.
Obseruet etiā equitator in p̄ncipio cursus et
in trotando z calopado. vt manib⁹ teneat fre-
ni habenas. inferi⁹ iuxta dorsū. itaqz equus
paulatī curuando collū caput inclinēt in t̄m
q̄ os semp̄ deferat iuxta pect⁹. ex hoc em̄ cla-
rius videt gressus suos. z meli⁹ ad vitāqz par-
re voluit. z facili⁹ retinet ad libitū eq̄tantis.
pr̄terā cōsiderari z cognosci debz duricies et
mollicies oris equi. z f̄m eius duriciē z molli-
ciē imponat eidē frenū quozū multa sunt ge-
nera. nā sunt valde leuia z quedā min⁹ z que-
dā sunt asperrima z durissima. q̄dam minus
z q̄dam media inter p̄dicta. q̄ ipsorū formas
scribere obmitto q̄a nota sunt apud frenoꝝ
artifices: nec p̄nt sic apte scribi. quēadmodū
possunt oculata fide videri. est etiā plurimū
vile ip̄m. ciuitatis equitare freq̄nter z preci-
pue vbi ars exerceat fabrilis. vel sit strepit⁹ v̄l
tumult⁹. Et hoc em̄ definit esse pauidus. z se-
cureat atqz audaciā sumit. q̄ si p̄dicta loca
trāire trepidat nō cogat acriter calcantib⁹. aut
f̄ge verberib⁹. s̄z leue verberē blā diendodu-
cat. Q̄ p̄et etiā sepe ascēdere equū z de ip̄o de-
scendere leuī. vt assuescat i ascēsu z descensu.
stare pacifice z q̄et. z p̄dicta oīa seruāda sūt
donec dētes eq̄ p̄fecte fuerint imutati. q̄d sit
p̄ spaciū q̄nqz cōpletorū annorū. mutat⁹ denti-
bus q̄ salubri⁹ poterit sibi de maxilla inferi-
ori q̄mior extirpentur dētes. duo vicē ex pte
vna. z toridē ex altera. q̄ scalliones z planeniū
cupant a plurib⁹. freni morū cōtinue aduer-
santes. z anteq̄ frenū imponat eidē p̄mittan-
tur vulnera solidari paulisp̄. z tūc frenū bñ si-
bi adhibeat. Et nota q̄ os equi d̄z esse nec ni-
mis durū. nec nimis molle. sed mediū int̄ ea.
Itē nota q̄ equi p̄pter dicitā dentū extirpati-
onē sit pigrior. eo q̄ ex h̄ amittit ferociā z fu-
rore. post extirpationē dentū equitet. vt dixi re-
monēdo eū ad salt⁹ puulos. z sepe obuiando
vt assuescat intrare i eos et discēdere ab eis dē.
Cū frenū inuentū est cōueniēs eq̄. nō mutet.
ncipia mutatiōe os deuascet equi. Cū equi.

se habuerit cōueniēter ad frenū assuesci debe-
bit. z curat sumo mane semel q̄libet hebdo-
mada p viā bñ planā circa spaciū q̄re p̄is
militarij vni⁹ i p̄ncipio. z deinde vsqz ad vniū
miliare cursus poterit augmētari. z ampli⁹ si
placebit. Et est sciendū q̄ q̄nto frequēt⁹ mo-
derate curatur tāto sit celerior z agili⁹. p̄pter
vsū. Est tū cōtrariū freq̄ntato vsui currēdi
q̄ equi ex hoc sit flagrantior defacili. z impa-
tiēs. si nimis festinat ad cursum. z sue assue-
tationis maximā pte p̄dit. Sciēdum est
etiā q̄ postq̄ equi p̄fecte doct⁹ z cōsuet⁹ fue-
rit affrenādū. eq̄tator freq̄nter ip̄m debz face-
re calopare currere z salire. moderate tū. quia
lōga quies desidīa parit equo. z ea in q̄b⁹ sunt
lēta instruit⁹ facile obliuiscet. Que dicitā sunt
de instructiōe equorū locū h̄nt in eq̄s ad rem
militarē p̄tinentib⁹ t̄m. nā aliq̄ deputant ad ve-
cturā. aliq̄ ad missurā. aliq̄ ad cursuram. vt qui
ad p̄dicta parant. Aliq̄ ad quadrigā. q̄ diuersi
sumode sunt ad sua officia instruendi. Itēz q̄
dā eq̄s h̄nt volūt placidos z q̄etos. z tales ca-
strādī sunt. q̄z dēptis testiculis q̄etiores sūt.

Capitulū. viij. De cogni- tione pulchritudinis equorum.

Quus pulcer bz corp⁹ magnū z lōgūz
z sue lōgitudini pporcionaliter oīa mē
bra rēpondēt. Caput eius sit gracile siccū et
puenient longū. z magnū z laceratū habeat.
nares inflatas z magnas. oculos grossos vel
nō oculos. auriculas puas z alpidas des
ferat. Collū habeat longū et gracile. velut ca
put. crines paucos z planos. pect⁹ grossūz. z
q̄ sit rotundū. dorſus curū et q̄ sit planū. lūbos
rotundos grossos. costas grossas z bouias. vē
trē longū. anchas lōgas z dēſas. crinē lōgūz
z ampliū. Laudā habeat lōgam cū paucis et
planis crinibz. Tropas latas z bñ carnosas.
gareta satis ampla z siccā. falces habeat cur
uas vt ceru⁹. Crura bñ ampla z pilosa. iūctu
ras crurū grossas z curtas vt bos. vngulas
pedū amplas duras z cōcauas. prout decet.
sit etiā equ⁹ altior aliq̄ntulū in pte posteriori
q̄ in anteriori. vt ceruus. collū dēferat eleua
tū. et sit in eo grossicies circa pect⁹. de pilo di
uersi diuersa sentiunt. sed pluribz videt q̄ bo
nitis sturū sup oībus est laudāus. Sciēs
dū est deniqz pulchritudo equi melius po
test cognosci in acie. q̄ pignedine eq̄ existēre.

**Capitulum. viij. De si
gnis bonitatis equorum.**

Eliz equoz est ille q̄ habet vīsum am
pliū. et videre suū est longinquū. z for
tē habet guardaturā. et fortes aures. et lōgas
comas et curtas gambas de retro. z subtile
museū. z caput nās z suauis pilos. et am
plas grappas. et collū grossū. et comedit be
ne. equ⁹ habens nares magnas z inflatas z
oculos grossos nō cōcauos audat naturalit^r
reperit. equ⁹ habēs os magnū matillas gra
ciles z macras: z collū longū z gracile p̄sus
caput. ad frenandū est abilis. equ⁹ habēs co
stas grossas vt bouinas z ventrē ampliū pē
dentē laboriosus z sufferēs indicat. Equus
habēs garecta ampla z extēsa. et falces et
tensas et curtas. q̄ garecta interius respiciāt
in gressu celer z agilis debet esse. Equus ha
bēs garecta curta. z faces extēsas z anchas
turbas debet naturalit^r ambulare. Equ⁹ ha
bēs iūcturas crurū naturalit^r grossas. z pa
sturalia curta velut bouina fortis esse censet.
Equ⁹ tenens ad se mētē caude stricte inter
coras. fortis z sufferēs est. vt in pluribz. sed nō
celer. equ⁹ hñs crura z iuncturas crurū sa
tis pilosas. z pilos in eis dē lōgos. laboriosus
existit. sed agilis nō defacili reperit. Equus
habens clunē longā z ampliā. et anchas lon

gas et extēsas q̄ sit altior posteriūs q̄ ante
rius veloz in longo cursu. vt in pluribz repit.

Capitulum. ix. De signis

malicie et vilitatis equoz. z vilitatis p̄ciū ipoz.
Quus habēs matillas grossas z collū
curtum nō defacili affrenat decenter.
Equ⁹ hñs albas vngulas vniuersas vit vel
nūqz duos pedes habebit. equ⁹ hñs auri
culas pēdentes z magnas oculos cōcauos le
tus z remissus existit. q̄ supmū vasi equi est
multū bassūz nō pōt respirare p̄ nares. z ideo
min⁹ valet. q̄ equ⁹ videt die et nō in nocte
dimidiat p̄ciū ei⁹. hoc aut cognosci si ducia
equū i nocte ad rē quā timeret in die. si nō i
met. z q̄ nō mouet pedes in die sic in nocte.
Si oculi eq̄ sunt albi miorat valde p̄ciū ei⁹.
q̄ dicit^r ad nūē vel locū frigidū nō videt. s;
i loco nō lucido z tpe calido bñ videt. Equ⁹
iactās aures suas retroz sum in oī tpe mioris
est p̄ciū. q̄ surdus est. Qu equ⁹ nō hñmit ne
q̄ clamat nec aliq̄ē sonuz cū ore facit surd⁹
est. Equ⁹ hñs durū collū et ipm est sp̄ extē
sum et cū ambulat nō leuat caput z non mo
uet ad collū ad dexterā v⁹ sinistrā. est pessimi
riciū. z est magnū piclū eq̄tantibz. q̄ nō pōt
volui ad sensuz ei⁹. ideoqz pro milite nō ē bo
nus. Equ⁹ cui vadit reuma intra vt arcus.
hui est p̄ciū. q̄ pessime vadit. Equ⁹ cui⁹ ante
riora crura. torquent vt arc⁹ teneri nō debet
cū sit pauci valoris Equ⁹ cui⁹ anteriora cru
ra mouere vident^r semper maloz. est morum.
Equ⁹ lenās caudaz supius z inferi⁹ malit^r est
viciū. Equ⁹ cui semp est inflatio sup genu in
primo tpe suū iter amittit. Si eq̄ videt infla
tio dura i pedibz ambulantibz vel postremo in
sua opatione nō nocet. z dicit^r q̄ si in pedibz
anterioribz est inflatio dura secur⁹ est. q̄ aliō
malū nō descendit ad ea. Equ⁹ hñs in oībz pe
dibz rapas. z nō pōt curari mioris est p̄ciū. q̄
turpioris apitiōis existit. Equus cui⁹ pili de
iūcturiz reuerſant^r z sursum i sua opatiōe z nō
ledit. et vngule ei⁹ fortiores existit. Si equ⁹
mouet pedes alio modo q̄ aliq̄ eq̄ ledit in sua
opatiōe. ideoqz minuit p̄ciū eius. Si vn⁹ pe
dū de retro cūdo aliū tāgit multū in sua op
atione nocet ei⁹. Si testiculū eq̄ sunt multū ma
gni turpior est. et in operatione nocent. Et si
eius virga semp est pendēs turpior est. et nō
est ab honesto homie eq̄tandus. morphea id
est albedo in collo in mustelino v⁹ supra ocu
los turpiorē facit equū. sed in opatione nō le
dit. mouere de flanchis equi nō est bonum.

Capitulum .x. De egritudine duabus equorum et cura eorum.

Ita superius de pulcritudine et bonitate equi
rati. videndum est de egritudine et mor-
bis eisdem venientibus tam naturaliter quam accidentiter.
Et primo de his que sibi obveniunt per naturam. que
quod defectu vel occasione aliquid minus. vel aug-
mentatur aut fit in raro. ut tamen nascitur hinc in maxilla
inferiore supiore logiore et filia. Et quando nascitur
cuiusque supfluitate carnis in pedibus vel aliquid cor-
pis per quod murus vel callus dicitur vulgariter. que murus
tunc corio efficitur. Et quicquid accidit quod in aliquid per
te corpus que murus vel callus dicitur fuit supfluitates
carnis. velut gladii sub corio. Minuit ve-
ro cum nascitur hinc oculum vel auriculam aut nares
aliquas punitiores. vel hinc vna atque alia cur-
tior. vnde totum corpus aliquid minus. Preterea na-
tura et fallit quando equus nascitur obliquis cruribus tam
in anteriori parte quam posteriori. sicut modo de vngu-
lis et pedibus que quicquid naturaliter obliquantur et quod
que nascitur cum zardis et garectis et gallis in cru-
ribus puenientibus. et per vel matre hinc cas.
est cum zarda quod inflatio ad modum oui vel ma-
ior vel minor que tam in parte inferiori quam exteriori
nascitur in garectis. Balla est quod tumefactio ad
modum pue vesice magna ut nux. que circa iunctu-
ras crurium in parte vngulas generat. Cura in p-

dictis morbis que nascuntur equo in ventre matris
et defectu nature non potest medicina congrua in-
ueniri. nam cum equus nascitur obliquis cruribus poste-
rioribus ita que ipsa crura obliquantur interius per
tendo vel intus ferrando vnum pedem ad alium in
egressu equi in parte interiori coram iuxta testicu-
los ferris ad hunc decem decoquat. faciendo et
transverso tres lineas in utraque parte coram. de-
inde quotidie more solito equitet. Tunc cum in
suis gressibus vna coram vel alia fricabit. et ex fre-
quenti tactu coram excoriabit per cocturam. velut
plaga. et quod equus crebros ardores sentiens per-
get aptius solito. simili modo fiat in cruribus an-
terioribus faciendo cocturas predictas interius in
laceris obliquis vngulis vel pedibus. hoc reme-
dium inuenit nam ferrando equum frequenter prout vn-
guli aptari decet. et admodum rotunditatis fer-
ri digne quoque modo. solet etiam equus aliqui in
firmari de vno pede ad alium propter maciem de-
bilitate cui potest adiuncta pinguedine subueniri.

Capitulum .xj. De infir- mitate muri curanda.

Contra infirmitatem muri dico. que illa su-
perfluitas carnis quam predicti vides ad sup-
ficiem coram cautius incidat. deinde si locus non
vossus non fuerit ferris rotundis calefactis decem
ter coquat. Si vero locus fuerit nervosus resal-
gari pulverizati podere vni. carni supasp-
gat aut plus vel minus ponat. ut expeditur vis
debet. Nam et salgare velut ignis corodit. de
inde corosis muri radicibus fundit in tromi-
tas in vulnere stuppa in oui albumine madesa
cta et ea totum impleat vulnus et visus ad tercia-
die muret semel in die ab inde in antea per so-
lidatione festina accipiat calx viva et tantum
de mollis et simul misceantur et ponant in aliquid
paniculo incendant leuato igne. donec ex eo fiat
carbonis. et pulverizent subtiliter. et in vulne-
re ponat cum stuppa involuta in dicto pulvere
mane et sero. donec carnes fuerint solidate. si
pus abluto vulnere cum vino forti aliquantulum
calefacto in defecto resalgari ponat cum calce vi-
ua tartarum aquirpimentum et verdecram pulueri-
zeta simul equi podere ter vel quater donec radi-
ces muri fuerint convenienter coctae. pus optie
abluto vulnere cum aceto. que pulvis est minus
violentus alio supradicto. sed vir aut nunquam
ibidem pulvis nascunt. sed in his nascendis aliquid
quid infra scribetur.

Capitulum .xij. De glan- dulis et scrophulis.

Ecce supfluitatibz carniū q̄ nascunt
int̄ coriū z carnes q̄ dicunt vulgariter
glādūle siue testudines siue scrophule dico q̄
scisso corio p longū nisi est aliq̄ glādūla ex
trahat manibz ea prius vngulis excarnādo.
vñ scisso corio sup alga puluis calcs resalga
rū mū. vel ferris decembo coquat. vel supasp
gat puluis calcis vine. auripigmentū z tartari.
quā in p̄mo capitulo muri dicit. deinde vñ
cura in capitulo muri sc̄ptā. Si p̄dictā in
cisione vel excarnatione aliq̄ vena p̄cipit in
sanguine costringat hoc mō. accipiant sburs
due ptes. z terciā aloes epatici. z puluerizata
subtilit cū oui albumie agent. z mulceant. et
cū pulis leporū ponant in vena. ad idēz valet
gypsum cū calce mū. z cū granula vuarum.
Itē valet ad idē ftere⁹ eq̄ recens mirtū cū cre
ta. z cū aceto fortissimo agitata. Et nota q̄
p̄dicta sup venā costringendā posita non des
bet vsq̄ ad diē sc̄dm vel terciū remoueri. Itē
sciendū est q̄ salubrius est p̄dictas glādūlas
destruere sup dictis pulueribz. corio pus scis
so p longū. q̄ r̄ctione vel manu extractiōe
si locis nervosis vel venenosis existant.

Capitulum xij. De egri tudinibz accidentibz equis. z cura eorum.

Upxa dictū est de morbis z egritudi
nibz naturalibz. sequit̄ tractat̄ acciden
taliū. dicā ergo p̄mo q̄ accidit eis in capite. z
intra corp⁹. sc̄do de his q̄ accidit eis in capi
te z in tergo. Tercio de his morbis q̄ accidūt
eis in mēbris. a pedibz supra quarto. de lesio
nibus vngularū z pedum.

Capitulum xij. De infir mitatē q̄ vulgarit̄ dicit̄ vermis z cura ipsius.

Ecce infirmitas euenit equo i pectore. p
pe cor. z in coris p̄ testiculos. et ma
lis humoribz calidis cōgregatis. in q̄busda
glādūlis q̄s habēt in pectore z in coris. q̄ cō
currūt ad loca illa. ppter aliquē dolorē ibi ac
cidentalit̄ venientē. deinde descendūt ad cru
ra. z in eis faciūt inflatiōes. z ea crebris vlce
ribz p̄forāt. z q̄q̄ occasione vermis p̄dicti fi
unt in eq̄ corpe. p̄cipue in capite diuersa vlce
ra p̄linū tū pua. ipm caput inflāta. z q̄q̄ p
nares faciūt emittere humores velut aqua. z
sic dē vermis volatū. cōsc̄is aut̄ bec egrit
tudo ex inflatiōe q̄ fit ex dictis hūioribz in loc
p̄dictis. z ex vlceribz q̄ dicit̄ hūiores faciūt eū
exire conant̄ cura. cū dicē glādūle tumesceri
vñ plus solito augmētari vident̄. itaū equ⁹ de

cōsuetā vena colli intra caput z in vitas pte
pectoris vel coraz cōluens venis vsq̄ q̄ ad
debilitatē eq̄ minuat. z supfluit̄ enacnēt hū
iores. deinde ponant decetēs setones in pec
tore vñ in coris. q̄ hūiores afflue attrahūt p
crebrā z cōgrua agitationē setonū. et tali cū
agitationē fit dolor. z inde ppter dolorē exant
hūiores. nec ad crura descendūt. dicti p̄o sabo
nes agitari nō debēt nisi duobz diebz elapsis
deinde mane z sero quonidie agent in om̄. q̄
duo iuuenes vite q̄libet fatigent eq̄ prius p
uo passo nō modicū eq̄tato. deinde nō cesset
equus diē q̄libet fangari. z caue ne comedat
herbas. de rebz alijs adeo parū sumat. q̄ vic
vires retineat. z in loc̄ frigidis i nocte q̄scat.
Si p̄o glādūla illa vel p̄mis p supdictas ca
ras nō decrecat. sed sup habūdantiā hūiores
tumefaciētēs supflue tibiās. sic ille glandule
vñ p̄mis extrahat hoc mō. scindat coriū z ca
ro p longū vsq̄ ad inuentionē glādūlar. vel p
mis. deposito p̄o ille glandule vngulis excar
nent. z extra manibz extirpent. ita q̄ ipis m
bil ibi remaneat. p̄me aut glādūle radicit⁹ ex
tirpat. et stupa mūda z albumie oui infusa
vuln⁹ totalit̄ impleat. z vuln⁹ suat. ne stupa
possit extire. q̄ si vuln⁹ sit in pectore liget ante
pect⁹ peciā linea. ppter ventū. deinde vuln⁹ vñ
q̄ ad diē terciā mutari nō dē. Sz ab inde in
antea bis in diē mutet stupa madefacta cū
oleo z albumie oui agitato vulnere tū pus cū
vino abluto. et. it. diebz talis adhibeat cura.
Postea p̄o bis i diē abluat vuln⁹ cū vino ali
quātulū calefacto. z intromittat in vuln⁹ stupa
pa in tali puluere inuoluta. vt in muri cap. di
cit. q̄ fit de melle z calce viua. cū p̄dicto vñ
pulucre donec vuln⁹ fuerit solidatū. setonibz
nihilomin⁹ agitat. z eq̄ quotidie fatigato vt
supius est exp̄ssus. nota tū q̄ equus eq̄rari nō
dē vsq̄ ad diē terciū. postq̄ p̄mis fuerit extir
pat⁹. sed postea sic diē q̄libet vt p̄dicti. Aliud
medicamē fortius ad dictū vermē oīno p̄dē
nandū scisso corio p longū z carniū vsq̄ ad
denudationē p̄mis vt dicit̄ resalgaū bñ mū
z puluerizati ponat sup vermē p̄dicto. post
modū bomber z os vulnere sanat. ne resalga
re possit extire. q̄ vermē in nouē diebz potēat
corrodit. q̄ corroso vñ destructo curet vuln⁹
vt supius est exp̄ssus. Si p̄dictis oībz hūiores
costringi vñ excicari non p̄nt. q̄ ad crura de
scendāt foramina velut vesicas p̄uas vel vlce
ra faciētēs. sic flati ferro rofudo in capite illa
vel vlcera vel vesice fundit̄ decoquant̄ pus
coquēdo magistrā venā pectoris et transuer

Et hec apparēt canolis vn^o de cāna q̄s gros
sior poterit inuenire lōgitudine vni^o palmi vn
ctus oleo supponat in vni^o eq̄ pro pte maiori
et optie liget cū aliq̄ spacio in capite caude ne
possit extra exire. deinde statim cū festinācia
equitē diu. troiādo vel ambulādo p̄sus mōs
tuosa. et si t̄pus recens fuerit coopta lancea te
neat cooptus. et cū manibz oleo vinct^o fricent^r
ylia foriter. et bis em̄ calefit equ^o et p canolū
extra ventositatē emittat. deinde dāda sunt ei
calida pro p̄missione et ponit bibat em̄ aquā
cū cimino et semine feniculi coctū equali men
sura in bona quantitate. cū fuerit aliqui amiluz
infrigidata et farina tritici sibi admittat et tā
diu sitiat q̄ huiusmodi aquā bibat. sicut cor
medat calida. et moxet in loco calido regimine
lanceo cooptus. Si autē dolor fuerit ex super
flua cōmestioe ordei vel alteri^o similis tume
facti in ventre eq̄ vel stomacho qd̄ cognoscit^r
q̄ ventrē h̄z durū et ylia tumefacta. fiat deco
ctio malue mērcurele brache vsine violacie
piturie et aliarū herbaz. latitiaz. in aq̄. et ad
dā de melle sale et oleo et fursure tritici et repe
facta ponat in qdam vētriculo babere cano
lū de cāna cōuenient longū et grossum admo
dū cū clisterij. et p illud instrumentū mittat dicta
decoctio in ventrē equi p annū. et tūc qm̄ mittit^r
stet equ^o valde altior posteri^o q̄s anteri^o. et aq̄
immissa opilef cōgrue annus. ne aq̄ possit exi
re. postea p̄o ligno rotūdo bene polito venter
ducat a duobz homibz existētibz ab vtraz p
te q̄ a parte anteriori incipiat et vsq̄ posteri^o
p̄mendo vētrez ducat. eo pus vincto cū oleo.
vel re alia liquida vinctuosa. postq̄ aut vēter
bū fuerit duct^o deopilef annus. et p loca mon
tuosa equitē puo passu continue. donec ege
rit oia q̄ in ventre sibi missa fuerint. et de alijs
magnā partē et sic dolor cessabit. Si p̄o do
lor fuerit ex retentiōe vrine vesicā inflātis. qd̄
cognoscit^r. q̄ sub vētre v^l circa loca virge ali
quantulū tumere videt^r. et sepe se iactat in terrā
tūc accipiant senariōs currania pitaria et ra
dicez. sparagi quantitate equali. et in simul co
quant. et decoctē cū quodā fasciā longa et am
pla calide circa loca p̄ge ponant. et hoc sepe
fiat calefaciēdo emplastrū cū fuerit infrigida
tū. Et si ex hoc nō puocat vrina experimētū
tale fiat p̄ga equi manibz vinct^o oleo extrahat
oleoz fricet. deinde terat aliquantulū piperis
cū oleo. et inter foramē p̄ge auriculari digito
imponat. vel qd̄ meli^o est tinices tritici aliquā
tulū cocti in oleo imponant. qd̄ si hoc nō pro
fuerit equ^o cū quedā eq̄ per stabulū libere p̄

mittat abire. sicq̄ necessario puocabit ad vi
nā. Et nota q̄ hoc remediū de iumento qd̄ di
xi ad oēs dolores vñle reperit. quia volūtas
coitus valde naturā corroborat et confortat.

Capitulum. xix. De mor^o bo infunditi et cura eius.

Et morbo accidit eq̄ ex supflua cōmesti
one v^l potatione. ex q̄bz sanguis supflue
augmētat. et ad crura descēdes p̄ ipsa spargit
et impedit gressus eq̄. Itē accidit ex immo
rato labore faciente languēs et hūiores ad cru
ra et pedes descēdere. gressus eq̄ impediētes.
et q̄ vngule mutari cogunt. nisi succurrat ei
dē. Accidit etiā q̄bz ppter dolores ex nimio
labore et calefactiōe veniētes et hūiores ad cru
ra descēdere faciētes. et hec egritudo vulgarit^r
infusio notat. Cura cū equus videt vno vel
duobz aut pluribz pedibz claudicare et in gres
su crura grauit^r mouere. in sua etiā resolutio
ne gñit se h̄e. ea p̄ sunt infunditi signa si
est piguis et etatis effectus. potus eidē ad suili
butū p̄beat. et postea de ambobz timpōibz et
singulis curribz de venis solit^r vsq̄ qm̄ ad ve
lūtatē corpis minuāt. deinde in aq̄ frigida
currēt vsq̄ ad ventrē eq̄ ponat velocit^r et assu
due teneat in ea. nec aliqd̄ comedat donec in
teger fuerit libera. Si p̄o fuerit iuuēs aut
imacer nō det ei pot^o p̄dict^o. s̄ in m̄. cū freno
in aere frigido teneat. q̄ colluz et caput cogat
extēdere q̄ntū pōt. deinde rotūdi lapides gros
simos pugilli sufficient^r pedibz eq̄ supponat
ac si ei fieret cubile ad strātū. nā ex assidua ap
positiōe lapidū rotūdor. pedes et crura i mo
tu existūt. et q̄ nerui crurū indignati p̄t bu
mores gñitare expellūt. s̄ pus pāno lineo in
aq̄ infuso sit coop^o. nec comedat neq̄s bibat.
nec in sole moret donec fuerit ad statū p̄mūz
reduct^o. Et nota q̄ hec egritudo parum vel
nihil nocet iuuentibz equis. nam ex ea ipsorū
tubie ingrossantur.

Capitulum. xx. De mor^o bo pulcrit sine mulsum et cura eius.

Brutudo ista fit ex calore liq̄faciēte p̄m
guidinē. q̄ opilat pulmōis arterias tali
ter q̄ equ^o vix respirare pōt. Et cognoscit^r qd̄
fit narium magna sufflatio et vliorū crebra pul
satio. et hec egritudo pulmōis siue bulliūs
vulgariter appellatur. Cura fiat posio de ga
riofolis nucibus. mulcat^r. cūcibere galanga
equali pōdere. cimino semine feniculi equali
pōdere puluerizāt^r cū bono vino. et addamr

Capitulū. xxij. De mor

bo scalamari et cura eius.

Ec infirmitas interiora eq̃ desiccāt. et corpus macerat. z sumū eq̃ plusq̃ boīs fetere facit. z accidit eis et diuturna macie. p uenire et paucō cibo exbibito. z multo labo re calefaciēte. ac membra exsiccatē. adeo q̃ nō pōt impinguari. neq̃ sumere carnes. nec etiā comedere curat. Cura i bac egitudine q̃ scala mar⁹ vulgarit⁹ dicit⁹ instandū est vniuersalit⁹. vt corpus eq̃ hūmectet. fiat q̃ decoctio herbe violarie pitarie malue z fursur⁹ ordei q̃bus bene decoct⁹ colet. et in hac aq̃ ponat⁹ butirū in bona q̃ntitate. z pōdus septe tarenor⁹ cal⁹ sic fustile liq̃facte. ac cū instrumēto sup̃ septe admodūz cluserū parū calida imittat in anū eq̃. et fiat p oia vt in capitulo dolo⁹ sup̃ dixi. eo excepto q̃ hec aq̃ tenēda est q̃ntū pōt i eq̃ ventre. postea fiat de vitellis ouoz⁹ croco et oleo violaz⁹ agitaz⁹ decent cū bono vino al⁹ bo. et ponat⁹ in cornu bonio. z bis vel ter sibi def vt dictū est in tractatu pulcini. Aliud et⁹ pimentū eq̃ in stabulo sol⁹ ponat⁹ z p duos aut tres dies nihil comedat neq̃ bibat. postea def sibi ad comedēdū lardū. vt carnes porcie salite ad libitū ei⁹. nā ipsa p⁹ famē z lardi falsedine libent⁹ comedit. z def statim ei ad bibendū aq̃ calida q̃ntū volēt. deinde eq̃ tef paulisp̃ donec vētrem de p̃dict⁹ euacuet. q̃ euacuato def sibi frumentū bene mīdū. z cū pauco sale coctū. z ad solē siccātū. vel alit⁹ bis in die anq̃ bibat. nā tale gñū adeo nutrit z reficit. q̃ equus et eo facile impinguat.

Capitulū. xxij. De mor

bo aragaci et cura eius.

Ec infirmitas aragaci⁹ vulgarit⁹ dicit⁹ fit in eq̃ vētre. adduces ei toriōes. et in testinis rugulū faciens. equū emittere indige sta cogēs stercoza. z liq̃da. velut aquā. q̃ vir pōt equū aliqd̃ comedere quī emittat anteq̃ digerat in vētre eius. q̃ nq̃s accidit et comestione ordei vel alterius silis rei comest neq̃ digeste. aliq̃ et portatiōe aq̃ frigide. post co⁹ mēstione ordei facta sine aliq̃ intervallo. z ali q̃ ppter festinū cursū seu galoppū factū statim post aquā pro velle ab eq̃ potatā. q̃ agitāt in viscerib⁹ propter cursū. fit etiāz aliq̃ et nimia inflatiōe corpis eq̃. dolorē habēns. et q̃bus causis equ⁹ debilitat in tñ. q̃ vir po⁹ test a cruribus sustinere. cura cū videt equus bis vel ter stercoz lōge emittere. velut aquaz

croens i cōgrua q̃antitate. z tot vitella duoz⁹ quātā est q̃ntitas p̃dictozū. z dicta potio po⁹ nat in q̃dam cornu bonio. z eq̃ tenet⁹ artifi cialit⁹ os ap̃tū. et caput alū sine freno p̃p̃inet. Ita q̃ in guttur eq̃ descendat. eq̃ capite spacio vni⁹ hore suspēso. vt potio i intestina descen dat. deinde ducat ad manū vel dēuū eq̃temur passu ne ipam vomere possit. q̃ p vñā diē vel noctē nihil comedat. vt dicta potio nō impe diat. et eq̃ suū effectū. die p̃o scōa comedat re cētes herbas vel cānaz⁹ frōdes aut salicis vel frigidariū herbaz⁹. vt potiois ipet calor. et di cta nanz⁹ cura liberat⁹ eq̃. si passio recēs et istat. Si p̃o fuerit antiq̃ta incurabilis ēē cē sētū hoc mō curari tēpet⁹ vtraz⁹ ylia duabo lincis vna super aliā ab vtroz⁹ capite coq̃nt vt coartatione ignis ylio⁹ pulsatio minuat. nates enā decent p̃ longū scindant⁹. vt leuius aetrem attrahat et emitat. vel tempe vindemi ari cibetur viuis maturis. vt dulci musto po tem⁹. et sic curabimur a pullina.

Capitulū. xxij. De mor

bo infestati et cura eius.

Lcidit etiā hec egitudine cū equ⁹ sit da tus vel sup̃flue calefact⁹ ponit in loco frigido vel vētulo. nā p potos aptos vētus p os z mēbra subinrat vñ sequit⁹ neruo z attra cio. parū tumor⁹ hūis. dolores inducens. ac impediens gressū eq̃. et vocat⁹ hec egitudine eq̃ vulgarit⁹ infestat⁹. q̃ cognoscit⁹ q̃a equ⁹ vi debet collū parū extēlūz. ita q̃ digit⁹ vir pōt capi vel astringi. z in suo motu velut infundi tis impedire videt. z ei⁹ oculi lacrimant. cu ra nūc ponat⁹ in loco calido. deinde aliqd̃ vini lapides sūt calidissimi put pōt. et ponant in terra sub eq̃ vētre. pus tñ sit cooptus de pan no lane lōgo et lato in tñ. q̃ in q̃libet pte sat⁹ sup̃ totā eq̃ psonā. cui⁹ mediū ster sup̃ dorsūz eq̃. z extremitates ab vtraz⁹ pte decozum pen deat. q̃a duob⁹ hoib⁹ inferius teneant. z dicti lapides paulatī et sepe aspgant aq̃ calida. do nec totū corpus z mēbra eq̃ redacta fuerit in sudorē. et tūc inuoluat⁹ equū in dicto pāno. et cingulet. et sic tā diu teneat q̃ sudor cesset. z tūc butiro vel oleo calido. vel aliq̃ alio liq̃do vincto solo sepe in die singula eq̃ cura fricent. vel fiat decoctio palece frumētū aresta z alei cī neris z maluar⁹. et cū ipsa decoctione tñ cali da q̃ntū pati pōt crura. et spēaliter nerui ma defiatet temp⁹ in loco calido teneat. et pro eo mēstione vtatur cibus calidis. donec ad statū pristinū reducat⁹.

z ordeu indigestu. statim auferat ei frenu z sella
z liber p pascua dimittat abire. donec fuerit
costipat. nec an moueri debeat. qz mor? vñtres
agitat. z facit vt cibū emittat anteq digestus
exstat. Itē qñtum pōt caueat a potu. nā in
hac egritudine aq sibi nocet. ppter liquiditatē
ipsius. Nūq etiā ēr dicta egritudine infundet
equ? . Et tunc curet vt in dicto morbo doceat.

Capitulum. xxxij. De ci mona et cura eius.

St et alia egritudo q cimonā vocant
vulgarit? q accidit cū equ? diu stetit isfri
gidat? i capite. in q stat? reumas? sit p nares
cōtinue. velut aq. sit etiā aliqñ ex isfirmitate q
vermis volatū? dicit. vñ sequit vt equ? p na
res fere totā capitis hūditatē emittat. Cura
fiat equo in capite coopta. z semp in loco cali
do teneat. z pro cibo calida dent. z ei dentur.
prodesse solet assidue puas pascere herbas qz
cū pro ea exirpāda diu teneat caput deplūz
maxima pō ipsozū hūiozū p nares discurrat.
valet etiā si sum? peciaz vel bombicis p na
res ad cerebrū mittat. nā humiores annquit?
coagulos dissoluit. sed vt plurimū hēc in
sumitas incurabilis reperit.

Capitulu. xxx. De frigi giditate capitis et cura eius.

Apitis frigiditas dolorē sibi facit i ca
pite. z sternutandōes. z sibi nullum addu
cit z puocat guttur. qleuiter accidit cū equ?
in stabulo satis calido ponit. z postea subito
ad frigidū ventū pducit. z plurimū que ex
alijs frigiditatib? occasiōe aliq iā recepta vñ
equ? mssire aliqñ cogit. z potatiōis atqz pme
stionis ptez maximā pōt cura: cū oculi eq vi
debunt paululū inflari. z aliqñ lacrimātes
aures frigide z stat? narium frigidus. z ylia.
plus solito comedere z bibere satis minus z
tussire ac sternutare sepi? frigiditas capis eē
censet. ppter quā coqñ glandule q mule vocā
tur. exsistēs int collum z caput sub maxillis
cū ferro cuspidō glādulas pfozate. z siliiter co
qñ in medio frōnis vt hūiozes frigidī calefa
cū extrinsec? vaporare cogant. setibones etiā
ei sub gutture ponant. vt p eas hūiozes viam
habeat exire. teneat insup lancē cooptā in
capite. ac decet fiat int auriclas fricatio cū
butiro. ad idē valz oleū laurini i pecia linea
positū. z morfu freni decenter ligatū. eq sp cū
freno bibēte Et idē opaf sauiā i freno ligata.
ad idē valz sum? panni linei cōbusti. p nares

recept? . Itē valet frumētū bñ coctū positū in
sacculo calidiū. qñturz pati poterit. et in capite
eq ligatū ita q possit ore z narib? int sacculū
p nares fumi int recipiat. z de gno comedat va
let. cui pderit si dictū frumētū coquat cū pu
legio z sauiā. Itē valet si pecia stricte liget ad
baculū. z sapōe saracenico linat z qñturz cō
mode pōt mittat lenit inter nares. z post pas
bulū extrahat. qz ex hoc equ? sternutabit. et
hūiozes frigidos z liqidos velut aquā emittet
Itē v3 bunū cū oleo laurio mixtum. z positū
inter nares. Itē ab oib? caueat frigidis z vñ
calidis z assidue bibat aquā coctā z calidā vt
in dolorib? capitis pñet. z sic posū liberari.

Capitulu. xxxij. De mor bo q auitat vulgariter nōiatur z cura eius.

Ecceidit aliqñ q ex dicta egritudine capis
tis hūiozes descendūt ad oculos facientes
eos lacrimare. vel in eis pannū vel turbulen
tiā: ac ruborē vel caliginē. ppter quē nō v3 equ?
vt decz respicere vel videre cura si oculi lacri
mant fiat strictiozū de olubano z mastice pul
uerizati. z cū oui albuie agitati sup vna pecia
qñtuor digit? lato positū z longa q posita sup
frontē sub nimpozib? possit ligari. abrafo tñ p
us loco. vbi strictiozū ponit debeat. et in tñ dī
mittat ei strictiozū. q oculi desierint lacrima
ri. z qñ lauari voluerit cū aqua calida z oleo
vel alia re vinctuosa agitata simul eleuet. Ad
idē v3 si ambo vena vñusqz tipoz intēdant
cū igne. Si v3 caligati sint oculi asfoleti sub
ambob? oculis imponat. qñtuor tñ digit? dor
sum z sal subtilit? pistus cū quodā cānalo in
oculo sepi? inflet vel insufflet. Si v3 pān? sit
in oculo recēs vel antiq? . oscipie tartaz z sal
gēma eqli mēsurā subtilissime trita bis i die
oculis cū cānalo insufflet. ad idē valz sal nini
dū cū stercore lacertaz tritū z in oculos suffla
tū. Sz cauedū est ne supflue ponat in eis ne
oculi destruant. Si v3 pānus vetit? fuerit
cū piguedine galline bis vel ter pus vngat.

Capitulum. xxxij. De co rio et cura eius.

Itē de infirmitatib? q accidunt equo
in capite z intra corp? . dicendum est de
his q eneniūt eis iuxta tergū. sitigif quēlibet
lesio in eq tergo rūpens aliqñ aliquā ptez co
rū dōsi in tergo. z qñqz fodens dorsum vñqz
ad ossa. q ex nimia opressiōe selle vel alteri?
poderis efficit. q lesio cornus a plurib? nūca
patur. cura folia caulii cū cūgia pozati trās

supponat. z sella vel pannellū supponat. vt p
mae medicina sup ipm cornu p̄tinue. ad idē
vāz scabiosa cū erūgia porcia similitra. Itē
ad idē valet cinis supposit^{us} cū oleo agitat^{us}.
Itē ad idē fulligo cū sale z oleo agitata. Itē
ad idē ster^{is} humanū recens suppositū multū
vāz. Et nota q^{uod} corn^u cit^{us} curatur radicit^{us} si
eq^uat^{ur} eq^uat^{ur} supposito aliq^u medicamē p̄dictor^{um}
z medicis sepi^{us} renouat^{ur} deuulso cornu z ra
dicē extirpato. loc^{us} stupa minutissime inci
sa z postea inuoluta i puluere de calce z mel
le vt dictū est de p̄me capitulo impleat. abluto
tū prius decent^{er} vulnere cū aceto vel cū forti
vino aliquantū calefacto. z hoc fiat bis i die.
donec fuerit solidatū. Caueū tū est ne aliq^u
pondus supponat integro. donec carnes vul
neris corio fuerint adequate.

Capitulum xxviij. De mor bo pulmonis et cura eius.

Itē z alia lesio in eq^u dorso faciēs inflati
ones in co. deinde generat ibidē carnes
putrefactas. q^{uod} accidit ex p̄ssione in decētis selle
vālicū^{us} supflui oner^{is} frequat^{ur}. Hā tal^{is} infla
tio cū veterascit putrefactio^{is} i ducit. q^uos pu
trefactio antiquata iuxta ossa efficit quedā
coagulatio carnis infecte. ejiēs cōtinue pu
trēdine. velut aquam. z hic morbo dicit^{ur} lesio
pulmonis in vulgo Cura hic morbo circūqua
s fundit^{ur} incidat^{ur}. postea supponat stupa in
albumie oui infusa. z vsq^{ue} ad terciā diē semel
in die mutet^{ur}. deinde fiat vt de cornu dictū
est sup^{er}. salubr^{is} p̄o curat^{ur} cū puluere resalga
ris. vt i infirmitate p̄mis dicit^{ur}. nā sine incisioe
aliqua medicat^{ur} equo dolore minime patiēte.

Capitulum xxix. De mor bo spallatici z cura eius.

Itē z alia lesio in tergo tumefactionē in
duces in sumitate spallati equi. faciēs
q^undā callositate carniū circa spallas eq^u supfi
ciē supante tumefactionē sup dicta eide antiq^{ue}
iminet^{ur} que accidit similiter ex nimia oppres
sione vt dicit^{ur}. et hoc spalacie dicunt^{ur} nomē ex
opere lumentes. cura curat^{ur} p̄ omnia vt dictū
est in p̄cedenti capitulo de pulmone. Si p̄o
spalacie dure fuerint. mollificent^{ur} cum malua
uiscō. z caulib^{us} tritis cū erungia porcina ves
teri. additis etiā absinthio pitaria z pranca
visina. z simul bene tritis. Et postmodū de
coctis in olla z suppositis. hoc aut^{em} mollifica
tū fiat anteq^{uam} spalacie incidant^{ur}. vel resalga
rum superaspersat^{ur} vt dicit^{ur}.

Capitulum xxx. De diuer sis egritudinibus que tergo accidunt.

Jun^t z alie multe lesiōes in dorso equi
p̄pter opp̄sione p̄dicta. inepte selle. vel
pōder^{is} vel oneris in būris. Et q^uos sunt ex
supfluo sanguie. vel būore velut vesice puule
plene sanguie putrido. q^{uod} rūpit^{ur} coriū. z carne
eq^u in dorso. deinde efficiunt^{ur} vulnera puula
siue magna q^{uod} oēs dicunt^{ur} vulgarē lesiōes. s^{ed}
est sciendū q^{uod} lesiōes p̄dicte quāto p̄pinquior
res sūt ossib^{us} docti. tanto deteriorēs existūt. pe
riculū aliq^u inferēt^{ur}. Cura oēs fere lesiōes
q^{uod} tergo accidunt. hñt p̄ncipiū a tumore. vñ cū
p̄ncipiū sit obstādū. statū cū videt^{ur} tumor fie
ri. in aliq^u pte docti cū razorio iū tumefactio
abrada^{ur}. deinde fiat emplastrū cū farina triti
ci attamiata decent^{er}. z cū oui albumie agitē.
z ea sup lineā pecia posita. sup tumefactionē
ponat^{ur}. nec remoueat inde violent^{er} emplastrū.
sed cū lenit^{er} videbit^{ur} tolli posse tollat^{ur}. z si putre
do erit ibi cōgregata. coriū cū ferro cuspidē
aliquantū calido i pte inferiori tumefactio^{is} pfo
ret^{ur}. vt idē egrediat^{ur} putredo. post h^{oc} p̄o sepe vn
gat^{ur} i die cū aliq^u liq^udo vinctuoso. sūt enā q^uz
rupture vel excoziatiōes i dorso eq^u ex opp̄si
one oneris vt p̄dict^{ur}. vel occasiōe alicui^{us} baro
li vel carbūculi ex supfluitate sanguis gene
rati. q^{uod} illico debet^{ur} radi. z supasperi assidue.
pulis calcis viue cū melle cōbusto. vt in ter
cio capitulo edoce^{at}. ablutis prius vulnerib^{us}
cū vino calido v^{el} accero. Et caueri debet a sel
la. v^{el} alio simili semp cū liberat^{ur} existit. Sci
endū est tamē q^{uod} vbicūq^{ue} fuit tumefactiones
in dorso vel in tergo eq^u subueniri debet. cum
emplastro farine tritici agitate cū oui albumi
ne vt sup^{er} dicit^{ur}. Et in oib^{us} planis lesionib^{us} so
lidandis supponunt^{ur}. hñ pulueres scz mirū
siccū puluerizatū. vel gola leuis puluerizata
vel pecia lini cōbusta vel coriū aptatū cōbu
stum. vel putredo ligni putrefacti. q^{uod} carolus
vacat^{ur}. z sup oibus alijs supradict^{is} dicit^{ur} pul
uis de calce z melle mirabiliter operat^{ur}. ante
tamē appositionē puluerū p̄dictorū lesiōes
semp abluī debet^{ur} decent^{er} cum vino calido v^{el}
aceto. Et vt pili cōsolidationē carniū rema
scent^{ur} testa auellane vel testudinis combusta
terat^{ur}. et cum oleo agitato sepe vngat^{ur}. ad idē
valet carta bombicina. vel bombyx cōbustus
et cum oleo agitatus. Itē nota q^{uod} sal in aqua
sufficienter infusum vel in aceto q^{uod} est meli
us. multū valet contra omnē tumefactionem
incipientem in dorso.

Capitulu. xxxj. De mor-
bis q̄ accidūt in crurib⁹ equi ⁊ alijs quibus-
dam ⁊ de morbo maleferru⁹ ⁊ cura eius.

Completo tractatu lesionū tergi sequi-
tur de his q̄ accidūt in crurib⁹ et pedib⁹ ⁊ q̄
busdā alijs membris. Et pmo de morbo male-
ferru⁹ q̄ veniēs in lūbis equi dolores ī eis vlt
in renib⁹ eq̄ infert attrabēs nervos lūborum
⁊ renū incessanter. q̄ subito accidit et supflui-
tate maloꝝ humoꝝ ⁊ aliqñ et frigiditate diu
ante assumpta. ⁊ sepe accidit ppter supfluum ⁊
imoderatū pōdus in eq̄ tergo impropinde po-
sitū vnde equ⁹ vix pōt se et pte posteriori eri-
gere. vel crura decenter luare. ⁊ hic morbus
vulgariter dicit maleferru⁹. cura in hac egi-
tudine renes vel lumbi eq̄ patientis oprie ab-
radant. deinde fiat ibi strictoriū tali mō. acci-
piat pte nualis. vel liquefacta decent in q̄-
dam pellicula. extendat ad longitudinē ⁊ la-
titudinē lūborū vel renū. deinde accipiat bo-
lū armenū armoniacū. pte greca. galbanū oli-
banū. mastix olibanū sanguis draconis. gal-
ba equali pōdere: ⁊ oīa ista terant ⁊ decenter
puluerizata supaspargant sup pice predictā ⁊
aliquantulū calefactā. ⁊ ponat sup renib⁹ pa-
tientis pilis abradis ⁊ inde nō moueatur do-
nec leuissime poterit remoueri. Ad idē aliud
strictoriū meli⁹ accipiat consolida maior bo-
lū armenū galbanū armoniacū pte greca
mastix olibanū sanguis draconis sanguinis
equin⁹ recens vel siccatus. tñ pō domestice
pice greca ⁊ olibano. quātū de alijs oībus et
puluerizent simul vel p se vel cū albumie oui
⁊ bona quāitate farine tritici misceant. ⁊ sup
vna pecia forti de lana bene extensa ponant.
et fiat p oīa vt de pcedenti lumbi dixi empla-
stro. Itē ad idē remediū vltimū renes vel lū-
bi patientis decēti ferro calidissimo coquan-
tur. crebras ⁊ multas lineas p longū ⁊ et trās-
uerso faciēdo. ab vna pte renū. vsq̄ ad aliam
pcedētes. nā supradicta emplastrā renes con-
solidant. humores desiccāt. nervos mitigāt.
⁊ ignis carnes desecat attrahit. ⁊ coarctat.

Capitulu. xxxij. De mor-
bo scalamati ⁊ cura eius.

Scidit hec egritudo q̄ vulgo dicit sca-
lamat⁹. q̄ mouet vel sepat caput anche
de loco vbi stare naturaliter debet in motu vlt
cursu eq̄ cū pes labit vltra velle. vel cū p̄sus
terra p̄mis indirecte. Accidit etiā qñ pedes
posteriorēs eq̄ reuinis mutuant. cura ponat.

astalata cōueniēs p vnu semissem sub leso ca-
pite anche. vt hūiores ad locū cōcursi p alta-
latū viā habeat ereidi. et loc⁹ circū circa ma-
nib⁹ sepe p̄mat. vt egrediat p̄tredo. et paruo
passu moueat equ⁹. vt hūiores facili⁹ creat p
pter motū. deinde fiat strictoriū tali mō. acci-
piat pte nualis et greca olibanū et mastix et
aliquantulū sanguis draconis. ⁊ tñ de pice na-
uali quātū de oībus alijs. ⁊ puluerizent. et si
mul cū pice nuali siml oīa liq̄fiant. ⁊ tñ cali-
da qñtū pati poterit ponat in capite anche
lese extēsa. ⁊ sup ea ponat stappa minute inci-
sa. ad idē valz si ponant in loco leso serbōnes
qui assidue hūiores ibi veniētes expellāt. Ad
idē q̄ vltimū est remediū loc⁹ lesus anche tā
p longū quā et transuerso decentibus lineis
decoquat. vt restringantur humores.

Capitulu. xxxij. De lesi-
one spallati et cura eius.

Scidit in spalla lesio vt in ancha. et cū
dem causis. ⁊ enas et ictu calcū alius⁹
eq̄. q̄ curat eodē modo vt in ancha. vt in eius
lesione predictum est.

Capitulum. xxxiij. De
grauedine pectorali et cura eius.

Scidit idē qñq̄ pect⁹ eq̄ et supfluo
sanguine vel labore vel onere aggrauat
in tñ. q̄ equ⁹ videt in motu anteri⁹ aliquantū
lū impediri. cura consuete vne sufficiēt ab-
vraç pte pector⁹ minuant. deinde serbōnes
ponant sub pectore. q̄bus agitent in die vt in
capitulo vermiū dixi. ⁊ vsq̄ ad quidecū die-
es non tollantur ab eo.

Capitulu. xxxv. De mor-
bo zarde et cura eius.

Icet supra dixerim morbū zarde nam
raliter equo euenire tñ etiā accidentali-
ter ei cōtingit. cū imoderate opp̄ssus est ⁊ cre-
bris eq̄tantiō festinat. ppter debilitatē ⁊ tene-
ritatē ipsoꝝ. citi⁹ tñ accidit in crurib⁹ eq̄ sup
flue impiguati. cū op̄et cū eq̄tado subito fati-
gari. qñ dissoluunt et dicit causis hūiores su-
perflui. ⁊ ad crura descendunt. vñ sūt zarde in
garecto vt sup dixi. Cura cū equ⁹ videt in ga-
rectis tumefieri admodū nuc⁹ vel ampli⁹ et
teri⁹ vlt interi⁹ statū subueniat cū decēti deco-
ctiōe p lōgū ⁊ obliquū ī tumido loco als zar-
dis decoctis sterc⁹ bouinū calidū cū oleo a-
guatū supponat semel tñ nō ampli⁹. deinde
renis et p̄dicti tā anteri⁹ q̄ posteri⁹ salis alkali

ga q equus cocturas ore nullo modo carpe
possit. nec ad aliū pedē fricare. nec i aliquo lo
co duro pedē fricare. ne possint excoriarī co
ctura. nā p assiduū cocturā p līmū equi a
lūde fricat v lōcū mōdet decoctū. z a die de
coctōis vsq ad dies. x. erit b diligēt suādū
Excoziato vel sepiato corio z alucis coctura
rū qō in. i. r. vel in. r. dieb cōtingit. equi in aq
frigida velocissima teneat a sūmo mane vsq
ad mediā terciā. ita q aq super z tāget coctu
ras p fatus. eo pō ab aq remota sup lineis co
cturaz puluis terre subtilissim? v l cinis asp
gat. idē etiā in sero fiat. vt teneat in aq ab ho
ra vespina vsq ad solis occasu. z puluis su
perasp gat vt dixi. z cōnuet hoc oī die z ma
ne z sero. donec ignis fuerit solidat? decēter.
Nā aq veloz z frigida hūores delictat z vice
ra. ignis cōsolidat z cōstringit. Et nota q in
oī coctura d3 equus diligentissime custodiri
ne coctura possit mordere. vel in aliq loco fri
care. qā ex nimio pruritu locum dentib vsq
ad neruos z ossa morderet.

Capitulu. xxxviij. De mor bo spaneni et cura eius.

It morbus fit circa garectū intrinsec?
et latere garecti paulo inferius in flati
onē adducens. circa venā magnā q dicit fon
tella. trabēs hūore z venā assidue p dīctā.
vī equus fatigat? cogit se dolere. et heclesio
cōtingit equo p omīa velut zarda q vocatur
spanenus. Cura de p dīctā venā trahat san
guinis in tū q p se sanguinē nō emittat. dein
de tumefactio spaneni p longū et obliquū de
centib lineis decoquat. z fiat p oīa vt in di
co zarde capitulu continetur.

Capitulu. xxxviij. De mor bo turbe z cura eius.

It egritudo hec sub? caput garecti in
magno posteriori neruo. aliquā putre
factionē facies p longitudinē ipsius nerui. in
dignās cōtinue ipm z ledēs. z qā idē neru?
qū totum corpus eq sustinet. cogit necessario
claudicare. accidit autē hec egritudo cū equi
mior equitē indebite. septuīq ptingit ex one
re q superfluo imposito sibi. tunc em propter
tēneritatē etatis incuruat neruus. et q noīat
turba ex ope nomē assumens. Cura q dicit?
neruus q incipit a capite garecti z infer? ten
dit iuxta pedes in posteriori pte cruris videt
aliquō incuruari. vel plus solito ingrossari. sta
tim ingrossatio illa tā per longū quā per obli

quū decenter coquat. deinde fiat p oīa vt sup
de coctur? expsi. Et est notandū q vbi cūq
fuit coctura in crurib eq fieri debet p longu
z obliquū. sic pilus eq descendit inferi. z me
lius cooperiunt a pilis. z min? apparēt quaz
si fierēt ex trāuerso. z minus lederēt equum.
si p mīs aliq crurū tangeretur ab igne.

Capitulu. xxxviij. De spi nellis et cura eius.

It morbo qui spinella vocat fit subtus
garectū in iūctura ossis. cuiusdē garecti
in vtroq latere. z qūq in vno dñ creans sup
os ad magnitudinē auellane. vel magi repri
mēs iūcturā in tū. q equus multoties cogit
claudicare. et accidit eq bis causis vt turba.
cura dicte spinelle sunt decēt coquēde atq
curande diligēt vt p dīctē cocture in omni
bus curantur.

Capitulu. xxxix. De mor bo supprelli et eius cura.

Sunt in eq? crurib multa z diuersa sup
pssa. vel cū mōdet vel calce pcutit. vel
ipo de crure pcutit rē aliquā durā. q nō in tū
nocina qūm de forma sunt in eq. q etiā in
alijs ptrib corpis. nā solū in crurib lepe fuit.
Cura cū oīa suppsia incipiāt fieri ex quada
callositate carniū ex pcutiōne aliq adueniēte
statim cū fieri videbit callositas abradat. z ac
cipiat absinthēū pitaria z brāca vsina. sc3 fo
lia tenera. z terant in siml cū acungia p cura
veteri. z coqntur. z cocta tū calida qūm pa
ti poterit sup callositate ponant. et bñ ligent.
z nota q b mollificatiū multū valz ad omīs
inflatōes crurū ex pcutiōne aliq venientes
Itē ad eandē callositatē oīno dissipandā va
let radix maluauisca z radix lilij z cassij bar
basi trita cū exungia. z decocta cū pecia sup
posita admodū emplastrū. z pluries remoue
tur. Itē valet cepe assatū cū lūbicis terrefr
bus tritū. z cū oleo cōmuni agitatū. z coctū
z calidū suppositū z remouatū in die. Si idē
callositas illa fuerit annqta z dura effecta ea
pus abrasa cū lautecta sacrificetur minute z
sanguinet. deinde sal tartaz. eqli pōdere sub
tilit trita. sup callositate ponant. z ligent stri
cte. nec vsq ad idē tēciū dissoluāt. z sic disso
luta loc? vngat butiro vel aliq vncuoso. Itē
ad idē oīm vsq ad duriciē decoctū z munda
tū calidū sup callositate abrafam ponat ad
modū placetule. z liget vsq ad diē tēciū nō
mouet si videt expeditis. Itē valet sterc? cap

nū cataplasmati cū farina ordei. z creta in acetato forissimo agitant. z postea suppositū ad modū emplastri. Si vō callositas illa dura nō decrescar: sed in suppsu redigat antiquū decentibz cocturis qd est vltimū remediū succurrat.

Capitulum. xl. De attractione et cura eius.

Itē et alia egritudo in pte cruris anteriori tumefaciēs z indignās neruū. z faciens claudicare. q̄ facile accidit eq̄ in cursu in motu cū pes posterior pcutit neruū anterioris cruris. q̄ passio attractio vocat in vulgo. Cura cū neru⁹ p̄dictus tumeficit statim de vena co fusa q̄ est parū sup genua in pte anteriori mīnuat. deinde fiat hoc mollificatiū valēs cōtra indignationē z tumorē neruozū. accipiat senū grecū z semē lini squilla trictura z radices maluanisci eq̄li mēsurā. z cū artūgia veteri porcina decentē terant. et insimul incorpent. postea bulliēt z temp agitent cū spatula. z sufficientē cocta ponant calida sup longitudinē nerui lesi. z cū fascia lata ligent. z bis remouēt in die. ad idē etiā valet satis cepe assatū cū terrestribz sōbriis z limacis z butiro liq̄sa cūcto siml agitatīs. z vsq̄ ad ipsitudinē decoctū. z sp agitent cū spatula. vt fiat sicut vngtū. z de ipo abrafis pilis ter in die neruus lesus p longū vngat. Si vō cruris attractio sit vetusta fleuboremet de cōsuetā vena q̄ posita est inter iūcturā z pedē et latere interiori. z si ant postea medicie q̄s supra narraui. fm dicta medicamīa p aliq̄s dies parū vel nihil p ficiāt. Tūc neruo lesio z circūquaq̄ abrafo fiat strictoriū de puluere rubeo vlt albumie ouī z farina: vt docui i capitulo maleferunt. Cruris vbi lesio est cū canapo vel lino z p̄dicto strictorio inuolueōdo nec inde remoueat vsq̄ ad ix. dies. z postea cū aq̄ calida strictoriū a crure caute leuet. z neru⁹ vngat cum aliquo vntuoso. et si p̄dicta omīa non profuerint cocturis decentibus succurrat.

Capitulum. xli. De morbo scortilati et cura eius.

Ecceidit q̄nq̄s q̄ iūctura cruris iuxta pedes ledit ex percussioe quā facit in aliq̄ loco duro vel ex precipitante eo in cursu vel motu: aut q̄ q̄nq̄s pes indirecte p̄mīssus terā q̄ passio vulgariter dī scortilat. cura fiat pulvis de fursure tritici et acetato fori ad ipsitudinē bulli. aut agitata decent z calida q̄ntuz

pati poterit ponant sup locū lesus. et cū pecia cōgrua bñ ligent. in q̄libet die sepe remouēt. Si vō iūctura tumefacta patit indignationē neruoz. fiat emplastrū senū greci semini z squille z alioz. vt in p̄cedēti capitulo dixi. sed si occasio scortilati p̄dicte os a suo loco mouet. pes eq̄ lect⁹ claudicans eleuet in altū. z cū eq̄ cauda ligetur. deinde ligat. deinde ducat ad manū vsus loca mōtuosa. q̄ et necessaria oppōnit iūcture vsus terrā os dis iunctū aliq̄ ab alio vel aliq̄ mō motū instat. ter ad suū locū reuertit. sicut debz. sed tū prius fieri debet mollificatiū qd̄ p̄dicti. Accidit etiā q̄nq̄s q̄ vnū os ab alio sic dis iunct⁹ q̄ vix aut nunq̄s cōmode ad suū locū pōt reduci. ex quo iūctura tumefieri cogit. inflatione durissima cui cocture bñficio succurri oportet. nota q̄ omni cura notatarū superius coctura ignis vltimū est remedium.

Capitulum. xlii. De lesione spini vel ligni et cura eius.

Quāgit aliq̄n q̄ spina vel lignū intrāt in iūcturas pedū vel genua vel in aliq̄ pte cruris. z int carnes remanet ppter qd̄ vulnus vel totū crus tumefcit. et maxie si neruū tāgat. vñ cogit claudicare. cura. abradant vñ diq̄ circa ipm pilū. z suplinis z trita capitala certarū aliq̄ntulū trita ponat sup vuln⁹. z cū pecia fasciet. ad idē valēt radices aridinis. z radices daptami triē z supposite. idē faciūt limacie cū butiro triē z cocte. z postea supposite. q̄ sepe renouate lignū vel spinā infra carni mirabile exteriora deducūt. Et nota q̄ ad omnē inflationē mollē z recentē factā q̄ sit pte ter naturā ex percussioe aliq̄ in genuo vlt iūcturis. vel in aliq̄ pte crurū. satis valet decoctio mixtura supra scripta. vñ accipiat pitare absinthij brace vñ sine de solijs qd̄ deterius mū est. z cū artūgia porcina veteri tādiu teratur. q̄ optie mīscant. z postea in aliquo vase bulliāt. cōtinue agitata z cocta z calida q̄ntuz pati poterit super loco lesio ponant. z cū pecia fascient et sepius remoueat.

Capitulum. xliii. De galulis et cura ipsorum.

Iūct galle naturalit iuxta iūcturas et sepe accidentalit ex fumositatē sumi stibuli cruribz madefacti. ex quo hūiores facile dissolunt. sūt etiā q̄nq̄s in eq̄ iuuenē ex sup suo eq̄tatu cura. sūt aliq̄ q̄ crurē vñ oleres gallos z cū laucea scindūt coriū. z deinde gallos

trahit. vñ resalgarium int' ponit. q' malū ē. q' a
calis loc' nimis nervosus existit. z ideo i tñ
dolor auget q' supflui hūores ad locū cōcur
rūt. ideoq' meli' ē vt equ' gallos' vsq' ad ge
nuā mane z sero i aq' frigidissima z velocissimā
ma teneat. toties q' galle minuant. p' coar
tationē aq' frigide. deinde circa iūcturā galla
rū. fiat cā p' longū q' p' obliquū cocture decē
tes. z postea curentur vt pluries est expsum.

Capitulum. xliij. De gar

pis z cura eorum.

Sūt garpe i iūctur' crurū circa pedes.
i pte posteriori rūpēs sibi corū. z car
nes et trāuerso incidēt. z qñq' p' lōgā sepe
pñctēs. p' scissuras putrediez velut aquā. ar
dere equū assidue affligēt. q' accidit et sup
fluitate malor' hūor ad crurā dēcedētū. cu
ra pili iūcture sunt depilādi pus h' mō. Acci
pian' calcis viue tres ptes. z auripigmentū q' r
ta q' trita decent cū aq' calidissima agitent. et
z tādū coqñt. q' penna imissa subito depilef.
Et lesa iūctura garpaz. et ea tñ calida qñq' z
pan poterit inūgat. z spacio vñ' hore dimitt
tat ibide. Postea pō cū aq' calida loc' garpa
rū lauē. vt pili cadāt i totūz. qñq' cūllis lauēf
garpe cū decoctioe maluar' z fursurū z ipo z
luba cū panmo ligent circa iūcturas. et
ibi dimittant a sero vsq' ad inane z ecōuerso
postea pō fiat vngētū de (epō aris) cera z rē
ma equi mēsurā. z inuicē decent bulliāt. z al
lūne agitent. z de tali vngēto aliqñ nūluz bis
in die garpe vngant cū pena gallic. et h' vngē
to vñt donec scissare z rupture garpaz. fue
rit solidate. semper caueat ab omi. forde z aq'.
Cū aut fuerit solidate ablaq' z incidet vena
in gra fursum in cora interi'. vt i spāne cap.
dicit. sanguine aut vt decet detracto garpe cō
qñt. z cocture curent vt dictū ē sup. Sciēdū
est in q' garpaz. infirmitas raro pfecte curaf

Capitulum. xlv. De crepa

qñs z cura eorum.

Sūt sñt egritudines int' iūcturā cruris z
vngulā. corū rūpēs z carnē. ad sñctu
dinē scabiei. aliqñ putredinē emittentes. z ex
ardore mltoties equū dolere facietes. q' solēt
euenire pluries et fumositate stabulū. cruribz
madefacti. cura. curent vt dictū est in cap. pēe
dēt. exceptio q' vena in gra nō laq'at nec crepa
tio ēis cocti. aliqñ sunt coqñda. in pcedēt tñ
cap. addit q' cūllis pus pilis mō pscripto h'
vngēto vñt. Accipiat de fulgie de viridi ra

mo de auripigmento z tñ de melle liqdo vt de
oibz supdictis. q' trita z i sum' agitata vsq' ad
spissitudinē decoqñt. et misceat cū eis aliqñā
tūlū calē. viue. spq' misceatur cū spatula do
nec fiat vngētū de q' aliqñtūlū calido bis in
die vngant crepacie. ipse pus abluat cū vi
no albo. z aliqñtūlū calefacto. cauedo sp cas
a sordibz vt pñti. h' em vngētū crepacias mi
rabilit' cōsolidat z pstringit ad idē vs' sūt fri
catio foris z frequē crepaciaz. cū puerili vri
na. Itē valz si equ' panēs diu teneat i aq' ma
rina. sit enā qdaz alia crepacia lōga z magna
et trāuerso i bulesis int' carnē viua z vngulā
q' deterior est alijs. z magis eqs affligit. q' nō
curaf vngēt' nec alijs medicamibz nisi cocu
ris. z ideo ipā crepacia i extremitatibz suis cū
ferro i capite rotūdo fūdūt' est coqñda. nā bñ
fido ignis ipā crepacia nō p' augeri s' minui

Capitulum. xlvj. De tan

cro z cura eius.

Anteq' sit iuxta iūcturas crurū circa
pedes. z qñq' alijs pñbz crurū vt cor
poris venies et aliq' vulnere ibi facto. z post
modū p' negligētia. Cū equ' bñs vuln' in iū
ctura pñctā eqat p' turpitudines aut aq's. cū
vñ in qñq' pte sit corporis h' mō curaf. Accipi
atur succ' affodilloz in bona qñtitate. z agi
tet diu. cū duobz pñbz calē. viue. z tertia au
ripigmentū subnitrit. deinde ponat in qdaz
vale siciliū opilato. postmodū ne sum' vñ va
por unde possit cure. z tñ dimittat bullire ac
coq. q' i puluere redigat. z de tali puluere po
nat in vulnere. mortificato cācro curat vuln'.
cū albumie oui. z alijs vt sup'. pñctē ablūtō
sp pus cancro cū acceto Signū aut mortifi
candis cācri est. cū vuln' circūquas mēscit.
ad idē valz sterc' hūanū puluerizati z mictū
cū tartaro cōbustū equi mēsurā. Itē valet ad
idē tartaz. cōbustū cū sale minūte mictū. z su
ppositū. Itē aliud medicamē melius mortifi
cas cancro. allen bñ tritū cū pipe z pñero. z
aliqñtūlū argēgie porcine trinis admittit mē
tat in vuln' cancro. z stricte liget. z bis in die
mūtet donec cācer mortificet. deinde curent
vuln' vt dicti. Et nota q' pñctae medicie sunt
bone in loc'. nervosis. z in arterijs vñdigs i
trictatis z venis. nā in talibz loc' nō est vñdūz
cocturis. sed i carnosīs eis vñ nullaten' est vi
tandū. ymmo cū cocur' facili' curaf in ipis.

Capitulum. xlvij. De fi

stula z cura eius.

I vuln⁹ p⁹dictū cācri z ipse cācer antiq⁹
tur z nō curet cōnerit in fistulā. q̄ est de
terior z difficilior ad curādū. sed solēt curari
aliqui cū affodilloz puluere immiscēdo eidē
tū de puluere auripigmētū. q̄ntuz de calce vi
tia. vt violēti⁹ fiat. Itē aliud ad sanādū vio
lent⁹ fistulā. accipiat calx viua z tantūde au
ripigmētū. q̄ puluerata decent agitent cū suc
cis allei cepe z ebuli. eq̄li mēsurā z sufficientē
bulliāt in melle liq̄do. z acceto. z agitent cōti
tinue donec fiat vnguentū. de q̄ cōmūtat in fi
stulā bis i die vulnere cū acceto forissimū pri
us abluto. Itē aliud violent⁹ oībo alijs p⁹di
ctis resalga z puluerizatiū. ad idē accipiat au
ripigmētū viride ramū calx viua eq̄li pōdere
z de attramēto z pūetro cū acceto z melle ali
q̄ntūli decoq̄nt. z sp̄ agitent. z de illo magda
leones bis i die mittat in fistulā donec mortū
ficata erit. abluto sp̄ vulnere cū acceto fortissi
mo. Est autē signū mortificatiōis et⁹ q̄n tume
scit z rubet. mortificatiō pō fistulā curet vt in
alijs vulnerib⁹ p̄tinet. Si pō i loc⁹ carnosus
crearet fistulā fiat p oīa vt cura cācer⁹ p̄tinet.

Capitulum. xlvij. De mor bo malpitio z cura eius.

Si z alia egritudo q̄ vulgarit⁹ dē mal
pitio q̄ fit p̄prie in bullis vngularū eq̄.
vt carnes viuetungunt vngulis q̄ velut infu
sio impedit gressus eq̄. z q̄nq̄ in vno pedū. z
q̄nq̄ trāsit ad oēs. si nō curet instant. z q̄nq̄
facit vlcera euenire in ligua eq̄. accidit autē
leui ex malis hūiorib⁹ ad ipm locū decursus. z
sepi⁹ ex stabuli fumositatē. pedib⁹ ab aq̄ z for
dib⁹ nō siccatis. Cura p̄mo eq̄ patiētis vngu
le vsq̄ ad subtilitatē p̄parent Deinde cū cura
senecta ferrea bullesia pedis vsq̄ q̄n ad vnu
vngule adnubilet vt bullesia possit vndiq̄ va
porare. deinde ab vtraq̄ pte bullesie sic fleis
botome vt inde euacuent hūiores ad locum
decursū. vl⁹ cū ferro cuspidato ab vtraq̄ pte fū
dit⁹ decoquat. z sp̄ caueat a foridib⁹ ab aq̄. z
nō debeat sangari. postea pō fiant pulres de
furpure z acceto. q̄n simul bulliāt. z cōtinue
agitent. q̄ tñ calida q̄ntū pati poterit super q̄
dā pecia bñ ampla extēdat. z circa pedē lesus
ponat. z bis i die mutet. Et ab herbaz cōme
stione caueat oīno. z etiā de alijs rebus parū
comedat. donec fuerit liberatus. Naz berbe
ceteraq̄ cibaria multa hūiores augmentant.

Capitulum. xlix. De fur ma. id est furmelli z cura eius.

It autē qdā infirmitas q̄ forma vulgari
ter dicit⁹ in iecturā pedis z pedē. sup co
ronā ppe in pasturā. q̄ accidit ex p̄cussioe ma
la. z indecent impedit. solēt sepi⁹ euenire in
aliq̄ duro loco. z etiā occasioe mala z indecē
ter impedit solēt sepius euenire. q̄ nisi cū ad
huc sit recēs curet etia⁹ sup os durissimū
cū veterascit. extēdens se aliq̄liter sup coronā
cui vnuerfalt⁹ subueniendū est siue sit recēs.
siue fuerit antiquatū vt p̄dictū est in cura su
presti. Et nota q̄ hec infirmitas plimū impe
dit gressus eq̄. qz loc⁹ vbi furma orit⁹ n̄rno
sus z plen⁹ venis z arterijs vndiq̄ intricat⁹.

Capitulum. l. De egritu dinibus pedum z vngularum.

Ompleto tractatu de lesioib⁹ mētorū
eq̄ z crurū. restat videre z dicere de in
firmatib⁹ vnguloz pedū. z primo de fūca q̄
fit in eq̄ vngula siue pedis vngula vsq̄ ad tu
ellū intrinsecū p mediū scindēs. Et q̄nq̄ in
cipit i coronā pedis. z incedit p longū infer⁹
vsq̄ ad extremitatē vngule vel pedis. emittēs
aliquū viūū sanguinē p scissurā. accidit autē cū
equ⁹ est ex lesioe tuelli in⁹ vngulā cristētia.
Cum hec infirmitas initiū z caput habeat a
tuello. z q̄nq̄ accidit cū equ⁹ est inuenis p̄p̄

vingule teneritate. nā percutiendo vel acriter
pincendo in aliquo loco duro ledit mellus te
nerrimus vt p̄dici. propter q̄ claudicat equ⁹.
cū sepius equitat cura. inquirant radices si
ce p̄ius mellis intra corōnā pedis inter viūū
z mortuū vnguli. cū rosuetā. z desup incidā
tur donec vngula incipiat sanguinare. deinde
accipiat serpes z ad minutū incisus. abiectis
cauda z capite in q̄dā vase. oleo cōmuni ple
no decoquat in tm̄ q̄ carnes serpētis in oleo
liqueat. z ab osib⁹ sepeñt. z de his fiat vngen
tū. q̄ aliquātulūz calefacto radices sice bis
in die vngant. donec mortificet fici. z vngu
la in statū pristinū inter ducat. Semper ca
mendū est ne pes paties a foridib⁹ vel aq̄ tan
gat. z q̄ equus herbas vllō modo comedat.

Capitulum. li. De morbo superposita z cura eius.

Ita hec lesio q̄ supposita dī int̄ carnē z
vngulā. facies rupturā carnis ibidē. s̄
si antiquat sepe cācer efficit. z accidit cū casu
eq̄ pes ponit sup̄ aliū pedē cura. statū cū vul
nus sit occasione p̄dicta incidat cū rosuetā
qm̄ de vngula cura vuln⁹. q̄ vngula carnē vi
uā nō p̄mat. nec tāgar eandē. nā si p̄meret con
solidatio impediret oīno. absclat aut̄ vngula
circūquaq̄ ablutoz vulnere cū vino calido
vel acceto curet. z consolidet vuln⁹. vt in p̄ce
dēt capitulo cōtinet. semperz caueat vuln⁹ a
foridib⁹ z aq̄. donec fuerit solidatū. Si p̄o p
negligentiā redigat in cancrū. curat vt in ca
pitulo cācri cōtinet. si aut̄ cōuertat in fistulā.
curat. vt in capitulo fistule continet.

Capitulum. liij. De infusione descendente ad vngulas.

Excidit aliqui q̄ equi infusio nō curata
descēdit ad pedes sub vngulis. cui si re
cēs est succurrant hoc mō. Extremities vn
gue in gre anteriori cū rosuetā p̄na cauet sū
ditus. donec vena m̄gra q̄ illuc tendit cū ros
uetā rumpat. z sanguis fluat vsq̄ q̄ ad de
bilitatē eq̄. z si expeditur in alijs pedib⁹ clau
dicantib⁹ idē fiat. post extractionē s̄re sangui
nis impleat vuln⁹ sale minuto. z sup̄ ipm̄ po
nat stappa in acceto p̄fusa deinde liget fasciā
nec dissoluat vsq̄ ad diē scōm. deinde curet
vuln⁹ cū puluere galli vel miri v̄l lēnsici bis
in die abluto semper vulnere pus cū acceto. z a
foridib⁹ z aqua caueat donec fuerit liberat⁹.

Capitulum. liij. De dissolu

tiona vngularum z cura eius.

Ita hūiores decursi ad pedes actione
infusiois iā dicte int̄ vngulas ex incō
grua cura fuerit antiquati. opiet pedes clau
dicātes penit⁹ desolari. vt hūiores z sanguis
ibidē inclusi euacuent in totū. incidat ergo sa
le sub⁹ vngula circa extrematē vngule. cū
rosuetā. deinde violent extremities vngu
le extirpent extrinsecus. z stappa in albumine
oui sufficient infusa ponat in vuln⁹. z pes to
tus optime fasciet. z sic dimittat vsq̄ ad diēz
sequente. Postea p̄o acceto fortissimo aliq̄
tulū calido abluat vuln⁹. z de sale minuto z
tartaro impleat. z supponat z superaspergat
de puluere galle miri aut lēnsici. qui carnes
cōsolidat z hūiores cōstringunt. abluto sem
pus cū acceto vulnere. z talis curatio fiat vs
q̄ ad carniū cōsolidatiōē. z vngule rematio
nē. z semper caueat pes lesus a foridib⁹ z ab aq̄.
ad idē aliud vngentū vtendū post appositio
nē salis z tartari cōsolidatiōē carniū probi
bēs fluxū humoris. accipiat puluis olibani
masticis z picis grece. z aliquātulum sanguis
draconis misceant. cum cera noua liquata. z
tantundē de sepo arietis. z bulliat in simul. vt
fiat vngentuz calido vtat in cura p̄dicta. Et
nota q̄ multe sunt infirmitates in q̄b⁹ opiet
vngulas desolari. in q̄bus oīb⁹ est p̄dicta cu
ra vtendū. Itē ad humectandū singlas vngu
las vt lenius p̄parent. accipiant malua. puta
ria furfur z sepū. z oīa in simul bulliat. z agi
tent continue. ac de ipsa cōtione sufficienter
calida vngule cum pecia ingoluant.

Capitulum. liij. De mutatione vngularum z cura eius.

Epe accidit q̄ desidia marisb̄ alci bii
mores concursi ad pedes z diu inclusi
tm̄ int̄ vngulā antiquā a tiello intrinseco se
pant. excidi viā q̄rentes. accidit etiā aliq̄ q̄
vngula penit⁹ z subito sepat a tiello. z cadit
p̄pter furozē multoz hūoz. ad vngulā discur
soz. z q̄ncq̄ paulatī vngula se diuidit a tiello
z nascit segns noua vngula sepanē. q̄ acci
dit p̄pter paucitatē hūoz. cui sic subueniat.
Cura statū cū rosuetā circū circa vet⁹ vngu
la incidat aliquātulū. vbi iūgit cū nouella. ita
q̄ vet⁹ vngula dura nouā nō p̄mat. nec in ali
q̄ ledat. deinde accipiant vne p̄tes sepe ariet
z tercia cere. bulliat simul agitādo. z addēdo
aliq̄ nullū olei. donec fiat vngentū. de quo ali
quātulū calido bis i die noua vngula vnga
tur. Et nota q̄ hoc vngentū valet ad reno

nationē ⁊ augmentatiōē oīm vngularū. s; caueat sp̄ a sordib; ⁊ ab aq̄. vngula ꝑo q̄ subito diuidit̄ a mello. ⁊ cadit incurabilis credit̄. s; talis cura probet̄. Accipiat̄ pic̄ greca. oliba nū. mastix. bolū. sanguinis draconis. ⁊ galba nū. equit̄ mēsurā puluerizata subulit̄ cū duab; pñib; sepe arietis. ⁊ terciā cere agitādo coq̄n tur. deinde pānus līnē infundat̄ in eis. ⁊ de tali pāno fiat capellū seu vscellare admodū tuellū. in q̄ tuellus ponat̄. ⁊ bis i die extracto capello tuellus abluat̄ cū acceto fortissimo te pefacto. ⁊ iterū in capellū mittat̄. ⁊ est valde cauēdū. ne tuellus ab aliq̄ duro tāgāt. ⁊ qñq; equi ꝑpter vngule amissionē recte stare nō potest. tūc fiat eidē strām de longis palcis. sup q̄ pro velle q̄scat. ⁊ q; graue ⁊ tediosum esset eq̄ semp iacere. accipiat̄ fontis pecia pāni. vel fortificet̄ cū cingulis. ⁊ in capitib; optie liget̄ cū finib;. a medietate corpi vsq; ad pecc̄ sub eo ponat̄. ⁊ funes ligentur ad trabes. talit̄ q; equi ꝑ pedib; terrā tāgāt. ⁊ sustineat̄ ab eis. ⁊ in tñ cleuet̄. Et nota q; b̄ artificio pōt equi in uari. qñ ꝑpter aliq̄ impedimentū recte stare non potest.

Capitulus. lvi. De diuer⁹ sis inclanaturis ⁊ cura eorum.

It̄ qdam spēs inclanature ledēs fundi tus tuellū intrinsecū. sit ⁊ alia. q̄ transit̄ inter tuellū ⁊ vngulā. intrinsecū tuellū min⁹ ledēs. sit enā terciū. nō ledēs tuellū in aliquo. sed viā vngulā attingit ⁊ ledit. p̄ma spēs satis piculosa est pedī. quia tuellū ledit. que est qdam teneritas ossis admodū vngule facie. vngulā nutriēs. ⁊ radicē vngule in se tenens cura. si tuellus fuerit funditus nimis lesus. subuenit ei salubriter. cū vngule dissolutiōe. Si ꝑo fuerit parū le dēs. discooperiat̄ cū ferro instrumento. sola vngula circa vuln⁹ ⁊ in tñ circū circa lesionē de vngula fundit⁹ incidat̄. q; lesio attingat ⁊ discooperiat̄ decenter. quo discoopra subtilit̄ vngula sola circa lesionē. in tñ q; spaciū cōueniēs sit in lesionē ⁊ vngulā. ita q; ipsa nō p̄mat nec adbereat lesioni. Quo facto vuln⁹ cū stuppa ⁊ albumie oui impleat̄. deinde curet̄ vuln⁹ cū sale minuto. ⁊ acceto fort⁹. ⁊ puluere galle ac mirri aut lenifici. vt dictum est in capitulo p̄cedēti. si ꝑo clauellus inter tuellū ⁊ vngulā trāserit min⁹ piculosus existit. quia tuellus nō ledit nisi ex latere. Sicut aut̄ cura inclanatura prius vsq; ad viū fundit⁹ debeat̄. incidēdo per longū vngulā. ⁊ ampliando circa vulnus decenter. ⁊

circūcidat̄ vngula lesioni propinqua. vt vulneri nō cohereat vllō modo. Inclanatura aut̄ discoopra vulnus abluat̄. cū forti acceto ⁊ impleat̄ de sale minuto. ⁊ cooperiat̄ cū stuppa in acceto posita. ⁊ cū pecia fasciet̄. ⁊ curet̄ lesio bis in die vt sup̄ narraui. Si ꝑo sit species q̄ non ledit tuellū. sed viū vngule tangit ⁊ ledit. sit oīno idē vt in sc̄da specie dixi. adūḡis tamē ei q; discoopra p̄us inclanatura decenter exteri⁹ vngula incidat̄ vsq; ad lesionē clauelle. vt nihil turpitudinis vel alterius rei in lesionē mō aliq̄ retinet̄. Et nota q; oēs alie inclanature q̄ non tangit necq; ledit tuellū intrinsecū. p̄nt lenit̄ curari attētis prius lesionib; p̄nt debet hoc mō sep̄ vt cera vel oleus vel aliud vntuosum calida cū sale vel tartaro tritis fortiter mittat̄ in vuln⁹. Itē valet vligo cū oleo agitata. Itē valet ad idem albumē oui cū acceto ⁊ oleo agitātū. Et nota q; oēs lesiones pedū ⁊ vngularū. q̄ accidit occasione clauelli vel ligni vel alteri⁹ rei intrant̄ in viū vngule anteq̄ vngula vel pes tāgat inclanatura inquirat̄ vt cōuenit. fiat enā pulues de fursure sepiis ⁊ maluis. q; oīa bulliant̄ cū acceto vsq; ad spissitudinē ⁊ calida qñ tū pati poterit in quadā pecia posita sup̄ pedē lesum ligenē. ⁊ sic a ferro vsq; ad mane vel ecōtrario dimittant̄. nā bec dolorē mitigat̄ ⁊ poros vngule tēperant ⁊ hūectant. vt facili⁹ vngula incidat̄. semp; ab equitatu aq̄ ⁊ sordibus caueat̄ Accidit enā aliqñ inclanatura ex impericia medicatiōis q̄ non bene attingit̄ nec curat̄. vnde contingit q; putredo lesionis inclusa inter vngulā facit sibi viā inter carnē ⁊ vngulā vt exterius egrediat̄ rūpens carnē sup̄ pedē. ibiq; efficit quoddā vuln⁹ emittēs putredinē. qd̄ vuln⁹ curari debet. vt sc̄z in capitulo eodē dixi. inclanatura tñ iterū requiritur ⁊ attingat̄ vsq; ad vñ. deinde curet̄ vt in alijs clauaturis dixi.

Capitulum. lvj. De mor⁹

bo qui dicitur ficus ⁊ cura eius.

Eccidit qñq; q; pes ledit sub⁹ vngulā in medio sole ex ferro vt alia re dura intrantē vsq; ad tuellū. ex quo tuellus ledit. ex q; lesione cū vngula non incidit circūquaq; vt debet. nascit̄ sup̄ tuello qdam carnis supfluitas. q; sup̄at sole supfluit admodū ficus vulgānter noīatur. cura p̄us de vngula q̄ circa vuln⁹ incidat̄ in tñ q; fiat cōueniēs spaciū inter solā pedis ⁊ ficū. posita vsq; sole superficie incidat̄ ficus. extracto sanguie spongia

marina sup ficum liget. vt ipsa ficus vlsq ad
medu funditus corrodat. ⁊ spongia non mo
neat donec ficus fuerit in totu corrosus. po
stea fo curet lesio vt dictu est in alijs lesioni
bus pedu. in defectu tame spongie valet pul
uis assidilloru vel rei alterius corrosiue pre
dicto resalari excepto q immoderate violen
tiu existit. ⁊ est cauendu ne ibi cocura oino fi
at. na mellus ppter tenacitadin suam possit
caliter legi q vngula diuideret ab ipso.

Capitulu. lviij. De gene

ralibus egritudinibus equorum.

Quus claudicans de pede anteriori si
no premit terra nisi cum puncta pedis
in vngula patit. Equus claudicans si no pli
cat posticalia vel iuncturas circa iuncturas est
lesio. Si equus claudicans anteri in reuolu
tione a dextris vel a sinistris sit claudicator
in spatulis dolor existit. si equu posteri clau
dicans in sua reuolutione sit claudicator in
ancha sit passio. Si equus portans dorsum
depressum versus terras facit passus in gressu
minutos ⁊ crebros. pectoris lesione grauatur.
Si equus anteri claudicans cu quiescit po
nit pede claudicante ante aliuq subsistens su
per posteri no sustineat se nisi in puncto pe
dis posterioris ⁊ in suo motu iuncturam no
plicat fere in iunctura est lesio. Si equus ha
bes anticar. flatu nariu flatu emittit frigidu.
⁊ habeat oculos quondie lacrimantes qst mor
bus iudicat. equu habes infirmitate cimoze
re vel vermis volatiui in capite emittens per
nares humores continue velut aqua pinguez
⁊ frigida vix euadet. Si equus habes infir
mitate aragaci emittit in tui per sterora li
quefacta q nihil in eius vtre sumi remaneat
⁊ per effusione non cessat infirmitas. in pro
ximo moriet. Si equus habes egritudinem
vularu subito ⁊ vtiliter redigit in sudorem.
⁊ membra eius omnia tremat. non videt eua
dere posse. Si equus habens egritudinem fri
giditatis caput inflatum. ⁊ habet oculos tu
midos. ⁊ caput desert valde deorsum pendens
extremitates auricularu pendentes ⁊ frigidat.
⁊ nares etiam frigidat vix aut nunq euadet.
Si equus patiens morbu strangulonis cuq
difficultate aut sonitu narium. aut gutturus
spiritu emittit. ⁊ totum guttur inflatuq diffi
ciliter liberatur.

Capitulu. lviij. De mu

lis.

Ique mulorum genus creare delectat.
equa magni corporis solidis ossibu. ⁊ ce
forma egregia debet eligere. in qua no velo
citate sed robur exquirat. eius etas a quadre
ennio vlsq ad decenniu existat. Et equo ⁊ ase
na vel asino ⁊ equa muli creant. sed generofi
us nullu est huiusmodi animal q quod ex as
na ⁊ equa nascet. admissarius ergo asinus sit
huiusmodi corpe amplo ⁊ solido multuoso.
strictis ⁊ fortibz mēbris. nigri vel murini co
loris aut rubei. q tame si discoloros pilos in
palpebris aut auribus gerit variabit sobolis
plurimu coloru. mior trienio maior decennio
no debz admitti. Si asinu vlsq equa fastidie
ostendam pus asina donec voluptas sollicitet
postea subducim. Et tuc equa incitata libi
do no spernet. ⁊ rapit illecebr sui generis in p
mixtione cōsentiet alieni. Etas muli cognosca
vt equoz dz. Si nascant ⁊ morant in montibz
vngule dure fiat. si fo in palustris aut vlsq
notis nati sūt vngulas hnt molles. ⁊ ideo ta
les cu anniculi sunt debet a mare repelli. ⁊ p
miores asperos pasci. vt eoz vngle durefcat.
⁊ ne itiner labor in etate tenera soliditate con
tinent. mensibz. cu. vt equi morat in vtre ma
tris Accidit illis egritudines aliq sicut eqs.
que cognosci ⁊ curari possunt. vltans plene
dictum est in tractatu equozum.

Liber

Capitulu. lix. De asinis.

Sinonū gen⁹ q̄ vult facere bonū. p̄mo vidēdū est vt mares semialq̄ bona etate sumat. firmas oibz p̄tibz corpis. amplo scēneo bono. ex his locis inde opū cōstitūt. bonū genera sūt duo. vnū ferū qd vocāt onagros. in frigia ⁊ licaonia vbi sunt greges mlti feri. alter māsuētū. vt sūt in ytalīa oēs ad sciātiō nē onagros ydoneos q̄ e fero fit māsuēt. faci le e māsueto fer⁹ nūq̄ q̄ siles genū nascunt. Eligēdi sūt masculus ⁊ scia. Lomo de pascūf farre ⁊ surfuribz ordeacijs. admittunt aut sol sticiū estiuū i eodē tpe alternis ānis piant. rj. em̄ mēse ꝑceptū semē reddūt p̄gnātes. ope al leniāde sunt. vent em̄ ex labore eo q̄ nationē deteriorē reddit. mares ꝑo labore allenādi nō sunt. eo q̄ remissiōe laborz deteriorēs sūt in pastu fere eadē seruāda sunt q̄ in eq̄s remo nēdi a matre p̄rio anno noctibz patiant eē cū eis. ⁊ lenit capistrū ablaq̄ati habeani iūcti. ter cio āno domari incipiūt ⁊ instrui ad eas res q̄s q̄sq̄ eos vult hēre in vsu. nā aliq̄ eos nō eli gūt nisi ad hoc vt onera portāt. aliq̄ vt molas ducāt. nōnulli eos ad vebendū disponunt. ⁊ p̄terq̄ ad arandū vbi leuis est terra. accidūe eis aliq̄ue egritudines que cognoscit ⁊ curari possunt vt in equis curantur.

Capitulu. lx. De bubu.

lis ⁊ grege boū q̄les debēt eē thauri ⁊ vacce.

Plomus

A bubulo genere gēdus etatiū q̄tuor eē dicūt. p̄ia vularū. scda iumētoz. tertia boū. q̄ta venuloz. q̄ gregem armētoz emere vult. obseruare d̄z p̄mū. vt sint vacce ad fra⁹ et⁹ ferēdos etas pot⁹ integre q̄s impfecte hū cōposite vt oīa mēbra sint grossa. inuicē sibi rīdeat alissima forma. corpōz lōgi. vteri ca paq̄ ⁊ lōgi. lata frōte. oculis nigris ⁊ grandibz. pulcris cornibz. ⁊ scipue nigris. pilosis auribz. cōpressis malis. pallarijs maris. ap̄is nari bus. cervicibz grossis ⁊ lōgis. ⁊ collo laq̄ ⁊ hūo ris. cruribz nigris ⁊ puis. cauda p̄fusa vlsq̄ ad calces. in inferiori p̄te frēq̄ntibz pilis subcris. pis. rectis. genibz. p̄gulis breuibz. ⁊ p̄tibz. corio ad tactū nō aspero neq̄ duro. s̄z grosso ponis simū nigro. inde rubeo. tercio caluo. q̄rto al bo. mollissimū em̄ hic ē p̄m⁹ durissimū. ceteri medijs etatis. matie ternie. qz vlsq̄ ad decēnū semis p̄cedit ex his vtilior. Thauri cōsistunt his signis. vt sint alti atq̄ vigētibz mēbr̄. etas tis medie. ⁊ mag⁹ q̄ in iuētute mior ē. q̄s qui declināt ad senū. p̄ua facie puis cornibz. tot tosa vastaq̄z ceruice. ventre substricto. et q̄ ex his ori sunt rīdent ad penitū specē. ex q̄bre giōibz nati sunt refert meliores em̄ in vira de teriores inueniunt in alia. vterq̄piētia docet.

Capitulu. lxj. Qualiter

vacce ad thauos submitti debent.

Is armētis byeme maritima etate opaz ca ⁊ frigida p̄m⁹ mōrana matie. quia meli⁹ fructus ⁊ inuernalcēte herba saturant.

Quis circa flumines recte ppter amena loca pas-
cant. sentire in aquis tepidioribus adiuvant. vñ
vñ? habent vbi pluvialis aqua tepetes for-
mat lacunas. vt aut palladi? Stabula vtilia
sunt laca vñ glareis aut arena vñ lapidibus stra-
ta. adueta aliquantulum. vt elabi possit hñor pñ
meridiane aduersa. ppter flatos glaciales. qñ
bus aliqñ obfistere dñ obiectis. cauere optet
ne aut angust? stent aut feriant aut pcurrat.
z qñ eas esse tabani cōcitare solēt z bestiole
qñ minute sub cauda ne cōcitant. inclaudā
tur septis. bis subfterni optet frōdes vel stra-
me aliud ve in cubilia. qñ molli? qñescant. esse
te ad aquā bis appellade sunt i die. sed hyeme
semel. cū pere ceperit qñ fieri solet de mēse ap-
lis. iuxta stabulū pabulū seruari optet inte-
grū. qñ regredietes degustare possint. vt suffi-
cere possint tributo labori z lacris. fastidiose
enī ppter pñ fñt. Et puidendū qñ recipiat se
ne frigid? loc? sit. alioz enī z fames eas ma-
crefcere cogit. z nocte lactates cū maribz nō
cubēt. obterunt enī ad eas mane adigi optet.
vt cū redierit a pastu. custos diligēs dñ vetu-
lis z sterilibz amons reputare. Si que nouel-
las subinde cōducere z steriles aratro z labo-
ribz reputare. Si que amiserit vitulos eis
supponere optet eos. qñ nō sāt pñer matres.

Capitulum. lxxij. Quali-
ter z quando vacce submitti debent.

Ropter feturā hoc seruare debere ait
Varro. ante admissurā p vñū mēsem
cibo z potu se nō impleat. qñ estiman-
tur facili? matre cōcipere. Cōtra tñauri duo-
bus mētibz ante admissurā herba palea z se-
no debēt fieri pleniores. z secerni a femis. de
inde in gregē redigi mēse maij. circa finē vñ
toto iunio. z initio iulij fm Palladiū. vt que
tūc cōcipiūt tēperatissimo ipe anni pñat. vac-
ce enī decē mētibz sunt pñates. ante binaz
etate eis tñaurus non debet admitti. vt trinie
pñant. asserunt greci si mares creare volueris
sinistrū tñauri in coitu ligandū testiculū. si fe-
minā vel femias dextrū. eo qñ senē dexter ge-
neret masculū. sinistri feminā tñauri diu an-
te admissurā sunt abstinendi. vt cū tēpus erit
admittēdi acrius in causas feruorū incūbāt.
seragita vaccis duo tñauri scdm Varronē.
sed Palladius ait qñ xv. vacce sufficiunt vñi
tñauo. Si habūdantia pabuli est in regio-
ne qua pascim? pñt annis omnibz in fetura
vacca submitti. sed si deest sūt alternis annis
onerade maxime si alicui operi consueuerit
seruire.

Capitulum. lxxij. Quali-
ter vituli debēt teneri z qñ castrari z domari.

Am creuerit vituli leuade sunt matres
pabulo viridi obijceto in psepia. Tre
bis vt fere i oibz stabulis lapides subternen
disunt. vt qd aliud ne vngule putrescat. ab eq
notio autnali vna pascunt cu marmis. La
strare no debet an bienniu. qz difficile si ante
fecerit se recipiunt. q aut postea castrant duri z
inutiles sunt. Castrant aut fm modu palladij
sic. alligato em vitulo. ac delecto testiculi scil
sa pelle claudunt. ignis securis aut dolabr
vt qd est meli? format ad h ferramento vt gla
dij similitudine teneat. ita em circa ipam regula
ferri acies impmit. vnoqz ictu. moza doloris
bificio celeritas assumit. z vsus venis z pelli
bus a sanguis fluitu cicatrix qdam cu ipso
vulnere nata defendit. vulnera po castrato z
cinere farnenti z spuma z liniant argenti a po
tu castrat? abstineat. z cibis pascat ex ignis.
z sequente triduo ei pbeant arbor. tenere sumi
tates. z fructa mollia. z herbe viridis coma
pice etia liqda micto cinere puro vt sine ferro
ignito castrant. sz si cu ferro acuto ignis fiat
non est necia pns cura. Semetribz vitulis
detur fursures truci. z farina ordei. z tenera
berba. z vt bibat mane z vespere curet. Circa si
ne marci vt aplis ininu domadi sunt boues
trinij. na post qnquenu domari no pnt. etas
duricia repugnate. Lapiue sz stati doment. q
qde pus cu teneri sut frequi man? antrectati
one mansuescat. sz stabulu noui boues largio
ribz spacijs hie debent ad stabula ducantur
qz si nimia fuerit aspitas vno die atqz nocte
viculis z ieiunijs vincent seu mitigent. Tunc
appellatibz illecebrz oblatoy. no a latere ne
qz a tergo ptractet sz a fronte accedes bubulc
admulceat nares z terga ptractet si m ne ali
que calce vt cornu pcutiat qz viciu si in pmoz
dij affectauerit obtinebit. alij cos int se iuni
gut z docent eos onera leuioza portare z qd
vile e si aratoz parant subacto pus solo ex
cedi sunt i arena qs ad vectura paras fac pri
mu inania ducere plaustra. z si possis p viciu
aut oppidu vbi sit strepit? ducas. z que fecerit
detritu fac etia finituz. z sic laboranti reges erit
vbi ffa leuis est no fortibz bobo sz vacet. z as
nis vt pot. sz in leui plaustra silt z ad mola
olei facile vt not? labor adduc tenera colla
no qliaffer. Expediioz aut domandi fo est. si
aspetu boue mansuetio z valido boue iugas. q
ostendit facile ad ola coget officia. si post do
mura decumbet in sulco no afficiat igne vel
verber. sz poti? cu decumbit pedes eius ita
ligent vinculis. vt no possit progredi aut stare

vel pascere quo facto siti vel fame laetatus ca
rebit hoc vicio.

Capitulu. lxxij. De bob?

qualiter debet emi z de cognitiōe etatis eoz.

Fi bobo emedis bec signa expectent vt
sint nouelli qdratio z grandibz mēbris
soliti corporis. musculis vbiqz surgētibz. ma
gnis auribus. lata fronte. z crispa labijs. oculis
nigratibz corhibz robustis. ac sine curuature
puitate. limatis patulis naribz z sum? ceruis
ce coriosa atqz cōpacta. palearibz largis z ge
nua circa fluentibz. pectore gradi. armis nals.
ytre no puo. porrecz lateribz. latis lumbis.
dorso recto z plano. auribz solidis z neruo
sis. z breuibz vngulis. Dagnis caudis lon
gis z setosis. pilo ton? corpis dco z breui. no
bei maxie coloris z fusci. Veli? aut boues z
de vicinis locs compabimus q in illa soli aut
areis varietate terrent vel si hoc deest de los
silibz ad silia trasserem? Illud est em ante oia
curandū. vt viribz ad trabendū cōparenteq
les. ne valentioribz robur alteri. pcurat ex
citū. in moribz aut hoc consideranda sunt si
cut argui mansueti ozamēti nīmetes clamo
res z verbera cibū appetētes Sz si regiois ra
tio patit nullus abo est melior qz vinde pa
bulū. vbi po deest ex ordine miltret q pabulū

videtur deest et ordine ministrat quod pabuli copia et laboris cogit accessio. Tenendi sunt boues in talibus stabulis vt de vaccis dictum est supra. viz stratis et bene clausis. vt pedes vngulis pseruent illic. ac ipsi defendi possunt a ventis multas et tabanis. Et as ipsorum congnoscit quando mutant dentes anteriores post annum completum ante decem vel octo menses. deinde post sex menses succellere mutant priores: donec in tribus annis mutauerint omnes. et tunc in bono statu existunt in quo pseruat vsqz ad decem vel duodecim annos. et viuunt vsqz ad quatuordecim vel. xv. annos. et cū sunt ista dentes hnt pulcros lōgos et egles: et cū se nesciunt minorant et denigrant ac corrodunt.

Capitulum. lxxv. De infirmitatibus bouum et cura ipsorum.

Sciendum est quod egritudines multe accidunt bouibus. quarum vna est quod in capitis ipsorum multiplicatur reuma quod vulgariter dicitur gutta roba. Et fit et supflua cōmestione et potu proprie nimis humidaz. herbarum. et nimia requie et aeris humiditate supflua. Et cognoscit quia inflat eorum vultus et oculi. Et quo bos moris si non curet. sed curatur: quia statim. fleubotomādua est bos infirmus de rena que est sub lingua scz quod due quasi coque seu glandule que sunt ibi figunt in pluribus locis cum puncta cutelli bene incidentia quod multus egreditur sanguis. et cū thurcat fumigium ad nares eius. Item accidunt eis febres et immoderato labore aut calore. Et morborum cause in bobus. vt ait Varro hec sunt quod laborant propter estus. aut propter frigora. aut propter nimiam laborem vel econtra propter nullam exercitationem aut si cum exercueris statim sine intervallo cibum aut potum desideris. Et cognoscunt quod febriunt: quia sunt calidi tactu et maxime in lingua et auribus et antebus ipsorum est spissus et calidus. Quibus subueniri debet cum regime frigido scz quod a labore oino cessent. et in loco frigido teneantur. de frōdibus salicū et vitis coopti comedat frondes salicū. et frigidas herbas et ordem in frigidatū. et si videbunt nimis repleti de ipsorum sanguine minuat. Item bibant aquam malorum acriorum et prunorum et ipsa mala et pruna edant. vel fm Varronē curet hic morbus: quod perfūdū aqz et pungit oleo et vino tepefacto. et sustinet cibum et inquit aliqd ne frigidus cedat fūtiēti aqz frigida daf. si hoc non proficit. demit sanguis marie a capite. Item opilat et ingrossat splen.

ipsorum de quod non liberant. sed diu sic infirmi existunt. Et cognoscunt quod bulliunt siue tussit et marie cū trotare cogunt. Item inflant boues cōstipationē vel vērōtate in ipsorum ventribus generata. et cognoscunt quod si manu vel digito supfluo vellis quod sunt iuxta posteriores anchas percipiunt sonat vt timpanū vel vīsu inflant apparet et dolore torquent. et quōqz in terrā se prosternunt et libent iacent. Curant autem cū clister vel canulo. de quibus dictū est sup cū tractabatur de doloribus egrū. vel cū manu pueri oleo vincta extrahant feces. vel incidat vena canule cū acuto cutello. per quatuor digitos longe ab ano de subis. Item ledunt in collo et nimia oppissione indecens iugum et marie cū plunie ceciderint sup collum. Et quōqz fit ibi ruptura propter hūiores ibi cōcurfos quod curat cū medicinis cōsolidantibus carniū. et generatiuis cutis stipis in cursu egritudinis equorum in pluribus locis et etiā cū alijs quod maricabali boui vnt et pēpue cū vinctōe agrippe intrant ibi pedibus ipsorum vel alibi casualiter et quod claudicare cogunt. et curant vt extrahat quod intravit in pedem vel in alia pte. cū radice arūdinis tritis. vel cū radice diptami suppositis. et pecia fassiat vel cū alijs medicis de lesione spine scriptis in tractatu egrū. et curant vt plene dictū est ibi. Item accidunt eis multe alie egritudines occulte. et aliqz manifeste. et laxitudines quod proueniunt ex nimio labore atqz calore. quod cognoscunt et eo quod non comedūt. vel solitū modū comedadi mutant. et libent iacent. et ex calore linguā extrahunt. et multe alie mutatiōes pnt eis videri ab his quod eos sanos et incolumes cognouit. Boues autem sani fortes et agiles cognoscunt. quia facile se mouēt cū tangunt vel pūgunt. et hnt membra grossa. et auriculas elenatas. pulcri et fortes aut generaliter cognoscunt. si omnia membra grossa sunt. et subinnice bñ rident. pnt etiam alie infirmitates accidere bobus. quos cognoscere pnt et curare nouit optimi maricabali bouum. qui multis annis in talibus sunt experti. Ego autem ea quod scire potui fideliter scripsi.

Capitulum. lxxvj. De diuersitate et varietate bouum et vaccarū et de omni utilitate ipsorum.

Ex genere bouum aliqz sunt nigri. magni fortes et quasi indomiti. qui bubuli vocantur non bene habiles ad plaustra et aratro. sed in trabedibus per terrā magnis poderibus exercantur. ligati aratraliter quibusdā carbonis. liber morant in aqz. eorum coria non sunt adeo bona

na vt aliorū boū. licet valde grossa sunt. ⁊ eos
rū carnes nimis melancolice sunt. ⁊ ideo nō
multū bone. neq; boni saporis. ⁊ licz crude sa-
tis sunt pulcre. tū cocte turpes efficiunt. Item
aliū sunt boues q̄bus cōmunit vtimur q̄ru;
q̄dam sunt maiores q̄ pprie locis plantis con-
ueniūt. q̄ dā miores q̄ magis pprie exercentur
in montib; ⁊ q̄dam sunt in magnitudine ac p-
uitate mediū. q̄ vtrūq; cōueniūt locis. Ampli-
us q̄dam sunt miores. quorū carnes tpate cō-
plectōis sunt. ideo būano corpi nutrimentū
bonū prestāt. ⁊ in eo robur ⁊ sanitatem cōser-
uāt. Alij sunt etaz pfecte. q̄ pprie ppter eorū
vires sunt laborib; deputadi. eorū coria p so-
leis calciamentorū sunt optia. ⁊ eorū carnes
mediocrit̄ melancolice nō multū cōueniētes.
nisi habentib; stomachū fortē ⁊ calidū. et in
his q̄ grauib; laborib; exercent. sunt et aliū se-
nes q̄ ad labores sunt pigri. ⁊ min⁹ vtilis q̄s
pfecti. eorū carnes nimis melancolice ⁊ indige-
stibiles indicant. sed eorū coria bona sunt. ⁊
p̄cipue si sunt grossa coriua boū sunt pectini-
bus apta. ossa taxill. ⁊ quorū cultelloz manu-
brijs. ⁊ eorū simus stercoreadis agris ⁊ arbori-
bus ac vineis. ⁊ imbuēdis gernarijs ⁊ q̄bus
dam valib; ⁊ canistris. Item vaccarū quedaz
sunt magne vel medie. ac oib; bomib; te-
nent. ppter vtilitatem generandorū ⁊ nutriendo-
rū vitulorū ⁊ boū. q̄ plaustris ⁊ aratris būa-
no generi necessarijs deputant. quaz carnes
⁊ coria sunt siliā masculinis. sed eaz. lac licet
ad esum ⁊ caseū bon⁹ sit. non tū eis tollēdus
sed p nutrimento vitulorū. quorū vita vires et
augmentū optat matrib; dimittēdus. alie ve-
ro vacce sunt pue. que solū ppter lac ⁊ caseū
reūnent. ⁊ ideo post partū q̄ndecim dieb; ela-
pis occidēdi sunt vituli ⁊ eiū boīm deputā-
de. quorū carnes tēperatē ac digestibiles val-
de sunt. et optie bis q̄ in hēte morant. lac p̄o
et case⁹ satis būano eiū cōpentiūt. licz nō adeo
pfecta vt bouia existūt. Eligēde autē sūt tales
vacce q̄ nō nimis pue sunt. ⁊ vbera maḡ hūt.

Capitulu. lxiij. De ouib;
bus quales emi et eligi debent et de cognitio-
ne sanitatis ipsarum ac infirmitatis.

Oves bone cognoscunt ab etate. si neq;
vetule sunt. neq; mere agne. nā alere nō
dum tā nō possunt dare fructū. sed ea melior
etas est quā sequit spēs. qm ea qm moras. Itē
cognoscit a forma. nā ouē esse oportet corpe
amplo. q̄ lana multa sit ⁊ molli. villis altis et
densis. toto corpe maxie circa geruicē ⁊ collū

Ventre quoq; vt habeat pilosum esse oportet
Crurib; būilib; caudis plūcis. in italia. s; in
siria breuib; Item cognoscunt ex progenie si
agnos solēt. pcurare formosas. sanitas ⁊ in-
firmitas eorū cognoscit. nā si apiant eaz. ou-
li ⁊ vene sint rubicunde ⁊ subiles sunt sane.
Si albe vel rubicūde ⁊ grosse sunt infirme.
Itē si capite in pelli collū ⁊ ante tractē vir tra-
bi possunt sunt sane. sed facile sunt infirme.
Itē si manu capiunt in schina. ppe anchas ⁊
strigunt. nec flectunt. sūt sane fortes. si flectūt
sunt infirme. Itē si audacter vadūt p viā sunt
sane. si moleste capite inclinato sunt egre.

Capitulu. lxiij. Qualit̄
debent teneri ⁊ pasceri ac in quibus locis.

E passione primū videndū est. vt p to-
tū annū recte pascant int⁹ ⁊ foris in sta-
bulo ydoneo sint nō rētofo. qd maḡ ad oriē-
tē q̄ ad meridiē spectet vbi fient solū oportet
eē p̄guls aut paleis aut alijs stramib; stram
atq; declinū vt mūdari ac purū fieri ab hūi-
ditate vine facile possit non em̄ solū ea vilgo
lanas corūpit ouī. sed etiā p̄gulas aut sca-
bras fieri cogit. cū aliq̄t dies steterint subijce
re oportet alia p̄gula vel paleas. q̄ medi⁹ req̄es
sunt. priuioresq; sunt libenti⁹ em̄ ita pascun

tar. faciendū quoq; infirmis. et his q; agnos
puos habet secreta septa ab alijs quo casire
cludere possis. beca aut magi in violaticis gre
gibus sunt seruanda. nā in his q; pascunt in salu
bus. custodes secū portat cratis aut recia. q;
bus coheres in solitudine faciāt ceteraq; vtes
silia. longe em̄ a late et varie in diuersis locis
pasci solent. pascua ouili generi vtilia sunt q;
vel in noualibus vel i pratis siccioribus exstigan
tur. palustra pō noxia sunt. et siluestria dāpo
sa. laugis salis pō crebra aspsis vel pascuis
intra vel cānalibus frequenter ablata debet pecc
ris lenare fastidiū. nā p byemē si penuria ē se
ni vel palee vicia vel faciliores vici? vlinis vel
fraginis seruati frondibus pbeant. Estiuus autē
mensibus pascunt sub lucis initio cuz gramis
generi sua uitate raris mixtura comedat. q̄rta
hora calefcenti potus puri flumis prebeat. v?
putei aut fontis. medios solis ardores aut val
lis aut arbor vmbrosa declinet. deinde cū ar
bor infringit et solū primo ymbre vel p̄tini et
hora roris humectat gregē reuocemus ad pa
scua. puidendū est em̄ in hoc genere vt pabu
li vbertate saturant. et longe pascant a sentibus
q; etiā lanā diminuant. et corp? incidunt. sed ca
nclariis et estiuis diebus ita pascēde sunt ones
vt capita gregis auertant semp a solis obie
ctu. Byeme autē vel vere nō solutis gelicidij
pascua p̄dere nō debent. nā pruinosa her
bubus generi morbos creat. et tñ semel eq;
n sufficit cū menses sunt facte teneant in stu
pulis. q; est vtile duobus ex causis nā et cadu
ca spica saturant. et ob tritis stramentis et ster
coratione faciūt in annū sequēte. legetes meli
ores per torā estate auroa surgente festinant
mulgant. ne solitū pastū perdāt. et cū dies in
caluerit ducant vt calor solis aut vent? vrēs
nō possit nocere eis. In vesp̄e aut tam diu fo
ris sint q; recuperēt pastū quē pdiderūt i die.
et cū redierint femp prospiciant ne sint calide
cū in ouilibus includunt. Si autē magnus fer
uor fuerit eant in primis pascuis. ne si longi
us abierint possint recurrere ad vmbacula:
ne pastores sināt eas in portuie aggregare tē
pore calozis si semp moderate dispergat. et cū
adducant calide nō mulgant. Et si auroa ap
paruerit mox agniculi ducant vmbraclis
vbi solite custodiant. cū viderint mane te
las araneas oneratas aq; nō pmittāt pascere
Si feruor fuerit et pluuia ceciderit nō sinant
turiacere sed ad celiora ducant vbi tangant
a vto semp moueant. cauende aut sunt ab
herbis sup q̄b venit arena. et dicit pastor: ex

peritus: q; de mense a plis maij iunij et iulij nō
sunt dimittende multū pascere. ne nimij im
piguent. sed de mēse septēbris octobris et no
uebris post mediā terciā sunt tota die dimit
tēde in pascuis. vt impiguent quātus possint
autūno debiles p̄cio quoq; nutent ne imbes
cilliores eas ybernū tempus assumat.

Capitulum lxx. Quando
debet submitti arietibus. et qualiter. et quanto
tempe sint pregnantes. et quales debet esse arie
tes. et quot ones suffi ciunt vni.

Ense aplis prima est arietū admissura
vt agnos tā maturos inueniat tempus
ybernū. sit etiā mēse iunij. et etiā si fiat in men
se iulij. nati ante byemē conalescūt. Secūda
sit admissura post mediū mēsem octobris. vt
pariat circa principij veris. nascētibz herbis
Arestotiles asserit. si masculos creare velis ad
missurē tpe sic custodis et alitum septētrionis
eligendū. et cōtra cū veniūt greges pascēdos.
Si feminas generare velis austru caprādos
flatos. et i cū pascua dirigēda. aliq; duobz mē
sibus ante arietes a coitu reuocāt. et facit libidi
nis auger delectatio voluptas. quidā coire si
ne delectatiōe pmittūt. vt et p totū annū femina

nō desit. q̄d diu admissura sit eadē aq̄ vti optz
q̄ comutacō aq̄ z lana variā. z corripit vterz
vt ait varro. Cū oues p̄cipint arietes fecernē
de sūt q̄ cū sūt molesti ob sūt. nec opozz pati
miores q̄ bias saliriq̄ necz natū et bis ydo
neū ē. nec nō ipse sūt deteriorēs. ouis p̄gnās
ē cētū q̄nq̄ gita dictū. itaq̄ admissura fieri d̄z
tali tpe. q̄ p̄ nascat circa finē autūni. cū aer
ē modice spar̄. z p̄mir̄ ozī herba imbr̄o p̄
ozibz euocata. eligēdi sūt arietes cādidi sūmi
i regioibz illis i q̄b sūt oues albe J̄tē mollibz
lanis i q̄b nō solū corpis splēdor p̄siderād
est. sed etiā lingua q̄ si maculis fustat varietatē
reddat i sobole. z nigra ē nigros creat. de albo
q̄z nascet colorz alter̄. de fustis nūq̄ pōt ali
creari. vt ait columella. Eligem̄ aut arietē al
tū p̄cey v̄tre p̄misso z lais cādidi tecto. cau
da lōgissima z lata. curis cornibz. pnis ad ro
strū lana aptis auribz. amplo pectore. scapul
z clunibz lasz. vellerz dēpssi. frōte lata. magnis
testibz. etaz p̄me. q̄ tū vsq̄ ad octo ānos vtilit̄
possit i re. scia d̄z bima submiti. q̄ vsq̄ ad q̄n
quētiū secura necia ē āno sepio deficit. J̄tez
et p̄geit aia duccat aries si agnos p̄creat for
mosos. cētū ouibz vn̄ aries sufficere fet̄. z q̄t
q̄ sūt cetenaria tot aries sufficere ait varro.

Capitulū. lxx. Qualiter debent tondē et qualiter signari et quando.

Ense aprilis locis calidis tondent
oues. z serotini fetus signent. tempe
ratis vero mense maij. nam celebra
da est tonsura: z precipue cū sudare incipiūt.
quādocunq̄ ab equino verno ad solitici
um. vt ait Varro. sed tonsas oues hoc modo
inuabis. Succū decoctum lupini: feces vini
veteris eisq̄ mīscbis amurcā. q̄bus in vnū
corpus redactis. tonsas oues linire curabis.
post triduum. si mare vicinū est. litori mergā
tur extremo. Si vero alijs locis pascimus
aqua celestis cū sale paulatim decocta sub di
uo debet ouium tonsari et vncta membra
diluere. hoc em̄ modo curat pecus anno to
to. nec scabrum fieri dicif. et prolis lanas
creare ferur et molles. sed tribus diebus per
annū lotas oues oleo z vino vngere oportet.
bit. propter serpentes. qui plerūq̄ sub prese
pibus latent. cedrū vel albanum vel mulierū
capillos. aut ceruinā frequenter vramus. sed
que in tonsura plagam accipit. his locis pice
liquida liniatur. quidā in anno sōnt tondent.
vt in hispania ac semetres faciūt tonsuras.

Capitulū. lxxj. De cognitiōe etatis ouium.

Enes ouium mutant post vnum an
nū z dimidium. scilicet duo anteriores.
et postea per sex menses mutant duo proxi
mi. et postea mutant ceteros. ita q̄ ejciant in
tribus annis vel quattuor ad plus. et donec
sint inequales sunt iuuenes. quando equa
les sunt in statu quando discalcant. et min
unt. et corrumpunt sunt senes: z tunc in vīus
earum sit bilis gressus. et stant in bono sta
tu vsq̄ ad octo annos. et quedam vsq̄ ad de
cem. si copiose pascant. sed que famem patiū
tur necessario cito senescunt.

Capitulū. lxxij. Quādo et qualiter debent mulgi z casei fieri.

Sc̃ ad festũ sc̃e michaelis bis in diẽ
mulgũtur oues. ⁊ postea senel. lac eiici
p̃me nimis pingues cũ arienb̃ mittant. ne
inopino tpe fer̃ emittat. sed post pũctionẽ
menũ vt pigues fiãt custodiant. vt hora cori
gua ducant ad pascua. ⁊ custodiant p̃ totaz
citates. festinant mulgeant aurozã surgẽte. vt
hora congrua ducant ad pascua. oēs silentiũ
teneãdũ mulgeãt oues. excepto m̃gro q̃ m̃
ogina loquat. caseũ coagulamus sincero la
cte. coagulũs agni ṽl edi ad pellicula. q̃ solent
pulloz. ṽtribz adherere. ṽl agrestis cardium
flozibz vel lacte ficulneo. cui ferũ d̃z omne de
duci. vt ex p̃oderibz vigeat. vbi cepit solida
ri opaco loco ponat. aut frigidz. ⁊ p̃sus sub
inde adiectz pzo acq̃sita soliditate ponderibz
trito ⁊ torrefacto. sale debet aspgi. ⁊ iã durior
vehementius p̃mi p̃t. post aliq̃s dies solida
te iã formale statuãt. ita p̃ crates ne inuicẽ
se vnaq̃z p̃tingat. sit aut̃ loco clauso. ⁊ a ven
tis remoto. vt teneat inuicẽ ⁊ pinguedinẽ ser
uet. vicia casei sũt. si aut̃ sic̃ aut̃ fistulosus ē.
q̃d eucit. si aut̃ parũ p̃manẽ. aut̃ nimĩũ sal ac
cipiat. aut̃ calore solis ṽtat. J̃t̃ recẽti caseo cõ
ficiẽdo aliq̃ virides nucleos pineos terũt. atz
sic lacte mixto cõgelant. aliq̃ ciminũ tritũ fre
quãter colatũ cõgelant. qualescũq̃ etiã sapore

velis efficere. poteris adiecto q̃ elegeris cõdi
mentis seu piperis cuiuscũq̃ pigmenti.

Capitulu. lxxij. De mor bo ouium ⁊ cura eius.

Alci eis gossium sub gula ex fluxu huius
morũ a capite descendentiũ. ⁊ p̃forat ibi
pellis. ⁊ inde q̃si aq̃ paulatim egredit ⁊ curant
J̃t̃ patiunt grossiciẽ splenis. ⁊ inflant. ⁊ hoc
sepe de m̃le mat̃ ⁊ aplis ex multitudine san
guinis grossi ⁊ viscosi. ex q̃ sepe subito moriũ
tur. ⁊ cõfert eis vnũ stẽtũ duoz. digitoz. pone
tur int̃ nares. ⁊ facere q̃ multũ egrediat san
guis. ex q̃ quedã liberant. ⁊ q̃dã nihilomin?
moriunt. J̃t̃ patiunt febres q̃ cognosca ⁊ cur
rari p̃t. vt dictũ est de febrĩb̃ i tractatũ boũ.
possunt etiã eis alie accidere egritudines. q̃s
cognoscere ⁊ curare pastores nouerũt. et per
tissimi. qui corũ temporũ in sola custodia ouĩ
um exercetũr. in talibus solimodo studeant.

Capitulu. lxxij. De a gnis qualiter teneri debet. ⁊ quomõ castrari.

Vm nascunt agni vnaq̃q̃ septianã
p̃ m̃ez sal def̃ eis. abinde in antea om
ni tpe quitadecima die. Qũ aut̃ sepanã mas
tribz. mox t̃dent p̃pter pediculos. vel q̃ meli?
E ij

crescūt. z vnaqueq; hebdomada sal detur eis
dem. circa natiuitatē domini iungunt cū ma
tribus. v. hoc de agnis Palladius dicit. Var
ro autē ait. Cum parere incipiūt oues. pasto
res eos iniiciunt in ea stabula. que ad eā rem
habent seclufa. ibiq; agnos recent natos ad
ignem proponūt. et per biduū aut triduū re
tinet. dū cognoscunt matrē. z pabulo se satu
rant. deinde cum matres ad pastum cum gre
ge proderent. retinet agnos. qui cū creati ad
velperū fuerint alunt lacte. z rursus decernū
tur noctu a matribus cōculcent. hoc idem faci
unt mane anteq; matres ad pabulū creāt. vt
agni fiant saculi lacte circiter decem dies. cū
preterint palos affigunt. z ad eos alligant li
bro z cornece. aut qua alia re lem distantes. ne
toto die curfantes int se teneri debent. id est
desinant aliquod membrorū. Si ad matris
mamā nō accedent ad mouere oportet. z la
bra agni vngere butiro. aut a dīpe. suilla. et ol
facere labra lacte. diebus post paucis. obijce
re his viciam mollitā. aut herbam tenerā an
teq; creant pastum. z cum reuertunt z sic nu
trunt quo ad faci sunt qdrimestres. interea
matres eorum his qui teporibus nō mulgāt
cum depulsi sunt agni a matribus. diligentia
est adhibenda. ne desiderio fenescat. itaq; de
liniendū. id est blādiendū in nutritam pabu
li bonitate. z a frigore z estu ne qd labores cu
randū. Cum obliuione iam tactis nō deside
rāt matrē tamē deniq; cōpellendum in grege
onium.

Capitulum. lxxv. De uti litate onium z agnorum.

Utilitas ouium magna est. nā ex pilis ea
rū fiunt indumenta necessaria z delecta
bilis ad hominū salutē z vitam. qui quanto
sunt subtiliores. tanto meliores z maiors pre
cij. ex pilibus cum pilis sunt pellicee ac fedore
pannoz tepore frigoris oportune. z ex ipsis
depilatis fiunt calciamenta. z carni ipsarū lac
adiunctū est cōueniens. z sana salubre. q quā
to recentior est. tanto melior est. z quāto ipis
sior. tanto amplioris est nutrimenti. Et ipsi
us aquositas que est serū est solutina ventris.
z coleram educit ab eo. Lascus autē qui ex eo
fit nutrimentū est corporis humani. q quan
to recentior est. tanto melior est. z quanto ve
tustior z durior. tanto peior. z qui ex eo est mi
nis salinis vel nimis viscosus vel nimis frā
gibilis nō est bonus. vt ait Rasis. sed ille bo
nus est qui tenet mediū inter vitruis. Caro

autē peccū est indelectabilis saporis z hu
mida nimis. atq; incōueniens est nisi forte vi
lioribus rusticis assuetis. qui cōtinuis labo
ribus exercent. agnorū pro caro satis est cōue
niens cū fuerit a lacte remota. sed castratorū
optima. nutrimentū bonū z multū prebens.
si annalis fuerit. vt ait Autē. sed si cā etate ex
cesserit sit deterior. z quanto vetustior. tanto
peior. z ad digerendū durior. pelles autē z la
ne agnorū sunt optime. atq; ad operimentū
humani corporis aptiores q; matrum.

**Capitulum. lxxvj. De ca
pris hircis z edis qualiter debēt digi. z quā
to tempore sunt pregnantēs. z de ipsarū vili
tate z etate.**

Uti caprinū gregē cōstituerē vult in dis
cendo animaduertere oportet. pmo ca
tem. vt cā pareat q iam ferre possit fructū. z de
his cā ponus q diuinus. nonella q; vetus vti
lior est. in forma videndū. vt sint forme ma
gne. corpus leue. crebro pilo. sub mento duas
vt māmillas pensiles habeant. quia hec fecū
diores sunt vberē grādiore sint. z lac multū
z pingue habeant. hircus cū similibz sub me
to māmillis. gurgulione longi. breui plena
q; ceruice. auribz flexis z granibz. panno capi

te nitrato spisso & lōgo capillo. ad medūdas se-
mias ante annū cōgruus. nō autē durarante
secentiū. alīs vltia decēniū. ex capris melio-
res sunt q̄ bis paritūt. ex his possūm mares
sunt eligēdi ad mīsuras. Carbo scribit in si-
scello scrutari ēē capras q̄ ex sapo salisūt. plus
sepagenos pedes. huic pecori stabula melio-
ra sunt q̄ spectāt ad ybemos solis ortus. q̄ la-
pide aut testa sunt strata. vt caprioli min⁹ sit
vīginosum aut iutulentū. Itēz substernātur
figulis ne obliuant teneri. & pasci hoc pec⁹
debet q̄t ouillū. sed bz ppria qdam q̄ potius
siluestribz saltibz delectant q̄ pratis. studiose
em de agrestis saltibz pascūtur. atq; in locis
culis & gultra carpūt. itaq; a carpēdo capre di-
cūt. ideoq; i lege locanōis fundi excipi solet.
ne colonus caprā in fundo pascat. post autū
m̄ erigunt in gregem hircos. quia q̄ cōcipit
post quartū mēnem reddit tēpore verno. edi-
cū mīestres sunt faci submittunt. & in gre-
gē incipiunt esse. satis magnūz gregem putāt
esse circiter quinquagenas. eo q̄ capre lasci-
ue sunt. & se dispergunt. cōtra oues se congre-
gāt. ac cōdēmpiant in locū vnū. singulis de
con capris singuli sufficiūt hirci. vltia octo
annos seruande nō sunt. nam hoc genus lō-
giori sterilest etate. Sanas em capras ne-
mo promittit. nūq; em sine febre sunt (vt ait
Barro). Accidit etiam sepe vt in corporibz
vulnerent. quibz subueniendū est. eo q̄ inter
se cornibus pugnant ac etiam spissis spino-
sis locis pascūt. quibus subueniendū est. vt
in curis vulneris equorū dictum est plerūq;
capitulis. vtilitas caprarum est precipue in
pelle & lacte ac edis. nam ex ipsarū pellibz fi-
unt optima calciamenta. & equorū selle operi-
unt. lac ipsarū multum est. & humano corpo-
ri optimū. & precipue non coagulātū. parum
calefatis habēs. & qui ex eo fit caseus nō est
adeo laudabilis vt ouū earūz carnes nimie
siccitatis ad digerendū dure existunt. ideoq;
male. Sed edorūz carnes sunt optime ad sa-
lutem & delectatiōē. & precipue lactantium.
& ex ipsoz p̄ libus sunt optime carce. ac de
lactata calciamenta bis cōuenientia. qui volu-
ptuose viuere cupiunt.

Capitulum lxxviii. De scro-

phis. verribus. & suisbus. quales debent eli-
gi. & qualiter teneri. & quanto tēpore sunt pre-
gnantes. & de ipsarū sanitate. & vilitate.

Erres eligēdi sūt vasti & amplī corpis.
sed rotūdi pon⁹ q̄ lōgi. vētre & clunibz

magni rostro. breui. cernice glandulis spissa.
vni⁹ color⁹ pon⁹ q̄ vari⁹. libidiosi āniculi q̄
vīq; ad q̄drios inire scias p̄nt. scrophas p̄o
lōgi later⁹ debem⁹ eligere. & q̄bz ad sustinēdū
femur on⁹ se magn⁹ venē effundat. cetera ver-
tū silia. s; in regiōibz frigidis dep̄ssi nigriq;
p̄li. in tepidis q̄lescunt; puenit. Itē ex bo-
na p̄genie vt porcos mītos p̄at. h̄ gen⁹ in oi-
bus loc⁹ h̄z p̄t. mel⁹ in agr⁹ palustribz q̄ sic-
cis p̄cipue vbi arborū fructuosior silua sup̄e-
tit. q̄ subinde matur⁹ fructibz alterna p̄ annū
mutatiōē succurrat. locis marie ḡmiosis & cā-
naz. vlt in nuci radicibz nutriunt. s; deficiēti-
bus alimētis p̄ byemē p̄bēda sūt pabula glā-
diū castaneaz & silū vlt faba aut ordei vlt iū-
mētū. h̄ em nō solūmō piguedi nē efficiūt. sed
etiā carnes locūdiū sapore pastū erigūt. Esta-
te m̄c a n̄q; est. iicipiat subigū. i. vadūt i lo-
cū ymbrosū. marie vbi sita q̄. p̄ mēdiē rur-
sus lēto seruoze pascunt. ybemo tpe nō pus
erigūt pastū q̄ p̄nia euaniūt. & liq̄facta ē gla-
cies. porci gregatū more alioz pecudū claudē
de nō sunt. s; aras sub porcibz faciēnt. q̄bz
mat vnaq; claudant. q̄ are supiori sunt pre-
detecte. vt libere n̄q; pastor exploret. & opp̄-
sis a m̄se sentio sepe subueniat subrahendo.
Curabit aut vt fetus pprios cū vnaq; p̄du-
dat. plus p̄o q̄ octo (vt columella dic⁹) nutre-

ri nō d3. Palladio autē sex sufficere videt. q. l3
plea valeat educare. m̄ enī uero sueta deficiat.
Ciaro ait. q. tot porcos pere pōt q̄t māmas
b3. si min⁹ peat eē pōtēti. in q̄ illud antiq̄si-
mum fuisse scribit. q. sus enee laui. r. r. por-
cos pepit albos. nutriti octo porci puuli p
mo pnt incrementō facto. a. pōz dimidia ps
remoueri. q. neq3 mat̄ sufficient pōt lac pbe-
re. neq3 generati roborari. ad securam verres
duob3 mēib3 an fecernēdi sūt. optiam admis-
surā tps a sanonio ad eqnocitū p̄nū. i. a. kl̄n.
feb3. ad diē. xj. marcj. ita em̄ ptingit vt estate
piat. q̄ uor ei mēib3 ē pgnās. 2. tūc piat cū pa-
bulo habūdāt t̄ra neq3 mīozes admittēde q̄s
ānicule melius. r. mēles expectare. vt binie
piani cū ceperūt. dicunt b̄ facere vsq3 ad. vij.
annū. recte admissuras cū faciūt in luto volu-
tant libent. q̄ illorū req̄es est. vt lautio bois.
cū oēs pcepint rursus segregare verres. verr3
octo mēsiu incipit salire. idq3 vsq3 ad q̄drien-
niū recte facere pōt. deinde id retro q̄ad pueit
ad laniū. i. impossibilitatē coēdi. Sus vsq3
adeo piguedie crescere solet. vt seip̄e stans su-
stinere nō possit. neq3 pgredi vsq3. nā in luxu-
taria fert sus eē oculus q̄ fuit inuenus viginti
trib3 pōdo. i. q̄genis septuagintaquib3 libris.
eiusq3 suis a cute ad os pedez 2. tres digitos
fuisse. i. habuisse. lardū cum carne vno pede 2
trib3 digit3 grossū vt ait varro. addit etiā se in
Archadia spectatū suū q̄ in piguedine nō mō
surgere nō poss3. sed etiā in eā murē nidū fecit
se 2. pepisse mures. Fecūditas scroffe pp̄dit.
q. in pmo p̄tu agit. nō mēsiu in reliq3 mutat.
Subulci binis mēib3 porcos sinūt cū m̄i-
bus. deinde cū iā pasci pnt fecernūt. porci na-
ti hyeme sūt exiles. p̄t frigora. 2. q̄ matres
aspnant eos. p̄t exiguitatē lact3. q. ex b̄ den-
tibus sauciant ab eis eaz m̄ame. diuisus est ea-
rū annus bisaria. q̄ bis piūt in āno q̄ternis
mēib3 fert vtrē. binis nutritat. nā facere op-
tet circit̄ triū pedū altā 2. latā. amplius paulo
ea altitūdie abo t̄ra. ne dū velut exire pgnās
abborret. altitudis mod⁹ sit vt subule⁹ facile
circūspicere possit. ne q̄s pcellus a m̄se op p̄-
mat. 2. vt facile pgnare possit cubile i aris ho-
stū esse d3. 2. lūne inferi⁹ altū palmipedale. i.
vno pede 2. palmo. ne pcellū ex ara cū mater
p̄dit m̄sire possint. q̄genescūq3 aras subule⁹
purgat. rōnes arenā mittere optet. aut q̄d alt
ud q̄d ex fugat būorē. 2. cū pepit largiori ciba-
tu sustinet. q̄ faciū lac supeditare possit. in q̄
bus ordi circit̄ binas libras aq̄ madefactas
dare solēt. m̄ae 2. v̄ge. si alia q̄ obijciāt nō ha-

buerit. scrophe bis i dielact3 cā bibāt. cū por-
cia māma depulsi sūt. si fundus misirat dare
solēt vinacie ac scropci ex viuis. a. p̄m. r. dieb3
p̄tis nō pducū ex aris matrē. nisi p̄pter po-
tū elapsis. r. dieb3 sinūt exire pascū in p̄mū
locū ville. aut crebro reditu lacte alere possint
porcos. Cū creuerint secun matrē ad pascū.
deniq3 fecernūt a matrib3 ac scroz su pascūt na-
trices subulcus affluere d3. vt oīa faciāt ad
bucina pmo cū inclusi sūt cū bucinati est ape-
riūt. vt exire possint i cū locū vbi ordi estūsi
sit i lōgitūdie. sic em̄ min⁹ dispit q̄ i accuos
positi. 2. e ples faciūt accedūt. ideoz3 ad bu-
cinā p̄uere dicunt. ne siluestri loco disp̄si pe-
reat. castrant verres p̄mode āniculi. nec mīo-
res q̄ semestres. q̄ facto nomē mutat. 2. p̄ris
dicunt maiales. de sanitate suū vñ solū ex-
pli cā dicā. pōz lactāb3 si scropha lac supē-
ditare nō pōt. tritici frictū dare optet. crudū
em̄ soluit alui. vt ordi obijci ex aq̄. q̄ad fiat
trimestres. in cētū scrophis. r. p̄res lard eē pu-
tant. valitas porcorū est. q. eaz carnes ad a-
bū cōpetūt recētes 2. sicce. 2. optia p calciamē-
tis. 2. eoz lard⁹ est optim⁹ in cōdiēdis omib3
cibis. 2. eoz adeps optia p calciamētis p̄s-
uadis. 2. in p̄lbo yngētis ad curādas egritu-
dines optunus. J̄t est alia vñlitas. q. vñcis
immissi nec dum turgētib3. 2. exacta vñdes
mia gramie p̄secuto fossor3 diligētia mutant.

Capitulu. lxxviij. De ca-

nibus quales debent eligi. 7 qualiter teneri 7
instrui. 7 de ipsorum utilitate.

Anis est custos eius pecoris. qui eo
comite indiget. ad se defendendū. in
quo genere sunt maxime oues 7 ca-
preas cū lupus caprare solet cui canes ap-
ponimus defensores. in suillo pecore sunt q̃
se defendūt. vt fues. pres. maiales. 7 scropbe.
Lanū genera sunt duo. vnum venaticū per-
tinent ad feras. alterū quod custodie causa
parat. pertinet ad pastores. de quo dicere in-
tendo. ad formā huius artis primū etate ydo-
nea parandi sunt. nam catule 7 senes nec sub
nec ouibz sunt p̃ficio. 7 lupis nōnūq̃ p̃e-
de facie debet esse formosi magnitudine am-
pla. oculis nigra. nris subnigris. 7 labris subnigris. aut rubicundus. men-
to sup̃presso. 7 ex eo natis duobus dentibus
dextra 7 sinistra paulo eminentioribz superiori-
bus. directis potius q̃bz brachiis. id est tortis.
habentes acutos dentes. labro tectos. capiti
bus 7 auriculis magnis ac flatis. id est pli-
catis. grossis cernicibus. ac collo internodijs
articulorū longis. pedibz magnis 7 altis. di-
gitis discretis 7 ungulis duris. neq̃ curua
canda grossa. ac coruis corpore sup̃presso spi-
ra neq̃ eminula. id est sumā. neq̃ curua. can-
da grossa. latratu graui. hyatu magno. colore
p̃fissimū leonino. semine p̃o debent esse mā-
mose. papillis equalibus. Cauendū est ne a
lancis. id est lanificis ne ve a venatoribus ca-
nos emas. Nam aliq̃ ad pecus sequendū in-
crescunt. alteri si viderint leporem aut cer-
uū cum potius q̃bz oues secant. quare a pasto-
ribz emptus melior est qui oues sequi con-
suevit. aut qui sine cōsuetudine fuerit. canis
enī facile quid assuecit. pane bene pascendi
cū grege sunt. ne propter famem volēs que-
rere cibū a grege recedat. morticine ouis car-
nes non parant pasci. ne ductu sapore min⁹
se abstineant. sed dent eis ossa bene concussa.
nam ex his dentes fiūt firmiores. 7 os mag⁹
patulū. p̃pterea q̃ vehementius ducunt mas-
le acrioresq̃ sunt. p̃pter medullarū saporem
in die cibum capiant vbi. pascuntur vespere
vbi stabulunt. catule tribus mēibus solent
esse pregnantē in partu. si plures sunt elige-
re oportet quos habere velis. reliquos abij-
cere. quanto pauciores relinquuntur. tanto in
alendo meliores fiunt. Itē subternat eis ali-

quid quo molliori cubile facilius educetur.
catuli diebus viginti videre incipiunt. duo-
bus mēibus primis a partu nō disjungun-
tur. a matribz educit eos in vni locū. Itē
consuefaciant vt alligari possint. primū leui-
bus vinculis. que si abrodere conant. ne il-
lud cōsuecant facere verberis eos deterere
solent. q̃dam nucibus grecis in aqua tritis p̃
vngēt aures. 7 inter digitos. eo q̃ mulce 7 ri-
cini pulices ibi stare solent. q̃ si non fiat ex
ulcerent. ne vulnere vt 7 a bestijs. imponun-
tur eis colaria ferri. habētia sub se leue corū.
clauis infixū. ne collo noceat duricia ferri.
nūcrus canum pro pecore multitudine solet
parari. sed in regionibus siluestribz remotis
a villis vbi bestie male sunt multo requirunt
plures. nam in villanico grege sufficiūt vn⁹.
scz masculus. alter femina. eo q̃ simul sunt as-
siduos. 7 idem cū altero sit acrior. 7 si alter
eger est ne sine cane grex sit. q̃s consuefaciāt
nocte vigilare. 7 in die clausos dormire.

Capitulu. lxxix. De pa-
storibus quot 7 quales debent esse.

¶ iij

De maioribus pecudibus necessarij sunt etas
te perfecte. ad minores parui quadoq;
sufficiunt. iteru qui in collibus versant firmio-
res requirunt. q; qui in fundo quotidie ad vil-
lam redeunt. itaq; in salibus licet videre in-
uentur. et eam fere armata cu in fundis non
modo pueri sed etiam puella pascant in die.
pascere greges simul comuniter omnes. Et
tra pernoctare ad sui quemq; maior natu et
ceteris peritior esse debet. eiq; omnes alij pa-
rere debet. itaq; tamen oportet euz alios etate
pcedere. ne p:opter senectute minus sustine-
re possit labores. pferunt dum conueniunt for-
me hominu. difficultate ac montu arduitate
et asperitatem facile ferant. q; pati necessitate
habent qui greges secunt. presertim cu coue-
niunt forme hominu armenticios atq; capri-
nos quibus rupes ac silue ad pabulandu co-
ueniunt. forme hominu legende sunt vt sint
firmi. et sequi possint. et veloces mobiles expe-
ditis membris. qui non solu pecus sequi pos-
sint. sed etiam a bestiis ac predonib; defende-
re. qui onera extollere inuicta possint. qui ex-
currere qui iaculari non omnes ad hac rem
apti sunt. magistru prouidere oportet. vt sequa-
tur omnia instrumeta. que pecori et pastoribus
opus sint. maxime ad victum hominu. et ad
medicinam pecudu. ad qua rem habet iuuenta
bassuaria dñi. alij eqs. alij mulos vel asinos.
aut alia que onus dorso ferre possunt. qui in
fundo perpetuo manet. facile habent conser-
uari in villa que pastorib; necessaria faciunt.
his aut qui in salibus et siluestribus locis
pascant mulieres adiungere oportet. que gre-
ges sequant. ac cibaria pastorib; expediant.
eosq; assiduos faciant. magister pecoris si
ne litteris ydoneis no est. eo q; rationes do-
minicas cōficere. nec aliud quicq; ratione fa-
cere potest. pastoru numerus esse debet scdm
multitudinē pecudum genus earu et diuersi-
tatem locoru passionis. et vendenti agnos. et
facientium carcos. vel non maior vel minor
talis et tantus qui omnia oportuna huic ope-
ri possit cōmode explicare.

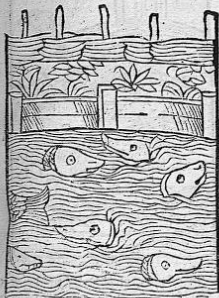
Capitulu. lxxx. De lepo- rarijs et leporibus ceterisq; animalibus scriis incluendis.

Eporariu est loc⁹ clausus. in quo clau-
dunt lepores et caprioli. et cerni. et cuni-
culi. ceteraq; animalia non rapacia. fere tamē
sic antiqui appellamus. eo q; lepores pcpue
incluclbant in eo. sed omniu horu custodia
incrementu et passio apta et nota est. ideo bre-
uiter explicanda. itaq; septa ex mater js circa
locu magnu vel paru. fm optionē vel possi-
bilitatē dñi fiat adeo alta vel cōpacta. q; neq;
lup⁹ neq; alia bestia intrare possit. neq; desu-
per transilire. ibiq; oportet esse latebras in vir-
gulis et herbis. vbi lepores interdū delitescūt.
et arbores parulis ramis. q; aquile conatu im-
pediant. in q; si lepores mares vel femias pau-
cos intrōmissis breui tēpore locus implebit.
tata est fecunditas hui⁹ quadrupedis. sepe em
cu catulos habet recētes. alios in vtre repe-
riunt hē. itaq; q; scire vult masculu a femia
discernere (vt Archadius scribit) nature fo-
ramia debet inspicere. nam sine dubio mas-
culus vnū. femia duo inueniunt habere. si cau-
te et subtiliter inspicias. sed leporu tria genera
sunt. vnū italicu. pedib; primis humili-
bus. posterib; altis. superiore pte. id est dorso
bassa. ventre albo aurib; lōgis. q; lepus dicit
cum pregnans sit tūc cōcipere in gallia trans

alpina. et macedonia. fiant per magni in italia. et hispania mediocres. Item in gallia reperuntur alij alteri generis toti candidi. Ter etiam generis est qui in hispania et in provincia et in partibus lombardie sibi coherentibus nascitur. filius vero lepori et quidam pice. sive bñilis. quem cuniculi appellant. Lepus dicitur ab eo quod leui pede ambulat. cuniculi ab eo quod sub terra cuniculos ipsi facere solent. ubi lateant in agris ne moribus et pratis et vineis. apros hinc posse in leporario et capriolos et coruos non est dubium.

Capitulum lxxxi. De piscibus et piscibus includendis.

Ut piscinas hic desiderat. primum eligere oportet locum pueniente quod nullo tempore aqua careat. non enim alijs potest durare locus. sive piscina et quidam puer. quidam magne. quidam mediocres. et ite non quidam sunt fontane. quidam stagnee. quidam marine. et quidam etiam fluuiales. sive puer sunt minuantur lepta et lignis vel viminibus aut lapidibus constructis ne lodria vel aliud animal nocens intrare possit. et rimes aut vites super ea tendant. quibus auent rapaces. in eis ponantur pisces illi aqua conuenientes. et his qui inueniuntur in partibus illis non quidam libenter stant in fontibus vel fluuioribus aquas. alij in stagnis et lacubus non nulli delectantur marina. sit autem pua piscina. profunda in quantum fossilibus profundari possit. sive in magnis piscinis modo fieri possunt. Ex si marina fuerit in aqua de marieducta omnia genera marinorum piscium

um natura prout possunt in ea seruari. Si piscina magna hinc volucris oportet ipsum fieri et magno lacu vel stagno in quo sunt aque plurime congregare. nunc ac pluuijs aut fontibus. vel in ea flumen fluentibus. vel etiam aqua marina. quod in pluribus euenit locis. quod si ex ipso lacu vel stagno aqua per aliquam partem creat. ibi claudat taliter quod impediant piscium exitum. et non aqua. quod si ex aqua dulci consistat. poterit in ea poni ac seruari omnia genera piscium. tam magnorum quam parvorum. in talibus aquis viuunt. sunt et aliqui marini pisces quia seruntur in dulci quo ad aqua dulces accedentes. delectantur in ea. et tales similiter poterit in dulci piscina seruari. Si vero fuerit ex aqua marina. in ea ponantur omnia genera piscium marinorum. si sit valde profunda. nisi sit piscis magnus. vel balena quod nullo loco nisi maris pelago claudi possit. si vero mediocri magnitudinis sit piscina. et his qui dicta sunt facile poterit huius doctrina quales pisces possunt in ea includi. piscine vtilitas magna. quod ex paucis piscibus inclusis breui tempore habentur plures. et quibus plures vendi possunt. et plures ad cibum haberi.

Capitulum lxxxij. De paonibus.

Ompleto tractatu animalium quadrupedum nuntriendo ac piscium. de bipedibus et ceteris volatilibus est dicendum. Et primo de paonibus quod suo decore nobiliores sunt ceteris. quos nutri

re (vt egregie ait Palladius) facile est. nisi fures aut animalia inimica formides. q̄ p̄ agros vagant. plerūq̄ ip̄ote se pascūt pullosq̄ educunt. altissimas vespe arbores perit. vna his cura debet. vt incubātes p̄ agrū seminas que h̄ passim faciūt a vulpe custodias. Ideoq̄ in breuibz insulis meli⁹ nutriunt. vni masculo q̄nq̄ semie sufficiūt. quod seruandū est (vt ait Varro) si ad fructuz spectes. nā tūc pauciores debet esse mares q̄ semie. Si ad delectandoz cōtra formosior em̄ est masculus. masculi oua ⁊ pullos suos psecunt. velut alienigenas. prius q̄ illis cristas nascant insignie. Ab idibz februarij calere incipiūt. saba leuit torrefacta incitant ad libidine. si eis q̄nto quoq̄ die tepida pbeat. Cupiditate coeundi masculus cōstitit q̄ntis circa se amicū candē gēmantis incurat cū stridore pcurres. Si oua pauonū gallinis supponant excusant matres. tribz vicijs ab incubatiōe p̄ annū fer̄ edit. p̄m⁹ par tus q̄nq̄ ouoz. scōs q̄tuor. tert⁹ triū vt dū orū esse cōsuevit. sed electe si h̄ placuerit galli ne sint q̄ p̄mo nutrimento lune nouē diebz habeat noua oua supposita q̄nq̄ pauonina. cetera sui generis. decima die omnia gallinacia subrabantur. et alia gallinacia recentia totidem supponant. vt. rrr. diebz possint cū pa uoninis apiri ouis. Qua aut pauonū contra galline subiecte sunt sepe manu puerant. q̄a hoc ip̄e facere vix valebit. vnaq̄ p̄z ouī otabis. vt cōuertisse cognoscas. maiores galli nas optet eligere. nā minoribz pauciora suppones. Cubilia dēnt eis fieri sub tecto discreta. ⁊ a fra eleuata. vt neq̄ serpens neq̄ bestia accedere ad ea possit (vt ait Varro) p̄terea lo cū ante se purū h̄z debz cubile. q̄ ad pastū ex eāt diebz aptis. nā vtrūq̄ locū purū eē volūt bee volucres. itaq̄ pastor eāz cū vacillo. id est badū circūire optet ac ster⁹ tollere naros si ad vnā trāsferre a plibz velis. q̄ndecim vni nutriti sufficiūt. p̄mis diebz far ordet aspsum oīno pullis dabit. vt vndeūq̄ cocto pul tilla ⁊ refrigerata postea adiectis poroz. p̄cū v̄ calens recēs sed exp̄sus. nā seruū pullis no cet locuisse etiā in pedibz ablaris p̄benf ita p̄ scēdi sunt v̄q̄ ad vñū mēsem. dēinde oīdenz poteris p̄bere solēnt. Trigesimo q̄nto m̄ die postq̄ nati sunt in agrū m̄tū t̄q̄i p̄nt. comitā te nutrice pascēdi. cur⁹ singulura vocant ad villā. p̄tūtas p̄o ⁊ cruditates his remedijs submouebis. q̄bus gallina curat. maximū il lis periculū est cū incipit crista produci. nam patiunt languores sicut infantes cuz dentes

eis nascunt. vtilitas ipsorum est carnes satis bone sunt. sed ad digerendū dure. masculoz penne sunt pulere. ideoq̄ puellis pro seruis ⁊ alijs ornamentis apte.

Cap. lxxxij. De fasianis

Fasianis nutriciōis h̄ seruandū est. vt nouelli ad creandos fer̄ pent. i. q̄ anno supiori sūt editi. veteres em̄ secūdi eē nō p̄nt. in ea vt feias mense marcio vel apli. duabz semis vñ masculis sufficit. semel i anno fer̄ creant. rrr. fere oīs piendi ordo p̄cūdit. Gallie bis melius incubabit. ita vt. rrr. fasiani oua nutriti oīa oua cooptat. cetera sui generis supponant. in supponēdo de luna ⁊ diebz q̄ sunt de alijs dicta seruem⁹. Trigesim⁹ dies matoros pullos i lumē mittit. q̄ p. v. dies discretō toto ad cōsp̄o vīno refrigerato leuit ordet farre pascēt. dēinde tritū ⁊ locustas p̄bebis ⁊ oua formice. Sane ab aq̄ phibeant accessu. ne eos p̄tuita cōcludat. q̄ si p̄tuita p̄tiant ab eo cum pice liquida terra rostra corū debebis assidue perfricare. vel sicut gallinis auferte. eorum carnes sunt optime.

Cap. lxxxij. De anserib⁹

Alia aqua herbamque desiderat. nec si-
ne ipsis facile sustinet. locis cõstitis ini-
mies est. quia sata et mortui ledit et stercore
polluit. Pstet plumas quas autumno vellam?
et vere. vni masculo tres femine sufficiunt. Sed
desit fluminis lacuna forme. si herba nõ sup-
petit trifolium senti grecum agrestia incuba la-
cruculas pro alimeto feremus. albi secundio
res sunt marci. vñ fuscis min⁹. quia de agresti
genere ad domesticum transierunt. incubit kln.
marci vsq; ad solstitium estiuum. Circa. xv. oua
vni anseri sufficiunt. incubant. xxx. diebus.
Adius tamẽ est q; gallinis oua supponas.
quia plus parient. piture ad arã producant.
cũ semel hoc feceris cõsuetudinẽ sponte tene-
bit. si gallinis anseris oua supponas. ne noc-
ant suppositis subijciat vrtica. semen papaue-
ris primis decẽ diebus pascende sunt intus.
postea foras eos poterimus educere. vbi vrti-
ca nõ fuerit cuius formidat aculeos. et preci-
pue i prata et piscinas aut paludeas. aras eis
faciunt supra terrã in qua nõ inducant plus
vicinos pullos. calq; aras provideant ne ha-
beat humore. et molle habeat substramen. et
palea alba qua re ne accidere ad eos pos-
sint muscile. nec alie bestiole que noceant. vt

ait Varro. quattuor mensib; bene saginant.
nã melius in tenera etate pinguescunt. polẽm;
dabitur in die. large vagant et ideo phibeas
licentia obscuro loco claudantur et calido. sic
etiã maiores scõ loco pinguedunt. nã puli
sepe die tricesimo saginant. melius si ad socie-
tate militũ prebeant infusum inter anserũ ci-
baria. omne legumẽ prestari põt excepto bea-
redo. A lupis et vulpibus rapiunt. et ideo ab
eis custodiẽde sunt. vtilitas anserũ est q; car-
nes pulloz si sunt pingues et quattuor men-
sium nõ excederunt etatem a plurib; appetũ-
tur. et corũ penne molles optime sunt pro le-
ctis. et dure alarum scriptorib; competunt et
sagittis.

Capitulũ. lxxxv. De ana- tibus.

Plates sunt de natura anserũ. et eodem
modo nutriunt vt anseres. libenter co-
medũt herbã anatinã que in superficie aq; stan-
tis ex solis adustione orit. oia reptilia et ver-
mes et omia turpia libẽter accipiũt et gluciũt.
vtilitas ipsarũ est p̃cipue in pennis et carni-
bus etiam illarũ et pulloz earũ vitimur. licet
satis sint indigestibiles et viscosẽ.

Capitulum. lxxvij. De

gallinis et gallis ac ipsarum pullis quales haberi et qualiter teneri expedit.

Alii perfectas vult habere gallinas eligere debet fecundas. plerumque rubicundas. pluma nigra. penis. imparibus digitis. magnis capitibus. crista erecta ampla. hec enim ad preem sunt aptiores. Galli sunt lacertosi rubra cristati. rostro breui plene acuto. oculis rotis aut nigris. palea rubea. collo vario. aut aureolo. semioribus pilosis. cruribus breuibus. ungulis longis. caudis magnis. frequentibus penis. vociferantes. sepe in certamine periclitantes. et quoniam alia que nocet gallinis non modo premeunt. sed etiam per gallinas pugnat. si ducetas alere velis locum sepe paradisus est. in quo due caueas. i. mansiones coniuncte sunt. que versus orientem spectent. et sint longitudinis circiter. et pedum latitudinis paulo minus. in altitudine paulo humiliores. vnaqueque habeat fenestram tripedalem vno pede altiore. et viminibus facta ratis. ita ut lumine prebeant multum. neque per eas quicquam intrare possit. quod nocere solet gallinis. inter ipsas duas sit hostium quo gallinarius curator eas ire possit. in caueis crebre pice tracte sint. ut omnes possint sustinere gallinas. Contra singulas

pericas in pariete sint cubacula earum aut sicut dixi vestibula septa in quo diuturno tpe esse possunt. et puluere volutari. dicta cubilia sunt et sculpta in parietibus. aut affixa firmuer. motus enim cum incubat nocet i cubilibus cum paries rinit palea subterni debet. et cum peperint tolendas sub strame. et reces aliud subijce. eo quod pilices et alia nasci solent. que gallinas quietere non patiunt. ob quam rem oua ut inequaliter mareantur aut corrumpunt. que velis incubet ne gant plus. et oua incubare oportere quibus propter fecunditatem peperit plura. Palladii autem et mulieres hinc vltra. xvij. vel. xix. oua non supponunt. fertur tamen quod in quibusdam mundi partibus inueniunt homines qui furnos adeo teporate calefaciunt. quod calor equalis est calorem galline cubantis. atque in vno furno seu cubano ponunt multitudinem pennarum paruarum. et mille gallinaceas oua. post. et. dies nascuntur ac extra proficiunt. optimi esse partium ab equino verno ad autumnale. itaque que antea vel post nata sunt non sunt supponenda. et ea que rostra aut ungues non habent acutos autem non palustre in concipiendis. quoniam quod in cubando occupate esse aptissime. ad partum sunt anniculae autem nec incubantes includere oportet ut die et nocte incubet preterquam mane et vespere cum cibis et potio eis datur. oportet ut curator circueat diebus aliis interpositis. et oua vertat. ut equaliter caleant. oua si plena atque vitia sunt nec ne auertere potes si dimiseris in aqua quod inane est natat. plenum desidit. quod intelligere potes si concutias. Ite si ad lucem substitueris quod plucet inane est. Quia oblonga acuta masculos. Rotunda feminas tribuit. in super ponenda oua obseruat ut sint numero imparia oua que incubantur. habeant semine pulli nec ne curator quadrados post incubare cepit intelligere potest si contra lumen tenerit. et puri quod vniuimodi amaduenerit esse eijcere debet. ad aliud subijcere. et cussos pullos subducere debet et singulis nidis. et subijcere et cussos pullos ei que habeat paucos. ab easque reliqui oua sunt pauiores tollere debet. et subijcere illis que nodum exciderunt et minus habent triginta. hinc enim gregem maiorem non faciendum ait Varro. diebus. xv. primis pullos debet obijci puluis. ne rostris noceat terra dura. eisque multum optimum et lolium et graminum tritici satis copientur. sed gallinarii pabula sunt quibus precipue delectant. vermiculi. tritici. et fere omnia grana. et precipue dandum est eis lolium. quod eis copient. et hoc est humanum corpi inimicum. vinaceo cibo sterilesunt. et ut

lumbarijs quales esse debent.

deo semicocto pere sepe cogunt. z reddūt oua
maiora. vt Palladi⁹ ait. pulli qui pferēdi sūt
ad solē. z sterquiliniū vt i eo volutari possint.
q̄ ita validiores sūt. Cū iā penas habebūt
cōsuefaciēdi sūt. vt vna aut duas sectent gal-
linas. vt cetera pon⁹ ad piendū sint expedite
q̄ in nutritu occupate. incubare optet inci-
pere fm nouā lunā. eo q̄ plura q̄ añ incubāt
nō succedūt. dieb⁹ fere. xx. excudūt. Circa ca-
ueas galliaz incēdendū est cornu. ne serpes
accedat. cui⁹ odore solet interire mltas a vul-
pib⁹ z q̄busdā alijs aialib⁹ noctijs patiunt in-
sidias. ideoq̄ circa loca in q̄b⁹ versant extir-
pāda z remouēda sūt oia in q̄b⁹ vulpes late-
re possunt ad ponēdas insidias in nocte clau-
dant in caueis optime circumquaq̄ minur⁹
z septis nec pmittant foras ī nocte iacere. fert
em q̄ vulpis subdola inuēt eas. quātiūcūq̄
in alto exstētes loco. vt videāt oculos ei⁹ luce-
tes. vt faculas z cauda q̄si baculo q̄dā mina-
tur eis. vt sic perrite cadāt. z eas rapiat. pati-
unt etiā insidias miluoz. z q̄rundā aliaz. ra-
paciū auū. et p̄cipue aqlarū. cōtra q̄s tēdant
funes vel vites seu vitalbe. sup loca in q̄b⁹ de-
die morant. Lapiant etiā vulpes taliolis. vl⁹
alijs ingenijs. z milui renib⁹ fisco vl⁹ laqueis.
pinuta bis nasci solet. q̄ alba pellicula lingua
vestit extremā. hec leuit vnguib⁹ vellit. z loc⁹
cinere rāgū. z oleo trito plaga mūdāta aspgit
z alei spica trita cū oleo faculo infert. scali-
gria etiā pdest si cibis asidue misceat. Si
amay lupinū pmedat sub oculis suis ipa gra-
na pcedūt vt ait Palladi⁹. q̄ nisi acu leuiter
apris pelliclis auferat. oculos extinguit. portu-
late succ⁹ forinsec⁹ z mlieris lacte curari eas
affirmat. vl⁹ armoniaco sale. cui mel z ciminū
eq̄liter misceant. pediclis etiā plurimū mole-
stant. z p̄cipue cū incubant q̄s punit. scasira
gria piter infusa cū vino. z amari lupini aq̄ si
pēterat secreta pēnaz. vtilitas gallinarū est.
q̄z ei ipsi nascunt oua. q̄ nutriunt corp⁹ būa
nū multū z subito. q̄b⁹ vtimur ī cibarijs infi-
nitis. q̄ optie seruari pīt diu si p̄ficatur sale
minuto aut muria p tres boras. deinde ablu-
ant. z fursure ac paleis recodant. vel sp̄ teneā
tur sale vt q̄dā dicūt. Jte ex eis nascunt pul-
li. q̄ cū sūt adhuc teneri sunt ad cibū opti. z si
castrant sūt capones. q̄ meli⁹ ceter⁹ pullis p̄-
guet. cū sūt laudabilis nutritiō. caro etiā
ipsaz galliaz bona est. si adhuc iuuenes sūt
z p̄gnes. pēne etiā ipsaz cultur⁹ imponunt.

Capitulū. lxxxviij. De co

Olubaria duob⁹ p̄cipue pīt fieri mōis
aut sup colūinis et p̄cib⁹ ligneis muro
circūdāt lapideo. aut sup turri de grosso mu-
ro p̄structa. z vnaq̄ nidos seu nidoz forami-
na pōt hē. S; melior est q̄ in turri de muro
q̄s de lignamie cōstruit. et meli⁹ est interi⁹ ni-
dos hē. nā si exteri⁹ bz nidos fum⁹ ipaz p̄di-
tur. q̄ magne vtilitat⁹ existit. z eaz pulli facile
a rapacib⁹ auib⁹ capiūt. Fiat ḡ tur⁹ lapidea
lata vel angusta fm dñi volūtate ac possibili-
tate. nō alta multū. cū p̄cib⁹ leuigat⁹ ac deal-
batis. albo cemēto. hñs ab oib⁹ q̄tmor p̄tib⁹
ei⁹ q̄dā breuissimas fenestrellas seu forami-
na vt colūbis solūmō ad introitū extitūq̄ suffici-
ant. sub q̄b⁹ imediate sūt circuit⁹ quidā lapide-
us eminēs circū circa. q̄ ascensuz mustelaz
z aliarū nociuarū ferarū impediāt. sup rectū se-
nestrā hēat. p̄ quā ingrediant colūbi. z extāt
q̄ libent⁹ ad solē sup tecto morant. Sūt autē
cācellata de lapidib⁹ aut lignis ne p̄ ipam ra-
paces volucres alis apris intrare queāt. Hi
di formant interi⁹ q̄s quidā faciūt rectos. et
mediocrit⁹ strictos. q̄dā obliq̄s occultātes in-
cubātes colūbas. q̄dam p̄terea puidē faciūt
fenestrellas latas. z modicū cōcauas seu lon-

gas. ples cistellos pnos circa pietes. z tectuz
affigit asseretes i bis colubas libent^r incuba
re. Sz epimeto didici qsdaz ee colubas q li
bent^r in muro q cistellis nidificat. qsdā po
ptarū appetere. z iterū qsdā ee libent^r in ap
ro. z sup qcuqz re cū nido vl sine nido incu
bāt. z qdā libent^r se occultant. Ideoz nō in
utile puto in colubaria cuiuscunqz gener^s ni
dos hē. vt diuersis colubaz affecno satisfi
at. Quis q in muro sūt a fumo et sexcupedibz
mūdent facilius. qd crebro fieri expedit eo q
ab eis cū augmentant plimū incubātes colū
belodant. Et etiā opūnū q intra colubaria
ponant trabes i plibz pnbz. z pcpue in circui
tu. z assides sup quibz tpe pluuiaz z niniū.
tpe supflui est^r colūbe in magna qntitate mo
rari ac qescere possint. sic em̄ a loco ppio non
facile deuiabūt. mūdet etiā crebro iplaz lo
cus. z vndiqz sit decorus. nā in pulcra domo
sicut z homines morant^r auidius. Et nota q
vniūquodqz par tres vel duos ad min⁹ vult
hē nidos. licet aliqū augeant z multiplicen
tur in tm q replent nidos omēs. z solariū at
qz trabes. et cetera loca omnia.

Capitulū. lxxviii. Qua lit noua colubaria dñt pmo muniri colūbis.

A columbarijs nouis columbi se
nes ponendi nō sunt. nam recedunt z
ad ppiā reuertunt. sed ponendi sunt
iuuenes cū pennas cōpletas habent. vel qua
si completas. Et et bis qui ponunt melio
res sunt saporoli z post ipos turgni sic a vul
go et pennariū colore vocant. tales enim in co
lubarijs melius durare cernunt qz ceteri. al
bi pō vident^r omnino. nā durare non possunt.
eo q ab aubus rapacibz nimis remote vidē
tur. z quanto plures in primis ponent tanto
velotius implebit locus. ponēde sunt preci
pue de mense augusti z septēbris. vel etiā iu
lij: quia tunc facilius inueniūt cibū in agris
propinquis. propter qd non elongant^r a colū
bario. nec perdunt. de mense autē marcij apu
lis vel mag⁹ ponēdi nō sunt. propter cōtrariā
rationē. Circa quīdecim dies ad minus re
neant clausi vel inclusi. erit vtilius. quia tūc
erunt pinguiorēs et ad reuertendū piores.
nā in primis qndecim diebus macre efficiū
tur. quia tūc bene vacare ignorant. et cum in
clusi morant^r. Et postea quibz dā diebus tri
buant eis in colubario copiose bon⁹ cibuz z
aqua post dictū temp⁹ aperiant tēpore nubi
lo vel sereno. sed cōmodosius pluuioso. quia
tunc exiunt z reuertunt^r interius. z non subi
to euolant ad remota.

Capitulū. lxxix. Quali ter sunt tenendi vt libentius morientur et be ne fructificent.

Vi nascunt in columbaria vel pui po
nunt in ea non facile recedunt. sed va
dūt quandoqz ad alias columbarias in quibz
inueniūt escam. quādo non pbeet eis in
sua nec in agris inueniūt. et quasi oēs postea
tempe quo nō egent esca reuertunt ad suam.
et ad hoc valet plurimū habere suam pulcra
et bonam. Si tēporibus quibz non inueniūt
escam copiose pbeet eis in sua. quod est cus
nix vel fortis est glacies super terrā. et de mē
se aprilis et maij aratis stipulis non recedūt.
et plurimos fetus edunt. Cibus autē eis cō
ueniens est frumentū faba vicia milica z ce
tera genera que libenter sumunt. centūqz pa
rijs columbarū det granorū pars corbis oco
tana diebus singulis. et dupli⁹ cus nūbū om
nino per se inueniūt. potius etiam in colum
baria detur eis sufficiens quotiens aquā nisi
valde remota propter estū vl glaciē inuenire
non possunt. vel ponatur in aliqua re ppe
columbaria. ad quā descendere queant itaqz

scipitū et fere necessariū eis est. q. ipsoz man-
tio su. pellocuz vbi aq. influat. vñ. z bibere z
vbi lanari possint. p. mūde bee volucres sūt.
vt ait Clarro. opmū est q. de oibz granis
exhibeatur eis. vt sunt frumēta faba minuta
ta lolia z cetera grana vt videat qd libentius
appetūt. z id p̄cipue def. eis vt auidi. lbi mo-
rent. z pluries pariat. Palladi. ait q. fer. fre-
quant si ordeū torrefactū vel ozobū vel fa-
bā sepe cōsumant. dicit etiā q. nihil expetunt
nisi vt estate q. matie pinguedinē tritici vñ mi-
lū mulla maceratū sp. accipiat. est autē mulla
aq. melica in qua q̄ntus grana mollita sunt
eis data nō recedūt z alios illuc ducunt vt
a nō pauc. asserit. alij autē dicūt nō referre an
si sit mellica eca an nō. cū eis dat eca in ves-
pe ponit. q̄ in mane. vt in die p̄curret eca sibi
grare. z q. nō inueniūt int. inueniāt. Hā si da-
ret in mane nō pcuraret alibi inuenire. sed tē
pote nuius debet in mane tribuere. ne exeat
ad loca in quibus capiunt. cum certū est ali-
bi non posse inuenire.

**Capitulum. xc. De officio
pastorum columbarum.**

Altor columbarū sepe debet eis mūda
re locū. z simū reponere qd ad agricultu-
rā est optim. z si quē inuenit vulneratū cu-
ret. si quē mortuū eiciat. Itē si q. sunt min. se-
ri z bellicosi vt alios ledat. eos inde remone-
at. z si aliū locū secretū ab alio p. se ponat. Si
q. pulli p̄dona sunt ad vendendū eos pmat. ci-
bū z potū cū opus erit sufficient. eis tribuat.
Qui solent saginare colūbinos pullos q. plu-
ris vēdant fecundēt eos cū is sint pluma tecti-
cibātis illos pane calido mollificato mastica-
to vel molli. hyeme bis. estate ter q̄libet die.
scz mane meridie z vesp̄e. eos q. tā p̄nas
magnas h̄ie incipiūt reliquūt modo illosis. i.
fract. crumbo matris nutritiōs z impiguan-
dos. vt extrahūt de p̄enis vñ. ale. nam q. ita
edacant ceteri. ipinguant q̄ ceteri. vt ait var-
ro. Itē debet eos curare z tueri ab oibz nocu-
mētis. ledunt em. z capiunt ab ancipite mil-
uo z falcone z ceteris q̄bus dā auibz rapacibz.
q̄s occidere pōt duobz p̄gulis vīcatis in tra-
desitis int. se curatis. cū int. ipsas possit aial
obligatū sic em. ea facile decipe debz z potest.
Palladi. p̄terea dicit q. mustelis tute sunt si
int. eas fer. p̄roficiat ip̄oitea q. aliaz calciant.
Itē dicit op̄ere rute ramulos pluribz loc. su-
spēdere cōtra aialia inimica. Itē ledunt a fa-
ginis mustelis z catris z ceteris pluribz ani-
bus q. de raptu aialū viuūt. cōtra q. d. z custos
hostiū z oia loca vñ intrare p̄nt op̄ie claud-
re. z stasas circūquaq. eminētes pcurare ne
qd supius per parietē repte possit. Itē ledunt
ab auibz rapacibz tā diurnis q̄ nocturnis. cō-
tra q̄s claudat custos de nocte fenestrā. vel si
ea aperta intraverit auis rapar. z t̄pe audiat spa-
nēm z strepitū colūbā. intrat audacter in eā
cū lumie. anq̄s capiat z occidet. nec curet de
eritu colūbā. Auēs autē diurnas cū vīscro
vel pua rencula capiat z occidat. fenestrā autē
de subfellis cācellet z claudat. vt colūbi intra-
re valeāt z exire nō autē auis rapar. q. solūm
intrat alis agris. Itē molestant pulli plerūq̄
sercupedibz qd custos inq̄rat. z nidū abijci-
at. aliūq̄ mundū ponat. Itē nascunt eis na-
rioli circa oculos q. erceat eos. matie de mēse
augusti. vēdendi sunt aut comedēdi. cuz solo
capite sunt infecti. Itē recedūt aliq̄n qz nō ha-
bēt qd edāt. cōtra tribuat eis vel qz n̄mū ab
aialibz rapacibz infestant. aut terrent. cōtra q.
iuuat ip̄os custos vt dicit. Itē moriunt ex se-
nectute. nam vltra octo annos non inueniū-
tor in columbarijs durare vt dicunt exp̄iti.
Itē debet custos sepe ad eos accedere. z quo

tiens in columbaria intrat aliquā escam mo-
dicā secum portare tēpore cōgruo. eōq; sem-
per aliquo certo et consueto modo vocare. vt
magis domestici fiant. Item debet custos te-
gulam figuli pro aqua tenere in colūbario. q̄
assidē habeat supra se aliquantulū eleuataz
habentē multos et spissos pedes incisos atq;
adherētes inter quos possunt caput ponere.
et aquam haurire ne in vas intrare vt aq̄ mū-
da permaneat.

Capitulum. xcj. De utilita- te columbarum.

Ab il columbis secūdius vt ait Varro.
nam diebus. xl. cōcipit parit incubat et
educat. et hoc fere per totū annū faciunt. tan-
tūmodo interuallant a bruma ad equino-
xiū vernū. pulli nascunt bini qui simul accre-
uerūt. et habēt robur cū matribz pariunt. sed
expti nostri ipis in p̄buis nostris dicunt
q̄ post sex menses parūt et non ante. et donec
vixerūt quattuor vicibz et quinq; et sex. et ampli-
us faciūt pullos in anno si eā inueniant vt
habeant habundanter. q̄ si nihil tribuit ter-
ra ad minus parūt. scilicet in estate. pullos car-
nes ad esum sunt valde bone ac delectabiles.
et libenter emunt. Item ipsorū fūmus est opti-
mus oibz plantis et seminibz. et potest spar-
gi quocunq; tēpore anni quonien aliqd feri-
tur cū ipso semine. ac etiam postea quādo cū-
q; et vnaqueq; corbis ipius valet sine equiva-
let fūmi omniū quadrupedū vni plauistro. nam
et viginti corbis fūmus s̄comode et. xxv. be-
ne et. xxx. optime impinguat bubulca frumē-
ti. si manibz per agrū spargat equaliter. et cū
ipso grano tunc lato vritur. Et nota q̄ tria
paria columbarū in anno faciunt corbum fū-
mi. si columbaria nidos intrinsecos habeāt.
et quāto magis cibant in eo tāto plus fūmi re-
cipiunt ab eis. quia diutius moratur in ipsa.
quasi semper cogant extra querere victum.
Item est alia utilitas vt generaliter predica-
tur q̄ possunt prouincipz cū literis sub cau-
da vel ala ligans ad loca lōgīna transmitti.
si de loco ad quem destinant delati sunt ad
locum vnde mittunt. Itē refert Palladius.
q̄ nescio si sit verum q̄ inducunt alios si ci-
mino pascitur assidue. vel si irici alarum bal-
sami liquore tangantur.

Capitulum. xcij. De tur- turbus.

Ro turturibz locum cōstituendum pro-
uide magnū vt multitudinē alere velis
eumq;. Item vt de columbis dictū est vt ha-
beant hostiū ac fenestras et aquā purā. ac pa-
rietes munitos tectorio et in eis habeāt mul-
tos pales infixos. super quibz cōmode mora-
re possint. et locum paratū cōgrue in quo pa-
scant. cibatuū obijciunt triticū siccū in cente-
nos ycenos turtures fere semodiū. quotidie
purgant eorū stabula a stercore. ne ledantur.
quod q̄dem seruaf et est bonū ad agrum colē-
dū. ad saginandū apertissimū tēpus est circiter
mensē et cū matres eorū plurimos gignunt
pulos in quibz maxime fructus cōsistit. Ita
cupatores tamē lombardie p̄cipue Lremo-
ne tota estate turtures feras ibi diebus capiūt
et in domusculā clausam et lumsaz includūt.
eōq; dant continue aquā puram. et milū quā-
tum summere volunt. et vīq; quasi ad hyemē
vel post partē autūmni seruant. sicq; quinq;
tas et mille quandoq; cōgregāt. que ineffabi-
liter impinguantur. et sic impinguat opti-
me vendunt.

Capitulum. xcij. De tur- dis et merulis perdicibus ac cōturnicibus impinguantis.

U vult p'dictas aues vel alias que pi
gues care veniunt habere locū. faciunt
clausum ⁊ tegulis vel rethe magno coopertū
magnū scdm quantitātē auiū quas includere
volet. in hoc tecū aquā venire oportet p' fi
stulā. ⁊ eam p' cannales angustos serpe. q' faci
le exergi possint. na3 si lata diffusa esset aqua
inquinaretur facilius ⁊ biberef inutiles. ⁊ que
superat ad potū auiū per fistulā ereat. ne luto
aues laborēt. hostiū habere debet hūile ⁊ an
gustū. quo custos vix intrare queat. fenestras
raras. per q's nō videant' exinsece arbores.
vt aues eo q' earū aspectus ac desiderū mā
trefcere facit volucres inclusos. tñ lūmis lo
cū habere oportet. vt aues videre possint vbi
assidant. vbi cibus vbi aqua sit circa hostia
ac fenestras. talis sit munio. ne mus vel mu
stela vel alia bestia intrare possit. circa huius
edificij parietes intrinsec' multi sint palī. vbi
aues assidere possint. ⁊ etia3 pariete inclinate
ex humo ad parietes. qbus multe paritice ad
negant' extransverso modicis intervalis ad
speciē cancellorū. cibatu turdo: si ponantur
offe glomerate ex fici3 ⁊ farre mixto. ceter3 tri
buant' grana qbus vti cōsueuerūt. ⁊ eam pre
cipue auidis sumunt diebus vīginti anteq3
folle vult turdos largius det cibum ⁊ farre

subtiliore incipiat alere. Tum opus est vt ex
hoc sumant' amario excludant' ydonee i mu
nisculis amariū qd est cū maiore coniunctū
hostiū lumine illustriore ibi cū enim numex
habet exclusum que sumere vult oēs occidit
hoc ideo in se cluso clam ne reliqui si videant
terreant. ⁊ alio tēpore venditiōis moriantur.
vilitas ⁊ delectatio in his est qz miles ⁊ par
ui precij includunt' ⁊ impinguati care veniūt
⁊ dominoz esui satisfaciūt ad votū pro se ⁊ q
buscūq3 voluerint quenscūq3 fuerit optimū.

Capitulu. xcviij. De sedi
bus apium ⁊ loco ipsis congruo.

E apib' tractatur' dicā pmo de ipsaz
statione seu sedib'. de quib' dicit' Palla
dius. q' locari debēt in aliq' orti pte secreta et
aprica. ⁊ calida. ⁊ a vētis remota. Nā ipse p
bibet pabulū ferre domū (vt ait Virgil') lo
ge ab habitabilib' domib' vt furū ⁊ accessus
boim pecudiūq3 submoueat. vbi si habūdan
tiā florū q's vel in herbis vel fructib' vel etiā
arborib' procuret industria. Sint aut' arbo
res a septentrionali parte dispositę. sōns v' ri
uus sit qui foimet humiles transeundo lacu
nas. Varro autē dicit idē scilicet q' idem ius
p. iij.

pra villā dñicam. sed potissimū vbi non reso-
nēt ymagines. i. voces eibi. hic em̄ son⁹ fuge
existimas procerū esse. Itē esse debet dicit in
acre ignato neq; citate frigido. neq; hyeme nō
opplo. vt spectet potissimū ad ybemos ort⁹.
id est ad eā pte in q̄ hyeme sol orit. q̄ppe se lo-
ca habet ea vbi pabulū sit frequē. z aq̄ pura
Virgil⁹. Itē addit q̄ an ipsarū hospitia fron-
dētes arbores debēt esse. Itē dicit q̄ in aq̄
ibi stabit iners se profluat debēt cōiici trans-
uerse salices z grādia sapa. vt pōibus crebris
possint cōsistere. z alas pādere ad estiuū solē.
Itē ait palladi⁹ q̄ podia trinis alta pedib⁹
fabulent. z ope albario lenigent. ppter lacer-
tarū ceterozū q̄z anialū notā quib⁹ est moris
irripere. z sup podia aluearia collocent. ita q̄
ymbre penetrari nō possint. spaciolis inter se
distantib⁹ segregata. Itē vt Virgil⁹ ait a lo-
co apū abesse debēt oues z edi. q̄ florib⁹ insul-
tāt. Itē vacce ne rozē deglutiat. et surgētes at-
tētāt berbas. Itē abesse debēt stelliones z la-
certe ac vtrūdines. ceterosq; auēs. q̄ insi-
diant z nocent eis. ab sit etiā gramis odor ces-
ni z quarumlibet aliarum rerum.

Capitulu. xcvi. De aluea- rijs qualia esse debent.

Aluearia meliora sunt (vt palladi⁹ ait)
q̄ cortex formauit. maxie rapt⁹ ex sube-
re. q̄ nō trāsmutat vim frigoris vel calor⁹. pnt
et ex ferulis fieri. Si bec defunt salicinis vi-
minib⁹ fabricent. vel ligno cauate arbor⁹ aut
tabulis. ficilia deterrima sunt. q̄ z hyeme ge-
lant z estate seruecūt. angust⁹ tñ adit⁹ admit-
tat examia ppter frigoris iniuriā z calor⁹. sane
venis frigidiorib⁹ pies alt⁹ obfistat adit⁹ oēs
foli apponant ybemo. qui in vno cortice duo
vt tres esse debebūt. ea magnitudine q̄ ingres-
su que apīs magnitudine nō possit excedere.
Sic etiā notijs anialib⁹ ingressu resistat an-
gusto. vl si apes voluerint obfistere exentis
alio vrent ingressu. nā si aditus nō sunt angu-
sti (vt ait Virgil⁹) frigore mella cogit cōge-
lat hyems eadēq; calor liq̄facta remittit. vtra-
q; vis apib⁹ parit metuēda est. s3 pro magna
pte boies nri tēporis vno solo mediocritē seu
magno vtunt foramine. infra mediā alui pte.
Itē debent aluearia esse magna pro magno
examic. parua pro puo. licet in puo sepi⁹ exa-
mie emittāt. quia duo examia in paruo simul
esse nō possunt. alta seu longa sint vno pede z
dimidi. vel duob⁹. z lata circa duos semisses
aut modicū plus vel min⁹. Cur autē pparit

simus mibi asseruit. q̄ meliora sunt aluearia
quadrata ex tabulis cōstructa q̄ rotunda. Et
melius. q̄ iaceant antea⁹ parum declinā q̄
erecta. quozū cōmode possunt acies vna sup
aliā collocari. z bec aluearia fundū ab vtraq;
capite habere debēt aliter disposit⁹. q̄ inde
possint facile remoueri cū opus erit de melle
tolli. fundus anterior hīc duo foramina pua.
z posterior vni in parte infima debet p que
ab vtraq; parte ingrediant z egrediant apes.
Retulit etiā se inuenire ipas melius laborare
cū aluear interiori pūrefactū. qd̄ argumētū
est. q̄ foramina debēt esse parua. z rimulē om-
nes alui optie figillate. ad qd̄ multū facit co-
rū industria. videmus em̄ q̄ foramina magna
circa byemē cera obmrat. foramine solo reli-
cto ad formā ipsarum.

Capitulu. xcviij. De api- bus qualiter nascantur.

Pes nascunt prim⁹ ex apib⁹. prim⁹ ex bu-
bulo corpe pūrefacto (vt ait Varro).
fm modū silem Virgilius ait mgrm Archa-
diū primū huius rei fuisse auctore. z inuenisse
modū. eligi q̄ locus angust⁹. parietib⁹ clau-
sus. angustiq; ymbre tecti bñs q̄tuor obli-
q̄ fenestras. tum vitulus bima querit buic ge-
mie nares z spūs ori multū relictū obstruit
plagisq; pempto tonsa viscera solun⁹ p̄ in se
grā pelle. sic positi in loco clauso relinquunt
z ranea fragmēta costis subijciūt chīmā vis-
delic casiaq; recētes. boc gerit cū cepibus
primo spirat. anteq; prata virescant. z anteq;
vtrūdo veniat. nidūq; suspēdat. tūc humor vi-
tuli tepefact⁹ estuat. z apes creat. q̄ pmo sine
pedib⁹ apparet. mox stridentib⁹ pēnis miscent.

Capitulu. xcviij. Qualif

emi dnt z q̄liter deferant z q̄liter inueniant.
Nā pib⁹ optie sūt pue varie rotundē (vt
ait Varro) in emēdo emptorem videt
opret valeāt an sint egre. Sanitatis signa si
sunt frequēter in examic. z si nūde. z si op⁹
faciūt est equabile ac leue. Sin⁹ valentiū si-
gna sunt pilose z horide. vt puluerulēte. pro-
uidendū est vt plena cōgent aluearia q̄ rem
vl inspectio vel murmur magnitudo vl fre-
quentia cōmentis vl remeantis examis pbat.
Si trāsferende sunt in aliū locū id facere di-
ligenter opret. z tpa q̄bus id possimū facias
aiaduertendū. z loca q̄ trāsferas ydonea pui-
dendū. tempat verno pot⁹ q̄ ybemo. nā hye-
me difficultē cōsuecūt trāslata manere. itaq;

fugiat plerūq. si ex bono loco transfuleris: et
vbi edonea pabulatio nō sit fugitiue sūt. Et
vicina port. q̄s lōgūq. regide trāsferēde sunt.
ne terreat aeris nouitate. nec collocare
adhibende collo nocte portent. nec collocare
nec apire alueria debent. nisi vesp̄e instāte.
Speculem? deinde post tridūm ne oēs suas
ianuas examic egrediant. hoc em siq̄ fugā ar
ripe meditant. nō tū credunt fugere. si iter?
pmogenitū vitulū illiniamas ozibz vasculoz.
vt palladi? ait. mēe aplis (vt idē ait) locis ap
tis apes q̄remus. ac pmo q̄s lōge aut ppe sint
explorem?. rubricā liq̄daz vt qd aliud tingēs
breui vasculo geram. infulsam. z obseruem?
fontes aut aq̄s vicias. tūc dorsa apud biben
tū tāgāt illo liquore tincta festuca. z ibidem
mouemur si cito reuerse fuerit q̄s tūxim?. ho
spira cor. p̄tima esse cogicim?. si tardo spa
tio lōgiore submota q̄ pro mora t̄pis extima
m? ad p̄tia facile venies. ad lōgūq. hoc ge
nere pducim? canne vñū internodiū cū suis
rēdes articlis. z latere apies. vbi mel exigūū
mīnes. z iuxta fontē pones. cū ad id puerit
apes arcs ingresse fuerint post odorez forā me
pollice pposito claudes. z vñā tū patiar? exi
reant? fugā p̄legre. ea tibi p̄tem demonstrabit
hospitū. cū ea cepis nō videre continuo emit
tis alterā. z sequer? ita singlē subinde dimisse
z faciet vsq̄ ad locū examinis puenire. Aliq̄
lode q̄ cū apes aquā degustauerit ad cōmūe
pabulū p̄gens alias exhibebit. quaz frequē
tia subinde crescente notata volantū p̄te vt
q̄s ad examina persequeris.

Capitulum. xcviij. Qua

lūter tenende z procurande sunt apes.

Ustos apum pcurare d̄s vt circa ipaz
locū sit habūdātia florū. q̄s vel in her
bis vel fructibz vī arboribz p̄curet industria
herbas nutritat oziganū. tūm. saturat. serpil
lū. violas. amaracū. iacincū. quīz vt gladio
lus d̄z narcisū cretum. ceterasq̄ herbas sua
uis odoris. z floris in fructibz q̄s sunt rose li
lia rosmarine edere. in arboribz. Amigdalus
p̄ficis pirus. pomi fereq̄ arborēs q̄bz nulla
amaritudo rīdet floris vel succi. Siluestria
p̄o glādisera robura. but. terebin?. lentisc?
cedr?. tilia. yles. pin?. z tāpi remoueant. Su
p̄dicta em dulce mel efficiūt. cetera saporē ru
stici mellis p̄bent. vt palladi? ait. Ea p̄cipue
sunt serēda. si pabulū naturale nō est (vt dicit
Varro) q̄ matie secunt apes. vt sunt rose. ser

pillū. apiastrū. papauere. faba. lens. pūz. cog
nū. capra. medice marie titilimz valentibz
vtilissimū est etem ab eq̄notiū verno florere
incipit. z p̄manet ad alterū eq̄notiū autūnale
S; apū ad famitātē apissimū. ad mellificiū
thimū. bis aquā liquidaz vñ bibāt esse op̄et.
eāq̄ p̄pinqua q̄ nō fluat. vt in aliq̄ locū in
fluat. ita vt ne p̄funda vltra duos vltres di
gitos sit. in aq̄ iaceāt teste aut la pilli. sup qui
bus assidere z bibere possint. in aqua diliges
habēda cura est. vt aq̄ sit pura ad bonū mell
ficiū vehemēter p̄dest. z q̄ non ois tēpētas
grādinū vel pluuiaz aut veni vel frigoris eas
ad p̄stū p̄dūre lōgū. p̄tis p̄parandus est
bis cibis ne melle cogant solo viuere. aut re
linquere examiatas alueos. Iḡit hīcorū pin
guis circiter decē p̄do decoquant in aq̄ cō
gys ser quas coctas in offas sepe apponunt.
Aliq̄ aquā mulsam in vasculis vt sint prope
curāt. in q̄ addūt lanā purā p quā sugat vno
tēpē potū nimum implant. aut incidāt in
aquā. z singula vasa ponunt ad alueos. Aliq̄
vñā passam z sicū cū p̄stauerint effundāt in
sappā. atq̄ ex eo factas offas apponunt ibi. ad
q̄s in hyeme ad pabulū p̄cedere possint vt
nō tpe z estiuo fere ter in mēse melleant? ins̄p̄
cere debet fumigās leuiter eas. z a spurciā
purgare aluū. z vermiculos eicere. P̄terea
vt antiaduertat ne reguli plures existant in u
les em sunt p̄pter seditiones. Nā duo sunt ge
nera dūcū. vt Decenates z Virgili? scribūt
niger z varius q̄ melior est. debet q̄ melleari
interficere nigrū. q̄ alteri regi seditionis est. z
corrūpit aluū. eo q̄ fugat aut cū multitudine
fugez. z sic sedabit apū pugna. vt Virgilius
scribit. mense maij (vt ait Palladius) incipi
unt angere examia. z in extremis fauoz par
tibz maiores creant apiculē. q̄s aliq̄ reges p̄
tāt. Sed greci celerēos vocāt z vocant iuber.
q̄ requitē cōcūtiūt quiescentis examis. nunc
papiliōes habūdant q̄s necare debem?. Itēz
circa imitū a forōbz liberādi sunt aluū. q̄ to
ta hyeme eos mouere aut apire nō possim?
sed h̄ die ap̄ico z tepido faciēda sunt. vt pen
nis maximā amū magnaz q̄ habent rigorē
vel alio simili oīa interiora mundent. q̄ man
nō valebit attingere. sic crimas oēs q̄ sunt ex
trinsec? luto z fumo bubulo mixtis liniant.
z insuper genestz z alijs regumētis ad portē
similiter operiam?. vt a frigore possint z tem
pestate defendi. Bon? custos mēse septēbr̄
debet alueria venusta cognoscere. z plena z
grauia q̄ in ea estate nō edidit examiata ven

gere, ac apes occidere. et facere mel eorum eo modo q̄ infra suo loco dicit. Irē debz custos vt expti affirmāt tenere in estate aluearia cuz subnibz fragmentis tabulaz. paululū eluata. q̄s apes vix ingredi et egredi possint. s; nō lacrimule. in hyeme p̄o cū fumo bubulo p op tunc obturata. Item cū nimis depauperant melle qd cognoscit visu si subitus inspicia. vel pōdere vel facto meli? supra ptem mediā puo foramiē ac per ipm mūda virgula intermissa exhibeat eis mel vel pullū assanū. v? ali as carnes. Item dicit q̄ si altius piguis est dimittant hyeme sup sedibus suis. si macrū ponatur in medio in loco obscuro preparato ne mures obsint.

Capitulum. xxi. De noui

mentis apum et eorum cura.

Rouidendū est (vt ait Varro) ne infir miores a valentioribz opprimantur. co em̄ minuit fructus. itaqz imbecilliores secre tas corū rege ocioso subiūciūt altero regi. qui crebrius inter se pugnant alpergi eas opoz tet aqua mulla. q̄ facto nō modo desistunt a pugna. sed etiā cōsoliunt se ligentes. eo ma gis si melle sunt alpe. quā ppter odorē auidi us applicat se atqz obstupescūt. putantes si ex alneo min? freqentes euadit. aut subsidit ali quā ps subfumigandū et p̄p̄ponendū ali q̄ quid bene olentū barbarū. maxime apiastrū et simū. Prouidendū vehementer ne propter estum aut propter frigus disperāt. Si quan do subito ymbri in passu sunt oppressi. aut fri gore subito. qd raro accidit vt decipiant gut tis offensa. iacent prostrate colligendū eas in vas aliqd. et reponendū in tecto loco tepido et bono. cinere tepido. plus calido q̄ tepido. euaciendū sup eas. et excutiendū leuiter vas et vas manu nō tāgas. et ponendū in sole quo remiscant iuxta suos alueos vt ad domile tia redeant. Si p̄o egre sunt q̄ his cognoscit signis (vt Virgili? ait) q̄ cōtinūe est in egris aliis color horrida macies multū deformat corpora mortuaz extra efferunt. alie pedibz annerce ignauę ad limina pendēt. aut intus in edibus omēs certāt. ignauęqz fame sunt et cōtracto frigore pigre tunc sonus audit grā uior et susurrant. vt in siluis inimurmurat au ster. et vt mare stridet fluctibus vndis et vt clausis fornacibz rapidus estuat ignis. Tūc eos galbancois incende odores. et etiā can nali bus arundinis melle exhibeas et prodes risti galle cōtrite sapore admiscas. aut arch

tes rosas. aut frusta carnis assata pbeas. aut ruā passam. aut timū vel centaureā. aut radi ces herbe que rusticis vocat amello. pone in odorifero bado. et in canistris ad foros apū. hec herba cognoscit. quia in pratis orit. et tot lit spissē velut siluā. et eius folia plurima cir cūfundunt. eius flos est aureus et asper in ore sa por. fugemus etiā (vt ait Palladius) lacer tas et ranas et cetera animalia. que sunt apibus inimica. Hues enī crepitaculis terream? me se marqz. maxime solet apibus mōto inur rere. Nam post ybernia ieiunia trimalli et vimi amari floribus q̄ prius nascunt auidius ap petētes solutiōne veniunt. intereūt. nisi affueris velocitate remedij. pbebis q̄ maligranati cū aūstero vino grana contrita. et in vasculis refrigerata ponant. Qd si horride videntur ac cōtracte corpore. silētie et mortuaz. corpa fre quēter asserre. cannalibz et canna factis mel cū galle puluere v? sicce rose coctū dōbebis in fundere. Aliud aut oia expectet vt putres p tes fauorū vel vacuas ceras q̄s aliquo casu etiamē ad paucitatē redacti non valebit im plere. semper recides. acutissimis ferramētis subnūt. ne ps aha remota fauorū cogat apes domiciliā cōcussa deserere. Si ppter habundantiā florum de melle tūc. sed de prole nihil cogitant. et videris nimietatē interiectis ter nis diebus clauso foramine. nō eas paritatis exte ita ad generandū se cōsolerit. Hic cir ca klñ. apulis curandi sunt aluei. vt oia pur gamenta tollant et sordes. quas tēpis cōtra xit ybernū. et vermīculi et tūce et araneę quibz corumpit vsus fauorū. et papilionēs q̄ ster core suo vermes faciunt. Modus autē occi dendū papilionēs est hic (vt Palladius ait). vasculum altū enū et angustum vespere in ter aluearia collocemus. et in eius fundo lu men ponam? accensum. illuc papilionēs cō ueniunt. et circa lumen volitant. et angustia vasculi ab igne proximo interire cogent. tūc fumus stercoreis bubuli siccī adhibeatur qui aptus est apū saluti. q̄ purgatio frequēs vsqz in autumni tēpora celebretur. hec omia cetera q̄ efficiēt custos castus et sobrius. et alien? ab alueis et cibis acribus. et odoris inmundi. atqz omnibus salsamentis.

Capitulum. i. De mori

bus et industria apum. et vita ipsarum.

Des nō sunt solitaria natura vt aquile. sed vt hoies. nā in his est societas operū et edificiorū. in his ratio atqz ars. fons pa

scant. intus opus faciunt. nulla horum assidue
in loco inquinato. aut eo qui male oleat. Et
si qui in aere disperse sunt. cimbalis et sonis se
reducunt in locum unum. reges suum sequuntur quo
cumque. id est festum subleuant. et si nequit vola
re sustollunt. et cum servare volunt. neque ipse
sunt inoperantes necno odierunt merces. itaque
impetu facientes ab eis eieciunt fucos. et hi ne
que adiuuant. et mel consumunt. quos vociferan
tes plures plequunt. et pauci propter hostium
alios obturant oia. que venit inter fauos spi
ritus oia ut in exercitu viuunt. atque alternis
horis dormiunt. et opus faciunt pariter. et ut in
colomas mittunt hostes duces faciunt quedam
ad vocem. ut mutatione tube. tunc id faciunt
cum inter se signa pacis ac belli habent. Et ma
ioremunico et coparago cibum capiunt solum. ex
olea arboze mel. sed non bonum. duplex minister
nium prebet et faba apiastro cucurbita et bara
sica cera et cibus Item et malo et piris siluestri
bus. Et papauere cera et mel. et nucce greca
triplex ministerium fieri dicunt. et ex lapsano ci
bum mel et cera. Item et alios floribus ita capiunt
ut alia ad singulas res sumant. alia ad plures.
Item et alia res faciunt liquidum mel. ut et cicere
flore. et alia econtra spissum ut rore marino.
Sic et alia meli insuane. ut et fico ex tunc bo
num. et timo optimum (ut ait Varro). Preterea
Virgilius ait. quod ipse aulas et cetera regna fin
gunt. Sepe etiam errando in duris conbus at
triuere alas. vitroque aniam sub fasce. id est po
dere dedere. tamquam est amor floz. et generandi
gloria mellis. licet sint breuis vite. nam vitra
septennium non viuunt. quibus earum genus ma
ior immortale.

Capitulum. ij. Quando

quare et qualiter exeat examina. et quomodo
preparatur earum exitus.

Tamē exire solet. ut Varro scribit. cum
apes nate prospera sunt multe. et progenies
incolumē mittere voluit. ut olim crebro. Sa
bius fecerunt. propter militum liberorum. et duo
solent pite signa. unum quod superioribus diebus maxi
me vespertinis multe ante foras ut vne alie et
alios pendunt cōglobare. alterum quod cum iam vola
ture sunt. aut etiam inceperunt edonant rebe
ter. ut milites et populi faciunt. cum castra mouet. et
primo cum exierint in conspectu volitant. reliquis
nonnulli exierunt expectantes. donec oēs conue
niant. Virgilius autem scribit. et aliqui exierunt ad pu
gnam. nam sepe duobus exitibus regibus oris magna
discordia inter eos et copulantes quod cognos

scit. quod tunc in are sonus magnus admodum subaz
audire. tunc trepide inter coeunt. penitus choros
scat. spicula exacuunt. rostris apertis lacertos.
et circa regem miscent. et densant. magnis vo
cant clamoribus hostes. tunc erumpunt et cōcurrunt.
et mittere glomerant. et magnus fit sonitus. pice
pitescit cadunt densiores gradine et glande. cum
decutit. ipsi reges per medias acies ingenti ani
mo inter se bellant. fulgentibus alis. nec pugne
cedunt. dum fuga illi aut illi victor terga da
re cogit. hi morantur. atque huius tanta certa
mina iactu et igni pulueris requiescunt. vnum
cum ambos duces et acies reuocaberis. de
teriorē ne amplius absit dede neci. et meliorē
reponere in aula. nam duo sunt genera melior
est aureus aut horridus. Item exierunt aliqui ob
inane delectationē. ut idem Virgilius scribit.
quod cognoscitur. quod per aera volando ludunt. quod fa
cile prohibere potes. eripere enim debes regibus
alas. ne in altis volare possint. Palladius autem
scribit. quod futura fuga seu exitus examinis per
scit. quoniam per biduum aut triduum ante acies tuas
multant et murmurant. quod apposita fies
quenter aure cognoscitur.

Capitulum. iij. Qualiter examina sunt colligenda et includenda.

Um custos apū videt examen eruisse atq; in aere pmanere. statim debet puluere in eas eijcere. et alicut? rei sonitū fortiter facere. vt terribilē nō eant. sed se in aliquo proprio loco suspendāt. et cum viderit vbi se ponere volūt. herbas vel ramulos arborū in quos delectant in partem bene ligatos ibi apponat. vt super ipos se suspendant. et cū homines ibi cōtulerint. eas in terrā deponat. et alucum sup eas collocet. in quē intrabunt. in proprio loco vbi stare debebunt vespere collocandū. vel parū alutū odorifero vino cōsparsum. qui aluarolus vocat. cū partica ponatur in eum locū. vbi se suspendūt. vel se in regre suspenderunt. in quem per se vel fumo ingredient. et cum omnes intrauerint deponant sub vno scamno. spaciose forato. et non vus alutens optime purgatus. et odorifero vino aspius. et feniculis viridib; aut alijs odoriferis herbis. et pauco melle perficitus. supra cum apponat. remoto superiori fundo alueli. vt in nouā per se vel beneficio sumi domū intrent. cum qua vespere in suo loco ponant. Et si iam in aliquo loco se suspenderit. incidatur acutissimo ferro. et suauiter deponatur. et super eū collocet nonis alutens vt predicti. vel super eas collocetur alucolus. et fiat vt dicti cum inherere bis vī ramulis adnectis partem se suspendāt. Et si examen integrū colligere non potes. et quālibet partem sub aluco collocare. Et si cōtingeret terreg cū vna parte habere. omēs alie particule ad eū venient per seipsas. et si in aliquā arborē pforatā intraverint ad locū vnde intrant et exiit ad moueatur alucolus. et per aliquod magnū foramen sub apibus nouiter factū immitat fumus. vt in alueliū fugiant desuper collocatū. vī in ramulos ibi appositos. si alucolus nō habet. Et sic inter plures vices poterit oēs habere. vel eadē arbor si sub nilis est cū terra recidat acuta desuper. atq; infra et veste munda coopra tollat. et in nouū alueliū expellat. vel per se in edibus collocet. aut et ipsa arborē expellant in totū. et cū se in aliquo ramo suspenderit vel suspendere volunt. fiat vt dictū est de his. q; spōte recedūt. Si autē se suspenderit in herba vī frutice vī alio loco sup quē non alucolus poni possit. nō est aliud agendū. nisi q; in eo recipiat. et super podijs vespere collocetur. Item si suspenderit se in aliquo alio vel inepro loco de quo predictis modis habere nō possit excutiant longūssimis paricis. vt in terrā cadant. vel in cōgruo loco se ponant.

custos aut cum talia procurat. vt Palladius ait et scribit. debet esse purus. et ab omni immundicia et olore alutius acedinis. vel alutius mali saporis liber. Item sollicitus et attentus habens semp alucaria noua parata. quib; recipiat examiniū rudis inuētus. Nam nouelle apes vlgantibus a vinitis nūli feruent fugiunt. exētes in adito suo morantur vno aut duobus diebus. que statim nouis alucarijs excipienda sunt. obseruabit autē custos assiduus vsq; in octauā vel nonā horam de mensē precipue iūnij. et cum signa future fuge perpendet. quia post has horas nō facile fugere aut amigrare cōsuecūt. Quis aliquē statim et procedere et abire nō dubitent. Item cū ad pugā exierint. et se in ramo vel alio loco suspenderit pulcre vel alia re inspicat. et si vīus vberis educatione pendebunt. noscat aut vīū regem esse omnibus. aut recōciliatis vīus ueris manere concordia. Si per duo vī plura vbera suspendēs se populus imitat. et discordes esse et tot reges esse quot vbera pstantur. vbi globus apum frequentiores videntur. vincta manu succo mellis opbili vī apū reges requirant. Sunt autē paulo maiores oblongi magis q; ceteri apes. rectioribus crurib; neq; grandiorib; pennis. pulciores et nitidi. leuē abls pilo. nisi fronte pleniores. quasi capillū gerunt in vētre. quo tamē nō vīunt ad vulnus. sunt aliq; fusi atq; bis fusi quos oportet extingui et pulciores relinqui. qui se frequenter vagant. cum examiniū suis alis feruent erectis. hoc cū manente nulla discedit. si nulla nascunt examina duorū vel plurū vasculorum possimus in vīū conferre dulci tamē liquore aspersas apes atq; inclusas te nebimus appositio cibo mellis. et quia tamen respiramā relinquamus vitella. Quod si vīlis alucariū cui per aliquā pestē multitudine subducta est populi adiectio reparare. considera bis in alijs habūdantib; cauandū sanorū et extremitates que pullos habet. et vbi signum nascituri regis inuenieris. cum sobole sua recides. et in id alucarium ponas. Et autem hoc regis futuri signum inter cetera foraminā. que pullos habent. vnum magis ac longius velut vber apparet. Sed tunc transiretende sunt. quando crassis cooperculis ad nascendū maturi capita nuntur exercere. nam si maturos sustuleris introibunt. Si autem se subitū leuabit examen. strepitus eris mitatur ac resine tunc ad alucarium rediet. vel in proxima fronde pendebit et inde

in nouū vas herbis cōsuetis ⁊ melle consper
sum manu attrahat. vel trulla. ⁊ cū in eo loco
requiescit. vespere inter alia colloccetur.

Capitulu. iij. Quando
et qualiter potest apibus de melle tolli.

Ense inuñ fm Palladium aluearia ca
strabunt que matura esse ad mellis red
diti signis pluribz instruemur. primū si ple
na sunt. subtile murmur audim⁹. nam vacue
sedes fauorū velut cōcava edificia voces. q̄s
accipiūt in manus extollunt. quare cū mur
muris sonus magn⁹ ⁊ raucus est agnoscim⁹
non esse ydoneas ad metendū crates fauorū.
Item cū fucos q̄ sunt apes maioris grandi
intentione pruriant. immatura mella testan
tur. Item fm Varronē. signū eximendorū fa
uorū est. si intus faciunt globū. Item si fauo
rū foramina educta sunt. quasi membris q̄a
tunc sunt melle. Castrabuntur autē aluearia
maturis horis cum torpent apes. nec calozis
bus excitant fumus admoueat ex galbano ⁊
arido fumo bubulo quem in pulmētario sic
cis carbonib⁹ cōuenit excitari. quod vas ita
figurati sit. vt angusto ore fumū possit emit
tere. atq; ita cedentib⁹ apibus recidentē mella

ad examinis pabulū hoc tēpore pars quinta
fauorū dimittit. Sane putres aut viciōsi fa
ui de aluearijs afferant. mense enīz octobris
aluearia castrabunt modo p̄dicto que tamen
oportet inspicere. ⁊ si habūdantia est demere.
si mediocritas prem mediā pro hyemis ino
pia relinquere. si p̄o medietas apparet mellis
nil prorsus auferre. sed Varro scribit q̄ pars
tercia fauorū tantūmodo tollat pro hyeme.
reliquū reliquas. licet plena sint aluearia mel
le. verum si meruas durā venturā hyemē nil
prorsus auferre. vt Virgilius scribit. viri au
tē nostri tēporis valde exp̄n in talibus affir
māt. q̄ mel debz eis accipi semel tū in anno.
et hoc in fine augusti vsq; ad mediū mensem
sep̄tēbris. sed cera corrupta tūc ⁊ ante. q̄ncū
q; auferre p̄t. ita q̄ semel mel debet auferri
parum vel multū habito respectu ad paucita
tem vel multitudinē mellis in alueo existētia.
et ad paruitatē vel magnitudinē mellis in al
ueo examinis nutriendis. dūmodo vltra quar
tam partē alicui non tollat. modus accipien
di de alueis stantibus est vt claudat cum her
ba foramē vnum vel plura sint. ne apes exire
possint. ⁊ de subtus cum panno molli vel pa
lea fiat fumus. vt ad partē aluei superiorem
ascendat. plicato alueo incidant faui. cū sub
rili cultello frequenter in aqua posita. ne cera
adhercat. et ne remanētis ledantur. Si vero
alueus iaceat fani. cum subili fieri in pre in
cipiunt postrema assidi supiori annexi vt bī
primo melle implent. vltimo i anteriori par
te laborant. ibiq; moriunt omēs. ideoq; fun
dus posterior secure aperire potest. qui sic dī
sposit⁹ esse debet. vt facile aperiat fauis mel
lis. surtiue subtrahatis. reponatur fundus in
suo loco. apes autē cum hoc cognouerint om
nes accidunt ad vacuū locum replendū. et
cum ipm reparauerint. et omnia cōpleuerint
ad partem anteriore redunt. ibiq; morantur
ex quo aperte scire potest. q̄ locum vacuū res
pleuerunt.

Capitulu. iij. De melle
et cera conficiendis.

Et ex fauis siue apib⁹ fit hoc mō. et fa
uis anteq̄ pmanēt tollant si q̄ sunt ibi p
te corrupte ac pullos habētes. q̄ malo sapo
re mel corripant ⁊ cōquassati in mīda cista
ponant. ⁊ sic dimittant donec p se paulatim
fluxerint. est mel crudū pulcerrimū vel etiam
aliquo pondere pressū q̄ fluxerint est mel cru
dum pulcherrimū. deinde coquat mel vel ce

ra: vt infra dicitur. Cum cōquassatis & occis
sis apibus hoc modo. mense septēbris acci
piant aluearia grauita vetusta. que pcedente
estate nō ediderunt examina. et supra fumū &
flaminā palearū alueni modicum teneat. vt
apes fugiāt vel sibi ales cōburant. de
inde reuolue coopertoriū. alui super terrā & cū
vāgecta ferrea incide baculos exstentes in
alueno. & optime cū eadē mel cera & apes cō
quassa. deinde reuolue aluenū et coopertoriū
remoue. ipm̄q; aluenū super strāgecta mastel
li mīdissima pone et cū vāgecta fac in mas
stellū descendere mel & ceram. q̄ postea in for
te castula pone. quā cum ligaueris fortiter cō
prime aliquo monstrin gendi. vel cū vite ma
gnarorū ligaminis. v̄inter duas assidiculas
positas. in duabus stangētis in pte inferiori
ligatis. vel i vna choncha posita asside ac pō
deribus sup ipsa stangeta. vel inter duos ba
culos quos duo teneāt homines. et tercius p
tem supremā stangete. fortiter torqueat. et qđ
fluxerit. est mel crūdū. & si plurius duplex stan
geta fortius & melius cōprimeat. deinde vero
qđ in tasta remanserit. ponat ad ignē lentū.
in cacabo et sine seruoze calefiat. et semp tene
manus in vase. ceramq; minutā aperias: dō
nec mel & nō cera erit integre liquefactū. et cū
mel ex calore paululū ceperit pūgere manus
om̄ia in tasta reponē. iteriq; preme vt sup̄iat:
nec est damnosum si nō p̄rema acerrime. vt
de melle aliqd remaneat cere admixtū. cū lon
ge minus valeat mel q̄ cera. et hoc qđ fluxe
rit mel coctum vocat quod in vasculis debz
poni ipsiq; apertis paucis diebz haberi. atq;
q; in summitate purgari. donec inuisti refrige
rato calore deferueat. mel nobilius illud erit.
quod ante expressionē scđam effluerit velut
sponte. Cera que post fluxū mellis i tasta re
mansit. siue apes admixtas habeat siue non.
ponat in cacabo mīdo in quo sit aqua tanta
vel plus. vt cera extat. hec ad ignē teneat dō
nec sit integre liquefacta. sempq; cum sp̄m
la vel aliquo baculo agitur. et in dicta tasta
grossa ponat. et fortiter cōprimeat. vt in simulā
vel cacumen habentē aliqd aque cedat. ibiq;
stet donec sit optime congelata. tunc euellet &
ab om̄i sordicie que sit inter cerā & aquā mī
detur & seruēt. et si placuerit vt pulchrior ad
buc fiat. sine aqua iterū liquefiat. et i vase aq̄
mādiō cuiuscūq; forme placuerit iterū repo
nat. quicqd in tasta remanserit abijciat. & ip
sa in aqua calida lauet. et ad fumum ponat. &
sic die valde durabit.

Capitulum. iij. De vtili tate apum.

Apibus vtilitas magna cōsistit. si lo
cū ydoneū habeat. et prudenter ac solli
cite procurent. nam ex paucis breui tempore
multa examina sūt. nisi magna pestis tēpor
eis obsistat. nam in anno semel bis & plurius
ter parūt. et examē emittūt. & sine magnis ex
pensis ac labore tenent. licet non sint totali
ter negligende. et quibus cū augmentū rece
perint vetusta quinq; vel sex annorū que pa
rere desierūt estate magnō p̄cio. q̄a multam
habet cerā que maxime necessaria est. v̄de
re potes & noua seruare. faciunt etiā ceram q̄
maxime necessaria est regibz & prelatis. & qui
buscūq; p̄sonis vt notū est om̄ibus. que sa
tis magno p̄cio v̄dit. Et q̄ amplius est die
noctisq; honorē exhibet eterno regi. Item fa
ciūt mel in maxima quantitate qđ valde v̄ile
est. tam ad cibū q̄ ad medicamina infinita. ad
iparū vtilitatē probandā refert. Clarro duos
fuisse milites in hispania fratres ex agro fa
lisco locupletatos. quibz cū a patre relicta ē
pua domuscula & agellus nō sane maior in
gero vno. circa totas domū aluearia fecisse. et
om̄i habuisse et reliquū locum ac spacio ibi
mo & ciribz semie operuisse ac etiā ap̄astro.
hos nuncq; min⁹ vt p̄ eque ducerentur dena
milīa sextaria ex melle recipe esse solitos. vn
de ait Persius. nec ibino satiant nec fronde
capelle.

Incipit liber Decim⁹ De diuersis ingenijs capiendi animalia fera. & primo ponitur prologus.

Atqui philosophi quorū
intellect⁹ adeo excelso illu
strat⁹ est vt vilia būano ge
neri cognoscerent. Intelli
gentes q̄ cum sub celo sunt
ad vilitatē hoim esse creata
subtili cogitauerūt ingenio. qualiter animalia
aerea terrestria & aquatica q̄ propter peccatū
p̄mi parentis homini nequaqs obediūt cape
possent. inuenerūtq; multas cautelas q̄b ho
mines vsi sunt. et suis ingenijs succellere in
finita addiderūt igenia pluribz ignora. Ideo
q̄ cūtra que scire potero in scriptis reducere
intendo. p̄mo tractās q̄bus modis capiunt⁹

enues. secundo bestie siluestres. tercio pisces. de
anibus aut qualiter capiunt cum anibus ra
pacibus domesticatis. cum rabetibus. cum la
queis. visco. balistis. arcubus. et alijs quibus
dam modis. et de bestijs qualiter capiunt cu
bestijs domesticatis. cum laqueis. rabetibus.
foucis. taiolis. et alijs modis. de piscib⁹ etia
quibus modis capiuntur cum rabetibus. cistis
bamo et calce.

Capitulum. Primu. De anibus rapacibus in genere.

Rudentes antiqui videntes quasdam
aues p aera volitantes alias capere cau
te laborauerunt. auu⁹ rapaciu genera domesti
care. vt quas per se capere non poterant earu
auxilio sibi querat. Et horum p⁹mus inuictor
dicit fuisse rex. Dauid qui diuino intellectu
nouit natura⁹ ancipitrum et falconum et eos
domesticare ad p⁹cedam instruere et ab egritu
dine liberare post quem alij multi fuerunt
qui plura ipsor⁹ auu⁹ rapaciu suu addiderunt.

Capitulum. ij. De anci pitre.

Ancipiter est auis nota. et eius q⁹de nati
ra est. vt viuat de rapto aliaru auium. et
ideo semp solus et nunq sociatus incedit. q⁹a
in p⁹da non cupit h⁹re sodale et quantu p⁹rad
rapiendu prope terras volitat ne ab auib⁹ q⁹s
capere intendit videri possit. ab omib⁹ qui
bus insidiat instinctu nature cognoscit. et cu
eu vident aut sentiunt garrunt. fugiunt. et se qua
tu possunt occultant. hec auis velocissimi vo
lat⁹ est. et ideo nisi statim rapiat in p⁹ncipio sui
mor⁹. sed postea lent⁹ est eius volat⁹. et ideo
nisi statim rapiat ab auis p⁹cedit deorsum. et
super aliqua arboru adeo sepe indignatus se
ponit. q⁹ vit ad dominu vult redire. inueniunt
tur aut ancipitres in albis quibus da nidifi
care. et meliores oib⁹ sunt vt fertur q⁹ nascu
tur in alpe de beusia in scclauonia. boni etiam
nasci dicunt. qui nascunt in albis q⁹ sunt i co
sinib⁹ Gerone et Tridenti. Et his q⁹da sunt
parui q⁹ comuni noie vocant ancipitres. et q⁹
da magni. q⁹ vocant astures. Sunt em de ge
nere ancipitru sicut coru⁹ et craculus eiusde
generis sunt. et canis puus et magnus. et ide
in pluribus anfalibus est videre. et ancipitru
quide sunt maiores et sunt femie. h⁹ qui sunt
maioris vigoris. et q⁹dam sunt minores et vo

tant muscibet et sunt masculi qui pauce vti-
litas exsunt.

Capitulum. iij. De pulcri- tudine ancipitru et cognitiōe bonitatis eoz.

Ancipitru pulcritudo cognoscit si sunt
magni. curti. parui habentes caput. pe-
ctus et spallas grossas. et amplas thibias. et
grossos. pedes magnos et expansos. et penas
colorē nigrū. Et bonitas quide; cognoscit q̄
de nido extrahit melior est. et a dñō raro fuge-
re cōsuevit. et hic vocat nidarius. vel q̄ de ni-
do egressus de ramo in ramū matrē sequit. q̄
ramari? vocat et optimus esse cōsuevit. scd̄
meriti est his qui postq̄ de nido volauit ca-
ptus fuit raro cōsuevit anteq̄ penas in feri-
tate mutaret q̄ vocat forus. sed q̄ post tale tē-
pus capt? fuit raro cōsuevit cū homib? vine-
re vel morari. si tñ pmaneat bon? est. qz in fe-
ritate fuit solit? aucupare. et meliorū morum
tanto ab expertis melior indicatur.

Capitulum. iiii. Qualiter ancipitres nutriunt et instruant. et quales ca- piunt aues. et qualiter mutant.

Alunt autē nidarij et ramarij bonis
aui. et carnib? pluribus. et in die paula-
tim in hora vt magis dominū diligat. possunt
enā eis dari oua in parapsidib? fracta et agi-
tata: et in aquā feruente proiecta. et postea cū
digitis simul cōstricta. Idē sit in foris a pnci-
pio. sed cū optime pua et domestici facti sit
semel tñ sunt in die pascendi post tertiā. cum
digestione cōplenerint. et non ante q̄ per gor-
gā euacuata cognoscit ab expertis. et si cibo de
gorga vsq; ad diē sequentē nō descēderet tan-
tundē sine cibo dimittat. Itē pōt bis in die
cibari secure. si cibū inueneris descendisse de
gorga. et quonē hoc videri cibare secure po-
teris. nisi velis eodē die vel sequenti aucupa-
tū accedere. quia tñ ancipitru famelicū esse
oportet. vt auditis predā petat. et facilius ad
dominū reuertat. Domesticant autē si pluri-
mū tenent in manu. et maxime in auroza tēpe-
stine. et inter multitudinē hoim. et in rumore
molendinorū. et fabroz. et similib? Instruunt
pō nidarij et ramarij. nā ceteri sunt in scita-
te instructi hoc modo. cibet hora nona bono
cibo. et sequenti die teneat in loco valde obscu-
ro vsq; ad nonā. deinde accipiat et porret ad
locū venatiōis. et nō dimittat. pmo ad aregas
tas vel gazas neq; ad pdices. q̄ nimis sunt
fortes. et si eas fugare non possit debilitaret
eius audacia. sed dimittat quales: turdis. et
merlis et similib?. Nō si gazas capiat habes-
as vnā captā. et ei multas penas de alis aufe-
ras. et qdem in aliquo fossato abscondis an-
te cōspectū ancipitris eā projiciet. et ei ancipi-
ter dimittat. Ancipit autē quales et pdices
aregas et glanderas siue gazas et mltas ali-
as gazas et aues. vt merlos turdes et passer-
es et bis similes. mutant vtro q̄libet anno. nam
ponant de mēse marcij vsq; aprilis i gabia ma-
gna specialiter ad hoc facta. et posita ad soles
in loco calido. veluti iuxta muros plage me-
ridionali appostas. et cōplet mutatio penas
eius in pncipio augusti. et in plurib? medio.
et quib?da; in fine. et in q̄busdam nō cōplet
oīno. et ad hoc valent bñ pascant bonis car-
nib?. et pncipue aui et onorū. vt bene impin-
guent. tunc em̄ optime mutant. et q̄dam dicūt
ad hoc valere cibū stellionū et bisfari testudi-
nū et lacertarū. Et aliqui cōsideranter depi-
lant eos vt noue penne nascant velocius. sed
hoc modo multi iam sunt destructi.

Capitulum. v. De industri- is et inducēdi ancipitru vt a dñō nō recedat.

Aucat dñs ancipitris ne aliq modo le-
dat eū. sed cū viderit eū natū et volentē
huc sup m m. vi pica suauit tñgar ipm t
m eluct si pender. t quātū pōt cōsideret mo-
res t voluntatē eius. t in oibus ipius volun-
tatē sequat. Et semp in manu eū cibāt. nec sibi
in aliq contradicat. qm ancipiter est valde
indignans nature. p̄trea cū meris aucupatū
nō emittat ipm. nisi cū viderit bñ appetere p̄-
dā. t maxime ad regas t glāderas. nec cū
nimis a remotis dimittat. quā cū nō pōt ar-
tingere aut sepe indignat. recedit. et aliqñ in
arbore descendit. nec ad dominū vult redire.
Item non fatiget dñs ancipitrē vltra modū.
nec su tñ auidus multitudinem qualesq vel
aliarū auū habere. q̄ cum destruat vel irasci
faciat. sed cū eas ceperit q̄s videt ancipitrem
libenter appetere. sit cōtēnus. t ex ipsa preda
eum cibet. vt sibi suam venationē sentiat pro-
fuisse. t incitetur in amore venandi.

Capitulum vi. De regitu

ambus ancipitru t eorum cura.

Ecceidit ancipitri vt calefiat vltra natu-
rā t complexionē suā in tñ qñs vt fe-
briet. et tñc erit tactu calidus. t videbit tñ

stis. q̄s quandoq̄ euenit ex solis spiritibz in-
flāmati ex nimio labore. t quādoq̄ ex bu-
moribz putrefactis in aliqua pte corpis eius
Et tñc si macer ē. parū t sepe cibet ex carnibz
pullorū t paruarū auū. a passeribz tamē tñc
abstinere meli⁹ est. q̄ multū calide cōplectio-
nis existunt Et dicte carnes dent sibi in rebz
naturaliter frigidis inuolute in feminibz cu-
cubitarū t cucumerū tritis. aut manilagine
psūq̄ t similibz. vel paulisp coquant in sirupo
violato t similibz. t sibi dent. t ponat in loco
frigido t obscuro sup partica pānis lincis in-
noluta. in succis frigidis plerūq̄ infusis. Et
qñs infrigidat t digerere cibū nō pōt. t tñc
similis est tristis. t tactu frigidus. t color ocu-
lorū mutat ad palliditatē t discolorationē. et
tñc teneat in loco calido. t suauiter in manu
porcet. t paulisper qñs ad volandū mittat. t
dent sibi carnes auū t p̄cipue passerū t pul-
lorū masculorū. t pipionū cocte aliquantulū
in rebz calidis. velut in vino vel aq̄ in quā
sit saluia vel menta vel maiorana vel pulegi-
um t silia. t inuoluant vel in melle vel in pul-
uere seminū feniculorū. t amosorū aut cimini.
ita tñ q̄ nihil oīno sibi det nisi prius oīs cibz
de gorga eius descenderit. t si macer est. sepi⁹
cibet si pinguis t min⁹ t rarius. in vtroq̄ tñ
casu tēperate cibāndus est. donec fuerit libera-
tus. Et si nullo mō digerit cibū. sed eū oīno re-
tinet. dicet expt. accipias cor rane t liga euz
cū vno filo. t eū cū vna pēna in gulaq̄ eius. t
postea trabas filū. t sic pastū eñciat. Itē acci-
dūt ei sercupedes. t tñc vnge particā e⁹ vel
pānū circa eū volutū cū succo marelle vlsq̄
sintbet. t sic dimittat ad solem de mane vsq̄
ad terciā. Itē accidūt ei qñs lumbici. t tñc
da sibi sup pastū succū foliorū psci. aut pul-
uerē fantonici t liberaf. Et qñs panis guttā
in articulis ale aut cope. et tñc mirue decūs
sanguine aperiēdo modicū venā. q̄ sub ala aut
sub corā existit. cū in ea panis. Itē accidit eis
podagra que p̄uenit ex descensu humorū
gutturū in nodis pedū t digitorū. t tñc cu-
rant cū lacte herbe q̄ lactiola vocat. vngeis
do cū eo eoz pedes. t vnge do ex eo panno li-
neo t ipm ponēdo sup p̄ncā. sup qua teneat
ancipiter. donec erit rupta podagra. t tñc au-
ferat pannus t ex sepo inungat podagra. do
nec fuerit liberatus.

Capitulum vii. De asture

Stures sunt de natura ancipitru. sicut
in tractatu ancipitru dictus est. Et co-

gnitio pulcritudinis et bonitatis eorum est sicut
cognitio ancipitris. et nascunt in albis et ne-
moribus. et domesticantur et instruntur et nutriunt
sicut ancipitres. Capiunt autem pedices et cotur-
nices vastanos et angustiones et multas siles
aues. scilicet annetas. anseres. cornicilas. et quasi
omnes aues quibus mittunt. et cuniculos lepores
puos et magnos licet eas sine auxilio canu re-
tinere non possunt. ferunt in capriolos puos et
eos impediunt adeo quod canes eos cape possint
Mutantur ut ancipitres. et eodem egritudines eis
accidere possunt. et eodem modo curant. veruntamen
formosioris sunt nature. et ideo non defacili infir-
mantur et moriuntur. et non requirunt in eis tanta
diligentia. et sic non facile accedunt ad omnes.

Capitulum viij. De falconibus.

Alco est avis nota. que derapta vivit
et solus incedit ad predam. sicut omne vo-
latile rapax. propter causam. et ancipitre assigna-
ta. hec avis mirabilis volatus est in principio
medio et fine. quod sursum rotando ascendit. in se-
ritus intuitu figens. et ubi videt anatem et anse-
rem aut gruam. sicut sagitta clausis alis ad avem
cum virgule posteriori laceranda descendit. quod si
eum non tengerit persequi fugientes. et sepe cum avem
in fuga conversam cape non potest. adeo irascitur
contra eam. quod post ipsam quidam furore volitans a
domino nimium elongatur. adeo quod non redit ad ipsum
hec avis valde anosa est. et nobilissimi gene-
ris. Falcones primo dicuntur venisse de monte
gabo. quod est in primo babilonie. et inde venerunt
in scianonia ad palum nudum. deinde spoliati sunt per
quosdam alios montes arduos in quibus inveniuntur.

Capitulum ix. De diversitate falconum.

Alconum quidam sunt magni. quod falcones
communi nomine dicuntur. et quidam qui vocantur
isimerli. et ex magnis quidam sunt nigri. quidam
respective albi. et quidam rubri. ex comitibus predictorum
invenit generat. vicis cum trizolus vni peritica so-
cia sua cum altera permiscet. et omnes huiusmodi falco-
nes sunt femine. et eorum matres trizoli suetri
celli vocantur sic dicti. quod simul tres in nido na-
scunt. due femine et tercius masculus. qui pro-
pterea tricellus vocatur qui non sunt tante vir-
tutis ut femine. et sunt valde minores quam ipse.

Capitulum x. De pulcritudine et nobilitate falconum.

Alcitrudo et nobilitas falconum cognos-

scit si habet caput rotundum. et summitate capitis
planum. et rostrum curvum et grossum. et spallas am-
plas penas alarum subiles. coras largas. et ubi
as curtas et grossas. pedes lutosos ipsos ma-
gnos. et quod tales est ut plurimum bonus. et crit. licet
aliis satis defozmes sepe optimi sunt inveniti.
Ideo quod falconum bonitas et audacia solo expe-
rimeto perficere cognoscitur potest. veruntamen eorum bo-
nitate et desiderio capiendi aues multum auget
magis suorum industria et eosdem a bono pro-
posito sepe renovat impericia eorumdem.

Capitulum xi. Qualiter nutriunt domesticantur et instruantur falcones.

Non sunt tenendi super ligno sed soliti super
petra rotunda et aliquantulum longa. super ea
etiam magis delectantur instinctu nature et consue-
tudinis eorum. unde quod ex eis parvi sunt in cina vel pul-
luna carne nutriuntur. precipue cum aues cape in-
cepit da sibi de prima quam capiet quantum volumus
rit. idem facies de secunda et terciis. ut ex hoc ad ra-
pam avium et ad obediendum domino amicum. abinde
et in maneta fringere cum cum visus per alias aues ca-
piat huiusmodi. scortica gallina et fac tria purgato-
ria et da ei mactata in aqua. et pone eum in loco
obscuro. et dimitte versus ad aurora dici. postea
calefac eum ad ignem et vade ancipitum. et non fatis-
ces cum vltra quod velis. sed soliti quantum ipse vult.
et avide desiderat dimittat ad aues. sic etiam tecum
libenter manebit. et quantum iteris ad te redire cu-
rabit. Et inveniuntur falcones tuii audaces et cum
incerto desiderio aues cape. diligenter considera-
statum eius in macie et piguedine. et in quo statu cum
inveniris et eodem retinere curabis. Nam quidam
falcones se melius gerunt cum sunt pigues. plu-
res autem et fere omnes in statu medio cernunt. alii
licet pauci cum fuerint macrores. et huiusmodi generis
rubri ut plurimum esse dicuntur. et cum primo mittuntur
ad aues ad maiores primo mittuntur. deinde
ad mediocres versus ad maiores. Si etiam primo
mitterent ad magnos et superarent ab eis.
deficiente adhuc potentia et industria quod versus ac-
quirit. incipit ibidem inaniter magnas aues et
mediocres formidare. sicque difficulter nimium
resumeret audacia sibi innata. quam impericia
sui doctorum amiserunt. Plurimum etiam cōfiteri mul-
ti in manu. et des et carnes pullie hora terciis co-
ctam vnam. deinde pone ante ipsum aquam in qua bal-
neat. postea pone ad solē ut siccet. deinde po-
nat in loco obscuro ibique versus ad vespas dis-
mittat. deinde teneat in manu versus fere ad primum
somnia. postea lumen lucerne vel candelæ co-

Cap. xiiij. De Giralcois.

Giralcois est avis rapax maior q̄ falco
et est magne stutis et potencie. mirabilis
q̄ audacie adeo vt inueniunt aliq̄ audaci spi-
ritu aq̄las insultasse. Capiti aut̄ oēs aues qn̄
necūq̄ magnas. et sūt fere de natura falconū
doctrina satis sufficit ad nutriendos giralcos.

Cap. xv. De Aquila.

Quia est sūl̄ avis de raptu viuēs q̄ p̄
fortitudinē et audaciā suā vocata ē rex
auū. nā oēs aues eū timēt. h̄ ip̄a nullā. diuer-
se sūt spēs aq̄laz. q̄dā sunt valde magne. q̄dā
mediocres. q̄dā pue. et iterū q̄dam sūt nobilio-
res nō apperētes nisi volatilia et animalia terre
stria viuētia. et q̄dā quodāmo ignobiles et de
generēs q̄ appetūt non solum carnes viuas sed
etiā mortuas et pisces mortuos et descēdūt sū
p̄ cadauera asinorū et siliū. et tales declināt ad
naturā et ignobilitatē multorū. aq̄le domesti-
cant ab hoibz vicz q̄ pue de nido extraxerūt sue
rūt. h̄ eas q̄ diu i feritate fuerūt nō eēt tūm do-
mesticare velle. qm̄ facile p̄ suā audaciā et
potentiā gūiter lederēt i facie v̄salibz instrue-
tē. et domesticant in hoibz q̄rant q̄libet aues
magnas. sed p̄cipue vt capiāt lepores et canis

ra eo p̄ totā teneat noctē. et cū matutina vene-
rit hora suburset cū vino. et teneat ad ignem
in auroz s̄o diei aucupari potest. et si capi-
at qm̄q̄ vult de p̄da sua cibet. Si s̄o nō ca-
piat det sibi ala vna et media cora gallie. et in
loco ponat obscuro. Circa mediū feb. falco
nē i muta pones. et de oibz carnibz cū cibalis
vīs ad vñū mēsz postea pones añ ipm̄ cum
cū aquā pus tñ da sibi comedere. et si vides
q̄ nō mutat vñge carnē quā sibi tribis d̄ re-
cocia et melle. q̄ si adhuc nō mutat accipere
nā et fac puluere et sup̄ carnē pone mutabit. et
caucne ipm̄ de muta tollas añq̄ cōplete fue-
rit pēne ei. et cū de muta accepis eū ad calorē
nō teneas. h̄ plurimū eū i manu tene. nec pos-
sitas vīs ad. xv. dies cū eo aucupari accedas.
capiti aut̄ anates. anseres. agirones. grues. et
starnas et alias aues. h̄ fert q̄ si comedūt san-
guine agironis omne desiderū capiēdi grues
amittit. Si s̄o carnes solū sine sanguine co-
medant hoc viciū incurtere non credunt.

Capitulum. xij. De egri-

midinibz que falconibus accidunt.

Accidunt falconibz oēs egritudines q̄ su-
per^o accidere accipiunt dixi. et eadē sūt
signa et cure. q̄ oim̄ volatiliū rapaciū fere ea-
dē est natura. Et ideo de his hic tractare nō
expedit. vñū tñ cōgīas q̄ falcoēs sunt fortio-
sissime nature q̄ accipitres et non sic facile infir-
mantur et moriunt si comedūt anteq̄ cibz de
gorga descēderit. q̄dā insup̄ falconarij multos
modos regēdi falcoēs narrāt. et alias egritu-
dines eis accidere aliasq̄ curas nccias eē ex q̄
bus aliq̄ forsan s̄a sunt. q̄ p̄ multas experien-
tias approbant. sed multa ex his q̄ dicūt rōne
carēt. et sunt potius apparentia q̄ existentia.
Ideoq̄ si qua hic defunt de cura falconū et
auū rapacium. per viros expertos nō semel
sed plurimas longo tēpore suppleant.

Cap. xij. De Smerlis.

Smerli sunt de genere et natura falco-
nū. et sunt q̄ si falcoelli puuli. q̄dā apa-
ret p̄ formā corpis et colorē pēna et q̄rū aucu-
patio pōit^o voluptas q̄ vilitatis erisistit. Ca-
piūt ar̄ p̄cipue laudulas. et tāti desiderij et aio-
licanas sūt ad eas capiēdas q̄ plerūq̄ p̄secuti
sunt eas in villas vīs ad clubanū ardentem.
aut in putum. aut sub manellis hominum
Item capiunt passeres et alias auiculas par-
tias de ipsoz aut doctrina et cura plura nō
dico quia per sup̄iora satis sciri potest.

culos et capriolos cum auxilio canis. et qui aquila venatu portat. debet esse fortis alioquin pondus ipsius sustinere non potest. Et statim dum videt canis inuenisse pasturam aquilam consue tam et instructa debet dimittere. que semper super canes volabit. et cum lepore viderit subito descenderet et capiet eam. nutrit autem et omnibus carnibus. et non defacile infirmat. sed cum lepore ceperit pascas et ea pluribus vicibus. ut eas postmodum libenter persequatur. qui iuxta nidi dum aquile habitant vnum ex pullis eius accipiunt. et cum accipiunt timore aquile sunt armati. et precipue in eorum capitibus. et cum pulli habueris ad vnum paruum pullum cum in aliquo loco ligabis. hic vociferabit venientis mater et pater deferentes eidem lepores et cuniculos. si erunt in partibus illis. et gallinas et anseres que accipe poteris. et habere. ferunt etiam et quodam ratis et quodam visas et in districtu nunc iam detulerunt filio gallinam cum quibusdam pullis existensibus inter pennas matris quam habuit sine vlla lesione et nutriti fuerunt.

Capitulum xviij. De Gimeta.

Gimeta et gimeta sunt eiusdem nature. et sunt aialia nocturna ponus quam diurna. na. quia et non oculi de nocte videtur melius quam de die. Et igitur deformia sunt et raro ab alijs aialibus videant. mirant aues in visio ipsarum. et eas videre appetunt. tam animalia bruta quam rationalis in rebus novis ac insolitis precipue delectant. homines ergo cernentes alias volucres circumvolare gimeta et gimete. et eas cum audiat plurima inueneri excoGITauerunt ingenia quibus eas cupiunt ut ipse aues capiat. sed in mediis tibus ipsis homines cum silco aut rebus libi querant. viuunt autem de quibuslibet carnibus. et precipue de muribus et noctuis et cum bene cibare fuerint competenter ieiunant duobus tribus vel quatuor diebus. Et gimeta usque ad nonum non ledit. et femine meliores sunt masculis sicut omne volante rapax. et gimeta quidem melius tenet in aliquo colubario vel alio loco sibi simili quam alibi. Et si bene domestica fuerint optime capiet mures in domibus existentes. comedunt etiam lacertas et ranas et omnia carne habentia.

Capitulum xviij. Quali

teraeus rbeibus capiuntur.

Tes cum rbeibus pluribus capiunt modis. et vno quidem modo capiunt ad partem qua capiunt annates. et modus quidem est ut iuxta aliquam paludem facias foveam circa sedecim vel viginti quingis brachia longa. et circa. x. vel. xij. brachia lata per totam maiorem si volueris tamen cocaua quam circa vnam spannam aqua habeat. et sit a duobus capitibus longis acuta in vno angulo. sic quidem fossatus et in alio aliquo tulum longa sit casella circa foveam. sint vndique spacia plana quanto est rbeium latitudo. deinde fiat sepius circumspectus ne lupi aut vulpes nec alii quam aialia nocturna intrare possint. et aues in eo loco eritones fugare. in pedita fovea ita. xij. vel. xviij. anates domesticas die nocturnas morient in breue et milia in bona quantitate. precipue in aqua propter domesticas et siluestres. sintque domesticas siluestribus siles in colore penarum. circa foveam iuxta ripas figant pali quatuor picae. que rbeie eleuent. et pali rbeiaz figant circa spacia parrata. et super ipsam corda puorum palorum colligat rbeie. et ita ipsum quam stangie suabaculi quam rbeie leuant et coopiant optime. sintque rbeia duo magna in utroque capite coniuncta vel posita sunt rbeia aroti coniungunt. quam quidem coopertorum vocat. quam cum eleuant similes in alio

conungant admodū culmis dom⁹ paleate. z
modus qdem eleuati eas est q iuxta caleduz
est furca cu pica. in cui⁹ capite subili est rbe
nariū fūmis annexus. in grosso po est cista for
tis z magna ex terra repleta. q suo pōdere cū
voluerit admodū qsi machine rbe eleuabit.
huc cōfuer multatudo annataz in nocte p ae
ra volantū cū domestice vociferabit. Lūqz
in multa quātitate descender rbeia eleuabis
z cū pica pcutiēdo leuit renia omīs siluestres
in cucullū rbeis q est in supdicto fossato extē
sum expelles. z domestice q nō timēt remane
būt in pātheria. deinde apies caput cucullū. z
facile cum dentib⁹ anates in capite occides.
sic q vna hora mille quandoqz capiunt.

Capitulu. xviij. Modus capiendi grues.

St z aliud ingeniū q grues capiunt.
cigni starne et anseres q tale est. i ripsis
Rapiū ab vtracqz pre figit arbor altissima. vel
due siml iūce. vt lōgiōz sit arbor. habetqz per
totū cūpiculos ad ascēsus in summate nrellā
in q ponit fūm⁹ rbeis. Cū⁹ lōgiūdo est fūm
fūm latitudinē z arbor distantia. z et latitū
do ē vt supius eleuata vsqz ad medias depē

deat arbores. deinde boīca vsqz a remos⁹ ves
niant per glareas flumīs omīs volucres quos
inuenierint expellentes. que volātea a splen⁹
dore aque non discedent donec in rhere inci
derint. Et tunc declinet rbe cum fūmib⁹ su
is. z volucres capiant. et modus iste locū nō
habet nisi cum tēpus fuerit nubilosum z aer
obscurus alioqn aues eleuate facile a flumī
ne denariēnt.

Capitulum. xix. Aliud.

St z aliud ingeniū quo capiunt anse
res z starne quod est tale. tempore hye
mis cū ex gelu z sole puluis est in campis ses
genū tendit in segete in vno sulco. rbe vnu
longū per triginta brachia vel id circa z lant
quattuor brachia post terciam cum in vespe
ris capere cupis vī in sero cū vis in mane ha
bere. est autē hoc rbe simile vni parietī. ha
bens duas stagias eleuantes longas fūm di
midia latitudinē rbeis. z tendit cum duabz
brachetis vt paries. sed disponit vt perse ele
uet violenter. quia hoc ipm rbe p se eleua
re nō posset. cūqz totum rbe in terra firmas
tū fuerit totū super cordā colligit. Et tā ipm
qz stagie z brachete z fūmis trabens opum
ex puluere cooperitur vel herba. sicqz in vno
fossato vel alibi aliquantūlū remoto loc⁹ coo
pertus vbi latet homo q rbe eleuare debet
bit. in loco rbeis sint due vel plures anseres
domestici siluestribz similes. duobus pallicu
lis alligati. z duo similit scorticati. vt illuc sil
uestres confidentius veniant. Lūqz silues
tres descenderint in aliqua parte agri ex op
posito vadat socius cū capello in capite vel
alia re in manu loquas aliquid z laborare vi
deatur. alioquin fugerent sicqz consideranter
z caute perducatur eas ad locū rbeis. quod fa
cile fiet per vniuersū agri quantūcūqz ma
gnū. si hoc facere caute scies. cūqz in rbe vī
deris eas. confidenter loquere socios dicas
vt rbe trahat. verum quia hec aues cauillū
ma est. oportet te omnino cauere ne in mare
ad locum rbeis accedas. quia statim perpe
derent de roze vel pruina pedibus tuis mo
sa. z fugerēt. et ideo cum tendis in sero statim
ibi stellones pone. z per totam noctem dimit
te. sed cum capere vis. in sero non est necessa
ria hec cautela.

Capitulum. xx. Aliud.

Te est aliud ingenium capiendi anates in
sta aq̃s ubi fabulū est. 7 ē r̃bete fīle p̃di
cto. s̃ est p̃uū 7 s̃ar spīssus. 7 eodē mō tēdī. et
fabulo coopit. 7 loc⁹ custodīs ē et aliq̃ re. de
inde fabulo coopit ut p̃uū b̃eat forā mē vñ
videre possit. 7 caueat ne p̃ forā mē statū et hīc
tar. cū in loco sunt aues. hic nō sūt stelliones
ncr̃q̃. s̃ p̃ totā h̃yemē ponit ibi milicā 7 viā
cia ut affuscāt aues locū frequitare. Cū autē
ibi stare assueuerit tēdas r̃bete. poteritq̃ optie
locū custodie atq̃ viā introit⁹ longā cauare.
7 melogarijs 7 fabulo desup coopire. Idē re
te ṽl fīle spīssius mī tendi p̃ot optie i areis vel
alijs loc⁹ ad capiendū colūbas. coruos. glāda
ras. aregas. laudulas 7 om̃es aues puas. q̃
esca granor̃ accipiūt. 7 cū poterit facere q̃ ibi
venire ac stare affuscāt. 7 postea r̃bete tende
re. 7 loco vel paleis coopire. 7 hoc ingenium p̃t
h̃yē mē nīuū. 7 q̃libet alio tēp̃e. 7 erit eia cōue
niēs sp̃elta. faba. milica. lolū. 7 semia vinācie
7 silia. ut frumētū morū 7 citriculū ṽl fāscolū.
7 cū eodē r̃bete sine esca poterit capi aues in
estate cū tempe magne siccitatis tēderis in
sta aquas.

Capitulum. xxxi. Aliud.

Te est aliud ingenium q̃ capiunt cū r̃be
tū auiū diuersa genera. 7 p̃cipue colū
bi 7 turtures. 7 q̃dā alie mediocres magnitudi
nis aues. 7 fere oēs auicū p̃ue. falcones etiā 7
ancipitres 7 oēs fere rapaces aues. Hodus
autē est q̃ duo r̃bete sana lōga 7 lata oib⁹ fere
genib⁹ nota. q̃ ṽl garit vocant p̃ietes tēdunt i
p̃is ṽijs 7 agr̃. 7 iuxta aq̃s remore abinuice
fere. ṽt ē latitudo ambag̃. q̃rū q̃libet h̃z dūps
baclos cas eleuātes. cū trahit funis cōmuis.
q̃rū lōgītudo fm̃ latitudinē r̃bete. 7 trahit. 7
vñū caput cuiuslibet cū p̃uo palo in terrā fir
mat. 7 in vno capite h̃nt vñū funē cōmunē. q̃
ad quēdā palū cōmunē in tra desitū adnectit
ab alio capite aliū h̃nt funē. q̃ ṽl ad locū au
cupatoris q̃ buldā ramus circū datū p̃endit.
De autē r̃bete p̃ columbis 7 magnis aui
b⁹ sūt rara 7 fornia. p̃ p̃uis subtilia atq̃ spīssa. p̃
dicta r̃bete cū sunt fere affice iacet in tra dō
gata abinuice. 7 cū funis trahit eleuant et cō
iuncti flectunt. ac op̃iunt om̃nē aue venientē
ad locū q̃ erat vacū inter vtrūq̃. in h̃ spacio
vacuo tenent colūbi 7 turtures aliq̃ eccecati.
ṽl h̃ntres palpebras sup̃ oculos. ne aliqd̃ vide
ant cū filo ligatas. vel stant ibi aues ex̃tortū
rate 7 vñgulā loco crurū q̃ stat recte. ṽt vide
ant vine. p̃ p̃uis auiculis ponit ibi gūmecta. ad
quā videndā libet veniūt. vel tenent ibi aui
cile p̃uo filo ligate. ad q̃s alie p̃ue accedunt.
Ancipites etiā 7 falcones cā rapiēdi descen
dūt. Aucupator autē nūq̃ expectare debz. q̃
aliqua auis accedes se in terram deponat sed
cum piope fuerit trahere debet funem. 7 anē
volantē ad terrā prosternere ipamq̃ capere.

Capitulum. xxxi. Aliud.

Se 7 aliud gen⁹ r̃bete q̃ auiū mltia ge
nera capiunt. maxie cū tra est nūe coo
pta. q̃d vulgo vocat arolus. q̃ ex duob⁹ r̃bete
bus nō multū magnis sed spīssis 7 forno cō
stat. 7 in q̃libet capite cōiungunt 7 in terrā af
figunt. distātes in p̃uo medijs. h̃ntes q̃m̃or
bices baculos. q̃b⁹ eleuant in altū. nec flect
unt ad terrā cū funis trahit. sed p̃manēt ele
uati. 7 simul cōiuncti cū r̃bete desup. admo
dū tugurij. hoc r̃bete cū oibus baculis et fu
nib⁹ optime op̃erit stramie aristarū. ṽl paleis
7 in spacio intermedio tenent cōiuncte grana.
7 cetera cibaria. q̃ auiū q̃ venire sperant sūt
p̃cipue gra. cū autē aucupator p̃p̃derit ibi ē
auiū mltitudo latent in domusculaz valde
clausam. q̃ ibi d̃z ē p̃p̃inq̃ 7 subito trahat fu
nē. 7 forit ad vñū palū i domusculā posuit ad

noctat. et aues capiat. hoc ingenio capiuntur
facile milui et aquile ceterosq; aues sup cada-
uera descendentes. si cadauer totū vel ps po-
nat in medio rebetis. Itē eo capiunt vulpes.
si gallia nocte ponat in medio. sed hmoi rbe
te pro ipis et aquilis fortius debet esse.

Capitulum. xxij. Aliud.

Ant et alia rberia q vocant aranee val-
de subtilia. ne in aere facile videant. q
bus capiunt multae auicule cū ponunt erecta
in aere. duabz ptecllis adnexo. in locis q ant
cule cōiueuerūt trāsire. Itē ancipitres bis fa-
cile capiunt. similie et falcones cū circa colū
bil erecta tendunt. et eodez modo ceterae aues
rapaces. sed harū duo sunt genera. nam que
dam aranea est simplex. et virgulis adeo leui-
ter aptat. q cum tangit cadit. auemq; inuol-
uit. Item est alia aranea triplicata ex tribus
composita. quarū media est spissa. et plurimū
lata. exteriora duo sunt valde rara. ac adeo
stricta. q cum sint ad capiendū eleuata ac p-
ticia stantibz fortiter adneq. stant extense. me-
diaq; mollis et lapsa. que sup funiculū supe-
riorē eleuat. et cū auis incidit transuolat am-
bo rberia rara. et in medio spissa inuoluitur. et

cum eo in sacculo quodam pendet.

Capitulum. xxij. Aliud.

Ant et alia rberia qbus capiunt perdi-
ces. que sunt longa et stricta. in medio
quandā caudā admodū sacculi longā habē-
tia. hoc modo aucupator q die venat pannū
rubeū cum virgulis ad clipei modū forma-
tū ante se porrat per agrū. pergēs foraminibz
duobz inspicit. et pdices inquit. cū eas vide-
rit circa ipsas rberia tendat. quibusdā palis
affixis ad finē rberiarū annexis. et caudā cir-
culis apertā extendit. semp ante se retinēs cū
petū versus perdices. qbus extensis se pdici-
bus appropinquat. et in caudā rberiarū pau-
latim impellit. nō solū timore sed etiā pedibz
si opus erit. Qui aut nocte venat in sero locū
inquit. vbi nocte morant. et cū aeris integra
obscuritas superuenit ad eundē locū cum
igne reuertit. Est aut ignis cū vase sic forma-
to. q nec ipse videt. et aperte videt ipacia vni-
uersa prope se. et per vniū agri sulcū accedit. et
per aliū reuertit circa locū in quo pdices reli-
quit. vt cū eas viderit ipas operit cum rberi-
qō habet apertū in capite partice formate ad
modū buic negotio oportuniū. vel si h rbe-
te supradictū pōt eum extendere circa ipas et
impellere ac capere vniuersas.

Capitulum. xxv. Aliud.

St et aliud rberte qd expeditorū a vul-
go vocatur. satis magnū. quo capiunt
pdices et quales ac fastiani. et quedā alie aues.
cum auxilio catuli ad hoc instructi. qui aues
inquit. quas cū viderit stat. nec ad eas pro-
gredit. vt expellat. Sed aucupatorē domi-
nū suū retro respicit. et caudam moueat ta-
liter q ipe aucupator. cognoscit aues esse pa-
bulum ante tamen. et tunc ipe et socius rberte
trahunt. et aues et catulum operiunt. et sic eas
accipiūt. Est et aliud pū rberte in capite pice
preparatū. vt apertum existat. quo vnus so-
lus vtitur aucupator. et ad qualesq; solus cu-
quasi latorio cuius sonus est per omnia simi-
lis voci quales generis femine ad quem ar-
denter accedunt masculi. prope ipsum quos
tunc operit atq; capit.

Capitulum. xxvj. Quia.

liter aues laqueis capiunt.

Itaque laqueus q̄ facile capiunt aues. q̄ de
raptu viuunt hoc modo. in loco vbi pro
pe morant aues rapaces vel aliquē trāseunt
infigitur fortis. ab vtroq; capite arcūlus. val
de plicatus. prope quem ab vna parte firma
tur virgula. in cuius fissura muris cauda in
figitur. vel ad quē frustum mortue carnis an
nectitur. seu rana. ⁊ ab alia parica foriter in
terram dimittit. habent in capite laqueum ⁊
quandā parua cordulā. cum vno stecbero. q̄
parica formata ad arcūlum. et ad parua inci
suram que fit in capite virgule mus tenentis
⁊ laqueus circa murē extendit. ac cum auis
murē vel aliam rem vi expōit tangit. parti
ca dissoluitur ab arculo. ac superius eleuat.
cum aui rapaci. que pedib; vincula. Item si
unt laquei multi. de pilis caude caballini. in
vno funiculo eiusdem materie texti. qui ten
dunt in fulcis frumenti funiculo a terra ele
uato. vltra altitudinem auis. parū deducit la
queis ⁊ apertis. vt auis transiens capite in
misso capiat collo. ⁊ hoc modo capiunt pdi
ces in agris. ⁊ quales ac fasciani in seminibus
nemori. per quos transeunt. Quos etiā aquas
tiles eodem modo capiunt. cum iuxta aquas
vnde transeunt laquei tales tendunt. colum

be etiam ⁊ alie aues multe capiunt ex eis. cū
incubant vel pullos habēt si circa nidū ipso
rum tendunt. Item in fabis ac falcis semina
tis capiunt columbi ac turtures puis la
queis. qui vulgarit dicunt scapelle. Quis
autē laquei modus est. q̄ in capitibus parui
baculi vel melegarij longitudinis vnius ses
missis infigunt subtilissime virgule. altitudi
nis spanne vnius. ⁊ in medio infigitur que
dam spina duorum vel trium digitorū in lan
tudine longa. hec scabella opodias ad ripam
fulci. nisi aliqua sit in ripa cōcauitas. taliter
q̄ spina iaceat in terra in fouea. ⁊ virgule sint
superius eleuate. iuxta eam ponat laqueus cui
paruulo palo terre affixus. qui leuiter aper
tus ammonet virgulis. ⁊ teneatur ab eis. et
in spina infigatur falcis. vel faba mollis
solummodo vni granum. q̄ auis rostro ca
piat. ac caput eleuans super collū laqueū tra
bat. plicata scabella cum virgulis. quam sen
tēs territa caput eleuabit. ⁊ collum ⁊ laqueus
capietur.

Capitulum. xxvij. Quali
ter aues capiuntur visco.

Aues capiunt visco multis modis. vno modo q̄ inuiscant virgule subtilissime funicorū vel vimorū vbi iuncti desunt virgule. quidā sunt breues vel longe respectu habito ad paruitatē vel magnitudinē auiū capiendā ab ip̄is. Sed primo debet viscus tē perari vt sit bene tenax hoc modo lauet bene cū aqua temperate calida aperiendo ip̄m manibus balneatis. et obfusculis mūdando. Dein de admiscet ei modicū olei oliuarū vt nō sit adeo durus. q̄ pennis auiū inuiscari nō possit. quo facto p̄gulis inuoluta in duabo v̄l tribus parabo eius. tertia sine visco remaneat. que trahiari manibz possit. Et si ip̄s sit adeo frigidū q̄ cōgeleat viscus temp̄e cum oleo nūcū. hec virgule parue inuiscate infigunt leuiter in virgis pulmoniū que sunt parue magnae ramis v̄ridibz arborū. et precipue querū cū fasciāte. habētes in capite superiori quat mor aut quicqz virgas. paulisper eleuatas. in quibz affigunt p̄ paruissime virgule inuiscate. ita ac ip̄e palmonus cū fuerit p̄gulis inuiscatus coaptus infigitur in terram. in foueola facta in ip̄a. vt stet ad formā arboris rectus. Itē circa ip̄m infigunt rami arborū. ad quos appendunt cauce in quibz sunt multe et diuerse auicule segregatim. q̄ cantant z volitatē per ara vocant. q̄ vocate se ponit sup dicto palmonē inuiscato. z capite in terrā corruūt Itē cū magnis p̄gulis inuiscans capiunt multe magne aues. z precipue corui atqz cornices. cū auxilio gumi hoc modo in locis vbi stare aut vnde trāsire cōsueuerūt incidit in ramus arbor aliquā. ab alijs arboribz multū distet. sed aliqz rami frondibz nudati relinquuntur in ea. vel aliquē ponunt partice sup eam. in his infigunt leuiter p̄gule magne viscosē. ac gumus in terra ponit in loco paulisper emicnū. vt melius ab auiū volantibz videatur. q̄ cū aues viderint volitant circa ip̄m. z volatū scilicet sup arbore inuiscant descendūt. atqz in terram rūt. quas aucupator partice persequat. et eas occidat. nam si manibz capere vel let ledere ab ip̄is. Itē visco capiuntur aucupitres. ceterę aues rapaces. nā in terram due vel tres infigunt virgule inuiscate. modicū distantes. ac p̄vis scip̄as plicat. in medio quarū ligat aut aliqz. vt columbo v̄l pullos v̄l caro aut mus. pro miluis z quibzdam alijs auiū rapacibus q̄ talia petant. ad q̄ cū aues venerint capiunt cordulū. Itē capiunt visco passerēs z ceterę aues que v̄l magne

Si virgule inuiscate ponant in locis in quibz cibant. vel vbi stare cōsueuerūt. Itē capiuntur cordulū seu funiculis inuiscant. regimuli cūz ad ficus veniūt vel ad riuas. z ceterę aues q̄ arborū fructū furant. si predicti funiculi suspendant ante ficus vel alios maturos fructū ad quos venire afflucūt. Itē funiculis longis inuiscans capiunt starni q̄ valde gregatim volāt. cū habet aliquis sturlus ad cuius pedē ligatur funiculus inuiscatus. z in manu tenet. et dimittit cum cōgregatio sturloz prope videt. tunc cū cum funiculo dimissus ad gregē accedit. et cū ipso stricte volitat. multos tangentes funiculū inuiscant. z ad terrā simul cū eo ruunt. Itē visco capiunt annates ceterę aues aquaticę. cū ex eo inuoluit funis longus epaueris quibz scorja fuit cōpositus. et precipue sero in lacu vel alio loco vbi dicte aues sepe morant cōsueuerūt. Nā aues p̄ aquā natantes in nocte incidūt in funē. super aquā extensum. z capiunt. et sequēti mane capte inueniunt Sed oportet q̄ hic viscus sit taliter rpatus q̄ ab aq̄ defendat se.

Capitulum. xxviii. Quā-
liter aues capiuntur cum balistis.

Valiter aues capiunt cū balistis ⁊ arcibus. non est oibus q̄ sagittant vbi cūq̄ sunt in terra vel arboribz. sed i his obseruā de sunt q̄dam cautele nō oibus note. quarū vna est. q̄ balistor q̄ vult anferes vel alias magnas sagittare aues. debz h̄re bifurcatas sagittas in pre anteriori. vbiq̄ acutas. q̄ alā quā tangāt. aut collū incidāt. nā sola pforatio cōmūnis sagitte vel obfusio nō lederet auem in m̄. q̄ remaneret ibide. sed vulnerata recederet. licet ex vulnere finaliter alibi moriret. Itē debet intuitū cū sagittat dirigere non ad extrauagātes. sed ad vnā q̄ sit in medio duarū v̄l plurū. vt si cōngit sagittā vltra in se. p gredi q̄d plerūq̄ cōngit. primā v̄l vltimā feriat. ne in vanū sagittet. Itē qui vult in arborē sagittare colūbos pulziones q̄ sunt sagitte in capite grosse. debet h̄re parīs poderis. ⁊ cū vult ad aue sagittā amittere. debet cū pede si gnare locū speciale vbi est. ⁊ notare locū in q̄ est colūb. aut alia auis. et tūc sagittā emittat. si pcutit habet q̄d h̄re intēdit. alias sepe sagittā inuenire nō potest. sed ea pōt facile inuenire si ad eundē locū vadat. vbi erat cū sagittas emisit. et per eundē locū aliā eiusdē poderis sagittā emittat. ⁊ per se vel p alii videat. vbi ca dit. ibiq̄ valde proxime inueniet primā. quā nō poterat inuenire. Itē qui cū balista vel arcu sagittat debet manū sinistrā tenere firmis simā. si vult rectissime sagittare. ⁊ est necesse q̄ habeat balistā vel arcū optimā. et sagittas rectissimas. si recte voluerit sagittare. qui autē arcum balotarū exercet debet balottas habere equales poderis. ⁊ bene rotundas. Item capiunt alijs q̄busdā modis. vno modo ad breuerecellū cum gimecta q̄ parue capiunt aut cule. q̄ oibus fere notis est. Sed est sciendū q̄ hoc modo capi pnt nō solū cū gimecta. sed etiā cū capite cane. nā ad ipm ancule veniūt. Itē nō solū cū breuerecello qui ex duobz v̄gulis constat. verū etiā in quacūq̄ parte vie vel agri si aucupator supra se deferat leue instrumētū ex vinctulis frondibusq̄ constructum. quod valeat occultari. nec est necesse ancillas excitari solo sono folij arboris scieris vt cōmuniter fit. Nam ⁊ cū sono semini papaue ris inclūsari in cellulis vel alteri? rei similis excitari atq̄ notari possunt. nā et quibzlibet extraneis et inauditis vocibz incitant. q̄a mirant ex eis. Item capiunt ad breuerecellū rustici vt vni noctibus valde obscuris. habēt em faculam quā vnus desert deuiū prope viri des seps. in q̄bus dormiūt. que cū excitātur

veniunt ad ignis splendorē. duosq̄ alij cū baculis eas mactant. sunt autē bacule quedā velut pale i capitibz breuiū partitari et paritū cōrectis viminibz. Item capiunt passerēs p̄cipue iuuenes min⁹ sagaces cū fara seu breuchoello que est q̄dam cauea ex iuncis cōstructa. de qua eptre ignorāt. cū ad puos passerū pullos in ea positos ingrediunt. nec eptre sciunt. Item capiunt aues in foraminibz colūbarijs. cū mustela domesticata in foramē immissa. Item capiunt cū cista siue plastella p̄cipue tēpore niuii. sic preparata vt auibz intransibz cadat. in qua grana cōgrua p̄fecta ponant. Cui proderit si multa grana sub eis ponant vel pauca. velut fila longius extra. q̄bus producant ad cistam.

Aliud.

Item cū scarbelle capiūtur porzane in cannosus vallibus. vbi morant. est aut scarbellus instrumentū quoddā ex duobz arcibus valde plicatis cōstructus. ab inuicem parū distantibz inter quos modicū postponitur fruct⁹ herbe coche. similis p̄ omnia cerusis. que accipere volūt. ⁊ collo stringunt. sed eius forma pluriū magistroz nō pōt sciper te scribi vt plene intelligat. sicut occultata si de cognosci.

Aliud.

Item capiunt cū curbaculo tēpore niuii. q̄d est quoddā instrumentū ex paucis v̄gulis factū. interius concauū. et in parte postrema acutū. habēs hostiolū q̄d in terra tacet coopertū palea. quod cū vno vimine in terrā infuso eleuatur. et posterius percutit aue ad escam intransit. que intus est. quam aliunde accipere nequit. cū sit v̄ndiq̄ terra tecum. Item quoddā delectabili ingenio capiat cornix. cum ex ipis habet vna. nam ipa duobus valde breuibz palazolis ad principium alaz an nexis. suprema in terrā firmatur. que fortiter clamat. ac fugere nitit. alioz p̄pinq̄ue curant eam inuare volētes. ex quibz ipa vnam rostro ⁊ v̄gulis capiat. et retinet. vt capere possit. et eodē modo aregazas capi posse asserit. Itē fert vt aues q̄ gustant granū vel milū in fece boni vini ⁊ succo cacuce maceratū et siccatū volare nō possit. et potest rursū in manu capi.

Capitūlii. xxi. De capie
dis bestijs feris. p̄mo q̄liter canibz capiunt.

Captain 中尉

Сарыи. 1999. 2000

pis depressum inde proliuit oca extra foueas: quā videre nō poterant intrinsecus epistetes. Item pro lupis vulpibus leporibus & ceteris feris ac canibus & porcis intrantibus & dissipantibus vineas fouea fit hoc modo. fodiat amplexibus duabus spannis. & longo quantum pedibus aut tribus. & circa sex vel septem octo pedes profundā cū spūdis pollinis & rectis in terra solida & viuēte murata illoco vnde sepe fieri ab eis trāsīt? cōsueuit. Hoc periat pmo ex transuerso de grossis herbis siccatis. & postmodū subtilissima terra. Si herba non sustineat terrā ponant sub ea duo subriles & fragiles baculi ex transuerso. et herba per longū que in medio se iungat. q̄ si nō potes vel non vis facere sic profundā. pone circa eam stangas. v̄l affidiculas striccas habētes multā canicula. seu pirolas acutos infixos. & de diuis in foueam ac versus partē mediā paulisper plicatos in quos inclusa bestia cum ex tra salire voluerit. capite vel oculis in eos percutiet & leditur adeo q̄ quiescit. Et si eā mori volueris. in fundo multos acutos palos infigas. vel si aqua multa in ea erit. sufficet ad mortē ipsius: quia nō poterit in quolibet tramite profunda. solummodo quatuor vel quinque diebus. pedibus cū auxilio vni? rebalce ex viminibus facite. super vna rotunda strange ex facile volubili firmata. in quolibet capite cum vno vincino foratier infixo terre. in quibus voluat hoc rebalca fit. ab vno capite firmata distans a fouea vno semisse. in alia parte in angulis & in medio habeat lapides ponderantes annexos. hec fiet eleuata quasi omnino erecta cum vna furcula. cui? inferior pars sit super vno baculo breui. qui sit in medio foueae ex transuerso. super vno paruulo palato solo ab vtroque capite q̄ sit affixus in ripa foueae in parte superiorem. super hoc breui baculo ponat quedam virgula per longū foueae. que sustineat herbam & terram tātummodo atq; a bestia pcella descendat. & baculum breuem cum furcula & reblatam cadere faciat. hec rebalca de die super foueam remaneat ne homo transiens in eam ruat. si canis vel fūs in eam incidat cū vna scabella que gradus affidum habeat extrahi poterit.

Capitulum xxxiii. De qui

bustas alios ingenijs q̄b capiant bestie fere. Elephantas capiunt hoc modo. ipsi cū non habeant genia lacere non possunt. Ideoq; cum dormire se arboribus apodiant. et

quiescunt. venatores has arbores reserant. sed non perficiunt. vt per se ruere possint. sed apodiatos elephantes cadunt. & ipsi ruunt a venatoribus occidunt.

Capitulum xxxv. De Ursis.

Ursi capiuntur hoc modo. homo armatur ferreis armis capite ac vndiq; coo pertus. cum solo cutello acuto ad latus accedit in siluam v̄l alium locū ad vsum. vsus erigitur ad hominē armatū. accedit & amplectitur. cum armatusq; ipm qui tunc euagina totū cū manu gladio locum cordis vsi perforat. & sic cum occidit. Vulpes in caueis suis capiunt hoc modo. habet venator aluē apū sed longū plus & minus latum. hic ab vno capite panes filis ferreis clausus est. ab alio capite habet hostiolum in ternis ex parte superiorioris quēzati & preparati. vt possit intus deuari. superius & non extra exire. descendens hic hostiolus supius eleuatus. pmanet cū virgula parua hoc instrumentū ponit in fouea vulpis. cum prescitū ipm in ea esse pars hostioli ponit in parte intrinseca foueae. ceteris introitus foueae qui plures esse consueuerunt claudunt optime. Vulpes autē exires volēs. in aluēum intrat non putans filis subtilibus impediri. sicq; virgulam secū trahit. & hostiolus cadens. cum cōcidit. q̄ retro cedens fortius claudicat. firmat. venator autem quandoq; ventens vel si vult ipam cum aluēo supra puteum v̄l magnā tinam partat & aperiens hostiolum ipm ruere facit. in tinam cuniculi capiunt sic. venator sonans et strepitus agens eos fugat in cuniculos suos cōcauos. nam ipsi qui pandi nimis facile fugiūt. ad eorum foueas vt ibi tute morent. Venator autem ponit reticulum apertū & in terra bene firmatū ante quemlibet introitū. dein de per vnu immitit furectū quem domesticū cum habet rostro clauso. quodas frenello ne aperire possit. ac cuniculos capere & comedere. nec extra exire velit. hic furectus parū maior: mustula horum propius inimicus omnes cuniculos extra expellit. sicq; intrant in reticulos & capiuntur.

Capitulum xxxvi. De mu

ribus capiendis.

Tres multis capiuntur et occiduntur mo-
dis. vno modo a muscipulis domesti-
cis que tenentur in domibus. alio modo cum musci-
pulis que sunt ex paruo ligno canato. in quo ca-
dit aliud lignum paruum graue tamen opprimens
et occidens mures intrantes ad cutim. porci po-
sitam. et annexam in ea ad quandam subtili par-
ticula lignis. cum tangit facit quod supra est. ca-
dere super murum. sed hic modus est adeo no-
tus omnibus quod non expedit plene explicari. Item
capiuntur quodam asside eleuato cadente. qui ex
quodam columella fracta eleuatus sustentat et
tenet. quodam spatula cute habere sic prepara-
ta quod columella diuisa non aperit. nisi cum mus cu-
tem tangit in spatula eleuata. et tunc cadit et mu-
re occidit. Item est alius modus cum in vno no-
do canne grosse sit in capite arcus cum cor-
dula in qua arcus magna consistit. in media can-
na foramen foramen habet in medio. et cutim in-
terius cuiusdam virgule alligata. et sic preparam
quod cum mus per foramen cutim mordet ac mo-
net arcus et descendit et acus magna perso-
rat caput eius. cumque retinet ne fugere possit.
est etiam alius modus cum vas aliquod quo eri-
re non possint ad medicatam aqua implet. cuius

superficies operit spelta que natat quam mus vi-
dens non aquam descendit in eam et aqua ne-
cat. Item est alius modus quod vas aliquod ope-
rit membrana. hec in cruce scindit. et in medio
annectit cutis porci. mures et accedentes ad
eam cartam seu membranam flectunt. et intra ruunt
et necant. si aqua in eo fuerit. alioquin breui tes-
poris moriunt. fame nimia coacti statim tes-
ta sui natura sursum regreditur. et eodem modo
infinitos decipiat mures. Fertur etiam ab ex-
pertis. quod si mures in vas sine aqua cadentes
diu vivere permittant. fame nimia coacti se co-
medunt. fortior villior quod si tamen relinquunt ut
remaneat fortior mus solus et hic permittat pe-
rire. quoscunque in aliquo parte inuenerit occidit
et comedit assuetus. et facile cum eo non fugit.
Item occiduntur refalgario trito et caleo aut sari-
na mixto. que libenter comedunt. et moriuntur cum
sit ipsorum venenum. sed a loco remouenda est aqua
qua sepe iuuant si eam bibant. Item capiuntur
etiam si super vas unde exire nequeat ponit quis-
dam baculus per medium scissus scilicet vna medie-
tas in medio scissa et sic preparata ut se sustineat
atque non murum. in eius medio ponat nucleum nu-
cis ad quem cum accedit. cum baculo fracto cadit.
et si aqua sit in eo. statim moritur. aut si non est oc-
cidat. Item mus facile capitur si sub circumscrip-
ta parapsidis nux ab vna parte rupta ponit
rupura respiciente interius. Hodie ceteris
melior est ad capiendum mures tam magnos quam
puos hic est. accipe duas assidiculas leuiga-
tas. vno brachio longas. et latas vno semelle.
ipsas coniunge. distantes quattuor in latitudi-
ne digitis vel parum minus in parte infima cum
duabus paruulis assidiculis in castris in qua
libet capite vna ut eis de subter sit ceculis. sub
ipsis affige cartam de pectore grossas massas in
medio ex trusdero. sed prope medium non affigam
et in tantum restricta quod possit inter assides de-
uari ut si descendens deformaret. possit ad suam
formam reduci. Item dicte due assides desuper in
capitibus coniungant. ac super eas teneat assidi-
cula in medio hinc clausum retortum ad quem suspē-
das frustulum cutis porci. vel non suspēdas dictam
cutis. sed in medio dictarum assidum prope cartam sit
sic vna mastula cum cute facile reuoluatur. Bedi-
ficiū ponat super quoscunque vasa fictilia seu lignea
vni mures exire nequeant. et optimū est quod sepe-
liat in massa frumeti vel alteri. Gni mures in-
trabit. et cum appropinquauerint cuti ruent et
carta cum eis descendens retenebit. et de qui-
buslibet accedentibus idem fiet neque muscu-
pule per ipsam arturam intrare valebunt.

Capitulu. xxxvii. De ca-

piedis piscibz. et pmo qliter rbeibz capiunt.

¶ A mari iuxta planū litus capiunt pci-
pue multi pisces cū rheti. qđ multi scor-
ticaria vocāt. hoc rbeie est valde longū z fati-
ampliū z spissū. cordā vni⁹ lateris plūbaram
z alterā librātā. vt in aqđ rectū z extensum p
maneāt. hoc rbeie cū nauticula infra mare de-
ferē. vno capite i terra relicto. vt in aliq parti-
cula eius cōtinuo descēdat in aquā cū naute
fuerint intra mare. qñq; rbeie extendit arcu
aliter cū illo capite reuertunt ad litus. z qđus
dā ex eis cū illo capite in terrā descendentes
vñ⁹ in nauticula reuertit extra rbeie ad mediū
ei⁹. ad hoc vt pisces infra rbeie pbenfi vidē-
tes se ad terrā trahi non prosiliāt extra rbeie.
duo autē piscatores ab vtroq; capite in tra ex-
istentes trahūt cū piscibz totū rbeie ad litus q
sepe mīlos trahūt puos z magnos. plerūq;
paucos ac etia; nullo. qz in eo loco nō erant.
Itē capiunt in mari cū quodāz rbeie subtili
nō multū magno duabz pncis alligato. qđ q
dā in nauticula existentes aptū in aquā demer-
gūt z post paululū cū piscibz eleuāt. Itē capi-
unt in fluminibz z ceteris spaciōsis locis cū rbe-

te qđ transversariū multi vocant. qđ est ex tri-
bus cōpositū. scz vno medio spisso. et duobz
extrinsecis raris habēs in vno latere plūbū.
in alio lenas. z si valde lōgū sit quāsdā cucur-
bitas siccas. vt extēsum in aqđ pmaneat. h rbe-
te sit longūz vel breue. fm q loci aqđ latitudo
requirit. hoc i aquā p magnā orā dimittit. vt in
eū rbeie natātes incidāt pisces q rara rbeia
trāseūt. z inuoluunt in spisso vt auicē in ara-
nea supdicta. cū de capiendis anibz dicebat.
Itē capiunt in riuālibz pūis aqđ. est autē riuā-
le rbeie puū z spissū. duobz annexū baculis
qđ piscator manibz tenet aptū. z per aquā du-
cit. atq; ppe ripā cū piscibz claudit. Itē capiū-
tur zacto. est autē subale spissum. hīs tentorū
formā. in circuitu plūbatuz z reuolūtū. hīs
in cacumie longū funē. hoc rbeie piscator sita
p sinistru brachiū clausūz tenet atq; in aquā
apertū eicit hoc aptū subito ad fundū descē-
dit z oēs pisces infra se inuētos pcludit. eos
qz cū trahit secū trahit. Itē capiunt cū negos-
ia que est rbeie admodū riuālis formā. ad
vnā pncā cū duobz baculis admiculantiū a
ppe annexū. h rbeie piscator extra aquā exi-
stēs in eā pcpue vbi quiescit imittit. z cū pi-
scibus eleuat. plerūq; aptū sine piscibz. z qñq;
circa herbas z frutices ppe terrā imittit. z cūz
pncā pcutiens in herbā pisces occultatos in
rbeie expellit. Itē capiunt plimi in locis an-
gustis vallūq; cū rbeie qđ gogolaciā vocāt.
qđ est rbeie magnū forte ac spissum. z longū
habēs introitū rotundū z latū. z paulatim an-
gustat vsq; ad caudā. q lōga est habēs multa
receptacula in q facile intrant pisces. z nūq;
redire queūt. hoc rbeie ponit cū duabz pncis
grossis in dicto loco angusto. circa qđ est vn-
digs lignaminū vsq; ad ripā fortis clausura.
cui decē pnce annexunt. hoc rbeie semp die
nocuoz tenet ibidē intro. in ad ppe supiozem
verso. p hūc locū nullus oīno pifēz defursuz
venitēs trāsire pōt. cū nullus sit loc⁹ ibi apt⁹
descendūt igit boies in apto rbeis oze. deins
de in caudā strictā. piscator pōt aliqui diebo in
terpositis vt ad locū accedēs caudā rbeis
in nauticulam trahit z apert. euenitq; aliqñ tot
pisces pcpue a nguillas q cōglobate sunt cū
amore feruescunt. vel scardinias q gregatim
incedūt q nauticula tenere nō pōt. cetera etia;
genera piscū in talibz aqđ morantū capiun-
tur in eo. sed nō in sumi quantitate. Itē capiū-
tur in vallibz multi pisces in locis aptis et p
fundis. in qđo pcpue magni morant pisces
cū rbeie qđ degagū vocant. qđ magnū z latū

In pfundū ejct. 7 p eū trahit 7 cū piscibz eleuat. Jte capiunt in vallibz nō pfundis sed la titudine magnā habētibz multi pisces gene rā diuerforz. q cū in talibz aqz morient h mo do. habēt piscatores gradellas fere infinitas de paludosis cānis instructas. maria vallitū nō pfundaz spacia paloz. auxilio relictis p uulis apturj in pluribz locz. ad qz ponūt rbe tia pua rotūda in capite ampla 7 cauda. cū re ceptaculis suis angusta. in q pnt intrare. s; nō exire pnt. hec rbetia sp die noctuz ibi relin quit. 7 qz oī die in mane eleuat cū piscibz q p loca spaciofa natātes trāsire posse p dicta va cina sperabūt. fūit etiā ex his craticis aliq ta lit inuolūte qz pisces intrātes exire nesciant. sed inde extrahunt cū quodā puulo rbeti po sito in capite vnus paritice bifurcate.

Cap. xxxviij. Qualit pi

scos capiunt cistis 7 ancis ex viminibz factz. Jfces capiunt cistis ex viminibz factz. q in capite sunt ample mediocriter 7 in cauda stricte. q a piscatoribz in aq stantibz in pfundū ducunt ad modū ripaliū rbetiaz. et qnqz tales ciste sed leuiores ponunt in capiti bus pucay. 7 p aquā turbidā ducunt a pesca tore in tra stante. vsup de negotiis narratur est. Jte ex iussis sūt vase rotūde 7 late. cū in troitu inter? stricte 7 extra amplo. q die no ctuz cū pōdere vni? lapidis dimittunt in fū do aq. habētqz vitē aliquā in cauda ligatā q extrahunt. sed duaz formaz sūt. vna forma est. q sit inter? multū ampla rotūda. in cui? fundo ponit creta mollis 7 grana ei annexa. atqz intrāt qdā genera piscū causa cibi. 7 ex inde exire nesciūt. alia forma est tota stricte et lōga. s; in introitu mediocriter apta. 7 in me dio valde stricte. deinde lata. 7 in cauda stri ctissima. i. quā intrāt nō cā cibi. s; vt ibi occul te morēt. nec de ipsa sic nec de pma exire sciūt.

Cap. xxxix. Qualiter pi

scos capiunt bamo. spadernis. calce 7 fossinis. Amo capiunt pisces tribz modis. vno modo cū i eo ponit pisciculus viū. cū q pisces capiunt rapaces deglutiētes bamuz cū pisciculo viūo. hic bam? reqrit ex ere ma gnus et fortis. cū fori cordula filo inuoluta ppe ipm. ne rodi possit cordula. cuiusā puo pa ncriam fasciculo annexit. 7 in aq stantē cum bamo 7 pisciculo viūo ejct. ibiqz tota nocte relinquit. piscis cap? longe fugere vel se oc cultare fasciculo impedit. sicqz mane a pisa

toribz inuenit. Scdo modo bam? cuidā fra niculo ex pilis albis eqne caude annexit. et circa ipm cib? q a piscibz mag? appetit inno uis vt nō videat bam? deinde in aq pntat vt notū est oibz. sed in h adhibēda ē qdā cau tela. vic? q piscator sciat quale ēscā quodibz gen? piscis auid? appetit qlibet tpe anni. naz idēgen? piscū fm varietatē tempoz anni di uersa cibaria qrit. sed h scire pōt q captoz vi scera scindit. 7 inspicit qlem ēscāz comūner. assequunt. vsf si diuerlas ēscas mō vnā mō al terā in anno ponit. Jte valet cōtra pisces can tos. q ēscā appensam funiculo accipe nolunt si bz virgā 7 funiculū absqz bamo. cū qua plerū qz ēscā in aquā emittit. ad quā aliq min? cau ti accedūt. cāqz sunt piculo exporabūt. qd cū pluries fecerint bamū ejctier. ad quā oēs etiā cauū 7 secure accedēt. Terc? modus seruāt in aqz pfundis. naz in ei? manu ejctit bam? alligat? lōgo funiculo habēt modicū piūbz p vni bzachū ppe bamū. vt descēdat ad fun dū. ibiqz teneat pcpue in currentibz aqz. ta lis funiculū manu teneat digito indice ap pūat? ab eo q sit in naui vel pōte. cū seruet pi scē cape bamū fortiter trahat. pmo vt in ei? insigat ore. deinde paulatim trahatur. donec ipm piscē manu capiat. q rarissime piūus erit cū soli magni morient in fundo. licz aliqū di? scurrat per pte mediā vel supzemam. Cū ipa deruis capiunt pcpue tinee. Sunt etiā tres acus ex ere retorte ac simul ligate. que qbus dā breuibz funiculis annexunt. ac ipsi oēs nō mulū distātes cuidā funiculo longo bis apo nit caudaz cancorū vel lūbricorū grossorū ēscā. 7 in aq sero extenso iactant. 7 mane ca pte tinee tollunt. Calce viua capiunt pisces si ipa ponat in sacco. 7 in aq maxie stante i p uo loco inclusa h factus a duobz p totā aquā fortiter agitē. ex h oēs pisces qsi ceci veniēt in supiciē aq ac manibz facile capiēt. Item capiunt grossi pisces fossinis in aqz dyapha nis. est aut fossina ferrū instrumētū habens multas acuitates. quarū qlibz bz barbalam ad tenendū. 7 sunt aliquantū distantes abin uicē. qd piscator bz in capite haste lanceat. va diūqz cū eo quiete in naui p aqz. 7 cū piscē vi det cū fortit ferit. 7 insupū tenet. idē faceret exi stens in terra 7 in aq turbida si piscē videret.

Libe Vnderim? tra

ctans de regulis totius tractatus ruralium commodorum.

Ad supioribz libris diffuse dicitur
cui est de omni opatio raris. sed
qz mēoria boim brevis est. et re
rū singulariū turbe nō sufficit.

ideoqz visus est vtile materias
tractatus q pnt generalit expmī cōpēdiosis
fm ordinē libri cōcludere regulis. vt sola no
ticia ipsarū pluriū generalit habeat mēoria;

Capitulum Primum. De co

gnitione loci habitabilis in cōmuni.

Uis exercitia fortitudinē habitatozū
opantiū industriā et aptitudinē querūt.
Ideoqz loci salubritas pcpue qrenda est. aer
et vntē situs et aq bonitas locū habitabile
ferit et salubzē demonstrat. vir prudēs predia
emptur? an oia loci salutē psideat ne in eozū
emptione et domozū fabricā pecunia collata
veloz postmodū eū psonaz detrimēto aut rei
familiaris dāno penitētia nō sperata sequat.

Capitulum ij. De cogni

tione aeris.

Et calidus est et hūidus si nulla causa
intrinseca cōuertat. aer bon? est q putre
fac? nō est neqz caliditat? aut alter? qualita
tis excellentia bz. sed in his oibz eqilis aut eq
liatū prim? inuenit. Aer tpatus et clar? salu
et efficit habitantū et cōseruat et plāte ab eo p
portionabiliter cōualefcit et fructificat. inequa
lis pō et vaporz lacuū et stagnoz et immixtiōe
turbat? cōtrariū opat et tristificat aīam. hūo
res cōmifcet. et plātas cōrūpit. ois aer q cito
infrigidat cū occidit et cito calefit cū ipse ois
est subulis cōtrari? nō existit. cōtrario aer ois
bus deterior est q cor cōstringit. et aeris attra
ctionē angustat. Aeris salubritatē declarat lo
ca ab infumis valubz libera nebularū nocti
bus absoluta. et habitatozū sana corpora.

Capitulum iij. De cogni

tione ventozum.

Et nri meridionales absolute cōsidera
ti calidi sunt et hūidi. Septentrionales
frigidi et siccī. Oriētales autē et occidentales q
si tpani. sed in qbusdam locis meridionales
sunt frigidi. cū a pte meridiē eisdem fuerint
mōtes niuosi. et septentrionales calidi. cū ad
ea transiunt per adusta deserta.

Capitulum iiii. De cogni

tione aquarum.

Qua frigida et hūida si nulla extrinse
ca fuerit imutata aq fontū terre libere
in q nulla extrinseca malaz dispositiōnē et q
litatūz supat sunt alijs meliores. Aq petrosē
bone sunt. nec facile terrestri cōruptione pu
trescūt. Aq fluminū curretes sunt aljs melio
res. si sup terrā liberā nō fetidā nec lacunosaz
incedāt. et q ad orientē tendant. et multū a suo
elongant pncipio sunt oēs meliores. Et q ad
septentrionē vadit bona est. q pō ad meridiē
vel occidentē fluūt sunt male. et marie cū me
ridionales sufflauerit vēti. Aq laudabilis est
in q cito res coqf. si nullus odor i ea supat nec
sapor. Aq rū eiusdē dispositiōnis q lenior est
melior iudicat. Sublimatio et diffusio silis
et decoctio aqz rectificas malas. Et aqz lau
dabilis sunt aq pluuie pcpue q cū tonitruo
in estate pueniūt. ppter eaz subtilitatē fa
cile putrefiāt. Aq puteoz et aq ductū cōpa
tione aq rū fontū nō sūt bone. pcpue q de plu
bo fistulas hūt. Aq male sunt lacuales palu
dales sanguisugales et oēs qbz admisceat aliq
suba metallina. grossi aut su nt glaciales et ni
uosi. Aq tpatē frigida sanis melior est aqz oi
bus. appetitū em excitat. et stomachū fortē fa
cit. Calida pō tpariū opat. Aq salē macre
scere faciūt et ericcat. turbide pō lapidē et op
pilacōes creat. Si aq bōitas vlt malicia rōne
discerni nō pōt. incolaz salubritate noscat.

Capitulum v. De cogni

tione loci situs habitabilis.

Dei caliditas et frigiditas hūiditas et
siccitatis dispositio altitudo et pfundi
tas. aq rū mltitudo et paucitas et earū malicia
et bōitas. mōtiū lacuū paludū et marū vicini
tas. Jterū terre ipsi dispositio. q lurosa vlt hu
mida cenosa minerosa seu petrosa sit? indicit
qlitatē. i loc? calidis habitates denigrant fa
cies et capilli. et eoz corda sūt timida citoqz se
nescūt. in loc? frigidis epntes sūt audacie ma
iores et meli? digerētes. q si hūida fuerit crassi
et carnosī teneri et albi erūt. i loc? morātes hūi
dis pulcray sūt faciez. et eis diuine accidunt
febres. et cū exercitant cito adueit lassitudo. in
sicc? pō ericcant? pletitōes et corpora obfuscat.
In loc? habitabilibz alijs morātes sunt sani et
fortis labor? mltū pānetes. et viuūt diu. pfm
da pō loca cōtrariū opant. habitātes in loc?
petrosīs. hūt aerē i byeme valde frigidū. et ca
lidū in estate. corpora eoz dura fortia et mltioz
capilloz erūt. mltūz vigilātes inobediētes.
et maloz sunt mox. et est in eis belloz fortitū

do. et in artibz solertia z acuitas. Linitas ab ouere apta z ex opposita pte coopita est sana z boni aeris. ea vo est infirma q contrariu situm bz. Incolaz habitudo fm sanitatu vel egri tudinu genera situs indicat qualitatem.

Capitulum. vii. De tum bis z domibus.

Domus z tibe seu aree z curie magnitu do fieri debet in rure fm dñi facultatez z qñitate aialiu nutriendoz. z fructuu por tandoz ad eas. tute aut sint z fortes. foueis z muro vl spinis fm potentia in locz illis furu z latronu. In tibat munitionibz fructifere ar bores nō placent. ne fructuu auuiditate deſide rata munio dissipe. in eis etiā arboz aliqz nō pcurat augmentu. s; omnes ad munitionis fortitudinē z decorē domoz. fundamēta la tiora q paries esse debēt. z vsqz ad terrā. pfū dent solidā. q si deſit qñta fabrice verſiſſe ſuf ficiat Arena q manu pphensa edit ſtudiores vel q manu ſeipſa nibil ſordis reliqz in pāno lineo cādido egregia eſt z vtilis fabricati. In duabz arene pibz calcis vna miſcēda eſt. q si eqli meſura miſceat erit fortiffimu cementuz inde cōmiciū. In ſumiali qz arena ſi terciāz pte teſte crete addiderit opez ſoliditas mira p ſtabit. Ligna p edificijs optia ſunt q mēſe nouēbris aut decēbris cedunt. z maxime ſi vl tra medullā incifa ſup radice qbuſdā reliquū tur diebz. z ea ſunt pāpue durabilia q a par te meridici montiū ſunt incifa.

Capitulum. viij. De pu teis et ciſternis.

Uteus ſi ſons deſit mēſe auguſti vel ſe ptebz z loco idoneo fiat. ab oi letamīs ſeu putredīs paludēremoz. Cū aq ducit ali unde diligētis erit aquaz receptacū fabrica ri. vt ſufficientē copiam inops vena pcurēt. Ubi ciſternis vrimur anguillas piſceſqz flu uiales ponam. in eis. q ſuo natatu aquā cōti nue moueāt z a corruptiōe pſeruet. Ubi aqz fluminū vrimur tūc eſt ciſternulas hīc cū ſa bulo que eas a terreſtritate liberēt. z claritate decorēt.

Capitulum. iij. De pre ſentia dominorum.

Reſentia dñi proſect? eſt agri. z q deſe rit vineā deſerēt ab ea. ruſticozū impoz tūna voracitas nibil timet niſi dominoz p ſentiam z cautelam.

Capitulum. ix. Regule ſerū di libri. et primo de qualitate terrarum.

Erra naturalit? frigida z ſicca. ſed acci dentalit? ſepe rebo intriſecis imutat. In terr? ſecūditas qñda eſt. ne alba z nuda gle ba ſit. ne macer ſabulo ſine admixtiōe terreni ne creta ſola de arenoli puluer? lapidoſa mas cies. ne falſa vel amara vel viginola. ne val lis nimis opaca. ſ; ſit gleba pur? z ſere nigra z ad tegendū ſe gramis ſui crate ſufficiēs. q p tulerit neqz ſcabra ſint neqz reioza. nec ſucco naturalis egētia. Frumētis dādis vtilis tra eſt q naturalit? pſert ebullū. iūcū. gñē. trifoliū. calamū. rubos pigues. pna ſilueſtria. lappas farſana. cicuta. malua viticam z ceteras ſiles herbas. q latitudie z piguedie folioz leni ſo lū z ſecūdū demōſtrāt Vineis vtilis terra eſt q corpis aliqñt? rari atqz reſolūti eſt. p gula qz nitida ppera ſecunda ſunt. neqz in tota ne qz debilia. nec macra exilitate lāguētia. Sir? terraz nō adeo ſit planus vt ſtagnet. nec pū prius vt deſuat. ne ardu? vt tēpſtates nimii ſentiat z calores. ſed in his oibz vtilis ſp z eq ta mediocritas requirāt. In frigidis prouin cijs oriēt vt meridiano lateri. in calidis ſo ſeptriōni ager d; eſſe oppoſit. Inferior ps terraz pinguis groſſa z frigida eſt. ſupicies ſo macra ſubtil z calida. Quattuor ſūt agro rū genera. vics ſatinū z cōſtū cōpaſcuū z no uale. ſatin? ager eſt q piguiſſim? eſt. et ſerit oi āno. ois ager q calidus eſt z hūid? mollē bar bēs ſupficie z pozolaſam cultui facilis eſt z ſe rap. eligend? eſt ager piguis z rar? q minimū laborē pēit z fructū maximū reddit. ſcōi me riū eſt piguis deſus. h em ſi mltio labore cola tur tū ad vota mīdet. Illud aut gen? terrari eſt peſſimū qd ſiccū z ſpiſſuz macrū z frigidū eſt. Terra ſicca z aduſtiōe ſterilis effecta z ſal ſa vl amara nunqz recipit medicinā. q ſo bu more ſupfluo inſectida eſt ſoſſas cōuenientibz emēdat. Colles mōnū ſiccitate z macredineqz patiunt. valles aut ipaz pigues exiſtūt. z bu mide pte piguedinē q ad ima decurrit. idōqz tales agri p latera ſulcādi ſunt. vt in ſulc? ſter retēta piguedo. nec optet cōminui glebas. ne pluuijs impetuoſe ſupuenientibz mora tra cū oi ſemie ſerāt ad vallē. Floualis ager eſt q p ſmo ad cultū reducīt. vel q ad pſtinā pūre re dit p quietē vni? anni vel pluriū eleuatū non cōuenit plantis ager putuēuētus et ſiccus. quia plāta querit locū ſolidē cōtinuitatis in quo radicez z floreat z fructum ſerat.

Capitulu. x. De aratio.

ne follione z culm.

Ratiois z follionis qtuor sunt utilita-
tes i genere. viz terre aprio. eiusde ade-
qno. agri comitio. z eiusde cominitio. Ob
servadu est. ne lutosus ager aref. ne si fuerit ni-
mis siccus. na terra q lurosa tractat toto serf.
ano tractari no posse. nimis po siccus plimuz
laboriosa est z no pt cominui vt optet. si ager
q post longas siccitates fuerit imbre leui pflu-
sus aref p trienniu fieri qsi sterilis affirmat.
Ager fort glufiosus z adulterinis herbis re-
plet. qtuor arationes reqrit. poroso aut z mu-
dam z subtile terra bnti sufficit forte vna. vel
duobz aut tribz ad plus aratioibz est coient.
qubet triu vel qtuor arationu fructibz addit
proportionabiliter sui nueri qntitates. qtuos fru-
ctus laborz excedit meritu inistendu est cul-
m. si po laborz utilitate fructz excellit relinqn-
dus est loc talis. In loc siccis agri maturi
in bndis po feri. pscindunt. q arado crudu
solu in sulcos relinqt suis fructibz derogat
tre vbertate infamat. fecundior est em cul. exi-
guitas q magnitudo neglecta. Fua du est aut
neint sulcos terra no mota reliqua. et glebe
sunt malleis dissipade. In agro picitant inte-
riora nisi colatur extrema. Si lapidosus est
ager p multas pres fatoz turba collecta pur-
gar poterit z arari. iucius gme z salices z ces-
tre berbe nocte frequenti aratioe de mese iu-
li vel lupinoru seminatione vincuntur.

Cap. xi. De seminatione.

A terra frigidis autumnale optet fieri
satione. vt fegetes aliqd roborz an bye
mis aduentu accipiat. in calido po z pingui
agro differat satio in qtuor pot. ne ipius tepe-
stiva satio herbaru inuolu luyuria suffocet.
Si bndu nimis ager no autumn si fere seraf
cui pcipue ppetit faba z linu. q radice euul-
sis supflua bnditate pfumit. qtuos feruif
in vere locz calidis maturi. frigidis po feri co-
serant. Autumnalis aut satio ptrariu aciu qrit
exiles capi vt aqsi maturi. pigues po seruis
seminet. Jte aqsi autumnali tpe mature serant
Si ager plimuz pigues z ferar. no seraf semel
vel pluries oi anno luxuriabit i spuria diuer-
faz berbaz. qd postea sine magno labore no
poterit emedari. Omne triticu solo vliginoso
post terciā satione in gen siliginis comutat
In qubet semie duo sunt. pms viz formati-
ua qua bz e celo. z substantia formalis q figu-

ratioe recipit in plata z plate organa. Dis se-
minatio fieri debz cu seme autuili maius bz e
celo. B aut est in pmo erate lune. qz tunc iuuat
calido bndio. z viuifico lumie solis z lune sil
Dis satio q fit cu sol ab artiere in cactu pgre-
dit est pfecta z autnalis. tunc radices mone-
bunt in debita sue sube quantitate. pnales enā
in matrice terre iacetes tuc pullulabunt sole te-
perato coadiute germiabunt z florebunt ante re-
pus siccitatis esthne. cauendu est ne vira mes-
surā semia iaceant in agro. qd si fiat macilen-
ta z no pscienza erit. Attendendu est ne qia
ctant semia sint corrupta. sz ea optia sunt que
anō no excesserit etate. Dim surculoz vel fru-
ga genera pclara sz terris tuis expta pmitte. in
nouo en genere seminu an experimētu no est
spes tota pcedenda. scia locz bndis cin? sic-
cis degenerat. oia legumia feri iubent i siccā
tra. faba tmmō in bndia terra iubet spglicz
tpatis agri serendu sit. in si siccitas fuerit scia
iacta no min? in agris qz in horreis fuabunt.

Capitulu. xij. De aqua

plantarum.

Qua melior oibz ad irrigados agros z
maturandu letame est paludalis seu fo-
ueaz. et pluuijs z roribz congregata. confort-
etiam planis aqua puteozu z fontiu postqz ea
calefecerit splendor solis.

Capitulum. xij. De leta-

mine stercoreatione z immutatione plantaru.

Imis bndio z pigui letamie plate sub-
stantia nascetis et putredie inficif. sapor
fructu immutat in per. z replet talis platez
supfluis folijs z mollibz ramusculis infecun-
dis. optimu letamen est fere oim auis et qd du-
pedu qd in via corruptiois est z no caloze na-
turali destitutu z incineratu existit. letamen
plate natura imutat magis qz cib aial qd nu-
trif ex eo. natura platez. medi? p letamen qz p
modu aliquē imutat. frigida z bndia tra op-
time p incensione cespium z cineris emedat.
stercoz cogetio suu locu tenere debet qd ba-
bndet buoze. z ppter odoris horreda a ptoz
puctat aspectu. cineres loco letamis optime
sppunt in agris. stercoz qd vno anno reque-
rit satis ē vtile nec herbas creat. si po vetust?
est min? pderit. recetia stercoza p sunt pms ad
vbertate berbaz. marz purgamenta si aqua dul-
cib eluant frediqz iuxta vice stercozis obtine-
bunt. stercozadi sut agri spissu. in colle in capo-
rar? cu luna minuit. bog em berbis si feruf

officiet. nō debēt effino tpe plures cunicli lea-
tamis spargi q̄ eo die poterūt exarari. nō p̄
deft vno tpe nimio stercozare. sed fr̄q̄nter et
modice. Aḡer aq̄sus plus stercozis q̄rit sicc⁹
min⁹. si letamis copia deſit optie p̄ stercore
cedit vt fabuloſis loq̄ creta frigidis p̄o argil-
la cretoſis ⁊ nimii ſpiſſis fabulū ſpgas. h̄ em̄
ſegenb⁹ pficit. ⁊ vineas pulcerrimas reddit. vlt̄
ſciēnt lupini. q̄ cū ad debitiū q̄nti augmentū p̄-
uenierit euertent. Lūm de fundo lacuū ⁊ pa-
ludū acceptū pingue ⁊ fertile facit aḡrū. Nis
no aut cōuenientiſſimū plātari nutrimentū eſt
letamen in palude t̄pata ⁊ hūiditate putrefa-
cta nutritū ⁊ puenienti stercore cōmixtū. Aḡri
collū in p̄tib⁹ ſupiorib⁹ plurimū ⁊ ſepe. in me-
dijs parū ⁊ raro ſumandi ſunt. in infimis p̄o
ſumatione non egent.

Capitulu. xiiij. De q̄bus

dam principijs plātari ⁊ opationib⁹ earum.

Eptē ſunt ſine quib⁹ nulla oīno naſcīt
plāta. videlicet triplex calor: circuli cele-
ſtis loci ⁊ ſemis. ⁊ triplex hūoꝝ ſc̄z materie ſe-
mialis terre ⁊ pluuiariū deſup venientiū ⁊ aḡri
p̄inēs. plante opa ſunt vti alimētū augere ⁊
generare. vter arborū eſt terra in q̄ oēm im-
puria ita relinquit. arbores inſigūt radices
doꝝ ſum i terrā. vt ex ea ſic ex ſtomacho nutrī-
mentū ſugāt. q̄ ſi eas in ſupficie tm̄ ſpgant ci-
to areſcunt. certū eſt arboꝝes nō p̄ augere q̄s
diu terre radicē adberēt. ſz oīn natura con-
ſtantiū eſſe q̄ntitate determinatā int̄ duos ter-
mios marimi i ſuo genere plāte ſugēdo p̄ po-
ros h̄nt nutrimentū. ⁊ de eo q̄ extrinſec⁹ a ſpū
eleuat in gēmas formatū om̄e quod gignūt.
plāte raras poroſas ⁊ calidas h̄ntes radices
nutrimentū attrahunt pluſq̄ digerere p̄nt. ⁊
ideo fruct⁹ generatū putrefcēt. niſi ſupflūū
humidū educat. Multitudo ramorū ept̄ ha-
būdātia nutrimentū ⁊ calore ſolis arboꝝe vndi-
q̄ tāgente q̄ ſuccū eiocet ad exteriora pcedit
Laro ſeu pulpa in fructib⁹ a natura creat. vt
ſemē in terrā decidēs ab ea ſimeſ. ⁊ facile cō-
ualeſcat. Arboꝝes q̄nq̄s fructū alternis profe-
rūt tm̄ annis. ppter nutrimentū defectū ⁊ p̄tutē
et h̄uſtā. q̄ ſufficienti nutriri nō p̄nt ramos ⁊
fructū. niſi p̄ puenientiē redq̄s fuerit renouate
Nis plāta q̄ ex ſemie oriū eſt ſilueſtr̄. q̄a ſemē
a ſilueſtri radice pcedit. ⁊ p̄ ſtipitem ⁊ ramos
trāſit. vt p̄tutē ton⁹ arborū acq̄rat. vt poſſit ſi-
bi ſile generare. Cum aliq̄ radix incidit ex ea
plerūq̄s naſcunt alie q̄ plātā nutriri loco ei⁹.
Si arbor vetuſta vt nimii cōſump̄a incidi

tur debilit̄ pullulabit. aut ſola gramina vel
fungos pducet. Silueſtr̄ arborū fructus
ſunt ples. ſed miores ⁊ acriteres p̄t nutrime-
ti ſiccitate. domeſticarū p̄o ſunt pauiores ſz
maiores ⁊ mag⁹ dulces. ppter oppoſitā rōnez.
Nis plāta maſcula p̄uſq̄ ſemia pullulat. p̄t
calidū fori⁹ mouēs. ei⁹ ſolia ſtrictiora ſūt
ppter maſculi ſiccitatē. q̄dam plante alias im-
pediūt a generatōe ⁊ fructu. ſic coꝝilus ⁊ cau-
lis vitē. lolii ſegeēt. ⁊ nup̄ ſere oēs alias ppter
p̄necabilē amaritudinē ei⁹. ideoq̄ diuerſorū
plātationē ⁊ ſationē ſumul plerūq̄s carni op̄z
Nis plātato indig⁹ vic⁹ ſc̄iali hūido. termina-
to loco puenienti aq̄ ſue hūoꝝe t̄pato nutririē
et aere ſibi cōſimile ⁊ p̄portionali naſcat ⁊ cre-
ſcat. plante calido tpe vegetant̄ in vmbra no-
ctis ⁊ ſolis feruore liqueſcūt. plante byemali
tpe humore in radicib⁹ cōgregāt. quē in eſta-
te diſpergūt in ramos ⁊ augēt illos. oīa q̄ in
ſupficie terre naſcunt ex vaporib⁹ de ſubmis
ad ſupficie p̄tingētib⁹ oriunt̄. fruct⁹ montiz
ſaporioſiores exiſtunt q̄ valliz. quia digeſtio
melius complet̄ in eis.

Capitulu. xvj. De poris

plantarum.

Accus ⁊ humor per poros radicis
tractus ad ſimilitudinē plāte ex dige-
ſſino calore terminatus ad eā nutrindā. radi-
ces quantū ad nutrimentū tractū ſunt ori ſiles.
ſed q̄ in fundo calore viuificū toꝝe plantē ſi-
militudinē cordis habēt. medulle in plantis
ſunt ſicut nucha. in aialib⁹ nodi creati ſunt in
oībus plātis multū medulloſis ⁊ cōcauis. vt
retineāt nutrimentū ⁊ ſpūm. ex q̄bus eas au-
geri ⁊ viuere op̄et. donec ſuerit cōuenient di-
geſtū. cortices in plantis ſunt ſic coꝝi in aia-
lib⁹. nō ex cōrextione venaz. ſed ex hūoꝝe ter-
reſtri ex pulſo ad ſupficie generatū. folioꝝ ma-
teria eſt humor aq̄ſus nō bene digeſt⁹. aliq̄n-
tū cū fece terrenitatē cōmixt⁹. q̄bus ſagar na-
tura fruct⁹ ſupfluo feruore tuel. Fruct⁹ ma-
teria eſt vapor ſiccus vinctioſus ad p̄p̄mā-
das plātari ſpēs. ab aia vegetabili generat⁹.
folioꝝum ſubſtantia ex ſubtiliori generatū
mido p̄fecte digeſto. qui primo ebulliētiſ cas-
loze ortum fructum antecedit.

Capitulum. xvij. De plā

tatione ⁊ generatione plantarum.

Rboꝝ ⁊ ceteraz plātaz quedā genera-
tur plātate. q̄dam ex ſemie. q̄dā ex cōmi-
xtiōe elementoz ⁊ p̄tute celeſti. rami qui ſunt

radicibz plantant si solide fuerit sube scindā
pur infer? cū pāgunt vt facilius attrahāt nu
trimentū. Arbor cui? semē debile fuerit meli
us et ramis seu radicibz q̄ et semē pualefcit
Plāte hūide aq̄nice molles q̄cūq̄ mō terre in
figant defacili radices emittūt et cōualefcūt.
q̄cūq̄ plāte calide sunt lici dure ramis iter
rā inficis cōualefcūt. q̄a earū caliditas forne
attrahit nutrimentū. Nōs plantē q̄ aromati
cos calidos ⁊ siccōs bñt fruct? cōueniētius
plantant in mōtibz. eas p̄o q̄ solidos ⁊ humi
dos fruct? ferūt magis cōguit i vallibz plāta
ri vel feri. Arbores parui ⁊ debile semē ferē
tes et semē i ramis plātari ⁊ pualefcere pñt.
et semē tñ plātatio est piculofior. ⁊ in longas
nimis sperat etatē. ⁊ siluestr? ex eo nascit plā
ta. et ramis p̄o citius cōualefcit. ⁊ inde dome
stica nascit nō siluestr?. si ex domestica plāta
fuerit ram? accept? Arborē q̄ semē magnū
⁊ forte pducūt ex eo meli? q̄ et ramis p̄oue
niūt. Arbores nulluz ferētes fructū et ramis
vel radicatis plātulus cōualefcit. Si cōferē
das loc? ab anialuz rodentibz excessibz nō est
m? in aliq̄ loco clauso p̄ biennū rami vel se
mē nutriūt opet in tra folia dulci ⁊ aliq̄
mā ster corata. deinde ad loca disposita trā
ferant. Nōs nouella plāta frequēt fossione ⁊
p̄e magne caliditatis irrigandē inuef. Spa
tiant arbores vel vites seruādā scōm arbo
rum magnitudinē loci pinguedinē ⁊ consuetu
dinē approbatā. Nōs plāta in solo arido vel
decliu profundius. et in humido ⁊ depresso
minus p̄ofunde plantet. Si plantatio fit in
terra cretosa fabuluz miscet in sabulo creta.
in macra p̄o plus letaminis apponi oportet.
Cū planta trāffertur nisi parua fuerit eiūde
celi quibus ante steterat cardinibz apponaf.
Cum plantā in scrobē deponis. q̄d de radi
cibz lesū inueneris amputabis. Cū plan
tant in terra nimis mollis aut sicca sit caue
re oportet. poti? tamē sicca q̄ mollis erit stat.
In aridis seu mōtuosis locis ante hyemem.
In hūidis p̄o seu valliculosis i vere plātati
onca fiant. sed in tēperatis vtroq̄ tēpore cō
uenienter plantaf. Si ponēda sunt arbor? se
mina p̄cipua elegant mense ianuarij. nō am
plius quaternis digitis sub terra mergant.
Ex si locus calidus ⁊ sic? fuerit octobris vel
nouēbris mense ponunt. Rami qui sinera
dicibz plantant melius cōualefcunt si mense
ponant marcij. cū iam corni se viridis suc
cus infuderit. aut etiā mense octobris. cū nō
dū vniūfic? plantē ip̄s fugam habuit ad ra

dices. Ramusculus qui plantatur torquens
dus nō est. nec alio more vt radus. verū si du
re solidēq̄ substantia sit. proderit si p̄s scindat
inferior. ⁊ in scissura immittat lapillus. Ra
mi plātati sunt leni succosi mundi gēmis p̄is
sis ⁊ pluribz oculati. ad vna materiā sunt res
dacti. Ramis plātandis qui nimis longi fue
rint cū ponunt amputant cōgrue summitas.
et in cōuenienti lōgitudine relinquant. vt in
salice vite oliua. et ceteris his similibz.

Capitulum. xviij. De in sitionibus.

Vniū insitionū melior est similis in si
milis scōm genus. vt piri in piri. ⁊ vi
tis in vites. In nimis duro stipite in cōgrua
est insitio. quia in cū venas radicales immitt
tere nequit. sed in eo in quo pua est duncies
⁊ multa succositatis optime cōualefcit. Sur
culi inferēdi sunt steriles succosi de nouo na
ti. gēmis p̄isiss ⁊ pluribz oculati. ⁊ ab orienta
li positus q̄ ab altera pte decisi. Diuerfitas in
malis ⁊ piris ⁊ ceteris fructibz ab insitione ar
borū eiūdeq̄ speciei tota processit. Insitio in
magnis arboribus q̄bus cortex grossus ⁊ pi
guis est. inter lignū ⁊ corticē fiat. In subtili
bus p̄o fit cōuenientius scisso ligno. Licet in
sitio multis tēporibz fieri possit. ea tamē p̄eci
pua est. que fit eo tēpore quo gēme incipiunt
esse suscepe. Vtri arbores gūmā. pducen
tes anteq̄ ip̄a fluere incipiūt. cōuenient? in
ferunt. Insitio ad buccellum fieri nō pōt nisi
cū iā cortex sepat a ligno. Est aut op̄tīmū scis
sum ab vna pte buccellū aponi. ⁊ virgule sū
mitatē relinq̄. donec buccellū cōpre hendisse
videf. Insita planta nutrimentū a stipite tra
hit in tñ. q̄ postq̄ cōualuit raro p̄mittit trās
cū sub nodo aliquid pullulare. Omnis insi
tio quāto inferior tāto melior. Rami fructus
magis domesticat et melius cōualefcit.

Capitulum. xviij. De me dicamine arborum et terre.

I vetustaz arbor? scindant fra dices. et
in scissur? lapides imitant. meli? attrahūt nu
trimentū. ⁊ sic aliq̄ sūt fertiles q̄ sterilitas in
uadebat. Inueterat? plātis p̄ absctōz ramo
rum redit iuuentus. nisi iam peruenierint ad
vltimā senectutem. Omnis planta domestica
subtratto cultu siluefcit. p̄cipue si a cl fabulo
sitate ⁊ arenositate cōuertat. ⁊ omnis siluestris
domesticatur adhibito cultu. Cultus in do
mesticadis arboribz in cōuertēdo firmādo vel

adequādo nature arboris terrā. et in abscissio-
ne spinosiorū vel supfluoꝝ in infusioe consi-
sit. Quoties ager mala disposiōne consistit.
sapiēs agricola cū ad laudabilem disposiōne
imutat. In agro nouali ad cultū redacto fa-
cienda est extirpatio siluestriū stirpiū et radi-
cū. que omnē suū agri humore. Floualis
ager pluribz annis fertilis est. deinde opozet
adhiberi letamē si ferar debeat pmanere. vel
nisi sit pinguis. interponi quietē. pserim
qū cū substantia herbarū in paleari plāte in eo
sate aut metunt aut radicē euellunt. Cū hu-
mor viuific. spūs agri p semia et plātas attra-
hit eisdē terra detrahunt. et determinatio tpe qui-
escens. ad agrū iterū reuocat. vni citius alte-
ri tardius. scdm q ager agro fecundior inue-
nit. Quocūqz cū labore et expensā fructe pfi-
unt. nisi quiete interposita restaurū accipiat
dissoluunt et corūpūnt. Si necessitas cogit
de salta terra sperari aliqd post autumnū plā-
tanda vel serēda est. vt malitia ciuis hibernis
imbrubz eluat. aliqd etiā tpe dulc. vel fumi vel
arene subijciēdū est si illi p gulta cōmittim.

Capitulu. xix. De muni-
tionibus.

Fl cretosia terris q facile ruūt ripe fos-
sato. ū parū pendentes. in rubrica pō vel
glareosa terra et silibus q nō facile ruūt plus
fieri possunt vbi mīta necessaria est munītio
vineaz. et alioꝝ locoz et spinis solūmō plā-
tationes fiant. vbi autē est tanta necessitas. et li-
gnozū habet pcuria ppter ignem et edificia
et arboribz tū sunt. cū sit aliq plantatio spi-
noꝝ vel arborū ppter sepes iuxta terraz post
biennū rescindant. vt pullulēt et sepes in-
spissent.

Capitulu. xx. Incipiunt

regule terciū libri de bozeis.

O rea frigida ventosa et sicca et longe
ab omī hūore et fetoze et stabulis esse de-
bet. eisqz aer debet esse aduersus. nihil viliū
est diu custodiēdis frumētis q oprie etrica-
ta inferant bozeis. et aliqū in viciniū locum
transfusa refrigerent. Loc⁹ in q frumenta po-
nunt nō sit nimīū excolēs et frigore vel calore
qz virūqz segetes corūpūt. Cū legumina tar-
deserunt debēt in aq letamis madida semia-
ri. vt cit⁹ germiare cogant. Omne granū qd
in pigui solo oriz⁹ est piguius nutritib⁹ et in
pōdere graui. qd autē in macra nascit⁹ est cō-
trariū. Frumentū et cetera grana patēti cāpo

letant. et eisdē ymbre inferūt lesione. Loc⁹ hu-
midus et aqūs frumentū sepe degenerat. et in
loliū et auenā quādoqz cōuertunt. frumenta
collis grano robustius est. sed mēsure vnus
mīn⁹ respōdet. Omīa grana pter mīlū diu-
tius i suis stipulis q exculsa feruant. Quā q
tpe serunt cōtino solutā terrā reqrunt. cretaz
refugit qd sola milica si pinguis fuerit nō
formidat.

Capitulum. xxi. Regule
quarti libri de vineis

Am inueniant multe vinearū varia-
tes. vnusquisqz sue patrie morem obser-
uet. alioqū laboratoꝝ eos procurantū parie-
tur defectū. Loc⁹ mediocriū qūtanis vitis de-
siderat tepidū magis q frigidū. et siccū poti-
us q vmbrosū. pcellas nūiū vītoꝝ for-
midat. Quilo vites sibi obiectas secūdat. au-
ster nobilitat. I arbitrio itaqz nō est de vino
plus habeam⁹ an melius. Campi largius vi-
nū ferūt. colles nobili. Locis frigidis a me-
ridie vineta ponant. calidis a septētrione. et
peratis ab occidente vel oriēte. Loca naturāle
pe vīto mutāt. et ideo eaz genera cōuenient
apert. plano loco vitē statuas q nebulā su-
stinet et puiuas. collibz q siccitate durat. vī-
tos pingui et agro graciles et secūdos. mē-
seraces et solidos. frigido et nebuloso eas que
hyemē celeri maturitate pueniūt. aut q duris
aciuis inter caligies securi. Forēt. vītole te-
naces. calido generi teneriores. et hūidi sicco
easqz pluiuas ferre nō possunt. Eligēda sunt
genera q pro fossile vicioꝝ suoz. cōtraria lo-
ca diligūt his i qbus durare nō poterūt. pla-
cida sane regio et serena tute gen⁹ omne susci-
piet. industrius vir pbara diligat. et locis ta-
libus mādet q mutari possunt illa vī fuman-
tur. Solū ad vineas ponēdas nec spūsū ni-
mis nec resolutū neqz exile nec lenissimū esse
debet. nec cāpestre nec pēps. nec siccum nec
viginosum. nec salsum nec amaz. sed qd in-
ter oēs nūmētas tēperamētū tenebit. et pro-
pimus raro q depressio fuerit. Ad vineas ni-
des agros et maxie siluestres eligam⁹. detri-
oz oibus est in quozū fuerint vineta vetusta.
q si necessitas coegerit pus multis aranibz
radices poris vitis dissipent. Omīs locus
pastinādus pus impedimētis oibus libere
tur. ne fossa terra post calcatu assiduo solidet.

Capitulu. xxi. De electi-
one plantarum vītis.

Lante vitis que mense octobris vel
marci abscondunt ante meliores sunt
q̄ alijs teporibus colliguntur. de vi
nea nimis pingui cum i loco exili desideras
plantare non sunt colligenda fermenta. Eli
genda sunt pangenda fermenta de vite media
quinqs vel sex gemmarū spacio ⁊ veteri pro
cedenda. Summa flagella repudiemus preci
pue cum in arbores vinea plantare volum⁹.
sed ⁊ Pampinis qui de duro nascit pro fru
gifero non ponat. Fertilitatis vitis certus est
signū si de duro aliquo loco fructū citabit. et
ferū impleuerit ramulos et omni parte surge
tes. vno solo anno vitis fertilitas explorari
non potest. sed in quatuor vera generositas
fureulorū. Nouellus palmes nihil habes ve
teris i quo frequēs nodus exuberat debet el
gi ad pangendum.

Capitulum. xxij. De re gulis plantationis vitis.

I pinguis est terra. maiora inter vites
spacia relinquamus. si exilis angusta.
Non est vno genere vitū omne pastinū con
serendū. ne anni iniquus graui vindemie
sem omne concludat. In aquosis locis post
bremē. in siccis po ante hyemē vitulus vinea
plantabit ⁊ propago ducetur.

Capitulus. xxij. De in sitione vitis.

Runcus vitis inferendus eligatur soli
dus. q̄ humores exuberet alimēto. nec
vlla venustate aut iniuria laceratus areseat. in
tra terram vel sub ea vitis inserit. Nam sup
eam difficilius comprehendit. Inferendi sur
culi solidi sunt rotundi gemmis spissis ⁊ pluri
bus oculati. et q̄bus duo vel tres insitioes
sufficiunt. Insita vitis optime ligatur. et a so
le ⁊ vētis experimēto aliquo defendat. ne hy
quantan hic adgrat. Cū calor ipis insita vi
te inuadit ipsi puniculo tenuis humo debet
circa vespas frequēter effundi. cū gerimē insi
te vitis accipit nutrimentū adiutorio alicui⁹
pali debet annecti. ne motus aliquis fragile
fermentū quaſſet etatem.

Capitulum. xxv. De pu tatione vinearum.

Inearū putatio log⁹ frigidis post hye
mē. calidis po et tēperatis ante et post
comode celebrat. auferenda sunt lera intorta de
bilia supflua ⁊ malis locis nata fermenta. in lo

cis letis ⁊ clemētorib⁹ altius licebit vites ex
padere. in exilib⁹ aut estuosis vel declinīs bu
milior est habēda. Vltimudo vel paucitas
fermentorū scdm virtutē vitis relinquat ⁊ so
li. Vtēra fermenta q̄bus pmi anni fruct⁹ pe
pendit oia rescindant. ⁊ noua circumcisis ca
piolis ⁊ ramulis inuicib⁹ dimittantur vites
imptū fertiles. in q̄bus frequēs nodus exube
ret strice. que po gemas per loga inter nodia
distulerint largi⁹ sunt putade. In vitib⁹ pu
tādis tria cōsiderāda sunt. fructū spes. suc
cessura materies ⁊ loc⁹ q̄ seruet et reuocet. Vi
tis q̄ mature putat citius pullulat. maioraq⁹
fermentā producit. q̄ autē tarde putat fert⁹ pul
lulat. ⁊ fructus pluris profert. Post bonaz
vindemie fructus puta. post exigua largius
plurimū profert vitib⁹ ⁊ precipue nouellis. si
ab eis ablaqueatis supvacue rescindant radi
ces quas in summo producit.

Capitulum. xxvj. De fol sione vinearum.

Elebranda est fossio vineaz anteq⁹ ni
mis gemetur gescat. q̄ si fossore aper
tus vitis oculis viderit cecabit spes magna
videmie. q̄ florent ⁊ stat nō esse tangēda. Fos
sio vineaz fiat cū terra nō nimis mollis nec
nimis sicca est. sed cū pulueris fabilis medic di
spostiois existit. sit aut studiu⁹ vt vniuersa ter
ra moueat equaliter. ⁊ maxime iuxta vites. vt
in ea nihil crudi soli remaneat. quā rem dili
gens cultus explezet.

Capitū. xxvij. De vuis et vino.

I vne pigues quasi mature frondib⁹ p
latera denudent ⁊ colligant roze cōsum
pto ⁊ acre sereno vinū fiat potētius ⁊ melius
duratur. Que lucide nō pigues nec cōſūpre
potent⁹ nimis mature dulci⁹ acerbē acerb⁹
aq̄ſe aquosi⁹ vinū pducit. Que in augmēto
lune collectet min⁹ seruabile faciūt vinū. plu
rib⁹ et causis ledit ⁊ turbat. vicz calore ac fri
gore fetore. tonitruis fortib⁹. tremotu ac mo
tu valis. ⁊ australib⁹ vētis q̄nq⁹ parū. et tunc
modica cōtraria medicina curat. q̄nq⁹ multū
⁊ tunc requirit fortior. q̄nq⁹ in tm q̄ calor
naturalis in toni extinguit. et tunc nullo mo
do curari potest. q̄a motuo nulla potest me
dicina conferre.

Capitulum. xxvij. Inci piunt regule quinti libri. De arboribus.

¶ Icet qdam arbores desiderat aerē calidū. quedā frigidū. 7 plurie tēperatū. 7 qdam terraz pingue. et qdam macra. in hoc mō conueniūt q oēs terrā in superficie sicca 7 in vi fecerit humectā requirit. Autūnali tpe arborū opet denudari radices. 7 aliqd poni leta minus qd p plauie fluxū cooptis radicibz apponitur. q si nimis fabulosa fuerit terra congrue recipiet qretā. 7 si nimis cretosa fabulosa apponit. in pingui solo plus in ciliis minus. Arborū stipites eleuent a terra. plāte arborū a tpe quo posite fuerint vsq ad triennū non putent. Ab adulescētia plantaz vsq ad debili cōplementū eaz sollicitē curādus est vt stipēs in ramos. 7 rami in fēgas. 7 virgē in frāgra fructifera diuidant. succedente autē senescute recidat ab ea eis siccitas 7 ramorū supfluitas. quā cū fructibz neqz cōmode sustētare. Omia arborz putatio quādocūqz a tpe ca sus folioz fieri pōt pter gelidū acumen vsqz incipiūt pullulare. Attēdere opet ne spuria in arboze nata aut iuxta stipitem ex radicibz erūpētia dimittant. sed ea vsqz ab initio amputari herbas q suarū radicū magnitudie arboribz obsunt plurimū circa eas euelli opozet. Si arbor vermiculolos pofert fructus. supra radices terebret truncus. 7 in forāmie querquins cuneis infus. Cū languescūt arbores eis ablaqueant alterius dispositionis circa eas terra ponatur.

Capitulum. xxx. Inci-
piunt regule septilibri De ortis. Et pmo de aere terra 7 situ eorum.

Rurs desiderat aerē liberū 7 temperatū. vel tēperato proximū. nā loca nimie caliditatis aut siccitatis formidat. nisi multis plauis vel irrigandis adiuet. Loca etiam in tēperata morificātie frigiditatis tollere nō pōt. 7 in locis vmbrosis nullius vel modice vilitans exiit. Omis desiderat terrā mediocriter solutā 7 humidā potius q sicca. creta em est ortis 7 eoz cultoribz inimica. herbe in min⁹ soluta terra nate in pncipio veris optime cōualescūt. sed in estate siccant. Felicitas orti positio est vt supra se riuū habeat quo possit per conuenientes sulcos cū opus fuerit irrigari. Nā ortus q celo clemēti subiacet. 7 humore fontano pcurrit prope est vt sit liber. et nullā serendi disciplinā reqrat. Terrā desideratorius pinguisimā. ideoq in altiori pte si mū semp habeat. cui⁹ succus eū sponte secundet. 7 ex eo semel quolibet anno singula orto

rū spacia impiguent cū seri vel plantari debent. sit autē do omni proxim⁹. lōge tamen ab arafitus. nā puluere paleaz qui herbarū folia pforat 7 ericcat patit inimicū. Felicitas orti positio est cui lenis inclinata planicies cursus aq fluentis per latera discreta deriuat.

Capitulum. xxx. De p-
stino ortorum.

Artes orti sic diuidende sunt. vt bee in quibus autūno seminabit verno tēpore pastinent. Et quas seminis vere complebimus autūni tēpore debemus effodere. vt vitraz pastinatio deo coquat beneficio algoris et solis. Si pō penuria terreni habeat quoscūqz anni tpe terra inter humiditātē 7 siccitatem inuenit equalis pastinari potest. 7 statim seri si fumo fuerit impinguat. Faciendū est orti spaciū primo profundū et grossū. 7 super ipm spatio letamine iterū minutatim passinet. 7 terra cum letamine misceat. et quantū potest in puluerem deducat.

Capitulum. xxxi. De se-
minatione ortorum.

Ocis frigidis autūnalis sanio matur⁹ fiat verna tardius. In calidis vero autūnalis serius. 7 verna maturius fieri potest. Herbe possunt cōmode seri separatim 7 mixtim. vt immixti sans euellant que fuerint trāplantande. ceterē pō ibidem suscipiant in crementū herbe que trāplantari nō debent spūs suos seri debent. Cauendū est ne que sparguntur semina sint corrupta. ideoq eligēde sunt que formā habent interi⁹ albā. 7 que magis fuerint ponderosa 7 grossa. 7 in pluribz eoz sint italia. que nō excesserint anni etatē. Sepe prouenit q semina quātumcūqz sint bona. si iacta fuerint non nascant. ex aliqua malicia corporū celestium impedita. Plurim⁹ inuenit vtile diuersa semina simul seri. ne tempus alicui semini quādoqz contrariū ex toto terram denudet. Omniū herbarū optima sanio est cum luna fuerit in augmēto. Sepeqz euenit. vt non sit vtilis sanio. que fit cū luna procceserit in defectu. Omnes fere herbe cōmode trāplantantur cum aliquantulū creuerint et terra non fuerit nimis sicca.

Capitulum. xxxi. De in-
uamento ortorum.

Lurimū confert ortis. si tam manibus q sarculo herbe nociue quonies appa-

rurint dissipent. ne melioribz nutrimenta sub
ducant. Et his q plurimu nocent ortis. est am
bulare per eos vel terra mouere cu fuerit ni
mis mollis. Si tra orti nimis cretosa est mi
sceat eidem sabulu. vel letaminis multitudine.
z terra spississime moueat. Et si adeo sabulo
sa est q humor coceptus nimis facile resoluat
ur. eidem misceatur letamen z creta.

Capitulu. xxxij. De col lectione herbaru florum seminu z radicum.

Erbe propter cibū colligēde sunt cum
carū folia ad debitum vel quasi puen
rint augmentū. Sed propter medicinā col
ligere oportet postq magnitudinis integri
tate habent anteq ipsarū alteretur color z ca
dant. Semina colligunt postq eorum figit
terminus. z ericant ab eis cruditas z aquo
sitas. Radices sumende sunt. cū adest folio
rū casus. Flores colligere oportet post opera
tionē integrā. ante exterminationē z casum.
Fructus quidē colligēdi sunt. postq sunt cō
plemētū eorum anteq sint ad cadendū pa
tati. Quēcūq colligunt decrescēte luna mē
liora sunt z magis seruabilia. z his que colli
gunt in eius augmento. Et quēcūq colligū
tur in claro aere meliora sunt his que colligū
tur in dispositione humiditatis. z in vicinitate
sporis pluriarū.

Capitulum. xxxij. De seruandis herbarum.

Erbe siluestres domesticis sunt fortio
res. z minoris quantitatis scdm Plini
um. Et ex siluestribz mōtane sunt fortiores.
Et illa quarū loca sunt ventosa color sit ma
gis tinctus. z sapor magis apparens. z odor
fortior. erunt potentiores in genere suo. Vir
tus herbarū debilitat post duos aut tres an
nos scdm Plinium.

Capitulum. xxxij. De cō seruatione herbaru foliorū seminu z radicū.

Erbe flores z semina seruāda sunt in lo
cis siccis z obscuris. z in sacculis vel va
sibus constricta seruānt. z precipue flores ne
odor z virtus exaltet. Radices melius in sub
tili arena seruānt. ne sint radices q siccitatem
seruet. q similiter in loco piceo z obscuri meli
us seruabunt. Semina porro z ceparū z q
runda aliarū herbarū melius q aliter in su
is siliquis seruabuntur.

Capitulu. xxxij. Incipi unt regule libz septimi. de pratis z nemoribz.

Rata desiderant aerem temperatū. aut
frigiditatem z humiditatem proximū. Nā
supflua frigiditas impedit generationē ber
baru. Et nimia caliditas aut siccitas omnes
vigorem cōsumit. terrā desiderant pinguem
ad herbarū copiam. sed ad saporositatē requi
runt mediocrē. z nimis macra omnino refu
tant. Aquaz desiderant precipue pluuialem
z calidā. aut lactale pingue. sed a gelida val
de leduntur. Situm optant depressum. vbi
continuo sit humor inclusus. Nimis autem
profundus non est aptus ad aliquas bonas
herbas. sed ad paludales insipidas.

Capitulu. xxxij. Quali ter prata procurentur.

Rata licet naturaliter p se proueniant.
sunt etiam ope manuali. eturpatie ne
moribus. z agrestibus locis. vel cōplanatis
agris aratis. z vicia cū semine satis pra
ta optime procurentur. Sed omnia impedi
mēta que in eis nascunt tollant z herbe gros
se inuulnes post magnas pluias radicibus
euellant. prata que pluries irrigantur esse.
pluries fructificabūt. z secabunt in āno pra
ta vetusta musola radant z sterilia facta plu
ries arantur ac de nouo serantur.

Capitulu. xxxij. De se tio qualiter procreat z de vilitate eius.

Enun secandū est tēpore calido ac se
reno. cū aeris siccitas duratura spera
tur. z herbe ad debitū peruenerint augmen
tum. floresq cōpleuerint nec arefcere incipio
runt. fenum cōmode sub tecto seruāt. vel sub
duro preparatum. ne aqua in eū intrare pos
sit. fenū magne vilitatis existit cum ex eo be
stie laborātes ac oues toto tempore anni vi
uere possint.

Capitulu. xxxij. De ne moribus qualiter sunt.

Emora vel naturaliter proueniunt dis
uersarum arborū. sed varietatē terrarū
ficus z aeris aut institunt ab homie qui ne
mus plantare intendit consideret primo sitū
z naturā terre. ac aeris in qua facere nem
pit easq solū considerat arbores. que illi lo
co cōueniant. z tandem votū instituentes ad
impleant propinquas ac distantes arbores

placet. scdm qd amplius vel minus radices z ramos extendunt.

Capitulum. xl. Incipiunt regule octau libri de viridarijs z rebus delectabilibus.

Viridaria quedā sunt ex herbis. quedā ex arboribus. qdam ex vniſq. viridaria herbarij deſiderant terrā macrā z ſolidā. vt herbas ſubtiles z capillares producant. q precipue viſum delectat. viridaria circa ſe habere debent odoriferas herbas diuerſorū generū. que ad delectationē conferant ac ſalutem. nam omnis odor eſt anie ſuauiſſimus cibus. viridaria requirunt a meridie ac occidēte arbores bonas ac raras. ab oppoſitis loca patula. vt aurā delectabilem nō nubeant. nā vmbra malorū arborum eſt nociua. Super ſua vmbra egritudines generat z aure ſalubris ſanitate corrumpit. viridario debent fieri magna vel parua reſpectu habito ad nobilitatem potentiā z diuitias dominorū. in viridarijs vniſq. qd genus arborū in ſua acie ſine admixtione alterius poni debet. vt delectationē augeat. ac decorē. magne arbores in viridarijs diſtare abinuicem viginti pedibus in acie debent. parui decē. ſed decē acies vna ab altera poterit quantū placuerit plus diſtare. arborū acies in viridarijs foſſorē requirunt. exceptis malis vt poſſint diu durare. ſed inter vnam z alterā aciem prata conueniunt. in viridarijs non debet quis ſuperflue delectari. ſed tunc precipue cū ſerijs neceſſitas q ſatis fecerit rebus viridis. z decoza minuto circa raris habitacula multā delectationē aſſert. plurū delectat agros habere magnos et ſeriles q rectos habeāt fines ac ſoueis ydoneis cingant. z ſepibz bonasq. arbores circū habeant. ac intrinſecus vjs oportunitis arboribus. fonte ac fluuio riualis ſint ornati.

Capitulum. xli. De delectationibus vinearū vini.

Vitū delectat habere vinea decoza diuerſorū bonorū generū vnas ſerentia. nō omnia que de mirabilibz vuarū ab antiq. ſcripta ſunt. p experientiā reperiunt vera nō ab ocioſis peritis oīno ſpernēda. ne forte varietas tēporū ac locoꝝ aut impericia raro p bñis experiente decipiat. plurimū delectat habere vina diuerſoꝝ colorū. ac ſapoꝝ q nō deſicile fieri pōt. ac vina medicinalia indigētibz ſatis inueniunt vtilia.

Capitulum. xlii. De his que circa arbores delectatione augent.

Agne delectatiois eſt habere in pꝛimo locis bonaz arborū copā z generū diuerſorū. ideoq. indigēs paterfamilias vnde cūq. deſerre debet. vel curare qd ab alio deſerat. z ea in cōgruis ordinibz inferere vel plantare. plurimū delectat inſitiones hē mirabiles z in vna arbore generū diuerſorū. z ideo paterfamilias diligens hoc procurat. multū delectat arbores bene formatas. z recte ſtantes habere. ideoq. curandum eſt ne tormoſe ſint. aut ramos nimis deformes habeāt. vel depreſſos. multe mirabiles inſitiones ſe oſtendunt his q tēptant oīa experiri. Si arbores fructificare ſciant ramuſculus z res laſcīua pulueri zata vel cuiuſlibet loco coloris medulle includat. in eo fructus acquirit virtutē vel coloris incluſi.

Capitulum. xliii. De delectationibus ortorum z herbarum.

Lurimū delectat habere ortū benedictiſſimū. ac ſufficienti induſtria cultum. ideoq. paterfamilias diligētē procurat. q habere in loco pꝛimo ac ſoluto. Cui ſons vel riu⁹ p diſcreta ſpacia deſluat. vt irrigari poſſit tpe magni eſtus. oīa genera bonaz herbarū in loco hē delectabile atq. vltimū eſt.

Capitulum. xliii. Incipiunt regule noni libri de aialibz nutriendorū.

Antiquiſſimis tēporibz viuēbāt boies ex his ſolis cibis q naturaliter in colta terra ferebat. deinde coſequentē cepērūt vīare agricultura z paſtoricia. nūc pō z ex eiſde viuūt z ex ſciētijs ſcriptuaz z artibz inſinuis. Singuloꝝ generū aialū domeſticoꝝ alia in diuerſis regionibz adhuc ſera cernunt.

Capitulum. xlv. De equis z equabus.

Vi equos aut equas emere vult expedit. vt etatē genus formā laudabilē. ſanitatē z egritudinē. bonitatem z maliciā recte cognoſcat. Equorū z ceteroꝝ animalū indiuiſas vngulas habentū. ac cornutoꝝ etas deſibus plene cognoſcat. Scalioes ita cuſtodiendi ſunt. vt parū eſtēt vel nihil. aut aliſa tigent. ac bis in die tñ admitti debēt. ſi generoſos pullos creare voluer. Eque pꝛonates teneri debēt nō multū macre nec pigres. nec

veganf. nec fame frigusq; tollerēt. nec in se
locis cōprimant angustis. Et q̄ generose q̄ ma-
sculos nutrit aliteris tñmodo submittant
annis. vt pullis copā puri lactis infundant.
Admissari q̄nos annoz esse dz. sed semia bi
ma cōcipit. pullus teneri debz; p̄cipue in lo-
co mōuoso petroso. z sicco. z duobz tñ annis
matre sequat ad pascua. Cum pulli domādi
sunt suauiter tēgant in stabulo. z freno teneant
tur ibi suspēsa. vt assuefcāt tēgi. z frena vide-
re. Loca equoz debent in die mūda teneri. z
nocte lectus vsq; ad genua fieri pzo q̄te. ma-
nos tolli. z dorsum tergi ac oīa mēbra et. de
inde puo passu ad aquā duci. z in ea vsq; ad
genua spacio lōgo teneri. z cū redierit anteq̄
stabulū intret crura tergi z oprie siccari. Cō-
pler? equ? in p̄cipitibus carnis esse tened. vt
possit securi eq̄tari Nā pignedo nimia egri-
tudies z nimia macies debilitat z deformat
tate inducit. Equ? sudat? v? fortit calcace?
nō dz aliqd comedere v? potare dōec coop?
z paulū duci? a sudore atz calore fuerit libe-
rat. Et q̄ vilis est tpe calido coopura linea
p̄ter mulcas. z tpe frigido lanca p̄t frigus.

Capitulum. xlvj. De do-

ctrina z morigeratione equorum.
Quis q̄ domari ac morigerari debz; p̄
mū adhibeat frenū leuissimū. cū mor-
sus sit melle vel alio dulci liquore punctus. z
leuit ducat ad manū. deinde sine sella leuiter
equitet. z postea cū sella p̄ loca plana donec
frenū z sella quiete recipe assuefcāt. Equ? cū
freno leui z sella leuiter p̄gere assuefcāt debet cū
fortiori freno si oporteat p̄duci ad agros ara-
tos boza breui z frigida. z instrui ad notādū
p̄mo deinde ad galopandū breui saltu duci
enā in ciuitate p̄ loca fabrilia debet. Cū equ?
se habuerit cōueniēter ad frenum ad cursum
assuefcāt debz; sūmo mane semel q̄libet septi-
ma vsq; ad quartā partem miliarij vnus p̄i-
mo ac postea longiori spacio.

Capitulum. xlvij. De ge-

nerali cognitione z pulcritudine bonitatis z
malicie equorum.
Quis pulcr. corp? habet magnū z lō-
gū. z sue magnitudini ac lōgitudini p̄-
portionabiliter oīa mēbra mīdet. pilus paui-
s z obscurus a pluribz habet p̄cipuus. equus
bñs nares magnos z inflatos. z grossos ocu-
los audax naturalit repit. equus bñs costas
grossas. z ventrē ampliū z deorsū p̄dentē la-

boriosus ac sufferēs in dicat. equ? habēs am-
pla z extensa garetia. z calces turbas. in mo-
tu celer z agilis esse debet. equ? habens iūcti-
ras crurū naturalit grossas z pastoralia cur-
ta fortis ēē censet. equ? habēs crura z crurū
iūcturas bene pilosas. z pilos eaz longos la-
boriosus existit. equ? bñs maxillas grossas
z collū curuum nō defacili affrenat decenter.
equus habēs vniuersas vngulas alias nun-
q̄ duos pedes habebit. equ? bñs auriclas
p̄dentes z magnas. z oculos cōcauos. lentus
ac remissus existit. equ? cū anteriora crura
semp moueri vident malozū est morū. equus
mouens caudā supius z infer? mali est vicij.

Capitulum. xlvij. De in-

firmitatibus equorum.
Britudines accidunt eqs in capite v̄tre
tergo cruribz pedibz ac vngulis. aliquā-
do et humoribz z sepe et negligētia vel mala
custodia. Dolores accidunt eqs aut ex sup̄flui-
tate humorū malozū in venis sanguis cōten-
toz. aut ex v̄tositate ingredite in corpus eq̄
calefacti p̄ poros ap̄tos. vel intestinis ex vi-
scosis hūoribz orta. aut ex sup̄flua cōmestioe
ordei vel alteri? tumefacti? stomacho seu v̄-
tre. aut ex sup̄flua retētiōe v̄ine vesicā inflā-
tis. his oibz generale remediū est q̄ equus p̄
stabulū cū eq̄ libere p̄mittat abire. sal in acce-
to sufficient insusus plurimū valet cōtra om-
nē tumefactionē incipientē in dorso. In mul-
tis equoz egritudinibz coctura vltimū est re-
mediū. sed debz; diligētissime custodiri ne co-
ctura possit mordere. vel ad aliquā rē fricare
q̄a ex nimio p̄uritū locū dentibz vsq; ad ner-
uos v? ossa mordere? Nō sūt signa q̄bz cog-
scat in q̄ p̄te corporis pariat equ? z q̄bus p̄no-
sticari pōt liberatio z mors equi q̄ p̄ regulas
scripta sunt omnia in fine tractatus equozū. z
ideo hic obmitto.

Capitulum. xlix. De bob?.

Radus etatis boum sunt q̄tuor. p̄ma
vituloz. scda tumētoz. tertia boum no-
nelloz. quarta vetuloz. q̄ armētozū gregem
emere vult obseruare debz; p̄mū vt sint vacce
ad fruct? ferendos etas pōt? integre q̄ imp-
fecte bene cōposite vt oīa mēbra sint grossa z
inuicē sibi respondeāt. armēs boum z vac-
carū paranda sunt loca byeme maritima esta-
te frigida z opaca mōrana. stabulū boum esse
debet arena vel aliq̄ genere lapidū strata ali-
q̄tenus deuexo vt elabi possit humor. z con-

tra partē glaciā aliq̄s obſistere debet obie-
crus. Cauendū est etiā ne anguſti? ſtent aut
feriant. aut cōcurrāt. ac eſtate oprie ſepe clau-
dunt a cabanis z ceteris beſtiolis cōcitenſ. de-
bet etiā his ſemp ſtratū multū teneri. quo me-
lius cōquieſcāt. Et ſtate his. hyeme ſemel diu-
cant ad aquam bonos ſani fortes z agiles co-
gnoſcunt. facile ſe mouēt cū tāgunt. vel pun-
gunt. z habēt membra groſſa z auriculas ele-
uatas. Pulcri autē fortes generaliter cogno-
ſcunt. ſi oīa mēbra groſſa ſunt. z ſibi inuicem
bene reſpondent.

Capitulum. i. De Quibus.

Aues boue cognoſcūt ab etate ſi que-
rent ſunt neq̄ mere agne. Item a for-
ma. ſi ſunt corpe ample. lanā habēt multā z
molle villos altos z denſos corpe toto. ſani-
tas omniū cognoſcūt. ſi apianſ earū oculi. z ve-
ne ſunt rubicunde. ac ſubiles. ſunt ſane. Si
pō albe vel rubicunde z groſſe. ſunt infirme.
Itē ſi capite i pelle colli z ante tracte. viſ tra-
hi poſſunt. ſunt ſane ſi facile ſūt infirme. Itē
ſi audacter vadūt per viā. ſunt ſane. Si mole-
ſte capite inclinato. ſunt egre. Ques p totum
annū int? z foris ſunt recte paſcēde. itabula
ydonea ouibz ea ſunt q̄ nō ſunt in loco vento-
ſo. in qbus ſit ſolū ſtramētis ydoneis ſtratū
atq̄ procliuū vt mundari poſſit ab hūiditate
vine. q̄ lanas corrūpit z yngulas ſcabras ſie-
ri cogit. paſca ouibz vilia ſunt. q̄ in nouali-
bus vel pratis ſiccioribz excitant. paluſtria pō
noxia. ſilueſtria damnoſa lauā. ſalis pō cre-
bra conſperſio debet pecozis leuare faſtidii.

Capitulum. ii. De apibus.

Apes naſcunt p̄m ex apibz prim ex bu-
bulo corpe putrefacto. Apes optie ſūt
que rotūde ac varie. ſanitat? ſigna. ſi ſunt fre-
quentes in eramic z ſi nūde z ſi opus q̄ faci-
unt equabile eſt. ac leue. min? valentiū ſigna.
ſi ſunt piloſe ac horide vt puluerulente.

Capitulum. iii. Incipiūt

regule decimi libri de ingenijs capiēda aialia
Vniū auiū rapaciū natura eſt. vt ſem-
per ſolet z nunq̄ vel raro ſociate ince-
dāt. eo q̄ in pda nolūt habere ſodalē. z ab oī-
bus qbus inſidiant cognoſcunt inſictu na-
ture atq̄ cū inimicū ſentiūt garrūt z fugiūt.
vel ſe quātūz p̄nt occultant. Aues rapaces ſi
bonis cibant carnibz. z horis cōgruis. z iniu-
ria nō ſit eis. neq̄ cōtra earū volūtate mutū-

tur ad aues. a dñis raro diſcedunt. Si dñs
nō ſequit volūtatez ancipit? vel alter? auiſ
rapacis. ſed in aliq̄ contrariū agit facile ipm
pdit. cū ſit indignis nature. ac leuit trāſcat
Falcones tenēdi ſunt in co ſtatu pinguedia
in quo inueniunt magis audaces z meli? ca-
pere aues. omniū rapaciū auiū eadez eſt fore
natura. Aues ſere capiunt cū auiſ ſeris do-
melicatis. videlicz ancipitre z alturne. falco-
ne. iſmerlo. girſalco. aquilo. gimo. z gimetta.
Aues capiunt rbenibz diuerſorū modor. vi-
delicz ad pantherā annates. rben ſup flumē
extro capiunt grues cigni ſtarne ac anſeres.
Item alio rben anſeres z anates in agris a
prope aquas. Itē parietibz columbi z turu-
res z ſere oēs auicula parue. Itē arolo parue
aues z magne rapaces. Itēz quodā rben ſtri-
cto z longo p̄dices. Aues varijs capiunt la-
queis in terra conſtrictis ac in arboribz circa
nidos. Aues ſere oēs capiunt viſco. videlicz
virgulis ac viminibz z ſuniculis ac viminibz
inuſitatis. Aues omnes capi z occidi poſſunt
baſtiis z arcis z alijs q̄buſda? modis piſces
capiunt rbenibz diuerſorū generum. videlicz
ſcoricaria in mari tranſuerſario. in locis ſu-
mini z lacuū ſpaciōſis rinalibz. in puis aq̄s
z in magnis cū nauī. Itē tacio z negoſſa Itē
in vallibz cū coelegrā z degagna z cū grad-
lis z puis rbeniculis. Item cū ciſtis z caueis
bamo ſpadernis z calce.

Incipit liber duodeci- mus. de his que poſſunt ſingulis menſibus in rure fieri.

A ſuperioribz libris plene tra-
ctatum eſt. ſz neceſſario diſſule
de obus que ſunt in rure agē-
da. ſz vtile videt memoriale cō-
pendioſum facere quo paterfa
milias ad rura pergens facile
ſcire pōt qd vilitatis z delectatōis q̄libet ſe
pote facere poſſit. Et cū modū agendi ſingū-
la videre vult in latioribz z ſpecialibz tractan-
bus ordine ſupradicto ſcriptis congruo face-
re inuenire valebit.

Capitulum p̄mū De agē- dis menſe february.

De menſe p̄cipue in locis calidis loci
habitabilis aeris z ventorū terre z ſi-
tus bonitas vel malicia pōt cognoſci. licet lo-
cis tēperatis alijs q̄buſdam menſibz melius

discernat. Item in locis calidis curie atq; do-
mus satis comode poterit fabricari. et opte
pnt arbores p materia domoz abscidi. Itz
possunt noua stercoza procurari z vetusta ad
agros z vineas trahi. z faba cicercula atq; vi-
cia feri. Itz si agri nō sunt molles pmo pscin-
di. Itz in locis calidis vinces finari atq; pu-
tari pnt. Item sorba plica nuces amigdala et
pruna opte in seminario poni possunt. z arbo-
res gūmose inseri. z ortus si terra non sit ma-
dida fieri. Itz in nouis pratis vicia z herba-
rū semia spargi possunt. z salici pice ac iūci
z canne pro vineis incidi. ac nemoza z omīs
materia tā siluestriū q; domesticarū arborū
ignis relcindi pōt. Item oia vasa vitensilia z
planstra z qūq; in domib; sūt qualescūq;
sit ipis hoc mēse cōgrie sūt. Itz anialia cū-
cta domestica emi z siluestria capi possunt. z
apes de locū ad locū expostare comode pnt.

Capitulum.ij. De agen- dis mense february.

De mense ac ceteris oibus bonitas z
malicia loci habitabilis pōt cognosci z
emi. ac dom? z quecūq; in ipsa z circa ipsam
agēda sunt possunt fieri. Itz possunt letamia
ad agros vineas ortos z prata deferri. z cun-
cta finari. Itz possunt comode agri proscin-
di. z in eis faba cicercula vicia z qdam alia le-
gumia feri. ac frumēta siligo far z spelta run-
cam. z de ipsis ag; derinari. z stramenta in eis
cōburi. Item in locis calidis auena z cicer se-
ri. z in tēperatis z frigidis roblia siue pisum.
Hoc mense locis humidis fieri debet pastu-
rū sicut cultura vbi vinea est plantāda. Et in
locis calidis atq; siccis circa finē vitlter sit
plātatio z insitio eius cū incipiūt esse gemme
suspecte ac nondū aquoso. sed spisso lacrimā-
tur humore. Itz sit optime putatio vinearū
in locis tēperatis z calidis nisi nix multa vel
frigiditas nimis intensa prohibeat. q; qualiter
faciēda sit plena doceet in libro quarto de vi-
neis. Itz hoc mēse comode formant vites ac
vincere arbores. Item hoc mēse amputande
sunt vitib; radices inuiles. ac funāde. Item
palande z relenāde sunt vites. z in locis ma-
rimitis z calidis fodiēde. Itz pnt hoc mense
circa finē stantib; borealib; ventis nō austra-
libus. aere sereno transuassari vīna debilia z
coqui vt a corruptione seruent. Possunt etiaz
hoc mense cū terra nō multū siccā vel mollis
existit omnīū arborū planule. ac semina feri.
transplantari. ac inseri. z maxime si iā cortici

se viridis succus infuderit. Itz possunt arbo-
res putari. formari. z ab omnibus superfluis ra-
mis siccis scabiosis z inuilib; liberari. Itz
rosaria z cannetia noua institui ac plantari.
Item debent hoc mense si terra non est siccā
vel mollis fieri orti. scilicet ligonifari vel ali-
ter fodi fumari. z ex omni genere herbarū que
vere terre tempore mandant feri. vt sunt alex-
antriplices anisum aneti apium absinthii ar-
themisia abrotanū blica basilicon caules ce-
pe feniculus gabuxia liquericia lactuca mē-
ta porrum papauer petrosiliū pastinata z ce-
tera herba. ac etiam medicinales herbe silue-
stres possunt feri hoc modo in ortis z alibi.
Item hoc mense plātari z curari. possunt sic-
ce de viminib; vlt spinis z alia materia lepes
feri curariū agrozū vinearū atq; ortozū
Item hoc mense plātari z feri possunt nemo-
ra ac salica tam domesticarū q; siluestriū ar-
borū. Item viridaria ac cetera delectabilia.
que in octauo libro clare scripta sunt hoc mē-
se comode fiunt. Itz hoc mense armēta equo-
rū z alinorū ac bouū. Item greges omīū ca-
prarū z porcorū emi ac procurari comode
possunt. z leporaria comode fieri ac piscine.
vt plene in libro nono tractatū est. Item pa-
uones anseres gallie atq; columbe. quia hoc
mense calere incipiūt z cubare procurari de-
bent vt superius scripsi. Itz possunt hoc mē-
se apes emi. z debent pluries fumigari. z ab
omni putredine liberari. z mali reges occidi.
z cetera fieri que plenissime scripta sunt in tra-
ctatu ipsarū. Item hoc mense ancipites z
falcones optime procurari ac circa finē ipis-
us in muta poni. possunt etiam hoc mēse ca-
pi fere bestie. aues z pisces varijs z diuersis
ingenijs supra scriptis.

Capitulum.iii. De agē- dis mense marcij.

De mēse locis temperatis optime pro-
scindunt agri. si in eis superflua humi-
ditas est cōsumpta z terra iam ad equalitatē
inter humiditatē z siccitatē peruenit. Itz se-
riur auena z cicer. z canabū circa finem.
z faba in locis frigidis et intemperatis in ini-
tio loco pingui. z que ianuario sata sunt nūc
runcaū cum quatuor foliozū existit. Itz run-
catur z herbis mundat frumentum spelta or-
deum. Itz hoc mense seriē milica z milium
panicum z fescoli feri possunt. Item putant
z inserunt vites circa initium. z relenant. de
inde ligonifent cū terra fuerit tēperata. Item

colligunt et plantant vites hoc mense atque pro-
pagant et renouant. Item trasuasant vna se-
reno aere. et borea flante. Loquant etiam de-
bilis ut seruent melius. ne voluant. et optime
impleant vasa posita in penu frigida. et clau-
dunt ut parū spirent ne accitosa fiant. Item
hoc mense plantari transplantari et circumso-
di possunt omnes arbores. ac inferi que gū-
ma carent. Item hoc mense pastinant omni fi-
manē. et in eis seruntur omnia semina specifi-
cata in februario mense. ac etiā cucurbite me-
lones cucumeres et citrulli circa fines. ac etiā
salutia plantat hoc tempore. ramulis in terram
infusis. Item locis frigidis prata purgari de-
bent. et temperatis ac calidis custodiri hoc mē-
se precipue comparandi sunt equi et eque bo-
ues et vacce. verres et scrophe. ac facienda ar-
menta et greges. et masculi seminis admitten-
di. Et domadi sunt alui a vermiculis et om-
ni. Item hoc mense ancipitres et astures mu-
nita magnis gabis sunt ponendi. et bouis car-
nibus nutriendi. Item hoc mense possunt ca-
pi bestie aues et pisces. nisi sint tales qui solū te-
poribus frigidis vel niuii capiuntur.

Capitulum. iiii. De agen- dis mense aprilis.

De mense prosciunt pingues agri
humidi qui diu aquā tenet. et sica secū-
da vice arant. Item serit comode cicer in lo-
cis frigidis. et canabum et milicia in locis tem-
peratis circa principium. Item sossio vinearū
in locis frigidis et etiam temperatis. et vna non
debilia comode trasuassari possunt. Item hoc
mense malapunica possunt seri. Item ipa pos-
sunt inseri. et persicus inoculari. ut palladius
ait. Item hoc mense locis calidis tonduntur
oues et sero tā fetus signant. et arietes admit-
tuntur ad oues. et equi et asini ad equas et as-
inas. Item debet omnes arborū plantae hoc
mense ab animalium aggressu diligenter tueri.
Item hoc mense comode serunt cucurbite citrul-
li cucumeres et melones. et ceterae herbe si riga-
ri possunt. ut palladius ait. Item columbis lo-
cis tā aratis danda est esca. quia parū in agris
inueniunt unde viuat. Item sicut palladium
quēde sunt apes. et alui purgandi. et palio-
nes necandi. qui nunc habundat florentibus in
aluis. Item hoc mense sicut alijs estiuis mē-
sibus possunt capi bestie aues et pisces.

Capitulum. v. De agen- dis mense maij.

De mense pigues agri et qui diu aquā
tenent prosciunt cum omnes herbas
protulerint. et eorū semina nondū maturitate
firmata. et siccū possunt scda vice arari. Nūc
oia quae sata sunt spe florent. nec tangi a cultore
debeant. Item in locis frigidis et humectis
nūc serunt faseoli milii et panicū. Item hoc
mense. ut dicit palladius. materia cededa est.
cū silua est omni fronde vestita. Item seminaria
sodiunt assidue et vinee scda vice ac etiam
pampinant. Item in locis pgelidis ac pluuio-
sis putant oleae. et eius mustus abradat. ac si
quis lupinū stercoreandi agri causa seminauit
nūc debet euertere. hoc etiā mense. ut idem
scribit locis calidis emplastrari persicus po-
test. et citri arbor inseri. et similiter ficus. et dis-
ponit planta palme. nūc etiā cacorū spacia quae
per autumnū feminibz implenda destinant.
aut plantis couenit pastinari. Item hoc mē-
se serunt coriandri et appii et melones citrul-
li cucurbite et cucumeres et cardines et radi-
ces et ruta pange. potri quoque planta trans-
fert. ut irrigandis animet. Et optime cau-
les et cepe transferunt hoc mense. Item serit
portulaca et quocumque tempore serat. calido
tempore tantū nascit. Hoc mense locis mariti-
mis et calidis recidamus fena priusquam exar-
scent. Quia si pluujs infusa fuerint ante couer-
ti debent. quia pars ipsorum summa siccet. Item
hoc mense castrari debent vituli. et ouium cele-
brari tonsura. Item coagulatur lac. et fit case-
us modo predicto. Item (ut ait palladius)
debent nūc occidi reges apum. quos greci ce-
stros vocant qui hoc tempore nascunt in extre-
mis fauorū partibus. Item papilioes necā-
di sunt modo predicto.

Capitulum. vj. De agen- dis mense iunij.

Ense iunij pparada est area. et omni stra-
mine fimo et puluere optime liberanda
Nūc seri pot milii et panicū. nūc ordei mes-
sis primo recipit. postea circa finē tritici mes-
sis explet in locis calidis et in temperatis inci-
piat. Nūc in frigidissimis locis quae maio prius
missa sunt faciem. agros eque prosciunt
herbosis locis missa sunt faciem. ac frigidis
vineta aptabimus. colligem. vicia. fenu gres-
cum relecibim. ad paulū. Item hoc mense
peragenda erit leguminū messis. nunc et faba
luna minuere vellet. et excussa et refrigerata re-
ponet. lupinus etiā hoc mense colligit. nunc
pira vel mala ubi ramos multa poma den-

habunt interlegēda sunt omnia viciosa. Hoc mense ramus punici potest intra ficule valculū claudi. vt ad eius magnitudinē poma reddat. Item hoc mēse sicut in iulio fit insitio q̄ dicit emplastratio in piris. z malis z ficubz. z oleis. z ceterozū. q̄bus in cortice pinguis succus cōtinetur. Item hoc mēse optime serit borago z portulaca z alie multe herbe. si p̄nt irrigantibz adiunari. hoc etiā mense secant opime prara flore cōpleto z nō ericcate. hoc etiā mense vituli recte castrant. z caseus cōsiccificat. z ones in frigida regione tūdunt. Item hoc mēse alucaria castrabunt. si multam melis habuerūt z mel cōsiccificat z cera. Hoc etiā mense noua egrediuntur examina. ideoq; cūssos debet esse semp̄ attentus ne fugiant. precipue vīs in octaua v̄l nonā botam z semp̄ debent esse alucaria p̄parata et ea colligere debet ac in suo loco collocare. vt in suo tractatu dictum est plene.

Capitulum.vij. De agendis in mense iulij.

Ense iulij agri proscissi scda vice arandi sunt. nūc locis t̄patis tritici messis z leguminū nondū expleta complent. Item siluestres agri v̄ltime extirpantur radicibz atq; virgulis. Item gramē z silicē ante caniculas dies optime dissipamus. Item circa finē optime serunt rape ac napi. Item nouelle vires mane ac vespere calore depositio debent effodi z aduerso gramē puluerisari. Itē hoc mense arbores q̄ in mēse steterant secis melibus obruant. z circa ip̄as propter solis calorem fiat aggregatio terre. hoc mēse locis humidis inoculari ficus pōt z inseri citrū. nunc etiā pōt emplastratio celebrari. z pirus z mālis locis frigidis inseri. Itē poma viciosa q̄ nimis ramos onerant. debent legi. Item pōt platani talea citri si irrigatioibz adiunctur. nūc locis tēperatis amigdalā sunt colligēda. hoc tēpore vacce submitte de sunt thauris. z arctos admittendi. Item hoc mense circa principū omnia prara secanda sunt in quibus herba non prius ad maturitatē puenit.

Capitulum.viii. De agendis in mense augusti.

Ense augusti sunt agri tertia vice arandi. Item in suo principio possunt feri post primā pluuiā rape radices z napi z lupini z vineas z terras impinguent. Itē in principio z ante linū euclēf. z campi cum matu-

rato calore flauescant z ex his possunt excussisemina z macerari si placet. z aliter vt opus fuerit procurari. Item circa finē eius colligit millica q̄ tunc inuenit̄ matura. Et ficus colligitur z siccant z nuces z ceteri fructus arborū qui maturi sunt z cōsumunt z recondunt seruari. Itē locis frigidis pampinant vires. z in calidis potius obumbrant v̄l. ne in sole arescant. nūc etiā agrestū fieri pōt. Itē dissipare frequentia ratione gramen z silices. Item hoc mense possunt emplastrari arbuta z pirus inferi. vt Palladius ait. Itē hoc mense possunt inuestigari aque vbi desunt z probari. z putei fieri. z similiter aqueductus cōmode fabricari. vt Palladius scribit. Cōpost mediū huius mensis optime serunt caules vt cum modicū cōualuerint transferant.

Capitulum.ix. De agendis in mense septembris.

Ense septembris cisterne aqueductus z putei commode fiunt. Item piguis ager z qui diu cōsuevit habere humorem. tertia vice arabitur. nūc ager humidus planus exilis secūda vice aratur z seritur. diu gracies nunc primū arandi sunt z serendi circa equinoctiū. nūc agri stercozandi sunt in colle spissius. z in campo rariis. precipue cum luna minuit. Hoc mense v̄lginosis locis atq; exilibz aut frigidis aut opacis circa equinoctiū triticum seritur z spelta. dū serenitas constat. Item in locis calidis nūc seritur linum quod vernū vulgariter dicitur. Item colligitur z reponitur hoc mense milia. quā aliqui saginam vocant. Et circa principium in alpisbus seritur siligo. z circa finē eiusdem mensis anno sequenti fit messio ei. Item seritur hoc mense circa initium lupinus impinguandi causa. z vbi creuerit cuetatur. Seritur etiā circa finē forago in stercozato loco pabuli causa. Item in locis temperatis circa principium mode pampinant vires z frondibus denudantur. z postmodū vindemie fiunt z quociq; ad vindemias spectant. z v̄l seruande possunt siccari z sappa defricum z carenum fieri. Item colligitur fructus arborum qui tunc maturitatē faciunt. nunc papauer seritur calidis locis z siccis. Item orozorum spacia que vere seminit̄ implenda sunt. nunc alte fodienda sunt. z stercozande. decrefcente luna. Item in principio serunt optime caules. z circa finem aliea angetum lactuca z bleta z radices feri possunt

in locis siccis. Jte hoc mēse pnt prata noua for
mari. extirpatis pns radicibz spinis z frute
ctis atqz arboribz z herbis laqz z solidis. Jte
vetera mustu purgari z vetustissima corrupta
arari z denuo prata noua formari. Jte h men
se pquassant apes venisse. z fit mel z cera. Jte
hoc mēse cum ancipitibz precipue capiunt
qualee ac perdicee

Capitulum. x. De agen dis in mense octobris.

Ense octobris pnt fieri putei z fossata
cauari. Jte hoc mense letamia portant
ad agros z serit oprie in pntis locis frumentū
siligo oz deū far z speta lupinū z linū. Jte fit
cōmode vindemia vbi nō est facta mēse septe
bris z pcipue ab his qz maturū nūmū hē de
fiderāt. z cōdiunt. z diuersificant. in sapore z
colore vna. hoc extremo mēse vbi calidi z sic
ci aeris q̄litas est. vbi epilis z aridus capus.
vbi collis p̄ruptus aut mater. ponunt cōmo
de vites. nūc locis siccis calidis exilibz macris
arenosis aptis q̄cūqz depastinas. de vitibz
ponēdis putādis p̄p̄gadis reparādis vel ar
busto faciēdo antedicta sunt. nūc rectius fiūt
vt cōtra exilitatē glebe ac aeris siccitatē p̄ber
nis vmbribz adiunent. h mense pcipue circa
finē ablaqueāda est ois nonella vitis. vt am
putent radices sup̄nacie. z si placida ibi est
byema vites relinqm̄ aptas. si violenta. ope
rim⁹ anteqz veniat gelu. Si p̄frigida aliqua
tulū colūbini stercoreis circa viticulas appo
nas. hoc mēse locis calidis z aptis institunt
oluetas. z seminaria fiūt z omia q̄ ad alias ptine
būt. Jte riuē ac fosse purgant. Jte plātant ce
rula ac piri ac mali z cetera arbores q̄ frigus
nō timent cōmode plantari z de loco ad locū
trāsferri pnt. marie in locis siccis z calidis. sor
ba z amigdalā in seminario ponunt. z semina
pōnt spargunt. Jte hoc mēse fit pastinū oz ro
rū serendorz in vere ac etiam nūc serunt in oz
tis alea anetū spinacia plante cardui sinapis
malua cepe mēta pastinata ciminū origanū
z caparus. Jte boleta in locis siccis. Jte dicit
Palladius qz porrū vere satū nūc fert vt cre
scat in capite z assidue circūfodiāt. Item hoc
mense tollitur apibus mel superflū cum sa
tis z omnis cera corrupta.

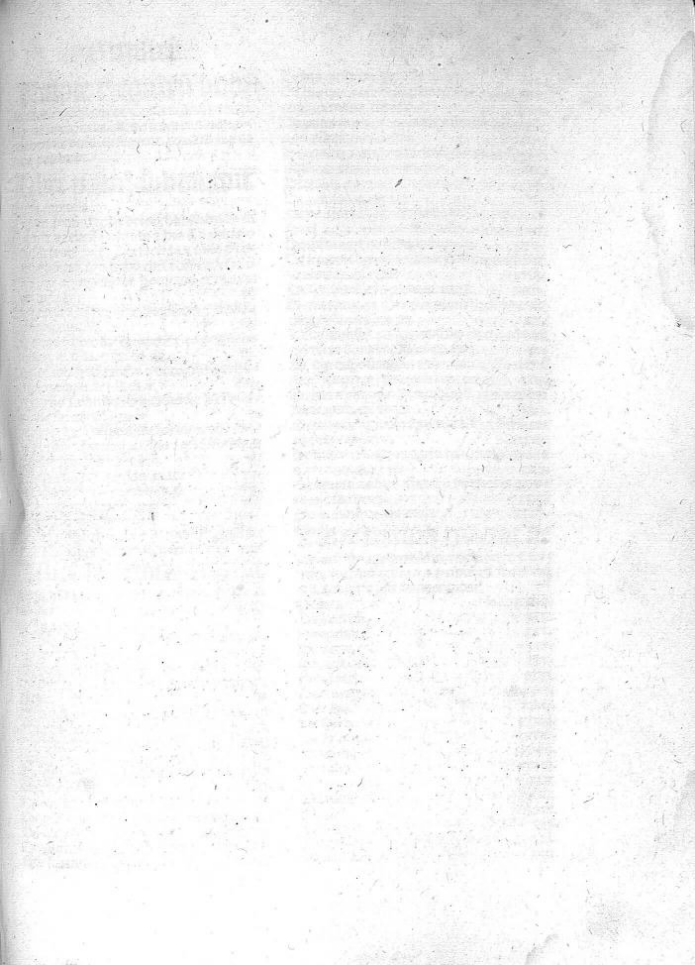
Capitulum. xi. De agen dis in mense nouembri.

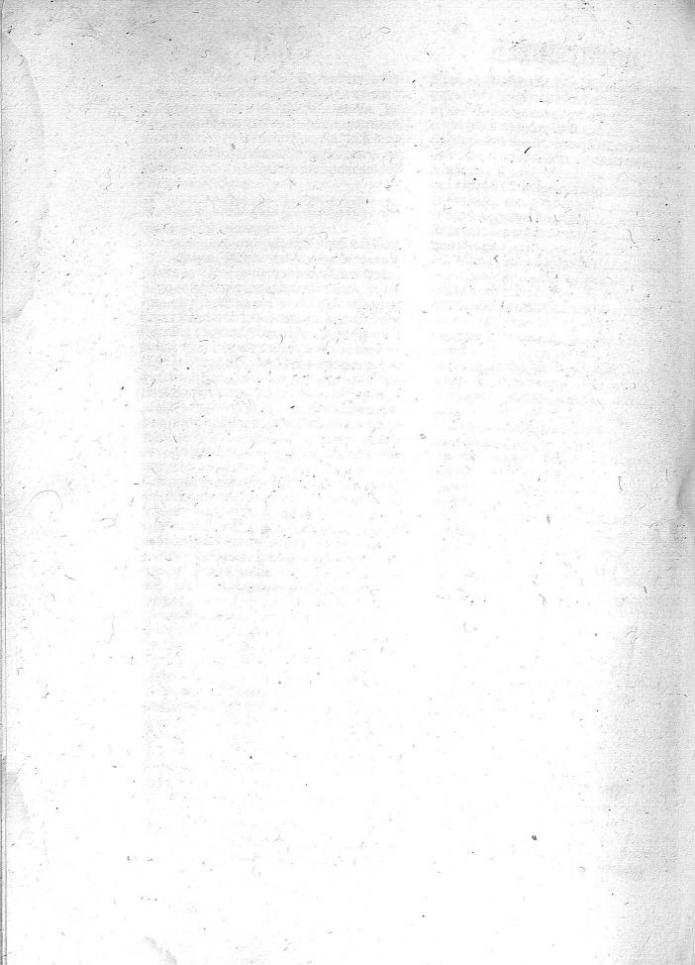
Ense nouēbris locis calidis serit oprie
trincū. circa principū z ordē z siligo.

Et circa finē faba in stipulis nō aratis. Ert
nū atqz lenticula hoc mēse serunt Jte hoc to
to mēse calidis locis z siccis viciū est positio
celebrāda z p̄p̄ago recte duceat. Et locis frigi
dis nouellas vites z arborū plantas circūfo
dere atqz operire cōueniet. z macras stercorea
re. nūc ad deinceps vsqz qz terra congelet vs
nea vetus q̄d in solo robusto. q̄ integro trū
co sit ablaqueata fimo faciet. z angust⁹ puta
ta intra terciū vel quartū pedē a terra viridif
fima corticis pte mucrone ferat. ac fossa fre
quē⁹ inciet. vt ibi materiā fundat qua repa
ret. Hunc autinalis putatio celebret in viti
bus z arboribz marie vbi tpe incitatur. hoc
etiā mēse cū olina ceperit esse matura colligi
tur. z oliueta putant z sūmitates nimis alte
reducunt. qd etiam in nespulis fici z pficis z
coctanis est seruandū. Jte hoc mēse ponunt
cōmode oliueta. z serunt pfici ossa z pira ca
lidis z siccis regiōibz z oibus fere locis p̄u
noziū ossa. Item hoc mēse serit castanea plan
tis ac semē. Jte calidis locis ac siccis ponunt
plātas siluestres inferēdas. p̄troziū z matorū
z malipunci z citonci z cūri z nespuli fici for
bi cerusi z mori tcales z amigdali semia. Jte
hoc mense magnē arbores transferunt locis
calidis. z siccis z aptis truncatis ramis illesis
radicibz. z multo stercore ac irrigationibz ad
iuuent. Jte hoc mēse materies ad fabricā ce
dēda est. cū luna decrescit. Jte hoc mēse aries
res admittunt ad oues. vt ferū primi seris fo
uere possit exortū. z similiter hirci ad capras
admitti debēt. Jte h mense diuersimode ca
piunt siluestres bestie. Item aues et pisces.

Capitulum. xij. De agen dis in mense decembri.

Ense decēbris pōt feri faba q̄ post hye
mē tū nascet. Jte cedif optime materiā
p̄ domibz. z ceteris ligneis opibus faciēdis.
Jte cedunt silue ac rami sup̄flui arborū. z se
pes virides pro igne. Jte cedunt price z can
ne pro vineis. z parant z fiūt pali z iunci. sili
ter p̄ vineis cedi pnt. z ex viminibz fieri pnt
corbes. z ciste z cauce. multaqz alia vtilia
optuna z sepes sicce. Jte hoc mense diuersis
ingenijs capiunt bestie fere z pcipue canibz
tēpore niuū. Jte aues auito rapacibz dome
sticatis z rbenbz diuersis ac visco zē.

Registrū

Incipit Registrū duo
decim librorū Petri de Crescentiis. aliqui di-
uidunt in capitula. alij pō scōm ordinem al-
phabēti sic diuisi in sequenti registro suo or-
dine patebunt.

Liber primus subdividit

in. xij. capitula.
Capitū p̄mū tractat de locis habitabilibus eli-
gēdis et de curijs domibz et his q̄ habitatio-
nibz sūt i rure necessaria faciēda et p̄mo d̄ co-
gnitiōe bōitarū loci habitabilis i cōi. ca. i. fol. ij.
De Aere et cognitione bonitatis et malitie
eius. capi. ij. ij.
De ventis et cognitione bonitatis et malitie
ipsorum. capi. iij. iij.
De aqua q̄ hoibus competit et cognitiōe bo-
nitatis et malicie eius. ca. iij. iij.
De situ loci habitabilis et de cognitione bo-
nitatis et malicie sue. ca. v. iij.
De curijs siue rumbis in diuersis locis diuer-
simode faciendis. cap. vi. v.
De iis trinfeca dispositiōe curie. ca. vij. vj.
De puteis et fontibz faciēdis et qualiter aqua
imperiāt et probetur. ca. viij. vj.
De aqueductu faciēdo. ca. ix. vij.
De cisternis et cisternulis. ca. x. vij.
De materijs domoz. ca. xi. vij.
De officio villici. capi. xij. vij.
De officio p̄sifamilias. q̄r debeat agz eme-
re ac villici opaz et rōez inq̄rere. ca. xij. vij.

Liber secundus tractat

de natura plantaz et de rebus cōmunibz cul-
tur in. xxvij. capitula.
De his que omni plante cōueniunt fm ge-
neratiōis principia. ca. i. fol. ix.
De diuersitate generū plantaz. ca. ij. ix.
De substantia et origine et generatione plan-
tarum. capi. iij. ix.
De diuisione plantarum per suas partes in
tegales. capi. iij. i.
De diuersitate naturalij et simplicij partiu
plante et de causa augmētū eius. i.
De generatione et natura foliorū florum et
fructus. ca. v. xi.
De vniōe et diuisiōe plātaz. ca. vj. xi.
De trāsmutatiōe vni plātē i alia. ca. vij. xi.
De altitōe diuersitate q̄ fit i plāta. c. viij. xi.
De diuersitate plantaz sumpta iuxta diuer-
sam fructuū productionē. ca. ix. xiij.

Registrū

De his quibz indiget ois plāta. ca. x. xij.
De his que faciunt ad plante generationem
et augmentum. capi. xj. xij.
De putredine siue letamine et stercoreatione et
cibo plantarum. ca. xij. xij.
De aqua q̄ puenit maturitati letamis et nu-
trimento plantarum. ca. xij. xv.
De vilitate et arationū et fossionū. ca. xij. xv.
De agri satini. capi. xv. xvj.
De medicamē agri vs fiat satini. c. xvj. xvj.
De clia agri mōuositatē vāliclosi. c. xvij. xvij.
De cultu agri noualis. capi. xvij. xvij.
De tempore et modo arandi et dissipandi her-
bas malas. ca. xix. xvij.
De seminatiōe in cōmuni. ca. xx. xvij.
De plantatione et modis plantandi et de ele-
ctione plantaz. ca. xxi. xix.
De infusioibz et infusioibz p quas plante
siluestres domesticantur. ca. xxi. xx.
Ex q̄bz dispositiōibz et in quas trāsmutent
plāte siluestres i domesticatōz. ca. xxi. xxi.
De locis viliibus et inuilibz generationi
plantarum. ca. xxiij. xxiij.
De terra et cognitiōe fecunditatis et sterilita-
tis eius. capi. xxv. xxiij.
De situ qui congruit agris ratione fecundita-
tis eorum. ca. xxvj. xxiij.
De munitionibz vinearū hortoz et agro-
rum. capi. xxvij. xxiij.
De fluminū defensionibz. xxiij.

Liber tertius tractat de

campestribz agris colēdis et de natura et vti-
litate fructuū qui ex eis p̄cipiunt fructū fm
ordinē alphabēti enumerantur.

De area.	folio. xxiij.
De bozeis.	xxv.
De auena.	xxv.
De cicere.	xxv.
De cicercula.	xxv.
De canapo.	xxvj.
De frumento.	xxvj.
De faba.	xxvj.
De farre.	xxvj.
De foleis.	xxvj.
De gith.	xxvj.
De lolio.	xxvj.
De lencula.	xxix.
De lupinis.	xxix.
De lino.	xxix.
De ordeo.	xxix.
De milica.	xxix.
De milio.	xxix.

De pannico. xxxj.
 De rīso. xxxj.
 De spelta. xxxj.
 De siligine. xxxj.
 De vīta. xxxj.

Liber quartus tractat de

vītū et vīncīs et cultū eaz ac naturā et vītū
 tate fructus ipsaz.

De vītū qđ ipā sit et virtute folioz ei⁹ et lachri
 ma eius. capi. j. fol. xxxj.

De vineaz diuersitate. ca. ij. xxxj.

De diuersitate genēz vītū. ca. iij. xxxj.

De diuersis speciebus vītū. ca. iij. xxxj.

De aere qui vītibus cōuenit et de situ vinea
 rum. capi. v. xxxj.

De terra q vītibus apta est. ca. vj. xxxj.

De pastinatione et dispositione terre in qua vi
 nea plantanda est. ca. vij. xxxj.

Quo et qñ debet colligi plante et qñter suari
 et ad ptes remotas portari. ca. viij. xxxj.

Quando et qualiter vinee et vites plantan
 de sunt. capi. ix. xxxj.

De propagatione et renouatione vītū et vi
 nerum. ca. x. xxxj.

De insitione vītū. capi. xj. xxxj.

De putatione vītū et arborum vītūferā
 rum. capi. xij. xxxj.

De vītū et vinearum et arborum vītūferā
 formatione. ca. xij. xxxj.

Quomō tēpore vinee releuāde sunt et vites
 leuande. capi. xij. xxxj.

De sumatione vinearum et radicum inutiliū
 amputatione. ca. xv. xl.

De vineis ligonizādīs. ca. xvj. xl.

De non omentis que vītibus accidunt et cura
 ipsarum. capi. xvij. xl.

De conseruatione vītū recentū et sicca
 rum. capi. xvij. xl.

De virtute vītū. capi. xix. xl.

De apparatu vindemie. ca. xx. xl.

De tēpore vindemie. ca. xxj. xl.

Qualiter vindemiandū sit. ca. xxj. xl.

Qualiter debent vīe calcari et ex eis vinum
 fieri possit. ca. xxij. xl.

De his q ex vītū fieri pñt. ca. xxij. xl.

De agresto passo et de frictu coronee et sap
 pa. ca. xxij. xl.

De purgatione vīni facti ex vītū acerbis et
 corruptis. ca. xxv. xl.

De curatioe vīni a pluuiā agitaci. ca. xxvj. xl.

Qualiter vītū mītēdū sit i dolīs. ca. xxvj. xl.

Qualiter mustum per totum annum haberi

possit. capi. xxvij. xl.
 De cognitiōe si mustū vel vītū habeat aquā
 et qualiter separabit ab ea. ca. xxix. xl.
 Ut mustū cito expurget. ca. xxx. xl.
 Qualiter vītū nō semp ebulliat. ca. xxxj. xl.
 Quo loco debeat stare vinum vt duret. capi
 tulo. xxxij. xl.
 De transuasiōne vīni et apertione dolioz
 rum. capi. xxxij. xl.
 De tēpore et mō gustādi vītū. ca. xxxij. xl.
 De signis cognoscēdi vinum durabile. capi
 tulo. xxxv. xl.
 De nocumētis q vītū accedūt. ca. xxxvj. xl.
 Quibz ipso vītū facilius versetur et corrum
 pitur. capi. xxxvj. xl.
 Qualiter possit prouideri ne vinum verses
 tur. ca. xxxvij. xl.
 Qualiter vinum versatum liberetur et clari
 ficetur. ca. xxxix. xl.
 Qualiter vītū albū denigretur et in aliū co
 lorem transmutetur. ca. xl. xl.
 Qualiter vītū de vīno sapore mutetur in ali
 um. capi. xli. xl.
 Qualiter vinum et vasa liberentur a musta.
 capitulo. xli. xl.
 Qualiter puidetur ne vītū fiat accētū et qñter
 ab accētositate liberes. ca. xliij. xl.
 Qualiter fiat accētū. ca. xliij. xl.
 De virtutibus accētū. ca. xlv. xl.
 De vīno et virtutibus eius. ca. xlvj. xl.

Liber quintus subdun

ditur in duos libros. Primus tractat de ar
 boribus fructiferis et naturā et de vītū tate fru
 ctuum ipsarum fm ordinem alphabeti.

De arboribz in cōmuni. capi. j. fol. xliij.

De amigdalō. li.

De auellana. li.

De berberis. li.

De cerusa. li.

De castanea. li.

De coctano. li.

De citro. li.

De cozno. li.

De ficu. li.

De lauro. li.

De malo. li.

De malis punicis. li.

De moro. li.

De muniaco. li.

De mēspilo. li.

De mirro. li.

De nucē. li.

Registru

De olea.
De piro.
De prunis.
De persico.
De paima.
De pino.
De pipere.
De quercu rouere et cerro.
De sorbo.
De zezulo.
De zanipio.

lx.
lxi.
lxii.
lxiii.
lxiv.
lxv.
lxvi.
lxvii.
lxviii.
lxix.
lxx.

Secund⁹ liber libri quinti

g tractat d arboribz nō fructiferis q̄ enume	folio. l. v.
ranē fm ordinē alphabēti.	
De abiete.	l. v.
De amedano.	l. vi.
De azero.	l. vi.
De amorue.	l. vi.
De agno casto.	l. vi.
De buxo.	l. vi.
De brillo.	l. vi.
De cipressō.	l. vi.
De canna siue arundine.	l. vi.
De gneftra.	l. vi.
De fago.	l. vi.
De fratino.	l. vi.
De fratragolo.	l. vi.
De fusano.	l. vi.
De oplo.	l. vi.
De opolo.	l. vi.
De populo et albaro.	l. vi.
De rosarijs.	l. vi.
De rosamarino.	l. vi.
De rubo.	l. vi.
De salice.	l. vi.
De saulina.	l. vi.
De sambuco.	l. vi.
De scamoro.	l. vi.
De sanguino.	l. vi.
De spina alba.	l. vi.
De spina iudaica.	l. vi.
De spina ceruina.	l. vi.
De scopā.	l. vi.
De tamarasco.	l. vi.
De tino.	l. vi.
De vinco.	l. vi.
De vindecto.	l. vi.
De viuro.	l. vi.

Liber sextus secundum ordinem

nē alphabeti de ortis ⁊ de natura et vtilitate
tam barbarū que serunt in eis q̃ ceterarum

Registru

que in alijs locis sine hominis industria natu-
raliter nascuntur et capiunt duo prima capitula
primū dicit de p̄uato herbaz in cōi. secun-
dum vero de ortis cultura ipoz. fol. lxxij
De alio. lxxij.
De atriplice lxxij.
De aniso. lxxij.
De aneto. lxxij.
De appio. lxxij.
De absinthio. lxxv.
De arthemisia. lxxv.
De aristologia. lxxv.
De abrotano. lxxv.
De affodillis. lxxvj.
De acetosa. lxxvj.
De blita. lxxvj.
De boragine. lxxvj.
De basilicon. lxxvj.
De berbónica. lxxvj.
De branca yfina. lxxvj.
De bistorta. lxxvj.
De cucurbita. lxxvj.
De cucumeribus et citrullis. lxxvj.
De caulibus. lxxvj.
De cepe. lxxvj.
De cūmo. lxxvj.
De croco. lxxvj.
De cepullis. lxxvj.
De carduo. lxxvj.
De cacomilla. lxxvj.
De cūstua podagralim. lxxvj.
De calamento. lxxvj.
De centaurea. lxxvj.
De capillo veneris. lxxvj.
De cicuta. lxxvj.
De catapucia. lxxvj.
De cretano. lxxvj.
De celidonia. lxxvj.
De cerefolio. lxxvj.
De coriandro. lxxvj.
De consolida maiore. lxxvj.
De cucumere. lxxvj.
De diptamo. lxxvj.
De endiuia. lxxvj.
De enula. lxxvj.
De epatica. lxxvj.
De erica. lxxvj.
De ebulo. lxxvj.
De feniculo. lxxvj.
De flammula. lxxvj.
De fumo terre. lxxvj.
De fungo. lxxvj.
De fenu greco. lxxvj.

Registrū

De gabuffa.
De gramine.
De gralega.
De genciana.
De gariofilata.
De hinnulo.
De iufquiamo.
De yfopo.
De iuruncijs.
De iaro.
De iris fine iroco.
De liquiritia.
De lingua arietis.
De lilio.
De lingua auis.
De lappacio.
De lactuca.
De lenifco.
De laurcola.
De lapa.
De lenitifco.
De melonibus.
De meliboto.
De mercuriali.
De malua.
De menta.
De mandragora.
De men.
De marubio.
De maiorana.
De napo.
De naiturcio.
De nenuffare.
De napello.
De nigella.
De origano.
De porris.
De papauere.
De pencedano.
De peroffillo.
De pilulo.
De plantagine.
De polipodio.
De pafturnata.
De potulata.
De papirio.
De pulegio.
De rapa.
De raffano.
De radice.
De ruta.
De rubula.
De fpinacia.

[illegible]

Registru

De strigio.
De semperuua.
De satirion.
De sponsa solis.
De silermontano.
De sapifragia.
De squilla.
De sinapio.
De scuno.
De scordione.
De sparago.
De zinzibrio.
De saluia.
De scabiosa.
De senationibus.
De serpentaria.
De serpillio.
De saturegia.
De sclarea.
De scalonije.
De tetracta.
De tapfia.
De tapia.
De tazo barbato.
De testiculo vulpis.
De testiculo canis.
De tbimo.
De viola.
De virga pastoris.
De volubili.
De vicia.
De vitriolo.

2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018 2019 2020 2021 2022 2023 2024 2025 2026 2027 2028 2029 2030 2031 2032 2033 2034 2035 2036 2037 2038 2039 2040 2041 2042 2043 2044 2045 2046 2047 2048 2049 2050 2051 2052 2053 2054 2055 2056 2057 2058 2059 2060 2061 2062 2063 2064 2065 2066 2067 2068 2069 2070 2071 2072 2073 2074 2075 2076 2077 2078 2079 2080 2081 2082 2083 2084 2085 2086 2087 2088 2089 2090 2091 2092 2093 2094 2095 2096 2097 2098 2099 2100 2101 2102 2103 2104 2105 2106 2107 2108 2109 2110 2111 2112 2113 2114 2115 2116 2117 2118 2119 2120 2121 2122 2123 2124 2125 2126 2127 2128 2129 2130 2131 2132 2133 2134 2135 2136 2137 2138 2139 2140 2141 2142 2143 2144 2145 2146 2147 2148 2149 2150 2151 2152 2153 2154 2155 2156 2157 2158 2159 2160 2161 2162 2163 2164 2165 2166 2167 2168 2169 2170 2171 2172 2173 2174 2175 2176 2177 2178 2179 2180 2181 2182 2183 2184 2185 2186 2187 2188 2189 2190 2191 2192 2193 2194 2195 2196 2197 2198 2199 2200 2201 2202 2203 2204 2205 2206 2207 2208 2209 2210 2211 2212 2213 2214 2215 2216 2217 2218 2219 2220 2221 2222 2223 2224 2225 2226 2227 2228 2229 2230 2231 2232 2233 2234 2235 2236 2237 2238 2239 2240 2241 2242 2243 2244 2245 2246 2247 2248 2249 2250 2251 2252 2253 2254 2255 2256 2257 2258 2259 2260 2261 2262 2263 2264 2265 2266 2267 2268 2269 2270 2271 2272 2273 2274 2275 2276 2277 2278 2279 2280 2281 2282 2283 2284 2285 2286 2287 2288 2289 2290 2291 2292 2293 2294 2295 2296 2297 2298 2299 2300 2301 2302 2303 2304 2305 2306 2307 2308 2309 2310 2311 2312 2313 2314 2315 2316 2317 2318 2319 2320 2321 2322 2323 2324 2325 2326 2327 2328 2329 2330 2331 2332 2333 2334 2335 2336 2337 2338 2339 2340 2341 2342 2343 2344 2345 2346 2347 2348 2349 2350 2351 2352 2353 2354 2355 2356 2357 2358 2359 2360 2361 2362 2363 2364 2365 2366 2367 2368 2369 2370 2371 2372 2373 2374 2375 2376 2377 2378 2379 2380 2381 2382 2383 2384 2385 2386 2387 2388 2389 2390 2391 2392 2393 2394 2395 2396 2397 2398 2399 2400 2401 2402 2403 2404 2405 2406 2407 2408 2409 2410 2411 2412 2413 2414 2415 2416 2417 2418 2419 2420 2421 2422 2423 2424 2425 2426 2427 2428 2429 2430 2431 2432 2433 2434 2435 2436 2437 2438 2439 2440 2441 2442 2443 2444 2445 2446 2447 2448 2449 2450 2451 2452 2453 2454 2455 2456 2457 2458 2459 2460 2461 2462 2463 2464 2465 2466 2467 2468 2469 2470 2471 2472 2473 2474 2475 2476 2477 2478 2479 2480 2481 2482 2483 2484 2485 2486 2487 2488 2489 2490 2491 2492 2493 2494 2495 2496 2497 2498 2499 2500 2501 2502 2503 2504 2505 2506 2507 2508 2509 2510 2511 2512 2513 2514 2515 2516 2517 2518 2519 2520 2521 2522 2523 2524 2525 2526 2527 2528 2529 2530 2531 2532 2533 2534 2535 2536 2537 2538 2539 2540 2541 2542 2543 2544 2545 2546 2547 2548 2549 2550 2551 2552 2553 2554 2555 2556 2557 2558 2559 2560 2561 2562 2563 2564 2565 2566 2567 2568 2569 2570 2571 2572 2573 2574 2575 2576 2577 2578 2579 2580 2581 2582 2583 2584 2585 2586 2587 2588 2589 2590 2591 2592 2593 2594 2595 2596 2597 2598 2599 2600 2601 2602 2603 2604 2605 2606 2607 2608 2609 2610 2611 2612 2613 2614 2615 2616 2617 2618 2619 2620 2621 2622 2623 2624 2625 2626 2627 2628 2629 2630 2631 2632 2633 2634 2635 2636 2637 2638 2639 2640 2641 2642 2643 2644 2645 2646 2647 2648 2649 2650 2651 2652 2653 2654 2655 2656 2657 2658 2659 2660 2661 2662 2663 2664 2665 2666 2667 2668 2669 2670 2671 2672 2673 2674 2675 2676 2677 2678 2679 2680 2681 2682 2683 2684 2685 2686 2687 2688 2689 2690 2691 2692 2693 2694 2695 2696 2697 2698 2699 2700 2701 2702 2703 2704 2705 2706 2707 2708 2709 2710 2711 2712 2713 2714 2715 2716 2717 2718 2719 2720 2721 2722 2723 2724 2725 2726 2727 2728 2729 2730 2731 2732 2733 2734 2735 2736 2737 2738 2739 2740 2741 2742 2743 2744 2745 2746 2747 2748 2749 2750 2751 2752 2753 2754 2755 2756 2757 2758 2759 2760 2761 2762 2763 2764 2765 2766 2767 2768 2769 2770 2771 2772 2773 2774 2775 2776 2777 2778 2779 2780 2781 2782 2783 2784 2785 2786 2787 2788 2789 2790 2791 2792 2793 2794 2795 2796 2797 2798 2799 2800 2801 2802 2803 2804 2805 2806 2807 2808 2809 2810 2811 2812 2813 2814 2815 2816 2817 2

Liber Septim⁹ de pra⁹

nis z nemozib. quatuor bz capitla. fol. cvj.
 Capitlm pmi. qualiter prata creata fuerint
 qualē acrē terrā z aquā desiderāt. fol. cvj.
 Qualiter prata fuit z procurant z renouan-
 tur. cap. ij. cvj.
 Qualiter fenū colligatur z cōseruet z de vi-
 litatibus eius. cap. iij. cvj.
 De nōzib. qd hoim industria fuit. c. iij. cvj.

Liber octauus de uirida

rijs ⁊ rebo delectabilibz ex arboribz herbis ⁊
fructu ipoz artificialiter agendis ⁊ continen-
tis in fe vij. capitula.

De viridarijs herbaz paruis ⁊ fol. vij.

De viridarijs mediocribz ⁊ medicis p. vij.

sonarum. cap. vij.

De viridarijs regu ⁊ aliorum illustru ⁊ divi-
tum dominoru. cap. vij.

De bis qd delectatione fieri possunt in me-
dicis. cap. vij.

nitionibz curia z viridarioz. ca. liij. cix.
 De his q in campetribus agris ad delecta-
 tionem fieri possunt. ca. v. cx.
 De his q circa vites et fructus ipsaz delecta-
 tionē prebēt. ca. vi. cx.
 De his que circa arbores delectationem au-
 gent. capi. vii. cx.
 De delectationibus ortoz. ca. viij. cx.

Liber nonus ruralium

comodorum de omnibus animalibz que nu-
 triunt in rure et habet in se. cv. capi. fol. cxj.
 De etate equoz z equaz. ca. j. cxij.
 De forma bonaz eqz z admissarij z quali-
 ter teneri debēt. ca. ij. cxij.
 De natura equi z natis qualiter teneri de-
 bent. capi. liij. cxij.
 De captioe z domatioe eq. ca. liij. cxij.
 De custodia equoz. ca. v. cxij.
 De doctria z moxigeratioe eq. ca. vi. cxij.
 De cognitione pulchritudinis equoz. ca. z
 pitulo. vij. cxij.
 De signis bonitatz eqz. ca. viij. cxij.
 De signis malicie z vitiatz eqz z vitilitatis
 bz ipsoz. capi. ix. cxij.
 De egritudine eqz z cura eoz. ca. x. cxv.
 De infirmitate muri curada. ca. xi. cxv.
 De gladius z scropulis. ca. xij. cxv.
 De egritudinibus accidentibus equis z cu-
 ra eoz. ca. xij. cxv.
 De infirmitate q vulgariter vermis dicit et
 cura ipsius. ca. xij. cxv.
 De morbo qui auticaz vulgariter nominat
 et cura eius. ca. xv. cxvj.
 De cognitione stragulationis z cura eius. ca.
 pitulo. xvj. cxvj.
 De morbo vnuiaz z cura ei. ca. xvij. cxvj.
 De doloribz z ipoz curis. ca. xvij. cxvj.
 De morbo ifunditi z cura ei. ca. xix. cxvj.
 De morbo pulani sine multiti z cura eius.
 capitulo. xx. cxvj.
 De morbo isestati z cura ei. ca. xxi. cxvj.
 De morbo scalamati z cura ei. ca. xxij. cxvj.
 De morbo aragati z cura ei. ca. xxij. cxvj.
 De cimona z cura ei. ca. xxij. cxvj.
 De frigiditate capiz z cura ei. ca. xxv. cxvj.
 De morbo qui auticaz vulgariter nominat
 et cura eius. ca. xxvj. cxvj.
 De corio z cura eius. ca. xxvij. cxvj.
 De morbo pulmonis z cura eius. capitulo.
 xxvij. cxvj.
 De morbo spallatici z cura ei. ca. xxix. cxvj.
 De diuersis egritudinibus que tergo acci-

dunt. capi. xxx. cxvij.
 De morbo q accidit in cruribz eqz alijs qbus
 da z o morbo maleferruti. ca. xxx. cxvij.
 De morbo scalamati z cura eius. capitulo.
 xxx. cxvij.
 De lesioe spallati z cura ei. ca. xxxij. cxvij.
 De guedie pectorali z cu. ei. ca. xxxij. cxvij.
 De morbo zarde z cura ei. ca. xxxv. cxvij.
 De morbo spaneni z cura ei. ca. xxxvj. cxij.
 De morbo turbe z cura ei. ca. xxxvij. cxij.
 De spinellis z cura ei. ca. xxxviii. cxij.
 De morbo supsti z cura ei. ca. xxxix. cxij.
 De attractioe z cura ei. ca. xl. cxij.
 De morbo scortilati z cura ei. ca. xli. cxij.
 De lesioe spini v l ligni z cura ei. ca. xli. cxij.
 De gallis z cura ipoz. ca. xliij. cxij.
 De garpis z cura eoz. ca. xliij. cxij.
 De crepacis z cura eoz. ca. xlv. cxij.
 De cancro z cura eius. capi. xlvj. cxij.
 De fistula et cura eius. ca. xlvij. cxij.
 De morbo malpicio z cura ei. ca. xlvij. cxij.
 De furma. i. formelli z cura ei. ca. xlix. cxij.
 De egritudine pedu z vngulaz. ca. l. cxij.
 De morbo supposita z cura ei. ca. li. cxij.
 De ifusioe descendere ad vngulas. ca. li. cxij.
 De dissolutia vngulaz. ca. liij. cxij.
 De mutatione vngularum. ca. liij. cxij.
 De diuersis inclausis z cura ei. ca. lv. cxij.
 De morbo q o sic. z cura ei. ca. lvj. cxij.
 De generalibz egritudinibz eqz. ca. lvij. cxij.
 De mulis. ca. lvij. cxij.
 De asinis. capi. lix. cxij.
 De bubulis et grege boum quales debēt esse
 thauri z vacce capi. lx. cxij.
 Qualiter vacce ad thauos submitti debent
 capitulo. lxj. cxij.
 Qualiter z quando vacce submitti debēt. ca.
 pitulo. lxij. cxij.
 Qualiter vituli debēt teneri et qñ castrari et
 domari. ca. lxij. cxij.
 De bobz qualiter debent emi z o cognitione
 etatis eoz. ca. lxij. cxij.
 De infirmitatibus boum z cura ipsorū. ca. z
 pitulo. lxvj. cxij.
 De diuersitate z varietate boum z vaccaz et
 de omni vitilitate ipsorū. ca. lxvj. cxij.
 De ouibz qñles emi z eligi debēt z o cognioe
 sanitatz ac infirmitatz ipaz. ca. lxvij. cxij.
 Quali debēt teneri z pasceri ac in quibus lo-
 cis. capi. lxvij. cxij.
 Qñ dñt submitti arietibz z qñ z qñto tepo-
 resunt pgnates z quales dñt esse arietes z qñ
 oues superficiunt vni. ca. lxix. cxij.
 ij

Registrū

Qualiter debent tondi ⁊ qualiter signari et
quando. capi. lxx. cxxv.
De cognitiōe etatis ouū. ca. lxxj. cxxv.
Quando ⁊ qualiter debent mulgi ⁊ casei fie
ri. capi. lxxij. cxxvj.
De morbo ouū ⁊ cura ei⁹. ca. lxxiij. cxxvj.
De agnis qualiter debēt teneri ⁊ quomodo
castrari. capi. lxxiij. cxxvj.
De vilitate ouū ⁊ agnoz. ca. lxxv. cxxvj.
De capris hircis ⁊ edis qualiter debēt eligi
⁊ quāto tpe sint pregnātes ⁊ de ipsaz vilita
te ⁊ state. ca. lxxvj. cxxvj.
De scrophis. verib⁹ ⁊ suisbo quales debent
eligi ⁊ qualiter teneri ⁊ quanto tpe sunt pre
gnātes ⁊ de ipsarum sanitare ⁊ vilitate. ca.
pitulo. lxxvij. cxxvij.
De canib⁹ q̄les debēt eligi ⁊ quāto teneri ⁊ in
strui ⁊ de ipsor vilitate. ca. lxxviij. cxxvij.
De pastoribus quot ⁊ quales debent esse. ca.
pitulo. lxxix. cxxviij.
De leporarijs ⁊ leporib⁹ ceterisq; aialib⁹ feris
includēdis. ca. lxxx. cxxviij.
De piscinis ⁊ piscibus includēdis. capitū
lo. lxxxj. cxxix.
De pavonib⁹. ca. lxxxij. cxxix.
De fasanis. capi. lxxxij. cxxix.
De anserib⁹. capi. lxxxij. cxxix.
De anenibus. ca. lxxxv. cxxx.
De gallinis ⁊ gall. ac ipaz pull. q̄les hñ ⁊ q̄
liter teneri expedit. ca. lxxxvj. cxxx.
De columbarijs quales esse debent. capitū
lo. lxxxvij. cxxx.
Qualr noua colūbaria debent pmo muniti
columbis. ca. lxxxviij. cxxx.
Qualr sūt tenēdi vtilib⁹ morēnt ⁊ bñ fru
cificent. ca. lxxxix. cxxx.
De officio pastoꝝ colūbarz. ca. xc. cxxx.
De vilitate colūbarz. ca. xcj. cxxx.
De turrib⁹. ca. xcij. cxxx.
De turdis ⁊ merulis p̄dicib⁹ ac eo p̄mura
bus impingandis. ca. xcij. cxxx.
De sedibus apum ⁊ loco ipis congruo. ca.
pitulo. xcij. cxxx.
De aluearijs q̄lia esse debēt. ca. xcij. cxxx.
De apib⁹ q̄lī nascant. ca. xcij. cxxx.
Qualiter emi debēt ⁊ qualr deferant ⁊ q̄liter
inueniunt. capi. xcviij. cxxx.
Qualiter tenēde ⁊ procurande sunt apes.
capitulo. xcviij. cxxx.
De nocui⁹ apūz eoz cura. ca. xcij. cxxx.
De moribus et industria apum et vita ipsa
rum. capi. c. cxxx.
Quādo q̄re ⁊ q̄liter exēunt examina ⁊ quos

Registrū

modo p̄scit eaz exti⁹. ca. c. cxxx.
Qualiter examina sunt colligenda ⁊ inclu
denda. capi. cij. cxxx.
Quando ⁊ qualiter potest apibus de melle
tolli. capi. cij. cxxx.
De mella ⁊ cera p̄ficiēdis. ca. ciiij. cxxx.
De vilitate apū. capi. cv. cxxx.
Decim⁹ liber tractat de
diuersis ingenijs capiendi animalia fera et
triginta tria capitula in se continet.
De auib⁹ rapacib⁹ in genere. ca. j. cxxx.
De ancipitre. capi. ij. cxxx.
De pulchritudine ancipitri ⁊ cognitiōe bo
nitatis eoz. cap. iij. cxxx.
Qualr ancipitres nutriunt ⁊ instruit ⁊ q̄les
capiūt aues ⁊ q̄lī mutant. ca. iij. cxxx.
De industrijs ⁊ inducēdi ancipitre vta do
mino nō recedat. ca. v. cxxx.
De egritudinibus ancipitrum ⁊ eozum cu
De astute. ca. viij. cxxx. (ra. ca. vj. cxxx)
De falconibus. capi. viij. cxxx.
De diuersitate falconū. ca. ix. cxxx.
De pulchritudine et nobilitate falconū. capi
tulo. x. cxxx.
Qualiter nutriunt domesticant ⁊ instruan
tur falcones. ca. xj. cxxx.
De egritudinibus que falconib⁹ accidunt. ca.
De iumentis. ca. xij. cxxx. (pl. xj. cxxx)
De gulfalca. capi. xij. cxxx.
De aquila. capi. xv. cxxx.
De gimo ⁊ gimeta. ca. xvj. cxxx.
Qualr aues r̄betib⁹ capiūt. ca. xvij. cxxx.
Modus capiēdi grues. ca. xvij. cxxx.
Alius modus. ca. xix. cxxx.
Alius mod⁹ capiēdi aues. ca. xix. cxxx.
Aliud genus r̄bens quo auium multa gene
ra capiuntur. capi. xxi. cxxx.
Alius modus. ca. xxiij. cxxx.
Alia r̄betia q̄b⁹ capiūt p̄dicet. ca. xxiij. cxxx.
Alius modus. ca. xxv. cxxx.
Qualr aues laq̄is capiūt. ca. xxvj. cxxx.
Qualr aues capiūt visco. ca. xxvj. cxxx.
Qualiter aues capiuntur cum balistis. capi
tulo. xxviij. cxxx.
De capiendis bestijs feris primo qualiter ca
nibus capiuntur. ca. xxix. cxxx.
Qualiter capiunt r̄betib⁹. ca. xxx. cxxx.
Qualiter capiunt laqueis. ca. xxx. cxxx.
Qualr capiunt talotis. ca. xxx. cxxx.
Qualr capiunt foueis. ca. xxx. cxxx.
De quib⁹dam alijs in genijs quib⁹ capiunt

Registrū

tur bestie fere. ca. xxxiij. cxiij.
De visis. capi. xxxv. cxliij.
De muribz capiedis. ca. xxxvj. cxliij.
De capiendis piscibz z pmo qualiter rheribz
capiunt. ca. xxxvij. cxlv.
Qualiter pisces capiuntur cistis z anchis et
viminibus factis. ca. xxxviii. cxlv.
Qualiter pisces capiunt bamo. spaderinis.
calce. z fossinis. ca. xxxix. cxlv.

Liber undecimus tra

ctans de regulis totius tractatus ruraliū cō
modorum. folio. cxlvj.
De cognitiōe loci habitabilis cōi. ca. j. cxlvj.
De cognitiōe aeris. ca. ij. cxlvj.
De cognitiōe ventoz. ca. iij. cxlvj.
De cognitiōe aquaz. ca. iij. cxlvj.
De cognitiōe loci sibi habitabilis. ca. v. cxlvj.
De tumbis z domibz. ca. vi. cxlvj.
De puteis z cisternis. ca. vii. cxlvj.
De presentia dominoz. ca. viii. cxlvj.
Regule secūdi libri. Et primo de q̄litate ter-
rarum. capi. ix. cxlvj.
De aratione fossione z cultu. ca. x. cxlvj.
De seminatione. ca. xi. cxlvj.
De aqua plantaz. ca. xij. cxlvj.
De letamine stercozate z imutatione plan-
tarum. ca. xij. cxlvj.
De quibz dā principiis plantaz z operatio
m̄yis. ca. x. ca. xiiij. cxlvj.
De poris plantaz. ca. xv. cxlvj.
De plantatione et generatione plantarū. ca.
p̄tulo. xvj. cxlvj.
De insitionibus. ca. xvij. cxlvj.
De medicamie arboz z tre. ca. xviii. cxlvj.
De munitionibz. ca. xix. cxlvj.
Incipiunt regule terci libri de horreis. ca.
p̄tulo. xx. cxlvj.
Incipiunt regule quarti libri de vineis. ca.
p̄tulo. xxi. cxlvj.
De electiōe plātarz vis. ca. xxij. cxlvj.
De regulis plātionū vis. ca. xxij. cxlvj.
De insitione vis. ca. xxij. cxlvj.
De putatione vineaz. ca. xxv. cxlvj.
De fossione vineaz. ca. xxvj. cxlvj.
De visis z vino. ca. xxvij. cxlvj.
Incipiunt regule quinti libri de arboribus.
capi. xxviii. cxlvj.
Incipiunt regule sexti libri de ortis. z primo d
aere terra z sibi eoz. ca. xxix. cxlvj.
De pastino ortoz. ca. xxx. cxlvj.
De seminatione ortoz. ca. xxxi. cxlvj.
De iunamēto ortoz. ca. xxxij. cxlvj.

Registrū

De collectione herbarum floz seminiū z radi-
cum. capi. xxxij. cl.
De virtutibus herbarz. ca. xxxiij. cl.
De conseruatione herbarz folioz seminum
et radicū. capi. xxxv. cl.
Incipiunt regule libri septimi de pratis et
nemoribus. ca. xxxvj. cl.
Qualr prata p̄curent. ca. xxxvij. cl.
De feno qualiter p̄ocreat z de vilitate eius
capitulum. xxxviii. cl.
De nemoribz q̄liter fiunt. ca. xxxix. cl.
Incipiunt regule octauū libri de viridarijs z
rebus delectabilibz. ca. xl. cl.
De delectatiōibz vineaz vini. ca. xli. cl.
De his que circa arbores delectatione au-
gent. capi. xlii. cl.
De delectationibus ortorum et herbarum.
capitulo. xliij. cl.
Incipiunt regule noni libri de animalibz nu-
triendorum. capi. xliij. cl.
De equis z equabz. ca. xlv. cl.
De doctria z mozigeratione eq̄z. ca. xlvj. cl.
De generale cognitiōe z pulchritudine boni-
tatis z malicie equoz. capi. xlvij. cl.
De infirmitatibz equoz. ca. xlvij. cl.
De bobus. capi. xlix. cl.
De ouibus. capi. l. cl.
De apibus. capi. li. cl.
Incipiunt regule decimi libri de ingenijs ca-
pienda animalia. capi. li. cl.
Liber duodecim' de his
q̄ possunt singulis mētibz i rure fieri. fol. cli.
De agēdis mēse Januarij. ca. j. cli.
De agēdis mēse Februarij. ca. ij. cli.
De agēdis mēse Martij. ca. iij. cli.
De agēdis mēse Aprilis. ca. iij. cli.
De agēdis mēse Maij. ca. v. cli.
De agēdis mēse Junij. ca. vi. cli.
De agēdis mēse Julij. ca. vii. cli.
De agēdis mēse Augusti. ca. viij. cli.
De agēdis mēse Septembris. ca. ix. cli.
De agēdis mēse Octobris. ca. x. cli.
De agēdis in mēse Nouēbris. ca. xi. cli.
De agēdis in mēse Decēbris. ca. xij. cli.

Finit Registrum.

